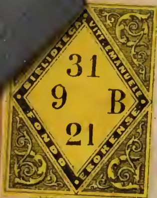

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
31
9 B
21

PRIMO DIE MAJI.

Radices non habent. Luc. 8. v. 13.

Fallit imago. Ovid. 3. metam.

ARGUMENTUM.

DE Sanctis Ecclesiæ Principibus *Philippo*, & *Jacobo*, cùm alias dictum sit *a*; ex more patriæ recepto, Arbores Majales hoc die ante Magnatum æ-

a Pantheon. 1. Maji.

Mm dos

ædes plantandi, cuique hominum generi ſuam Arborem própriam aſſignabo: è quibus ſibi fructus virtutum, & honeſtatis decerpere queat. Tum quia *hoMò VeLVt arbor, qVæ non raDICata*, pleroſque mortalium Arbori Majali, quæ vivere, & virere videtur, ſed radices non habet; conſimiles comprobabo: quia in charitate non radicati, vivere videntur, & mortui ſunt; imò ut Apoſtolus loquitur: b *Arbores infructuoſæ*, BIS MORTUÆ; ubi Doctor Angelicus c *Bis mortuæ per gratiæ, quæ eſt vita animæ, amiſſionem: & reatum, ac ſententiam damnationis æternæ, quæ eſt mors ſecunda.* Tales omnes *temulenti*, qui ligno *vitis* comparantur, quod nulli uſui, niſi ad comburendum. Tales *Avari*, qui *arbori nucis* ſimiles, unde nullus, niſi excutiatur, fructus. *Ambitioſi*, quos ſacræ paginæ *Rhamno* non injuria conferunt, &c.

§. I. JUVENIBUS, AC PUELLIS, *pro Arbore Majali, Arbuſculam* CERASI *plantabimus.*

§. II. *Jam ſuam* CONJUGIBUS *Arborem Majalem erigamus quâ nullam illis aptiorem, quàm* CASTANEAM *reperio.*

§. III. VIRGINIBUS LAURUS *erigenda.*

§. IV. VIDUIS, *quæ elato mariti funere, in luctu ſunt, & vitam ducunt in amaritudine animæ ſuæ, aptè* CUPRESSUS *figatur, quæ Arbor funeſta & luctuoſa eſt.*

§. V. ARBORES AUTUMNALES INFRUCTUOSÆ, BIS MORTUÆ, ERADICATÆ. *Epiſt. S. Judæ, v.* 12.

b Epiſt. S. Iudæ, v. 12. c S. Thom. hic.

PRI-

PRIMO DIE MAJI.

Radices non habent. Luc.8.v.13.

DIvus Hieronymus, quem Ecclesia præclaro encomio, Doctorem Maximum compellat, expendens illud Psaltis Regii : d *Delectasti me Domine in factura tua*, ostendit hominem in omnibus rebus creatis, innumeras Numinis perfectiones mirari, & contemplari posse, atque ex his, in Creatoris laudem, & amorem inflammari debere. Seu solem, lunam, stellas, nutui ejus diu, noctúque obsequentes; seu flores, & fructus, aut etiam quantumvis pusilla animalcula attentius considero, seu aliud inquit, *quodcumque aspexero, delectat me.* Ac tandem mentis oculos ad arbores & plantas convertens, sic ait: e *Video arborem, & considero quomodo cortex arboris est quasi tunica, quâ vestitur Et deinde video quomodo flos cadat, & ipse flos vertatur in pomum. Video paulatim per singulos dies, in singula tempora mihi naturam operari, & in meos cibos crescere. Video quomodo Deus in omnibus mihi laborat, ut mihi nihil desit; propterea exulto in te Domine.*

Dum horridam mundi sylvam lustras, & tot arbores extra Ecclesiæ viridarium infructuosas, pabulum ignis æterni consideras, immensam illam Dei clementiam lauda, cujus suavi providentiâ, in domo Domini, *hoc est*, ut loquitur Hieronymus, f *in Ecclesia plantati sumus*, in terra fertili, cœlesti gratiæ luce collustratâ, ac Divino sanguinis imbre irrigatâ. Expressius purpuratus Pater B. Petrus Damianus : g *Quicumque fideles, arbores sumus, intra sanctæ Ecclesiæ nemus, illius summi Agricolæ dispositione plantati.* Universim denique eminentissimus Hugo Cardinalis: h *Omnis arbor*, inquit, *id est, omnis homo, sine personarum acceptione.* Quare cùm in hisce partibus moris esse videam, ut ipsis Maji Kalendis, Arbores Majales ante ædes plantentur, non abs re esse duxi, si cuique arborem propriam, ex qua fructum statui suo convenientem legere queat, erexero. Nam ut suavissimè mellifluus Doctor exponit : i *Habent horum lignorum singula suas significationes*, quas in Juvenibus, Senibus, Conjugatis, Viduis, Virginibus, & Religiosis expendemus. Tum fatales illas & autumnales arbores Majales proponemus, quæ radices non habent. Ac primum quidem, ut à tenera ætate auspicemur;

d Psalm.91. e Hieron. in Psalm.91.

f Hieron. In Psalm. 91. v 14. g Damian. 15 Maji. Serm. 21. de Sancto Spiritu. h Hugo Cardin. In Luc.c.5 i Bernard. de passion. Dom.c.46.

§. I.

Juvenibus ac puellis, pro arbore Majali, arbusculam cerasi plantabimus.

QUia inter prima è pomis, k cerasus colono annuam gratiam refert, atque inter omnes fructus, hi primi ac præcoces sunt. Unde rectè primæ juventæ approprriantur, quæ utinam primum florem ac primitias Deo & Agno consecrarent!

l *Primis sic major gratia pomis.* Tunc vel unicum cerasum tanti venit, ac in provectiori æstate, centena. Sed magno coloni dolore accidere videmus, dum cerasus floret, ex centum, imò vix è mille floribus, unum ad fructum, & maturitatatem pervenire. Fateor non injucundum spectaculum verno tempore, frugiferis lignis viridarium, aut cerasetum, deambulantium oculis exhibere, non tam frondium, quam florum ex arboribus turgescentium copiâ: at verò quis non experientiâ compertum habet, ubi minimus turbo aut nebula irruerit, vixdum millesimum florem in fructum concrescere, ac maturescere? ut aureo Petrus Chrysologus stylo exaravit: m *Flores multi, multitudinem fructuum pollicentur; sed exanimati ventorum flabris, ad fructum paucissimi perseverant: sic credentes in Christo multi.* In primo ætatis vere, pueri ac puellæ probi, ac integerrimi multi; at ubi vanitatis aura, ubi tentationis turbo, aut nebula carnalis immunditiæ afflârit, omnis flos primi candoris, omnisque fructus vitæ maturioris, & sanctioris evanescit. Itaq; cum Augustino loquor: n *Ad vos mihi sermo est, ô juvenes, flos ætatis, periculum mentis.* Quot adolescentes genio, ac ingenio honesto, nacti animam bonam, dum in scholis nostris degunt, tractabili indole, angelicis moribus, mente candida, sæculi fugam meditantes, & portum Religionis circumspectantes: *Flores multi multitudinem fructuum pollicentur*; at ubi ad Universitatem profecti, jámque ocreati, & cristati inambulant, liberiori aura afflantur, *ad fructum paucissimi perseverant.*

Sic puellulas videre est, orationi intentas, precatiunculis assuetas, Agnetes, Cæcilias, Theclas, Theresias æmulantes, & martyrium spirantes, quæ ubi liberiori juvenum contubernio assuescunt, omnis flos piorum desideriorum concidit, & ad fructum non perseverant.

Hæc de floribus; nunc ad cerasi fructus proprietatem veniamus, cujus color cum rubicundus sit, & oculis gratissimus, rubicundæ juventæ genas, & vividum ac sanguineum colorem aptè exprimere videtur. Puelli, puellæ florent, rubent lactea fronte, rubicundo ore, purpureis genis: nec est qui consideret, ruborem illum evanidum, brevi in lethalem pallorem convertendum, juxta illud: *Heden root, morghen doot*, omniáque brevi tempore in putredinem casura. Quod Plinius de fragili cerasorum naturâ tradidit,

k Ioann. Bapt. porta villæ lib. 5. c. 24.
l Martialis. lib. 4. Epig. 22. m Chryso-log. Serm. 97.
n Augustin. Serm. 246. de temp.

didit, dum ait: o adeò ea tenera, & fragilia, *ut nisi sub arbore comedantur, facilè collidantur, & marcescant, ac tota putrescant.* Hoc parum altè in animum admiserat perillustris quædam Angliæ Domina, quæ, ut ab oculatis testibus accepi, super mensam fortè cerasa apposita, inter eburneos digitos inserta gloriabatur, quàm benè rubicundus ille color, candidum manuum ebur distingueret; ignara brevi se ad eas incitas redigendam, ut illas manus ad stipem extendere, & paulò pòst, ferali morte, funesto pallore marcescere deberent.

Vidi quandoque Mechliniæ, ubi plurima ac fœcunda cerasera consita, ingentes naves in Hollandiam devehi; sed erant *naves*, de quibus Hussæus Vates: p *Poma portantes*, quo nomine interpretes etiam cerasa complectuntur, & antequam in portum devenerant, majori ex parte collisa marcuerant, & computruerant. Unde rectè Pineda in illud Jobi: *Pertransierunt quasi naves poma portantes*, subjungit: q *hoc ad vitæ* (& formæ) *brevitatem pertinet, illas enim velocissimas esse oportet, vel propter levitatem mercium, vel propter periculum putrescendi.* Hujusmodi navibus si juvenes nostri, puellas similes cognoscerent, quàm facilè affectum omnem, & appetitum, erga merces adeò evanidas, & tam citò putrescentes amitterent. Usuvenit enim, ut qui specie venustam & forma rubicundam uxorem duxerit, uno anno duas habeat: venustam, & deformem, rubicundam, & pallidam ac marcescentem.

o Plin. lib. 15. c. 25. p Iob c. 2. v. 26. q Pineda in Iob. cit.

Sed unam vobis cerasi proprietatem, quam divus Hieronymus commendat, potissimum æmulandam propono. Munusculum hic sanctus Doctor fortè ab Eustochio sibi submissum acceperat, canistrum cerasis refertum, quæ ipse ex rubicundo eorum colore, verum ac vivum virginalis pudicitiæ symbolum esse deprædicat: r *Accepimus*, inquit, *canistrum* CERASIS *refertum virginali pudicitiâ rubentibus.* Ut & vos in vultu, in moribus, in congressibus, in colloquiis, coram famulis, pedissequis, domesticis, externis, notis, & ignotis, cerasorum instar, virginali pudicitiâ erubescatis; pauca è sacris, & profanis Auctoribus testimonia inducam, quæ meritò vobis ruborem excutiant.

Ferunt Aristotelis filiam interrogatam, quis ei color pro veste maximè placeret, respondisse: *Vultus purpuram*; quam spectatori exhibemus, cùm erubescimus. A patre hoc hausisse videtur, cujus illud effatum est: s *Optimus color, quem gignit pudor.* Hæc purpura in virgine matre potissimum enituit, quæ non modò ad omnes viri aspectus, & affatus, sed vel ad cœlestis aulæ ephebum, tota erubuit, ut artificioso expressit penicillo Ambrosius, dum ait: t *Primus est pudor, qui in ipso cognitionis ingressu, Domini matrem commendat, & tanquam testis locuples, dignam quæ ad tale munus eligeretur, adstruit, quod in cubiculo, quod sola, quod mota est in introitu ejus, quod ad virilis sexus speciem peregrinam, turbatur aspectus virginis.*

r Hieron. Epist. 19. ad Eustoch. de munusculis missis. s Aristot. 4. Ethic. c. 9. t Ambros. lib. 1. offic. c. 16.

Itaque quamvis esset humilis, præ VERECUNDIA *tamen non resalutavit:* sed oculis demissis, toto vultu verecundiæ rubore ad conspectum Angeli suffusa fuit, ut ille:

Haer oogen vallen neer, de schaemte komter by,
En maeckt in haer gesicht een soete Schildery.

Hoc tam præclaro exemplo usus Abbas Claravallensis, sic ait: *v* AMATORES VERECUNDIÆ *sumant exemplum de Matre Domini, quæ* PRÆ VERECUNDIA *salutantem Angelum non resalutavit;* quo ut juvenes potissimum, & juvenculas exstimulet, *exordium,* inquit, *sumere necessarium duxi ab illa laudabili virtute, quæ dicitur* VERECUNDIA: *quæ cùm sit omnibus ætatibus, personis, temporibus, & locis apta; tamen adolescentes, & juveniles animos maximè decet.* Tum in quibus illa eminere soleat, exponit: *Quàm pulchra virtus* VERECUNDIA, *& suavis gratia, quæ non solum in factis, sed etiam in ipsis spectatur sermonibus, ne modum transgrediaris loquendo, ne quid indecorum sermo resonet tuus. Etenim ex inverecundis oculis, & lascivis sermonibus, libidinosus animus deprehenditur.*

Quid sublimius hunc virginalis pudicitiæ ruborem commendare poterat, quàm ut ea ad Genitricis Dei dignitatem, qua nec in terris, nec in cœlis major inveniri potest, assumenda censeretur. Qui quidem rubor, ut etiam maritatas, viros, & senes deceat, juvenibus tamen, ac puellis propriissimè convenit, ut nota ingenuitatis: quod optimus morum Magister, Philosophus Romanus ad Lucilium observavit: *x Locutus est mecum amicus tuus bonæ indolis. Ubi se collegit, verecundiam (bonum in adolescente signum) vix potuit excutere, adeò illi ex alto suffusus rubor.* Et paulò pòst: *Rubor,* inquit, *magis in juvenibus apparet, quibus & plus caloris;* estque & tenera frons ingenuitatis indicium, & latentis pudicitiæ publicum argumentum, ut Poëta cecinit:

y Ingenui vultus puer, ingenuíque pudoris:
Quales esse decet, quos ardens purpura vestit.

Seneca Epist. 25 agens de duobus pravè viventibus, unicam in alterutro, de quo maximè timebat, ad frugem revocandum spem habebat, quod pudorem omnem non exuisset: *De altero,* inquit, *non satis fiduciæ habeo, excepto eo, quod adhuc peccare erubescit.*

Referunt huc quidam, quod prætexiam purpurâ vestem pueri apud Romanos ferrent, indolis suæ testimonium, ut purpuræ intuitu, concolorem verecundiam perpetuò in ore, in dictis, factísque retinerent, & ne cum veste quidem pudorem animi deponerent. Fortiter & suaviter hæc prosequitur Bernardus, cujus locum instar panegyrici excellentis hic attexere placuit. Verecundiâ nescio an quidquam gratius adverti in moribus hominum queat: *z Hanc primo omnium libet quodammodo in manibus sumere, & quasi quemdam speciosum florem* (aut rubicundum cerasum) *decerpere loco, nostrísque apponere adolescentibus; non quia non sit, & in provectiori ætate, omni studio retinenda, quæ est certè omnium ornatus ætatum; sed*

v Bern. lib. de formula honestæ vitæ.

x Seneca Epist. 11. y Iuven. Sat. 11. z Bernard. in Cant. Serm. ult.

quod

quod teneræ gratia VERECUNDIÆ, *in teneriori ætate amplius, pulchriúsque eniteat.* Pergit porrò ejus encomia recensere: a *Quid amabilius* VERECUNDO ADOLESCENTE? *quàm pulchra hæc, & quàm splendida gemma morum, in vita, & vultu adolescentis? quàm vera, & minimè dubia, bonæ nuntia spei, bonæ indolis index?*

Hac verecundiæ purpurâ Nebridium juvenem insignitum, summis laudibus in cœlum extollit Hieronymus: b *Inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore, tanta verecundiæ fuit, ut virginalem pudorem vinceret; & ne levem quidem obscœni rumoris in se fabulam daret.* Hunc juvenem si Diogenes conspexisset, idem illi, quod adolescenti laudabiliter erubescenti, suggessisset: *Bono animo es, nam istiusmodi color, virtutis tinctura est.* Si adolescens ad nudas tabulas, ad obscœnos Poëtas erubescat, *istiusmodi color, virtutis tinctura est.* Si ad conspectum puellarum, si ad verbum quodvis lascivum erubescat, *istiusmodi color, virtutis tinctura est.*

Non possum quin hoc ingenuo virtutis colore, unum, alterúmve probè tinctum, in exemplum proponam. Pater Joannes Rho præcipuis in Societate nostra muniis functus, virtute ac eruditione clarus, refert c Georgium Haddocum, sacerdotem Anglum, fortissimum ac pudicissimum, in ipso juventutis flore, qui illi pulcherrimè vernabat, in Anglia captum, & ad Cæcilium, bustuarium illum Religionis hostem, adductum esse; quem intuitus, ejúsque planè venustam speciem, d *virginali verecundiâ*, ut cùm Tullio loquar, gratiosè suffusam, impudico cavillo ad satellites conversus: quam pulchrum, inquit, pro amica puella sacerdotem adduxistis! non tulit impudicè dictum Georgius; sed quamquam vinctus, Christianâ libertate usus: istud tuo licet occinas Luthero, & qui ex ejus grege libenter volutantur in cœno: nobis Catholicis alia ratio est; quo dicto, totam castissimi oris verecundiam, ingenuo rubore suffusus, explicavit: neque enim à pudicis, talia audiri possunt, quin purpurâ pudoris obtegantur.

Ennodius unicè miratur Eusebium Ticinensem Antistitem, & meritò quidem: fuit enim vir sanctus, & integer sapientiâ, consilióque Præsul, & moribus suis venerandus; at, quid in eo potissimum deprædicet, audiamus: e *Vernabat in illo præ cæteris mater bonorum operum* VERECUNDIA. Quo dicto, nescio an Eusebium plus commendet à verecundia, quam ipsam à merito, & præstantia verecundiam, quæ generatim probæ vitæ, & excellentium operum mater esse videatur. Nam, ut rectè Cyprianus: f *Honor est corporum, ornamentum morum, sanctitas sexuum, hostis immunditiæ, lorica pudoris, pronuba sanctitatis, repudium turpitudinis, abolitio scandalorum, pax virtutum, mater innocentiæ, dilectionis parens, quæ soli Deo placere quærit.* Similitudinem hujus purpuræ Pelignus vates deducit

a Bernard. in Cant. Serm. 86. b Hieron. Epist. 9. c P. Rho variæ virtut. hist. lib. 7. c. 3.

d Cic. pro Quint. e Ennodius in vita Epiph. f Cyprian. Serm. de pudicit.

g — *Putri* RUBOR *ora notavit.*
Nescit quid sit amor, sed & ERUBUISSE *decebat.*
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est:

Quæ poma rubentia, non alia nisi cerasa, quia nulla alia in Aprili. Pluribus institutum nostrum prosequitur Doctor mellifluus Serm. 86. in Cant. h *Quid amabilius* VERECUNDO *adolescente? quàm pulchra hac, & quàm splendida gemma morum in vita, & vultu adolescentis? virga disciplinæ est illi, qui pudendis aspectibus imminens lubricæ ætatis motus, actúsque leves coërceat, comprimat insolentes. Quid ita turpiloquii, & omnis turpitudinis fugitans? soror continentiæ est.*

Nunc vos puellas, & teneras juvenculas compello, quarum hæc virtus propria dos est: si dum proci, ut hoc die in hisce partibus moris est, herbam viridem promunt, *om te groenen*, vos ruborem reponatis: *Ick roo v.* Si ad conspectum juvenis, aut viri erubescatis, *hujusmodi color, virtutis tinctura est:* si ad defixum in vos obtutum, si ad oculum lascivum, ad blandum osculum, ad contactum manus, totæ erubescatis, *hujusmodi color, virtutis tinctura est.* Si in publicum prodire, si palam vos omnium oculis prostituere erubescatis, *hujusmodi color, virtutis tinctura est.* Qua i Hieronyma à sancta Cruce, sanctimonialis Ordinis Minorum, ita claruit, ut cum virginalem pudicitiam, insigni cum forma conjunctam, semper sacro sipario obvelasset, ne spectari etiam mortua sustinuit, quin erubesceret. Nam cùm funus Pinciæ, omnium oculis exponeretur, quasi consueto mortis velamento, pallori scilicet, non fatis fideret, pudoris purpuram propriam sibi, ac familiarem superinduxit, & quidem adeò vividam ac flagrantem, ut plerique reviviscere arbitrarentur. Mirum id, nec minus rarum, margaritam instar corallii erubescere. Sancta Margareta Scotorum Regina, quæ orationibus, & jejuniis tota pallida, & exanguis, mortua toto vultu erubuit. Sensisse diceres, quos semper declinârat, spectantium oculos. Ita Surius. Hanc gratiam frustra sperent, quæ in vita, una cum pudore & verecundiâ, omnem frontem exuerunt. Ubi verò pudor exulat, in omne vitium, & præcipitium effrontes ruunt, quod Hieremias deplorat: k *Erubescere nescierunt, idcirco cadent inter corruentes.* Tales sunt, quæ extenso collo ambulant, nudis brachiis, apertis uberibus prodire in publicum non erubescunt, ut pluribus postea demonstrabimus. Nulla unquam reperta est meretrix, quæ non pudorem prius, quam pudicitiam perdidit, aut ipso flagitii usu, non repudiârit.

Impudentes, & audaces, in omni vitiorum cœno volutantes, duram & *ferream frontem* habere dicuntur, *nesciunt erubescere.* Contrà quæ mente candida, indole ingenua, animo pudico, suo virgineo rubore, impudicis lenonibus statim pallorem inducunt. Hinc quasi è tripode, dixit illud Symmachus, expolito ingenio dignum: l *Quorum mens honesta est, eorum imbecilla frons est.* Imbecillam

g Ovid. lib. 4. metam. h Bernard. Serm. 86. in Cant. i P. Rho variæ virt. hist. lib. 7. c. 3.

k Hierem. c. 8. v. 12. l Symmach. Epist.

cillam frontem appellat verecundiam, quam alii doctissimi viri, consimili ratione teneram, & mollem nuncupant; eámque prædicat in Pompejo Magno Seneca, prudentissimo omnium Principum, qui iisdem Romæ temporibus floruerunt: m *Nihil mollius ore Pompeji, numquam non coram pluribus erubuit, & hic mirè illum pudor decuit.* Quantò magis vos Christianos adolescentulos, & adolescentulas decet? nam & improbis, & agrestioris ingenii hominibus, corruptis moribus, exolescit verecundia, & ipse vultus impudentiam clamitat, atque

n *Ejectum semel attritâ fronte pudorem.*

Sic clarissimorum virorum monitis proditum est, illustrium natalium semper notam fuisse pudorem, & præstantis prosapiæ argumentum. Non sine judicio & venustate, illud protulit Apulejus: o *Ego te etiam de illa corporis speciosa habitudine, deque hac* VIRGINALI PRORSUS VERECUNDIA, *generosa stirpe proditum rectè conjicerem.* Unde rerum maximarum Scriptores, si quando prædicare volunt claros viros familia, & educatione nobiles, in argumentum adducunt verecundiam. In Trajano Imperatore Plinius splendidè, atque luculenter hanc virtutem commendavit: p *Vidimus demissum gaudio vultum, tantúmque sanguinis in ore, quantum in animo pudoris.* Domitianus hunc virtutis colorem tulit in florenti juventute, quem sciebat ita probari omnibus, ut in Curia ob pudorem gloriatus sit, quasi in eo pignus daret eximiæ mentis, & ad præclara natæ. De illo enim Suetonius: q *Commendari se verecundia oris adeò sentiebat, ut apud Senatum sic quondam jactaverit; usque huc certè animum meum probastis, & vultum.*

Quamvis non ideo verecundia probanda, atque celebranda, quod in Regibus, atque nobili loco natis reperiatur; sed quod ipsa facit honoratos, & omnium laude celebrandos. Hoc fonte laudum, copiosæ dictionis suæ cursum, & splendorem argenteum hausit Apollinaris Sidonius, cùm magnum virum exornaret: r *Nicetus,* inquit, *cum quodam prologo pudoris, vultum modestè demissus* ERUBUIT, *atque hoc illi maximum Sophos, non eloquentia prius, quàm* VERECUNDIA *dedit.* Flavium Nicetium intelligit, virum ortu clarissimum, copia & eruditione maximum.

Hanc itaque virtutem amate, quæ mater honestatis, laus naturæ, moderatrix cupiditatum, innocentiæ dos, integritatis ac famæ custos. Nam ut dixit Christianè gentilis Seneca: s *Constante sibi pudicitia, virtus salva est.* Ut tam necessarium sit hac virtute non carere, quàm inter homines vivere. Ex hoc itaque cerasi arbusculo, quod plantavi, t *canistrum* CERASIS *virginali pudicitia rubentibus,* vobis legite.

Quare, ut concludam, vobis ô adolescentes, & adolescentulæ, tanto in pretio virginalis pudicitia esse debet, ut pro ea servanda, non modò vultū rubore suffundere, sed & sanguinem venis fundere, gloriosum ducere debeatis.

m Seneca Epist. 11. n Iuven. Sat. 13. o Apulejus l. 1. metam. p Plinius in Paneg.

q Sueton. in Domit. c. 18. r Sidon. l. 8. Epist. 6. s Seneca de brevit. vitæ c. 13. t Hieron. Epist. 19. ad Eustoch.

Quod ut pleniùs inculcem, juvat è Plinio, Athenæo, aliisque Auctoribus Ecclesiasticis, cerasorum originem, ac unde nomen duxerint, paucis exponere. Tradunt etenim, u Lucullum debellato Mithridate, sanguinolento prælio, victorem reversum, arborem hanc primum à Cerasunte, Ponti Oppido, in Italiam detulisse, fructúmque gentilitio nomine *cerasum* appellâsse. Confirmat Hieronymus, qui accepto canistro ab Eustochio cerasis referto x *pudicitia virginali ita rubentibus*, inquit, *ut ea hunc à Lucullo delata existimârim: siquidem hoc genus pomi, Ponto & Armenia subjugatis, de Gerasunte primus Romam pertulit, unde & de Patria arbor nomen accepit.* Ubi notandum occurrit, non sine cruento prælio & sanguine, cerasa in Europam delata esse. Imperator nôster Christus, devicto stygio hoste, canistrum cerasis plenum *virginali pudicitia rubentibus*, è cœlo detulit, nam ut loquitur Mediolanensis Antistes: y *Virginitas nubes & aëra, Angelos, sideráque transcendens, verbum Dei in sinu Patris invenit* (*quia prima Trias Virgo est* z) *à cœlo accersivit quod imitaretur in terris.*

Pro hac tuenda, quot virgines ad sanguinem restitêre, in apertam mortem, præsensque vitæ periculum sese conjecere? unam vobis, eámque tenellulam virgunculam, cum matre & sororibus, non meo, sed Ambrosiano stylo ante oculos proponam.
,, a Sancta Pelagia apud Antiochiam quondam fuit, annorum ,,
fere quindecim, soror virgi- ,,
num, & ipsa virgo Hæc primo ,,
domi classico persecutionis in- ,,
clusa; *cùm se à prædonibus fidei &* ,,
pudoris circumsederi videret, ab- ,,
sente matre & sororibus, vacua ,,
præsidio, sed Deo plenior: quid agi- ,,
mus, inquit, nisi prospicias ca- ,,
ptiva virginitas? & votum est, ,,
& metus est mori: quia mors ,,
non excipitur, sed adsciscitur. ,,
Moriamur scilicet, vel si nolunt ,,
licere, moriamur. Deus reme- ,,
dio non offenditur, & facinus ,,
fides allevat. Certè si vim ipsam ,,
nominis cogitemus, quæ vis, ,,
voluntaria, illa magis est vis, ,,
mori velle, nec posse. Nec dif- ,,
cultatem veremur, quis enim ,,
est qui vult mori & non possit, ,,
cùm sint ad mortem tam pro- ,,
clives viæ? jam enim sacrile- ,,
gas aras præcipitata subvertam ,,
& accensos focos cruore restin- ,,
guam. Non timeo, ne dextera ,,
deficiens non peragat ictû, nec ,,
pectus se dolore subducat. Nul- ,,
lum peccatum carni relin- ,,
quam, non verebor ne desit gla- ,,
dius. Possumus mori nostris ,,
armis, possumus mori sine car- ,,
nificis beneficio. Matris in gre- ,,
mio fertur ornâsse caput, nu- ,,
ptialem induisse vestem, ut non ,,
ad mortem ire diceres, sed ad ,,
Sponsum. Ast ubi detestandi ,,
persecutores ereptam sibi vide- ,,
runt prædam pudoris, matrem ,,
& sorores cœperunt quærere. ,,
Verum illæ spirituali volatu ,,
jam campum castitatis tene- ,,
bant, cùm subitò hinc persecu- ,,
toribus imminentibus, inde ,,
torrente fluvio exclusæ, à fuga, ,,
inclusæ ad coronam, quid ve- ,,

u Plinius lib. 15. c. 25. Athen. x Hieron. Epist. 19. ad Eustochium, de munusc. missis. y Ambros. lib. 1. de virg. z Gregor. Nazianz. Serm. 3. de virg.

a Ambros. lib. 3. de virg.

remur?

„ remur? inquiunt: ecce aqua, „ quis nos baptizari prohibet? & „ hoc baptisma est, quo peccata „ donantur, regna quæruntur, „ & hoc baptisma est, post quod „ nemo delinquat. Excipiat nos „ aqua, quæ virgines facit: ex- „ cipiat nos aqua, quæ cœlum „ aperit, Martyres reddit. Hæc „ effatæ, & suspensæ paululum, „ incincto sinu, quo pudorem „ tegerent, nec gressum impedi- „ rent, consertis manibus, tan- „ quam choros ducerent, in me- „ dium progrediuntur alveum. „ Nulla pedem retulit, nulla „ tentavit, ubi pedem figeret, an- „ xiæ, cùm terra occurreret, of- „ fensæ vado, lætæ profundo. „ Videres piam matrem modò „ stringentem nodo manus, gau- „ dere de pignore, timere de ca- „ su, ne sibi filias vel fluctus au- „ ferret, &c. Tandem in has vo- „ ces generosa mater prorupit. „ Has tibi hostias, inquit, Christe „ immolo, præsules castitatis, „ duces itineris, comites passio- „ nis. Sed quis jure miretur tan- „ tam viventibus fuisse constan- „ tiam, cùm etiam defunctæ im- „ mobilem stationem corporum „ vindicârint. Non cadavera un- „ da nudavit: quin etiam sancta „ mater, licet sensu carens pieta- „ tis, tamen adhuc servabat am- „ plexum, & religiosum, quem „ strinxerat nodum, nec morte „ laxabat. Hæc Ambrosius.

Steterit certè Lucullo, cruento prælio cerasa ex Ponto, in Europam deportâsse: nobilius Christianæ Amazones, *cerasis* similes, b *virginali pudicitia rubentibus*, cujus ne unquam ruborem perderent, eam suo sanguine tinxerunt, atque ex hac terra aliena, in illam patriam commigrarunt, ubi vernant in æternum. Hujus veritatis testis est sancta Sperandia virgo, Augubii anno partæ salutis 1216 nata. c Oppidi Cingulani asceterium, de cœlo eam invitante sancto Benedicto, ut sanctimoniales Ordinis sui regeret, Antistita intravit. Hæc sterili, & nivibus horrido brumæ tempore, proculdubio ex Paradisi pomariis semper frugiferis, operariis fabricæ, quam inchoaverat, pro mercede, aut præmio cerasa repræsentavit, quæ ut retinerent, ac referrent soli perennitatem, ex quo fuerant decerpta (suo constanter servato rubore) nunquam deinceps computruerunt. Si vobis, ô virgines! ad ea gustanda saliva movetur, pari constantia cum virginibus hic pudicitiam servate.

§. II.

Jam suam d *conjugibus Majalem arborem erigamus, qua nullam illis aptiorem, quàm* CASTANEAM *reperio.*

Amor conjugalis, quo conjux erga conjugem fertur, ipsis etiam inanimatis plantis inesse perhibetur. Adeò ut & sexum agnoscere, & sine conjuge sterilescere, ac velut viduatæ marito contabescere, à peritis naturæ ocellis, & SS. Patribus observatum sit. Quod Plinius disertè affe-

b Hieron. cit.

c P. Silvester Petra sancta Thaumasiæ, Tom. 3. c. 12. d Conjugatis arbor castanea.

asseverat, e *arboribus, herbisque etiam utrumque sexum esse, diligentissimi naturæ tradunt*. Theophrastus quoque solertissimus plantarum indagator, f in palmis *marem & fœminam* distinguit, ac dignoscit. Mediolanensis Præsul, cujus sermo *dulci dulcior ambrosia est, quod mireris, ipsis sexus in pomis, & discretio sexus in arboribus.* Quod manifestè in castaneis videre est, quas numquam non geminas, marem cum fœmina complantatas, ut crescere, multiplicari & fructus ferre queant, conspexi. g Et quasi connubialis amor iis inditus est, ut altera alteram depereat: nec prius stimulante desiderio levabitur fœmina, quàm eam mas adamans consortio soletur, ferúntque ramis suis velut brachiis invicem complecti, mutuóque amore delectari.

Quare quod Basilius Magnus Seleuciensis Antistes de Palmis, rectè de castaneis usurpare possum: h *Plantarum curatores*, inquit, *castaneas in mares ac fœminas distinguunt, & videas utique aliquando, eam, quæ ab ipsis fœmina appellatur, demittentem ramos, & amplexum appetentem.* Hæc omnia quid aliud innuunt, quàm mutuum inter conjuges amorem vigere, virere, sempérque florescere debere, si statui suo dignos fructus proferre desiderent. Hoc primum ac præcipuum conjugatis Paulinum monitum est: i *Viri diligite uxores vestras, ut corpora vestra; qui suam uxorem diligit, seipsum diligit: nemo enim unquam carnem suam odio habuit; sed fovet, & nutrit.* Quid ad amorem mutuum conjugis in conjugem præstantius, aut potentius Apostolus afferre potuit? nam Hugo Cardinalis hic: *Ut corpora tua* inquit, *id est, ut teipsos*, quia unum corpus sunt. Nec hoc satis; si diligitis, fiet ut unus spiritus, unum cor, & anima sitis. Quid enim est dilectio, inquit S. Laurentius Justinianus? k *Nisi duorum ligatio.* Ex qua suavissimus hic fructus germinabit, ut non sit amor desultorius, aut affectus adulterinus; sed pax & † *charitas, quæ est chara unitas* corporum & animorum. Quo spectat illud Doctoris Angelici in Epist. ad Ephesios: *Viri diligite uxores vestras:* ubi sic ait: l *Monet viros ad dilectionem, quia certè ex amore quem habet vir ad uxorem, magis castè vivit* (non cogitando de aliena) *& pacificè uterque se habet.* En quàm dulces *ex amore* fructus pullulant, ut *magis castè & pacificè* conjuges vivant.

Quid porrò causæ est, maritos aliis liberis, puellis, aut conjugatis adblandiri, munuscula mittere, colloquia & congressus habere, in prædia & villas suburbanas pellicere, minus *castè vivere*? nisi quia *amor quem habet vir ad uxorem*, nullus, aut exiguus est. Quæ non unius hujus amoris defectu, in conjugio turbæ, & tragœdiæ? qui non corporum & animorum interitus? ubi amor non est, *dura sicut infernus æmulatio est*; tantum abest, *ut pacificè uterque se habeat.*

e Plin. lib. 13. cap. 4. f Theophrast. hist. plantarum, l. 2. c. 22. g Bonif. Rhodig. hist. Iudic. l. 15. c. 7. Ruellius l. 1. c. 108. h Basil. in hexam c. 5. Ambr. l. 20. hexam. c. 34. i Ephes. 5. v. 25.

k Laur. Iustin. Serm. in nativ. B. Virg. † Ibid. l S. Thom. in Epist. ad Eph. c. 5. v. 25.

Hic au-

Hic autem amor conjugalis,ut S. Bonaventura, non debet esse amor concupiscentiæ,qui spectet formam brevi perituram, & bonum fragile; sic enim & amor fragilis, & brevi periturus. Non sic Christus dilexit Ecclesiam, ut aureè Chrysostomus: m *Qualemcumque uxorem acceperis, non tamen talem Sponsam accepisti,qualem Christus Ecclesiam accepit; verùm non fastidivit illam, non odio habuit propter nimiam deformitatem &c. Et fatua erat & blasphema; tamen pro deformi illa ita seipsum tradidit, ac si esset formosa, ac si esset amatrix, ac si esset admiratione digna; ita debent viri diligere uxores suas. Amor formæ* (inquit Hieronymus l. 1. adv. Jovinian.) *rationis oblivio est,& insaniæ proximus.*

n *Facies, non uxor amatur*:

Qui spectat divitias & opulentam dotem, tua potius quàm te. Quod prudens illa Catonis filia solerter expendit, quæ ad iteratas nuptias rogata, respondit se nubere nolle, causam subdit: *Se non invenire virum, qui se magis vellet, quàm sua. Quo ostendit, divitias magis eligi solere, quàm pudicitiam: & multos non oculis, sed digitis uxores ducere.* Acutè & verè. Spectatur & numeratur pecunia, hoc satis est; virtus, indoles, & aliæ dotes in numero non sunt, nec attendunt mariti monitum Senecæ: p *Omnes uxores divites servitutem exigunt*, nec illud Poëtæ:

q *Intolerabilius nihil est, quàm fœmina dives.*

Nec sufficit amor naturalis & carnalis,nam is etiam inter tigrides & dracones, inter leones & leænas, & quantumvis efferatas belluas invenitur: r *Pro magno*, inquit Augustin. *laudaturus sum in homine, quod video in tigride, in leone, & dracone? amant conjugem, amant filios suos*: unde concludit: *Laudandus non est, qui sic amat, sed detestandus qui non amat.* De ejusmodi amore Hieronymus: s *Adulter est in suam uxorem amator ardentior: in aliena quippe uxore omnis amor turpis, in sua nimius. Sapiens vir judicio debet uxorem amare, non affectu.*

Scire vultis qualem Deus inter conjuges amorem desideret? rationabilem, fortem,constantem, eúmque summum usque in finem: t *Viri*, inquit Paulus, *diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam.* Potuítne altius amor viri in uxorem commendari? Sanctus Thomas expendens verba Pauli, ait: v *Signum autem dilectionis Christi ad Ecclesiam ostenditur, quia tradidit semet ipsum pro ea. Et Isaiæ 53. Tradidit in mortem animam suam.* Expendite quantum dilexerit ChristusEcclesiam, quæ & quanta pro ipsa fecerit, & passus sit. Profectò si hæc regula est amoris inter virum & uxorem; væ vobis, ô viri, à quibus tantus amor exigitur,& à quibus nullus aut certè exiguus exhibetur. Exstimulet vos illa aurea Chrysost. commonitio: x *Quale vinculum amicitiæ inter conjuges, sicut inter propria membra. Permisit Adæ,ut sororem suam duceret in uxorem; imò verò non sororem, sed filiam: quin adhuc non filiam quidem, sed propinquius quiddam filia,*

m Chrysost. Serm. 20. ad Ephes. n Iuvenalis Sat. 6. p Seneca l. 1. controv. c. 6. q Iuvenal. Sat. 6.

r Aug. l. 50. hom. 38. s Hier. l. 1. adv. Iovinia. t Ephes. 5. v. 25. v S. Thom. in Epist. ad Ephes. cit. x Chrys. Serm. 20. in Ep. ad Ephes.

carnem

carnem videlicet suam. Etsi animam pro ipsa dare oporteat, ac millies trucidari, & quamcumque rem ferre & pati; ne detrectes. Nam etiamsi ista passus fueris, nihil tamen unquam tale feceris, quale Christus.

Quod ut Christiani conjuges æmulentur, visum est vel in homine barbaro iis exemplum proponere. Refert Xenophon y Cyrum Regem Persarum ex Tigrane Rege Armeniæ cum conjuge sua capto, aliquando quæsiisse: ecquid pro uxoris suæ redemptione in lytrum offerret? cui confestim Tigranes: integrum, ait, regnum, ô Rex, si haberem; quod cum fortuna abstulerit, libens sanguinem & vitam dico. Hoc responso mirificè captus Cyrus, ambos libertati, & Regiæ dignitati restituit. Jámque solo, ac solio restitutus Tigranes, perquam familiariter uxorem sciscitatus est, quid de Cyri prudentia, déque Regia ejus munificentia videretur? cui illa: ex quo tecum, inquit, in vinculis fui, ita me devinctam habuisti, ut numquam oculos, aut mentem in alium defixerim, quàm in eum, qui me & sanguinis & vitæ impendio redimere comparatus erat: hinc toto ex te corde, Tigranes,

z *Toto animo, totâ pendebam perdita mente.*

Dubites hic, utrum fortior & ferventior amor fuerit viri in uxorem, an uxoris in virum.

Quare quod alterum est, nôrint & fœminæ, quò amor reciprocus sit, non minus severè sibi præceptum esse, *ut viros suos ament*. Et Tobiæ 10. sedulò monetur Sara diligere maritum; quin & disertè Paulus astruit omnes cogitationes, studia, officia uxoris esse, a *ut placeat viro suo*. Eo vestiatur modo, quo *placeat viro suo*. Ea in cibos apparet, quæ novit grata ejus palato, *ut placeat viro suo*. Ea loquatur & agat, quibus *placeat viro suo*. Omnes nutus, & nictus, & gestus ejus observet, *ut placeat viro suo*. Excelluit in eo, ut suprà diximus, B. Maria Aurillot b. Sancta Crotildis, instar Heliotropii, se semper voluntati mariti, quamvis gentilis, conformando, & obsequendo, ita affectum rapuit, ut eum Christo lucrata sit.

Nec hoc satis, uxores per omnia maritis placere, maritos diligere & amare: sed amorem suum fortem, ferventem, constantem usque ad sanguinem testentur necesse est. Quod si viri diligere debeant uxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam, uti suprà diximus: & ipsæ per omnia aspera & ardua ad mortem usque, suum in maritos amorem comprobare tenentur.

Luculente hoc argumentum pertractat Hieronymus libro 1. adversus Jovinianum.

Artemisia uxor Mausoli, Regina Cariæ, quæ Poëtarum atque Historicorum laudibus prædicatur, in hoc vel maximè effertur, quod defunctum maritum sic semper amavit, ut vivum. Quod non tam ex superbo, quod ei condidit sepulchro, sed ex eo maximè patuit, quod mortui cineres in se tumulavit. Tum ad ardentiora amoris conjugalis argumenta procedit: *Indi & Barbari* inquit, *uxores plurimas ha-*

y Xenophon lib. 3. de instit. Cyri.
z Catull. Eleg. 65.

a Ad Titum 2. v. 4. Corinth. 7.
b V. Kalend Januar. §. 3.

bent. Apud eos lex est, ut uxor charissima cum defuncto marito cremetur. Hæ igitur contendunt inter se de amore viri, & ambitio summa certantium est, ac testimonium castitatis, dignam morte decerni. Xenophon in Cyri majoris scribit infantia, occiso Abradote, quem Panthea uxor miro amore dilexerat; collocâsse se juxta corpus lacerum, & confosso pectore, sanguinem suum mariti infudisse vulneribus. Mirus amor, non cōtenta vulnera lacrymis abluere, suū aspersit & miscuit sanguinē. *Imitentur Matronæ saltem Christianæ*, ut si, quod ab iis non exigitur, se vivas cum maritis tumulent; labores, ærumnas suas fortiter ferant; viros ad terras exteras, ad bellum, per aspera & ardua, ubi id rogantur, sequantur.

Ubi unā tacitus prætererire non possum, quam Cornelius noster eximia commendatione inducit. *c* Blanca Rubea Patavina, uxor Baptistæ à Porta, in præsidium Bassiani municipii Patavini cum viro profecta anno Christi 1233. cum Acciolinus Tyrannus Patavio amisso, omnem belli vim in Bassianum convertisset, & proditione etiam cepisset, atque in ipsis portis Baptistam obtruncâsset; Blanca quoque, ut erat armis induta, fortiter pugnans, ā militibus circumventa, captiva ad Tyrannum ducitur. Is forma ejus, quam splendor armorum augebat, captus, primò blanditiis, mox etiam vi adortus, corrumpere tentavit. Illa cum alia vi effugere non posset, generoso saltu per fenestram se præcipitem dedit. Semianimis ex casu vix tandem curatur, sibique restitutam Tyrannus rursus aggreditur, ligatámque constupravit. Illa dolorem dissimulans impetravit, ut ad levandum dolorem & desiderium, aperto mariti tumulo, demortui cadaver, semel duntaxat aspicere posset. Quod ut ex voto concessum, in apertum sepulcrum magno emisso ejulatu sese præcipitavit, simúlque tanta violentia lapidem sepulcralem, qui erectus stabat, impulit, ut una rueret, & se una cum marito tumularet.

Hæc exaggeratius dicta sunt, ut hisce exemplis stimulatus mutuus, qui vel in ipsis inanimatis castanearum plantis viget amor, inter conjuges Christianos efflorescat. Ex quo fructus ille pacis & concordiæ gratissimus & suavissimus, non modò ipsis conjugibus, sed & ipsi Deo exsurgit, magno teste Hugone eminentissimo Cardin. *d Illa autem mutua dilectio inter virum & uxorem, placet Deo & hominibus.* Unde Eccl. 25. *In tribus beneplacitum est spiritui meo: concordia fratrum, & amor proximorum*, ET VIR ET MULIER BENE SIBI CONSENTIENTES. Non dixit: vir & mulier jejunio aut orationi vacantes, pœnitētias & austeritates facientes; sed *bene sibi consentientes:* quia in eo matrimonii omnis perfectio, sanctitas, pax, tranquillitas consistit, ut hæc unica virtus cæteris omnibus in eo statu præstare, ac prævalescere, & omnia bona secum ferre censeatur. Quod Chrysostomus confirmat, hom. 4. in Epist. ad Titum: *Præcipuum*, inquit,

c Cornel. à Lapide in Daniel. c. 13. v. 23. ex Schardeuio, lib. 3. hist. Patavinæ.

d Hug Cardin. in Epist. ad Ephes. 5. vers. 25.

inquit, *illud est domestica pacis ac bonorum omnium fundamentum, si uxor viro per omnia consentiens sit* (& vir uxori) *nam ubi hoc est, nihil triste accidere potest: quo pacto enim, cum caput corpori connexum, conjunctissimque est, nulla ibi seditio aut dissensio oriri poterit?* ut similium conjugum tumulo lepida & vera inscriptio illa, quæ olim Romæ in via Tiburtina legebatur, inscribi possit: e *Heus, tu viator, miraculum! hic vir & uxor non litigant.* Quod paucis hoc ęvo epitaphium ex vero inscriberetur; propriissimum tamen, quos in exemplum adduco, duobus illis, de quibus sanctus Gregorius Turonensis: f Apud Castrum Divionense, Hilarius quidam vir senatorius diem suum obierat, relicta uxore superstite: ea deinceps exarescens & contabescens, instar castaneæ exciso conjuge, post annum etiam exstincta est. Cúmque sublato prægrandi saxo sepulchrali, in eundem cum marito tumulum demitteretur, exanime viri cadaver elata dextera conjugis cervicem amplexari visum est, non sine amabili spectantium stupore, qui in eo amplexu, ceu muto quodam charactere, legerunt, quam arctus inter vivos fuisset nexus, cùm etiam inter mortuos, & frigida cadavera is foret amplexus, eáque necessitudo, & ut Gregorius loquitur: *Quæ etiam inter ipsos dilectio fuisset in sæculo, qui se ita amplexi sunt in sepulchro.* Ut hanc servent, velim sibi conjuges sæpe vigilantes proponere, clarum illud ac præclarum Josephi somnium, quo maritum Solem, uxorem Lunam manifesta visione indicavit, Gen. 37. v. 9. *Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam, & Stellas undecim adorare me.* Dum hæc duo luminaria corpore medio sibi opponuntur, eclipsis oritur, stellæ obscurantur, omnia turbantur. Quoties eclipses in familiis ob corpus pueri, matri nimis chari, interpositum, in quem parens severius animadvertit? quoties eclipsis ob corpus ancillæ, pedissequæ, marito tenacius adhærentis, aut corrivalis uxori liberius blandientis? quoties etiam ob canem vel felem interpositam gravissimæ eclipses, umbræ, tempestates, tonitrua & fulgura exorta sunt? quæ ut tollantur, animorum conjunctio, & mutuus amor omnino necessarius est, quo curæ, solicitudines, molestiæ, tædia, fastidia, dolores, tribulationes, quæ in matrimonio & gravissimæ, & innumeræ sunt (ut jam videbimus) dulcorentur & delectabiliter tolerentur. Ubi altera in castanearum plantis proprietas consideranda occurrit. Plinius, qui præ cæteris naturas rerum plenius ac planius septem & triginta libris complexus est, castaneas omnino g hispidas, aculeatas, & *armatas*, tradit, *echinato calyce*, hoc est, instar Echini, undique mille spiculis, aculeis, & tribulis obsitas, binas plerumque molles in se castaneas, velut conjuges concludere, teste Isidoro: h *Fructus ejus gemini reconditi sunt.*

Ex quo liquidò patet, plantas hasce tanta licet necessitudine conjunctas, verum ac vivum

e Hieron. lib. 1. advers. Iovinian.
f S. Greg. Turon. l. de gloria confes. c. 24.

g Plinius lib. 15. c. 23. h Isid. Orig. lib. 17.

con-

conjugii symbolum esse; quod quantumvis amabile, mille aculeis, spinis, tribulationibus undique obsitum est. Hoc primæ veritatis oraculum, disertè Paulus docuit 1. Corinth. 7. *Tribulationem carnis habebunt hujusmodi: ego autem vobis parco.* Ubi Apostoli mentem ingeniosè interpretatur Augustinus: i *Quod autem se dicit eis parcere, quod ait tribulationem carnis habituros, nihil mihi sanius occurrit, quàm eum noluisse aperire, & explicare verbis eandem ipsam carnis tribulationem, quam prænuntiavit eis, qui eligunt nuptias*; k quasi timeret Apostolus, ut Fernandez noster sentit, ne si tribulationes conjugii patefaceret, nullus esset, qui se conjugio copularet. Tribulationes, quæ à tribulis nomen habent, tantas támque continuas & catenatas inter conjuges reperiri, quotidianæ eorum querelæ in arcanas aures repositæ, & immixtæ lacrymæ satis loquuntur.

Adeò ut nulla domus, nulla familia, quã si introspicias non plena sit infinitis curis molestiis, & gravissimis tribulis, ac tribulationibus quas Hieronymus ad septemdecim contrahit: l Tribulationes in uxore paupere, in divite, *hanc alere difficile, istam ferre tormentum:* Tribulationes in fœda, tribulationes in formosa: *Nam pulchra citò amatur, fœda facilè despicitur; minore miseria deformis habetur, quàm formosa servatur:* Tribulationes noctu à querula muliere: *Per noctes totas garrula conquestiones: illa ornatior incedit in publicum, hæc honoratur ab omnibus, ego in conventu fœminarum misella despicior.* Accedunt suspiciones: *Cur aspiciebas vicinam? quid cum ancilla loquebaris? non amicum habere possumus, non sodalem: alterius amorem, suum odium suspicatur.* Tribulationes noctu à viro temulento, à liberorum ejulatione & vociferatione: de die ab innumeris curis. Si divitiæ suppetant; ad eas gubernandas, amplificandas, asservandas. Si inopia premat; ad eam propulsandam. Si sint filii, ad eos alendos: si filiæ, ad eas collocandas. Verissimè ille:

m *Tormentum ingens nubentibus hæret:*

Tormenti genus, detrimentum rei familiaris, lites, æmulationes propinquorum, invidia corrivalium, calumniæ vicinorum, liberorum casus, morbi, mortes, & his omnibus gravior orbitas, & carentia chari conjugis. Quæ graphicè Seleuciensis Antistes describit virgines adhortando: n *Si virum bonum nacta fuerit, perpetuo, ne moriatur, metu viduitatis, incommoda, cruciatúsque sustinet; sin verò contrà, duro & immiti fuerit conjuncta, tota quidem vita illi cruciatus. Inde ubi filios edidit, aut ad bonam frugem evaserunt, & majores ex illorum absentia jugiter dolores tolerat, quàm parturiens habuerat; aut malos evasisse considerat, & majus ex ea procreatione liberorum, quam si permansisset sterilis, opprobrium sustinet.*

Dies me deficiat, si omnes spinas, aculeos, tribulos enarrare velim, quibus matrimonium, castanearum instar, undiq; cinctum est, quæ omnia uxores, præ maritis, gravius pungunt & configunt. Hæ etenim prægnantes, quæ non fastidia, nauseas, capitis verti-

i Aug. Tom. 6. lib. de virgin. c. 16.
k Fernandez in Genes. c. 2 sect. 11. p. 194.
l Hieron. adv. Iovinian. lib. 1.
m Iuven. Sat. 2. n Basil. de vera virg

vertigines, viscerum convulsiones; parturientes; quos, quámque acutos dolores; prolem enixæ, quas non in lactando molestias, quas non sordes, insomnia, aliáque innumera tædia, & tormenta exantlare consueverunt: dum interim viri, aut peregrè profecti, aut in tabernis deliciantur, maritos Chinenses in eo æmulantes, qui ubi uxor peperit, se ut puerperæ ad lectum recipiunt, & porrectam sibi ab uxoribus sorbitiunculam sumunt. Hoc miramini, & deterius operamini. Uxor assiduo domi inter lacrymas, vociferationes infantium, inter culinaria negotia desidet, viris omni cura solutis passim evagantibus, & ubi à vino temulenti, aut à re minus feliciter acta, turbulenti domum redierint; post acerbissima verba, quandoque ad verbera devenitur. Audiant hi, quid Paulus intonet: o *Nolite amari esse ad illas.* Mulierculæ (quibus abunde miseriarum est) suavitate & dulcedine deliniendæ sunt.

Si tibi in curia, in encæniis, aut quovis convivio lautè prandere, & splendide epulari contingat; strophiolum sacharo, aliisque bellariis refertum uxori deferto, seu blandis verbis, suavi sermone, ejus curas & amaritudines levato. Qui secus faciunt, non modo barbari, sed bestiæ, magno teste Chrysostomo, nuncupandi sunt. Ipsum audite p *Uxorem verberare, est extremum contumeliæ, non ei quæ verberatur, sed ei qui verberat.* Et statim subdit: *Ejusmodi virum, si vir est appellandus, & non bestia; instar parricidæ, & morticidæ ego duxerim.* Ejusmodi bestia, & parricida habendus est, qui gloriabatur, se pugnis suis gratias debere, quod bonam uxorem haberet. Nec melior aut mitior, licet callidior, qui uxorem semper pridie Epiphaniæ crudè excipiebat: à vicino rogatus, causam dedit, se eo die omnia uxoris delicta per annum commissa plectere, atque in eo se honori ejus consulere, ut, licet clamitet, inter vociferationes potantium & clamantium: vivat Rex: non audiatur. Sed de his aculeis, tribulis, & tribulationibus satis. Nam ut rectè Augustinus: q *Neque nos exaggerare debemus, ne ipsis non parcamus, quibus parcendum existimat Apostolus.*

o Coloss. 3. v. 19. p Chrys. hom. 26. in Epist. 1. ad Cor.

§. III.

Virginibus Laurus erigenda est.

Nunc, ut cum Cypriano loquar: r *Ad virgines nobis sermo est. Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus, atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum, atque incorruptum.* Unde non longe quærendum, aut diu deliberandum, quæ virginibus arbor Majalis plantanda sit, cum *laudis & honoris opus integrum & incorruptum*, suo sibi jure & nomine laurum deposcat: nam & apud Gentiles s *innuba laurus dicitur*,

t *Et juvenis* CASTA *redimitus tempora* LAURO.

q Aug. lib. de virg. c. 16. r Cyprian. de disciplina & habitu virg. c. 2. s Ovid. 10. metam. t Tibull.

Qui-

Quibus concinit alter: v VIRGINEAS *circum disponite* LAUROS.

Sanctus Isidorus *à Laude* nuncupari asserit: antiqui quoque *laurum*, *laudum* vocabant, ut Servius ad Ecl 9. *Cur triumphantes lauro coronentur, hæc ratio est: quoniam apud Veteres à laude habuit nomen: nam laudum dicebant.* Versatus ac versutus in arte amandi Pelignus vates, etsi obscœnis amoribus totus deditus, pudicitiam tamen virginalem adeò suspexit, ut virginem fœdos amplexus fugientem, non modo laurea donandam, sed in ipsam laurum conversam decantârit. Conjecerat ardentes suos oculos Phœbus in Daphnidem, specie pervenusta virginem, & quid fit?

x *Spectat inornatos collo pendere capillos,*
Et, quid si comantur, ait? videt igne micantes,
Sideribus similes, oculos: fugit ocyor aurâ
Illa levi: neque ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha mane. sic agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columba,
Hostes quæque suos.

Dixit, & verissimè quidem: docuitque sua Daphnis fugâ, ejusmodi blandos pudicitiæ procos, puellis magis fugiendos, quam agnæ lupum, aut cervæ leonem, aquilámque columbæ fugiant. Dúmque ambo currunt,

Hic spe celer, illa timore:
Qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris
Ocyor est.

At dum jam prendere, & manum injicere tentat; illico Daphnis in Daphnidem, hoc est in laurum convertitur.

Quod & apud Chrysostomum invenio: y *Daphnim puellam, forma admodum præstantem fuisse volunt, quam cùm vidisset Apollo, illius statim amore deflagravit: hac verò Deum, se cursu capere cupientem, fugiens; in ejusdem nominis plantam convertitur.*

Unde hæc virgo in triumphalem laurum conversa? unde perpetuus illi vigor & viror? unde victoriæ insignia reportavit, nisi à fuga? ut ingeniosus ac Religiosus Poëta lusit:

z *Fuga Laurigeros parit illa triumphos.*

Quod vernaculo idiomate scitè expressit.

Terwyl hy roept, en vleydt, en sucht,
De suyver Maget, neemt de vlucht;
En Sy loopt voor, en Hy loopt naer,
En daer loopt dat oneenigh Paer.
Het scheen hy was soo dapper vlugh,
Al had hy Vleugels op den Rugh.
Doch soo hy haer nu hebben zou,
En dat hy haer nu vatten wou:
Soo is terstondt het aerdigh Dier,
Veranderdt in een groen Laurier.

Quid innumeras Virgines, sanctásque

v Sabell. x Ovid. lib. 1. metam.

y Chrysost. ad popul. Serm. de S. Babyla. z Imago 1. sæculi.

étásqueMoniales triumphali perpetuæ integritatis laurea decoravit, nisi è sæculo, ex omni juvenum ac virorum contubernio, ex omnibus carnis & libidinis illecebris & periculis, in secretum cubiculum, in solitarium claustrum gloriosa fuga? quam, ut inertem & infamem, cùm Vigilantius in Hieronymo reprehendisset, quasi ut segnis & imbellis miles stationem deserens, in eremum confugisset, sic respondit: a *Imò ut tua bella non patiar, ut me non capiat oculus meretricis. Respondebis, hoc non est pugnare, sed fugere. Fateor imbecillitatem meam: nolo spe pugnare victoria, ne perdam aliquando victoriam.*

Et quis tu, qui præsidentior Hieronymo esse audeas, & pugnare cum pudicitiæ periculo, quam fugere præsumas? cùm vel exercitatissimus sibi diffidat, & in fuga sibi omne præsidium ponat: nam ut purpuratus Doctor admonet: b *Hoc certaminis genus fugam potius, quam assultum requirit.* Nisi fortè vos adolescentes & adolescentulæ, qui in lubrico statis, & inter fomenta libidinis, in epulis, tripudiis, congressibus versamini, vos illic tutiores, quàm Hieronymus in eremo, quam filiæ voto adstrictæ in clauso cubiculo, tot Sanctimoniales genere & forma præstantes in Religioso claustro, esse arbitramini. Tubam illam Apostolicam auribus, & cordibus vestris intonantem audite: c *Fugite fornicationem.* Quæ sic angelicè divus Thomas exponit: d *Cætera vitia vincuntur resistendo; sed vitium fornicationis vincitur fugiendo, id est totaliter vitando cogitationes immundas* (quæ ex lubrica conversatione ascendunt in cor) *& quaslibet occasiones.*

Ipsi Tartareo hosti quantumvis feroci suadet Princeps Apostolorum resistendum, dicens: e *Cui resistite fortes in fide.* Cùm adversus diabolum & vitia depugnandum est, monitum illud Apostoli identidem inculcandum: *Resistite diabolo, resistite.* Animum invadit ira? *resistite.* Avaritiæ & pecuniæ amor lacessit? *resistite.* Arrogantia & ambitio supercilium erigit? *resistite.* Acedia & torpor aggravat? *resistite.* Libido & lascivia impetit? tela ignea ab oculis, ab ore, à manibus immittuntur? hic aliud armorum genus capessendum, *fugite, fugite.* Ipsissima hæc Augustini præceptio est: f *Quod libidinem fugiendam esse suggerimus, Apostolus Paulus evidenter ostendit, qui cum omnibus vitiis prædicaverit resistendum, dum contra libidinem loqueretur, non dixit resistite, sed fugite fornicationem. Ergo contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam. Nec tibi verendum sit fugere, si castitatis palmam vis obtinere.*

Exemplo Josephi exstimulat nos S. Ambrosius de fuga sæculi cap. 4. Persequuntur nos peccatorum illecebræ, persequitur libido: *Sed fuge tanquam furiosam Dominam, quæ, si comprehenderit, nec die, nec nocte quiescere sinit; exagitat, urit, incendit.* Nisi fugeris, nusquam effugies, *omnis in fuga est salus*, omnis in fuga victoria est. Fugientes in hac acie, ex hoc campo, laurea donantur, quæ victo-

a Hieron. adv. Vigilant. b Cyprian. de jejunio & tentat. Christ. c 1. Cor. 5. d S. Thom. in 1. Cor. 5.

e 1. Petri 5. f Aug. Ser. 250. de temp.

victoriæ insigne symbolum est: g *Laurus*, inquit Plinius, *triumphis propriè dicatur, eâque dicuntur triumphantes uti.* Quemadmodum Pelignus vates de triumpho Germanici agens, sic illi applaudit:

h *Tempora Phœbea lauro cingentur, Ioque*

Miles io, magna voce, triumphe, canet.

Et Horatius de Asinio Pollione, qui de Salona urbe à Dalmatis capta triumphavit, ita cecinit.

i *Cui laurus æternos honores,*

Dalmatico peperit triumpho.

Sed sordidè hi assentati sunt, aut stultè hallucinati sunt, *laurum* victoribus, aut Imperatoribus *æternos honores* parturire. Qui quàm brevi evanescerent, ipsæ, quas plantârant lauri, in eorum obitu testatæ sunt, dum subitò marcescerent. Sic etenim refert Suetonius, *k* prope Romam brevi tractu dissitum *lauretum*, unde Imperatores electi sibi coronam decerpebant, & *novam laurum* plantabant; sed animadversum est, eam quam plantaverant, illo ipso, quo moriebantur die, exarescere.

Unica Christianæ virginitatis *laurus* est, quæ devicto mundo, carne & diabolo, tot virginibus immarcessibiles lauros, &

æternos honores

Virgineo peperit triumpho.

Nam si, ut Ambrosius ait: l *Lauro victorum capita coronantur*; quæ nobilissimam de Venere & Cupidine victoriam reportarunt, ea jure coronandæ sunt, quam pleræque non sine sanguine, inter sicas & secures, inter spinas & vepreta, consecutæ sunt.

Plenum lepore inventum affirmare minimè dubitarim Bionis, de quo Laërtius in vita posteritatis memoriæ prodidit: m *Is cum senio confectus, gravi morbo decumberet, jussisse perhibetur, januæ suæ domus imponi rhamnum, & lauri ramum.* Novum plane, & fortasse post hominum memoriam inauditum sive spectaculum, sive inventum. Sed nisi fallor, consilium eò prudentius sapientissimi viri, quo insolentius: etenim quorsum hæc tam inusitata conjunctio rhamni cum lauro? nisi ut moneret gloriæ sectatores, victoriæ laurum sine rhamno (quod genus acutissimæ spinæ teste Plinio *n*) acquiri non posse. Quod ille de vana & lubrica mundi gloria, hoc nos de vera & æterna usurpare possumus, laurum immarcessibilem, sine spinarum aculeis, & adversitatum tribulis comparari omnino non posse.

Hac gloriosa fuga, virgo novam lauri prærogativam consequitur, ut nunquam libidinis fulmine, quo fortissimi, sapientissimi, & sanctissimi afflati, percutiatur. Quod adeò proprium lauro tradunt, rerum naturalium Historici, ut Plinius asserat, eam ob causam *Tiberium Principem, tonante cœlo, coronari ea solitum contra fulminum metus.* Expressius Joan. Salisbergiens. o *Tiberius Cæsar turbatiore cœlo, lauream coronam gestabat in capite, quia hoc genus*

g Plinius lib. 15. cap. 30. h Ovid. lib. 4. trist. Eleg. 2. i Horat. lib. 2. Ode 1. k Sueton. in vita Galbæ, cap. 1. l S. Ambros. lib. 3. hexam. cap. 13.

m Laert. lib. 4. de vit. Philosophor. n Plin. l.24.c.14. o Ioan. Salisberg. de nugis Curialium, c. 13.

frondis,

poralis animæ propria & præcipua sit, ejus pretiosissimâ integritate, corpora quoque incorrupta servantur.

Hoc testantur tot virorum, ac puellarum virginum, à morte incorrupta, &c, instar lauri, vegeta, ac quasi vivida corpora.

g Gerundæ sanctiNarcisci corpus integrum est ab annis mille trecentis: meruisset lauri potius quàm floris nomen, qui cum sole oritur, ac moritur.

Barcinone corpus sancti Aldegarii, jam ab annis amplius quingentis, immune permanet ab omni tabe. h

Assisii sanctus Franciscus seraphicus, ita perhibetur stare, *quasi laurus plantata in domo Domini viveret, ac spiraret,* rectus & erectus, cujus mirabilis sancti depictæ imagini quis aptè subscripserit illud Ovidii:

Utque viret semper laurus, nec fronde caduca
Carpitur, æternum sic habet ille decus.

Neapoli, corpus beati Jacobi à Marchia, Franciscani, ferme à sesquisæculo jacet illibatum, etsi loco humescenti situm. Spectatur verò infra urnam crystallinam grandiorem: tractaríque, & amiciri solet, ut à dormiente, & quiescente nihil differre videatur.

Ejusmodi innumeras sanctimoniales virgines adferre possem, quibus *laurus* virginitatis, immarcessibiles, & *æternos honores* ipsis etiam corporibus peperit. Ne multitudine vos obruam, unam Catharinam virginem Bononiensem adducam, quæ supra ducentos & octoginta annos vivis erepta, dici possit adhuc vitæ compos: non enim, sicut mortui solent, jacet; sed sedet, quasi intersit adhuc rebus humanis. Sanctimoniales divæ Claræ, ex quarum familia fuit, tanquam superstiti obsequuntur. Capitis peplum, vestémque commutant, quæ in varias partes pro reliquiis distrahuntur. Ut integritas & incorruptibilitas, peculiaris dos sit virginitatis, ut rectè divus Ambrosius: i *Quid est castitas virginalis, nisi expers contagionis integritas?* addo, quod stupendum magis: cùm P. Silvester à Petra Sancta de miraculis perpetuis hunc Tractatum perscriberet (quo hic utor, quia liber in Belgio vix exstat) responsum accepit à P. Fratre Albergato Rectore Bononiæ commorante, non modò se ea, quæ enarrata, oculis conspexisse, sed & contestatur: *Capillos & ungues subinde sectiles succrevisse, ut fidelium votis in sui reliquias efflorescceret,* & quisque ex hac superstite, supra Galbæ, omniumque Imperatorum Romanorum lauros, fructum decerperet.

Sic & alia innumera, instar vividæ ac succulentæ lauri, corpora Sanctorum florere, & succo plena vigere cernimus; quod Jerrandus noster scitè & eruditè prosequitur. Non possum tamen quin unum cum amabili stupore recenseam: k Frater Thadæus à Toco, Ordinis Seraphici, in quo exactis summa austeritate, Angelica castitate, & vitæ sanctitate, integris nonaginta annis diem extremum clausit, natus annos

g PetraSancta ThaumasiæTomo 3. c. 12. h Ibidem & Ierrandus disquisit. de S. Reliq. p. 41.

i Ambros. lib. 1. de virg. c. 2. k Ierrand. disquisit. Reliquiaria, l. 2. c. 2. art. 1. Hē. Iongen nupt. Agni, p. 644. de Iubilæis. con-

centum & sex. Corpus ejus exhaustum jejunio & senio, statim ab obitu reflorescere visum, & in teneritudinem & flexibilitatem infantilis ætatis, seu teneræ plantæ conversum est; & die sexto post sepulturam, de mandato Urbani VIII. exhumatum fuit, eique aperta vena, & (ô prodigium insolens, & hactenus inauditum) ex secta vena, haud aliter quàm ex vivo, vegetóque corpore, sanguis effluxit: ut ex authenticis testimoniis Româ perscriptis manifestum est. Quis laurum vigere ac virere negaverit, quamdiu illi suus succus superest?

Sed aliò me retrahit fragrans, nescio quo ex Laureto, odor.

Suaveolentia lauri, omnium ore cantata, omnium nare explorata est, de qua Ambrosius, ligna Paradisi describens ait: l *Nec non laurus aspirgens, odorem suum dedit.* Alexander olim, cùm mare navigaret, suavi odore percepto, eum secutus, odoriferam Arabiam detexit. Mihi supra humanam omnem fragrantiam, divinus quidam odor aspirat, & in Lauretum deducit, ubi

m ——— *Redolentes cernere lauros* licebit: quodque miremini, illas in regione umbræ mortis, in ipsis sepulchris enatas, & cœleste quid spirantes fatebimini. Libet hic præfari suavissimis Bernardi discipuli verbis, qui Sanctorum sepulcra, cum amœnissimis Hesperidum hortis componit, in hæc verba: n *Magna sanè differentia est sepulchrorum, & hortorum. Illa plena spurcitiâ, & ossibus mortuorum: hi omni suavitate, & gloria florum, aut fructuum. Quid enim si aliquando sepulcra videntur in hortis? nam & Dominus in horto sepultus fuit: etsi enim sepulcra in hortis, numquid tamen horti in sepulcris? ita fortassis; sed in sepulcris justorum*, è quibus, ut videbimus, cœlestis quædam suaveolentia, & divina fragrantia aspirans, satis testatur suavem, quem per omnem vitam, variarum virtutum, ac potissimum Angelicæ castimoniæ spirârunt odorem. Quid? quod vel ipsi Gentiles ex singulari quodam odore, divinitatis indicium sumere solerent, ut ille:

p *Mansit odor, posses scire fuisse* DEAM.

Alter verò:

q *Ambrosiæque comæ* DIVINUM *vertice odorem*
Spiravêre.

Hæc non fictis Poëtarum fabulis, sed veris Sanctorum prodigiis comprobabo, & *hortos in sepulcris* virginum, *omni suavitate* redolentes, & lauros proferentes demonstrabo.

Divus Gregorius, Turonensis Antistes, asserit, ex sancti Baudilii Martyris sepulcro, laurum enatam, quam non sepulcralem, sed triumphalem, divinum latè odorem spirantem dixero, hæc illius verba sunt: r *Apud Nemausensis urbis oppidum, B. Martyris Baudillii gloriosum sepulcrum, de quo sæpius virtutes multæ manifestantur; ex quo sepulcro laurus orta, & per parietem egressa, arborem foris fecit, salubri coma vernantem. Quod sæpe loci incolæ, in multis infirmitatibus, habere*

l Ambros. hexam. lib. 3. c. 11. Plut. in vita. m Mantuan. n Guarric. Serm. 1. ad excitandam devotionem in psalmodio.

p Ovid. 5 fast. q Virg. l. 1. Æneid.
r Greg Turon. l. 1. de gloria Martyr. c. 78

inquit, *illud est domestica pacis ac bonorum omnium fundamentum, si uxor viro per omnia consentiens sit* (& vir uxori) *nam ubi hoc est, nihil triste accidere potest: quo pacto enim, cum caput corpori connexum, conjunctúmque est, ulla ibi seditio aut dissensio oriri poterit?* ut similium conjugum tumulo lepida & vera inscriptio illa, quæ olim Romæ in via Tiburtina legebatur, inscribi possit: e *Heus, tu viator, miraculum! hic vir & uxor non litigant.* Quod paucis hoc ævo epitaphium ex vero inscriberetur; propriissimum tamen, quos in exemplum adduco, duobus illis, de quibus sanctus Gregorius Turonensis: f Apud Castrum Divionense, Hilarius quidam vir senatorius diem suum obierat, relicta uxore superstite: ea deinceps exarescens & contabescens, instar castaneæ exciso conjuge, post annum etiam exstincta est. Cúmque sublato prægrandi saxo sepulchrali, in eundem cum marito tumulum demitteretur, exanime viri cadaver elata dextera conjugis cervicem amplexari visum est, non sine amabili spectantium stupore, qui in eo amplexu, ceu muto quodam charactere, legerunt, quam arctus inter vivos fuisset nexus, cùm etiam inter mortuos, & frigida cadavera is foret amplexus, eáque necessitudo, & ut Gregorius loquitur: *Quæ etiam inter ipsos dilectio fuisset in sæculo, qui se ita amplexi sunt in sepulchro.* Ut hanc servent, velim sibi conjuges sæpe vigilantes proponere, clarum illud ac præclarum Josephi somnium, quo maritum Solem, uxorem Lunam manifesta visione indicavit, Gen. 37. v. 9. *Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam, & Stellas undecim adorare me.* Dum hæc duo luminaria corpore medio sibi opponuntur, eclipsis oritur, stellæ obscurantur, omnia turbantur. Quoties eclipses in familiis ob corpus pueri, matri nimis chari, interpositum, in quem parens severius animadvertit? quoties eclipsis ob corpus ancillæ, pedissequæ, marito tenacius adhærentis, aut corrivalis uxori liberius blandientis? quoties etiam ob canem vel felem interpositam gravissimæ eclipses, umbræ, tempestates, tonitrua & fulgura exorta sunt? quæ ut tollantur, animorum conjunctio, & mutuus amor omnino necessarius est, quo curæ, solicitudines, molestiæ, tædia, fastidia, dolores, tribulationes, quæ in matrimonio & gravissimæ, & innumeræ sunt (ut jam videbimus) dulcorentur & delectabiliter tolerentur. Ubi altera in castanearum plantis proprietas consideranda occurrit. Plinius, qui præ cæteris naturas rerum plenius ac planius septem & triginta libris complexus est, castaneas omnino g hispidas, aculeatas, & *armatas*, tradit, *echinato calyce*, hoc est, instar Echini, undique mille spiculis, aculeis, & tribulis obsitas, binas plerumque molles in se castaneas, velut conjuges concludere, teste Isidoro: h *Fructus ejus gemini reconditi sunt.*

Ex quo liquidò patet, plantas hasce tanta licet necessitudine conjunctas, verum ac vivum

e Hieron. lib. 1. advers. Iovinian.
f S. Greg. Turon. l. de gloria confes. c. 24.

g Plinius lib. 15. c. 23. h Isid. Orig. lib. 17.

con-

conjugii symbolum esse; quod quantumvis amabile, mille aculeis, spinis, tribulationibus undique obsitum est. Hoc primæ veritatis oraculum, disertè Paulus docuit 1. Corinth. 7. *Tribulationem carnis habebunt hujusmodi: ego autem vobis parco.* Ubi Apostoli mentem ingeniosè interpretatur Augustinus: i *Quod autem se dicit eis parcere, quod ait tribulationem carnis habituros, nihil mihi sanius occurrit, quàm eum noluisse aperire, & explicare verbis eandem ipsam carnis tribulationem, quam prænuntiavit eis, qui eligunt nuptias*; k quasi timeret Apostolus, ut Fernandez noster sentit, ne si tribulationes conjugii patefaceret, nullus esset, qui se conjugio copularet. Tribulationes, quæ à tribulis nomen habent, tantas támque continuas & catenatas inter conjuges reperiri, quotidianæ eorum querelæ in arcanas aures repositæ, & immixtæ lacrymæ satis loquuntur.

Adeò ut nulla domus, nulla familia, quā si introspicias non plena sit infinitis curis molestiis, & gravissimis tribulis, ac tribulationibus quas Hieronymus ad septemdecim contrahit: l Tribulationes in uxore paupere, in divite, *hanc alere difficile, istam ferre tormentum*: Tribulationes in fœda, tribulationes in formosa. *Nam pulchra citò amatur, fœda facilè despicitur; minore miseria deformis habetur, quàm formosa servatur*: Tribulationes noctu à querula muliere: *Per noctes totas garrula conquestiones: illa ornatior incedit in publicum, hæc honoratur ab omnibus, ego in conventu fœminarum misella despicior.* Accedunt suspiciones: *Cur aspiciebas vicinam? quid cum ancilla loquebaris? non amicum habere possumus, non sodalem: alterius amorem, suum odium suspicatur.* Tribulationes noctu à viro temulento, à liberorum ejulatione & vociferatione: de die ab innumeris curis. Si divitiæ suppetant; ad eas gubernandas, amplificandas, asservandas. Si inopia premat; ad eam propulsandam. Si sint filii, ad eos alendos: si filiæ, ad eas collocandas. Verissimè ille:

m *Tormentum ingens nubentibus hæret*:

Tormenti genus, detrimentum rei familiaris, lites, æmulationes propinquorum, invidia corrivalium, calumniæ vicinorum, liberorum casus, morbi, mortes, & his omnibus gravior orbitas, & carentia chari conjugis. Quæ graphicè Seleuciensis Antistes describit virgines adhortando: n *Si virum bonum nacta fuerit, perpetuò, ne moriatur, metu viduitatis, incommoda, cruciatúsque sustinet; sin verò contrà, duro & immiti fuerit conjuncta, tota quidem vita illi cruciatus. Inde ubi filios edidit, aut ad bonam frugem evaserunt, & majores ex illorum absentia jugiter dolores tolerat, quàm parturiens habuerat; aut malos evasisse considerat, & majus ex ea procreatione liberorum, quam si permansisset sterilis, opprobrium sustinet.*

Dies me deficiat, si omnes spinas, aculeos, tribulos enarrare velim, quibus matrimonium, castanearum instar, undiq; cinctum est, quæ omnia uxores, præ maritis, gravius pungunt & configunt. Hæ etenim prægnantes, quæ non fastidia, nauseas, capitis verti-

i Aug. Tom. 6. lib. de virgin. c. 16.
k Fernandez in Genes. c. 2 sect. 11. p. 194.
l Hieron. adv. Iovinian. lib. 1.
m Iuven. Sat. 2. n Basil. de vera virg.

vertigines, viscerum convulsiones; parturientes; quos, quámque acutos dolores; prolem enixæ, quas non in lactando molestias, quas non sordes, insomnia, aliáque innumera tædia, & tormenta exantlare consueverunt: dum interim viri, aut peregrè profecti, aut in tabernis delicianur, maritos Chinenses in eo æmulantes, qui ubi uxor peperit, se ut puerperæ ad lectum recipiunt, & porrectam sibi ab uxoribus sorbitiunculam sumunt. Hoc miramini, & deterius operamini. Uxor assiduo domi inter lacrymas, vociferationes infantium, inter culinaria negotia desidet, viris omni cura solutis passim evagantibus, & ubi à vino temulenti, aut à re minus feliciter acta, turbulenti domum redierint; post acerbissima verba, quandoque ad verbera devenitur. Audiant hi, quid Paulus intonet: o *Nolite amari esse ad illas.* Mulierculæ (quibus abunde miseriarum est) suavitate & dulcedine deliniendæ sunt.

Si tibi in curia, in encæniis, aut quovis convivio lautè prandere, & splendide epulari contingat; strophiolum saccharo, aliisque bellariis refertum uxori deferto, seu blandis verbis, suavi sermone, ejus curas & amaritudines levato. Qui secus faciunt, non modo barbari, sed bestiæ, magno teste Chrysostomo, nuncupandi sunt. Ipsum audite p *Uxorem verberare, est extremum contumelia, non ei qua verberatur, sed ei qui verberat.* Et statim subdit: *Ejusmodi virum, si vir est appellandus, & non bestia; instar parricidæ, & morticida ego duxerim.* Ejusmodi bestia, & parricida habendus est, qui gloriabatur, se pugnis suis gratias debere, quod bonam uxorem haberet. Nec melior aut mitior, licet callidior, qui uxorem semper pridie Epiphaniæ crudè excipiebat: à vicino rogatus, causam dedit, se eo die omnia uxoris delicta per annum commissa plectere, atque in eo se honori ejus consulere, ut, licet clamitet, inter vociferationes potantium & clamantium: vivat Rex: non audiatur. Sed de his aculeis, tribulis, & tribulationibus satis. Nam ut rectè Augustinus: q *Neque nos exaggerare debemus, ne ipsis non parcamus, quibus parcendum existimat Apostolus.*

o Coloss. 3. v. 19. p Chrys. hom. 26. in Epist. 1. ad Cor.

§. III.

Virginibus Laurus erigenda est.

NUnc, ut cum Cypriano loquar: r *Ad virgines nobis sermo est. Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus, atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum, atque incorruptum.* Unde non longè quærendum, aut diu deliberandum, quæ virginibus arbor Majalis plantanda sit, cum *laudis & honoris opus integrum & incorruptum*, suo sibi jure & nomine laurum deposcat: nam & apud Gentiles s *innuba laurus dicitur*,

t *Et juvenis* CASTA *redimitus tempora* LAURO.

q Aug. lib. de virg. c. 16. r Cyprian. de disciplina & habitu virg. c. 2. s Ovid. 10. metam. t Tibull.

Qui-

Quibus concinit alter;

v VIRGINEAS *circum disponite* LAUROS.

Sanctus Isidorus *à Laude* nuncupari asserit: antiqui quoque *laurum*, *laudum* vocabant, ut Servius ad Ecl 9. *Cur triumphantes lauro coronentur, hac ratio est: quoniam apud Veteres à laude habuit nomen: nam laudum dicebant.* Versatus ac versutus in arte amandi Pelignus vates, etsi obscœnis amoribus totus deditus, pudicitiam tamen virginalem adeò suspexit, ut virginem fœdos amplexus fugientem, non modo laurea donandam, sed in ipsam laurum conversam decantârit. Conjecerat ardentes suos oculos Phœbus in Daphnidem, specie pervenusta virginem, & quid fit?

x *Spectat inornatos collo pendere capillos,*
Et, quid si comantur, ait? videt igne micantes,
Sideribus similes, oculos: fugit ocyor aurâ
Illa levi: neque ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha mane, sic agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columba,
Hostes quæque suos.

Dixit, & verissimè quidem: docuitque sua Daphnis fugâ, ejusmodi blandos pudicitiæ procos, puellis magis fugiendos, quam agnæ lupum, aut cervæ leonem, aquilámque columbæ fugiant. Dúmque ambo currunt,

Hic spe celer, illa timore:
Qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris
Ocyor est.

At dum jam prendere, & manum injicere tentat; illico Daphnis in Daphnidem, hoc est in laurum convertitur.

Quod & apud Chrysostomum invenio: y *Daphnim puellam, forma admodum præstantem fuisse volunt, quam cùm vidisset Apollo, illius statim amore deflagravit: hac verò Deum, se cursu capere cupientem, fugiens; in ejusdem nominis plantam convertitur.*

Unde hæc virgo in triumphalem laurum conversa? unde perpetuus illi vigor & viror? unde victoriæ insignia reportavit, nisi à fuga? ut ingeniosus ac Religiosus Poëta lusit:

z *Fuga Laurigeros parit illa triumphos.*

Quod vernaculo idiomate scitè expressit.

Terwyl hy roept, en vleydt, en sucht,
De zuyver Maget, neemt de vlucht;
En Sy loopt voor, en Hy loopt naer,
En daer loopt dat oneenigh Paer.
Het scheen hy was soo dapper vlugh,
Al had hy Vleugels op den Rugh.
Doch soo hy haer nu hebben zou,
En dat hy haer nu vatten won:
Soo is terstondt het aerdigh Dier,
Veranderdt in een groen Laurier.

Quid innumeras Virgines, sanctásque

v Sabell. x Ovid. lib. 1. metam.

y Chrysost. ad popul. Serm. de S. Babyla. z Imago 1. sæculi.

ctásqueMoniales triumphali perpetuæ integritatis laurea decoravit, nisi è sæculo, ex omni juvenum ac virorum contubernio, ex omnibus carnis & libidinis illecebris & periculis, in secretum cubiculum, in solitarium claustrum gloriosa fuga? quam, ut inertem & infamem, cùm Vigilantius in Hieronymo reprehendisset, quasi ut segnis & imbellis miles stationem deserens, in eremum confugisset, sic respondit: a *Imò ut tua bella non patiar, ut me non capiat oculus meretricis. Respondebis, hoc non est pugnare, sed fugere. Fateor imbecillitatem meam: nolo spe pugnare victoriæ, ne perdam aliquando victoriam.*

Et quis tu, qui præsidentior Hieronymo esse audeas, & pugnare cum pudicitiæ periculo, quam fugere præsumas? cùm vel exercitatissimus sibi diffidat, & in fuga sibi omne præsidium ponat: nam ut purpuratus Doctor admonet: b *Hoc certaminis genus fugam potius, quam assultum requirit.* Nisi fortè vos adolescentes & adolescentulæ, qui in lubrico statis, & inter fomenta libidinis, in epulis, tripudiis, congressibus versamini, vos illic tutiores, quàm Hieronymus in eremo, quam filiæ voto adstrictæ in clauso cubiculo, tot Sanctimoniales genere & forma præstantes in Religioso claustro, esse arbitramini. Tubam illam Apostolicam auribus, & cordibus vestris intonantem audite: c *Fugite fornicationem.* Quæ sic angelicè divus Thomas exponit: d *Cætera vitia vincuntur resistendo; sed vitium fornicationis vincitur fugiendo, id est totaliter vitando cogitationes immundas* (quæ ex lubrica conversatione ascendunt in cor) *& quaslibet occasiones.*

Ipsi Tartareo hosti quantumvis feroci suadet Princeps Apostolorum resistendum, dicens: e *Cui resistite fortes in fide.* Cùm adversus diabolum & vitia depugnandum est, monitum illud Apostoli identidem inculcandum: *Resistite diabolo, resistite.* Animum invadit ira? *resistite.* Avaritiæ & pecuniæ amor lacessit? *resistite.* Arrogantia & ambitio supercilium erigit? *resistite.* Acedia & torpor aggravat? *resistite.* Libido & lascivia impetit? tela ignea ab oculis, ab ore, à manibus immittuntur? hic aliud armorum genus capessendum, *fugite, fugite.* Ipsissima hæc Augustini præceptio est: f *Quod libidinem fugiendam esse suggerimus, Apostolus Paulus evidenter ostendit, qui cum omnibus vitiis prædicaverit resistendum, dum contra libidinem loqueretur, non dixit resistite, sed fugite fornicationem. Ergo contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam. Nec tibi verendum sit fugere, si castitatis palmam vis obtinere.*

Exemplo Josephi exstimulat nos S. Ambrosius de fuga sæculi cap. 4. Persequuntur nos peccatorum illecebræ, persequitur libido: *Sed fuge tanquam furiosam Dominam, quæ, si comprehenderit, nec die, nec nocte quiescere sinit; exagitat, urit, incendit.* Nisi fugeris, nusquam effugies, *omnis in fuga est salus*, omnis in fuga victoria est. Fugientes in hac acie, ex hoc campo, laurea donantur, quæ victo-

a Hieron. adv. Vigilant. b Cyprian. de jejunio & tentat. Christ. c 1. Cor. 5. d S. Thom. in 1. Cor. 5.

e 1. Petri 5. f Aug. Ser. 250. de temp.

victoriæ insigne symbolum est: g *Laurus*, inquit Plinius, *triumphis propriè dicatur, eáque dicuntur triumphantes uti.* Quemadmodum Pelignus vates de triumpho Germanici agens, sic illi applaudit:

h *Tempora Phœbea lauro cingentur, Ioque*

Miles io, magna voce, triumphe, canet.

Et Horatius de Asinio Pollione, qui de Salona urbe à Dalmatis capta triumphavit, ita cecinit.

i *Cui laurus æternos honores,*

Dalmatico peperit triumpho.

Sed sordidè hi assentati sunt, aut stultè hallucinati sunt, *laurum* victoribus, aut Imperatoribus *æternos honores* parturire. Qui quàm brevi evanescerent, ipsæ, quas plantârant lauri, in eorum obitu testatæ sunt, dum subitò marcescerent. Sic etenim refert Suetonius, *k* prope Romam brevi tractu dissitum *lauretum*, unde Imperatores electi sibi coronam decerpebant, & *novam laurum* plantabant; sed animadversum est, eam quam plantaverant, illo ipso, quo moriebantur die, exarescere.

Unica Christianæ virginitatis *laurus* est, quæ devicto mundo, carne & diabolo, tot virginibus immarcessibiles lauros, &

æternos honores

Virgineo peperit triumpho.

Nam si, ut Ambrosius ait: l *Lauro victorum capita coronantur*; quæ nobilissimam de Venere & Cupidine victoriam reportarunt; ea jure coronandæ sunt, quam pleræque non sine sanguine, inter ficas & secures, inter spinas & vepreta, consecutæ sunt.

Plenum lepore inventum affirmare minimè dubitarim Bionis, de quo Laërtius in vita posteritatis memoriæ prodidit: m *Is cum senio confectus, gravi morbo decumberet, jussisse perhibetur, januæ suæ domus imponi rhamnum, & lauri ramum.* Novum plane, & fortasse post hominum memoriam inauditum sive spectaculum, sive inventum. Sed nisi fallor, consilium eò prudentius sapientissimi viri, quo insolentius: etenim quorsum hæc tam inusitata conjunctio rhamni cum lauro? nisi ut moneret gloriæ sectatores, victoriæ laurum sine rhamno (quod genus acutissimæ spinæ teste Plinio n) acquiri non posse. Quod ille de vana & lubrica mundi gloria, hoc nos de vera & æterna usurpare possumus, laurum immarcessibilem, sine spinarum aculeis, & adversitatum tribulis comparari omnino non posse.

Hac gloriosa fuga, virgo novam lauri prærogativam consequitur, ut nunquam libidinis fulmine, quo fortissimi, sapientissimi, & sanctissimi afflati, percutiatur. Quod adeò proprium lauro tradunt, rerum naturalium Historici, ut Plinius asserat, eam ob causam *Tiberium Principem, tonante cælo, coronari ea solitum contra fulminum metus.* Expressius Joan. Salisbergiens. o *Tiberius Cæsar turbatiore cælo, lauream coronam gestabat in capite, quia hoc genus*

g Plinius lib. 15. cap. 30. h Ovid. lib. 4. trist. Eleg. 2. i Horat. lib. 2. Ode 1. k Sueton. in vita Galbæ, cap. 1. l S. Ambros. lib. 3. hexam. cap. 13.

m Laert. lib. 4. de vit. Philosophor. n Plin. l.24.c.14. o Ioan. Salisberg. de nugis Curialium, c. 13.

frondis,

frondis, fulmine negatur afflari : tonitrua siquidem timidissimè, & vehementer semper exhorruit. Est tamen *quod proculdubio tutiorem facit hominem* ; si animus condecoratus sit laureola virginitatis : nulla vis fulguris, aut flammarum, hac redimitos afflare potest.

Flamma in fornace Babylonica, trium puerorum corpora, nec leviter perstrinxit : causam nôstis? Damascenum Præsulem audite : p *Quid tres pueri ? nónne cùm virginitatem coluissent, ignis ardorem superarunt ? id videlicet per virginitatem adepti, ut eorum corpora igne confici non possent.* Potentius ac præsentius contra ignem libidinis munimentum, animus virginitatis laurea coronatus, quæ omnia lasciviæ fulmina eludit, & elidit. Solerter nonnemo observavit in Litaniis non sine mysterio, ubi Ecclesia deprecatur à spiritu *fornicationis* liberari, mox subjungi : *A fulgure, & tempestate libera nos Domine.* Nam ut fulgur illæso corpore interiora viscera & ossa depascitur ; longè q *potentius ictu fulmineo*, ignea libidinis fulgura animum afflant, & interimunt. Ut enim Luc. 10. habetur : *Videbam satanam sicut fulgur de cœlo cadentem*, divinus Tullius, & illustris Antistes ad rem nostram hæc traducit, dum ait : r *Quod fulmen in gladium illæsa vagina, hoc dæmon per peccatum in animam, illæso corpore.* Cùm haud absimiles effectus sortiatur, nisi forte hoc efficacius, quod fulmen metalla, medullam, ossa consumat ; at ignea dæmonis tela, robur animi, meritum, gratiam, vitam ipsam animæ tollant, ipsúmque peccatorem interitus sui ignarum, quasi in nihilum redigant, quemadmodum de se Propheta percussus queritur : *Ad nihilum redactus* sum ; & nescivi : haud aliter,

> s ——— *quam qui Jovis ignibus ictus*
> *Vivit, & est vitæ nescius ipse suæ.*

Sic perstrictos tota urbe, & orbe innumeros reperire est. Verum enimvero ab hoc fatali fulgure tutæ, & intactæ sunt tot virgines voto castitatis Deo devotæ, tot sanctimoniales, virginitatis laurea condecoratæ; quas cui assimilabo ? nisi lauro isti, t quæ inter luculentum incendium, quo Romanum palatium conflagravit, illæsa & intacta inter flammas permansit anno ab urbe condita 606. v *Luxuria*, teste Hieronymo, *ignis infernalis*, qui ut orbem universum latè depopuletur, illæsæ tamen in hoc tartareo incendio laureatæ virgines consistunt, ut cum Poëta concinere possint :

> x *Nunc spissa ramis laurea, fervidos*
> *Excludit æstus.*

Tertia lauri & virginitatis commendatio, à perpetuo virore, & vigore desumitur.

Hyeme ingruente cæteræ passim arbores omni viroris amœnitate, omni foliorum ornatu viduantur ; laurus verò perpetua viriditate florescit, & servat *æternos honores.* Quam gratiam virgo

p Damasc. l. 4. de fide c. 25. q Horat. r Lanuza hom. 29. Serm. 5.

s Ovid. lib. 1 trist. Eleg. 3. t Ricciard. Brixian. in comment symb. tit. Laurus. v Hieron. in c. 3. Prov. x Horat. lib. 2. Ode 15.

Apolli-

Apollinem fugiendo consecuta est. Unde Poëta de lauro Apollini sacra cecinit:

y *Utque meum intonsis caput est juvenile capillis,*
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.

Idipsum de virginitate usurpare possum, de qua sanctus Ildephonsus: z *Æternitas virginitatis est, quæ nec bruma, nec æstate, nec frigore, nec æstu marcescat.*

a *Utque viret semper laurus, nec fronde caduca.*
Carpitur, æternum sic habet illa decus.

Nolim hic exaggerare quantum non modò formæ decus, juventæ flos, & vigor, luxuriâ deflorescat; sed & robur ac vires omnes corporis enervari, in fœtorem & tabem, in luem, quam Veneream vocant, summa omnium detestatione diffluere, valetudinem, & vitam, ut experientia quotidiana satis, & nimium compertum est. Sed his missis, si lubet, vel ipsos legitimo matrimonio junctos contemplare, & verissimum experieris, quod Sponsus uncialibus litteris in nuptiis vertici Sponsæ inscripserat.

H L. *Niet hoe langer hoe liever, maer* HL. *Hoe langer hoe leelijcker.*

Conjugatas cernere est, uno alterόve anno pallidas, luridas, deformes & ante ætatem vetulas, ut illa de qua Poëta:

b *Flet quoque, ut in speculo rugas conspexit aniles*
Tyndaris, & secum, cur sit bis rapta, requirit.

At virginibus nec ætate forma marcescit, aut deflorescit: vegetas, vividas, forma præstantes, valetudine firmas numerare est innumeras sanctimoniales, octogenario & nonagenario majores, sine rugis quasi juvenculas, & adolescentulas, laurea meritò donandas: quia, ut divus Athanasius: c *Virginitas corona immarcessibilis.* Hæc lauri instar perpetuum servat virorem, æternumque vigorem. Sic de Apollonio scriptum invenio, *d* cum stimulos carnis in se generosè reprimeret, suæ continentiæ acceptum retulisse, ut juventæ nitorem perpetuò servarit, quamvis annum centesimum exegisset. Et ne longius excurramus, hujus rei testem induco virum orbi notissimum, magni Bavariæ Ducis Ecclesiastem Drexelium, & quidem oculatum.

e Cœnobium in Suecia est sacrarum virginum, ubi sexagenariæ & septuagenariæ inter senes vel anus non numerantur. Ego ipse, inquit Religiosus Auctor, cùm ad illud virginum collegium reviserem, amitam salutaturus, quæsivi ab ea, quot annos in ea Parthenone posuisset? quadraginta inquit, quod si suos quis oculos interrogasset, virginem viginti quinque annorum duxisset. His, & similibus, congruit illud Basilii Magni: f *Magnum quiddam & præclarum virginitas est, quæ, ut totum simul explicem, hominem incorruptibili Deo simillimum facit; hæc autem profectò non à corporibus ad animas manat; sed cum incor-*

y Ovid. 1. metam. z S. Ildephon. de Virg. Mariæ. c. 10. a Ovid. lib. 3. trist. Eleg. 1. b Ovid. lib. 15. met.

c Athan de virg. l. ult. d Panciro l. l. 1. c. 10. de harolog. Rhodig. l. 17. c. 13. e Drexel. de jejunio, l. 2. f S. Basilius lib. de vera virg. initio.

porali
s

poralis anima propria & præcipua sit, ejus pretiosissimâ integritate, corpora quoque incorrupta servantur.

Hoc testantur tot virorum, ac puellarum virginum, à morte incorrupta, &, instar lauri, vegeta, ac quasi vivida corpora.

g Gerundæ sanctiNarcisci corpus integrum est ab annis mille trecentis: meruisset lauri potius quàm floris nomen, qui cum sole oritur, ac moritur.

Barcinone corpus sancti Aldegarii, jam ab annis amplius quingentis, immune permanet ab omni tabe. *h*

Assisii sanctus Franciscus seraphicus, ita perhibetur stare, *quasi laurus plantata in domo Domini viveret, ac spiraret*, rectus & erectus, cujus mirabilis sancti depictæ imagini quis aptè subscripserit illud Ovidii:

Utque viret semper laurus, nec fronde caduca
Carpitur, æternum sic habet ille decus.

Neapoli, corpus beati Jacobi à Marchia, Franciscani, ferme à sesquisæculo jacet illibatum, etsi loco humescenti situm. Spectatur verò infra urnam crystallinam grandiorem: tractarique, & amiciri solet, ut à dormiente, & quiescente nihil differre videatur.

Ejusmodi innumeras sanctimoniales virgines adferre possem, quibus *laurus* virginitatis, immarcessibiles, & *æternos honores* ipsis etiam corporibus peperit. Ne multitudine vos obruam, unam Catharinam virginem Bononiensem adducam, quæ supra ducentos & octoginta annos vivis erepta, dici possit adhuc vitæ compos: non enim, sicut mortui solent, jacet; sed sedet, quasi intersit adhuc rebus humanis. Sanctimoniales divæ Claræ, ex quarum familia fuit, tanquam superstiti obsequuntur. Capitis peplum, vestémque commutant, quæ in varias partes pro reliquiis distrahuntur. Ut integritas & incorruptibilitas, peculiaris dos sit virginitatis, ut rectè divus Ambrosius: i *Quid est castitas virginalis, nisi expers contagionis integritas?* addo, quod stupendum magis: cùm P. Silvester à Petra Sancta de miraculis perpetuis hunc Tractatum perscriberet (quo hic utor, quia liber in Belgio vix exstat) responsum accepit à P. Fratre Albergato Rectore Bononiæ commorante, non modò se ea, quæ enarrata, oculis conspexisse, sed & contestatur: *Capillos & ungues subinde sectiles succrevisse, ut fidelium votis in sui reliquias effloresceret*, & quisque ex hac superstite, supra Galbæ, omniumque Imperatorum Romanorum lauros, fructum decerperet.

Sic & alia innumera, instar vividæ ac succulentæ lauri, corpora Sanctorum florere, & succo plena vigere cernimus; quod Jerrandus noster scitè & eruditè prosequitur. Non possum tamen quin unum cum amabili stupore recenseam: *k* Frater Thadæus à Toco, Ordinis Seraphici, in quo exactis summa austeritate, Angelica castitate, & vitæ sanctitate, integris nonaginta annis diem extremum clausit, natus annos

g PetraSancta ThaumasiæTomo 3. c. 12. h Ibidem & Ierrandus disquisit. de S Reliq. p. 41.

i Ambrof. lib. 1. de virg. c. 2. k Ferrand. disquisit. Reliquiaria, l. 2. c. 2. art. 1. Hē. Iongen nupt. Agni, p. 644, de Iubilæis.

centum & sex. Corpus ejus exhaustum jejunio & senio, statim ab obitu reflorescere visum, & in teneritudinem & flexibilitatem infantilis ætatis, seu teneræ plantæ conversum est; & die sexto post sepulturam, de mandato Urbani VIII. exhumatum fuit, eíque aperta vena, & (ô prodigium insolens, & hactenus inauditum) ex secta vena, haud aliter quàm ex vivo, vegetóque corpore, sanguis effluxit: ut ex authenticis testimoniis Romà perscriptis manifestum est. Quis laurum vigere ac virere negaverit, quamdiu illi suus succus superest?

Sed aliò me retrahit fragrans, nescio quo ex Laureto, odor.

Suaveolentia lauri, omnium ore cantata, omnium nare explorata est, de qua Ambrosius, ligna Paradisi describens ait: l *Nec non laurus assurgens, odorem suum dedit.* Alexander olim, cùm mare navigaret, suavi odore percepto, eum secutus, odoriferam Arabiam detexit. Mihi supra humanam omnem fragrantiam, divinus quidam odor aspirat, & in Lauretum deducit, ubi

m——*Redolentes cernere lauros* licebit: quodque miremini, illas in regione umbræ mortis, in ipsis sepulchris enatas, & cœleste quid spirantes fatebimini. Libet hic præfari suavissimis Bernardi discipuli verbis, qui Sanctorum sepulcra, cum amœnissimis Hesperidum hortis componit, in hæc verba: n *Magna sanè differentia est sepulchrorum, & hortorum. Illa plena spurcitiâ, & ossibus mortuorum: hi omni suavitate, & gloria florum, aut fructuum. Quid enim si aliquando sepulcra videntur in hortis? nam & Dominus in horto sepultus fuit: etsi enim sepulcra in hortis, numquid tamen horti in sepulcris? ita fortassis; sed in sepulcris justorum,* è quibus, ut videbimus, cœlestis quædam suaveolentia, & divina fragrantia aspirans, satis testatur suavem, quem per omnem vitam, variarum virtutum, ac potissimum Angelicæ castimoniæ spirârunt odorem. Quid? quod vel ipsi Gentiles ex singulari quodam odore, divinitatis indicium sumere solerent, ut ille:

p *Mansit odor, posses scire fuisse* DEAM.

Alter verò:

q *Ambrosiæque comæ* DIVINUM *vertice odorem*
Spiravêre.

Hæc non fictis Poëtarum fabulis, sed veris Sanctorum prodigiis comprobabo, & *hortos in sepulcris* virginum, *omni suavitate* redolentes, & lauros proferentes demonstrabo.

Divus Gregorius, Turonensis Antistes, asserit, ex sancti Baudilii Martyris sepulcro, laurum enatam, quam non sepulcralem, sed triumphalem, divinum latè odorem spirantem dixero, hæc illius verba sunt: r *Apud Nemausensis urbis oppidum, B. Martyris Baudilii gloriosum sepulcrum, de quo sæpius virtutes multæ manifestantur; ex quo sepulcro laurus orta, & per parietem egressa, arborem foris fecit, salubri coma vernantem. Quod sæpe loci incolæ, in multis infirmitatibus, habere*

l Ambros. hexam. lib. 3. c. 11. Plut. in vita. m Mantuan. n Guarric. Serm. 1. ad excitandam devotionem in psalmodio.

p Ovid. 5. fast. q Virg. l. 1. Æneid.
r Greg Turon. l. 1. de gloria Martyr. c. 78

cœleste remedium sunt experti, pro quibus virtutum beneficiis, plerumque nudabatur à foliis. Miramur è sepulcro lauros, lilia, rosas suavissimo odore efflorescentes, ut apud Ferrandum f legere est: at ego non inferius miraculum duxero, corpora virginum in plura sæcula, instar fragrantissimæ lauri, divinum exhalare odorem. Ita t Barii olet suavissimè brachium Sancti Gregorii Nazianzeni, & Neapoli in Deiparæ Virginis Annuntiatæ Basilicâ, afflat Paradisi suavitates caput sanctæ Barbaræ virginis & Martyris. Mamilla verò sanctæ Agathæ virginis & Martyris, quæ intra sacrarium est Basilicæ sancti Petri in Galatino, miscellaneam fragrantiam rosarum, violarum, liliorum laurorum, & nunc horum, nunc illorum egerere solet, quasi *odorem agri pleni.* Diceres adhuc sanctum Petrum, hujus beatissimæ Virginis mamillas curare, ac eis cœli suaveolentiam conferre. Verissimè Mediolanensis Antistes: v *Virgo spirat fragrantiam castitatis, suavitatem gratiæ, odorem fidei.* Hæc prærogativa, meritò hisce, aliisque innumeris virginum corporibus debetur, quarum fuit x *odor vitæ in vitam*, & casti mores, in odorem suavissimum: nam ut mellifluus Doctor de his differit: y *Habent mores colores suos: habent & odores*, quos integritatis suæ exemplo omnibus afflabant: quia *odorem habent in fama, colorem in conscientia Colorem operi suo dat ejus bonitas, & cordis intentio: odorem, modestiæ, & virtutis exemplum.*

f Ferrandus disq. Reliq. l. 2. c. 2. art. 4.
t Petra Sancta Thaumasiæ, Tom. 3 c. 12.
v Ambros. l. de instit. virg c. 1. x 2. Cor. 2 v. 4. y Bernard. Serm. 71. in Cant.

Si quis vestrum in odorem hujus tam divinæ & excellentis fragrantiæ trahitur, & instar lauri, perpetuò cum sanctis hisce virginibus amat suaviter redolere, omnes mundi suffitus, & z *peregrinum murem*, & odoramenta aversetur, quæ *incentiva sunt fœdæ libidinis*, atque indicium putoris latentis, ut ille verè cecinit:

a *Hoc mihi suspectum est, quod oles bene, Posthume, semper:*
Posthume, non bene olet, qui bene semper olet.

Hujus nobis nauseam ingerit Petrus Damianus, qui de cujusdam uxoris Ducis Venetiarum, deliciis scribens, ejus fœtorem & putredinem intolerabilem sub hac verborum serie enarrat: b *Hæc Ducissa tam tenerè tam delicatè vivebat, & non modò superstitiosa; sed artificiosa, ut ita loquar, sese jucunditate mulcebat, ut etiam communibus se aquis dedignaretur abluere, sed ejus servi rorem cœli satagebant undecumque colligere, ex quo sibi laboriosum satis balneum procuraret. Cibos quoque suos manibus non tangebat; sed ab Eunuchis ejus, alimenta quæque minutius concidebantur in frusta, quæ mox illa quibusdam fuscinulis aureis, atque bidentibus, ori suo liguriens adhibebat. Ejus porrò cubiculum tot thymiamatum, aromatúmque generibus redolebat, ut & nobis narrare tantum dedecus fœteat, & auditor fortè non credat Atque inter hos aggestos suffitus, corpus ejus omne computruit; ita ut membra corporis undique cuncta marcescerent, totúmque cubiculum intolerabili prorsus fœtore comple-*

z Hieron. lib. 2. adv. Iovinian. Ambros. l. de Elia & jejunio c. 10. a Martialis l. 2. Epig. 12. b Petr. Damian. Epist 3. ad Blancâ comit. c. 11. posita opuscul. 50. c. 11

rent:

rent: nec quisquam tantam perferre narium injuriam potuit, non cosmeta, non servulus, vix una duntaxat ancilla: eadem tamen raptim accedebat, & protinus fugiens abscedebat. Diutius igitur hoc languore decocta, & miserabiliter cruciata amicis quoque lætantibus, diem clausit extremum.

Difficilè autem Vespillones reperit, qui adeò putidum ac fœtidum cadaver attrectare, ac tumulare vellent, quod etiam vivum, tam intolerabilem mephitim undique diffundebat.

Uti idem refert Eminentissimus Cardinalis de Sophia, c quæ duorum Marchionum Ugosonis soror, & Rainerii filia, ex abortu mortua, in Abbatia sancti Christophori Martyris, condita est in sepulcro, à cæmentariis probe undique occluso, nihilominus *per annum integrum tantam fœtoris illuviem exhalavit, ut tolerari vix posset, nec fratres quiescere in tota illius claustri medietate permitteret.*

Quantum hæc cadavera, quorum est d *odor mortis in mortem*, differunt à corporibus Sanctorum quibus est *odor vitæ in vitam?*

Sed parum est, corpora ex nimia mollitie in saniem diffluere, & suffitu in cadaverosum fœtorem, etiam viva resolvi: at illud justa Dei vindicta,

e *Tormenti genus*

hominibus luxuriosis, jure inflictum est, ut super omnem sentinam & cloacam, atque omne putridissimum cadaver, etiamnum viva eorum corpora, venerea lue diffluentia mephitim pestilentem effundant; f quam S. Catharina Senensis, & Sanctus Philippus Nerius, non solum ex ejusmodi corporibus, sed animabus persentiscebant, & summa nausea afficiebantur, ut alibi diximus. Nam, ut rectè divus Augustinus: g *Qui habet sanum olfactum animæ, sentit quomodo puteant peccata, cui putori peccatorum, contrarius est odor ille, de quo dicit Apostolus: Christi bonus odor sumus in omni loco, iis qui salvi fiunt.*

Hunc *sanum olfactum animæ* si haberemus, quantum plerique juvenum & conjugatorum, cerussatas puellarum formas, & corpora pastillos redolentia aversarentur, putidam, & fœtidam, quæ ex animabus exhalat, cloacam, si persentiscerent? argumento sunt corpora damnatorum, ut ex iis beatorum, laurum redolentium & divinum spirantium, odorem concludam: Unus Doctor Seraphicus omnia complexus videtur, dum dixit: h si unius tantum hominis damnati corpus in hunc mundum adduceretur, omnes confestim domos, pagos, urbes, provincias, omnes bestias, & homines, totum hunc aërem, universum denique orbem pestiferâ luce inficeret, & quidquid spirat, interficeret.

Quæ cum vobis audientibus horrori sint, & fœtori, ac omnibus nauseam pariant; rapiat & trahat vos in odorem unguentorum suorum, virginum Sponsus: trahat vos odor suavissimus tot sanctarum virginum, supra omne cinnamomum, & balsamum etiam post sæcula in sepulcris redolentium, i *è quibus laurus dederunt odorem suum.*

c Damian. ibid. c. 10. d 2. Co. 2. v. 4. e Vir. 8. Æn. f Lancic. opusc. 6. c. 10. & 14

g Aug. in Ps. 37. h Bonavent. de æt. salut. c. 39. i Ambros. l. 3. hexam. c. 11.

§. IV.

Viduis, quæ elato mariti funere, in luctu sunt, & vitam ducunt in amaritudine animæ suæ, aptè cupressus figitur, quæ arbor funesta, & luctuosa est.

DE hac Plinius: k *Cupressus mortis funerísque symbolum, piis Manibus sacra.* Cui accinit Poëta:

l *Et non plebejos luctus testata cupressus.*

Hinc olim moris, cupressum ante funestam domum erigere, ut tradit Servius: m *Moris Romani,* inquit, *fuerat, ramum cupressi ante domum funestam poni.* Festus idipsum confirmat & rationem assignat, dicens: *Cupressi mortuorum domibus ponebantur, quia hujus generis arbor excisa non renascitur, sicut ex mortuis nihil jam est sperandum.* Sic viduis spes omnis recisa, quia mortuus maritus non renascitur, nec quidquam ultra sperandum; sed in luctu & veste lugubri, quam induit, vita omnis transigenda. Quod non meum, sed divi Ambrosii salubre, & salutare monitum est: n *Viduis,* inquit, *munimen pudoris est, ipse amissi conjugis dolor, atque ipse lugubris habitus, pompa funebris, fletus assiduus, & mœsta frontis in arantibus rugis impressa tristitia.* Nôstis quis inde fructus? quale viduitatis munimen? *hæc petulantium premit oculos, restinguit libidines, procaces avertit aspectus. Bonus custos pudoris, pietatis dolor.* Vidua igitur cùm semper, instar turturis, gemat, & in dolore ducat dies suos, rectè sub umbra cupressi requiescet. Audite in hanc rem, quam ex divini verbi Ecclesiaste audivi, narrationem. Matrona Sicula, à teneris, imò ab ovo, fertur aluisse duos turtures, qui cùm per plures annos inter se pacificè convixissent, accidit comparem, nescio quo fato, è vivis excessisse. Domina verò, miserta viduæ turturis superstitis, eam corte liberam avolare fecit. At illa non longè evolans, nec liberiore aëre aut aurâ delectata, ad proximam, quæ in impluvio domus stabat, cupressum se recepit, ibíque perpetuò commorata, noctes & dies gemitibus transigebat. Non multò post factum, ut hujus matronæ conjux lethali morbo correptus, trimestri vix exacto, summa comploratione dilectæ uxoris suæ, extinctus sit. Quæ quò arctiori amoris vinculo illi per annos tres & viginti colligata fuerat, hoc acerbius illud mortis divortium ferebat. Suum autem luctum hoc publico argumento testata est, quod post hac omni virorum contubernio abstinuerit, deliciis omnibus valere jussis, numquam ridere visa, per plures horas, diu, noctúque sub cupressum illam gemebunda & plorabunda consederit, alternis cum turture suos questus ingeminando, donec extremum spiritum exhalavit. Voluit autem sub hac funesta arbore corpus suum sepeliri, hoc Epitaphio in tabella appenso:

Digna jacet lesso, tristi tumulata Cupresso,

Tur-

k Plin lib. 16. c. 33. l Lucan. l. 3. Phar. m Servius in l. 3. Æneid. n Ambros. lib. 2. de viduis.

Turturis ad mores, quæ gemit ante fores.

Quæ Poëta Belga sic expressit:

Cypres, die dagh voor dagh twee weduwen hoort suchten,
En uyt een droef gesicht, siet drcever tranen vluchten:
En dunckt u niet dat ick een torteldüyve wort,
En dat sy wordt een weuw, die soo veel kermens stordt?
Het lyck maeckt onsgelyck, wy storten tranen beecken,
Ons hert beweent syn hert, dat is in d'aerd gesteecken;
Ghy die ons droefheyt siet, verwondert niet den rouw,
Noyt wierter kleene wond' gemaeckt van groote trouw.

Hauserat illa fortè hanc lectionem Hieronymi, quam tradidit Eustochio, & Epitaphio inscripsit Paulæ viduæ: o *Post viri mortem, cum nullo comedit viro, quamvis eum sanctum, & Pontificali sciret culmine constitutum*: alterámque viduis peropportunam, qua filiam Catonis laudat, quod virum mortuum luxerit, quamdiu illi supervixerit: p *Interrogata*, inquit, *quem diem haberet luctus ultimum de suo viro? eundem ait quem vitæ*: sic suum amorem testata. Quem sanè nullum, aut minus verum & sincerum habuisse arguendæ sunt, quæ calente adhuc mariti corpusculo, de secundis nuptiis cogitant, & q *necdum elato funere prioris viri memoriter digamiæ præcepta decantant*. Usurpantes illud Apostoli: *Si non contineant, nubant*. Ut verò se contineant, publico abstineant cum Juditha: r *In superioribus domus suæ sibi faciant secretum cubiculum*, habeant *super lumbos suos cilicium*. Jejunent, *omnibus diebus vitæ suæ* Aut saltem illud divi Ambrosii consilium amplectantur, ut pulla veste luctum indutæ, dum lacrymis mariti Manibus parentant, suas unà & sæculi vanitates defleant. Hæc viduitatis probatæ & laudatæ commendatio est: Sic enim ait: f *Habet igitur vidua bonam commendationis suæ materiam, ut dum virum luget, fleat sæculum, & in promptu sint lacrymæ redemptrices* (vanitatum) *dum pendunt mortuis, viventibus profuturæ. Fletus oculorum misericordiam conciliat, laborem minuit, dolorem allevat, servat pudorem: nec jam misera sibi videtur, quæ consolationem in lacrymis habet* (& Christum consolatorem) *in quibus sunt charitatis stipendia, pietatis officia*. Quid superest, nisi ut, quam in funere mariti pullam vestem assumpsisti, numquam nisi in funere tuo deponas, eámque intuens, instar turturis, jugiter ingemiscas.

Tibi congruunt, quæ Hieronymus ad Salvinam de servanda viduitate: t *Tu quæ in tumulo mariti sepelisti pariter omnes voluntates: quæ litam purpurisso & cerussa faciem, super feretrum ejus, lacrymis diluisti: quæ pullam tunicam, nigrósque calceolos, candidæ vestis, & aurati socci depositione sumpsisti; nihil habes necesse aliud, nisi perseverare in jejunio. Pallor & sordes gemmæ tuæ sint: plumarum mollities juvenilia membra non foveat: balnearum calor novum adolescentulæ sanguinem non incendat.*

o S. Hieron. Epist. 17. ad Eust. de Epitaph. Paulæ. p Hieron. adv. Iovinian. lib. 1. q Ibid.

r Iudith 8. v. 4. f Ambrof. lib. 2. de Abraham part. 2. t Hieron. Epist. 9. ad Salvinam.

Tum, ubi Didonis viduæ continentiam descripsit, his verbis exsurgit: *Si tanti vilissimum vitrum; quanti pretiosissimum margaritum? si sic communi lege naturæ damnat omnes Gentilis vidua voluptates; quid exspectandum est, à vidua Christiana, quæ pudicitiam suam non solum ei debet, qui defunctus est, sed & ei cum quo regnatura est?* quod argumentum ethnicæ nulla viduą Christiana dissolvet.

At novi proci, prurientes auribus, illud Apostoli occinunt: v *Volo juniores nubere*, & ipsæ sibi blandiuntur eodem: x *Melius est nubere, quàm uri.* Quibus carnis, ac dæmonis fallaciis, solidissimè occurrit Doctor maximus: y *Nesciat vidua digamiæ indulgentiam, nec noverit illud Apostoli: melius est nubere, quàm uri. Tolle quod pejus est, uri: & per se bonum non erit nubere.* Pergit porrò, & nupturientium viduarum incontinentiam, adeò infamem, & effrenem perstringit, ut malint habere virum, ne habeant diabolum: *Unde*, inquit, *illud Apostoli, quod fornicationis metu, indulgere compellitur, scribens ad Timotheum.* z *Volo adolescentulas nubere &c. cur indulserit, statim subjecit: jam enim quædam declinaverunt post satanam. Ex quo intelligimus, illum non stantibus coronam, sed jacentibus manum porrigere.* Ac tandem concludit: *Vide qualia sint secunda matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur; quia declinaverunt quædam post satanam. Ideo adolescentula vidua, quæ se non potest continere, vel non vult,* MARITUM POTIUS ACCIPIAT, QUAM DIABOLUM. PULCHRA NIMIRUM, ET APPETENDA RES, QUÆ SATANÆ COMPARATIONE SUSCIPITUR. Quod acerrimum, & saluberrimum Hieronymi monitum, si quæ vidua, frontem habens, in animum induxerit, numquam *maritum potius accipiet, quàm diabolum.*

v 1. Timoth. 5. x 1. Cor. 7. y Hier. cit. z 1. Timoth. 5.

Sed cum de his alibi a ex professo dictum sit, pluribus agere supersedeo.

Et quam post juvenes, & adolescentulas, ac viduas, depontanis Senibus & rugosis vetulis, ac anibus Majalem arborem erecturi simus, attendite: qua ex Poëtarum, Historicorum, sanctorum Patrum placitis *aptiorem Senibus nullam, quàm populum assignandam putavi.*

Populum, quæ à Poëta dicitur:

b *Populus alba comis*,

senectutem ac venerandam canitiem, in coronæ modum exornare, Philo c *disertissimus Judæorum*, notavit, qui respiciens ad morem, quo emeriti milites coronâ populea donabantur, hæc habet: d *Ætas ipsa senem, quasi functum laboribus, & emeritum militem, canis coronat: quid enim aliud canities, nisi populeum, aut floridum sertum?*

Hac venerandâ canitie senem, ne quid indignum committant viri senes canis suis, inducunt sacræ paginæ lib. 2 Machab. cap. 6. exemplum illum senem Eleazarum, de quo, nisi multa paucis complecti vellem, finem non facerem. Pro omnibus qui hic fusè excurrunt, & consuli possunt, divum Ambrosium audiamus, qui sic in laudes ejus excurrit: e *Non te, Eleazare, prætermittam, utpote*

a 5. Kal. Ianuarii, §. 3. b Ovid. Ep. Deianir & Hor. carm. l. 2. ode 3. c Hier. de Script. Eccl. d Philo de legatione ad Caium. e Ambr. lib. 2. de Iacob. & vita beata.

sacer-

sacerdotum sacerdos, maturus avi: cùm oblatus esses Antiocho persecutori, nec tentamentis potuisti capi, nec præmiis inflecti, nec suppliciorum acerbitatibus frangi. Atque ut discant senes juvenibus exemplo esse, subjungit, quæ & sacræ litteræ testantur: cùmque urgeretur ut saltem simularet, *ille clamans respondit: nequaquam continget mihi, ut fiam senex incentivum juvenilis erroris, qui huc usque eram salutaris forma instituti. His ergo ludibriis, ut paululum vivam, lucrabor, & totius vitæ labores addicam brevi viatico senectutis? senectus portus debet esse, non naufragium vitæ superioris. Non abjurabo vos sancta majorum instituta, non decolorabo vos, infulæ sacerdotales, non te perfidiæ pulvere turbabo, pulchra canities.* Verè digna canities, quæ, ut Philo loquitur, f Populeo *& florido serto* coronanda.

Sed similem illi quæro, ante cujus ædes hanc populum albam plantare queam, è qua suo cano vertici ex merito coronam decerpat. Divus Hieronymus unum inducit Paulum Concordiensem, centesimum annum agentem, ad quem scribit his verbis: g *Senectutem tuam, & caput ad Christi similitudinem candidum (juxta illud Apocalyp. cap. 1. caput autem & capilli erant candidi, velut lana alba & tanquam nix) dignis vocibus prædicamus. Ecce jam centenus ætatis circulus volvitur, & tu semper præcepta Domini custodiens, futuræ beatitudinem vitæ, per præsentia exempla meditaris.* Atque ubi vigorem omnium membrorum, in currendo viam mandatorum Dei, enarravit, subdit: *Futuræ nobis resurrectionis virorem in te Dominus ostendit.* Dignus & ille centenarius senex, ut Populeo *florido serto* veneranda ejus canities coronetur. Sed quotus quisque senex, habens canis aspersum caput *semper præcepta Domini custodiens*, hac populo alba redimiri meretur? nihilominus populum illis, & coronam populeam propriâ esse demonstrabo.

Ubi unum pro fundamento, & argumento meo notandum: *h* populum folia germinare, ex una parte candida & cana; ex altera prorsus viridia. Causam hujus Poëtæ hanc commenti sunt Cùm ad inferos Hercules descenderet & labore defatigaretur; corona populea caput propter sudorem velâsse dicitur: unde foliorum partem alteram, quæ temporibus adhærebat, exalbuisse ajunt; partem verò exteriorem, quæ libero aëri patebat, & expers sudoris ac caloris erat, viridem remansisse, unde à Poëtis passim bicolor nominatur, ut ille:

i *Bicolor cum populus umbra.*

& divus Ambrosius de plantis Paradisi agens, k *populos bicolores* nuncupat.

Quæ ut missis fabulis, ad mores deducamus, scire debetis, plures hoc tempore viros senes & vetulas, has populi proprietates habere, ut cani sint, & virides: cani & albi barba & capillitio, virides passionibus & concupiscentiis. Tales ad vivum depingit Africanus Doctor, dum decrepitos senes in aridis ossibus libidinem germinantes, avaritiam ac temulentiam maximè sectantes describit: l *An fortè, inquit, sene-*

f Philo cit. g Hieron. Epist. ad Paulam Concordiensem.

h Ioan. Bauhini hist. plant. i Virg. l. 8. Æn. k Amb. l. 3. hex. c. 13. l Aug. Dom. 23. post Trin. Ser. 2. de temp. Ser. 246.

ctus excepta est (à vitiis) *& in carne jam vicina cadaveri, sanguis ac membra illicitæ concupiscentiæ friguerunt? & jam fesso ac prope mortuo corpore, materies tentationis emarcuit? imò verò tantus est in malis senibus plerumque gurges aviditatis, & insatiabilis vorago ventris, & gutturis, ut quanta boni senes prudentia serenantur, tanta isti vinolentia sepeliantur: quasi ad hoc in eis arida viscera, & succo exhausta curventur, ut ad vigorem pristinum reparandum, ebrietatis inundatione irriganda sint.*

Habet hoc populus, quod jugem amet liquorem, & perpetuò humectari debeat. Hoc ore omnium Poëtarum decantatum:

m *Populus in fluviis.*

Et alius:

n *Populo vive precor, quæ consita margine ripæ:*

quasi è succo sibi vitam trahat & omne nutrimentum è liquido hauriat, unde alibi dicit:

o —— *Nutritaque populus undâ.*

Haud aliter nonnullis senibus, p *insatiabilis vorago ventris & gutturis est, quasi ad hoc in eis arida viscera & succo exhausta* (velut rami) *curventur, ut ad vigorem pristinum reparandum, ebrietatis inundatione irriganda sint.* Jámque temulentiæ assueti, necessarium sibi alimentum, & vitam adimi arbitrentur, nisi liquore vini (quod lac senum vocant) jugiter alantur, irrigentur & oppleantur. Interim ratione emotâ, ac pedibus captis, cana sua barba, liberis scandalo, totique populo ludibrio sunt. Ut ille, quem vel ipse gentilis exsibilat:

q —— *Visa est mihi digna relatu Pompa: senem potum, pota trahebat anus.*

Hoc autem vitium, quam non hominibus duntaxat, sed & Deo odibile sit; testatur per Eccl. 25. tres species odivit anima mea, *pauperem superbum, divitem mendacem, senem fatuum & insensatum. Id est*, inquit Hugo Cardinalis, r *luxuriosum & ebriosum, quia fornicatio & ebrietas infatuant.* Quod fit, ut ea agant, quæ sanum hominem, ac potissimum gravitatem senilem non deceant. Exempla sunt in Noë, sene, qui ebrius à filio illusus est. Et in Loth, qui senex inebriatus, infandum crimen incestus commisit. Sui enim non sunt, qui vino capti sunt, ut rectè Hieronymus: s *Quod in adolescentibus est libido, hoc in senibus est ebrietas, ut non sint sui, sed vini.*

Moveat hos magni Catonis oraculum: t *Non modò vituperatio nulla; sed etiam sana laus senectutis est, quod ea voluptates nullas magnopere desiderat, caret epulis, exstructisque mensis, & frequentibus poculis, habeóque senectuti magnam gratiam, quæ mihi sermonis aviditatem auxit, potionis & vini sustulit.* Sed longe potentius moneat & moveat Christianos senes, & anus, præceptum Pauli, qui cùm hoc vitium in senibus notâsset, sic eos admonet: v *Senes ut sobrii sint.* Quod cùm fortè & inter vetulas observâsset, vult & anus *sobrias esse & non multo vino servientes.* Laudatur illa vox Berzellai, qui ad aulam, & mensam Davidis regiam invitatus, dixit: x *Octogenarius*

m Virg. n Ovid, in Epist. o Ovid. l. 5. metam. p Augustin. cit.

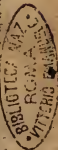
q Ovid in fastis, l. 3. r Hugo Cardin. in Ep. ad Titum, c. 2. s Cit. Corn. & Hugo Card. in Titum, c. 2. t Cicero de senectute. v Ad Titum c. 2. v. 2. x 2. Reg. 19. v. 34.

genarius sum, numquid delectare potest servum tuum cibus & potus? dic & tu: septuagenarius, octogenarius, nonagenarius sum, edentulus sum, y *molentes sunt in minuto numero*, appetitus abiit, stomachus contractus est, brevi cibus vermium futurus sum: *Numquid* me *delectare potest cibus & potus*? propè hoc vitæ pelagus emensus, terram prospicio, lacte & melle manantem, ubi inebriabor torrente voluptatis: *Numquid* hic me *delectare potest cibus & potus*?

De altero senum vitio, avaritia nempe, paulò pòst dicemus, dum Avaris suam arborem plantabimus. Id hic potissimum ago, ut senes canis respersos, & albos instar populi, simul & virides concupiscentia existere, & in arido ac prope emortuo corpore, juvenilem libidinis vigorem, non raro superesse ostendam.

Mirari forte & indignari possent graves senio viri, quorum z *senectus venerabilis, & ætas senectutis vita immaculata*, hoc à me argumentum tractari, cum Seneca inter commoda & virtutes senectutis, hoc potissimum commendet & prædicet, quod calore & vigore naturali exhausto, ac fomite prope extincto, senes ad illicitas carnis illecebras, impotentes reddantur. Quo titulo, inquit, a *gratias ago senectuti, quod me lectulo affixit. Quid ni gratias illi hoc nomine agam? quidquid debebam nolle, non possum* Quantus hic divinis Ecclesiastis campus patet! debebam nolle inebriari, fornicari, adulterare: *Quidquid debebam nolle, non possum*. Eodem spectat illud Isidori: b *Senectus multa secum bona affert, quia nos à potentissimis dominis liberat, voluptatibus imponit modum, libidinum frangit impetus &c.* Quæ bona ut aliquibus senibus obtingant; non tamen omnibus, de quibus hic mihi sermo, & respondeo cum Tullio: c *Libido magis est adolescentium quàm senum; nec tamen omnium adolescentium, sed improborum: sic ista senilis stultitia, quæ deliratio appellari solet, senum levium est, non omnium.*

Unde non illos, sed d *inveteratos dierum malorum* insectari animus est: qui adeò virides (*het staet haer soo groen*) ut jam uno pede in cymba Charontis, adhuc de ducenda uxore cogitent; qui in hyeme ætatis suæ, & sub nivea canitie, flammas alunt libidinis. Quales exstitêre duo illi senes, qui contemplantes castissimam matronam Susannam, e *exarserunt in concupiscentiam ejus*. Divus Cyprianus libro de bono conjugali: *Susannam ex senibus duo cœperunt deperire, nihil memores suæ annis jã marcescentis ætatis; ita illos in flagrantia transactæ juventutis incendia, redivivæ libidinis flamma revocabat.* Hinc patet, ignem hunc sub cinere doloso sæpe delitescere & revirescere, & sub cano vertice, quandoque flammas in corde coqui, non secus ac Ætna nive tectus, intus flammarum vortices alit, & summo impetu non raro ejaculatur. Attendite quid sacræ paginæ de Salomone referant: f *Cúmq; jam esset* SENEX, *depravatum est cor ejus per mulieres.* Non est quod quis sibi persuadeat, quod ab hoc fomite: g *Forte senectus excepta est, & in carne jã vicina cadaveri, sanitas*

y Eccl c. 12. z Sapient. cap. 4. a Seneca Ep. 68. b Isidor. l. 2. Orig. c. 2.

c Cic. de senect. d Dan. c. 13. e Idem. f 3. Reg. 11. 4. g Aug Serm. 246. de tẽp.

sanguis ac membra illicitæ concupiscentiæ friguerunt, & in jam fesso ac prope mortuo corpore, materies tentationis emarcuit Aliter sensit ille, de quo Isidorus Pelusiota · h *Cani effusi sunt, & ipse ignoravit, vitiosis nimirum affectibus juvenescens.*

Non est quod quis devexæ ætati, & cano senio nimium præfidat, quasi jam effœto corpore, & cineri proximo, ignis reaccendi non queat: i *Lædit etiam senium,* inquit Philo, *liber obtutus.* Incendium exortum in aridis senibus id satis testatur · scilicet *videbant eam senes quotidie ingredientem & deambulantem, & exarserunt in concupiscentiam ejus.* Ubi flamma vetustam domum, aut horreum corripit, inextinguibilis est. Imò si & viride nemus invaserit, k *diu silva*, ut cum Seneca loquar, *momento cinis* erit. Senes hos & capillitio, & mento canos, virides juvenili libidine dixero, cùm sic eos notasse Danielem, divus Cyrillus asserat: l *Daniel puer arguit senes, de peccatis juvenilibus.* Idipsum confirmat sanctus Gregorius, dicens: m *Quantalibet virtute mens polleat, quantalibet gravitate (senili) vigeat, carnales tamen sensus, puerile quiddam exterius perstrepunt.* Quò fit, ut juvenibus scandalo, & ruinæ sint, qui flagitiis suis auctoritatem senum prætexunt. Unde inquit Hieronymus: n *Optandum sanè est, ut ætatis gravitatem, morum gravitas decoret: ne jam frigido ad libidinem sanguine, exemplo sint juvenibus ad ruinam.* Vel sola veneranda juvenibus capitis canities, & promissa senum barba, canis respersa, ipsis ruborem incutere deberet, ne quid illis indignum committant, & in memoriam reducere, quia

o *Turpe senex miles, turpe senilis amor.*

Ita è Stoa senex Philosophus rogatus, ut quid tam longam instar lanæ albam barbam aleret? respondit: p *Ne quid illis indignum committam.* Hæc gentilis; quanto laudabilius hæc Christianus usurparet, cujus animus & ætas, q *ad reprimendas libidines, firmior esse deberet?*

Nemo se palpet, nemo quantumvis ætate provectus se temere occasioni exponat, cùm & sanctissimi viri ad devexam jam senectutem, in omni sanctitate vitâ exactâ, solicite ambulârint. Certe divus Gregorius Nazianzenus sic de seipso scribit: *equidem in hac canitie corpus lanio, oculos premo, diurnis, nocturnisque curis ter miseram animam conficio, ut eam à flamma extraham, & ne sic quidem, nisi admodum ægrè, corpus in potestate habeo.* Hæc Præsul ætate gravis, canitie venerandus, frigido jam, effœtóque corpore; illud tamen laniat, illud conficit, & hoc *ut à flamma extrahat* cõcupiscentiæ. Nec quidquam senes à teneris in deliciis & vitiis enutriti, abhac flamma sibi timendum arbitrantur? audiant hi ardentem Abbatis Igniacensis monitionẽ: r *Mors senibus est in jannis, quæ juvenibus est in insidiis; & utinam* vel

h Isidor Pelusiot. l.1. Ep.314. i Philo l. de migrat. Abrah. Dan.c.13. k Sen. l Cyrill. Ierosolim. catech 17. m S. Greg. l 21 moral. c 2. n Hieron. cit. à Corn. & Hugone Card. in c.2. ad Titum.

o Horat. de arte. p Lycosthenes Apophtheg. q Ambr. l. 10. sup. Lucam, c. ult. r Guarricus Serm. 3. de Advent.

vel senes se observarent, qui mortem tam paratam intrare, imò jam intrantem vident. An non ex parte jam intravit, quæ aliquas partes corporis jam præmortuas occupavit? in pluribus tamen semimortuis videre est adhuc viventem corporis concupiscentiam. Quis huic ultro stuppam admoveat, & incendium non timeat?

Profectò in mortua jam prope ætate, sub mortuali cinere ignem delitescere, qui accedente stuppa suscitetur, toti posteritati manifestum reddere voluit, sui jam morientis exemplo Ursinus Presbyter, senex venerandus, Magno teste Gregorio. *f* Is vitam summa in severitate castimoniáque egerat, pænè in ipso gremio virtutis, atrióque cœli educatus. Tandem morbo lethali corripitur: & cum motu, ac calore omni destitutus animam exhalâsse crederetur, accessit illius quondam uxor, cujus tactu, atque omni familiaritate, quadraginta jam annis abstinuerat, quod omne tempus in sacrosanctis Ecclesiæ ministeriis, & divinarum rerum commentatione posuerat. Illa dum explorat an spiritus superesset, & vestigium animæ nondum abeuntis, admota ad nares aure, an adhuc aspiraret; mira res! hoc ut persensit, ardore magno colligit vires omnes, quæ in corpusculo esse potuerunt, ad ea dicenda, quæ pro monito salutari futura essent, omni imprimis senectuti, totíque Orbi terrarum: *Recede*, inquit, *mulier, adhuc igniculus vivit, paleam tolle.* Hinc disce nullum debere sibi fidere, quod adolescentiæ annos prætervectus, jam ætatis quandam maturitatem, constantiámque attigerit.

Quare, ut concludam, scire vis, ô senex, quomodo laudabiliter instar populi revirescere queas? audi quæ Rex Cassiodori calamo scribat Cypriano: *t Cum ætate semper crescis & meritis; cursus annorum, laudis tibi procurat augmentum. Senescis quidem corpore; sed laude juvenescis. Meritò tibi prolixior ætas optatur, in qua fama semper robustior invenitur.*

Talem in devexa ætate, virtutibus clarum, animo vegetum, & viridem, Romanus Philosophus deprædicat: *v Claranum*, inquit, *condiscipulum meum vidi post multos annos senem; sed mehercule viridem animos, ac vigentem.*

Hoc autem agamus, ut vitam probè exactam, nobiliori fine claudamus, ut rectè monet divus Paschasius, qui expendens illud: *Regina in vestitu deaurato, & in fimbriis aureis*, observat multum rem auream differre à deaurata; & ait: *Fimbriæ cum aureæ dicuntur, divinior sensus introducitur: ex quo intelligitur, quia perfectior & pretiosior semper esse debet finis vitæ, quàm principium.*

Nunc ad alteras arbores Majales, sed fatales veniamus, de quibus Apostolus in Canonica:

f Gregor. Turon. Marulus lib. 4 c. 7. Sabellicus lib 5. c. 6.

t Cassiodor. lib. 8. Epist. 21. v Seneca Epist. 66.

§. V.

Arbores Autumnales infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ. Epist. S Judæ, v. 12.

NOn levis inter arbores Majales & Autumnales similitudo est quia ut his, ita & illis fructus nullus, vigor & viror brevis. Doctor Angelicus in hunc locum, sic ait: x *Autumnales, quia tunc folia & fructus cadunt.* Quod omni peccatori accidit, cui fervore charitatis, & Sole gratiæ sublato, omnes frondes & fructus bonorum operum solent decidere. Ut venerabilis Beda testatur, cujus judicio homines flagitiosi rectè y *arboribus Autumnalibus comparantur, ut desperata eorum salus intelligatur: autumni enim tempore non solum poma nulla nasci; sed etiam, quæ nata erant, maturæ solent decidere*, & derepente multarum horarum, dierum, hebdomadarum, mensium fructibus, arbores spoliantur. Sic & animæ omni orationum, jejuniorum, eleemosynarum, confessionum, communionum, indulgentiarum, gratiarum fructu, per unum peccatum mortale, velut ventum urentem & autumnalem privantur. Ex quo sequitur, ut & *infructuosæ* dicantur, id est, z *nullam utilitatem sibi vel aliis ferentes.* Quibus quid superest, nisi quod Matth. 7. habetur: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

x S Thom. in Epist Iudæ v. 12. y Beda cit à Lorin. in Epist. Iudæ, v. 12. z S. Thom. ibid.

Hæc hactenus clara satis & dilucida videntur; sed mysterium, ac paradoxum quis dixerit, homines aut arbores bis mortuas dici, & inveniri. Quæ si sensu morali & mystico accipiantur, ut sancti Patres exponunt, mysterium manifestum erit: a *Bis mortuæ*, inquit Sanctus Thomas, *in ramis, & in radice; in ramis quidem bonorum operum, & radice bonarum voluntatum.* Ex voluntate, enim, quasi ex radice, omnia bona vel mala pulluiant.

Universa quæ sancti Patres, & Interpretes in hunc locum allegant, paucis complexus mihi videtur Lorinus noster: *Bis mortuæ.* b Duplex mors, designat peccatum mente, & opere perpetratum. *Bis mortuæ*: boni omissionem, mali commissionem. *Bis mortuæ*: culpam, & consuetudinem. *Bis mortuæ*; interitum proprium, & illatum aliis. Denique *bis mortuæ*: significat gratiæ, quæ vita est animæ, amissionem, & reatum damnationis æternæ. Quæ, cùm mihi tempus non suppetat, aliis exaggeranda relinquo, complures arbores bis mortuas reperiri *in ramis bonorum operum*, qui totos dies opera fraudis, injustitiæ, perjurii, detractionis, ebrietatis, luxuriæ exercent: *Mortuæ in ramis* filiorum & filiarum, ex ipsis procedentibus, quos malè instituunt: *Mortuæ in radice bonarum voluntatum*, quas nullas habent nisi ad malum. *Bis mortuæ*, designat peccatum *mente & opere perpetratum.* Quot numerare est, qui se verè mortaliter peccasse, & morte animę interiisse non æstimant, aut confitentur,

a S. Thom. cit. b Lorin. in Canon. Epist. Iudæ, v. 12.

nisi

nisi desideria, mortifera actu complêrint?&c. *Arbores bis mortuæ*, per *omissionem* boni, mandatorum Dei, sacrificii festis & Dominicis, restitutionis, voti Deo facti: & per *commissionem* mali, damnum aut injuriam inferendo, pupillos & viduas opprimendo, se de hostibus vindicando, Ecclesiastica beneficia simoniacè procurando, Decalogum infringendo &c *Bis mortuæ*, per *culpam*, ut jam dictum est, & secundò per *consuetudinem*, qua peccator non modò mortuus; sed ita sepultus censetur, ut difficillimè ad vitam gratiæ resuscitandus sit. *Bis mortuæ*, per *interitum proprium*, *& illatum aliis*, peccato scandali, consilio, consensu, irritatione, approbatione, aliisque peccatis alienis; de quibus quotus quisque se ut mortuum accusat? denique *bis mortuæ*, per *gratiæ*, *quæ est vita animæ*, *amissionem*, *& reatum*, ac sententiam *damnationis æternæ*, quæ est c *mors secunda*, & mors peccatorum pessima, amarissima, & terribilium omnium terribilissima.

Hæc autem omnia mala oriuntur ex eo, quod d *eradicatæ*, *id est*, *extra radicem charitatis extractæ*, *& eradicatæ à Deo*: *Deus enim est locus animæ*, 1. *Joannis* 4. *qui manet in charitate*, *in Deo manet*. *In quo notat quod omnis dispositio & habilitas ad bonum*, *privata est in eis*, *sicut in arbore eradicata dispositio ad fructificandum*. Quod antequam plenius prosequamur, juvat prius cuique homini scelerato, suam fatalem arborem non præ foribus, sed in cordis fundo plantare.

Luxuriosis in cœno vitiorum volutantibus, & vitam porcorum degentibus *quercus* statuenda est, idque ex sensu Chrysostomi: e *Quercus*, inquit, *infrugifera*, *est meretrix*, *glandes tantum proferens in alimoniam porcorum* Ejusmodi *quercus infrugifera* est homo fornicator, leno, adulter, omnis filius prodigus, qui cum meretricibus consumpsit omnem substantiam: & est f *velut quercus defluentibus foliis*, cogitúrque siliquis ac glandibus porcorum vivere. Tales omnes illi, qui hic retia tendunt, ut capiant innocentes animas, qui ut puella aut fœmina compti, ac crispi, è divitiis & vitiis, tandem in luxuriosa quercu sibi laqueum nectunt. Cujus rei vivum typum pendulus è quercu Absolon expressit, 2. Reg. c. 18. *Accidit autem ut occurreret Absolon servis David*, *sedens mulo*, *cúmq; ingressus fuisset mulus subter condensam* QUERCUM *& magnam*, *adhæsit caput ejus* QUERCUI, *& illo suspenso inter cœlum & terram*, *mulus*, *cui insederat*, *pertransivit*. Ad rem nostram perappositè Hugo Cardinalis: g *Absolon peccator est*, *mulus sensualitas*. *Absolon mulo insidet*, *cùm peccator sensualitate delectatur*. *Cæsaries Absolon*, *divitiæ sunt hujus mundi*, QUERCUS *luxuria*: QUERCUS *enim cibus est porcorum*; *sic legitur de filio prodigo*, *Luc.* 15. *quod implebat ventrem de siliquis porcorum*. *Item* QUERCUS *patula est*, *& luxuria nimis patula est*, *quia multos involvit*. Ac tandem concludit; *De hac* QUERCU *dicitur Isa.* 2. *Dies Domini super omnes* QUERCUS *Basan*, *id est super omnes luxuriosos*, *qui sunt in mundo*: *Basan enim interpretatur confusio*, *& signi-*

c Apocal. cap. 20. d S. Thom. in Epist. Judæ v. 12.

e Chrysost. Tom. 1. in Isai. in procem. f Isaiæ 1. g Hug. Card. l. 2. Reg. c. 18.

& significat mundum. Quercui *igitur per cæsariem Absolon pendet, quando peccator fomento divitiarum inhæret. Mulus transit, & ipse remanet suspensus: quia dum peccator in luxuria detinetur, caro paulatim declinat ad mortem.* Fatalem hanc Quercum, si homines libidinosi, dies & noctes ante oculos mentis fixam contemplarentur, similem profectò Absolonis exitum perhorrescerent, & porcinos mores in divinos commutarent.

Pudeat profectò vos ad cœlestia illa pascua natos, & ad delicias æternas creatos, in cubilibus & impudicitiis, porcorum siliquis saginari. Aculeum hic exerit Apis illa Claravallensis h *Sunt arbores infructuosæ, ut* QUERCUS, *& silvestres aliæ arbores, sed hujusmodi nemo plantat in horto suo, quia non faciunt fructum, & si quem faciunt, non humano esui aptus est, sed porcino. Tales sunt filii hujus sæculi, agentes in commessationibus & ebrietatibus, in cubilibus & impudicitiis: hæc namque porcorum cibus sunt.* Ipsos verò luxuriosos homines, porcos esse tradit Doctor Hipponensis, causam hanc afferens, cur *dæmones rogârint mitti in gregem porcorum.* i *Dimisit*, inquit, *Dominus dæmones in porcos, ut ostendat diabolum in eis dominari, qui vitam porcorum gerunt.* Quò spectat illud Euthymii: *Dæmones ingrediuntur porcos*, eos vidilicet, qui in cœno volutantur. Sed parum est hos porcos à dæmonibus inhabitari: ipsi, quod maximè detestandum, dæmonum cibus fiunt. Sic sentit Cardinalis Damiani: *k* QUERCUS, inquit, *fructus quidem proferunt, sed non quibus homo vescitur, sed unde sues aluntur. Sues autem immundi intelligendi sunt spiritus, qui spurcis sordentium hominum operibus saginantur.* Atque hæc ad luem illam porcinam, & escam porcorum, ac dæmonum aversandam, satis sunt.

Quæ *ebriosis* & temulentis arbor dicanda sit, satis Historici & Poëtæ loquuntur, qui dum singulas singulis Diis arbores consecrant, *vitem* Baccho temulento Deo sacram esse voluerunt. Sic enim cecinere:

Sacra Jovis grandes circumdant tempora glandes,
Gestat fronte tenus myrtea serta Venus.
Pallas amat viva redimiri pacis oliva,
Quam placet Alcidæ populus alba, vide.
Cæsariem, collo juvenis quam gestat Apollo,
Quæ bene laurus olet, condecore solet.
Sed vitis Bacchum, cingit quoque vitis Iachum:
Perplacet hæc vero planta referta mero.

Mirabitur quis vestrum, tam nobilem plantam adeò deliciosum vinum germinantem, quod l *lætificat Deum & homines*, temulentis helluonibus dicari. Audite non inficetum apologum. Vitis cedrum despexit, & multis sannis aspersit, quod exaltata inter ligna sylvarum verticem altiùs attolleret, interim sterilis, infœcunda, nullos fructus proferret, sed inani foliorum pompa superbiret: cum ipsa suos pampinos exten-

h S. Bernard. Serm. de S. Benedicto. i S. August. cit. in catena D. Thom. Matth. 8. k Petr. Damian. opuscul. so. de instit. c. 7.

l Iudic. 9.

deret suavissimis botris turgentes; omnis saporis vina proferret, in Principum viridariis cresceret, & Regum palatiis ad culmen usque adreperet. Cui modestè respondit Cedrus: tu quidem suaves fructus profers, quorum vinum modicè sumptum *lætificat Deum & homines*; sed innumeris ebriosis lethiferum est, corpori & animæ venenum, iisque non suave, sed m *uva tua, uva fellis, & botri amarissimi*, qui Deum Bacchum lætificant. Jactas te palatiis Regum adrepere: sed nescio an tibi idem, quod ebriosis proprium est, ut consistere non valeant, nisi sustententur. Cæterum ut tuo musto hominum palato placueris, quid de te fiet? cui usui apta es, nisi ad comburendum? ego verò etsi eo titulo non glorier, quod in domibus Regum sum, quod perpetuus mihi vigor sit, si gloriari oportet, hoc unico gloriabor, quod ad præstantissima quæque opera materiem suppeditem, omni carie expertem, incorruptibilem, atque adeò immortale mihi nomen conquiram. Ex me arcas cedrinas, n *laquearia cedrina, domos cedrinas*, non vulgaribus hominibus, sed potentissimis Regibus, ipsi o Salomoni, & immortali Deo ædificant, qui habitare *in domo cedrina* delectantur. Hæc *fabula* est, quæ ut inquit Ambrosius, p *etsi vim veritatis non habet; tamen rationem habet, ut juxta eam possit veritas manifestari* Hoc enim Apologo eruitur veritas illa, quam Ezechiel Propheta proponit: q *Quid fiet de ligno vitis?* cui rei lignum vitis utile erit? hæret Propheta, quid ex eo confingat? an ostia, an trabes, an tabulas, an arcas? ad nihilum utile est, nisi ad comburendum. Sic enim divus Augustinus: r *Unum è duobus palmiti congruit, aut vitis, aut ignis: si in vite non est, in igne erit.*

Nunc verò ut ebrium cum ligno vitis conferamus; quærit Propheta: *Quid fiet de ligno vitis?* quæro ego, quid fiet de homine ebrio? de nobili ebrio, de mercatore ebrio, de causidico ebrio, de medico ebrio &c. ad nihilum valet, nec hic ad auctoritatem tuendam, nec ille ad negotia tractanda, nec iste ad causas tractandas, nec alter ad morbos curandos. Ad nihilum valet, nisi ad comburendum, quia non in vite, id est, in Christo, qui dicit: f *Ego sum vitis*; sed in Baccho, & Bacchus in ipso. Ergo *si in vite non est, in igne erit*: ut disertis verbis apud Joannem testatur: t *Si quis in me non manserit* (per gratiam sanctificantem) *mittetur foras, sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet*. Quibus pabulum præbebunt cerevisiæ & vini arbores in tabernis, quæ sæpe uno die in immensum excrescunt.

Sunt qui volunt omne quod in orbe, & in orco malum est, ex hac planta pullulâsse: variantibus enim inter se auctoribus, quæ arbor fuerit è qua primus parens vetitum fructum decerpsit, Moses Barcepha v vitem fuisse credit, cujus maturus botrus, longè præ ficu, & visui, & gustui arrisisse censendus est.

m Deuteron. c. 32. ver. 32. n Cant. 1. v. 17. o 2. Reg. 7. v. 2. p Ambros. lib. 3. offic. q Ezech. c. 5. v. 2.

r Augustin. Tract. 81. in Ioan. f Ioan. 15. Aug. oit. t Ioan. 15. v Moses Barcepha c. 10. de Paradiso.

Sed

Sed ne *Avaros* prætereamus, illis *arborem nucis* plantabimus, quam à paucis annis pro arbore Majali ante domum cujusdam Euclionis erectam vidi. Nec immeritò, quia nullus ab hac arbore fructus sperandus, nisi decutiatur: ut scitè divus Augustinus: x *En arbor percussa copiosiorem* NUCUM *segetem proferre solet*. Sic ab Avaro, ut quid impetres excutiendum est: *Ghy moet het daer uyt kloppen, uyt die oude neutelaers*.

Nucem Poëta sic per prosopopœiam querentem inducit.

y *Nux ego juncta viæ, cùm sim sine crimine vitæ,*
A populo saxis prætereunte petor.
Non odium facit hoc; sed spes inducta rapina:
Ante diémque, meæ percutiuntur opes.
Fructus obest, peperisse nocet, nocet esse feracem:
Quæque fuit multis, hæc mihi præda malo est.

Quot diris, imprecationibus, calumniis, cavillis, pasquillis impetuntur Avari? quoties importunis precibus, obsecrationibus, comminationibus eorum arca & crumena pulsatur? quoties etiam ab infidis famulis & domesticis, ab uxore & liberis, qui in penuria sunt, pugnis & fustibus cistæ pecuniarum pulsantur & reserantur? à quibus alias nihil, nisi ut ex nuce, vi extorqueas.

Non odium facit hoc; sed spes inducta rapina:
Ante diémque suum percutiuntur opes.

Nux duplici cortice, amaro, & duro quidem, nucleum recondit: quæ tria divus Augustinus in nuce observat, z *corium, testam & nucleum*. Avarus arca intra arcam, & sera duplici nucleum recondit, nec eo potieris, nisi perfringas: nam, ut sanctus Hieronymus ait, & communi parœmiâ ventilatur: a *Qui nucleum esse vult, nucem frangat oportet*. Ita, nisi morte Avari, arcæ effringantur, non potieris, nec priusquam nux vitæ hujus confracta sit: *Dat dit nootje gekraeckt is*: juxta illud: *Avarus nulli bene, nisi dum moritur, facit*.

Quare nolim hic omnia hominis Avari vitia perstringere, sed eorum duntaxat senum Euclionum, quibus nihil, nisi mortis falce excusseris: cùm b *nihil absurdius esse possit*, summo Oratorum Principe attestante, *quam quo minus viæ restat, hoc plus viatici quærere*. Unde c Demonax ridebat Acheronticos vetulos & capulares senes; qui genium in præsenti vita fraudassent; & magno studio bona acervassent, quasi alteram in terris vitam, post hanc victuri: cùm potius, juxta monitum Platonis, d *minuendæ cupiditati, quàm augendæ possessioni* senes studere oporteat. Sarcinæ in via gravant, nec asportandæ, cùm breve est iter: e *Incassum*, inquit Gregorius, *multa portantur, cùm juxta est, quò itur*.

Hoc probè intellexit venerandus Senex, f qui, cùm nuper in aula Romana vitam diu per sum-

x Augustin. Serm. 20. in appendice.
y Ovid. de nuce.

z Augustin. Dom. ante festum nativit. Domin. Serm. 3. de temp. a S Hieron. de Reg monast. tit. obedient. b Cicero de senect. c Maxim. Tyrius Serm. 12 d Stobæus Serm 10. e Gregor hom. 37. in Evang. f Bonifacius Rhodiginus hist. Iudic. p 177.

mam inopiam toleràsset, oblato sibi à summo Pontifice pingui Episcopatu Anagnino *Itáne verò, inquit, edentulo panem?* sed quis est hic, & laudabimus eum, qui hanc nucem non frangat ut nucleum esse queat? quotus quisque est Avarus, cui hoc votum est, quod nuci arbori?

g *O ego, cùm longa venerunt tempora vitæ,*
Optavi quoties, arida facta, mori.

Vero illud verius est, quod decantat Horatius de Sene:

h *Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti.*

At alio hic finem impono Augustini testimonio: i *Omnia in homine senescunt vitia, sola avaritia juvenescit.* Et alibi longè luculentius: k *Nónne in frigidis senibus avaritia ad acquirendum tantò ferventius inardescit, quantò citius relictura est, quod acquirit; mirabili sane dementiâ: gravioribus enim se sarcinis onerare festinat, cùm jam pervenerit, quo tendebat.*

Ambitiosos ac superbos, nonnulli *cedris* Libani conferendos dictitant, juxta illud: l *Vidi impium* superbum & arrogantem (ut passim vertitur) *superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani* Quámque eos Deus execretur, alibi significat PsaltesRegius m *Confringet Dominus cedros Libani.* Procopius docet n proceras sine fructu cedros superbos esse, rebus externis duntaxat elatos. Quæ fusius Interpretes o & sanctiPatres prosequuntur. Ego Apologo exponam: Consilium inierunt arbores, quo se ab hominum injuriis, quibus undique laniabantur, expedirent. Et cedrus quidem, quæ ut cæteras altitudine, ita & consilio præstare videbatur, prior sententiam dixit: sævire ut plurimum homines in ligna securibus, quas ligneis manubriis muniunt, quò aptiùs feriant Itaque è re esse arborum, ut ligna denegarent hominibus, nec quidquam de suo conferrent in propriam perniciem. Multis ultro citróque re agitata, in eandem abeuntibus sententiam, surgit humilis Myrtus: & nolite, inquit, arbores, nolite in tantam altitudinem excrescere, eritis, mihi credite, ab hominum injuriis, & securibus securæ. Humilitas sola tutas facit, *perflant altissima venti.* Quod ipsum, ne fabulis inhæreamus, docet sanctus Bernardus: p *Nec enim in serendis arboribus, montana solemus eligere, quod frequenter arida sunt, & petrosa In vallibus pinguedo est, ibi proficiunt plantæ. Ibi plantare, ubi decursus aquarum: quia ibi copia gratiæ spiritualis. Stemus in valle* (cum Myrto, non in monte Libani cum Cedro) *& plantati stemus, ut non arescamus.* Et ventorum turbine, & voce Domini instar tonitrui decutiamur, sic enim per Prophetam suum Dominus comminatur: r *Dies Domini super omnem superbum & excelsum, & super omnes Cedros Libani sublimes.* Ad quem locum B. Petrus Damianus sic ait: s *Per figuras rerum ratione carentium, stoliditas intelligitur hominum reproborum. Cedri quippe*

g Ovid. de nuce. h Horat. de arte. i Augustin. Serm. 48. ad frat. in eremo. k Augustin. Serm. 249. de temp. l Psal. 36. v. 35. m Psalm. 28. n Procopius in Isaiam, cap. 2. o Lorin. in Psalm. 28.

p Bernard. Serm. in festo S.Benedicti. r Isaiæ 2. s Petr. Damian. opusc. 50. instit. monial. c. 7.

Li-

Libani sublimes & erectæ, Potentes sunt hujus sæculi, per excellentiam quidem terrenæ sublimitatis elati; sed bonorum operum fructu infœcundi. Hæc de Cedris cum superbis collatio fortè quibusdam arridebit.

At ego, pace vestra, hujusmodi hominibus ambitionis & dominandi spiritu elatis, aptissimam arborem *Rhamnum* erigendam putavi, quam Gregorius Nyssenus describit: t *Species inter spinas omnium difficillima est Rhamnus, cujus acutæ cuspides, & eos, qui accedunt propius lædentes.* Consimili sensu divus Hieronymus. v *Rhamnus plena sentibus, & hericio similis.* Sed quid spinoso huic frutici, quid hispido Rhamno, cũ ambitioso, proprietatis aut similitudinis? remedisseret Apologus, quem lib. Judicum c. 9. viris Sichem propofuit Joatham filius Jerobaal, ubi intellexit, quod constituissent sibi Regem Abimelech hominem sceleratissimum: x *Ierunt*, inquit, *ligna, ut ungerent super se Regem, dixerúntque Olivæ: impera nobis, quæ respondit: numquid possum deserere pinguedinem meam, qua & Dii utuntur, & homines, & venire, ut inter ligna promovear? &c.* Sic & ficu, & vite Regnum detrectantibus, *dixerunt omnia ligna ad Rhamnum: veni & impera super nos; quæ respondit eis: Si verè me Regem vobis constituitis, venite, & sub umbra mea requiescite. si autem non vultis, egrediatur ignis de Rhamno, & devoret Cedros Libani.*

Videtis hic omnes arbores bonas ac frugiferas, vanos honoris & dignitatis titulos devitare, quos silvestris & spinosa Rhamnus avidè complectitur. Unde Hugo Cardinalis: y *Hic per Rhamnum significantur ambitiosi, qui dignitates appetunt & honores. Unde ligna silvarum, id est, Clerici sæculares, vadunt, ut faciant sibi Regem super se, id est, eligant Prælatum. Per olivam, ficum, & vitem significantur Contemplativi, sive Religiosi, qui nolunt promoveri: debent enim viri Religiosi esse oliva per suavitatem conscientiæ, ficus per dulcedinem devotionis, vitis per hilaritatem spiritualis lætitiæ. Cùm ergo bonus Contemplativus non vult dimittere pinguedinem charitatis, quam habet in contemplatione: neque dulcedinem, quam habet in devotione, neque hilaritatem conscientiæ; tunc ligna sylvarum, id est, mali & infructuosi præficiunt sibi Rhamnum, id est, Prælatum, qui in principio mollis est, & postea indurescit, & aculeatur, & spinosus efficitur, spolians subditos sicut spina, quæ spoliat oves quæ tangunt eam. Et tandem de se emittet ignem perversæ conversationis, & se, & subditos comburet igne infernali.*

Numquid proprissime hæc jam rediêre tempora, quibus à Curia, Magistratu, alióve munere, aut dignitate, viri justi, probi, fructuosi, virtuosi se subducunt, ne videntes corruptelas, injurias, injustitias perdant *suavitatem conscientiæ, & se, & subditos comburant igne infernali.* Hæc dum animo volvunt ambitione turgidi mortales, desinant tandem arborem stirpis & prosapiæ suæ gentilitiæ, per infinitos ramos, & traduces, ac prosapias jactare, quarum tandem originem ad Adamum agricolam reduxerint.

Assumitur Rhamnus spinosus, z *spolians subditos sicut spina quæ spo-*

t Nyssen. in Psalm. 57. v Hieron. in 3. Abacuc. x Lib. Iudic. c. 9.

y Hug. Card. in l. Iudic. c. 9. z Hug. cit.

ſpoliat oves, quæ tangunt eam. Ad Rhamnos ſimiles quot oves viduæ, agni pupilli lanam ſuam amiſerunt; nec tantum lanam, ſed & ſanguinem hauriunt. Hieronymus, a *Rhamnus ſpinoſus frutex & arbuſcula, ſentibus unciniſque contexta, quæ teneat quidquid attigerit, & retentum vulneret, & vulneratorum ſanguine delectetur.*

Denique *ſceleratis omnibus, arbor mali* plantanda eſt, cujus ſpecies quædam eſt, vel ipſo nomine Belgis nota, ipſis propriiſſima, *Rabauboom*, cujus poma à Theophraſto b *Orthomellica Rabauwen*, nuncupantur. Nunc ſupereſt, ut has arbores *eradicatas*, ſeu à radice præciſas, omnes mortuas, uti promiſimus, probemus.

Arbor Majalis hodierna luce præ foribus Magnatum figitur, tota virens, frondens, florens, coronis redimita, ſericis lemniſcis exornata; ſed ut à radice, ſimul à vita præciſa eſt. Quod & iis omnibus competit, qui c *in charitate radicati non ſunt*, qui ut vigere virere, floreſcere videantur; verè mortui ſunt. Qualis filius ille prodigus, in viridi juventa, criſpatus, comatus, vegetus, & vividus omnium oculis apparens; interim primæ Veritatis, & ipſius parentis teſtimonio, d *mortuus erat.* Sic enim ille ad natu maximũ: *Frater tuus mortuus erat. Mortuus erat*, dũ inter puellarũ greges, infames choreas duceret. *Mortuus erat*, dum inter pocula, laſcivos ſermones commiſceret. *Mortuus erat*, dum omnem ſubſtantiam concoqueret. *Mortuus erat*, dum omnibus privatus, diras in Deum, & blaſphemas voces evomeret. *Mortuus erat*, dum inter ſcorta totus inareſceret, & computreſceret. Nam, ut Hipponenſis Præſul ait: e *Tunc enim pejus mortuus, luxurioſè vivens, quàm moriendo luxuriam finiens.* A radice porrò charitatis præciſus erat. Ejuſmodi arbor Majalis, tu laſcive adoleſcens, quiſquis es: in quem magnus ille ſpiritus Apocalypſis. 3. intonat: *Novi opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Hoc eſt ad ſpeciem externam vivens, probus ac pius appares, reapſe occultum foves, quod mortem animæ adfert. Rupertus de vitio carnis occulto intelligit, dicens: *Datur autem conjici, quod mortui hujus mors, fuerit peccatum carnis.* Tales enim homines, vel ipſis Confeſſariis vivere videntur, & mortui ſunt: f *Qui fornicatur, eſt omnino mortuus, & à ratione tan quam à ſpiritu, cadaver relictus eſt.*

Secundò, omnis filia, matrona, vidua, g *quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt.* Quem locum Pauli ſic eleganter exponit Euſebius Emiſſenus: h *Tunc planè vera mors eſt, quando homo, anima præmoriente deteriore ſibi parte hominis eſt ſuperſtes.* Quid hoc, viduam quæ in deliciis eſt, mortuam dici, & haberi? non legitur Dominus viduam reſuſcitaſſe; ſed lego mortuam non unam, nempe ſpiritu, & anima: i *Quid eſt*, inquit Hieronymus, *vivens mortua eſt? vivere quidem videtur ignorantibus, & non eſſe peccato mortua; ſed Chriſto, quem ſecreta non fallunt, mortua eſt.* O quot hodie viduas

a Hieron. in Aggæ. 2. b Theophraſt. de plant. in Indice. c Eph. 3. d Luc. 15.

e Auguſt. in Pſ. 37. f Clem. Alexand. lib. 2 pæd. c. 10. g 1. Timoth 5. h Emiſſen hom. 1. de Quadrag. i Hieronym. Epiſt. ad Furiam.

videre est, quæ vivere videntur! Theodoretus: *Immodicæ deliciæ rationem obruunt, & efficiunt, ut in corpore, tanquam* IN ALIQUO SEPULCHRO *jaceat*. At viduæ & filiæ hujus sæculi numquam se magis ac melius vivere arbitrantur, quam dum in deliciis, conviviis, tripudiis, illiciis versantur: easque captare, adornare, aucupari, hoc artis est maximæ, & cautelæ singularis, *hoc scire, vivere est.* Si quæ filia vana ac garrula est, *hoc scire, vivere est.* Si quæ juvenes irretire, mille lenociniis pellicere novit, *hoc scire, vivere est* Si quis juvenis leviculus puellæ gratiam captare novit, *hoc scire, vivere est.* Si quis Politicus, *intus Nero, foris Cato*, *hoc scire, vivere est* Si quis cautè, si non castè, ancillæ consuescat, *hoc scire, vivere est.* Si quis fastu vel astu viduas & pupillos opprimat, *hoc scire, vivere est.* Si quis læsus vindictam sumere, hostem pessumdare, aut perdere novit, *hoc scire, vivere est.* Itáne verò? non in schola, aut sub disciplina Matronæ aulicæ, hæc ars bene vivendi, sed à gravissimo Magistro Morum haurienda est: k *Putas*, inquit Bernardus, *parva res est* SCIRE BENE VIVERE? *magnum aliquid, imò maximum est. Non vivit qui superbia inflatur, qui luxuria sordidatur, qui cæteris inficitur pestibus: quoniam non est hoc vivere, sed vitam confundere, & appropinquare usque ad portas mortis.*

Altera species arboris Majalis, quæ radice caret, & verè mortua est, ebriosos complectitur. Hujus rei testem habeo Doctorem maximum Hieronymum, qui sic

k Bernard. Serm. 1. de Festo SS. Petri & Pauli.

argumentatur: l *Venter mero æstuans, citò despumat in libidines. Qui luxuriatur, vivens mortuus est, ergo qui inebriatur, mortuus & sepultus est.* Quid, quod nemo non ebrius ab ipsis Gentilibus

m——*Somno, vinóque sepultus*

describitur Pacuvius Tiberii Cæsaris Procurator in Syria n, *cum vino, & illis funereis epulis se sepelisset, quasi sibi parentaret, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plausus exoletorum hoc ad symphoniam caneretur. vixit, vixit: nullo non die se extulit.* Quod si omnibus ejusmodi mortuis funestæ exequiæ instruendæ, quot indies celebrandæ forent? sed his, longè plus ponderis ac momenti, sacri Ecclesiæ Præsules Augustinus & Chrysostomus addere consueverunt. Quorum prior: o *Ebrietas, ait, est quædam vivi hominis sepultura.* Alter verò: *Ebrius, dæmon est voluntarius, & mortuus animatus.*

Avari quoque huic arbori Majali quàm simillimi, qui licet lucro inhiantes, nummos

p *Nocturnâ versare manu, versare diurna*

non cessent; nihilominus mortui sunt, quia q *radices non habent, nec in charitate radicati sunt.* Unde nulli usui serviunt, nisi ut excidantur; & in ignem mittantur. Uti accidit purpurato illi diviti, qui ne mendicum de micis saturabat. De quo Doctor Angelicus in illud Luc. 16. MORTUUS *est dives*, sic disserit: r MORTUUS *quidem est tunc tempore*: *sed erat illi ante anima* MORTUA: *nihil enim*

l Hieron. Epist. 83. ad Ocean. m Virg. 2. & 9. Æneid. n Sen. Epist. 12. o Cit. Cornel. in Prov. part. 2. pag. 254. p Horat. de arte. q Matth. 13. r S. Thom. in Luc. 16.

age-

agebat ex operibus animæ: nam totus fervor ejus, qui provenit ex dilectione proximi, exspiravit, & erat DEFUNCTO DEFUNCTIOR. Consimiles hodierno die quamplurimos Euclíones reperire est, qui corpore quidem vivunt; sed mortui sunt animâ, nullásque viventis animæ functiones exercent. Aures enim ad preces pauperum occlusas habent: manus quasi institis colligatas, ne eleemosynas erogent: pedes similiter constrictos, ne templum adeant, & lucrum perdant, ne miseris succurrant. Quemadmodum unum aliquem Avarum nihil à mortuo differre Chrysostomus ait: f *Consideremus potentem hominem, & imprimis hujus caput, quasi ebriosi opertoriis & vinculis alligatum; sic obrutum, ut sensibus extinctis nil audiat, nihil prorsus sentiat. Deinde manus inspicite, videte ventri annexas sicut mortuorum, non quidem institis constrictas: verum, quod turpius est, durissimis avaritiæ vinculis. Vultis & pedes similiter irretitos videre, & variis curis alligatos, ac idcirco non posse Dei Ecclesiam adire.*

Habent quidem hi radicem, sed mortiferam, & omne malum germinantem, juxta illud: t *Radix omnium malorum est cupiditas*: at, *in charitate radicati* non sunt, in qua vita, & ex qua fructus omnium bonorum operum. Nam, ut Augustinus ait: v *Quomodo radix omnium malorum est cupiditas, sic radix omnium bonorum est charitas.* Quod idem alibi confirmat: x *Radix nostra est charitas, fructus nostri opera nostra Opus est, ut opera nostra de charitate procedant. & tunc* ERIT RADIX *tua in terra viventium.* Sine hac etenim, ut quis indies vacet prolixæ orationi, jejuniis, aliísque austeritatibus, omnes facultates suas in pauperes erogârit, imò dederit corpus suum, ut ardeat, charitatem autem, seu gratiam habitualem non habuerit, nihil ei omnia prosunt. Quod Divino oraculo summus Pontifex Gregorius confirmavit: y *Ut enim multi arboris rami, ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una radice generantur: nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, nisi manserit in radice charitatis.* Denique omnis peccator, ex eo, arbori Majali rectè comparatur, quod charitatis radicem non habens, verè mortuus sit, qui z *vivere quidem videtur in corpore; sed mortuus probatur in corde.*

Atque hæ omnes arbores, cùm nullum fructum bonorum operum proferant, ad nihilum valent ultra, nisi ut excidantur, & in ignem mittantur. Quisquis hic ades, ô peccator! ô lignum aridum! ex toto corde cum Augustino exclama: a *Anima mea, arbor infructuosa! ubi sunt fructus tui? talis arbor digna est securi, & igne, succidi, & incendi.* At si volueris eam rigare lacrymis, & facere fructus dignos pœnitentiæ, rursus in charitate radicatus, florebis plantatus in domo Domini, hoc est, in Ecclesia, & jam non in igne, non ad comburendum servies; sed in vitam æternam viresces.

f Chrysost hom. 28. in Matth. t 1. Timoth. 6. v August. in Psalm. 90, Serm. 1. x August. in Psalm. 51.

y S Gregor. hom 27. in Evang. z Augustin. lib de decem plagis. a Augustin. lib. medit.

FE-

FESTUM SANCTÆ CRUIS INVENTIONIS.

Omnes persecutionem patientur. 2. Timoth. 3.

Fugacem persequitur virum. Horat. lib. 3. carm. ode 2.

ARGUMENTUM.

HOdie crux, in qua salus mundi pependit, diu, multumque quæsita, reperta est; at crux, qua nos, velut scala in cœlum conscendere possumus,

Non

b *Non quæsita reperta est:*
ubique enim obvia est, & ubi ubi oculi inciderint, non materiales duntaxat cruces in navibus, in avibus, in curribus, in fenestris, in parietibus, & plateis; sed & formales, ac morales undique occurrunt. Crux in militia, in mercatura, in curia: crux in caula, crux in aula: crux in copia, crux in inopia: crux in cœlibatu, crux in conjugio: crux in formosa, crux in deformi; ut verissimum fit illud Senecæ propylæo Apollinis dignum effatum: c *Nulla domus in toto orbe terrarum aut est, aut fuit sine comploratione*: nVLLa DoMVs sIne qVereLa, sine rixa, sine invidia, sine persecutione, & tribulatione: non est DoMVs sIne LVCtV, nec sine cruce. Quæ ut more nostro, ad mores transferamus, tres hodierna die repertas cruces, & mali, & boni latronis, ac ipsius Salvatoris mundi invenio, quibus tres hominum classes confixas exhibeo. Prima est eorum, qui inviti, & reluctanter patiuntur. Secunda eorum, qui patienter. Tertia eorum, qui libenter, & ardenter.

§. I. *Tota Christiani hominis vita*, CRUX EST, *atque martyrium.* Augustin. Serm. 32. de Sanctis.

§. II. TRES CRUCES *in uno loco erant: in una latro liberandus, in alia latro damnandus, in media Christus alterum liberaturus, alterum damnaturus. Quid similius istis* CRUCIBUS? *quid dissimilius istis pendentibus?* Augustin. Epist. 48. ad Vincentium.

Crux mali latronis, quæ fertur repugnanter.

§. III. *Crux boni latronis, quæ toleratur patienter.*

§. IV. *Consummatur in Charitate, qui amplectitur* CRUCEM CHRISTI *ardenter.* Bern. Serm. de S. Andrea.

b Ovid. lib. 1. metam. c Seneca de consolat. ad Polybium c. 32.

FESTUM SANCTÆ CRUCIS INVENTIONIS.

Omnes qui piè volunt vivere in Christo JESU, persecutionem patientur. 2.Timoth.3.

Um jam inde à principio, in æternitate sua, sine principio Deus optimus maximus mundum servandum, genúsque humanum admirabili sanctæ crucis mysterio redimendum statuisset, ubi primùm pro sui infinita bonitate, rerum procreatione mediante, seipsum creaturis suis communicare voluit, altissimum, & planè admirabile hoc mysterium innuere, ac præfigurare aggressus est: d *Ita ut nulla penè sit creatura visibilis, quæ sacro hoc signo, cœlestique hoc charactere insignita non sit,* vel quæ evidentem, clarámque ejus significationem, præcipuum symbolum, vel idoneam quandam non contineat figuram.

Quamobrem quicumque ad universi, ac rerum in ea creatarum contemplationem sedulâ animadversione oculum intenderit, clarè admodum perspiciet, non rationales, intellectuales, & sensibiles duntaxat creaturas; verum etiam irrationales, non intellectuales, atque sensibiles, hoc admirandum, & adorandum crucis continere, ac præ se ferre sacramentum. Quod quidem licet ipsis etiam Angelis celatum fuerit; videtur tamen Deo optimo maximo placitum fuisse, idipsum per cæteras creaturas hominibus innuere, in quorum peculiare beneficium celebrandum erat. Eleganter hoc asserit Theophanes Tauromeniæ Archiepiscopus: e *Crux,* inquit, *quatuor suis extremitatibus omnem creaturam complectitur, suáque gloria complet. Nimirum natura illa omnis principii expers, non ignara mysterii, quod præfinito tempore per* CRUCEM *perficiendum erat, multifariam, multisque modis, ut cum Apostolo loquar, hujus virtutem, & potentiam significavit iis, qui aliquo modo, per ea quæ cernuntur, manuduci possunt ad ea, quæ intelliguntur.* Et postquam ab ipsa mundi constitutione, in universo ipso, ejusque creaturis, variisque figuris, ac symbolis divinum crucis mysterium adumbratum ostendit, ad calcem orationis hæc subjungit: *Oportebat autem naturam non solum auditu, ad hanc divinitatis intelligentiam quasi manuduci; sed & necesse erat, ut visus etiam altiorum cogitationum magister fieret, ut* CRUX *velut Theologi munere*

d Figura crucis in creatis exprimitur. Bosius crux triumphans lib.2, c.1.

e Theophan. in orat. in exaltat. S. Crucis.

munere fungeretur apud illos, qui perspicaciori sunt ingenio, tanquam omnem creaturam specie sua repræsentans. Unde & Prudentius cecinit, f *crucem* haud esse *novellam*; sed vel *nascente mundo* expressam, variisque adumbratam *signis*. Quod argumentum vigilantissimus veritatis defensor, g magnus Lutheranorum domitor, ac malleus Hæreticorum Jacobus Gretserus, dum pertractandum suscipit, sic orditur: *h* Quoniam propositi nostri est crucis memoriam facere, operæ pretium existimavimus, si ostenderimus *salutiferæ crucis* gloriam, etiam diu antè, atque adeò ab ipso orbis principio, *in universa hac rerum machina semper reluxisse*. Ac videte, an non ita se res habeat: licet enim cuivis apertissimè, atque evidentissimè videre omnes conditas res, tam quæ oculis conspici, quam quæ iis comprehendi nequeunt, à Deo *in crucis formam* esse factas Ut Tertullianus dicere non dubitârit: i *Quantò hoc sacramentum magis magnificum, tanto magis adumbratum.*

Si placet, mecum oculos, animósque per ea, quæ in mundo sunt, circumferte, & ubique manifesta sacrosanctæ crucis vestigia impressa cernetis, ac mundum crucibus plenum, ut diu multúmq; quærendæ non sint, comperietis. Cœlum suspice, & illic cum Antistite Nysseno crucem contemplare: k *Cœlum suspice*, inquit, *& partes infimas animo complectere, extremósque ac summos orbis terminos cogitatione comprehende, atq; considera, videbisq; sponte sua, in ea divinæ potentiæ contemplatione*, CRUCIS FIGURAM *exprimi in animo, ac mente tua, à superis ad inferiora, ab extremis ad extrema protensam, atque descriptam.* Figuram hanc magnus etiam David de se loquens expressit: *quò ibo*, inquit, *à spiritu tuo, aut quo à facie tua fugiam? si ascendero in cœlum (hæc est sublimitas* CRUCIS) *tu illic es. Si descendero in infernum (hoc est profundum) ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, id est ad ortum solis (hæc est latitudo) & habitavero in extremis maris, sic enim occasum appellat (hæc est longitudo) cernis quomodo* CRUCIS FIGURAM *describat.* Non minus dilucidè & diserte D. Ambrosius: l *Cœlum ipsum hujus signi figurâ dispositum est: nam cum quatuor partibus, hoc est, Oriente, & Occidente, ac Meridiano, & Septentrione distinguitur, quatuor quasi* CRUCIS ANGULIS *continetur.*

Ipsa quoq; volatilia cœli, dum hoc transversim toties pervolant, quot non crucibus signant; imò volatu suo, perfectam expansis alis figuram crucis exprimunt, ut D. Hieronymus observavit: *Ipsa* SPECIES CRUCIS, *quid est nisi forma quadrata mundi? aves quando volant ad æthera*, FORMAM CRUCIS *assumunt*; ut quot cœlo volucres, tot oculis vestris cruces obvolitare cernatis: sic etenim Origenes: *Aves quoque ipsæ quando in sublimiora obvolvuntur, & pendent per aëra extensis alis*, IMITANTUR CRUCEM.

Quod si è cœlo in vastissimum subjectum Oceanum despiciatis, innumeris illum dum ab Oriente in Occidentem, ab Austro in Septentrionem, assiduò

f Prudent. peristeph. hymn. 10. g Alegambe Bibliot. scrip. Soc. Spondan. h Gretser. de cruce. i Tertull. l. 3. contra Marcion. k Gregor. Nyssen. orat. 1. de Resurrect.

l Ambr. Tom. 3. Serm. 56.

traji-

trajiciunt navigia , non solum crucibus fulcari ; verum etiam quot navigia, tot expressas cruces mare pervolitare , fateamini necesse est: m *Nam cùm à nautis scinditur mare , prior ab ipsis arbor erigitur, velum distenditur , ut* CRUCE DOMINI FACTA , *aquarum fluenta rumpantur . & hoc dominico securi signo , portum salutis petunt , periculum mortis evadunt* ; antenna enim , ex qua velum desigitur, transversim ad malum alligata, crucem effingit,ut summus ingenio & eloquio Adamantius : n *Antennæ navium , velorum cornua, sub* FIGURA NOSTRÆ CRUCIS *volitant.* Hieronymus citatus : *navis per maria, antenna cruci assimilata sufflatur.*

Et quoniam in aquis versamur, ipsos quos toties sub oculos habemus, homines nantes , crucem expansis brachiis formare, Doctor maximus adnotavit : o *Homo natans per aquas* , FORMA CRUCIS *visitur.*

Nunc si pedem in terras exponamus , ubi oculi inciderint , in cruces impingent. Justinus Martyr, qui teste Eusebio, p *non longè post Apostolos, in religionis nostra doctrinâ excelluit* , his proposito nostro fidem adstruit : q *Considerate,* inquit , *omnia quæ in mundo sunt, an sine hoc* SIGNO CRUCIS *gubernentur , aut possint præbere sui usum. Terra non aratur sine eo* ; aratrum quippe cum stiva signum crucis refert,ut & Ambrosius confirmat, dicens : r *Bonus agricola cùm parat terræ solum vertere , & vita alimenta perquirere , non nisi per* SIGNUM CRUCIS *id facere conatur; dum enim aratro dentale subjicit , aures affigit, stivam inserit ,* FIGURAM CRUCIS IMITATUR. Idque in omnibus prope opificum instrumentis , in ligone , in malleo , in terebra,in serra,aliisque animadvertendum est , unde concludit Justinus : s *Fossores verò opus non absolvunt , neque alii item operarii mechanici , nisi per instrumenta, quæ formam hanc referant.*

Sed his missis , vos ipsos compello , pavimenta quæ tu calcas, plateæ , quas indies obambulas, non solum triviis plenæ sed & quot lapidibus, tot crucibus stratæ sunt : parietes quot lateribus, tectum quot scandulis , vitreæ quot tessulis fenestræ , tot crucibus constant : ipsa quibus induimini vestimenta , linum sit , aut lana , per innumeras cruces contexuntur : adeò ut in domo quam inhabitas, & in scamnis , & sellâ qua sedes , & in mensa cui accubas, & in strato , quo jaces , & in rheda , qua veheris , & in cistis ac capsis , pataconibus & pistolis refertis,cruces innumeras numerare sit.

Maxima autem crux in mundo, est homo microcosmus, ipsemet sibi, qui porrectis brachiis,in absolutam omnibus mensuris, & dimensionibus crucem à Deo effictus videtur ; qua figurâ nos à brutis differre , purpuratus sanguinis sui ostro Justinus Martyr testatur : t *Humana figura non alia re à belluis differt , quàm quod & recta sit, & manuum extensionem habeat , neque aliud demonstrat, quàm signum hoc* CRUCIS. Admirabilem hanc humani corporis constructionem contemplatus

m Amb. cit. n Orig. cit. o Hieron. cit. & Anast. Sinaita in hexam. lib. 4. p Euseb. l. 2. hist. c. 12. q S. Iustinus Apol. cit. r Ambros. cit.

s Iustin cit. t Iustin. Apol. 2.

magnus Anastasius Sinaita, hominem quatuor corporis sui extremitatibus, quatuor crucis cornua præsignâsse, eundémque ad Christi crucifixi imaginem formatum fuisse asseruit: v *Similiter etiam homo*, inquit, *ad formam* CRUCIS *figuratam habens imaginem, ut qui factus sit ad imaginem Christi* CRUCIFIXI, *præfiguravit quatuor cornua* CRUCIS.

His itaque tot, támque obviis, & innumeris crucibus undique circumseptus, quis non videat mundum, totum crucis symbolis, crucis vestigiis, crucis figuris, ac picturis, veris crucibus quaquaversus complexum?

Verum enimverò hæ cruces in creatis expressæ, materiales, artificiales, naturales sunt, at si eas mentis oculis subjicere voluero, quæ spirituales, intellectuales, morales, & sensuales sunt, eas & numero, & pondere, & mensura, nimium quantum alias exsuperare, & nusquam non, & nullibi non occurrere quotidiana satis supérque experientia testatur: x sunt etenim cruces in pueritia, sunt in adolescentia, in virili ætate, in senectute quam plurimæ: sunt cruces in Religione, & cœlibatu, in matrimonio, in uxore, in marito, in liberis, in servis, & ancillis, & frequentissimæ, & gravissimæ: sunt cruces in militia, in mercatura, in curia, in aula: sunt cruces in pauperie, in fame & siti, in æstu & frigore, in jactura bonorum, & famæ: in litibus, in morbis corporis, & animæ: quódque maximè mirandum, & paradoxum putandum, sunt & cruces in divitiis, cruces in honoribus, cruces in voluptatibus, in ipsis maximis mundi deliciis & plurimæ, & amarissimæ. Denique ipse homo maxima sibimetipsi crux est: quid etenim aliud T. sonat, quàm te? adeò ut verissimum sit illud magni Augustini oraculum:

§. I.

Tota Christiani hominis vita, CRUX *est, atque martyrium.* August. Serm. 32. de Sanctis.

TEstatissimum est illud Husæi vatis: y *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis*, à primis ortus sui cunabulis, usque ad ultimum, quem exhalat spiritum; hinc quasi præscius, in vallem lacrymarum, & locum miseriarum se expositum, vix natus, vagitu & fletu prophetat, ut non tam animal risibile, quàm flebile potius dicendus videatur: z *Poterat*, inquit Augustinus, *ridere prius puer, qui nascitur: quare plorare jam novit?* & quæsito respondet: *Quia cœpit ire in istam vitam*, in qua labóres, dolores, miseriæ, morbi, cruces perpetuæ; hinc ait: a *Infantia non à risu, sed à fletu orditur hanc lucem; quod, quid malorum ingressa sit, prophetat hoc modo.* Quod nemo quisquam mirabitur, qui miserrimam præ cæteris animantibus, infantis in lucem effusi conditionem

v Anast. Sinaita anago. contempl. in hexam. 4. x Labata de Tribull.

y Iob 14. v. 1. Tota vita hominis crux est. z Aug. in Psalm. 121. a Idem lib. 21. de civit. c. 14.

attenderit, quam graphicè depingit Annæus Seneca, quem D. Paulus b *doctissimum magistrum*, in epistola ad ipsum appellavit, sic eam concludens, *vale doctissime magister*, hunc itaque Magistrum audiamus: c *Quid est homo? imbecillum corpus, & fragile; nudum, suapte natura inerme: alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum. Cùm bene lacertos exercuerit, cujuslibet feræ pabulum; frigoris, æstus, laboris impatiens: alimenta metuens sua, quorum modo inopia, modo copia rumpitur. Odor illi, sapórque, & lassitudo, & vigilia, & humor, & sine quibus vivere non potest, mortifera sunt. Quocumque se moverit, infirmitatis suæ conscium, non omne ferens cœlum, tenuissimis causis, atque offensionibus morbidum, putre, cassum, à fletu vitam auspicatum.*

Altiori, & diviniori stylo Clemens ille Alexandrinus, qui cæteris calamitatibus, & cruciatibus etiam nexus, & vincula adjungit: *d* merito, ait, ut infans utero caput extulit, statim lamenta, non risum exorditur: *Simul enim atque editus in lucem, & susceptus est, pedes, manúsque fasciis constringitur, & vinculis impeditur;* cùm pullus gallinæ ovo exclusus, matrem sequatur, & necessaria sibi conquirat, ut & pullus equinus &c. hominem verò *primum temporis munus, quadrupedi similem facit.* e *Natura cæteris animantibus tegumenta tribuit, testas, cortices, coria, spinas, villos, setas, pilos, plumam, pennas, squammas, vellera. Truncos etiam, arboresque cortice interdum gemino, à frigoribus, & calore tutata est. Hominem tantum nudum (& inermem) abjicit ad vagitus statim, & ploratum, nullúmque tot animalium aliud ad lacrymas, & has protinus vitæ principio. Cætera sentire naturam suam: alia pernicitatem usurpare, alia præpetes volatus, alia vires, alia nare? hominem scire nihil, non ingredi, non fari, non vesci: brevitérque non aliud naturæ sponte, quàm flere. Ad hoc, lucis rudimento, quæ ne feras quidem inter genitas, vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus, & à suppliciis vitam auspicatur.* Hæc supplicia, & cruces, quas infans sentit, & patitur, si rationis compos eloqui posset, adeò gravia, & continua sunt, ut multorum Martyrum cruciatus excedant. Adeò ut non aberrârit Romanus Philosophus, dum dixit: f *Nullus vitam accepisset, si daretur scientibus.* Ex his tam arduis rudimentis, venitur ad adolescentiam: ubi quæ non tædia, & fastidia, qui labores, & lucubrationes in studiis, in artibus liberalibus, & servilibus addiscendis exantlandæ sunt? quot objurgationes, ferulæ, verbera toleranda? quot pericula corporis & animæ subeunda?

Ex his omnibus nonnulli velut è tempestate se in portum recepisse autumant, dum animum conjugio applicârunt, & ignorant se g miseriarum omnium officinam intrâsse, in qua aliæ ex aliis gravissimæ, diu, noctúque cuduntur cruces: h *Video*, inquit Seneca consolatione ad Marciam, CRUCES *non unius quidem generis, sed*

b Massutius in vita Pauli, lib. 7. c. 8.
c Seneca consolat ad Marciam. cap. 11.
d Clemens Alexan in c. 1. Iob. in catena Græca. e Plinius in proœmio lib. 7. nat. hist.

f Seneca in sent. g Cruces matrimonii. h Seneca consol. ad Marciam, cap. 20.

sed aliter ab aliis fabricatas: vellet quandoque uxor paululum exspatiari, liberiorem auram captare; jubetur à viro domi per hebdomadas, per menses totos desidere. Uxor pro numerosa prole educandâ, convivas execratur, omnésque sumptus superfluos; maritus quot hebdomadis nunc hos, nunc illos mensæ adhibet. Sero vespere somnus ad quietem invitat; absens maritus cogit in multam noctem excubias agere; redux verò ebrius & temulentus debacchatur, verbis & verberibus, oculis cum somno lacrymas excutit. Integras noctes, vagientes, ac lacrymantes infantes vigilare cogunt, & non unum nocturnum alternis choris canere: imò & matutinum, & vesperas insumunt: i *Video* CRUCES *non unius quidem generis*; parvæ sint, quas enarravi; graviores alterius generis, quæ maritos spectant, Hieronymus enarrat: k *Per totas noctes* (uxorum) *garrulæ conquestiones: illa ornatior procedit in publicum, hæc honoratior ab omnibus habetur, ego in conventu fœminarum misella despicior. Cur aspiciebas vicinam? quid cum ancilla loquebaris? de foro veniens quid attulisti?* non falsus hic vates cecinit:

l *Semper habet lites, alternáque jurgia lectus,*
In quo nupta jacet, minimum dormitur in illo.
Tum gravis illa viro, tunc omni tigride pejor.
Cùm simulat gemitus, occulti conscia facti,
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat.

i Seneca cit. k Hieron. lib. 1. contra Iovinian. l Iuvenalis Sat. 6.

Hanc crucem ipsa morte graviorem duxit Gregorius Houmbergensis, vir in jure doctissimus: m hic ut litteratis pluribus hoc ævo accidit, morosam sibi conjugem, & quasi alteram Xantippen duxerat; cúmque pro Imperatore legatione fungens, diutius domo abesset, nunciatum ei est per amicum, conjugem valere, & vivere: cui ille: *Si vivit mea uxor, ego sanè obii*, significans uxorem malam, lentam esse mariti mortem, juxta illud Sapientis placitum: n *Inveni amariorem morte mulierem.*

Rei præsenti servit ridicula narratio: p *Risum teneatis amici*, inquit celebris Ecclesiastes, & Ordinis Seraphici definitor. Lovanii potenter, ac patheticè quidam è cathedra hanc sententiam populo inculcârat: q *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat* CRUCEM SUAM, *& sequatur me*; addens, quidquid homini molestum esset, illud ejus crucem esse, eámque tollere debere. Adfuit, & audivit hoc, morosam habens uxorem, qui actutum domū reversus, ea in humeros sublatâ prodiit in publicum dictitans: *Se crucem suam tollere*, nec quidquam se illa molestius ferēdum habere. Uxor garrula, imprudens, impudens, gravis crux est; uxor rixosa, otiosa, captiosa, ebriosa, sterilis, morbida, gravis crux est; sed omnium gravissima, uxor zelotypa; sapientissimo mortalium credite: r *Dolor cordis, & luctus, mulier zelotypa*, quæ omnes viri gressus, oculos, verba, nu-

m Æneas Sylvius lib. 3. de gestis Alphons. n Eccl. 7. v. 27. p Guiliel. Spoelberg. festo inventionis S. Crucis conc. 2. q Matth. 16. r Eccl. 26.

rus observat, omnia suspecta habet, ubique illi detrahit, unde subdit: ſ *In muliere zelotypa flagellum lingua, omnibus communicans*; ipsa verò sibi, velut anima damnata, summa crux, & tormentum est, quia *dura ut infernus æmulatio*, quam Orator aureus his verbis describit: t *Morbus iste non tristitiam solum, sed iram intolerabilem ingenerare solet*; *tum verò eo furore corripitur, nihilo melius efficitur, quàm qui à dæmonibus agitatur. Quæ cùm animadvertisset Salomon: dira, inquit, sicut infernus æmulatio*. Nec minor crux, & carnificina est, v *maritus zelotypiæ spiritu concitatus*.

Infinitus sim, si omnes matrimonii cruces proferre velim; Hieronymus eas ad septemdecim contrahit: x *Cruces* in uxore paupere, cruces in divite: *Hanc alere difficile, istam ferre tormentum*. Cruces in fœda, cruces in formosa: *Nam pulchra citò amatur, fœda facilè despicitur*. Cruces noctu à querula muliere, cruces à viro temulento, cruces ab innumeris curis, & solicitudinibus. Cruces sunt detrimenta rei familiaris, æmulationes propinquorum, invidiæ corrivalium, calumniæ vicinorum, dissidia cum socru, & nuru, cum noverca & privignis: liberorum casus, morbi, mortes, & his omnibus gravior orbitas, & sterilitas. Quæ, virgines adhortando, potenter exaggerat, y *os Ecclesiæ, & aurea doctrinæ buccina*, Magnus Basilius: z *Si virum bonum*, inquit, *nacta fuerit, perpetuo ne moriatur, metu viduitatis, incommoda, cruciatúsque sustinet. Sin verò contrà, duro & immiti fuerit conjuncta, tota quidem vita illi cruciatus. Inde ubi filios edidit, aut ad bonam frugem illi evaserunt, & majores ex illorum absentia jugiter dolores tolerat, quam parturiens habuerat; aut malos evasisse considerat, & majus ex ea procreatione liberorum, quàm si permansisset sterilis, opprobrium sustinet*. Adeò ut quot liberos enixa est, a tot in partu, tot in educatione, tot in continua eorum cura, & solicitudine, cruces valeat enumerare, & Indam illam æmulari, quæ liberos suos in baptismo *cruces* vocitari volebat. †

Quod, ut de cæteris exemplum habeatis, in familia sanctissimi Patriarchæ Jacob considerare licet, quod Auctor inter somnia sua refert. b Hic cùm ad extremam vitæ lineam pervenisset, omnes filios ad se acciri jussit, & in fatali lectulo collocatus, hæc ad eos suprema verba, amaritudinis plena habuit: c *Congregamini, & audite filii Jacob, audite Israel Patrem vestrum*; omnésque curas, anxietates, dolores, cruces quas perpessus fuerat, enuntiavit. *Ruben primogenitus meus*, caput familiæ cæteris consilio, & exemplo fore speràram, sed spe mea falsus sum, nam is *principium doloris mei* exstitit, eò quod *maculavit stratum meum* immani scelere. Duo alii filii, *Simeon, & Levi*, ad bella, & duella nati, rixis & dissidiis inter se continuò altercantur, & in vulnera, ac cædes ruunt, *vasa iniquitatis bellantia, in furore suo occiderunt virum*. Habeo *Judam*, virum in statu collocatum, quem om-

ſ Eccl. cit. t Chrysost. de virg. c. 52. v Num. 5. x Hieron, l. 15. contra Iovin. y Nyssen. in encomio S. Ephrem. z S. Basilius de vera virgin.

a Cruces in liberis. † Iarricus hist. Ind. Tō. 2. b Ab Heumen Ioseph somnians somn. procantium. c Gen. 49. v. 2.

omnes adorant; sed quasi leæna diu stertit, quod non decet Rectorem populi, & pallium suum purpureum, velut in sanguine lavare, & tingere videtur. *Zabulon* mercaturam exercens, *habitat in littore maris*, & naves in omnes mundi oras mittit; dum noctu ventum audio spirantem, anxia cura subit, ne fluctibus hauriatur, ne tempestate merces pereant. Habeo *Issachar*, qui est velut asinus fortis, sed stupidus, hunc in villam ablegavi; at infestatur à militibus, *factúsque est tributis serviens*, quibus miserè opprimitur. Est mihi alter filius *Dan*, qui Juri studuit, & *judicabit populum suum*, quæ autem ibi non tricæ, & fraudes, & juris eversiones, ac legum tortiones? non est *coluber*, qui in tot gyros se novit inflectere, ut ipse leges sinistrè torquere, & in pravos sensus distrahere: miseret me animæ ejus. Nec minus solicitum me habet alius filius, nomine *Gad*, qui militiæ nomen dedit, *accinctus* semper ad prælium, in perpetuo vitæ discrimine versatur, & ut militia malitiæ affinis est, vix per annum, templum Domini ingreditur: perjuriis, ac blasphemiis consuescit. Est & alius, qui vocatur *Aser*, qui lautè victitat, *pinguis panis ejus*, & Regum sectatur delicias, per dies & noctes pergræcatur. Deus novit, quot mihi nummos surripuerit, quantum in diversoriis pro eo persolverim. Alius *Nephtali* dictus, procum agit, *dans eloquia pulchritudinis*, quasi *cervus emissus*. Discurrit, equitat, navigat: & heu! ingens summa, mihi annumeranda puellæ, quam sub spe matrimonii vitiaverat. Præ his *filius accrescens Joseph, & decorus aspectu*, delicium meum, quem ob morum candorem plus cæteris amavi; sed ob parvam tunicam, & somnium quod narrârat, fratrum invidiam, & odium incurrit, venditus est in mancipium, & 23 annis illum amarissimè luxi, ut mortuum, & à feris discerptum. Denique & tu fili mi *Benjamin*, quem ego quidem *filium dexteræ* meæ nuncupavi; at mater tua Rachel, te *Benoni*, hoc est, filium doloris appellavit: quia dum tibi lucem dedit, illa pariens emisit. Et ubi nunc tu, ô *Dina*, filia mea unica, quæ in juventute tua, toti familiæ inussisti maculam, numquam eluendam, quia dum curiosa ad gentilium solennitates, & choreas evagaris, à Sichem turpiter deflorata es. Quot, & quantæ in una familia ex solis liberis cruces? quas plerique vestrum non per inane somnium, sed per insomnia, & perpetuas vigilias, ac curas quotidie experimini.

Quis jam enumeret cruces in *d* famulis, & ancillis, ignaris, ignavis, cervicosis, garrulis, infidis, lascivis, &c. ut verissimè interpres somniorum Artemidorus, *e* cùm quidam somniasset se *in crucem rapi*, illum brevi nuptias initurum vaticinatus sit, innuens statum conjugalem, perpetuam crucem esse. Quod Paulus disertè tradidit, dicens: *f* *Tribulationem carnis habebunt hujusmodi*. Sed ut quid subdit: *Ego autem vobis parco?* Apostoli mentem ingeniosè interpretatur Augustinus, *g* cruces, ac tribulationes matrimonii tan-

d Cruces in famulis & ancillis e Artemidorus l. 2. c. 28. de interpret. somnior. V. Paoletti. Dom. 2. post Epiph. f 1. Cor. 7. g August. de virgin. c. 16.

tantas, tamque multiplices esse, ut enarrare noluerit, ne fortè terrorem incuteret; seu ut Fernandez noster sentit, *h* ne si tribulationes conjugii patefaceret, nullus esset, qui se matrimonio copularet. Sed de his satis. *i Video* CRUCES *aliter ab aliis fabricatas.* Video *cruces*, quis credat, in divitiis, cruces in honoribus, cruces in deliciis, & voluptatibus sęculi.

Quis credat intra mercatorum arcas, *k* intra nummorum saccos, angores, solicitudines, vigilias, cruces latitare? hoc vel Gentilis vidit, dum dixit: l *Majori tormento pecunia possidetur, quàm quæritur*; magno labore, & sudore colligitur, *majori* cura, anxietate, & *tormento possidetur*; dolore summo amittitur. Notum primæ veritatis oraculum, divitias *spinas* nuncupari. Acerbius torturæ genus Chrysostomus divites pati asseverat, dicens: m *Divitiæ sunt tortore acerbiores*, nusquam, nec unquam animum excruciare desinunt; sed stultus non intelligit hæc: n *Suspirat ille in convivio, vigilat in pluma, nec intelligit miser pretiosa esse supplicia.* Si honores spectem, audio Hugonem Cardinalem, & Bernardum Abbatem exclamantes: p O AMBITIOSORUM CRUX! *quomodo omnes torquens omnibus places?*

Quis credat honores q gravissimæ crucis onus esse, cui ferendo multi succubuêre; non pauci, quos inter Aman, in crucem acti sunt: r *Est* siquidem *inter onus, & honorem, non tam allusio vocis, quàm rei ipsius expressa veritas*; *honor quippe ex onere venit, aut potius ex honore onus.* Ut scitè S. Isidorus. Moyses de custode armentorum, Princeps factus, & celeberrimi, ac numerosissimi populi Hebraici dux, è tugurio ad imperium evectus, tot curis, ac laboribus se oppressum sensit, ut coram Domino, amarè questus sit, impar humeris suis, trabali cruce gravius onus impositum esse: f *Cur*, inquit, *afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te: & cur imposuisti* PONDUS *universi populi super me*? seu, ut Abulensis exponit *Cur imponis onus intolerabile, quod morte gravius*? vulgus enim querulum, & assidua populi murmuratio, t *Moysi intoleranda res visa est.* Quis credat quadrigas, & auratas rhedas, non solum in temone crucem præfixam habere, sed & tot creditorum murmurationes, plebejorum cavillos, & calumnias, æmulorum machinationes, & æmulationes unà devehi?

Europæus ille Alexander, & Orbis domitor *Carolus V.* invictissimus Imperator, onerum, ac curarum pertæsus, cùm Bruxellæ principatum Belgii in filium Philippum II transferret, illacrymans dixit: v *O fili!* MAGNUM TIBI ONUS IMPONO: *Ego enim toto tempore principatus mei, numquam quadrantem horæ magnis curis, & anxietatibus vacuum habui.* Mysterio non vacat, Imperatorum, ac Regum coronas, cruce insigniri. Hanc experta, si quis mortalium, x *Maria* illa Medicæorum Prin-

h Fernandez in Gen c. 2 sect. 11. pag. 194. i Sen. consolat. ad Marciam c 20. k Cruces in divitiis. l Senec. Ep. 115. m Chrys. in Psal. 48. n Cyprian. l 2. Ep. 2. p Bern apud Hugonem Card. in c. 9. Lucæ. q Cruces in honoribus. r Senec. de brevitate vitæ, c. 2. S. Isidor. lib. 2.

f Numer 11 v. 11. t V. 10. v Cornel à Lapide in Numer 11. v. 11. x Lyraus Trisagion. l. 3. scholio 3. p. 448.

cipum sanguine prognata, Henrici IV. Francorum Regis lectissima conjux, trium Regum Regina mater: gloria, qua fulsit, sed & cruce quam pertulit, orbi notissima. Evocârat hæc ab ipsa Hetruria ad se Parisios, incomparabilis sanctimoniæ, atque integritatis virginem *Pasitheam Crogi*; quam ut primum vidit, ac quidnam sibi ex patria cymeliorum adferret, interrogasset: audiit pulcherrimum quoddam, ac longè optimum advexisse Reginæ munusculum, quo præ omnibus sui similibus emineret; cujus jam videndi facta avidior, dum illa instaret solicite, ut quid attulisset, illico proferret. Ecce *Pasithea* CRUCEM MAGNAM, ATQUE ENORMEM è ligno fabrefactam, in apertum producit; quam cum Regina admittere, propter immodicam magnitudinem, abnueret; illa verò magno spiritus fervore suæ majestati ingerere non cessaret, recipe, inquiens, audacter, mox longè major sequetur eam, sibi obtrudi passa est. Nec falsa vates *Pasithea* fuit, & eventus verum dixisse probavit, cùm paucos post dies, parricidali sicâ Rex conjux confossus exspiravit. Hæc initia dolorum: vixdum enim facta jam vidua, maritum eluxerat, cùm ter bellis civilibus appetita fuit. Proprii corporis statim erepta custodia, & alia substitûta: una portarum Palatii sui obstructa, omnes anguli cubilis regii excussi, diebus octo captiva detenta, ac deinde Blesias exulatum dimissa fuit, cum nullo istic sine Regis diserto consensu locutura, ut illud Prophetæ jure ingeminare potuerit: y *Posuit me desolatam, tota die mœrore confectam.* Tandem hinc per medias noctis tenebras elapsa, Inculissmam divertit; sed novis exinde casibus, & crucibus exercenda, eo imprimis authore, quem pacis suæ, atque quietis habere debuisset procuratorem. Compendium itaque summâ hieme, ac tempestate perfrigida captiva abducitur, nec Regi, nec Reginæ valedicere permissa. Quare post quintum mensem, istuc in Belgium profugiens, bonis dotalibus exuta, alienam coacta est munificentiam implorare, quam post septennium summa Regis nostri liberalitate exactum, suorum fraudibus delusa, in Anglia quoque voluit experiri. Unde bellorum turbine post triennium ejecta, Coloniam divertit, amisso in via unico mœrentis animæ suæ solatio R. P. Joanne Suffren Soc. JESU Theologo, viro magnarum virtutum, & sapientiæ donis excultissimo. Sed neque hic respirare liberius datum fuit, tum ob imminentis belli formidinem, tum adrepentis paulatim mortis indicia non vana, quæ eam paulò pòst, die scilicet Julii 3. ærumnis, atque afflictionibus, quas dudum tulerat, exemit. I nunc, & regales coronas cruce destitutas ambi, & regias aulas, ac animas, crucibus vacuas jacta. Quo altius honorum ambitio eniti posset, quàm ad tricoronides infulas pertingere? sed & iis pedum cum triplici cruce, non sine cœlesti omine adjunctum est, ut ille ingeniosè lusit:

y Thren. 1. v. 13.

Cur tibi CRUX TRIPLEX *Gregori, triplexque corona est?*
Anne suam sequitur quaque corona CRUCEM?

Eos qui non triplicem, sed multiplicem in summa hac dignitate crucem experti sunt, videre est apud Cornelium, Lorinum, aliósque in lib. Numerorum, cap. II. V. II. Denique quis credat, sub ipsis deliciis, z & voluptatibus sæculi, amarissimas cruces delitescere? nemo hoc argumentum, ut politicis, & sæculi amatoribus persuadeam, luculentius tractavit, quam totius artis politicæ magister Seneca, dum voluptuosum, & omnibus mundi deliciis affluentem, Regulo crucem acerrimam perpesso, conferre non dubitavit: a *Veniamus*, inquit, *ad Regulum. Quid illi fortuna nocuit, quod illum documentum fidei, documentum patientiæ fecit?* (quid illustrius de martyre pro veritate, quam hîc pro vanitate passo, dici posset) *Figunt cutem clavi, & quocumque fatigatum corpus reclinavit, vulneri incumbit, & in perpetuam vigiliam suspensa sunt lumina. Quantò plus tormenti, tantò plus gloriæ.* Nunc quantò infelicior sit, qui sine virtute, sine laude, & honore, non inferiora patitur, subjungit. *Feliciorem ergo tu Mecænatem putas, cui amoribus anxio, & morosæ uxoris* (quam amabat ille, sed non solus, inquit Lipsius) *quotidiana repudia deflenti, somnus per Symphoniarum cantum, ex longinquo lenè resonantium, quæritur? mero se licet sopiat, & aquarum fragoribus* (quos jam in cubili commenti ad somnum conciliandum) *avocet, & mille voluptatibus mentem anxiam fallat: tam vigilabit in pluma, quàm ille* IN CRUCE; nec minoribus stimulis cruciabitur: *Illi enim solatium est, pro honesto dura tolerare: hunc voluptatibus marcidum, & felicitate nimiâ laborantem, magis his quæ patitur, vexat causa patiendi.* At ne hic prolixior sim, quod voluptas omnis suas cruces, & b *plus aloes, quàm mellis habet*, aliàs diximus c. Quod Religiosis perpetua crux sit, & longum martyrium, festo trium Martyrum Japonensium videre est. Satis, superque jam vobis exploratum esse confido, cruces ubique, & à nemine non inveniri, ut festum Inventionis Crucis, utinam sanctæ, multis non semel in anno; sed & quotidie celebrandum sit, cum nulla domus sit, quæ suam crucem non habeat, juxta vulgare illud:

Elck Huysken,
Heeft syn Kruysken.

Libro Exodi cap 12. d *Percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in solio ejus sedebat, usque ad primogenitum captivæ, quæ erat in carcere*: NEQUE ENIM ERAT DOMUS, IN QUA NON JACERET MORTUUS, in qua non clamor, & luctus, & plurima mortis imago. Ita è Stoa Romanus Philosophus, pulcherrimo, ac saluberrimo Christianis relicto documento, de universa hac mundi machina sensit: e *Nulla domus in toto orbe terrarum, aut est, aut*

z Cruces in voluptatibus. a Sen. l. de provid. cur bonis viris mala accidant.

b Juven. Sat. 6. c Lux Evang. part. 1. Dom. Palmar. d Exod. 12. v. 29. e Seneca de consolat. ad Polybium, c. 32.

fuit

fuit sine comploratione; nulla domus sine cruce, in qua non aliquando dissidium, litigium, luctus, morbi, mortes. Crux sua cuique domi est, ut verissimè Antiochenus Præsul hom. 66. ad populum è cathedra veritatis: e *Revera non est vita sine miseria, nec potest citra tribulationem, nec potest citra tristitiam vita præsens transmitti: sicut enim immortalis homo non potest inveniri, ita neque absque tristitia, & CRUCE.*

Cùm Artaxerxi Regi amicus primæ admissionis esset mortuus, Rex Joniam misit ad Democritum, peritissimum Medicum, ut si quid in eo artis esset, suum sibi amicum in lucem restitueret. Democritus rem seriam, & difficilem postulari respondebat; si tamen Rex vellet, possetque à se postulandis annuere, in opus deducendum. Promissa omnia liberalissimè. Ergo, inquit Democritus, defuncti tumulo hanc figite inscriptionem: triginta nomina eorum, qui ad vicesimum ætatis annum, nil dolorum sunt passi, sepulchro insculpantur. Quæsita sunt sedulò hæc fausta nomina; sed necdum inveniri potuerunt uspiam, nec ullo ævo, ut credibile est, invenientur. Ecquis ille, obsecro, mortalium est, qui non dicam viginti annis, sed vel diebus viginti nil sentiat adversi? locupletissimus hîc testis Ecclesiastes: f *Cuncti dies ejus doloribus,* inquit, *& ærumnis pleni sunt.* Sapiens ille Augustini discipulus: g *Qualitercunque*, ait, *ordinavero de pace mea, non potest esse sine bello, & dolore vita mea* Christianè Gentilis Seneca: h *Quæ latebra est, in quam non intret metus mortis? quæ tam munita, & in altum subducta vita quies, quam non dolor territet? quocumque te abdideris, mala humana circumstrepent. Multa extra sunt, quæ circumeunt nos, multa intus quæ etiam in media solitudine exæstuant.*

e Chrys. hom 66. ad popul. Antioch. f Ecclesf. c. 2. v 23. g Thom. à Kemp. l. 3. de imit, c. 12.

Hæc autem mala, quæ intus i animum exulcerant, cruces desolationis, tentationis, remorsus, anxietatis de salute, scrupulorum, tribulationis spiritus, &c. quæ hominum oculis non patent, longè acerbiores, & frequentiores sunt, adeò ut si quisque suam crucem præ foribus figeret, vici, & compita omnia crucibus referta cernerentur. Accidisse memini, dum Japoniæ tyrannus publico edicto evulgâsset, ut Christiani omnes qui martyrii desiderio flagrabant, crucem præ foribus domus suæ erigerent, die proximo insequenti, plateas undique crucibus plenas fuisse. Quod si omnes Martyres Christi, imò & mundi, ac diaboli, suas cruces ante januam publico exponerent, nemini per vias aditus pateret, & quod Josephus de Judæis in destructione Jerosolymitana: *deesset crucibus locus.* Sic Seneca: k *Plena infesta variis casibus* (& crucibus) *vita est, à quibus nulli longa pax, vix induciæ sunt.* l Sapienter ille è septem Græciæ Sapientibus Solon, amicum solaturus, in editissimam urbis Atheniensis

h Seneca Epist. 82. i Cruces interiores gravissimæ. k Seneca consolat. ad Marciam. c 16. l Valerius Max. lib. 7. c, 2.

speculam illum eduxit, atque subjectas omnes magnificas substructiones, & opulentas mercatorum officinas circumquaque digito ostentans, exclamavit: *O quot sub his tectis inquietudines, anxietates, calamitates, miseriæ, luctus, cruces delitescunt:* quod si & ulli vestrum intueri liceret, quantæ, quamque ponderosæ sub amplissimis hujus urbis ædibus cruces abditæ sint, nullam non domum sua infeliciorem judicaret: m *Circumspice* audacter omnes: *nullam tam miseram nominabis domum, qua non inveniat in miseriore solatium.* Sed multa latent, quæ non patent. Pueris ænigma illud proponi solitum: quid maximè, ac frequentissimè in domo fit, & minimè videatur? istud vestigia hominum sunt; at ego cruces esse dixero, quæ hominum oculos latent, & noctes ac dies animum excruciant: ut dies rogationum, quos nos *Cruysdaegen* vocitamus, quia cruces circumferuntur, non semel in anno, idque triduo, sed quot mensibus, & singulis diebus occurrere videantur.

Cum itaque tot undique incursent, n stolidus ac stultus jure censendus est, qui eas effugere, aut excutere se posse arbitratur. Quod disertissimè tractat D Augustinus, p *flumen eloquentiæ, ubertim per omnes campos Ecclesiæ decurrens*, dum in Psalm. 45. sic ait: q *Quid facturus est homo? quò confugiet, cum tribulationes pati cœperit? Fugiet ab agro ad civitatem, à publico ad domum, à domo ad cubiculum: & sequitur tribulatio. A cubiculo quo fugiat non habet, nisi interius ad cubile suum.* (ad cubile cordis) *Porrò si ibi tumultus est, si flamma sceleris, pellitur inde; & cum inde pellitur, à seipso pellitur: Et ecce hostem suum invenit, quò confugerat, seipsum.* Quamobrem subdit: *quocumque fugerit se, talem* (hostem) *trahit post se. Et quocumque talem traxerit se*, CRUCIAT *se*; ipse enim homo expansis brachiis, ut diximus, crux est, quam si in sole fugere nititur, non fugiet; sed illa r *fugacem prosequitur virum.* Eleganter hoc expressit Abbas Claravallensis, s *Spiritus Sancti Organum*, hac similitudine usus, ad fratres de monte Dei: t *Qui ægritudinem animi migrando de loco ad locum effugere nititur, sic est, sicut qui fugit umbram corporis sui, seipsum fugit, seipsum circumfert* (& crucem) *locum mutat non animum.* Hoc ipsum etiam gentiles, quos inter Princeps Seneca, censuerunt: v *multis se modis semper fugit; sed quid prodest, si non effugit? sequitur ipse, & urget gravissimus comes*: atque hoc ipso se gravius excruciat, quod fugiat, nec effugiat, & vel invitus pati cogatur. Quare cum hodierna luce tres cruces inventæ sint, crux mali latronis, altera boni, tertia Redemptoris nostri, pignus Salutis nostræ, in tres classes crucem ferentes distinguemus.

m Seneca consolat. ad Marciam. c. 12.
n Nemo crucem effugere potest.
p Victor Viticensis lib. de luminar. Eccl.
q August. in Psal. 45.

r Horat. s Discipulus S. Anselmi.
t Bern. de vita solit. ad fratres de monte Dei. v Seneca lib. de tranquillit.

§. II. TRES

§. II.

Tres x Cruces *in uno loco erant: in unâ latro liberandus, in alia latro damnandus, in media Christus, alterum liberaturus, alterum damnaturus. quid similius istis* Crucibus? *quid dissimilius istis pendentibus?* Augustin. epist. 48. ad Vincentium.

Crux mali Latronis.

TRes cruces in uno loco inventæ sunt, & tres classes sunt, quæ maximè diversam ex iis gestant. Expressit has graphi- „ cè Hugo Victorinus: y Tres „ sunt siquidem cruces; „ prima latronis desperantis; se- „ cunda latronis orantis; tertia „ autem Christi. His tribus assi- „ milari possunt tres species ho- „ minum, quorum primi, qui „ portant crucem mortificando „ carnem, & tamen non prodest, „ quia non pœnitent; sunt autem „ alii qui mortificant carnem, & „ prodest eis ad salutem, & au- „ diunt, *hodie mecum eris in para-* „ *diso.* Quando autem hoc au- „ diunt? hoc audiunt cum legen- „ tes Euangelium dicunt: *Beati* „ *pauperes Spiritu, quoniam ipsorum* „ *est Regnum Cælorum.* Sunt alii „ liberi à peccato, qui tamen affi- duo orant, & laborant, portan- „ tes aliena peccata, quasi sua, hi „ portant *crucem Christi. Prima* „ *igitur* crux *diaboli. Secunda* „ *cujuslibet justi Tertia vero Chri-* „ *sti.* 1 malitiæ 2. pœnitentiæ. „ 3. justitiæ. in prima crucior. ad „ 2. tendo. pro 3. suspiro. Harum „ primam pono, qui cum pessimo latrone crucem timent & aversantur, & cum murmure ac maledictis in Deum impatienter tolerant; de quibus Drogo hostiensis: z *Quare timent homines* cruces? *quia latrones sunt; si latrones non essent*, crucem *non timerent (nec fugerent). Ergo qui timet, latro est. quomodo autem latro est? Audi Christum: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Tu mercator, qui in jactura bonorum crucem toleras, & cum malo latrone in eadem damnatione es, Deum blasphemas, fecisti domum tuam speluncam latronum, hoc est, quod timeas crucem: *si latro non esses, non timeres* crucem. Tu nobilissime Domine, qui uxorem primo nuptam, sine hærede, aut unicam prolem omnium hæredem amisisti, cum malo latrone in eadem damnatione es, si Deo obmurmures, impatienter, & impotenter feras, ac blasphemes. *Hanc crucem non timeres si latro non esses.* Tu quisquis es, qui dolore dentium, capitis, diuturnis calculi, & podagræ doloribus conflictaris, si in tecum crucifixum, & tui causâ longè acerbiora passum, linguam cum malo latrone ad iras, & diras lancines, latro es., & fecisti domum animæ tuę, speluncam latronum.

Religiosa domus Dei est, in hac si ferimus impatienter crucem

x Tres classes cruces ferentium secundum tres cruces inventas. y Hugo Victorin. lib. 2. de claustro animæ c. 23.

z Drogo de passione Dom.

cem, ac disciplinam religiosam: Si de superioribus obmurmuremus, si rigorem regulæ, ac obedientiæ, ægrè, ac repugnanter toleramus, reddimus illam speluncam latronum, & patimur ut fures, ac latrones. Quod ne fiat, hortatur Apostolorum Princeps: a *Nemo autem vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor.* Quomodo igitur pati debet? planè ut Christianus, ut religiosus, ut discipulus Christi, ut is qui sponte, non coactè amplectitur crucem: *Si autem ut Christianus, non erubescat; glorificet autem Deum in isto nomine:* miserrima enimverò, & acerrima crux est reorum, & omnium eorum, qui violentâ, & invitâ, eâque maxime ignominiosâ, ac damnosâ morte cruciantur: quia nullo merito, nullo solatio, duplici tormento torquentur. Hoc est quod *D. Gregorius, vir eloquentissimus*, b *quo ego*, inquit Hieronymus, *magistro glorior, & exulto*, gravissimè exaggerat: c *non grave est* inquit, *plagis affici; sed plagâ meliorem non fieri, gravissimum*, & acerbissimum est. Plagis à Deo immissis meliorem, & mitiorem non fieri, gravissimum est: nam ut in feris fieri consuevit, plagis, & laqueis dum captæ sunt, & in avibus visco irretitis, quo se magis expedire, & effugere nituntur, se magis implicant, & illinunt; haud aliter iis accidit, qui dum in cruces incidunt, impatienter ferunt, & excutere nituntur. Non alium hac in re, quam gentilem, ut Christianos confundam, magistrum induco: d *omnis indignatio in tormentum suum proficit, & imperia graviora sentit, quo contumacius patitur. Sic laqueos fera dum jactat, astringit: sic aves viscum dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. Nullum tam arctum est jugum, quod non minus lædat ducentem, quam repugnantem.* Sic qui reluctanter patiuntur, cruciatus sibi accumulant, ac majoribus sese ipsi involvunt.

Quid infelicissimo mortalium luctuosius, acerbius accidere potest, quam de tormentis ad tormenta transire, & quo acerbiora tulerit, eò longè acerbissimum tolerare? Ejusmodi sunt de quibus Apostolus: e *miserabiliores omnibus hominibus*, si inviti, si murmurantes, si blasphemantes crucem nostram feramus, *miserabiliores sumus omnibus hominibus.* Si Christiani injurias aëris, publicas calamitates, pauperiem, jacturam bonorum, liberorum morbos, mortem iniquo animo ferant, in rerum omnium moderatorem, ac supremum Dominum excandescant, *miserabiliores sunt omnibus hominibus*: f *hac* CRUX *diaboli est*: quia non aliter ac ille, inviti patiuntur.

Si Religiosi, ac Sanctimoniales, crucem suam paupertatis, castitatis, obedientiæ, mortificationis, duri ac imprudentis superioris, reluctanter, ac murmuranter tolerent, *miserabiliores sunt omnibus hominibus*, quia omnes aliæ religionis, disciplinæ, austeritatis, afflictiones assiduæ, & crux perpetua, nihil illis proderit. Solidè ac solerter Bernardus: g *si hoc ita est, ut quid sive causa mortificamur tota die, æstimati sumus*

a 1. Petri. 4. b Hieron. lib. 1. in Iulian. c. 5. c Greg. Naz. orat. 15. d Senec. l. 3. de ira c. 16.

e 1. Cor. 15. f Hugo cit. g Bernard. apologia ad Guiliel. Abbat.

sumus sicut oves occisionis: quid nobis prodest tanta in victu parcitas,& asperitas,in vestitu notabilis illa vilitas: in opere manuum quotidiana desudatio,in jejuniis & vigiliis jugis exercitatio, totius denique vitæ nostræ singularis quædam atque austerior conversatio? quia non prodest nobis quidquam,sed potius est ad damnationem. Posset quilibet eorum illud usurpare: h *miser ego homuncio,qui tanto labore,& industria studeo non esse, vel potius non videri,sicut cæteri hominum, minus tamen accepturus; imò gravius cruciandus, quam quilibet hominum.* Nam Filii hujus sæculi, ut in altero sæculo infelices futuri sint, in præsenti fruuntur deliciis, & indulgent voluptatibus; sed hi amarissimè queri possent melliflui Doctoris verbis: *Siccine non inveniebatur nobis via (ut ita dicam) utcumque tolerabilior, ad infernum? si ita necesse erat ut eò descenderemus, cur saltem illam quam multi incedunt viam, scilicet latam, quæ ducit ad mortem, non elegimus, quatenus vel de gaudio,& non de luctu ad luctum transiremus? O quam feliciùs est illis,quorum non est respectus morti eorũ,* i *qui in labore hominum non sunt,& cum hominibus non flagellantur! qui etsi peccatores, ac pro gaudiis temporalibus, perpetuis cruciatibus addicti; saltem abundantes, in sæculo obtinuerunt divitias!* k *væ portantibus* CRUCEM,*non sicut Salvator suam,sed sicut ille Cyrenæus alienam: væ inquam semel, & va iterum portantibus* CRUCEM CHRISTI, *& non sequentibus Christum! duplici quippe contritione conteruntur,qui hujusmodi sunt*; quando & hic votorum vinculis astricti,carceri perpetuo, ac necessitate inviolabili mancipati,*temporaliter se affligunt, & in futuro*, pro intolerantiâ,ac impatientiâ *ad æterna supplicia pertrahuntur.* Quæ crux quàm horrenda, & non modò latronum omnium, sed & ipsorum dæmonum truculentior sit,nemo non videt: hi etenim pergunt peccata peccatis, & pœnas pœnis accumulare, quod dæmones non faciunt.

h Ibid. i Psal.72. k Ibid.

In tempestates,in aëris intemperies,in Cœli injurias, quas necessario pati coguntur, imo in Cœli Dominum detonant,& fulgurant: jam immodicos imbres, jam frigoris insolentiam,jam nimios æstus,jam hyemis pertinaciam queruntur, nec considerant suis ista legibus peragi, nihil horum in nostram injuriam fit; imò contrà, nihil non ad salutem. Sic frustra cum aëre litigamus,si serenitatem neget,si pluat, si ningat, si tonet. Ad hæc turbari,irasci,pusilli, ignavi & malevoli animi est: l *hic est magnus animus, qui se Deo tradit. At contrà ille pusillus,& degener, qui obluctatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mavult Deum,quam se.*

Ad hunc modum uxor obluctatur marito,membra reipublicæ capiti,religiosi Prælato,& malè existimant de ordine gubernationis, ac religionis, de dispositione Dei per hominem significata. Cur emendare volunt Deos terrenos, qui vicarii Numinis sunt? Et in iis cur Deum volunt emendari,non se? Accidit nonnullis Religiosis in non magnis observantiis, contra propriam voluntatem crucem ferentibus, quod de sæcularibus in magnis

l Seneca ep.98.

adver-

adversitatibus scripsit m *profundissimus tamquam mare*, *magnus Hilarius*, dum avaro horrea incenduntur, marito impotenter amanti uxor eripitur, ambitioso spes gloriæ præciditur, &c. n *Si quid adversi accidit, prona in Deum querela est. Deum enim inter damna sua avarus accusat: Deo cum invidia fletum suorum orbatus irascitur Deo injustitiam, qui ad confessionis gloriam persecutionibus probatur, exprobrat. Universorum stultissima hæc querela est, cum injustitiæ Deum, per impatientiam impii doloris accusant.* Quod si cives, subditi, religiosi, Deum in se non accusent, satis est in superiore damnare, dum contra jussa obmurmurant.

Quid quod occasiones minimæ, o cruces indies obviæ, homines in rancorem, in furorem, in intemperies agant, & è parvis sibi ingentes cruces conflent: parum agilis est puer, fornax non tempore calefacta, turbatus totus, mensa negligentius posita, calix eversus, mox concitati bilem & impatientiam effundimus: indignamur, vociferamur: *Pone* CRUCEM *servo*. Calamo quo scribimus, equo quo vehimur, vesti qua induimur, irascimur; hinc illæ voces: Ecquis diabolorum hunc hominem advexit? quis malus corvus hunc laborem attulit? quis per Deum immortalem, rem meam hinc surripuit? ita res nihili nos maxime conturbant.

Vultis nobile illiùs paradigma cernere, quod meis oculis spectavi, auribus excepi, inquit Religiosissimus scriptor. p Anno 1618. quo Serenissimus Elector Bavariæ Dux Maximilianus, in Bohemiâ rebellium arma movit, die 29. Augusti in oppidum Boëmicum Strouviz prætorianus miles ingressus est, ego cum sociis ad tuguriolum sutoris deductus sum. Hic jucundum fuit spectare, quàm è re nihili, & nauci, impatienter, ac impotenter tolerata, ingens tempestas exorta sit. Sutor paterfamilias, religione Anabaptista, vir usquequaque humanissimus, verba melle, ac sesamo sparsa jaciebat. Si quis militum ingressus salutasset hunc opificem, adventorem ille resalutabat amicissime: si quis calceos petiisset, promptissime, ac miti pretio dabat. Si quis novas soleas vetustis calceis induci cupiisset, paratissimus gratificari satagebat: si quis à tugurio discedens valedixisset, ille hominem suavissime compellans, mi Frater ajebat, Dominus Jesus te custodiat. Dixisses alcedonia in animo ejus esse; sed subitò malacies omnis turbata est Siquidem repente vir iste bonus, par solearum cœpit quærere, nec tamen eas uspiam reperire. Hic datum spectaculo initium. Ego de regione me collocavi, ut probe in oculis esset comœdia, & vidi sane, quid etiam in minimis facere soleret impatientia. Sutor ob soleas, quas putabat furto subtractas, jam pæne in rabiem efferatus, neminem ingredientium non allatrare, omnes tam inquilinos, quam exteros invadere: uxorem, liberos acerrimis verbis perstringere, sutoriam supellectilem huc illuc disjicere, ligulas chalybeas, ferreas, tudes, marculas, modulos, & formas, omnia commiscere: modò spongiam, modo forficem, aut forcipem modò

m Pet. Cellen ep. 131. n Hilar. in ps. 118. o Minima impatientem gravissimè conturbant. p Drexel Iob. e, 10.

modò falculam, modò assulam sutoriam prehendere, & mox iterum rejicere: jam caput fricare, jam impatienter expuere, jam calcitrare, ita varias impatientiæ species eleganter exprimere: ita præceps, ac impotens sui impatientia, insigniter sese spectaculum dare. Sed numquid de Græciæ fortunis agebatur? par unicum solearum credebatur furto sublatum, quod denique repertum, ubi diu satis duravit tempestas.

Talem non rarò comœdiam videre est, dum quid in familia deperditum, turbatum, aut confractum est. Impatiens si obolum amittat, totam crumenam abjicit, cum ei culmus subtrahitur, totos spicarum manipulos incendit. Sic q inter aulicos Rudolphi II. Cæsaris, fuit è magnatibus imperatorii cubiculi, qui manè frigidam allaturus suo Cæsari ad lavandam faciem, vitrum ferebat crystallinum; sed quia operculum excidit incauto, totum poculum humi allisit, cum dicto: habeat diabolus & equum, qui rapuit ephippium. Sic uno jactu, quadringentos Philippeos abjecit: tanti enim crystallinum illud æstimabatur; sic sæpe malum levissimum, malo ingenti geminatur: sic incommoda non grandia, damnis maximis per impatientiam augentur. Salomonis scitum est: r *qui impatiens est, sustinebit damnum*: quò enim aliquis contumacius patitur, tantò gravius sentit quod patitur. ſ *Noli mala tua facere tibi ipsi graviora, & te querelis onerare*; impatiens damnum sustinebit non in fortunis duntaxat, sed & in corporis valetudine, & in æternâ animæ salute.

q Drexelii. Gymn. patien. part. 3. c. 1. §. 3. r Prov. 19 v. 19. ſ Sen. epist. 78.

Abjecta itaque hac diabolica mali latronis cruce, quam impatienter hactenus tulistis, aliam longe meliorem, ac leviorem boni latronis, quin & suavissimam, ac sanctissimam Christi Redemptoris nostri Crucem amplectamini, & in humeros sustollite: t *in* CRUCE CHRISTI *gloriatio est. In* CRUCE *dextri latronis consolatio. In* CRUCE *sinistri latronis confusio. In* CRUCE *Christi pœna sine culpa, & post pœnam glorificatio. In* CRUCE *dextri latronis pœna pro culpa, & post pœnam remissio. In* CRUCE *sinistri latronis pœna pro culpa, & post pœnam damnatio.* Nemo sic patiatur, ut fur aut homicida. *Dicunt homines quando pœnam sustinent, si meruissemus, non erubesceremus, nunc autem injustè pati, & sine culpa, ignominiosum nobis est*; quasi verò honorificum sit magis, pati nocenter, quam innocenter; ut Sancti, & Sanctorum Caput Christus, quam ut latrones, proditores, sacrilegi, passi sunt Quod vel ethnicus solerti apophthegmate declaravit: v dum Socrates ad mortem damnatus, commiseranti sibi quod innocenter damnaretur, respondit: *visne ergo me nocentem mori?* unde sic pergit Hugo Victorinus: *oculi qui non vident*, quod gentiles viderunt. *Imò si pro culpa pateris, erubesce; si sine culpa pateris, gloriare. Latro magis vis esse, quàm Christus? Et fortè sinister blasphemator, non confessor. Si saltem dexter fuisses latro, culpam humiliter agnosceres, pœnam patienter sustineres, veniam devotè implorares, nec pro pœna præsumeres,*

t Hugo Victor. l. 1. Miscellan. lib. 50. v Valer. Maximus l. 7. c. 2.

nec

nec pro culpa desperares: sicut quidam, qui de sua sustinentia gloriantur, de pœna murmurant, de culpa desperant. Ad alteram itaque crucem boni latronis x amplectendum vos adhortabor, ut patienter quæcumque adversa eveniunt, tolerare velitis.

§. III.

Crux boni latronis ferenda PATIENTER.

OMnium gentilium, & Christianorum, omnium nationum, & conditionum sententiâ, ac experientiâ comprobatum est, cuilibet mortalium necesse esse *pati.* Seneca consolatione ad Polybium: y *si velis credere altius veritatem intuentibus, omnis vita supplicium est.* z Melius, ac verius ille spiritualis crucis magister: dispone, & ordina om„nia secundum tuum velle, & „videre, & non invenies nisi „semperpati, aut spontè, aut in„vitè, *& ita Crucem semper inve„nies*: aut enim in corpore do„lorem senties, aut in animâ „spiritus tribulationem sustine„bis. Interdum à Deo relinquê„ris, interdum à proximo exci„taberis: & quod amplius est, „sæpe tibimetipsi gravis eris; „nec tamen aliquo remedio, vel „solatio liberari, seu alleviari „poteris, sed donec Deus volue„rit, oportet ut sustineas. Ne„mo de hac re tam dilucide, tam „luculenter, ac Paulus Christo confixus, loquitur, dum neminem etiam maxime fidelium à Cruce immunem asserit: a *Omnes*, inquit, *qui piè volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur*; cum dicit *omnes*, neminem cujuscumque status, ætatis, conditionis excludit, ut scitè observat Ambrosius: b *omnes dixit, nullum excipit: Quis enim exceptus esse potest* (aut velit) *cum ipse Dominus persecutionum tormenta toleravit,* idque non tribus horis dumtaxat, pendens in cruce, sed per omnem vitam, ut postea dicemus. Quandoquidem ergo nemo non in hac miserâ, & mortali vitâ, multa, & magna pati debeat, c & *totius temporis* (præsentis) *sit* CRUCEM *ferre*, ut eam cum fructu, & merito, ac æternæ mercedis intuitu ferre possimus, rectè monet: d *patientia vobis necessaria est.* Non pudeat ab Ethnico Christianum monitum mutuari: e *Patientia suadet*, inquit Seneca, *quod effugere non possis, quàm fortissimè ferre*; hoc ille suadet, & monet, nullâ nisi virtutis politicæ honestate, & naturali ratione, ne se homo in vanum magis excruciet. Altius nos exstimulat, & acutius vidit f *Byzantina Ecclesiæ, atque adeò Ecclesiarum omnium oculus*, divus Joannes Chrysostomus, qui sic ait: g *Cogita quod sive velis, sive nolis, calamitatem* (& crucem) *patieris. Quod si gratè, maximè lucraberis; si verò ægrè, & impatienter feras*, neque illam ita minorem facies, sed majorem reddes procellam.

x Crux boni latronis patienter ferenda. y Seneca consolat. ad Polybium. c. 25. z Thomas à Kempis. l. 2. de imitat. Chri. c. ult.

a 2. ad Timot. 3. v. 12. b Amb. in psal. 118. Serm. 20. c S. Leo, Serm. 9. de quad. d Ad Heb. 10. v. 36. e Seneca epist. 68. f Isidor. pelusiota, lib. 1. ep. 156. g Chrysost. hom. 64. ad pop.

Cogi-

Cogitantes ergo *quod necessitatis est, hoc nostræ voluntatis esse faciamus*; hoc virtutis Christianæ esse faciamus. Gratanter, non ægrè, & impatienter accipiamus, quæ evitare non possumus, & *maximè lucrabimur*. In exemplar vobis bonum latronem, vel ipsam crucem patienter amore Christi ferendo, illustrem confessorem, & Martyrem propono. Vidit ille Christum tam patienter, & libenter tot ludibria, opprobria, tormenta, ac acerbissimam Crucis mortem subire, atque pro crucifigentibus se orare, & ut cum Ambrosio loquar: h *Intellexit latro, quod pro alienis peccatis has plagas Christus susciperet.* Voluit ille exemplo Christi patienter sua ferre tormenta, quæ quidem se meruisse confessus est: *nos* inquit, i *digna factis recipimus.* Hanc autem crucem suam patienter ferendo, k quid meriti, quid gloriæ consecutus sit, divinissimi Ecclesiæ præcones testantur, D. Cyprianus inprimis, scribens de latrone, sic ait: l *Latrocinii damnationem meruerat, & supplicium; sed cor contritum, pœnam mutavit in* MARTYRIUM, *& sanguinem in Baptismum.* Inducit eundem Cyprianum S. Augustinus in eandem sententiam: m *Latro ille non ante* CRUCEM *Domini sectator, sed in* CRUCE *confessor, à Cypriano* INTER MARTYRES *computatur.* Sic etenim Cyprianus: n *Latro factus est particeps Regni, factus collega Martyrii.* Latronis sancti Martyrio adstipulatur D. Hieronymus dicens: p *latro crucem mutat Paradiso, & facit homicidii pœnam Martyrium.* Præiverat S. Hilarius, q *vir eloquentissimus, & latini sermonis tuba*, ut illum nuncupat Hieronymus, qui hoc elogio latronem commendat: r *hominis filius loquens in terris manet, & in cælo* MARTYRI SUO *Paradisum promittens.* Ita Basilius, Drogo Ostiensis, Anselmus, aliique apud ſ Raynandum. D. Bonaventura Serm. de pluribus Mart. & in 4. d. 4. dub 1. non aliam causam adfert, quam patientissimè exceptam mortem à latrone jam justo: id enim ad latronis sancti Martyrium putat sufficere. Qua verò ratione, patienter crucem ferendo, quis suo modo Martyr effici queat, fusè tradit idem Raynaudus lib. de Martyrio per pestem. Quod praxim spectat, ut & nos inter eos numerari, & merita Martyrum consequi valeamus: Primum est, ut cæli inclementiam, t & aeris injurias, quas evitare, aut emendare non possumus, patienter, & æquanimiter feramus. Ubi rursus opportune Romanus Philosophus: u *Imperetur æquitas animo, & sine querela mortalitatis tributa pendamus. Hiems frigora adducit: algendum est. Æstas calores refert; æstuandum est. Intemperies Cæli valetudinem tentat: ægrotandum est. Et fera nobis loco occurret, & homo perniciosior feris omnibus. Aliud*

h Amb. Serm. 45. i Lucæ 23. k An S. Latro Martyr patienter crucem ferendo? l Cyprian. Serm. de cœna Dom. m Aug. l. 1. de Origine animæ c. 9. n Cyprian. Serm. de pass. Dom.

p S. Hierony. epist. [illegible] & epist. 58. q Hierony. in Ruffinum. r Hilarius; lib. 1. de trinitate. ſ v. Rayn. metamorph. latronis in Apost. c. 12. t Aeris injuriæ patienter ferendæ. u Seneca ep. 107.

aqua

aqua, alind ignis eripiet. Hanc rerum conditionem mutare non possumus; id possumus, magnum sumere animum, & viro bono dignum, quo fortiter fortuita patiamur, & natura (nos Deo) *consentiamus. Ad hanc legem animus noster aptandus est: hanc sequatur, huic pareat: Et quæcumque fiunt, debuisse fieri putet, nec velit objurgare naturam* (aut naturæ auctorem). *Optimum est pati, quod emendare non possis, & Deum quo auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari* (in cruce ferenda). Ac tandem hoc Christiano epiphonemate concludit: *malus miles est, qui imperatorem gemens sequitur.* Malus miles Christi est, qui Imperatorem suum Cruce onustum, non tantum gemens, sed & murmurans, & indignans, impatienter, & reluctanter sequitur. Alia adversa x fortunæ sunt, quæ undique ingruunt: *pauperies velut vir armatus* in ædes tuas irruit, bona à militibus diripiuntur, horrea incenduntur, silvæ eruuntur, morbi amicos, propinquos, liberos, uxorem, te ipsum agmine facto invadunt: causæ iniquissimè abjudicantur, innocentes opprimuntur, impune scelerati dominantur &c. Ad hæc, liceat mihi cum gentili quærere: y *doce quomodo feram ærumnas sine gemitu?* Nostis quomodo? patientiâ. Non è stoâ, sed Christi scholâ respondet Bernardus, z *crucem Christi sustinendo patienter*, hoc unicum, & solum adversus hæc omnia mala remedium est: a *unum est levamentum malorum ingentium, pati, & necessitatibus suis obsequi.* Quis jacturam bonorum, & omnium malorum suorum congeriem, cum illa, quam Husfæus Vates patientissimè toleravit, conferre audeat? Job simul perdit mille boves, asinas quingentas: perdit ovium septem millia, perdit tria millia Camelorum, & hæc Propheta, ignarus adhuc Crucis Christi, aut quasi per nebulam prospectans, patientissimè tolerat: b *ut discas,* inquit Chrysostomus, *quantum lucri afferunt passiones, dummodo quis* PATIENTER, & MANSUETE *ferat, & Deum in omnibus glorificet. Vide Job qui nesciebat se propter Deum pati, quæ patiebatur; & tamen pro his coronabatur, quod cum causam nesciret,* PATIENTER FEREBAT. Plus enim potest homo mereri mala patiendo, quam bona faciendo. Probat Gerson, ipsum Job plus patientia sua meruisse, bona sua perdendo, quam si illa in pauperes erogasset. Haud aliter, qui pecuniariis technis, & insidiis circumvenitur, & Philippeos non paucos perdit: cui pecunia vi eripitur, aut vanis promissionibus, aut fallacibus artificiis: vel qui fortunis suis evertitur per mercaturam, quem alii plures in damni societatem trahunt: vel quos perpetuæ, gravesque potentum Dominorum exactiones, ad rei familiaris angustias, ad vincula compellunt; denique qui ad mendicitatem detruduntur, morbis, litibus, bellis, incendiis, naufragiis, si hæc omnia æquanimiter ferendo, illud Pauli sibi præfixum habeant: c PATIENTIA *suadet, quod effugere non possis, quam fortissimè ferre.* Huic malo levando serviet viri præ-

x Adversa Fortunæ, morbi, mortes patienter ferenda. y Seneca ep. 117.
z Bernard. Serm. de S. Andrea. a Seneca lib. 3. de ira.

b Chrysost. ep. 3. ad Olymp. c Sen. ep. 68

prænobilis exemplum illustre: is fuit Franciscus Tregianus, Anglus, qui magistra patientia inclaruit; *d* vocatus hic erat ad hæreticorum tribunal, quod etsi detrectare potuisset, noluit tamen. Venit igitur non sordidatus, non pulla, ut reorum mos est, veste indutus; sed byssino amictu magnificè splendens: Crederes ire ad epulum nuptiale, non ad audiendam contra se feralem sententiam. Ea porro fuit ejusmodi, aut perpetuus carcer, aut bonorum omnium proscriptio Hanc ut sibi delegit inclytus heros, simul & eam vocem extulit: *pereant bona, quæ si non perirent, forsitan Dominum perderent.* Norat siquidem jacturam temporalium bonorum, quæ necessario incurrenda, æquanimiter ferendo, æterna sibi in cœlis servata. e *Hoc ipsum si intelligimus, solatium est, æquo animo perdere, quod periturum est.* Mendicum Lazarum attende: pauper erat, sed non voluntarius: premebatur fame, sed præter voluntatem. vulneribus, quæ noluisset, plenus erat. Jacebat humi, & ad januam, qui libenter intra domum jacuisset in lecto: micis carebat, quibus saturari cupiebat potius optâsset. famulos pascentes, quàm canes lingentes: à quopiam poscebat & nemo illi dabat. Verumtamen quia in omnibus his quæ invitus patiebatur, fuit semper patientia munitus, nec contra Deum, aut homines quid sinistri locutus est, sed crucem suam patienter tulit, ab Angelis in sinum Abrahæ deportatus est. Unde meritò Chrysostomus hunc ut communem orbis Doctorem, omnibus crucem portantibus, in exemplum proponit, dicens: f *Communis orbis Doctor Lazarus propositus est, rem quamcumque molestam patientibus.* Ecquid porrò Doctor ille elinguis nos docet? Deum in tribulationibus non incusare: divitibus non invidere, non lacessere: deneganti nobis auxilium, non obtrectare, atque impositam humeris crucem, quam excutere non possumus, patienter ferre. Nulla alia bona opera illum fecisse legimus; hoc solum constat quod mala sibi advenientia æquo animo toleravit, sicque partem cum Abraham habere meruit. De eo Chrysostomus, qui, ut S. Proclus loquitur: g *in verbis prædicationis margarita, Scriptura à Deo institutæ impolluta Bibliotheca, divinus thesaurus intelligentiæ*, sic loquitur: h *solummodo patiebatur, & viriliter portabat, cùm non esset qui curaret: tolerabat enim dolorem venientem ex vulneribus, à fame, ab aspectu divitis, & crudelitatis ejus. Interim nôsti quantas adipisci meruit coronas, & quidem nullum ejus præclarum facinus inveniemus; non quod pauperibus sit misertus, non quod oppressis affuerit, non quod aliud quid boni effecerit; sed quod januæ divitis permiserit exclusionem, & debilitatem, & canum linguas, & despectum divitis contra se. Magnificum autem nihil fecerat; verum quia tantummodo malorum istorum tristitiam fortiter pertulit, Patriarchæ, quem plurimas fecisse virtutes scimus, finem habere promeruit.* Campus hic alius patet

d Lobbetius. tract. ascet. de patient. 4. e Sen. epist. 98.

f Chrys. hom. 1. de Lazaro & divite. g. S. Proclus in encom. Chrys. h Chrys. Epist. 3. ad Olympiad.

excur-

excurrenti, Lazarum nullo crimine graviori animam commaculâsse, quantò ergo æquius est, ut tu, qui cum latrone digna factis recipis, patienter cum illo crucem feras? altera non minus gravis crux, quæ cutem tangit, longus & acutus morbus est, ad quem æquanimiter ferendum, ante omnia i PATIENTIA *nobis necessaria est.* Sit illud fortasse minus elegans, certè prudens Antonii Guevarræ dictum est *Non erit clamor in valetudinario,* k *si* PATIENTIA *fuerit in infirmo, & charitas in infirmario.* Cibus tibi non sapit? *patientia*: commune hoc ægrotis, & plerumque primum, omnes cibos fastidire; somnus tibi brevis, & interruptus? *patientia*: ægroti vix unquam tam bene dormiunt ac sani., & quo te magis insomniis crucias, minus dormies. Dolores te urunt? *patientia*: hoc morbi proprium, hoc ægrotare est. Fortasse negligentius tibi ministratur? *patientia*: ægroto in omnibus satisfacere, difficillimum. Fortasse desunt, qui visant, qui recreent, & solentur? *patientia*: Christus Dominus consolator est optimus, qui tecum est in tribulationibus. At multa desunt, quæ necessaria videntur? *patientia*, desint omnia. Ad Carolum V. Imperatorem, articulari morbo laborantem, Elector Brandenburgicus Joachimus revisit, monuitque Medicorum operâ utendum Cui Carolus: *Optimum hic remedium,* inquit, *est* PATIENTIA:

l *Solvere nodosam nescit medicina podagram.*

Patientia unicum remedium est, & huic malo medelam adferre, supremi duntaxat medici est, qui non patietur tolerare, & tentari supra id, quod potestis. Unde sacræ paginæ, jure Regem Asa incusant: m *Ægrotavit Asa dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsivit Dominum; sed magis in medicorum arte confisus est* O podagrici! si non pedibus; animo, & ardentibus desideriis ad Christum in cruce pendentem confugite, & amore illius, qui manus, & pedes clavis transfixus, tanta toleravit, hanc crucem patienter sustinere ne recusetis. Laudat Tullius Possidonium, quod constanter tulerit articulorum dolores, quibus cùm acutius excruciaretur, dicere solebat: n *Nihil agis dolor, quamvis sis molestus, numquam te esse confitebor malum.* Quidni & tu, Christiane, dolore pressus exclames: nihil agis dolor, non propterea aliquod committam malum; sed vertam mihi, constanter & patienter tolerando, in bonum; aut si velis, in veterum delictorum, quæ forte & morbo causam dedêre, præsentissimum remedium; quod sanctissimus Pontifex Gregorius, qui teste D. Idelphonso, o *vicit sanctitate Antonium, eloquentiâ Cyprianum, sapientiâ Augustinum,* nobis, cùm ipse minimè egeret, præscripsit: *Podagræ doloribus torqueor, qui & mihi, & vobis* (ô podagrici, quos consolatur) *nocivi sunt. Inter quos, quid aliud debemus, nisi semper delicta nostra ad memoriam revocare, atque Omnipotenti Deo gratias agere? quoniam*

i Ad Hebr. 10. v. 36. k Morbi aliáque incommoda patienter ferenda. l Ovid. 2. de Ponto.

m Paralip. 16 2. n Cicero l. 3. Tuscul. quæst. o S. Ildephonsus de viris illust. c. 1 S. Gregor. lib 9. Epist. 25.

qui

ii ex carnis blandimento multa ccavimus, ex carnis afflictione pur- imur. Sciendum quoque est nobis, uia pœna præsens, si animum afflicti nvertit, finis est culpæ præcedentis; autem ad timorem Domini mini- è convertit, initium est pœnæ se- uentis. Cavendum est igitur (quod e cruce mali latronis diximus) *e de tormento, ad tormenta transea- ms*; quod certe fieret, si inter ujusmodi dolores, in Deum im- atientiæ querelas, ac blasphemas oces jaceremus; quin potius rucem boni latronis patienter erendo, mala nostra alleviemus, t gravissima in purgatorio car- ere subeunda, per patientiam ef- ugiamus. Ecquis non unam no- tem in morbi doloribus insom- em ducere, quam 20, 50, imo 00, in equuleo, & cippo tortus ustinere mallet? ecquis non num diem, aut breve tempus ic in molli lecto calculi, poda- ræ cruciatibus patienter pro hristo toleratis, multorum nensium & annorum, acerbissi- na piacularis ignis tormenta re- imere non exoptaret? atqui hac ptatissima sorte nos frui posse, ravissimi viri, ac luculentæ hi- toriæ testantur. Celeberrimus heologus Leonardus Lessius, *amâ super æthera notus*, hæc pro- untiare non dubitavit: p *Modi- a paucorum dierum tribulatio* PA- TIENTER TOLERATA, *sæpe est anti apud Deum, quanti perpessio gnis purgatorii multorum annorum.* Hoc est quod insinuat Ezechiel: q *Diem pro anno dedi tibi*: via tenim rectissima, ac brevissima d cœlum est, modica hic tribu- atio patienter tolerata, ut veris- simè asseveravit venerabilis Be- da: r *Infirmitas carnis, si* PATIEN- TER SUSTINEATUR, *erit quasi purgatorius ignis*. Unde ut annuæ nostræ s referunt, cum pia quæ- dam fœmina Mediolani per plu- res annos variis ex doloribus graviter laborans decumberet, sacerdos in sacra expiatione, ve- ram Dei famulam comperit, quæ cruciatus suos æquissimo animo ferret, iisque adeò liberari non expetiit, ut orationem Domini- cam percurrenti, religioni esset, verba illa proferre: *Sed libera nos à malo*, quod putaret se verbis il- lis à Domino petere, ut tolleretur dolor, quem ipsa augeri optabat, ut rectà in cœlum evolaret. Hoc porrò in ægris operatur commo- di, divina providentia, ut per bre- vem pontem crucis, deducat in portum salutis. Testis è Societa- te nostra juvenis, t qui morbo jam ingravescente, dixit in au- rem familiari socio: tu, mi fra- ter, ora, obsecro: grandis enim mihi imminet tempestas. Et ec- ce subitò ingruit multiplex do- lorum cruciatus, ut omnibus membris gravissimè torqueretur. Stupere interim omnes, condole- re, precibus ad Deum recurrere; ipse patienter agere, Dei clemen- tiam, virginis opem implorare. Perduravit hoc malum integras quatuor & viginti horas; quo tempore exacto, differenavit tempestas. Æger ad se reversus, omnibus admiratione, & exspe- ctatione circumfusis, luctæ suæ causam exposuit: petiisse piacu- laribus flammis hic satisfaceret, ut

p Lessius de summo bono, c. 7.
q Ezech. c. 4.

r Beda in scintillis. s Anno 1603. Mancinus de passione Christi, pag. 115.
t P. Fernandez in Genes. cap. 35. sect. 10. pag. 452.

ut recta in cœlum evolaret, postulatísque Deum annuisse; atque his tandem doloribus expiatus, placidè, sanctéque obdormivit in Collegio Eborensi. Non absimile quid Cæsarius refert, Monacho Cisterciensi contigisse, v qui nocte insequenti, qua extremum diem obierat, Prælato suo se miro lumine circumfusus declaravit. A quo rogatus quid accidisset ut citra ullam in purgatorii pœnis moram, rectà cœlum conscendisset? hanc causam subjecit: *Peracerbi dolores, immanes cruciatus; gravésque angores, quibus in morte vehementer admodum sum afflictatus, expiantis mihi flammæ in purgatorio vicem subiére.* Denique ad omnia adversa, patientiæ clypeo nos muniamus, & de necessitate virtutem faciamus, ut aureo sermone suadet Chrysologus, qui ubi Evangelicum latronem, è cruce effringentem Paradisum laudavit, sic ait: x *Et nos, fratres, qui de voluntate meritum non quæsivimus, acquiramus vel de necessitate virtutem.* Iniquè tecum agitur, innocenter opprimeris, condemnaris, calamitas invadit, morbus affligit, omnia in te elementa conspirant, quid ages? audi vera, & recta monentem: y *Necessitati quis succendet? Judex est* (qui litem abjudicavit) *plus illius credas sententia, quàm tua Rex est?* (cui frustra obniteris) *si nocentem punit, cede justitiæ: si innocentem, cede fortunæ. Mutum animal est?* (quod damnum intulit) *imitaris illud, si irasceris. Morbus est, aut calamitas? levius transiliet sustinentem. Deus est?* (qui pluit, ningit, tonat) *tam perdis operam, cùm illi irasceris, quàm cùm illum alteri precaris iratum.* Hæc, ne infinitus sim, in aliis cujusvis mali molestiis usui, & fructui esse possunt. Venio nunc ad illam, quam mortales gravissimam ducunt *crucem,* z nominis infamiam, calumnias, contumelias: quia *melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ,* imò quàm ipsa vita, quam multi perdunt, & prodigunt, quibus in primis curis, atque amoribus est bonum nomen: nam, ut ille canit,

Omnia perdideris, famam servare memento.

Ut tamen malevolentiam, ac maledicentiam hominum evites, in tua potestate non est, cùm nullus a *in illum eductum* integritatis, ac sanctitatis *verticem eductus,* ut extra omnem teli jactum (viperex, inquam, linguæ tactum) *surrexerit:* nam ut Psaltes ait: † *Sagittant in occultis immaculatum* Africanus Doctor hic, non tantum viros justos intelligit; sed Christum, in quo nullus navus, vel macula; & nihilominus quàm turpiter denigratus est candor lucis æternæ? nunc, seductorem populi, nunc blasphemum, nunc vinolentum, & ut omnia acervatim dicam, malefactorem, energumenum, omnium dæmoniorum archistrategum, qui in Beelzebub, principe dæmoniorum, ejiceret dæmonia. Ut manifesto comprobatur Psalm. 71. *Iniquitatem in excelso locuti sunt.* Ambrosius legit, *in excelsum.* Hieronymus. *Calumniam de excelso loquentes.* Apollinarius: *Altissimum calumniis feriebant:* Ad hoc

v Cæsarius lib. 12. c. 151. x Chrysolog. Serm. 167 y Seneca l. 2. de ira, c. 30

z Nominis infamia calumniæ patienter ferendæ. a Seneca de constant. Sap. c. 1. † Psalm. 63.

divinæ

livinæ patientiæ exemplar, se ngentes mentes,& magnæ Santorum animæ, in calumniis, & opprobriis conformârunt, quos t & vos passibus æquis, in cruce hac, quæ mundo scandalum; ed Deo, & Angelis gloriosum pectaculum, patienter ferendâ, emulari possitis, & velitis, paucos in scenam producam.

Sunt amici quidam crucis hristi, qui tamen vivaci quoam sensu tanguntur, si turpiter otentur in vitiis, à quibus mamè abhorrent, quæque famæ æ gravissimè adversari arbiantur. Verbi gratia, hic sacerdos, e scortator: hic divini verbi æco, ne Euangelii prævaricar: hæc sanctimonialis, ne gulæ, ingluviei sectatrix habeatur: que ita de cæteris. Ne in imensum excurram, ad imitanm cuique exemplum propom. Mitto Davidem, qui Seei sibi obtrectantem, & canis tar oblatrantem, patientissimè it. Integerrimæ matronæ Sunæ, acerbiorem ipsa morte cainniam fuisse, quam *b tacendo* t, omnibus perspectum est. Reitiora videamus. *c* Sacerdos oc. JESU, ut scribit Janus Nis Erithræus, confessionibus iendis præpositus, matronæ usdam, eximiâ pulchritudine n pari integritate, pudicitiá conjuncta, confessiones exiebat. Hanc juvenis quidam purus ad insaniam concupie- sed cùm omnes ad eam adi- suis cupiditatibus intercluaspiceret, existimavit id saotis illius consiliis, & admoonibus fieri: ac pro certo idit, illud tam munitum præsidium pudicitiæ, se expugnaturum, si dedisset operam, ut eo auxilio nudaretur. Itaq; sacerdotem illum apud superiorem suum probri, flagitiíque insimulare constituit: nec mora, ad eum venit, ostendit sacerdoti, illi veterem cum ea muliere, stupri consuetudinem esse: fictos in eum testes dat, qui dicunt pro testimonio, eum à se, manifesto in flagitio deprehensum, atque adeò rem totam ad similitudinem veri componit, ut omnis misero illi, tum inficiandi, tum existimationis suæ, à calumniis vindicandæ ratio præcideretur. Quamobrem superior de consilii sententia, graviter in eum adimadvertendum statuit; ac primò sacris eum interdicit, tum abjectioribus quibusdam officiis præficit, publico abstineat, & alia etiam humiliora procuret; quam ille contumeliam, Christi Domini causâ, tacitè ferendam arbitratus, generosè exsorbebat. Non est oblitus Dominus servi sui; sed lethali calumniatorē illum morbo percussit: quo dum indies acrius premeretur, confessus est sacerdoti peccata sua, cui inter alia negotium illud aperuit, quod innocenti facessiverat. At prudens sacerdos, non posse eum Deo judici salvū esse respondit, nisi quē fama privaverat, eâdem redonaret: qui facti pœnitens, rem totam sacerdoti permisit, qui superiorem adiens, ærumnosum illum falso crimine circumventum liberavit, gaudente plurimum superiore, ac sacerdoti illi maximas gratias referente, qui mox gloriosa commendatione innocentem extulit; at longè ampliori mercede à Christo donatum, ob crucem tam ignominiosam, adeò

b Aug. Serm. 118. de temp. *c* Janus us Erythræus, exemplo 13.

adeò constanter, & patienter toleratam; quam adeò gravem ducit Chrysostomus, c *ut multi ad laqueum convolarint, famæ opprobria non ferentes.* Quo in genere longè illustrior exstitit S Petrus Martyr, Dominicani Ordinis decus, ut aliàs enarravi. Magna sanè virtus, quam nisi præluseris, ægrè consequaris; ita námque apud milites fieri solet, primum illi arma comparant, & ludicrum certamen, in fictum hostem, vel hostis imaginem instituunt; unde palæstrica illa nobilium certamina, & simulatæ gladiaturæ velitationes exortas credo, quibus illi veris se præliis apparabant. Res clara exemplo fiet. d Annus agebatur 1346 cùm Rhodum invaserat inusitatæ magnitudinis draco, qui in specu istic delitescens, vicinum aërem inficiebat, ut equitibus hunc locum, quem ipsi Maupas dicebant, pertransire vetitum esset. Adeodatus erat, cognomento Gozon, nationis Gallicæ, equitum magister, qui certus huic pesti occurrere, ad fratrem in Gozonem, Galliæ vicum secessit, ibíque in Draconis fabrefactam imaginem, ipso aspectu horribilem & terrificam, equum, cui insidebat, bonósque molossos, quotidiano usu irruere docuit, quo veri monstri metum illis adimeret. Tum Rhodum reversus, clam ad Draconis specum, relictis sub vicinum collem famulis, perrexit, in eumque ferociter insiliit. Et verò equus nihil jam belluæ, cui assueverat, specie territus, nec magis Molossi, ardenter prælium capessunt. Eques hasta cùm nihil promoveret, gladio Draconis guttur, ubi mollior cutis erat, transfodit, & bestia concidit quidem, sed in Adeodatum resupinata, victorem ipsum propè victoria oppressit. Ocyus advolare famuli, herúmque amoliri instituerunt. Addit Auctor, asservari solitum in Gozonis familiâ lapidem, ex Draconis capite extractum, olivæ magnitudine, varii coloris, fulgentem, præsentissimum adversus venena antidotum, qui liquorem, cui immergitur, sic fervefacit, ut bullire videatur. Dimicandum nobis est, abnegandi nosipsi, ferenda Christi improperia. At horrendum hic monstrum occurrit, sed inexpertis. Equum nostrum, inferiorem animæ partem: canes nostros, sensus nimirum quà externos, quà internos, quos ad sui custodiam natura posuit, ad congressum hujus belluæ, viva præmeditatione, & in minoribus prælusione, ubi vel congrediendi occasio sese offert, aut necessitas cogit, exerceamus. Ita sapuisse, ita fecisse legimus e P. Joan. Hieronymum, Societatis nostræ sacerdotem, qui ob virtutum ornamenta, & conciones per Hispaniam celebris, & apud Philippum II gratiosus, vespere plures horas orationi dare solitus fuit, in qua sæpius amorem sanctum, ad luctam cum amore proprio provocabat, ibi instructâ velut acie, prodibant omnia mala huic infesta, & unum post aliud, quam horrificâ poterant, specie, ad incutiendum metum se menti meditantis repræsentabant, hæ-

c Chrysost. hom. 15. in Matth.
d Boissatus in hist. Eq. S. Ioannis pag. 121.

e Annales Societ. Pennequin amour divin. part. 1. c. 7. n. 4.

rebántque velut in conspectu, donec paratum se ad illa perpetienda, & superanda Deo offerret. Id cum die quodam ageret, & famem, sitim, morbos, carceres, mortem ipsam, velut præsentia, pro amore Christi subeunda volens, lubénsque acceptasset, subit postremum monstrum horrendum, ingens animo, ipsa nempe species hæreseos. *Quid si te jam inquisitio sacra accerseret, & de propositione hæretica in pulpitis prolatâ, accusatum examinaret, & damnaret?* hic hæsit, & ad Deum conversus, ait: *Non hoc Domine:* cúmque nihilominus videretur sibi minus liberaliter cum Deo agere in hoc puncto; post aliquam cogitationum pugnam, & cum imaginaria illa bellua depugnans, exclamavit: *Et hoc etiam Domine.* Vix hæc verba protulerat, cùm apparitor fores pulsat, ad Inquisitores vocat, à quibus jubetur abstinere à pulpito, donec de propositione hæretica, quam dicebatur inter concionandum protulisse, planè se purgaret. Etiam accusatus est apud Romanum Pontificem, de verbis contra supremæ sedis auctoritatem temerè prolatis, Romámque accersitus, ut dictorum rationem redderet. Quæ ubi omnia æquissimè tolerasset, in utroque tribunali, post longum examen, innocens declaratus, & concionibus tum Romæ coram Pontifice, tum in Hispania deinceps, majore quàm antea audientium applausu habitis clarior evasit; sed etiam Deo charior, ob crucem illam probrosam constanter toleratam. Ne & vobis crux ignominiæ, terrifici instar monstri, terrori sit, illam vobis quandoque piâ commentatione proponite, & ut exsuperare possitis, in minoribus opprobriis, & injuriis tolerandis, vos ipsos exercete: quia effugere, & inustam notam delere non potestis. Sic etenim Cassiodorus, lib. 8. Epist. *Nulla potestas, quæ qualitatem famæ suæ, de ore hominum possit auferre.* Hoc solius Dei, cui cura est de fama, & nomine tuo, ut Gelasius Pontifex loquitur: *Infamiam facti* (& dicti) *removere solius Dei est.* Sed parum est ab hominibus [illegible] nomini, ac integritati labem inuri, invidus stygis lavernio, ut vaferrimo est ingenio, purissimas mentes hac parte aggreditur, qua scit se validissimam virtutis opinioni impressionem facere posse. Sic Mariam Magdalenam de Pazzis, quam nuper Urbanus VIII. beatarum Virginum catalogo adscripsit, jejuniis, ac inediæ impense deditam, & gulæ, ac intemperantiæ vitium maximè abhorrentem, hoc astu ludere tentavit: f Assumpto habitu, & specie B. Magdalenæ, dum aliæ in choro orarent, visus est dæmon è cacabo culinæ, carnes furtivè subducere. Unde factum, ut id fecisse B. Magdalena ab ea, quæ culinæ præerat, putaretur, cum magna suæ integritatis nota; re evulgatâ, tacens illa, patienter omnia sustinuit, donec è monialibus una, sanctè testata est, eam illo ipso tempore in choro fuisse, & à se visam esse. Hauserat illa indubiè cum lacte, Spiritum sanctissimæ matris suæ Theresiæ, cujus hæc documenta, oraculi loco habenda sunt: g *Magnum*

f Puccinus in vita, c. 4. g S. Theresia in itinere perfect. c. 15.

gnum humilitatis argumentum est, videre immeritò, & innocentes nos damnari, & silere. Quod qui faciat, næ ille Deum Dominum egregiè imitatur. Atque ut eximium in hac cruce portanda exemplum, ac documentum traderet: *Numquam,* inquit, *ullum aliquod malum de me loquentem audivi, quin liquidò perspicerem, minus illum dicere, quàm revera erat. Nam etsi fortè eadem mala non essent; in aliis tamen plurimis Deum offenderam: unde etiam plusquam satis mihi facere videbantur, quod de aliis nihil dicerent.* Hoc illa candidissima anima. quod vobis fortissimo argumento, & acri stimulo esse debet, ad opprobria quævis devoranda, quia in aliis plurimis, iisque gravissimis Deum offendistis, quæ si omnibus nota palam evulgarentur, confusionis majorem materiam haberetis. Unde & illud solatii loco subjungit: *Semper magis mihi placet, ut quæ falsa sunt de me dicant, quam quæ vera*; cùm contra, ipsi ægerrimè feramus, nos falso accusari, ac denigrari. De his fusè Lancicius, opusc. 9. cap. 4. de omnibus qui graviter passi sunt. Sunt denique omnis generis cruces ferendæ, quia omnes, si patienter tolerentur, cruces Christi sunt; unde ad mores solerter S. Franciscus Salesius, ad piam quandam animam scripsit: h *Nunquam certò scitum est, ex quo ligno* CRUX CHRISTI *fuerit fabricata, ut* CRUCES *omnes à Deo, aut à quocumque immissas, æqualiter amaremus,* quocumque demum è ligno, aut materiâ essent compositæ, nec diceremus: crux hæc, aut illa, non est amabilis, quod non sit de ligno crucis Christi: tum suo exemplo Sanctissimus hic Antistes docet, quascumque cruces indifferenter acceptandas, & amplexandas esse, dicens: i *Saluto vos ô parvæ, & magnæ* CRUCES. Idipsum piissimus asceticæ vitæ Doctor tradit: k *Verus patiens,* inquit, *indifferenter ab omni creatura, quantumcumque, & quotiescumque ei aliquid adversi acciderit, totum hoc de manu Dei gratanter accipit, & ingens lucrum reputat.* Ne ergo quis dicat: Paratus sum jejunare, corpus meum vigiliis, aliisque afflictationibus excruciare, stationes obire, ægris diu, noctuq; assidere; sed nequeo pati, me adeo vexari, derideri, contemptui ac ludibrio haberi; nolim me pro furaci, falaci, scorto, aut saga, digito notari; præsertim à cognatis, & consanguineis, ab hera, cui tot annos tam fideliter servivi, ab eo cui plurima beneficia contuli: à vilibus, & abjectis hominibus; libenter ab alio patiar. Sic tibi illudis; hoc est, te in Schola crucis Christi planè rudem, ac tironem ostendere, & in primis ejusdem Gymnasii principiis ignarum: l *Non est verus patiens, qui pati non vult, nisi quantum sibi visum fuerit, & à quo sibi placuerit.* Ad omnia quæ incurrunt, undecumque, à quocumque adversa, firmandus animus est, imò obviandum, sponte accipienda, & libenter toleranda sunt, ut emphaticè ille: m *Virtus fortiter stabit, & quidquid evenerit, feret non patiens tantum, sed etiam volens, & ut bonus miles, feret vulnera, enumerabit cicatrices, &* trans-

h Sacres reliques du S. Franc, de Sales, cap. 8. & l. 5. vitæ.

i Idem. epist. 99. & ep. 64. k Thom. A Kempis. de imit. Chri. l. 3. c. 19. l Thom. A Kemp. cit. m Sen. de vita beata c. 15.

transverberatus telis, moriens amabit tum, pro quo cadit, Imperatorem. Habebit in animo illud vetus praeceptum: Deum sequere. Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad jussa nihilominus. QUAE AUTEM DEMENTIA EST, POTIUS TRAHI, QUAM SEQUI? nunc ad *Christi Crucem* gaudenter, & ardenter complectendam, qui summus gradus perfectionis est, veniamus.

§. IV.

Consummatur in charitate, qui amplectitur n CRUCEM CHRISTI ARDENTER. Bern. Serm. de S. Andrea.

Sanctus Bernardus, qui fasciculum myrrhae inter ubera sua commorari, & Crucem Domini jugiter in corpore suo portare voluit, in gymnasio Crucis, tres quasi ordines, & gradus constituit: p *triplicem*, inquit, *hic licet considerare gradum: incipientium, proficientium, & perfectorum. Qui initiatur in timore,* CRUCEM *Christi sustinet* PATIENTER. *Qui proficit in spe, portat* LIBENTER. *Qui consummatur in Charitate, amplectitur eam* ARDENTER. in prima classe incipientium, collocandi videntur, qui cum Simone Cyrenaeo, coacti, & angariati, Crucem Christi violenter portant; postea tamen de necessitate facientes virtutem, ac divinae voluntati se conformantes, eam portant *patienter*. Illud enimverò mirabile, quod Simon ad tollendam crucem angariatus, ejusdem Crucis virtute, non solum postea in Christum credidit, ut Lucius Dexter tradit: q *non fraudatus debita mercede portatae post Christum Crucis*; sed etiam ut refert Braulio: r *praedicavit in Hispania, comitans eò primo Paulum, tum Iacobum*, & à Petro consecratus Episcopus, obiit Hierosolymis, coliturque prima die Decembris. Non itaque diffidant, qui cum Cyrenaeo, tribulationis Crucem portare incipiunt angariati, & violenter; sed postea sustinent patienter: quia & hi, ut de Simone dictum est, *non fraudabuntur debita mercede portatae post Christum* CRUCIS; quod advertens Origenes, ait: s *non solum eum conveniebat accipere* CRUCEM *suam; sed & nos conveniebat portare eam, salutarem nobis angariam adimplentes.* Salutaris autem est haec angaria iis omnibus, qui tribulationis Crucem, si minus libenter; saltem sustinent *patienter*. t Patienter verò sustinent omnes ii, qui licet in leves aliquos impatientiae motus actualiter incurrant; habitualiter tamen tribulationem Deo offerunt. Et quamvis crucis amaritudinem sentiant, cum Christo tamen se divinae voluntati patienter conformant. Sed de his supra satis. Unum superest, si ad gradum perfectorum pertingere velitis, ut crucem

n Crux Christi libenter, & ardenter amplectenda. p Bern. Serm. de S. Andrea.

q Lucius Dexter Chron. Chri. 112. n. 10. r Braulio. in addition. ad Chron. Maximi. s Origen. in Matth. c. 27. t Recupitus de signis praedest. signo 4.

voluntarie, *libenter*, & *ardenter amplecti* studeatis. Ad hoc sapiens exstimulasse videtur, Cant. 5. ubi Ecclesia sub typo sponsæ dicit: v *manus meæ stillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima*, quæ apud Ecclef. vocatur *myrrha electa*. Duplex quippe est genus myrrhæ: unum vile, quod ex arboris succiso cortice, non nisi vi, ferroque exprimitur. Alterum multo nobilius, quod sponte stillat ex arbore, & hæc dicitur myrrha *probatissima, seu electa*, atque, ut ait Plinius, x *myrrhæ huic, quæ sponte stillat, nulla præfertur*. Cum igitur teste Bernardo: *myrrha amara res, dura, & aspera, tribulationem significet*, duplex est cruciatus, ac tribulationis genus. Alterum ejus, quæ violenter sustinetur ab invito, & planè renuente; & hæc, myrrha quidem est, quia amara, sed vilis: quia omnino violenter expressa. Alterum genus est tribulationis, & crucis voluntariæ, & ultro prorumpentis, & ad eam sese effundentis, atque hæc est *myrrha probatissima, & electa*, quæ sponte stillat. Sic etenim Hugo Cardinalis: y *myrrha quæ sponte emanat, pretiosior est, & electa dicitur; quæ verò per incisionem manat corticis, est vilior Ecclesia* (& anima justi) *est myrrha electa, per spontaneam carnis mortificationem*, per spontaneam, & ultroneam Crucis Christi susceptionem. Hujusmodi animas Christus Sponsus cruce onustus, hac solenni inventionis die quærit, & raras invenit. Unam constat Claram de monte Falco reperisse, cui Crucem humeris gestans apparuit, & dixit: z *Sponsa mea Clara, quæsivi locum solidum, in quo hanc CRUCEM plantarem, & inveni cor tuum, ubi eam figere exopto, sed oportet te in hac CRUCE mori, si sponsa, si filia, si hæres esse velis*. Nemo arborem plantat in luto, aut in fortuitò congesto arenarum cumulo, aut in rapido torrente, aut terrâ saxosa, ubi ventorum turbine, aut undarum impetu, radicitus evertatur; sed quærit solum solidum, ubi perpetuo infixa hæreat, radices agat, ac fructus uberes proferat. Ita Christus locum solidum, terram uberem, Sanctæ Claræ cor delegit, ubi Crucis suæ arborem defigeret, nullis tentationum ventis, aut adversitatis procellis eradicandam, in qua ipsam Christo confixam emori oporteret. At quo, & quanto prærogativo, ad mortem usque libenter cum Christo in Cruce hæsit? ut Sponsa Sponsi sanguinum: ut *filia* Filii Dei, qui obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: ut hæres Regni illius, cujus non erit finis, esse posset: nam *si compatimur & conregnabimus*. Tam arctè Clara, tam ardenter amplexa est, tam altè cordi infixit, ut post mortem divina cælatura crucis, & omnia Sponsi patientis arma exhibuerit. In nobis nil tale cœlum sculpit, quia dura heu, & nimis saxea corda gerimus, in quibus nec stabilis, nec minimus crucis figendæ locus. Cœlesti non caret mysterio, partes Sanctissimæ crucis per totum orbem fuisse divisas, ut locus non esset, ubi aliquid è ligno Crucis non reperiretur. Juxta illud Cyrilli Hierosolymitani: a LIGNO CRUCIS *universus terrarum*

v Cant. 5. Ecl. 24. x Plin. l. 12. c. 15. Bern. Serm. 43. In cant. y Hugo.

z In vita. a Cyrill. Hierof. catech. 4.

terrarum Orbis per partes repletus est Magnus Thesaurus, qui meritò & argento, & auro, & gemmis includitur, atque beatos se jure reputant, qui vel minimam particellam nacti sunt. Sed hic Thesaurus per se nec beatos, nec Sanctos facit: Nam & plurimis annis apud Turcas delituit, & apud multos ingloriusjacet. At cruces spirituales, amore Crucis Christi ardenter expetere, libenter tolerare, & arctè complecti, hoc enimverò nos Crucis Christi amatores, & imitatores efficit. Ad hoc *b* ardens patiendi desiderium, amanter nos invitat, & inflammat, insatiabilis Christi sitis, & ardor in crucem suam, quam testatur his verbis: *c Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur*; S. Thomas hic: *d id est, Sanguinis proprii tinctione prius habeo perfundi, & quomodo* inquit, *coarctor? seu coangor, non ex metu mortis, sed ex mora*. Consimili sensu Hugo Cardinalis: *e quantum, & ex quanto desiderio appeto, & desidero ipsam passionem, pro salute hominum consummari*; sic Euthymius: *anxius propter tarditatem*. Theophylactus præfata verba exponens, baptismum, mortem Crucis vocat, *hanc autem valde desiderans, quomodo, dicebat, constringor, id est quam solicitus, & anxius sum, ac premor, donec perficiatur*. Præclarè id de quo agimus confirmat, quod nobis S. Catharina Senensis, ævi sui gemmula, in epistola quadam scriptum reliquit: nempe postremam illam Christi luctam, quam agoniam vocant, neutiquam ex imminentium tormentorum horrore, metuve aliquo mortis exortam fuisse, verum ex ardentissimo amore, studioque patiendi, ac potissimum ex dilatione moriendi in Cruce. Quod clarè S. Ambrosius asseruit, dicens: *non ex metu mortis; sed ex mora nostræ Redemptionis*. Unde meritò exclamat Bernardus: f *quantum eos diligebas, pro quibus mori cupiebas: nobis vitam, tibi mortem affectabas; sedulo considerate fratres, quantum est diligendus, qui se tradentem ad mortem sic hortatur, dicens*: QUOD FACIS, FAC CITIUS. Atque hoc desiderium patiendi, non in ultimo vitæ termino, sed ab ipso primo incarnationis momento exarsit, & actu exercuit. Quare ubi ore Prophetico sic locutus invenitur: g *in laboribus à juventute mea*, vertit Genebrardus: *Exspirans sum à juventute mea*; vel ut Cajetanus, *obiens sum à puero*. Vatablus: *animam ago ab adolescentia*, veluti qui lenta morte conficitur. Unde SS. Patres hunc Psalmum, ad mundi Redemptorem referunt, cui propter continuum mortis desiderium, spirare, exspirare fuit. Quod probè intelligens, purpurâ, & Sanctimonia eminentissimus Cardinalis Bellarminus, ita scripsit: h CRUCEM SUAM *Christus semper ante oculos sic habuit, ut verè dici possit, toto vitæ suæ tempore in ea pependisse. Imo cum ejus scientia indita, seu infusa esset independens à corpore, & sensibus, quando corpore dormiebat, cor ejus vigilabat; nec ab intuitu* CRUCIS, *aut doloribus* CRUCIFIXI *vacuum erat*. Testatum id ipse singulari amico suo

b Ardens Christi patiendi desiderium. c Luc. 12. v. 50. d S. Thomas hic in catena. e Hugo. hic.

f Ber. Serm. 3. in Cant. g Ps. 87. v. 16 h. Bellarm. de gemitu columbæ. l. 2. c. 3.

voluit, ut Alanus Rupensis scriptum reliquit, dicens: *A principio meæ conceptionis, ad horam usque mortis, CRUCIS tormenta pertuli pro te, & cunctis filiis Adæ.* Ut & vos à juventute, & pueritiâ, & per omnem vitam libenter crucem ferre, ardenter complecti velitis, exstimulet vos monitum, quod Benignissimus Jesus dedit dilectæ Sponsæ suæ Mariæ Magdalenæ de Ursinis; i cùm hæc continuis doloribus affligeretur, contigit die quadam super his apud Dominum impensius queri; inter quæ, somno correpta fuit. In somnis apparuit ipsi Christus Crucifixus, filiam suam, ad alacriter ferendam crucem, adhortans, eum ipse ejus causa duriorem longè, gravioremque portasset. Dicente autem illa: *O Domine, non fuisti CRUCI affixus, nisi tribus horis; me verò tot jam mensibus CRUCI affixam, vis istam perferre omnibus diebus vitæ meæ?* Replicavit Christus: ah ingrata! *à primo instanti meæ conceptionis, usque ad extremum vitæ, CRUCEM sustinui, incipiens jam tum pati per vivas apprehensiones secuturæ CRUCIS, quam semper habui præ oculis, donec illi reipsa affixus fui*; quæ Patris optimi filialis correptio, tantum illi profuit, ut Cruces ei antea formidabiles, postea forent optabiles, & ambabus ulnis complexa, & exosculata sit. At quis satis animo assequatur, cum per omnem vitam redemptor noster crucem tulerit, & desiderio patiendi, millies, & millies emortuus fuisset, nisi divinitus vita sustentata, quam ardenter illam sibi in Golgothæo monte paratam salutarit, osculatus sit? nemo avarus quem auri dira fames exstimulat, ita ardenter in thesauri, in auri cumulum irruit: nemo procus, amoris facibus inflammatus, tam arctè sponsam suam suaviatus, & amplexatus est, ut Christus Crucem suam, quæ sola omnes dolores, & patiendi ardores solari poterat, ut per Prophetam vaticinatus fuerat: k *consolabitur me lectulus meus.* Adeo ut Crux illi gratior, & jucundior thalamus, quàm amantissimæ Matris uterus extiterit. Huc imprimis facere arbitror, B. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, Virginis Ecstaticæ; seu potius Christi, ejus sponsi testimonium. l Anno 1588. cum in feriam sextam Sanctioris Hebdomadæ, Jesu patientis cultui præcipue dedicatam, festiva B. Virginis Annunciatæ solennitas incidisset, accidit ut devota hæc Dei famula, in profundam horum mysteriorum contemplationem digressa, mira omnino de eisdem divino actaSpiritu loqueretur. O Maria, inquiebat, Sanctissimæ Trinitatis voluptas! O Verbum æternum, incomprehensibile, eodem tempore te parvulum in Mariæ útero, & in Cruce intueor. *Dic mihi ô Verbum, libentiusne in CRUCE, an in Virgineo utero manebas?* Crux in horrido monte, & in solo arido, & sterili defixa erat: Mariæ uterus erat illa tam jucunda, amœna, benedicta, atque frugifera terra, quæ te fructum vitæ producere debebat. O mi Jesu, in utero Mariæ, super solem pulchra erat facies tua; in cruce verò sine pulchritudine, & decore

i Ioan. a S. Maria. in vita. tom. 2. p. 612.

k Iob. 7. v. 13. l Puccinus in vita. Marraccius Lilia Marian. c. 10. §. 14. p. 272.

decore apparebas. In utero Mariæ omnia membra tua crescebant, & nutriebantur; at in Cruce, ut ita dicam, minuebantur: Ex omnibus enim copiosum sanguinem effundebas. In utero Mariæ suavem illum gustabas liquorem, qui continuè ab ejus purissimo, ac Virgineo corde, in os animæ tuæ stillabat; at in cruce, felle, & aceto potaris. In utero Mariæ, nobiles audiebas laudes, quas illa indesinenter tibi promebat; at in Cruce, horrendas Judæorum blasphemias excipiebas. Quapropter *dic mihi Verbum? ubi libentius manebas, in utero Mariæ, an in CRUCE?* IN CRUCE, IN CRUCE. O divinum responsum! suavissimè applaudente Bernardo, cum dixit: *cariora illi fuere BRACHIA CRUCIS, quàm ubera matris.* Ad quid enim in utero Mariæ manebat, nisi ut suo tempore maneret in Cruce; In sinu Patris recumbens, ad uterum Mariæ aspirabat, manens in sinu Matris, aspirabat ad Crucem. Hæc votorum ejus summa fuit, quæ ipsum præ omnibus aliis tormentis acerbissimè excruciavit. Bernardus, cui complexu suo Christus amorem Crucis inspiravit, duo JESU patientis dicta, una consideratione, quasi sibi mutuo adversantia, expendit: m *Pater mi, si possibile est, transeat à me Calix iste*; idque iteratò. Et illud in Cruce: *Sitio*, combinat illa, atque admirans exclamat: n *Quid est hoc? ante quam gustes, o bone JESV, petis Calicem omnino auferri; & postquam bibisti, SITIS? ut video, mirabilis potator es tu.* Ex his variantibus in speciem CHRISTI desideriis concludit denique in hæc verba: *quando passionis calicem, quem antea rogaveras auferri, jam exhausisti, dixisti; SITIO; dilectionis erga nos tuæ magnitudinem commendas, tanquam diceres: quamvis passio mea tam acerba fuerit, ut quantum ad humanitatis sensum illam declinare petiverim; tamen tua, ô homo; me charitate vincente, & ipsa tormenta CRVCIS superante, adhuc plura, & majora, si necesse sit, SITIO subire tormenta.* Illud unicum verbum *Sitio*, uberrimam, ac pulcherrimam, si SS. Ecclesiæ Patres, & Interpretes consulamus, ferventissimæ meditationis exhibet materiam. Sed ut proposito nostro insistamus, occurrit illud Regii vatis: p *cucurri in siti.* S. Basilius, Theodoretus, Euthymius vertunt: *cucurrerunt in siti*, Judæi nempe, paraturi virgas, flagra, spinas, & crucem; sed CHRISTUS magis ardebat ad ea suscipienda, quam ipsi ad inferenda. *Cucurrerunt illi in siti*, & ego inquit, *cucurri in siti.* Ardentissimum hoc JESU desiderium, acutè, & egregiè colligit venerabilis Beda ex verbis CHRISTI pendentis in cruce: q *DEVS meus, DEVS meus, ut quid dereliquisti*

m Matth. 26. v. 39. n Bern. tract. de pass. c. 13.

p Psal. 61. q Matt. 27.

ne? de quo inquit, arbitramini Salvatorem nostrum hic apud Patrem queri? & respondet: r *Christus ex vi tormentorum, suam mortem accelerari videns, & volens diutius pro nobis ferre tormenta, hanc amore refertam querimoniam proposuit Patri: Pater, cur tam cito me mori disposuisti? Cur non moras protrahis, ut magis, magisque pro hominis amore patiar?* Hanc patiendi sitim, Seraphici Doctoris confirmat auctoritas, qui ait, ſ Christum tanto desiderio patiendi exarsisse, ut tribus horis in Cruce, inter acerbissimos dolores exsaturari non potuerit; sed experierit sæpius, ac plura perpeti, atque in cruce usque ad mundi finem vivus pendere; si quidem vel Patris æterni voluntas, vel salutis nostræ ratio exegisset. Cui „ subscribit Blosius, Abbas Leti„ ensis, qui ad illud verbum *Sitio*, „ sic Christum inducit: t Aspice „ ut tuæ salutis gratiâ exhaustus, „ & consumptus sum: Vide „ quam horribiles sum perpessus „ dolores, & cruciatus; nondum „ satisfactum est cordis mei desi„ derio: Etenim si fieri posset, & „ Patri gratum foret, *vel millies ob* „ *Salutem omnium vestrum crucifigi, & ad extremum usque judicii diem in hisce miseriis, doloribusque hic pendere optarem.* Idem argumentum luculenter prosequitur Patriarcha Venetus, qui Salvatorem nostrum, sic Cœlestem Patrem compellantem, inducit: v *si hæc, quæ tolero, pauca videntur, adde flagellum flagello, appone vulnera vulneribus, lacera, ure, confige, perente, occide, universa hæc, & majora toto desiderio SITIO.* Sitit plura pati, & postquam calicem tot opprobriorum, dolorum, ac tormentorum ad fundum usque exsorbuit, ardentissima amoris febri succensus, adhuc clamat, *Sitio.* Quod disertissimus Ecclesiastes x indicari vult per verbum illud, si per interrogationem sumpseris: *consummatum est?* Ergone nihil superest patiendum? Talia hæc verba, qualia febricitantis, qui cum poculum aqua plenum exhausit, & adhuc sitit, circumspicit, & clamat: Aquam, aquam. y *Mirabilis potator es tu Domine Jesu, postquam bibisti, SITIS.* Ardentissima hæc sitis, tot amantium pectora accendit, ut ipsi crucem arderent, & plura, ac plura amore Jesu Crucifixi perpeti sitirent. Fervida divi Andreæ desideria, *lingua ejus, & verba ignea* testantur, quibus eam eminus salutavit: z *O bona CRUX! quæ decorem ex membris Domini suscepisti, diu desiderata, solicitè amata, sine intermissione quæsita, & aliquando cupienti animo præparata!* probat autem Ferrandus noster, a crucem Andreæ non decussatam fuisse, ut passim pingitur, sed prorsus similem Cruci Christi. Hanc verò crucem suam, quam ardenter complexus, & exosculatus sit, D. Bernardus exponit: *ubi paratum sibi lignum intuitus est, ex hoc jam plane totus ignescens, applaudebat, & blandiebatur illi Amatæ suæ,* ut nullus Sponsus sponsæ, aut procus amasiæ. Talis ardor Pauli, qui stigmata Domini

r Beda in Matt hic. ſ Bonav. medit. de Pass. t Blosius. de Passione Dom. c. 18. v B. Laur. justinian. de triumphali Christi agone, c. 19.

x Lanuza. hom. 25. §. 8. n. VIII. y Bern cit. z Bern. in Vigilia S. And. in breviar. Rom. a Ferrandus disquisitio Reliquiaria lib. 1. c. 4. sect. 2. Bern. cit.

jugiter

jugiter in suo corpore portavit, & Christo confixus cruci. Qui nullis laboribus, ærumnis, doloribus saturari potuit: b *in cruce gloriatur quam amplectitur, cui inferi nituntur.* Talis sitis patiendi eluxit in Laurentio, qui sic ad Valerianum Imperatorem minantem, & monstrantem ignes, rotas, scorpiones, bestias: c*hanc mensam*, inquit, *appeto*, *hanc SITIO. Non est famelicus qui escam, nec sitiens, qui potum desiderat tam avide, quam ego hæc omnia tormenta ambio, & SITIO, ut amorem amori, dolorem dolori, mortem morti rependam Christo meo* Consimiles voces fuere invictissimi Martyris Vincentii, qui hisce verbis, Daciani carnifices increpat: d *quam estis desides, quam imbelles? putabam vos longe esse fortiores. En ego plura pati desiderio.* At ne longior sim, exemplo ab uno omnes discite, quid valeat insatiabilis patiendi sitis pro Christo. Viginti octo annis nobilissimum Martyrium sustinuit Clemens Episcopus Ancyranus, e qui post mundum conditum, omnes quocumq; tormentorum genere excruciatos, longè exsuperavit. Genera tormentorum hæc fuere: ligno appenditur, & ferro raditur: lapidibus os, & genæ illi contunduntur, in carcerem compingitur, rotæ alligatur: fustibus verberatur, cultris laceratur: ferreis graphiis os ei compungitur, maxillæ confringuntur, dentes excutiuntur, compedibus ferreis constringitur, rursusque in ergastulum conjicitur. Crudis bubulis nervis cæditur, à trabe suspenditur, tædis ardentibus latera ustulantur, feris objicitur, subulæ ignitæ per medios digitos illi adiguntur: viva calce obruitur, duosque dies in illa relinquitur. Lora è cute corporis ab humeris detrahuntur: fustibus iterum contunditur, in lectum ferreum, igneq; candentem conjicitur: in fornacem succensam immittitur, ibiq; per diem & noctem cruciatur. Lumbi ferro carpuntur, muricibus ferreis injectus fodicatur, quibus gravissimè compunctus, & sauciatus est. Saxum molare collo appenditur, tractusque per urbem, lapidibus impetitur. Rursus fibulæ ardentes per aures trajiciuntur, facibus iterum admovetur: Saxo ingenti adstrictus, baculis os & caput contunditur, & quotidie quinquaginta plagarum ictus sustinet. Demum Ancyræ Galaciæ, capite plectitur. Quæ omnia hic gloriosissimus Christi pugil ardentissimè exantlavit, novas semper vires Deo suggerente, aut Angelorum ministerio plagas curante. Ad hoc vos video non erubescere duntaxat, sed exhorrescere; ut tamen amore Jesu, non dico tam atrocia, sed levia, & parvas quasdam cruces amare, & gestare velitis, sitis Christi urgeat vos, cui peropportuna D. Augustini expositio: f *Quid SITIS Domine* JESU? & respondet: *Sitit sitim.* Sitit sitim nostram, ut & nos quoque amore ejus cruces sitiamus, sitim patiendi habeamus. Ut tyranni defuerint, hac siti accensæ in tenera ætate virgunculæ, sibi ipsæ è cœlo cruces flagitarunt, & impetrarunt; aliæ sibi illas per volun-

b Ad Gal. 6. Chrysost. c Corn. in Luc. 12. v. 50. d Ibid. e V. Bolland. 23. Ianuarii, Martyrium S. Clementis. 28. Annorum.

f Aug. Serm. 1. de ramis Palm.

voluntarias corporis afflictiones fabricârunt; quas inter amantissima crucis S. Coleta, cujus ardor patiendi, & sitis ingens, quantumcumque assiduis suppliciis, expleri non poterat. g Aspera quæque ferre Christi amore ita avebat, ut annis omnino quadraginta omnes martyrum cruciatus, lubens, volénsque perfenserit. Subinde lento igne sibi visa torreri cum Laurentio, aliàs crudelem in modum torqueri cum Vincentio, aliquando sibi vivæ pellem detrahi cum Bartholomæo, quandóque in crucem rapi cum Christo, numquam non infanda supplicia exantlare, eaque millies, ac millies inferri, ac renovari sitiebat. Consimili ardore incensa B. Maria Raggia, h quæ optabat membratim concidi, atque iterum renasci, ut sæpius, ac sæpius, vitam suam Christo, qui suam toties illi donârat, redderet. Si hoc tenellæ virgunculæ, & innocentes Christi oviculæ; quid vos tauri pingues, & obesi? non poteritis vos quod ille, & illæ? i *Sitit* JESUS *sitim vestram*, ut in vobis sitim patiendi accendat, ut injuriis impetiti, calumniis lacessiti, morbis dejecti cum Xaverio exclametis: *Amplius, Domine, amplius.* Hoc est, quod teste D. Hilario indicavit, cùm dixit: *Transeat à me calix iste*, ubi sic ait: k *Ut ad alios quoque transeat, & quomodo à me bibitur, ita ab aliis bibatur.* l Quemadmodum in conviviis, amystides ad sanitatem, de uno ad alterum transeunt. Hunc autem calicem passionis, ne quis nostrum bibere recusaret, ipse prius bibit, nobísque propinavit. Homo hominem subinde ad dolorem aliquem, & cruciatum generosè tolerandum, aut bolum aliquem amariorem devorandum, suo exemplo incitavit. Familiariter se nosse scribit Joannes Stephanus Menochius, variâ, reconditáque eruditione clarissimus, virum nobilem Genuensem, Paulum Augustinum Spinolam nomine, m qui cùm in Hispania apud amicum degeret, vehementior quædam odontalgia, os, capútque ejus universum efferabat; nec tamen putridum sibi dentem, omnis mali causam, extrahi, præ tormenti, quod verebatur, metu patiebatur. Quare is coram afflicto, dentem sibi sanum, & integrum evelli, nullo doloris edito signo, jussit: quo alter incitatior exemplo, sine mora, & suum chirurgo obtulit evellendum. Unde luce clarius patet, quantum vel unius hominis amici exemplum prosit; profuturum sanè amplius, quoties à Deo, ac Domino nostro fuerit datum, de quo S. Petrus: n *Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Proposito convenientius est, quod Ludovicus Granatensis, notæ vir sanctitatis, & eloquentiæ refert, Joannem II. Lusitaniæ Regem amico ægrotante, & acerbam quandam potionem à Medicis porrectam, cui salus ejus innitebatur, bibere recusante, degustasse prius, & bonam ejus partem exhausisse, ut sui amore servus æger faceret, quod piissimus Rex in ejus gratiam fecisset, uti & fecit. Ad hunc modum Rex noster, non solum exemplo suo ad

g Stephan. Iuliac. vitæ, c. 49. h In vita. i August. cit. k S. Hilarius hic. l S. Thom. in catena.

m Menochius histor. part. 3 n 1. Petri 2.

ad calicem bibendum provocavit; sed dum illi suavissima sua labia admovit, omnem amarorem abstulit, & amorem suum indidit. Hoc est, quod mellifluus Doctor testatur: o *Super omnia reddit amabilem te mihi*, Jesu *bone, calix quem bibisti*, ut amore tui illum hauriam. Super omnia reddit amabilem mihi crucem, quam portasti. Ita senserunt magnæ, & excelsæ mentes, quæ cruces etiam ipsi cœlesti gloriæ præferebant, & cœlis adscriptæ, ad nos redire exoptabant, ut cruces ferre possent. Cœlesti calculo rem confirmo: p apparuit aliquando post mortem eximio cuidam Ascetæ S. Virgo Theresia, acriter eum reprehendens, quod contristaretur animo, ob varias sibi cruces immissas, quibus jam diutius premebatur, hoc addens: nulla ex causa in cœlis, tantis se præmiis decorari, quam ob eas, quas in mundo perpessa fuerat, cruces: *Seque, si ob ullam causam rediviva in terras redire vellet, nullum alium ob finem reversuram esse, quam ut amplius vivens pateretur.* Præclarum sanè, ac grave jam cœlis adscriptæ testimonium, dignum, cui fidem omnes amici crucis Christi habeant. Hunc spiritum à matre haûserat B. Magdalena de Pazzis, quam dicere solitam accepimus, q non desiderare se brevem vitam, aut celerem mortem, cùm in cœlis nulla sit cruciatuum perpessio; desidero inquiebat, vivere diu, quia desidero amore Sponsi, ac Domini mei diu pati, non tantum breve aliquod martyrium; sed & morborum examina, calumnias, infortunia, & quæcumque in me assurgere possunt, adversa. Quis ergo cruces non amet, non amplectatur, cùm & ipsæ beatæ mentes, cœli deliciis, & Beatorum gloria privari malint, quàm iis carere. Atque hæc ad amatores crucis dicta sint satis. Nunc stylum converto ad illos, quos Paulus cum lacrymis lamentatur, & insectatur, r *inimicos crucis Christi*, qui omnes cruces carnis, & ipsum sanctissimæ crucis signum, in quo salus mundi pependit, diabolo pejus execrantur.

o Bern. Serm. 20. in Cant. p Ribera in vita, lib. 5. c. 4. q Puccinus in vita.

§. V.

Brevis disceptatio, & insectatio adversus s INIMICOS CRUCIS CHRISTI.

DOctor gentium hic homines libertinos, ebriosos, libidinosos, carni, & sanguini servientes, *inimicos crucis Christi* appellat, *quorum Deus venter est*, ut ore aureo Chrysostomus: t *Quoniam erant nonnulli, qui Christianismum quidem simulabant; sed in otio, ac deliciis vivebant; id verò adversatur* CRUCI; *idcirco ita dicebat.* CRUX *propria animæ est, in acie stantis, mori cupientis, nullam sibi oblectationem postulantis. Illi verò contrariam vitæ rationem sequuntur. Quamobrem tametsi dicant se Christi esse; inimici tamen sunt* CRUCIS: *alioqui si* CRUCEM *amarent, etiam studerent, ut crucifixam vitam viverent.* Tales omnes molles hæretici, v qui Christianismum simulant,

r s Philipp. 3. t Chrysost. hic. Vide Velasques hic. v Hæretici inimici omnis crucis pœnitentiæ.

hæc

hæc ut certa axiomata deblaterantes, solam fidem in Christum sufficere ad salutem, Christum pro nobis abundè satisfecisse: ac proinde nulla esse bonorum operum merita, satisfactiones nullas. Audiant hi quod intonat Petrus 1. Epist. c. 2. v. 21. *Ut sequamur vestigia ejus.* Et ex eo S. Gregorius: x *Per* CRUCEM *quidem suam omnes redemit; sed remansit, ut qui redimi & regnare cum eo nititur,* CRUCIFIGATUR. *Hoc profectò regsiduum viderat, qui dicebat:* y *si compatimur, & conregnabimus.* Quis unquam verâ spretâ religione, ad heterodoxos confugit, ut vitam austeram ducere, crucem Christi tollere, eúmque sequi melius posset? cum hoc Lutheri, eorum antesignani monitum sit: z *Ne cures, licet hic vel ille ex Sanctorum numero, austeram vitam duxerit, à carnium esu abstinuerit, vestes cilicinas gestarit; ne cures, ne moreris; sed dicito, quamvis isti ordinum Auctores, & Architecti, miracula patrâssent, mortuos excitassent, & præ nimio pietatis ardore, jejuniis, & corporis diverberatione sese peremissent; nihilominus manum non verterim. Jejunium tuum, oratio tua, flagellatio tua, nihil emolumenti mihi parit.* Ac tandem concludit præclaro hoc epiphonemate: *Numquam concessero hanc esse ad cœlum viam.* Existimo illum, rectam ad cœlum viam, latam, & spatiosam sibi aperuisse. Unde Luthero glorianti, tot infames è claustris transfugas, sua dogmata, ac vestigia secutos, aptè respondit inclytus ille heros Thomas Morus, a hoc tam pronum, quàm lapides ex alto deorsum labi: tu, inquit, ducis deorsum, per declive vitiorum; Catholici cum Christo sursum, ad ardua tendunt virtutum. Christus dicit: b *Qui non accipit* CRUCEM SUAM, *& sequitur me, non est me dignus.* Quod non solis Apostolis dictum, sed omnibus, ut rectè annotavit venerabilis Beda: c *Pulchrè posuit ad omnes,* Lucæ 9. *dicebat autem ad omnes, si quis vult post me venire,* &c. ubi divina illa intelligentia sanctus Thomas: d *Ne putarent, Christum quidem passurum persecutiones pro vita mundi; eis verò licere lentam vitam ducere, ostendit necessariò, quod per æqua certamina gradi decet, cupientes ejus gloriam obtinere.* Hinc Doctor Gentium, illud vas electionis: e *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Et ad Colossenses 1. v. 24. *Adimpleo ea, quæ desunt Passioni Christi, in carne mea.* Et c. 3. v. 5. *Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram.* S. Lucas c. 3 v. 8. *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* At quos fructus pœnitentiæ libertini nostri, & effœminati hæretici faciunt? quam prædicantes eorum suis prædicant pœnitentiam, nisi fortè illam Epicureorum: f *Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Aut illud Sapient. 2. v. 6. *Fruamur bonis quæ sunt, & utamur creaturâ, tamquam in juventute celeriter. Vino pretioso, & unguentis nos impleamus, nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.* Qui-

x S Gregor. in 1. Reg c. 9. v. 29.
y 2. Timoth. 2. 12. z Lutherus in c. 1. Ioan. Tom. 2. novorum operum. fol. 418.

a Stapleton. in vita, c. 13.
b Matth c. 10. v. 38. c Beda hom. 56. in Matth. d S. Thom. in Luc. 9.
e 1. Cor. 9. v. 27. f Isaiæ 22. v. 13.

bus

bus hæc primæ veritatis concio aliquando ad ruborem, & confusionem ingeretur: g *Væ tibi Corozain! væ tibi Bethsaida! quia si in Tiro, & Sidone facta essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & in cinere* POENITENTIAM EGISSENT; quæ frustra Christus interminatur, si pœnitentiæ non requirantur. Unde in hos crucis Christi inimicos, sic invehitur Antiochenus Præsul: h *Consuevit Dominus passiones, nomine* CRUCIS *appellare, ut, cùm inquit: nisi quis tollat* CRUCEM SUAM, *& sequatur me; isti verò degeneres vitæ, & corporis amantes, profectò* CRUCIS CHRISTI SUNT INIMICI: *& quisquis deliciarum, mundanæque tranquillitatis amator est,* INIMICUS EST CRUCIS, *in qua Paulus gloriatur, quam amplectitur, cui nititur inseri.* Quæ pluribus prosequitur Velasquez cit. Quis verò, & quam horrendus illos exitus maneat, subdit Paulus: i *Quorum finis interitus est*, id est, inquit S. Thomas, k *mortis æternæ: quia opus eorum est exercitium inimicitiæ, contra* CRUCEM CHRISTI. Ubi adducit illud 1. Cor. 1. v. 18. *Verbum enim* CRUCIS, *pereuntibus quidem stultitia est; iis autem qui salvi fiunt, id est, nobis, Dei virtus est.* Tum quærit: *Et quid eveniet? certè nobis vita*, PER CRUCEM CHRISTI; *illis autem contrarium, quia incurrent mortem.* Quod testimonium Apostoli, cùm verissimum sit, compello vos Catholicos, qui hæreticos, ut capitales crucis Christi inimicos execramini, & certum eis interitum judicio Pauli imminere suffragamini, quî fieri potest, ut eorum vestigia sequamini, & inimici crucis Christi efficiamini, dum non pauci vestrûm non minus, quàm heterodoxi, omnes carnis afflictiones, pœnitentias, *passiones quas* NOMINE CRUCIS Dominus appellavit, horrendo, fugiendo, excutiendo, execrantur? dum non secus ac illi, carnis deliciis, gulæ illecebris, ac omnibus sensuum lenociniis famulantur. De quibus Hugo Cardinalis: *l* INIMICI CRUCIS CHRISTI, *quia gulosi erant, & deliciosi, & ita* HOSTES CRUCIS: *argumentum est, quod amicus ventris, est inimicus* CRUCIS, *id est, pœnitentiæ. Et hoc flebat Apostolus, scilicet quod hostes erant* CRUCIS. Tum suo ævo, & hoc nostro, opus esse Paulo, qui ejusmodi fleat, ad mores eleganter deducit: *Hodie propter eos flendum esset, si quis esset Paulus. Fere omnes videntur* PERSECUTORES CRUCIS, *id est, pœnitentiæ. Magis fugimus, & odimus* CRUCEM, *quàm diabolus.* Atque hæc de cruce spirituali, & de inimicis illius. Superest, ut hac solenni gloriosæ crucis Christi inventione, m Hæreticorum, ac Iconomachorum sannas, injurias, blasphemias, vivifico crucis signo illatas, eorúmque diabolicum in illud odium, validè perstringamus. Tales omnes cacodæmonis administros, tradit Cardinalis Baronius, potissimum deflêsse Paulum, *inimicos crucis Christi*; sic enim ait ad Annum Christi 60. *Haud dubium, illos signat hæ-*

g Matth. cap. 11. vers. 21.
h Chrysost. apud Velasq. cit. in Phil. lip. 3. v. 18. i Ad Phil. 3. k S. Thom. hic.

l Hugo in Phil. 3. m a. Hæretici, Iconomachi, inimicis crucis Christi materialis, seu ligni crucis.

retticos

reticos, qui licet Christum verè crucifixum fateantur, crucem execrantur, ut crux, n *vexillum salutis*, *Christi triumphus*, *palma vitæ æternæ*, *gladius quo peremptus diabolus*, tanto nobis magis amori & honori fit, quò inimicis crucis Christi, majori odio, ac opprobrio est. Ac primum quidem videamus, quibus argumentis o Novatores nostri, crucem, honorémque crucis oppugnatum, imò sublatum eant, quæ Gretzerus noster doctè, & disertè elidit. Objiciunt primò: *Crux attulit Christo dolorem, & ignominiam; videtur igitur potius detestanda, quàm colenda, & adoranda, ab iis, qui Christi amore tanguntur.* Quod telum facilè retunditur: nam si crux Domino tantum peperisset infamiam, ignominiam, & cruciatus, meritò à nobis rejiceretur, nullóque in pretio haberetur; sed quia Christo attulit quoque gloriam, & honorem, & exaltationem nominis in universo mundo, jure optimo à nobis magni fit, & debito cultu afficitur; sic etenim Paulus testatur: p *Humiliavit semet ipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem* CRUCIS; *propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Alterum argumentum est hujusmodi: *Non modò stultus, sed ingratus, & impius judicaretur filius, qui amaret, & coleret patibulum, in quo parens ejus fuisset suspensus. Ingrati igitur sunt, & Deo injurii, qui colunt* CRUCEM, *qua Dominus, non modò crudelissimè cruciatus est, sed & necatus.* Hoc argumento ministelli suis imponunt, & stolidi senes, ac deliræ anus triumphant, quod nullo negotio refellitur: filius enim qui coleret lignum, in quo parens non sua culpa, sed per alienam crudelitatem, & truculentiam, pro salute patriæ suspensus obiisset, is potius censendus esset pius, quàm impius; præsertim si ex ligno illo, aut instrumento mortis, innocenter passo, maxima gloria advenisset. Uti & instrumentum mortis, quo Scævola, quo Regulus excarnificati fuêre, posteris honori, ac gloriæ meritò fuere. Cùm ergo Christus in cruce non sua, sed aliena crimina expiârit, cúmque crux instrumentum fuerit salutis nostræ reparandæ, illíque summæ gloriæ fuerit, vímque tot miracula patrandi à Christo hauserit, honorari non modò à nobis licitè potest, sed & debet. Tertium non minus imbelle telum est: *Si colendæ sunt omnes cruces, quia Christus pependit in cruce, pari modo colere oportebit omnia sepulchra, quia Christus in quodam sepulchro conditus fuit: omnes clavos, quia clavis confixus est: omnes spinas, quia spinis coronatus est: omnes arundines, flagella, columnas, lanceas, omnes virgines, quia Christus in utero Virginis mansit: omnes naves, quia frequenter navigavit. Imò & omnes asinos,* inquit Claudius Taurinensis, acerrimus crucis Christi inimicus. Ad hoc illudendum, sciendum est, honorari à Christianis omnes cruces, quod omnes sunt figuræ, ac typi, & imagines crucis illius primæ, & Christi in ea expansi; non autem honorari omnia sepulchra, omnes clavos, spinas, lanceas &c. Quia non sunt ima-

n Ambros. orat. de obitu Theodor.
o Argumenta hæreticorum contra crucis cultum refelluntur. p Ad Phillipp. 2. vers. 8.

imagines sepulchri Christi, clavorum &c. Quia ad imaginem non satis est similitudo naturæ, vel artis, sed requiritur ut altera ex altero, imitatione quadam exprimatur, & effigietur, repræsentationis causa, ut Theologorum Princeps Aquinas: q *Imago ab imitando dicitur (quasi imitago) ex eo quod agitur ad imitationem alterius.* Unde non omne quod alteri simile est, hujus imago est: r *Omne quippe ovum*, inquit eleganter D. Augustinus, *omni ovo, in quantum ovum, simile est; sed ovum perdicis, quamvis ovo gallinæ* (aut columbæ) *simile est; tamen imago ejus non est: quia non est de illo expressum.* Omnes verò cruces fiunt ad imitationem crucis Christi, & ut tam illam, quam hunc repræsentent: nam crux apud Christianos, non fit ad alium usum, quàm ut repræsentet; non autem omnia sepulchra, clavi, lanceæ, ad repræsentationem instrumentorum, quibus Christus passus est. Eandem ob causam non veneramur sacro cultu omnes virgines, quia non sunt imagines Virginis Deiparæ. At omnes illius imagines colimus, quia omnes factæ sunt, illius repræsentandæ causa. Hinc intelligitur quoque, cur non honoremus cruces, quæ casu fortasse ex arte in ædificiis conficiuntur: vel etiam necessariò ex præscripto artis: vel quæ fortuito in herbis, & arboribus nascuntur: non enim fiunt ad imitationem, & similitudinem, ac repræsentationem crucis Christi. Asinos, & alias de genere eodem imagines, vel reliquias, hæreticis honorandas relinquamus: quod enim ad Catholicos attinet, non facilè adduci se patientur, ut istæc colant, cùm non sint ignari ea tantum colenda, quorum cultus nullam præ se fert absurditatem, hominúmque rectè sentientium offensionem. Ut taceam, illis optimè compertum esse, asinos non esse asinorum imagines, sed fratres. Tam impudentes tamen sunt hæretici, & imprimis Calvinus, ut non erubescat scribere, s Catholicos caudam asini, cui Christus insederit, pro sacris reliquiis venditâsse, & populo honorandam proposuisse, quod etiam asserit Auctor Apiarii t. Sed videntur mihi, inquit Gretzerus, hæretici illi veterem calumniam ab inferis excitâsse, quæ est apud Athanasium: v *An quia Christus vectus est, insidens asino, asinos honorificè venerari debeamus?* respondet Auctor his verbis: *Christus per asinum non devicit diabolum, neque in eo salutem operatus est; sed in* CRUCE. *Unde asinum quidem si videant dæmones, non horrent, neque metuunt; videntes verò* CRUCEM *terrentur, fugiunt, & evanescunt. Hæc*, quæ de Apione dixit Josephus x, Calvinus *debuit respicere, nisi cor asini ipse potius habuisset, & impudentiam canis.* Sed parum est hisce inimicis crucis Christi, cruces omnes, ac signa, ad ipsam vivificæ crucis imaginem efficta execrari, y quin & veras, ac sanctas ex ea ipsa, toto orbe dispersas partes, ac reliquias, innumeris

q S. Thom. 1. part. qu. 53. art. 1. & qu. 93. art. 1. r August. lib. 83. quæst. qu. 73. & 74.

s Calvin. lib. de relig. t Auctor Apiarii 4. p. c. 3. v Athan. lib. quæst. ad Antiochum Princip. x Ioseph. lib. 2. contra Apionem. y Calumniæ, ac blasphemiæ hæreticorum in particulas crucis Christi.

san-

ſannis, ſarcaſmis, ac blaſphemiis impetunt. Calvinus projectâ, ac ſacrilegâ audacia effutire auſus eſt z *Cùm crucem integram unus homo geſtare potuerit, nunc ejus ferendis particulis, ſi omnes colligerentur in unum, ne trecentos quidem homines ſufficere, imò ne integram navim*: vel ut alii nugantur: (z) *Ne decem quidem naves Batavicas*. Sic batavicè philoſophantur. His tamen parciorem ſe præſtitit Eraſmi perſonatus Ogygius, a cùm crucem Dominicam *privatim, ac publicè tot locis oſtendi dictitat, ut ſi fragmenta conferantur in unum, navis onerariæ juſtum onus videri poſſint; & unum tamen totam* CRUCEM SUAM, *bajulavit Dominus*. Demus & Apoſtatæ Luthero, b *integram domum conſtrui poſſe ex particulis* SANCTÆ CRUCIS, *quæ hinc, & inde oſtenduntur, ſi in unum colligerentur*. Quid tum? an ideò unum, idémque ſalutiferæ crucis lignum non ſit? omnino ſi reformatam deformiter iſtorum Apoſtatarum fidem, ac verba excantati audiamus. Verum mendacii, meræque calumniæ, impudentiſſimos Hæreſiarchas evincunt quamplurima ſanè argumenta. Evincit SS. Patrum, omni exceptione major auctoritas, è quibus S. Paulinus, de quo Auguſtinus: c *Pectus tuum tale Domini oraculum eſt, ut ex eo nobis placita contra implicita, & adverſus loquaciſſimas quæſtiones explicatiſſima dari reſponſa præſumamus*; hic Præſul Nolanus Severum monet his verbis: d CRUX *in materia inſenſata, vim vivam tenens, ita ex illo tempore innumeris penè quotidie hominum votis, lignum ſuum commodat, ut detrimenta non ſentiat, & quaſi intacta permaneat, quotidie dividua ſumentibus, & ſemper tota venerantibus*. Evincit ad fidem faciendam ratio, quam adducit momenti maximi: e *Iſtam*, inquit, *imputribilem virtutem, & indelebilem ſoliditatem, de illius profectò carnis ſanguine bibit, qua paſſa mortem, non ſenſit corruptionem*. Quæ fusè proſequitur Ferrandus f noſter. Evincit Dei omnia potentis virtus, cui ſimilem cùm aliis ſacris Lipſanis communicârit; cur redemptionis noſtræ inſtrumento, corporis, ac ſanguinis contactu ſacrato denegarit? ut etiam Eraſmianus ille Ogygius vidit: g *Cui novum dici poſſe videtur* id miraculi, *cùm Dominus, qui hæc auget, ſit omnipotens*. Evincit farina ex hydria, oleum è lecytho apud viduam Sareptanam. Sicut piſces, panes, vinum à Chriſto in Judæa. Evincit ſtatua uxoris Loth, quæ per ſua diſpendia ſeipſam divinitus reparat, & reformat, ut è vatibus Chriſtianis Prudentius, & Tertullianus cecinerunt h. Vide quot ſæcula hæc ſtatua ſatis perpluta nimbis, nive, grandine, lambentium armentorum, vulneribus tranſeuntium, & injuriis impetita, extenuata, & attrita, ſibi ſemper ſimilis, ſeipſa miraculo reparabilis ſteterit, ac perdurârit. Idem de veſtigiis Chriſti aſcendentis, monti Oliveto, im-

z Calvin. admonit. reliq. (z) Beza Serm. 27. de paſſ. Auctor. Apiarii p. 4. c. 3. a Eraſm. colloq. peregrin. b Luther. conc. de exaltat. Sanctæ Crucis. c Aug. Epiſt. 34.

d Paulinus Epiſt. 11. e Ibid. f Ferrandus diſq. reliq. lib. 1. cap. 1. art. 1. g Eraſm. cit. h Prudent. Hamarbig. Tertull. de Sodoma.

ipressis, gravissimi Auctores *i*, oculati testes affirmant. Denique evincunt sexcenta id genus ia, mirabili augmento multiplicata, ut in Thaumasiis P. Silvestri Petra Sancta, de miraculis perpetuis videre est. Unum præterire non possum, quod apud Ludovicum de Angelis, ex Augustinianâ familia extare lego, cujus hæc verba sunt: *k* *Exstat*, inquit, *Virga Lignea, propter contactum corporis Sancti Augustini, incorruptibilis, & in parvas secta particulas, ab antiquo tempore numquam diminuta, & pro magno pignore, apud Eremitas, ubi sepultura S. Augustini, asservata.* Quæ hactenus de inimicis Crucis Christi retulimus, minuta videbuntur, si cum iis quæ dicturus sum, conferantur; à verbis procedunt ad verbera, ad immania & sacrilega facinora. Eo quippe in Crucem odio feruntur, eamque à patre diabolo traxêre vesaniam, *l* ut omne signum Crucis everti, pessumdari, flammis aboleri in votis habeant, & sacrilegis ausis nitantur. Ad quod probandum narrat Bzovius: *m* Anno 1565. cum Novatores nostri Parisiis primum facultatem obtinuissent condendi in urbe, orationis, seu potius impietatis domum, operis artificem vocarant in judicium, quod tectum crucis signo, rubris, & viridibus tegulis distincto, communivisset, hoc in derisum & contumeliam reformatæ Religionis asserentes factum. Respondit verò artifex, se honoris causa id fecisse, quia videret ædem B. Virginis, præcipuam urbis Basilicam, atque insuper Regis Christianissimi Palatium, Crucis signo notatum esse. Si autem præscivisset gentem illam cruci inimicam, ne lapidem quidem pro ea positurum fuisse. Nec satis est Crucifixi cultorem in jus vocare, ultrà impietas, ac effrenata eorum rabies se effudit: cum Nemausi sub Annum 1561. Crucifixi imaginem quatuor lictoribus tradidêre flagellandam. Quin & alias plures ejusdem Salvatoris in crucem acti effigies, variè fissas, ad comburenda Sanctorum corpora adhibuere. Uti factum ab illis Cæsaroduni, *n* ubi Corpus Sancti Francisci de Paula, etiam post 55 Annos integrum, atque incorruptum, sacro loculo extraxerunt, & majoris Crucifixi lignis, quem ex odæo deturbarant, & in frusta dissecuerant, impiè combusserunt. Horrêsco referens, & lentam hic vindicis Dei manum obstupesco. Vos saltem veri crucis amatores, dum hæc auditis, injurias illas ab impiis amabili Salutis nostræ signo illatas, amoris lacrymis expiate, & omni honoris ac venerationis cultu restaurate. Quo genere pietatis enituit Margarita, Maximiliani II. Imperatoris lectissima filia. *o* Inaudierat hæc, Judæos gentem perfidam, ac crucis simul, & crucifixi inimicam, pendentis è cruce Domini effigiem impiè violâsse, multisque contumeliis affectam, pessumdedisse, atque aliquoties in ignem conjecisse, voce hac ad aures eorum allabente: *Cur me tam impiè tracta-*

i Vide Ferrand. cit. k Petra Sancta miracula perpetua.
l Hæretici, iconomachi cruces destruunt & incendunt. m Bzov. ad an. 1565.

n Raynaud. gloria Patriarch. o Ioan. Gans in hist. Virg. Austriacar. l. 12. c. 4.

tractatis: An nescitis me Deum vestrum esse? Quid agat imbellis Virgo? Sponsi contumeliam primò multis profusis lacrymis solari instituit: deinde, ut qua posset viâ, illatam Domino injuriam compenset, *Festum*, novum *injuriarum Domini Jesu* dictum celebrare cœpit, totoque octiduo summa cum pietate, ac Religione, universâ aula Madritana annitente, transegit: quo id apud Dominum promerita fuit, ut singularem coram eo gratiam iniret; quod vel inde patuit, cum non multò pòst, cœlesti nuncio declaravit, Margaritam ex iis unam esse, quæ divinæ justitiæ gladium, & quæ universo Hispaniæ Regno clades imminebat, avertisset. Crux itaque Domini; quæ Judæis quidem scandalo, hæreticis, ac inimicis Crucis Christi ludibrio, opprobrio, & odio est, nobis in amore, in honore sit. Signetur in fronte, figatur in Basilicis, exstet in abacis, fulgeat in auro, & gemmis: emineat in Regum diadematis, honoretur, ac adoretur ab omnibus. Ad hoc hortantur nos Sanctorum Patrum verba, & exempla: p *Nos*, inquit Augustinus, (lignum Crucis) *omni veneratione dignissimum fatemur, & ad recordationem* Crucifixi *nostri veneramur.* Sanctus Damascenus: q *Omnia quæ Deo adjacuerunt, adoramus, ipsis reverentiam & pietatis cultum exhibentes.* Cumque crucem ab ipso DEO cernimus honoratam, cur nos homines, cruci honorem denegemus: r *Cur sub antiquis*, inquit Augustinus, *scelerati crucifigerentur, modò nullus crucifigitur; honorata est, & finita est: finita est in pœna, manet in gloria. A locis suppliciorum, fecit transitum ad frontes Imperatorum. Qui tantum honorem dedit pœnis suis, quid non servat fidelibus suis?* amatoribus scilicet crucis suæ. Quem honorem ut & perfidi Judæi, & impii hæretici gloriosissimo crucis trophæo tribuant, concludo insolenti tragœdia, qua ad sacrilegam sævitiam nihil truculentius, qua ad inauditam benignissimi Jesu Crucifixi clementiam, nihil potest excogitari, aut enarrari clementius; quam ex D. Athanasio, & concilio Oecumenico, ut omnibus ad manum, in oculis, & animis sit, verbotenus subjicio.

s Sustollite oculos mentis vestræ, & videte novum miraculum hoc, quod factum est nunc in infinitam admirationem Dei. Aspicite, & date ei gloriam. Contemplamini ineffabilem misericordiam ejus, & magnitudinem dispensationis ejus, atque lamentum cum lætitia sumite. In Deo quidem nihil extraneum: Deus enim cum sit, omnia potest: quia verò in diebus nostris, & in nobis factum est, expavescet omne cor audientium. Verè expavit cœlum in eo, quod temerè factum est. Conturbatæ sunt abyssi, & sol obtenebratus est, & luna, & stellæ similiter super hoc, quod patratum est. Sed iterum lætatæ sunt in eo, quod à Domino dispensatum est, omnes Cœlorum virtutes. Audite, & admiramini

p August. lib. 2. de visit. infirm. c. 3.
q Damasc. lib. 1. c. 12. r Augustin. in psalm. 36.

s Sermo S. Athanasii de imagine Iesu Christi. Conciliorum tom. 111. Synodo 7. Act. 4. Martyrolog. 9. Novemb.

quod

quòd factum est in diebus nostris. Intelligentes intelligite, & aurem vestram inclinate, foras quod cordis est, porrigite, & audite. Civitas est Berytus vocata, in finibus Tyri, & Sidonis sita, Antiochæ subdita. In hac civitate Beryto, multitudines erant copiosæ Judæorum. Porrò juxta Synagogam ipsorum, quæ valde esse magna videbatur, Christianus quidam accepit ad pensionem cellulam à quodam, in qua habitans, contra accubitum suum fixit imaginem Domini nostri Jesu Christi, honestè depictam, & integræ staturæ, habentem Dominum nostrum Jesum Christum. Transacto autem modico tempore, perquisivit mansionem majorem ille Christianus, quemadmodum & indigebat. Hoc autem Domini nostri Jesu Christi gratia dispensavit, ut credo, v *qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, ostendens miracula sua se colentibus, & omnibus in se credentibus, in redargutionem impiorum, & stabilitatem fidelium. Quæsivit ergo Christianus, ut dixi, majorem domum, & invenit in quodam loco civitatis, & transtulit se illuc à domo, quæ erat juxta Synagogam Judæorum. Et sublatis omnibus suis, per oblivionem (dispensatione tamen DEI) Imaginem Domini dimisit, oblivioni, ut præfatus sum, traditam. Quidam verò Judæus accepit domum illam ad pensionem, in qua imago Domini stabat; intromissis autem omnibus suis permanebat in domo, minimè contemplatus iconem Domini, quod staret illic. Neque enim consideravit locum illum, sed ingressus manebat. Quadam verò die invitavit Judæus unum è contribulibus suis ad prandium; Et cum pranderent, elevatis oculis Judæus, qui invitatus fuerat, vidit Iconem Domini nostri Jesu Christi; & dicit ei, qui se invitaverat: Tu cum sis Judæus, quomodo imaginem hujusmodi habes? convicia plurima quoque, & nefanda emittens adversus Dominum: quæ non audeo scribere, absit, quæ dixit contra Salvatorem is, qui fuerat invitatus. Tunc is, qui invitaverat, videns imaginem Domini, rationem reddidit invitato Judæo, dicens: quia usque in præsens non vidi imaginem? Et siluit invitatus. Abiit autem ad summos Sacerdotes suos, & accusat Judæum, qui in domo manebat, in qua imago Domini erat, dicens, quia ille imaginem habet Nazareni videlicet in domo sua. Qui audientes dixerunt; si potes hoc ostendere. At ille affirmavit, quia ego ostendam hoc in domo ejus. Illi verò repleti furore, vespere quidem siluerunt. Mane verò facto summi Sacerdotes eorum, atque presbyteri, assumpto eo, qui Judæo detraxerat, & turba multa gentis suæ, pergunt ad domum Judæi, in qua imago Domini stabat. Pervenientes autem ad locum summi Sacerdotes insiluerunt, & seniores cum eo, qui indicaverat, & vident imaginem Domini stantem. Tunc vehementer irati, Judæum quidem, qui habitabat in domo

v 1. Tim. 2.

Quid ad hæc, Auditores? Si tam miranda, & toto orbe celebranda, immensa illa benignitas Redemptoris nostri, ligno Crucis confixi, in impios, blasphemos, sacrilegos Judæos, prodigialiter prodiga sese effuderit; quæ non vobis Crucem amantibus, ac venerantibus, & potissimum in supremâ & mortis luctâ arctè amplexantibus, virtus, robur, gratia, salus, & benedictio speranda est? Confidite, qui in hoc ligno vicit mundum, faciet & vos de mundo, carne, & dæmone triumphare, & secum ubi hoc signum erit, in æternum regnare.

FESTUM

FESTUM
SANCTI IVONIS JURISPERITORUM PATRONI.

ADVOCATUM *habemus apud Patrem.* 1. Joan. 2.

Omnibus idem. Virgil. lib. 10. Æneid.

ARGUMENTUM.

QUanta sit JURISPRUDENTIÆ dignitas, & excellentia, ex eo colligere est, quod qui hac scien-

Quid ad hæc, Auditores? Si tam miranda, & toto orbe celebranda, immensa illa benignitas Redemptoris nostri, ligno Crucis confixi, in impios, blasphemos, sacrilegos Judæos, prodigialiter prodiga sese effuderit; quæ non vobis Crucem amantibus, ac venerantibus, & potissimum in supremâ & mortis luctâ arctè amplexantibus, virtus, robur, gratia, salus, & benedictio speranda est? Confidite, qui in hoc ligno vicit mundum, faciet & vos de mundo, carne, & dæmone triumphare, & secum ubi hoc signum erit, in æternum regnare.

FESTUM

FESTUM
SANCTI IVONIS
JURISPERITORUM
PATRONI.

ADVOCATUM *habemus apud Patrem.* 1. Joan. 2.

Omnibus idem. Virgil. lib. 10. Æneid.

ARGUMENTUM.

QUanta sit JURISPRUDENTIÆ dignitas, & excellentia, ex eo colligere est, quod qui hac scien-

Quid ad hæc, Auditores? Si tam miranda, & toto orbe celebranda, immensa illa benignitas Redemptoris nostri, ligno Crucis confixi, in impios, blasphemos, sacrilegos Judæos, prodigialiter prodiga sese effuderit; quæ non vobis Crucem amantibus, ac venerantibus, & potissimum in supremâ & mortis luctâ arctè amplexantibus, virtus, robur, gratia, salus, & benedictio speranda est? Confidite, qui in hoc ligno vicit mundum, faciet & vos de mundo, carne, & dæmone triumphare, & secum ubi hoc signum erit, in æternum regnare.

FESTUM

FESTUM SANCTI IVONIS JURISPERITORUM PATRONI.

ADVOCATUM *habemus apud Patrem.* 1. Joan. 2.

Omnibus idem. Virgil. lib. 10. Æneid.

ARGUMENTUM.

QUanta ſit JURISPRUDENTIÆ dignitas, & excellentia, ex eo colligere eſt, quod qui hac ſcien-

tractatis: An nescitis me Deum vestrum esse? Quid agat imbellis Virgo? Sponsi contumeliam primò multis profusis lacrymis solari instituit: deinde, ut qua posset viâ, illatam Domino injuriam compenset, *Festum*, novum *injuriarum Domini Jesu* dictum celebrare cœpit, totoque octiduo summa cum pietate, ac Religione, universâ aula Madritana adnitente, transegit: quo id apud Dominum promerita fuit, ut singularem coram eo gratiam iniret; quod vel inde patuit, cum non multò pòst, cœlesti nuncio declaravit, Margaritam ex iis unam esse, quæ divinæ justitiæ gladium, & quæ universo Hispaniæ Regno clades imminebat, avertisset. Crux itaque Domini; quæ Judæis quidem scandalo, hæreticis, àc inimicis Crucis Christi ludibrio, opprobrio, & odio est, nobis in amore, in honore sit. Signetur in fronte, figatur in Basilicis, exstet in abacis, fulgeat in auro, & gemmis: emineat in Regum diadematis, honoretur, ac adoretur ab omnibus. Ad hoc hortantur nos Sanctorum Patrum verba, & exempla: p *Nos,* inquit Augustinus, (lignum Crucis) *omni veneratione dignissimum fatemur, & ad recordationem* CRUCIFIXI *nostri veneramur.* Sanctus Damascenus: q *Omnia quæ Deo adjacuerunt, adoramus, ipsis reverentiam & pietatis cultum exhibentes.* Cumque crucem ab ipso DEO cernimus honoratam, cur nos homines, cruci honorem denegemus: r *Cur sub antiquis,* inquit Augustinus, *scelerati crucifigerentur, modò nullus crucifigitur; honorata est, & finita est: finita est in pœna, manet in gloria. A locis suppliciorum, fecit transitum ad frontes Imperatorum. Qui tantum honorem dedit pœnis suis, quid non servat fidelibus suis?* amatoribus scilicet crucis suæ. Quem honorem ut & perfidi Judæi, & impii hæretici gloriosissimo crucis trophæo tribuant, concludo insolenti tragœdia, qua ad sacrilegam sævitiam nihil truculentius, qua ad inauditam benignissimi Jesu Crucifixi clementiam, nihil potest excogitari, aut enarrari clementius; quam ex D. Athanasio, & concilio Oecumenico, ut omnibus ad manum, in oculis, & animis sit, verbotenus subjicio.

s Sustollite oculos mentis vestræ, & videte novum miraculum hoc, quod factum est nunc in infinitam admirationem Dei. Aspicite, & date ei gloriam. Contemplamini ineffabilem misericordiam ejus, & magnitudinem dispensationis ejus, atque lamentum cum lætitia sumite. In Deo quidem nihil extraneum: Deus enim cum sit, omnia potest: quia verò in diebus nostris, & in nobis factum est, expavescet omne cor audientium. Verè expavit cœlum in eo, quod temerè factum est. Conturbatæ sunt abyssi, & sol obtenebratus est, & luna, & stellæ similiter super hoc, quod patratum est. Sed iterum lætatæ sunt in eo, quod à Domino dispensatum est, omnes Cœlorum virtutes. Audite, & admiramini

p August. lib. 2. de visit. infirm. c. 3.
q Damasc. lib. 1. c. 12. r Augustin. in psalm. 36.

s Sermo S. Athanasii de imagine Iesu Christi. Conciliorum tom. 111. Synodo 7. Act. 4. Martyrolog. 9. Novemb.

quod

quòd factum est in diebus nostris. Intelligentes intelligite, & aurem vestram inclinate, foras quod cordis est, porrigite, & audite. Civitas est Berytus vocata, in finibus Tyri, & Sidonis sita, Antiochæ subdita. In hac civitate Beryto, multitudines erant copiosæ Judæorum. Porrò juxta Synagogam ipsorum, quæ valde esse magna videbatur, Christianus quidam accepit ad pensionem cellulam à quodam, in qua habitans, contra accubitum suum fixit imaginem Domini nostri Jesu Christi, honestè depictam, & integræ staturæ, habentem Dominum nostrum Jesum Christum. Transacto autem modico tempore, perquisivit mansionem majorem ille Christianus, quemadmodum & indigebat. Hoc autem Domini nostri Jesu Christi gratia dispensavit, ut credo, v *qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, ostendens miracula sua se colentibus, & omnibus in se credentibus, in redargutionem impiorum, & stabilitatem fidelium. Quæsivit ergo Christianus, ut dixi, majorem domum, & invenit in quodam loco civitatis, & transtulit se illuc à domo, quæ erat juxta Synagogam Judæorum. Et sublatis omnibus suis, per oblivionem (dispensatione tamen DEI) Imaginem Domini dimisit, oblivioni, ut præfatus sum, traditam. Quidam verò Judæus accepit domum illam ad pensionem, in qua imago Domini stabat; intromissis autem omnibus suis permanebat in domo, minimè contemplatus iconem Domini, quod staret illic. Neque enim consideravit locum illum, sed ingressus manebat. Quadam verò die invitavit Judæus unum è contribulibus suis ad prandium; Et cum prandere nt, elevatis oculis Judæus, qui invitatus fuerat, vidit Iconem Domini nostri Jesu Christi; & dicit ei, qui se invitaverat: Tu cum sis Judæus, quomodo imaginem hujusmodi habes? convicia plurima quoque, & nefanda emittens adversus Dominum: quæ non audeo scribere, absit, quæ dixit contra Salvatorem is, qui fuerat invitatus. Tunc is, qui invitaverat, videns imaginem Domini, rationem reddidit invitato Judæo, dicens: quia usque in præsens non vidi imaginem: Et siluit invitatus. Abiit autem ad summos Sacerdotes suos, & accusat Judæum, qui in domo manebat, in qua imago Domini erat, dicens, quia ille imaginem habet Nazareni videlicet in domo sua. Qui audientes dixerunt; si potes hoc ostendere. At ille affirmavit, quia ego ostendam hoc in domo ejus. Illi verò repleti furore, vespere quidem siluerunt. Mane verò facto summi Sacerdotes eorum, atque presbyteri, assumpto eo, qui Judæo detraxerat, & turba multa gentis suæ, pergunt ad domum Judæi, in qua imago Domini stabat. Pervenientes autem ad locum summi Sacerdotes insiluerunt, & seniores cum eo, qui indicaverat, & vident imaginem Domini stantem. Tunc vehementer irati, Judæum quidem, qui habitabat in domo

v 1. Tim. 2.

domo illa, extra Synagogam facientes, expulerunt; imaginem verò Domini nostri Jesu Christi deponentes, dixerunt; sicut Patres nostri illuserunt ei aliquando, ita & nos illudamus illi. Tunc cœperunt conspuere in faciem Sanctæ imaginis Domini, & dare alapas coram his, qui convenerant, hinc & inde imaginem Domini in faciem percutientes, atque dicentes; quæcumque fecerunt ei Patres nostri, omnia faciamus & nos imagini ejus. Et dicunt, audivimus quia illuserunt ei, & hoc ipsum nos faciamus. Infinitis ergo ludibriis illuserunt Iconem Domini, quæ nos neque dicere audemus. Deinde dicunt; audivimus quia clavis confixerunt manus ejus, & pedes: hoc & nos etiam faciamus ei. Tunc in manus, & pedes imaginis Domini infixerunt clavos. Iterum sævientes dixerunt, audivimus, quia aceto, & felle potaverunt eum cum Spongiâ; faciamus ei & nos: & fecerunt, apponentes ad os Imaginis Domini spongiam aceto plenam. Rursus dicunt; didicimus quia calamo percusserunt caput ejus Patres nostri: idipsum & nos faciamus: & accipientes calamum, percutiebant caput Domini. Cæterum novissime dicunt; & liquidius edocemur, quia lanceâ latus ejus aperuerunt, nihil prætermittamus, sed addamus & hoc: & facientes deferri lanceam, præceperunt cuidam suorum tollere lanceam, & percutere contra latus imaginis Domini. Mox ergo emanavit multitudo sanguinis, & aquæ ab ea. Christe gloria tibi, incomprehensibilis gloria tibi, quis sicut tu DEUS? Quis præter te Deus, faciens terribilia, & obstupescenda? O miraculum Salvatoris nostri Majestatis. Horruerunt veraciter, & jam super hoc supernæ virtutes tuæ. O quantus es Domine ad humilitatem, ô quantus ad longanimitatem, ô quantus es in misericordia? Prius enim propter nos, & propter salutem nostram, cum esses sine carne, incarnatus ex Virgine Maria, crucifixus es in illa carne, cum esses ipse impassibilis Deitate. Nunc verò iterum in imagine crucifixus es Domine, in redargutionem impiorum, & omnium incredulorum, atque stabilitatem eorum, qui veraciter in te credunt. Sed gloria tibi Domine, qui solus omnia potes, unà cum benedicto Deo nostro & Patre, atque cum Spiritu Sancto. Amen. Vos autem, ô Filii audite reliqua, quæ dispensata sunt ab eodem Domino: ipsius enim erat permissio. Denique postquam percussum est lancea latus ejusdem imaginis Domini, & emanavit Sanguis, & aqua, ut superius dictum est; dicunt summi Sacerdotes eorum & Seniores: Quoniam susurrant colentes eum, quod sanitates multas fecerit, sumamus ergo sanguinem hunc, & aquam, & deferamus ad Synagogam, & colligamus omnes, qui malè habent in populo, & ungamus eos ex illo, & videamus, an vera sint, quæ dicuntur. Tunc afferentes lateri Iconis Domini, vas secundum locum imaginis percussionis lanceæ, unde exivit Sanguis & aqua, repleverunt ampullam ad locum jugulationis lanceæ: & inferentes illudebant; ut injuriis appe-

appeterent, sicut putabant, coram omnibus universorum Dominum. Et collectis omnibus, qui malè habebant, ante omnes paralyticum, quem a nativitate noverant, adducentes unxerunt; & statim saluit, & exiliit sanus homo penitus. Deinde cæcos adduxerunt, qui & ipsi visum receperunt. Dæmonium verò patientes mox emundati sunt. Turbatio quoque magna, & infinita per totam civitatem effecta est, cunctis confluentibus propter infinita miracula. Commotæ autem sunt omnes multitudines Judæorum: plures enim civitatem habitabant. Currebant ergo ferentes eos, quos in domibus suis habebant, quotquot habebant languentes, aut paralyticos, aut debiles, aut aridos, aut leprosos, omnes cucurrerunt: ita ut neque Synagoga eorum, licet magna fuerit, caperet illos: neque locus, multitudine infiniti populi propter miracula concurrente. Omnes autem Principes Sacerdotum, ac Seniores, & populus Judæorum, virorum, puerorum, & mulierum crediderunt in Dominum Jesum Christum, clamantes: Gloria tibi Christe, quem Patres nostri crucifixerunt, qui & à nobis nunc crucifixus es in imagine tua. Gloria tibi Fili Dei, qui tanta fecisti miracula: tibi credimus, propitius nobis esto, & suscipe nos. Hæc clamabant lugentes omnes, & voces emittebantur, & miracula perficiebantur, summis sacerdotibus ungentibus, & cunctis curatis, & vivificatis. Postquam autem omnes sanati sunt, confestim ad Episcopum sanctissimæ constitutæ illic Ecclesiæ, qui jam quæ fuerant facta didicerat, multitudines currebant clamantes, unus Deus Filius, & ipse unigenitus unus Christus, quem Patres nostri crucifixerunt ipsum Deum novimus, huic nos credimus. Multis itaque laudibus glorificantes Deum, imaginesque Archiepiscopo demonstrantes, & annunciantes quæ fecerant imagini Domini, qualiter & Sanguis & aqua exierunt ex latere Imaginis, nec non & infinita miracula quæ facta sunt, ita omnes multitudines, ut Sancto Baptismate dignæ fierent, supplicabant. Quos Episcopus unà cum Clero suo assumptos, omnes baptizavit per multos dies; & Synagogam eorum, Ecclesiam Salvatori nostro Christo dicavit. Illis autem rogantibus, etiam cæteras Synagogas eorum martyria fecit. Et sic gaudium magnum factum est in civitate illa, non solum corporibus sanatis & vivificatis, sed & tot animabus in vitam a mortuis redeuntibus æternam. Hæc agnoscens ego festinavi indicare vobis, fratres amantissimi, ad utilitatem animarum vestrarum: ut cognoscentes & in hoc Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi virtutem, plus aliquid in fide ipsius confirmemini, & exultetis super magnalibus ejus, quæ nunc etiam operatus est. Date ergo ipsi gloriam, cum lætitiâ in compunctione, & lamento, gaudentes & gratias agentes, quia sua nos fide, & sua fecit agnitione dignos in Christo Jesu Domino nostro; Cum quo & Patri, unà cum Spiritu Sancto gloria, nunc & semper, & in Sæcula Sæculorum. Amen.

Quid

Quid ad hæc, Auditores? Si tam miranda, & toto orbe celebranda, immensa illa benignitas Redemptoris nostri, ligno Crucis confixi, in impios, blasphemos, sacrilegos Judæos, prodigialiter prodiga sese effuderit; quæ non vobis Crucem amantibus, ac venerantibus, & potissimum in supremâ & mortis luctâ arctè amplexantibus, virtus, robur, gratia, salus, & benedictio speranda est? Confidite, qui in hoc ligno vicit mundum, faciet & vos de mundo, carne, & dæmone triumphare, & secum ubi hoc signum erit, in æternum regnare.

FESTUM

FESTUM

SANCTI IVONIS JURISPERITORUM PATRONI.

ADVOCATUM *habemus apud Patrem.* 1. Joan. 2.

Omnibus idem. Virgil. lib. 10. Æneid.

ARGUMENTUM.

QUanta sit JURISPRUDENTIÆ dignitas, & excellentia, ex eo colligere est, quod qui hac scien-

ſcientia præcelluêre, illos apud Reges, Principes, Imperatores ſummo ſemper in honore ac veneratione habitos fuiſſe conſtet. Utilitas verò exinde manifeſta eſt, quod à Juriſperitis, & Cauſidicis, jura omnia divina & humana vindicanda: abſq; his, innocentum, viduarum ac pupillorum oppreſſio exſpectanda: juſtitia omnis, ſine qua nulla regna, nec reſpublica conſiſtere poteſt, terris eliminanda ſit. Hinc ſibi titulum, & partes *advocati*, filius Dei, ejúsque exemplo, Advocatorum Tutelaris DIVUS IVO, ultro aſſumpſit; quem *paVperes Laborantes ADVoCatVM reperIent.* Hunc alii complures juſtitiæ, ac recti defenſores, viduarúmque, ac pupillorum Patroni, cœlitum Albo adſcripti, laudabiliter æmulati ſunt. Nunc, cum com-communis omnium querela ſit, multos inter Cauſidicos, & Advocatos, imperitos irrepere, vix à limine *Bartholum & Baldum* ſalutâſſe: alios à recto deviare, iniquis cauſis patrocinari, lites ex litibus ſerere, contentioſum funem trahere, maximo regnorum ac reipublicæ damno, eorúmque æterno exitio, tragico non uno eventu declarabo; ut quorum exitus reformidant, eorum fraudes, & injuſtitiam deteſtentur.

§. I. *Juriſprudentia commendatur primum ex illo Joannis:* ADVOCATUM *habemus apud Patrem,* JESUM *Chriſtum juſtum.* 1. Joan. 2.

§. II. *Sancti, qui munere* ADVOCATI *rectè functi, cœlitibus adſcripti ſunt.*

§. III. *Iniquorum Cauſidicorum vitia, fraudes, nequitiæ, injuſtitiæ deteguntur.*

FE-

FESTUM
SANCTI IVONIS JURISPERITORUM PATRONI.

ADVOCATUM *habemus apud Patrem*. 1. Joan. 2.

Isturus hodie ad hunc amplissimum litteratorum Virorum consessum, x ad venerandum tot Jurisperitorum Senatum, vereor ne mihi eveniat, quod olim Porcio Romano, Oratori parum exercitato accidisse legimus. y In celebri Senatorum consessu, eloquentiæ suæ omnem supellectilem explicaturus, elaboratam industriâ orationem, in horto suo declamitabat quotidie: ibi copiosa caulium multitudo repræsentabat Auditores, & ut quisque aut trunco humilior, aut patulis diffusior foliis erat, diversos dignitatum ordines distinguebat. Dicebat ad virides istos Præsides magna cum cura, submisso vultu, adductâ togâ, in omne argumentum modestiæ fictus. Si ventum foret ad illud solenne, *Auditores ornatissimi*, aut illud grandius, *Patres conscripti*; hinc caput aperire, pedem utrumque per vices adducere, jactare cerviculam, concionem modestis oculis, & gravibus salutare. Adreperet terrigena, herbigrada, domiporta, aut limax è cochlea, novum fingebat auditorem: obstreperet è myricis avicula? quasi adversus importunos tumultuantium strepitus, animum obfirmabat: impulsæ levi flatu stirpes agitarentur? hæc verò sententiosè, & nervosè dicta laudantium admurmuratio censebatur.

Jam satis firma erat memoria, congruens actio; illuxerat dies ille, quo ex hortuli umbraculis in Solem, & apertum educenda erat eloquentia. Instruitur locus ad agendum amplissimus, omni apparatu, ornatúque visendus, conferta hominum turba maturè fores obsidet, excluduntur plebejæ animæ, pauci barbâ, talaríque pallio doctrinam, aut pretioso vestitu nobilitatem professi, magnâ demum ambitione admittuntur. Prodit tandem novus Hortensius, cogitationum febribus æstuans: in unum ora, in unum oculi, in unum animi defiguntur: altum silentium, ingens exspectatio. Quid deinde, quid censetis, Auditores? orationem, ut apud Homerum concitatam, & sine intermissione in

x Ad Iurisperitos. y Ludov. Cellotius, orationes panegyr. orat. 6.

in morem nivis supervenientem? eámne potius, quæ verecundo similis principio, se circumspicit, & æstimat, & præbet æstimandam? videte ut pallet, ut tremit! salva res: magnos olim Oratores scimus in principio dicendi exalbescere, & non parum commoveri solitos. Sed diutius obmutescit; quid etiam circumspectat? dic Orator, aut numquam dicas. Surgit, caput aperit, voce tremulâ postulat sibi ignosci, evolâsse cum Auditorum hortensium viriditate filicatam orationem: patere certè, præsentes, superstites caules non esse, qui sponte moverentur. Quid plura? demittere cogitur auriculas, elinguis & rubore suffusus, proripere sese infantissimus Orator.

Consimile quid, ne mihi, qui non sum, nisi qui dicam ad stolidos & agrestes, caulium, aut stolonum instar, aut ad imperitas mulierculas, in hoc doctissimorum hominum theatro obveniat, alium vobis, qui pro Auditorum dignitate, pro numquam satis laudandæ *Jurisprudentiæ* excellentiâ, pro eximia D. Ivonis in causis tractandis peritia, pupillis & orphanis tuendis justitia, singulari denique in omnem vitam virtutum præstantia dicturus sit, oratorem aureum, ipsum nempe Chrysostomum, Chrysologum, aliósque aurei sæculi sacros Oratores sufficiendos decrevi.

* *
*

§. I.

Jurisprudentia commendatur primum ex illo Joannis: z ADVOCATUM *habemus apud Patrem* JESUM *Christum justum.* 1. Joan. 2.

QUàm copiosè aureum eloquentiæ flumen hic decurrat, attendite: a *Sicut* Advocatus *à malefactore instructus, ad tribunal accedit, & personam gerit ejus, cui patrocinatur: & omnia crimina ejus, qui judicatur, in se assumit, & quasi pro seipso apud Judicem causam agit; tametsi criminum minimè reus sit: eum in modum Dominus noster* Jesus *Christus venit è cœlis impeccabilis, & pro me* (& pro vobis) *intercedit.* Ipse contra Simonem leprosum Magdalenæ: & contra Pharisæos, discipulorum partes egit, & Advocatus extitit. Ipse *qui peccatum non fecit,* peccatorum causam suscepit. Sic mulier in adulterio deprehensa Christum causæ suæ Patronum nacta est, nequidquam Judæis malignantibus, & accusantibus: b *Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adulterio; in lege autem, Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare. Tu ergò quid dicis?* Jesus verò *inclinans se, digito scribebat in terra,* & brevi Scripturâ, c divinus hic Advocatus, inquit S. Thomas, *sententiam profert ad eorum instan-*

z Christus Advocatus. a Chrysost. Serm contra hæreticos. b Ioan. 8. v. 5. c S. Thom. hîc.

tiam,

tiam, qua partes confudit, & convicit; ream defendit, & absolvit.

d *Ad officium* porrò *Advocati pertinet*, *non quod accuset*, *vel condemnet*; *sed magis accusatorem repellat*, *& condemnationem impediat*. Documentum hinc ad mores Pineda Judicibus præscribit: e *Hoc*, inquit, *fecit* JESUS, *cùm ferre sententiam contra adulteram rogaretur*. *Duo hoc facto innuit*, *quod imitari debent Judices*: *imprimis inclinavit se deorsum*, *ut terram tantummodo aspiceret*: *& à rea*, *& accusatoribus vultum averteret*; Quod suo loco plenius prosequemur.

Quin & Benignissimus Redemptor inter homines versatus, causam omnium nostrum complexus est, & potenter peroravit: Ioannis 17. f *non pro eis rogo tantum* (scilcet Apostolis) *sed & pro eis*, *qui credituri sunt per verbum eorum in me*. Longè autem potentissime è cathedrâ Crucis interpellavit pro nobis, de quo Angelicè Doctor Aquinas: g *ejus pro nobis intercessio fuit triplex*. *Primò*, *ante passionem devota oratione* (de qua jam diximus) *Secundò in Cruce*, *sanguinis effusione*. *Unde sanguis Christi melius*, *quam sanguis Abel dicitur clamare*. *Tertio post ascensionem*, *cicatricum repræsentatione* juxta illud ad Heb. 9. h *Ut appareat nunc vultui Dei pro nobis*. Hinc est quod Dilectus ille discipulus Jesu clamet: k ADVOCATUM *habemus apud Patrem JesumChristum*. l Nôstis qualem? *In causis animarum*; *non possessionum*. Idque *apud Patrem*, *ut iram Patris habeat placare*, *repræsentando Patri naturam humanam cicatricibus signatam*, *& ita sua merita allegantem*, *non nostra*.

Quæ potissima causa fuit, cur vulnerum cicatrices, glorioso in Corpore reservarit. Etenim si Marcus Antonius, Orator Romanus, m causam Aquilei, qui de capite periclitabatur, apud Senatum perorans, arrepto illius sago, multis confesso telis, sanguine consperso, ac testante vulnera, quæ pro Patriâ acceperat, magis ad clementiam hoc spectaculo, quam variis adductis rationibus, & suadâ sua permoverit; quid de Christo Advocato apud Patrem sentiemus? n *Qui ut appareat vultui Dei pro nobis*, *utque reservatæ in corpore plagæ*, uti ait Cyprianus, *Salutis humanæ*, *à Patre exigant pretium*, *& obedientiæ donativum*; Quæ potentissima ad animos permovendos ratio, & oratio est.

Quare ad quæstionem illam inter Theologos multis ventilatam: an Dominus Jesus; *Qui interpellat pro nobis*, in Cœlis super salute nostra, cum Patre æterno loquatur? respondet S. Thomas, o nullam hic intercedere locutionem; sed ipsam repræsentationem, per tot ora, quot vulnera, in humana natura, quam Cœlo intulit, quandam esse interpellationem. Chrysologus, Ravennas Antistes, de Lazaro mendico, ejusque ulceribus agens, hæc ait: p *Ad aperiendum cor divitis, totum corpus pauperis vulneribus aperuit*,

d S. Thom. in Epist. ad Rom. cap. 8. vers. 34. e Pineda in Eccl. cap. 11. f Ioann. 17. vers. 20. g S. Thom. in 1. Ioan. 2. vers. 1. h Heb 9. vers. 24. k 1. Ioan. 2. l S. Thom. cit.

m Cicero. orat. in Verrem. n S. Cyprian. Serm. 3. de jejunio. o S Thom. 3. part. q. 5?. à 6. p Chrysolog Serm. 121.

ruit, ut in admonendo divites, tot essent pauperis ora, quot vulnera. Similem in modum, totum sibi corpus aperiri voluit Christus, ut in exorando pro nobis Patrem, *tot essent ora, quot vulnera.* Unde peccatores quamtumvis sceleratos, & maximè flagitiosos, mortis æternæ reos, causæ suæ diffidentes, sic animat, & excitat Augustinus, qui expendens illa verba Ioannis: q ADVOCATUM *habemus apud Patrem Iesum Christum*, ita differit: r *Ibi habes* ADVOCATUM, *noli timere ut perdas causam confessionis tuæ: Si enim in hac vitâ commisit se homo disertæ linguæ, & non timet; committis te* VERBO, *& periturus es? clama,* ADVOCATUM *habemus apud Patrem, qui tot ora habet, quot vulnera, quibus causæ tuæ patrocinetur.*

In causa quantumvis iniqua, criminali etiam, & capitali, qui Demosthenem, Periclem, Tullium nacti fuerant, absolvebantur, ut in Ligario, sententiâ Cæsaris damnato, patuit, quem Cicero perorando absolvit. Et quemquam vestrûm reperire est, qui causæ animæ suæ, quamtumvis iniquæ diffidat, ubi Patronum sibi obtigisse novit, qui causam pessimam, optimam reddere; Judicem, in quam vult partem, flectere, & omni oratore potentior, per vulnera perorare consuevit?

In causis forensibus quandoque non sine gravi clientis incommodo, & detrimento, accidere solet, ut si quem sedulum, peritum, & causæ suæ gnarum nactus est Patronum, is, ut mortales sumus, vivis eripiatur. At, qui Christum nactus est Advocatum, non habet, quod extimescat. s *Mihi postulat,* clamat Bernardus, *qui meam ad hoc induit formam, ut suscipiat causam.* Hic etenim teste Apostolo: t *Semper vivens ad interpellandum pro nobis*; idque, inquit S Thomas, v *quasi* ADVOCATUS *noster existens.*

Ex quibus conficitur, quanta sit dignitas, & excellentia Jurisperitorum, & Advocatorum, quorum officio, & titulo ipse Filius Altissimi gloriari non dedignatus est; ut scitè Theologorum Princeps observavit: x *multum dicere visus est Paulus dum dixit interpellat pro nobis: non alium suo loco substituit; quasi* ADVOCATI *officium, & clientis patrocinium Filio Dei indignum.* Adeò ut qui Advocati munere funguntur, quidam hic in terris Christi, & Dii esse videantur, ut sacer Vates disertè innuit, dicens: y *Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris.* Per os juxta interpretes, facies designatur. Quod si, ut S. Gregorius ait, & experientiâ verissimum comprobatur: z *per faciem quisque cognoscitur*; evidens est, qui *separaverit pretiosum à vili*, justum ab injusto, falsum à vero, Dei faciem, & quasi Deum in terris habendum esse. Quod unicum & solum Iurisperitorum, & Advocatorum munus est, ut bene Chassanæus: a *Iurisconsulti id præcipuum studium est, justum ab injusto, falsum à vero discernere.*

Quare patrocinari in causis, ac in juris humani subtilibus disceptationibus versari, semper laudabile, insignéque exercitium fuisse,

q 1. Ioan. 2. r S. Aug. hic.

s Bern. Serm 28. in cant. t ad Heb. 7. v. 25. v S. Thom. ad Rom. 8. v. 34. x S. Tho. cit. y Ierem. 15 v. 19. z Greg. in Ezech. a Chassan in catalog. part. 7.

fuisse, nemo ambigit. Ea enim officia, ut Salustius ait, honestiora apud omnes habita sunt, quæ ingenio, quæ intellectu, quæ Jurisprudentiâ, ac dicendi facundiâ, plurimum valerent.

Hinc Plinius junior de Euphrate, Philosopho sapientissimo loquens, affirmat, b *esse hanc Philosophiæ & quidem pulcherrimam partem, agere negotium publicum, cognoscere, proponere, & exercere justitiam.* Ita Gregorius Nazianzenus, cujus ore ipsa Jurisprudentia loqui videbatur, ait, c *esse pulcherrimum Philosophandi genus, Justitiæ Patrocinium suscipere.* Anastasius vero † *Laudabile* ait, *vitæque hominum necessarium* ADVOCATIONIS *officium*; additque *principalibus præmiis munerari oportere.*

Sed præ his, Regium illud Theodorici apud Cassiodorum occurrit elogium: d ADVOCATIONIS *officio si purè impendatur, nihil ornatius.* Huic accedit egregium duorum Imperatorum Theodosii, & Valentiniani testimonium: e *Digni omnibus honoribus habentur; qui* ADVOCATI *esse meruerunt: cui enim honori*, ut rectè subditur, *impares esse credamus eos, qui vita, & eloquentia, Reipublicæ, & privatorum*, viduarum & pupillorum, *commodis servierunt?*

Unde existimatis Juris Doctores clarissimos, purpurâ insigniri? nisi quia hæc scientia Regia, & Regum est propria. Quam ob causam quibusdam in universitatibus, ut in Herbipolensi, in actibus solennibus, Doctores purpureis insignibus, qui color est Regius, condecorantur. Hinc Jurisperiti Regibus ut in pretio, ita & in deliciis semper fuerunt. Augustum scimus Trebatio Jurisconsulto usum fuisse, Crasso Vespasianum, Neratio Trajanum, Ulpiano Alexandrum, Papiniano Severum septimum: qui quidem omnes, ut Jurisprudentiæ Laude floruerunt, ita Principibus viris, decori, ornamento; Rei verò publicæ præsidio summo fuerunt.

Plus dico, non minus Imperatores ad Jurisprudentum togam, quam ad purpuram erubuerunt. Sic f Germanicus Cæsar, & Vespasianus devictis Hostibus triumphantes, & ipse Titus Filius confecto feliciter bello, causas reorum susceperunt.

Quo in genere hoc præclarum est: g cum veteranus miles de capite periclitatus, ad Augustum confugisset, isque illi, tuendæ causæ suæ Patronum constituisset, liberè respondit: in prælio Actiaco, cum Cæsar periclitaretur, non alium se suo loco substituisse, qui illum defenderet; sed suo corpore interjecto, & aperto pectore vulnerum cicatrices, quæ pro illo exceperat ostentans, servâsse. Quo audito, *Cæsar ipse descendit in Advocationem, veritus ne non modò superbus, verum etiam ingratus videretur*; non alienum à se ratus, reo patrocinari.

Et ne longius abeamus, h Ludovicus XII. Galliarum Rex, cum sententiæ in Tribunali dicendæ, aut causæ decidendæ essent, semper eis adesse studebat,

b Plin. l. 1. Ep. 10. c S. Greg Naz. Epist. 14. † L. Laudabile, c. de Advoc. diversor. judic. d Cassiod. l. 2. Variar. ep. 12. e In novell. de postul.

f Perard. Tapisseriæ p. 511. g Plut. Aresius. lib. 6. impresa 162. h Annales Galliæ.

& Patrono desertos, suo fovebat patrocinio. Quod si eo Advocati apud Reges, & Imperatores loco sunt, quis mirabitur, si teste Lipsio, i *Caroli Magni Ævo, etiam Comites, & Graviores communiter jus dicebant?*

Quis mirabitur, si, ut Tiraquellus loquitur, k ADVOCATI *etiam deposito officio, in clarissima dignitate constituti sunt?* Quis mirabitur, si ad Senatorum subsellia, ad equestrem dignitatem, ad Consulares fasces evehantur? Quod nemo genere, & militiâ clarus inficiabitur, qui Sidonium Apollinarem loquentem, & sic fieri consuevisse afferentem audierit; cujus hoc effatum est: l *Roma tam facile dignitates lingua & calamo, quam ferro, & armis acquirebant.*

Tam facilè quis inter Nobiles, inter Quirites, Ordinem Equestrem, & ut more nostro loquar, & Comitum & Baronum titulos adipisci poterat, qui lingua strenue clientis partem in foro peroraffet, quam qui ferro in acie pro Rege fortiter decertasset. Nec immeritò, cum plus Reipublicæ paci, & incolumitati, Jurisconsulti conferant, dum privata odia, & sicas inter latera versantes, compositis inter se partibus, conquiescere facerent, quam si aperto campo ingentem hostium stragem edidissent; juxta illud Caroli V. quod à Romanis hausit: *Melius est civem unum* (innocenter oppressum) *servare, quam centum barbaros perdere.* Libet id contra leviculos quosdam gladiolo accinctos, & de proavorum titulis militia partis gloriantes, Theodosiano confirmare pronuntiato: m *Non solos Imperio nostro militare credimus, qui gladiis & clypeis, & thoracibus nituntur; sed* CAUSARUM PATRONOS, *qui Gloriosæ vocis munimine* (ut in variis curiis etiamnum fit; nostris autem scripto) *Vitam, & fortunam hominum defendunt.* Tales Regius Theodorici animus fovebat, & extollebat, cujus hæ voces: n *Inter Gloriosas Reipublicæ curas, quas perpeti cogitatione, Deo auxiliante, revolvimus, cordi nostro est levamen humilium: vel contra potentiam superborum, nostræ pietatis erigamus obstaculum, nec liceat quidquam apud nos audaciæ, cujus est propositi superba calcare.*

Qua in palæstra, nemo unquam in sago, quam Ivo in toga; nemo in Campo, quam ille in foro gloriosior extitit; nemo potentius machæra, quam ille lingua dimicavit. Nemo æquius, solis instar Justitiæ, omnibus se impendit: nam ut Sol in horologio omnes horas æqualiter signat, nec se plus aut longius horę 10 aut 12, quam primæ vel secundæ impendit, aut lucido suo vultu collustrat; ita Ivo p *Sol Justitiæ*, non potentibus ac divitibus prolixiorem favorem, vultum benigniorem, sed *omnibus idem* primis & imis sese impendit, ut in præfixo Symbolo videre est.

Tales se præbent causarum Patroni, litium diribitores, qui non prius à circo æquitatis, quam Sol ab ecliptica sua recedunt: quibus unus ille Justitiæ scopus, & finis est, indignè ac perfide à potentibus oppressos, ingenio, calamo, lin-

i Lipsius. monita & Exempla polit. l. 2. c. 9. k Tiraquell de nobilit. c. 29. leg. 1. c. de Advo. divers. l Sidon. Apoll. l. 1. ep. 11.

m In instit. n Cassiodor. l. 3. Variar. c. 20. p Malach. 4.

lingua, solertia omni tutari, ac defendere; ut jure Patres orphanorum, & Patroni viduarum censeantur: quique huic tam præclaro muneri, tuendæ justitiæ præficiuntur, singulari dono à summo Numine orbi concessi, ad salutem hominum, ad nationum, & Rerumpublicarum tranquillitatem videntur, cum nihil in terris æquitate, & Justitia divinius, nihil admirabilius.

Unde Justinianus Jurisprudentiam omni ex parte sacram esse voluit, cum Juris corpus q *templum Iustitiæ*, ipsas verò constitutiones *Sacratissimas*, & juri ipsi Religionem tribuere, & affirmare non dubitarit, Imperatorem esse debere *Juris Religiosissimum*.

Hinc Ulpianus Jurisconsultos, r *Juris sacerdotes* nuncupavit, & Symmachus Imperatores, s *Iustitiæ sacerdotes*; nec minus præclarè Theodoricus Rex ad Eugenium: t *Esto innocentiæ templum, temperantiæ Sacrarium, ara Justitiæ, absit à judiciariis mentibus aliquid profanum*.

Imò divinitatem iis quandam, majores nostri inesse putaverunt, qui jus defenderent, & administrarent. Ita v Enos, ut loquitur Cyrillus Alexandrinus, suis temporibus, magnis virtutibus admirandus, nominatus fuit DEUS, *ob justitiæ magnitudinem*: quod, opinor, illa foret communis omnium gentium opinio, nihil ea sanctius, nihil justitiæ Patronis divinius reperiri.

Infinita sunt hujusmodi quæ declarent, Jurisconsultorum professionem esse maximè honoratam, scientiam ipsam in humanis rebus eximiam, ipsos legum & judiciorum administros, pulcherrimis & fructuosissimis suis laboribus, omne genus humanum obstringere, nec quorundam scelus & fraudes, impunitamque fori licentiam, clarissimorum Virorum lumen inobscurare posse.

Hæc & alia, cum apud se reputarent docti quidam, neque leviter disciplinis imbuti, existimaverunt Juris scientiam, cui templum, ara, sacerdotium, & divinitas etiam quædam attribuitur, adeò necessariam, ut absque ea orbem ruiturum affirmarent.

Verissimè & sapientissimè Illustrissimus Antistes Philippus Rovenius: x *Necesse fuit humano generi Legisperitos dari, qui quæstiones deciderent, quas avaritia intulit, & per suæ scientiæ Regulas, quid verum, quid justum sit, explicarent, ad Reipublicæ quietem, & multorum commoditatem. Boni itaque* ADVOCATI *multum sunt commendandi.*

Absque Jurisconsultis, quis dissidentes componeret? quis litigantes compesceret? quis oppressos erigeret? Innocentes discerneret? dum quisque aliena invadere, suo jure tueri, suo judicio stare, evincere voluerit; quid aliud formidandum, quam ut mutuis odiis, ac cruentis cædibus Respublica omnis fœdè dilanietur? Cui malo ut occurreret supremus rerum omnium arbiter Deus, populo suo duos Patronos præfecit, Exodi 24. y *Habetis Aaron, & Hur vobiscum, si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos.*

q Præfat instit. r Vlpian. de just. & jure s Symmach. in relat. t Cassiodor. lib. 1. epist. 12. v Cyrill. Alexan. l. 2. glaph. 5.

x L. 2. de Reg. c. 10. n. 1. Lib. 2. de Repub. c. 10 n 1. y Exod. 24. v. 14.

a Hebraicè, inquit Cornelius, *vir verborum*, id est causarum, vel litium; qui videlicet causam aliquam vel litem habet, *hic accedet coram eis*.

Habuerunt suo tempore miseri, & inopes, pupilli & orphani, viduæ,& pauperculæ D Ivonem, ad quem recurrerent, & *si quid natum quæstionis*, & oppressionis, ab iniquis oppressoribus, referebant ad eum: amicè excipiebantur, benevolè audiebantur,& insuper optimè habebantur.

Quod si *jus*, ut Galeotus Martius observat, à *juvando* dictum est, *a* meritò ille Jurisconsultorum Phœnix *Juo, à juvo*, nomen sibi desumpsisse,à quibusdam piè creditus est; sed erunt fortè,dum *Ivonem* nomino, & Phœnicem compello,qui unam dumtaxat ex hac classe consimilem avem reperiri, & veterem illam calumniam declamitent:

Scalas Ivo retraxit.

Quasi verò ante ipsum, & ex ipsius cineribus non plures pullulâssent; de quo in Cœlos conscensuro illud Maronis verius accinuissent:

b *Extrema per ipsum*
Iustitia excedens terris vestigia fecit.

Unum enim Ivonem ex omni Jurisconsultorum numero sanctum deprædicare, hominis est aut in divos impii, aut in sacris annalibus imperiti. Quare contra cavillum hunc:

Causidicum in Cœlis unum, inquit Paulus, habemus:
Præter eum num alii, sunt ibi causidici?

Plurimos officio Jurisprudentiæ rectè functos, in Cœlis esse, & sanctis adscriptos, atque ad superos non gradibus aut scalis conscendisse, sed piis, & eruditis suis pennis evolâsse, demonstrabo.

a Cornel. hic. a Roberti Elogia 50. 55. Iurisperit. b Virg. l. 2. Georg.

§. II.

Sancti, qui munere ADVOCATI *rectè functi, cœlitibus asserti.*

THeologiæ, ac Jurisprudentiæ Laureâ clarus, Joannes Baptista Fragosus asserit, c *plures probatæ sanctitatis viros* officio Advocati rectè ac ritè perfunctos fuisse; Quos inter *Moysem famulum Dei vivi, Dei veri, in regendo populo vigilantem, in amando ardentem jure* numerandum audio: qui pro populo in causâ pessima, apud supremum Judicem, Patrocinium suscepit, & Advocatum egit. Dum non semel tantum ad Deum peroravit; sed, ut Augustinus loquitur: *Pro eis quibus præfuit, Deo se interposuit, opposuit irascenti*, dicens: aut *dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ*; idque non salario, aut munere aliquo expectato; unde Doctor Mellifluus: d *Moyses* FIDELIS ADVOCATUS, *qui quoniam quæ sua sunt non quærit, facilè id omne obtinet, quod petit.*

Habent quo glorientur Jurisperiti, & alterum sanctissimum Patronum Danielem, qui innocuam Susannam inter Lenones, non minori in discrimine, quam

c Fragosus regimen. Reip. Christianæ part. 1. lib. 5. disp. 13 n. 235. Aug. tom 6. lib. 22. contra faustum. c. 69. d Bern. ep. 78. Perard tapisserie. aux Advocati.

inter

inter Leones versantem, tutatus est, Advocatum egit, fraudes partium detexit, dixit, & absolvit.

Hunc talem ac tantum virum amamus, & admiramur.

Sed præ his Constantinopoleos Antistes Chrysostomus, (de quo Theodoretus: e *magnum orbis lumen, qui primum Antiochenam cum laude irrigavit Ecclesiam; deinde Regiam Urbem sapienter coluit, admiratione dignissimum Doctorem existimo*) hic Hussæum vatem, egentibus, viduis, & pupillis patrocinantem laudaturus, sic exorsus est: f *Magnus vir, magnis dignus Coronis, in Orbe à Deo ostensus est*, ad vivum omnibus Advocatis exemplar, & absolutissimum justitiæ administris prototypon, veris coloribus in sacris tabulis nobis depictum. Job. c. 29. v. 7. g *Quando procedebam ad portam civitatis, & in plateâ parabant cathedram mihi.* Ubi notat D. Hieronymus cum aliis, h judicia ad portas urbium institui consue-„visse i Procedebat igitur, inquit „Corderius, ad fores civitatis „Job inclytus, ut litium arbiter fieret altercantibus, componeretque discordes. & v. 11. *Auris audiens beatificabat me*, &c. *eo quod liberassem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non erat adjutor*;

Quod charitatis officium, & justitiæ patrocinium, k an teneantur Advocati pupillo, & cuivis egenti, ab omnibus deserto, gratis impendere, è Theologorum pla-„citis, & Juristarum pandectis „eruendum est. Scriptor gra-„vissimus, eruditissimus, i illu-„strissimus, splendissimum mo-ralis Theologiæ lumen l, Tho-„mas Sanchez disertè docet, &„astruit: m Advocatum non so-„lum in extrema, sed etiam in gravi necessitate pauperis, teneri sub mortali, gratis patrocinium præstare: ut si citra periculum vitæ, periclitaretur honor, aut alia calamitas inopi ingrueret, & non esset alius illi adjutor, aut qui patrocinari vellet; ut efficaciter probat S Thomas: n *Non minor necessitas est indigentis cibo, quam indigentis* ADVOCATO: *Sed si aliquis tantam necessitatem patiatur, ut non in promptu appareat, quomodo ei possit aliter subveniri, in tali casu tenetur ei opus misericordiæ impendere; præstare verò patrocinium causæ pauperum, ad opus misericordiæ pertinet: ergo idem dicendum est.* Ita Cajetan. Navarr. Sotus. Silv. Baldus L si furiosi. Covarr. l pract. c. 6. n. 4. Idem sentiunt de Medicis.

Quare cum patrocinium succedat loco Eleemosynæ, eadem est ratio ferendi patrocinium in necessitate pauperis, ac ratio dandi Eleemosynam; si cum levi tuo incommodo, & damno fieri queat. Unde D. Gregorius hom. 15. in Matt. docet Advocatum renuentem patrocinium pauperi gratis præstare, salvari non posse, cum ad id stricto jure teneatur, ut apud Fragosum videre est. o

Hoc charitatis officium, hoc justitiæ patrocinium, liberaliter, & libenter Jobus egentibus, & pupillis impendit; quo factum ut plus ei laudis, & honoris etiam apud homines accederet, quam

e Theodoret. dialog. 1. f Chrysost. in Iob hom. 1 g Iob. 29. v. 7. h Hier. Hago. hic. i Corderius hic. k An teneatur Advoc. patrocinium præstare pauperi

l Alegambe in Bibliot. scrip. soc. Iesu. m Sanchez. consilia l 6 c. 7. dub 1. n S. Thom. 22. q 71. art. 1. o V. Fragos. Regimē. Reip. Christ. par. 1 l 5. disp 13. n. 237.

aliis causidicis lucri, & emolumenti, non sine gravi nota, & noxa pauperum sanguine extorto. Quod magnificè de eo extollit purpuratus Doctor; p *Auris audiens, id est intelligens, beatificabat me, commendando verba mea: Et oculus videns opera mea, testimonium reddebat mihi, eò quod liberassem pauperem vociferantem à potente per injuriam opprimente.* Probationi servit quod sequitur:

Benedictio perituri super me veniebat.

„ q Qui, ut Pineda exponit, in „ summo vitæ, rerúmque discri- „ mine versabatur, & quem falsa „ & iniqua delatura, vel calum- „ nia potentiorum agebant capi- „ tis reum, atque certò periturus „ credebatur, nisi illi hic fidus „ Patronus adfuisset: *Et cor*, in- „ quit, *viduæ consolatus sum.* r In „ Hebræo, exultare feci præ gau- „ dio, vel cantare feci Tigurina: „ *Cor viduæ commovebam ad jubi- „ lum:* quod cor mœrens, & do- „ lorem premens, & ne hiscere „ quidem audens, jam tandem „ ope allatâ, vix se poterat conti- „ nere, quin cantu & jubilo pro- „ deret incredibilem cordis læti- „ tiam.

Hæc profectò qui æmulantur, longè excellentius opus præstant, quam qui prolixis orationibus, jejuniis, aliísque corporis afflictationibus vacantes, eximiæ nomen sanctitatis apud Deum, & homines meruêre. Jure igitur gloriatur sanctissimus hic pauperum, & pupillorum Patronus: s *Justitia indutus sum* (undique) *sicut vestimento.* Id est, ut Hugo interpretatur, t *operibus justitiæ, sicut vestimento, ut nunquam sit aai us hosti*, aut corruptelæ. Quod reipsa comprobat, dicens: v *Oculus fui cæco, & pes claudo*; x non dicit, „ cæco se ducem præbuisse, qui „ illum duceret: nec claudo ba- „ culum ministrâsse, cui adhære- „ scens incederet; sed cæco se „ fuisse oculum, & claudo pe- „ dem. Hinc iis qui vel ignoran- „ tiâ, vel imbecillitate judicii (ut „ pauperes oppidani, viduæ, or- „ phani) quasi mentis oculis ca- „ pti, sibi ipsis consulere non va- „ lebant, aderat sapienti & fideli „ consilio: & qui propter ino- „ piam facultatum, vel amico- „ rum penuriam, claudorum in- „ star progredi, & expedire sua „ non poterant, eorum ipse ne- „ gotia promovebat, & confecta „ dabat.

Quot hodierno die lites, & causæ cessant, supprimuntur, ad uncum affiguntur, aut abjudicantur propter inopiam facultatum, vel amicorum penuriam? egenis clientibus miserè tabescentibus, & immorientibus, quod hominem non habeant, qui Jobi exemplo, gratis auxilio, consilio, & patrocinio sit. Consimili sensu „ Pineda: y cum quis ignorantes, „ simplicésque homines, atque „ suæ causæ vix bene conscios „ admonet, instruitque: videtur „ ille ipse *cæcorum oculus.* Et cum „ imbecillibus, júsque suum non „ potentibus prosequi, animos fa- „ cit, favétque: videtur profectò „ esse ille ipse *claudorum pes.* Ergo, „ inquit Job: *Nemo in meo tribu- „ nali sua causa cecidit, quod illi* PA- „ TRONUS ET ADVOCATUS „

p Hugo Card in Job. c 29. v 11. seqq.
q Pineda hic. r Idem ibid. s V. 14.
t Hugo hic. v V. 15. x Corderius hic. y Pineda hic.

DEES-

„ DEESSET: *vel si opus esset, ipse Jo-*
„ *bus pro salute miserorum discur-*
„ *rebat.* Hoc qui nunc faciat,

z *Is corvo quoque rarior albo.*

Omnibus denique, quæ in divino quodam Advocato requiri possent, officiis perfunctus, concludit: a *Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissimè investigabam* In quæ verba *D. Hieronymus*, qui teste Cassiodoro; b *Doctor Doctorum* denominatur; *negotia*, inquit, *causásque pauperum, contra potentes suscipiendo, defensor eorum factus erat. Et idcirco ne aliqua adversantium parte opprimerentur, retectis eorum fraudibus, eas investigare dicebat*; idque affectu, curâ, & solertiâ non minori, quàm paternâ.

Huc spectat Sapientis monitum, sapienter & diligenter Jurisconsultis inculcandum, ne potentes cõtra egentes prævaleant: c *Vidi*, inquit, *lacrymas innocentium, & neminem consolatorem* (*Patronum adjutorémque*, inquit Pineda d) *nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos.* At quis est hic, & laudabimus eum, qui *cunctorũ auxilio destitutos*, miseros & pauperculos, contra potentum violentiam defendat, causam suscipiat, & evincat? quis est hic, qui ejusmodi diligenter inquirat, & suum ultro patrocinium, quod in JoboChrysostom. aureo eloquio deprædicat. e *Neque enim exspectabat, dum ad eum ii, quibus facta erat injuria, accederent; verum ipse prævertens, lustrabat omnia, eos quærens, qui læsi essent injuriâ: nec quoque modo quærebat; sed multa adhibitâ vigilantiâ. Nec enim dixit, quæsivi; verum causam quam ignorabam, investigavi, scrutatus sum, studiosè disquisivi, omnia movi, ni calamitosos reperirem, néve quispiam violatus injuria usquiam lateret.*

Has, quas hactenus probi, & justi Advocati virtutes, in Iobo adumbravi, plures in lege nova viri sanctitate eximii expressêre. D. Cyprianus (qui preclaro Lactantii testimonio, f *unus & præcipuus exstitit, quoniam magnam sibi gloriam ex artis oratoriæ professione quæsierat.*) Principem Apostolorum, non Neophytis dumtaxat; sed viduis potissimum, ac egentibus patrocinantem, insigni elogio, primum novæ Ecclesiæ Advocatum indigitavit: g *D. Petrus*, inquit, *fuit viduarum, & pauperum* ADVOCATUS Idem de Paulo prædicari posse, evincunt actiones, & orationes pro iis, qui in pressura erant, ut de illo rectè pronuntiaro, quod de Moyse D. Bernardus, *Advocatus fidelis*, qui quæ sua sunt, non quæsivit, & ut afflictis patrocinaretur, etiam *anathema esse voluit.*

Phildgonius ex causidico Episcopus, non meâ ut præfatus sum; sed Chrysostomi *lingua*, h *quæ cœlis ipsis altior*, his verbis in cœlum extollitur: i *quod elegerit illum Deus, vel ex ipsa morum integritate perspicuum est: quippe quem ex medio abreptum foro, ad thronum hunc evexit. Adeò castam, & insignẽ prius egit vitam, cùm in forensibus negotiis versaretur, adeò solem ipsum splendore vicit, ut protinus à judiciorũm tribu-*

z Iuvenal. Sat 7. a V. 16. b Cassiodor. lib 7. de incarnat. c. 26. c Eccles. 4. v. 1. d Pineda in Iob. c. 22. v. 12.
e Chrysost. in catena Corderius cit.

f Lactant. lib. 5. c. 1. g Cyprianus. Perard. tapisserie. cit. h D Proclus in encomio Chrysost. i S. Chrysostom. hom 31 ad pop. de S. Phdogonio.

tribunali, ad sacrum tribunal evectus sit Ac tum quidem hominibus PATROCINABATUR, *adversus homines, qui struebant insidias: eos qui afficiebantur injuria, superiores reddens iis, qui injuriam inferebant.* Quis nunc virtuti, omnique sanctitati, Jurisperitorum munus adversari dictitarit, ubi Philogonius tam integram, ac singularis perfectionis absolutissimam in eo vitam traduxit? cujus breve elogium, masculo stylo exaratum, hic attexere placuit.

k Factus es Philogoni ex causidico Praesul:
Patronus fuisti, ut disceres esse Pater:
Quos habuisti clientes, adoptasti in filios.
Voluisti prius aliis prodesse, quam praeesse:
Faveras innocentiae verbo, fovisti facto;
Pontificatu illustrior, quam clientela,
Non jam clamosus in foro, sed suasor in templo.
Fuit oratio melle dulcior, vita sole clarior;
Expulisti Arium non ex urbe, sed ex orbe.
Patriae pater tu potius dicendus, an gentium?

Videtis jam tum, non solum consulares fasces, Regiásque dignitates, ut supra diximus; sed & sacras infulas Advocatis deberi, & conferri. D. Ambrosius l *violenta persuasione dulcissimus, cui fuit*, si Cassiodoro credimus, *aequalis doctrina cum vita*, Mediolanensi in curia, per annos omnino undecim, summa cum laude peroravit nec destitit pupillos tutari pedo, quos antea linguâ & calamo.

* Non hic sisto; in album sanctorum Advocatorum meritò recensetur Carolus, Romanorum Imperator, qui virtute & patrocinio pauperum, & Ecclesiae tutelâ, nomen sibi *Caroli Magni* comparavit: m hunc *Romani elegerunt* ADVOCATUM sancti Petri, contra *Reges Longobardos.*

Cúmque inter aulicos versemur, en alterum Advocatum, sanctimoniâ vitae celeberrimum, Elzearium Comitem, n qui Duci Carolo, filio Roberti Regis Neapolitani, ultro, & gratis obsequium suum obtulit, ut liceret sibi agere ADVOCATUM PAUPERUM; quorum causas libenter suscipiebat, & diligenter peragebat. Et ne hujus S. Jurisconsulti omnes partes, & munia ad libellam justitiae instituta, & misericordiae ejus viscera perscrutemur, unum admiratione & imitatione dignū facinus adduxisse sufficiat. Offerebantur illi quotidie à mendicabulis libelli supplices, Principi porrigēdi, aut obtrudebantur potius opportunè, importunè; eos ille, quo diligentius asservaret, ordine quo offerebantur, studiosè compositos, in praegrandi perâ è serico, circumferebat Accessit aliquando, qui pransurum, & manus abluentem Comitem (ut importuna est egestas) opprimeret: & tu quidem, inquit, mensam & delicias cogitas; at ubi interea libellus meus supplex? atqui hodie te patrocinaturum, acturum, & expediendum

k Ioan. Bapt Mascullus encomia coelitum, 20. Decemb. l Cassiodor. c. 20. variar. lect. Fragosus cit.

m Engolisinensis in hist. Caroli Magni. n Binet. in vita.

ad-

addixeras? indignatus alius quilibet fuisset; at Elzearius comiter, rectè mones, inquit, ô amice: neque hic mihi abierit dies, quin pollicitationi meæ fecerim satis. Itaque non in vesperam negotio suspenso; sed è vestigio, prandio, ac sociis relictis (admirentur & æmulentur Jurisconsulti) festinus Palatium adiit: negotium misselli confici petit, offert, obtinet, actum demum, ad propria redit, *potuitque paratæ accumbere mensæ*; eáque frugali ubi attenuatum corpus refecit, addebat se numquam suavius epulatum.

Quod si omnes sanctos Causidicos, Boëtios, Symmachos, Theophilos, Sulpitios, Severos, Germanos, Antissidorenses, Moros, Superûm fastis inscriptos, aut inscribendos, enarrare voluero, prolixæ satis Litaniæ contexendæ forent. Omnium unus, & præ omnibus excelluit, consultissimi Domini, tutelaris vester, & omnium Causidicorum Patronus, pauperum, viduarum, & pupillorum Pater, & Advocatus, *divus Ivo*, quem dum nomino, omnis Jurisprudentiæ, & Justitiæ non fallax, sed verum, & æquum speculum propono. Hic ad advocationis munus adlectus, *memor illius Prophetæ*: p BEATI QUI CUSTODIUNT JUDICIUM, ET FACIUNT JUSTITIAM IN OMNI TEMPORE, *eam functionem gratis in se recepit*: *& quæ facienda erant, benignè, amanter, &* ABSQUE DILATIONE *exequi conatus est*. Præclarum hoc apud Deum, *gratis*, & rarum illud apud homines *absque dilatione*; quibus duobus terminis, afferere possum, quod spiritualis plus succi, & sanctitatis sibi conquisivit, quam cæteris omnibus misericordiæ corporalis, virtutum operibus. Hic quotidie hospitio pauperes suscipere, pedibus aquam affundere, mensæ suæ convivas adhiberē, ex eodem calice propinare de victu & vestitu, quo illis adderet, sibi demere: & ne deessent qui Patrem vocarent, binos conjuges, una cum quatuor liberis, domi suæ in nonum annum alere. ut planè penum Ivonis, pauperum posses sinum appellare.

Ipse interim tam in se durus, quàm in alios benignus, corpus cilicio affligere, somnum humi capere, inter preces, septem ipsos dies sine cibo persistere, non imitanda censentur sanctimoniæ vestigia; at linguam & operam suam non vendere; sed pauperum & viduarum causam beneficiis sibi emere: q *Orphanos afflictos, calamitosos homines fovere humanitate, & patrociniis, seque totum in spiritualia misericordiæ opera impendere*, dubitantibus rectè consulere, ignorantibus pro jure, & æquitate causæ suæ, lumen affundere, innocentibus cōtra potentes auxilio, & patrocinio esse, longè sublimius, multóque divinius.

Hæc porrò Angelica divi Aquinatis doctrina est: r *Spirituales eleemosynæ, sunt corporalibus præferendæ*; idque probat triplici ratione: *Primò quidem, quia id quod exhibetur nobilius est, scilicet donum spirituale, quod præeminet corporali. Secundò, ratione ejus, cui subvenitur: quia spiritus nobilior est corpore. Tertiò, quantum ad ipsos actus, quibus subvenitur proximo: quia spirituales actus sunt nobiliores corporalibus, qui sunt aliquo modo serviles.*

p Surius 19. Maji. Psalm. 105. v. 3.

q Surius. r S. Thom. 22. qu. 32. art. 3.

Ex

Ex quibus conficitur D. Ivonem, omnésque ejus sectatores, Advocati munere præcellere posse, etiam viros Religiosos, & priscos illos anachoretas.

Vestigiis D. Ivonis proximè insistere mihi visus est Petrus Saavedra Toletanus, f qui à Carolo V. Imperatore, unus è consilio Quatuor-virum, in novæ Granatæ Regnum destinatus, exercitiis spiritualibus à P. Francisco Villanovâ, Rectore Complutensi, dum ad iter se parat, susceptis, sententiam mutavit, maximè charitate suorum retentus. Ergo quæstuosum tribunal remisit, idque majori compendio, quam collegæ adiverunt: nam duo ex his, cùm aliquot post annis redirent bene nummati; non longè ab Hispania, cum universa pecunia, tótque laborum præmiis, obruti perierunt. Saavedra exinde *publicus Advocatus*, causas magnâ prudentiâ, non nisi æquas suscipiebat: magna ingenuitate repudiabat, quas iniquas rebatur: magna susceptas fide, curáque tractabat.

Sed tribus maximè præsidiis ad profectum, & officium sanctè obeundum, utebatur: t *Memoria mortis: benignitate in pauperes: crebritate sacramentorum*. Parvulam filiam, fermè quadrimulam ita instituerat, ut ad se identidem in conclave adiret, ac diceret: *Pater, memineris tibi esse moriendum*; quod puella simpliciter interdum in magna etiam consulentium coronâ factitabat: & Saavedra eam, quo lubentius salubre carmen occineret, munusculis allectabat. Eandem jussérat pauperibus, quotquot ad fores rogarent, sedulò ferre stipem, eáque porrecta non absistere, quoad manum eisdem oscularetur: ut in sua Christum Deum imagine assuesceret venerari. Homologesim, ac synaxim frequens instaurabat, nec ferè unquam sine uberi fletu Colebat inter cœlires, veneratione præcipua v B. Didacum Complutensem è S Francisci Ordine, singulísque diebus in dedicato ei sacello, sacrificium præsente se fieri curabat. Hic verò memorabile dictu narratur, & ipsemet in actis, quæ ad ritè cognoscendum de Beati sanctitate fiebant, juratus affirmavit. *Singulis diebus cum divina hostia attolleretur, audiebat sancti cadaver intra loculum commoveri, tanquam ad præsentem Dominum adorandum assurgeret:* simúlque suavissimum afflari odorem sentiebat. Interim uxor occumbit. Ille continuò demissus ante crucem in genua, perpetuam ex eo tempore castitatem vovit: pollicitus insuper sacerdotium se susceptu-rum, & quam primam immolaret victimam, pro ea facturum. Quæ cumulatè præstitit, nam brevi succensus est amore vitæ perfectæ. Verum cum anceps hæreret, utrum Societati, an S. Francisci Ordini daret sese; non alium quam ipsummet S. Didacum, cujus promptam quocumque loco, atque usu, experiebatur benignitatem, legendum sibi arbitrum duxit. Ergo dum enixissimè in ejus sacello, ad internoscendam Dei voluntatem Cœleste precatur lumen; audito ex urna strepitu venerandi corporis, quasi sese agitantis, simul vocem accepit, quæ

f Hist. Societ. part. 3. lib. 8. num. 250.

t Tria bonis Advocatis adminicula sanctitatis.

v Devotio in S. Didacum.

quæ planè denuntiabat in majore Deum habituturum obsequio, si ad Societatem adscriptus esset. Quo ab oraculo domum reversus,è parvulis filiabus, quas habebat quatuor,& natu maximam decennem, idem interrogat, & idem consensu omnes affirmâsse dicuntur. Rebus itaque familiæ compositis,& quæ necessitudinibus naturæ debebat persolutis, in Societatem adlectus est. Ubi qua sanctimoniæ fama vixerit, arguméto est,quod apud *Christum*,quē habebat *Advocatum*, tam potenter nôsset perorare,*ut diceret, nihil se petiisse unquam,quin impetrasset*; adhibebatque ad impetrandum, ingentem fiduciam,& vim uberrimam lacrymarum,quibus totus in oratione,& sacrificio,jugi flumine perfundebatur. Inter cætera ferunt, filiæ natu maximæ, quam prorsus medici desperârant, sanitatem impetrasse: & uxoris de statu solicito,ipsammet visam clarissima in luce gratias agentem, quod & nomen Societati dedisset, & pro ipsa, quod promiserat, primum sacrificium immolasset:affirmantemque jam beata vita se frui. Accedit, ne longior sim, Religiosi hujus viri venerandum corpus post decimum Annum integrum in sepulchro,nulloque corruptum vitio inventum esse. Tanta est Benignissimi Numinis indulgentia, erga servorum suorum non animas modò Cœlo receptas; sed etiam adversus frigida,abditaque humo cadavera,quibus vel in sinu mortis, quandam tribuit immortalitatem. Hi omnes ad curiam illam Cœlestem, curis vacuam; sed dignitate conspicuam evocati sunt; *quorum*,ut cum Sidonio Apollinari concludam: x *cum finiuntur actiones, incipiunt dignitates* in Cœlis.

Sanctorum Jurisperitorum catalogo, si quis vestrum adscribi, & numerum augere voluerit,eorum quos proposui virtutes æmuletur: y *liberet pauperem vociferantem,& pupillum,cui non erat adjutor. Sit oculus cæco, & pes claudo. Sit Pater pauperum* cum Jobo. Assurgat à mensa cum Elzeario, patrocinetur gratis egentium causis cum Ivone; memoria mortis,usu Sacramentorum, cultu cœlitum, Christum sibi cum Saavedra Advocatum habere nitatur.

Audîstis hactenus præclara laudum encomia, quæ Jurisconsultis,viris æquitate, & probitate præstantibus,jure debentur; unde ut Persius canit:

z *Illa prius creta*;at quæ sequuntur
Mox hæc carbone notanda:

§. III.

Iniquorum nempe Causidicorum vitia, fraudes, nequitiæ, injustitiæ deteguntur.

OCeanus Juris, a *mare magnum, & spatiosum manibus*, tot sinus, & anfractus habet, ut enavigari vix possit. Vir eruditissimus Vernuleius, Regius Historiograhus, ad calculum reduxit in folis pandectis,9198.leges censeri; in codice. 4554, atque in Novellis, 168. præter glossas,cómmentarios, consuetudines, statuta,

x Sidon.l.5.epist.11. y Iob.29.
z Persius sat.5. a Psal.103. v.26.

decre-

decreta, oppidatim, pagatim, populatim, sine numero congesta. *Hoc mare magnum*, & vastum *Juris oceanum*, Leguleji, ingenioli sui cochlea se complexos arbitrantur, *b* ubi è limine Bartholum, & Baldum salutarunt; scientiæ nomine famam aucupantur, & vix nôrunt titulos Juris, qui nec indicem Justiniani legerunt. Sufficit quod nôrunt, pro causæ quam tuentur æquitate, citare pandectas, effàri aliquot juris canones, pronuntiare arcana aliqua verba, vulgò ignota, qualia in Jure sunt: *Bannimenta, cridæ, acceptilatio, ambusciatores, certioratio*; dum nôrunt distinguere, quid operetur clausula, *junctim, vel divisim*; *clausula cum annexis & connexis*, & id genus alia, videntur totum Juris Oceanum, ad columnas usque, & ultra enavigasse. Stupent hos gryphos, & ænigmata imperiti; rident qui intelligunt periti.

In hac classe censendus ille, de quo memini: *c* Diestemii in oppido Brabantiç, ubi parens filium bardum, & blennum, litteris humanioribus excolendum tradidit. Iamque sexennium scamna triverat, dum dubius pater, cui potissimum scientiæ illum applicaret, sic secum statuit *Si studio Theologico se tradat, multorum animas interficiet: Si medicinæ se dedat, multorum corpora occidet: si juri studeat, multorum opes perdet: è tribus malis eligendum est minimum*. Itaque cum pecunia mittit in Galliam, & post frigidum examen, sub camino promotus, redit asinus in Patriam. Qui jure sciscitari poterat, quod alius, *d* an non etiam equum suum ad eundem gradum promovere possent? Responsum tulit, non difficile videri: nam *cum creaverimus Doctorem asinum, cur non & equum*? Miseri profectò causidici; miseriores, & miseratione digni clientes, qui in eos incidunt.

Qualem Otto Melander, Jurisconsultus Lutheranus, refert *e* Wittenbergæ fuisse quendam, qui supplicabat Philippum Melanchtonem, ut posset promoveri Magister; cumque ob nimiam inscitiam, & ruditatem rejiceretur à promotione, ille admodum dolenter id tulit; atque ad pedes Melanchtonis supplex affusus: obsecro te, inquit, per misericordiam Dei, ut me Magistrum crees: semel atque iterum, ac sæpius, multis cum lacrymis hæc sua vota ingeminans; quibus tandem flexus Melanchton, supplicem erexit, dicens: agedum, cum per misericordiam Dei roges fieri Magister, creo te *Magistrum misericordiæ*; quod nomen exinde semper retinuit, & vulgò *Magister misericordiæ* appellatus est.

Ejusmodi hodie plures in jure Licentiati, & Doctores misericordiæ, quia ex gratiâ, & non ex merito sunt promoti. Quod quam ineptum, insulsum, & reipublicæ nocivum sit, Romanæ Princeps Eloquentiæ, etsi gentilis, divinè exaggerat: *f* *Quid est turpius, quam legitimarum, & civilium controversiarum patrocinia suscipere*;

b Advocati imperitia. c Beyerlinck apophtheg.

d Bauwens de usu & abusu juris. pag. 348. e in jocis. c. 687. f Cicero de orat. ad Brutum. c. 34.

eum

rum sis legum, & civilis juris ignarus? Tum sic prosequitur: g *volitare in foro, hærere in Jure, ac prætoriis Tribunalibus, judicia privata magnarum rerum obire, in quibus sæpe non de facto, sed de æquitate, ac jure certetur: jactare se in causis centumviralibus, in quibus usucapionum, circumvolutionum, nexorum, mancupiorum, parietum, luminum, stillicidiorum, testamentorum ruptorum, aut ratorum, cæterarumque rerum innumerabilium jura versentur: cum omnino quid suum, quid alienum: quare denique, civis an peregrinus: servus an liber quispiam sit,* IGNORET, INSIGNIS EST IMPUDENTIÆ.

Hinc lege cautum est, *h* nullos advocationis munere fungi posse, nisi laureâ insignitos, à summo Præside, & Regiis auditoribus examinatos, & approbatos. Estque Caroli Magni decretum, & commune omnium Theologorum effatum: *i* qui absque scientia Juris, negotiorumque experientia (isti muneri necessaria) ingerit se, ut Advocatus existat, à culpa mortali immunis esse non potest, cum ille defectus plurimum obstet fini ipsius officii: efficiatque ut causæ sibi concreditæ periclitentur; imò qui propter imperitiam, causam perdit, ad restitutionem tenetur damnorum, quę inde subsequuntur. Ut docet Silvester, Navarr. Tolet. Salon. &c.

Nec sufficit, Licentiatus, aut Doctoratus Lauream adeptum esse; sed & causis discutiendis assiduò studere, & libris impallescere debet, ne in se locum habeat, quod de Ecclesiastico refertur, qui de scripturarum explicatione interrogatus, nescire se fassus, illud Pauli in medium protulit: k *littera occidit*: cui alter facetè respondit: *bene cavisti mi Domine, ne te littera occideret, quia nullam calles.* De quo sic lusit Thomas Morus:

l *Magne Pater clamas occidit littera: in ore*
Hoc unum, occidit littera, semper habes.
Cavisti bene tu, ne te ulla occidere posset
Littera: nam nulla est littera nota tibi.

Indigni sanè Advocati nomine, & munere, qui scientia instructi non sunt, qui tam paucos libros habent, & tam rarò volvunt, ut se à littera occidendos censeri possent. Debet ergo Advocatus, ut Quintilianus ait, m *vir bonus,* Juris, & dicendi peritus esse: cui incumbit primum disquirere, an causa justa sit, ut D. Thomas, cum schola Theologorum sensit: n *dicendum, quod* ADVOCATUS, *si in principio credidit causam justam esse, & postea in processu appareat esse injustam, debet causam deserere, vel eum, cujus causam agit, ad cedendum inducere, sive ad componendum, sine adversarii damno.* Hoc qui fecerit hactenus, novi neminem; plures verò inveniuntur, qui luce ab adversaria parte acce-

g Idem de orat. c. 38. & orat. pro Rabirio. h Peret. in d. l. 1. q. 12. L. 1. & 2. tit. 16. l. 2. i Recapit. Carol. M. in capitul. de pace c. 12. Pet. Aragon. de Iure. & just. V. Fragosum de regimine. Reip. Christ. part. 1. l. 5. disp. 13. n. 233.

k Ioan. ab Heumen. Ioseph Somnians 2. cor. 3. 6. l Morus in Epigr. m Advocatus non potest causæ injustæ patrocinari. Quintil. l 12. n S. Thom. 22. q. 71. art. 3. ad 2.

pta,

pta, injustam quam in manibus habent causam, eò animosius tuentur, leges torquent, litem trahunt, & clientem ad incitas redigunt.

o *Qui* verò *scienter injustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, & ad restitutionem tenetur ejus damni, quod contra justitiam per ejus auxilium altera pars* incurrit. Libet id authentico Cardinalis Bellarmini confirmare testimonio. p Vir quidam apprimè doctus, cum mecum ageret, & merita causæ cujusdam exponeret, ego sermonem ejus interrumpens, ajo: videris mihi causam injustam fovere: ille assentiens respondit, ego non sum advocatus veritatis, aut justitiæ; sed clientis mei. Meum est exponere merita causæ, quam defendendam suscepi, Judex viderit pro qua parte sententiam ferat. At ego, nolo inquam, mihi fidem habeas; sed S. Thomę Aquinati, Doctori summo, & Sanctissimo: is enim 22. q. 71. a. 3. sic loquitur: q *Respondeo dicendum, quod illicitum est alicui cooperari ad malum faciendum, sive consulendo, sive adjuvando, sive qualitercumque consentiendo. Quia consilians, & coadjuvans, quodammodo est faciens: & Apostolus dicit, ad Romanos scribens, quod digni sunt morte, non solum qui faciunt peccatum, sed etiam qui consentiunt facientibus. Unde ut supra dictum est, omnes tales ad restitutionem tenentur. Manifestum est autem, quod* ADVOCATUS *auxilium, & consilium præstat ei, cujus causæ patrocinatur; unde si scienter injustam causam defendit, absque dubio graviter peccat, & ad restitutionem tenetur, ejus damni, quod contra justitiam per ejus auxilium altera pars incurrit; si autem ignoranter injustam causam defendit, putans esse justam, excusatur secundum modum, quo ignorantia excusari potest.* Hæc S. Thomas. Explicat autem Cajetanus Cardinalis ultima verba Divi Thomæ, dicens. r *qui omnino defendisset sive justam, sive injustam causam, quamvis nesciat injustam esse, non ex ignorantia, sed cum ignorantia, quæ non excusat, patrocinatur injustè: qui etiam non curant, discernere, & penetrare an justam, vel injustam causam suscipiant, manifestè negligunt scire id, quod tenentur.*

Hinc non prius causam quis clientis suscipere, aut patrocinium, operamque addicere debet, quàm re discussa, & statu quæstionis intellecto, æquam & justam comprobaverit; *aliàs ad restitutionem tenetur ejus damni, quod contra justitiam per ejus auxilium, altera pars aut ipse etiam Cliens incurrit*; cujus causam injustam, nec ullo jure nixam, suscepit.

Verum enimverò exclamandum hic mihi cum Hipponensi Præsule: f *justè dicitur* ADVOCATO: *redde quod accepisti, quando contra veritatem stetisti, iniquitati adfuisti, judicem fefellisti, justam causam oppressisti, de falsitate vicisti.* Tum subdit, hæc non à triviariis fieri: *Sed vides multos honestissimos, & disertissimos viros, non solum impunè; verum etiam gloriosè videri sibi hoc committere.* Interim t *quis tandem* ADVOCATUS, *aut ex* ADVOCATO *ita vir optimus facilè reperitur, qui suscepto suo dicat: recipe quod mihi, cum tibi malè adessem, dedisti; & redde*

o Ibid. in corp. p Bellarminus de arte bene moriendi. l. 2. c. 11. q S. Th. cit.

r Cajetan. f Aug. ep. 54 ad Macedonium. t Aug. ibid.

adversario tuo, quod me agente inique abstulisti. Quod faciendum, hoc evincit argumento: *nisi forte restituendum est alienum, quod per furtum clanculo aufertur, & restituendum non est alienum, quod in ipso foro ubi peccata puniuntur, decepto Judice, & circumventis legibus obtinetur*

Nôrint hi, se in Cœlis habere *v* ADVOCATUM *Jesum Christum* JUSTUM, quem sibi adversantem experientur; nam ut ait D. Thomas, *x* JUSTUM *dixit, ad differentiam aliorum* ADVOCATORUM: *ut ostendatur, quod cum sit* JUSTUS, *injustas causas non suscipit, quod faciunt alii* ADVOCATI *è converso* Detonat in illos gravissimè sacer vates: *y Quiescite agere perversè, quærite judicium, subvenite oppresso, judicate pupillo, defendite viduam*; ubi sic Oleaster *z Quærite quod justum est in operibus vestris: aut disquirite cujus sit litigantium justa causa aut investigate quæ justa causa, quæ injusta quia inferius dicitur, quærebant munera potius, quam judicium* JUSTUM. *Præcipit Dominus Justitiam quærere.* Consimili sensu Cornelius, *a* hæc de Advocatis, & Procuratoribus exponit.

In alia causidicorum vitia, congestim, & plenis plaustris convitia Romanus Philosophus effundit, attonitus causidicorũ *b tot millia ad forum prima luce properantia*; de quibus hoc judicium tulit *quam turpes lites, quantò turpiores* ADVOCATOS *habent; alius judicia Patris accusat* (id est, ut Lipsius notavit *c*, de testamento inofficioso, jure contendit) *quæ mereri satius fuit: alius cũ matre consistit* (nempe in judicio) *alius delator venit ejus criminis, cujus manifestior reus est. Et judex, damnaturus quæ fecit, eligitur: Et Corona audientium pro mala causa, bona Patroni voce corrupta. Quid singula persequor? cum videris forum multitudine refertum, & septa concursu omnis frequentiæ plena, hoc scito, istic tantundem esse vitiorum, quantum hominũ. Inter istos quos togatos vides, nulli nisi ex alterius damno quæstus est*: Idem alibi, omnia paucis complexus *d forum dixit locum exercendis in publico vitiis destinatum* Eosdem insectatur saniori judicio, & sanctiori calamo S. Gregorius, Antistes Nyssenus: *e Vides istos acres, & in hac vita versutos, ac versatiles, quos nos vocamus* JURISPERITOS. *Quàm facile efficiant, ut liceat facere injuriam, testibus, patronis, libellis, judicum observantia.*

Nos ne omnia simul perstringamus, ad alteram Causidicorum, *f* qua iniqui nomini suo maculam inurunt, corruptelam, ordine procedemus. De his valet illud Augustini: *g peccatis peccata congeminantes, fraudes suas, ac rapinas, commodum vocant. Quibus quasi ex consuetudine venduntur leges, corrumpuntur jura, sententia ipsa venalis est. Et nulla jam causa potest esse, sine causa.* Axioma apud omnes Theologos, & Jurisperitos receptum est illud D. Thomæ. *h* ADVOCATUS *licite vendit justum patrocinium, & Jurisperitus verum consilium.* Probat idipsum irrefragabili D. Augustini suffragio, *i* salarium laboris illi jure deberi, persolvi, & acceptari. Sed

v 1. Joan. 2. x S. Tho. hic. y Isa. 1. v. 17. z Oleaster. hic. a Corn. hic. b Sen. l. 2. de ira. c. 7. c Lipsii notæ.

d Sen. l. de const. c. 6. e Nyssen. hom. 5. in Eccl. Sapientis oculi in capite ejus. f Causidici corruptela. g Aug. Serm. 19. de verbis Dom. h S. Thom. 22. q. 71. art. 4. i Aug. ep. 54. ad Macedonium.

hoc

hoc minimè contenti, nullius causam expediunt, nisi à quo assiduò munera offeruntur, illam cordi, & curæ habent. k *Cum judicia & testimonia, quæ nec justa, nec vera, vendenda sunt, magna & falsa venduntur multò sceleratius utique pecunia sumuntur, quia scelerate etiam, quamvis à volentibus datur*: non enim aliter causam expediri, dolos & fraudes amoliri se posse vident: l *Quis inter hæc*, inquit Cyprianus, *vero subveniat? Patronus? sed prævaricatur, & decipit. Inimicus insimulat, calumniator impugnat, hostis infamat. Utrobique grassatur mendacium criminum prostitutæ vocis venalis audacia.*

Genesis cap. 38. m *Thamar uterum gerebat instante autem partu, apparuerunt gemini in utero.* n Hi duo certarunt, uter prior egrederetur, quasi præscii, primogenituræ hæreditatem deberi. Zara manum extendit, quæ ab obstetrice fuit signata; quam cum retraheret, Phares primò in lucem prodiit. Cui existimatis jus primogenituræ obtigisse? Quis ambigat de primogenito Phares? Fallimini, illam obtinuit Zara: nec aliam ob causam, nisi quod prior extenderit manum. Ita indies usuvenire solet: si inter duos litigantes, & luctantes in eadem causa, de hæreditate, de jure primogeniti, de feudis, aut alia quavis prætensione, lis instituitur, quem putatis favorabilem sententiam obtenturum? qui manum extenderit, id est, majora munera obtulerit: Zara vincet. Unde amœnus ille inter rusticum, & causidicum dialogus, versu unico expressus:

Fers aliquid? nihil. Esto foris. Fero. Quid? satis. Intra.

Si fers, & satis feras, intras: causa tua expeditur, in curiam intrat, conficitur. Aliorum latet, & latebit. Quod si Benedictionem à Domino, & æternam hæreditatem adire velitis, manum cum Zara retrahite & non cum iniquis Caussidicis ad munera extendite. Hugo Cardinalis inter cætera maximè terrifica irati Judicis advenientis signa, expendens illud Lucæ 21. o *Erit in terris pressura gentium*, ait, *id est, varietas, & dolus* ADVOCATORUM, à quibus litigantium inter se crumenæ, velut à torculari premuntur, & exprimuntur, quemadmodum vivo lotricum Emblemate illos adumbravi, quarum dum una in hanc, altera in aliam partem linum torquet, omnem succum exprimunt; haud aliter dum è causidicis unus *pro*, & alter *contra*, p *Studia in contraria* torquent; pecuniam & sanguinem extorquent. Hinc perappositè Terentius illos vocat q *bonorum extortores, & legum contortores*; Consimili sensu Ammianus: r *Cum rectè procedunt judicia, delubra sunt æquitatis; cum depravata, foveæ fallaces, & cacæ, in quas si captus ceciderit quispiam, non nisi post multa exiliet lustra, ad usque ipsas medullas exsuctus.*

Notum vobis litigium inter

k Aug. cit. l Cyprian. ep. 2. ad Donatum. m Gen. 38. n Bened. Fidelis. Dom. 22. post pent.

o Lucæ 21. Hugo Card. hic. p Virg. 2. æneid. q Terent. in phormione. act. 2. scen. 3. r Ammianus. l. 30.

coecum

cœcum & claudum, f de ostreo in littore à cœco capto, à claudo ostenso: quod causidicus ex æquo divisit, ostreum exsugendo, & conchilia partibus distribuendo.

Hac super re iterum virum aureum attendite, qui sæculo ferreo se natum questus est, t quod jus auro corrumperetur, & suo sibi lucro Jurisperiti intenti essent. Quidam, inquit, Dominus agrum in quo se clam thesaurus latebat, communi pretio vendidit. Emptor dum foderet, ut arborem plantaret, eum invenit: quod ut alteri innotuit, ambo, cujus competeret, causidicum adière: hic auditis utrimque partibus: *dixit se quæstionem soluturum, & se possessorem futurum*: neutri jus competere, observans illud: *tertius gaudebit*

Hæc si ita fiant, quis mirabitur, si Apulejus causidicos, v *togatos vultures* nuncuparit? Seneca non uno loco canibus confert, qui objecta offa, ab adversaria parte corrupti, oblatrare non cessant, nisi pinguiori bolo objecto: x *iratum*, inquit, *vidisti amicum tuum ostiario causidici, quod intrantem submoverat. Irasceris ergo* CANI: *Et hic cum multum latravit, objecto cibo mansuescit. Et cur dissimulem*, jure exclamat Lipsius: y *pestis Europæ* CANINUM HOC *studium, quod haud temere quispiam concessum Latrocinium dixit*. Hugo Cardinalis exponens illud Lucæ 10: z *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Iericho, & incidit in latrones*, solerter, ut solet, quinam hi latrones sint exponit, dicens: a *incidit in latrones, id est, in manus* ADVOCATORUM. Hi latronibus nequiores, qui lucem exosi: illi pleno die, & lateri tuo assistentes insidiantur, & sicas ac tricas, quibus te jugulent, abscondunt.

Sidonius Apollinaris, illos rapaciores Sphingibus describit: b *Hi sunt* inquit, *quos hac peculiariter Provincia manet; inferre calumnias, deferre personas, afferre minas, auferre substantias: quorum si nares afflaverit uspiam rubiginosa aura marsupii, confestim videbis illic & oculos Argi, & manus Briarei, & Sphingum ungues, & perjuria Laomedontis, & Vlyssis argutias, & Sinonis fallacias adhiberi. His moribus obruunt virum* (& potentius viduam) *non minus pietate quam potestate præstantem. Ad quorum consilia, Phalaris cruentior, Midas cupidior, Tarquinius superbior, Nero impurior, Domitianus truculentior redderetur*. Hieronymus in c. 2. Sophoniæ, lupis Arabiæ componit, & alibi lyncibus, ac leonibus crudeliores dicit. Quæ omnia Francus scriptor, his paucis, sarcasticè complexus est:

Un grand mouton, entre deux loups:
Un gras chapon, entre deux renards:
Une sourie entre deux chats,
C'est un simple homme, entre deux ADVOCATS.

Mitius ille, qui nec canes, nec lupos, nec harpyias, nec latrones, aut extortores, sed tonsores illos com-

f V. Luc Evang. p. 1. dom. 18. t Chrys. hom. 30. ad pop. Arehus. l. 6. part. 1. de judice iniquo. Empresa. 161. v Apuleius. l. 10. miles. x Seneca. lib. 3. de ira. c. 37. y Lipsius. civil. doct. l. 2. c. 11. z Lucæ 10. v. 30.

a Hugo. hic. b Sidon. Apollin. lib. 5. epist. 7.

compellandos dictitavit, alludens ad illud Psaltis c *Sicut novacula acuta fecisti dolum.* E causidicina, velut è tonstrina, spe plenus, bonis verbis, & aureis promissis bene consus egrederis, sed probe depilatus: multum è lana tua ad cutem rasus, illic reliquisti. Aliam non incongruam similitudinem inducit Pepinus, celebris Galliæ Concionator: *d* pauperibus, inquit, causas suas agentibus in judicio per Advocatos, idem accidit, quod ovibus, quæ cum imbrium, grandinúmque densa in illas tempestas incumbit, sese ad virgulta, & senticeta recipiunt. Numquam autem illæ semel istic receptæ, omnem è vepretis illis lanam sic secum exportant, quin illius jacturam aliquam faciant, hærentibus sparsim lanæ pilis, ac glomis, velut pretio acceptæ exinde protectionis, contra grandinantes cœli injurias.

Hinc ad cautelam omnium vestrum conducit pulcherrimum & saluberrimum Sapientis monitum: e *Abstine te à lite*; devita togatos illos vultures: potius partem substantiæ, parti cede, quam ut ab his totus emungaris; sic etenim sanctissimus Pontifex: f *Sæpe causas tantum differunt, quod litigantibus plusquam totum auferunt: quia major est expensarum sumptus, quam sententiæ fructus: nec terminantur negotia pauperum cœpta, quousque eorum marsupia sint evacuata. Quare:*

Te precor, evites semper super omnia lites:
Causidici solos disce cavere dolos.
Hic spectat plenam nummis mulgere crumenam;
Sed malè parta fluunt, ut malè structa ruunt.

Quod Ocellus Belgii sic propè vertit:

Mijn Heer, maeckt my een kort Proces,
Want dat tast diep in mijne tes:
Het grootste diefken dat ick ken,
Is een quaey Advocaten pen.

Ultimum nec minimum nequam causidicorum vitium (nam illos semper excipio, qui justitiæ nomen venerantur, & Numen verentur) qui non tonsorum modò, sed & g restionum numero adscribendi sunt: nam quo prolixius hi contentiosum funem trahunt, hoc plus lucri faciunt. Depingit illos Ammianus Marcellinus, dicens: h *Populi accipitres, qui ut in professione turbulentâ clarescant, ad expugnandam veritatem ora mercenaria producentes, per prostitutas frontes, viléſque latratus, quo velint aditus sibi patefaciunt; qui inter solicitudines judicum per multa distentas,* IRRESOLUBILI NEXU *vincientes negotium, laborant ut omnis quies* LITIBUS IMPLICETUR. Nefario, ac incesto contrectatu justitiam corrumpunt, perpetuis vaframentis, & futelis Sycophantiarum, captiunculis formularum, factitiis fabricis, & technis concenturiatis, fortunarum aut etiam vitæ exitium innoxiis viduis & pupillis advocant: dum

c Psalm. 51. v. 4.
d Pepinus tract. 2. part. 3. c. 7. super conf.
e Eccl. 28. f Innocent. III. de vilitat. condit. hum.

g Advocati qui lites torquent, & trahunt. h Ammian. lib. 30.

tot

tot in litibus quærunt diverticula, tot dilationes, tot provocationes: ita in immensum funem extrahunt, amántque processus in infinitum, ut in labyrinthum, & anfractus inextricabiles induxisse videantur.

Insignem ex hoc numero reptionum, Galeacius Dux Mediolanensium in restem egit: *i* hic enim cùm aliquoties audisset vafro ingenio Causidicum esse, qui lites serere, & satas producere, atque alere, etiam in liquido jure posset: hominem ad se accitum affatur: *Debeo*, inquit, *pistori meo centum aureos. Non lubet solvere: tu ecquid tueri me in jure, & rem protollere potes?* annuit largiter, & Principi promptè se dedit; sed iste ei malum: nam fraudis sic confessum, verbis prius increpitum, laqueo publicè necari jussit. Percutiunt hæc aures rabularum; sed utinam & mentes.

Hauserat id fortè Galeatius ab Imperatore Claudio, *k* qui & insigni animadversione, Advocatorum licentiam coërcuit, cùm unum ex istis Julium Gallicum, in Tiberim præcipitari jussit. Unde cum quidam jam Gallico sublato, Domitium Afrum, Causidicum præstantissimum ut sibi patrocinari vellet rogasset, acutè & argutè respondit: *Quis tibi indicavit me natatorem Gallico meliorem esse?* quasi vellet dicere, nemini injustæ causæ patrocinium suscipiendum, nisi natando se confideret Claudii Imperatoris severitatem evasurum.

l Innocentius III. hoc aureum non è tripode, sed ex cathedra veritatis tulit oraculum: *E Republica Christiana fore, si propè infinitus Causidicorum, & pragmaticorum numerus recideretur: qui ut forensi lucro se sustentare valeant, lites per se claras, & expeditas, repetitis ambagibus, sinuosas reddunt, & usque ad mortem* (partis) *protrahunt.* Huc, credo, spectavit Matthias Corvinus, *m* qui ut ejusmodi monstra ex oculis tolleret *universa Hungaria expulit: ubi sine* JURISPERITIS *vivebant, non tamen sine jure.*

Quid, quod detecta recens America, *n* libellus supplex Regi Lusitaniæ oblatus est, ut decem millia Advocatorum in novum Orbem ablegaret. Cúmque Rex perquireret, quid tanta causidicorum copia illic ageret; responsum fuit, quod numerus superstes, adhuc sufficeret ad devorandam Lusitaniam: nam ut Tertullianus: *o* *Plus togæ læserunt Rempublicam, quàm loricæ.*

Desino, si Mahumetanum, sive Turcicum judiciorum morem, & in iis brevitatem explicaro. Qui alium in jus vocat, ne publicum quidem apparitorem adhibet ad vadandum; sed ipse adversarium adit, & coram testibus *ad Dei justitiam* (sic loquuntur) *vocat.* Hic nec verbo refragari ausit; sed statim unà ad Judicem, sive *Cadmum* suum eunt; ille autem semper paratus, totum diem ante ædes sub tecto aliquo sedet, & copiam sui facit. Isti *nullo Advocato, aut Causidico*, quisque rem suam narrat, voce, non scripto: testes si eos habent, adhibent: Judex, ibidem re pensitata, in hanc, vel illam partem decidit.

i Lipsius monita & exempl. polit. l. 2. c. 10. k Zonaras Causin. pararellâ eloq. l. 12. c. 19. l Innocent. III. de vilitat. condit. hum.

m Verauleus cit. n Marchant. Hortus pastor. Tom. 2. tract. 4. lect. 14.
o Tertull. lib. de pallio, c. 5. Lipsius cit.

Quod poſtea aliud alleges, aut approbes, nihil eſt; arbor ea cecidit, relevari, aut erigi ultra non poteſt. Si qui falsò depoſuiſſe, aut egiſſe deprehenſi, vivi impalantur. Magno certè compendio, & minori quam apud nos, per pravos Cauſidicos, partium diſpendio.

Quæ ſi ita ſint, quis non videat jure illud horrendum væ [p] divinum Vindicem illis interminari: *Væ*, inquit per Iſaiam, *qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis.* In quem locum Hugo Cardinalis: [q] *Væ temporale, & væ æternum.* O Cauſidici, væ fundis, & prædiis, & domibus veſtris, quas adjungitis alias ad alias: væ pecuniis, & divitiis veſtris, quas è ſubſtantiâ, & ſanguine pauperum, viduarum, & pupillorum extorſiſtis: væ uxoribus, & liberis veſtris, quos inde ſplendidè educatis, & regiè induitis. Væ illud temporale; ſed terribilius illud, *væ æternum.* Quid enim prodeſt Cauſidico, ſi *totum mundum lucretur, anima verò ſua detrimentum patiatur?* Væ igitur qui trahitis iniquitatem in funiculis, id eſt, [r] *iniquitatem quaſi funiculo connectitis, & ſic trahitis longam reſtem.* Væ vobis legiſperiti, & Cauſſidici iniqui, qui iram non modò hominum, ſed & Dei provocatis. Quod hac infallibili ratiocinatione probat Doctor Angelicus, dum ſic docet: 2. paral. 19. dicitur: [ſ] *Impio præbes auxilium, & idcirco iram Domini merebaris, ſed* ADVOCATUS *defendens cauſam injuſtam impio præbet auxilium, ergo peccando, iram Domini meretur.* Unde paſquillus ille, vel cavillus: *multi ſunt* ADVOCATI, *pauci vero electi.*

Et Flandricâ parœmiâ ventilatur:

Procureurs ende Advocaten,
Konnen quaelijck in den Hemel geraecken

Aquila illa Apocalyptica Joannes, irretortis oculis atria Cœlorum, ac Beatorum agmina contemplatus: [t] *Vidi*, inquit, *turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat*; & ex qualibet tribu Iſraelis, cenſet duodecim millia: *Ex tribu Iuda duodecim millia ſignati* &c. ſola tribus *Dan* fuit excluſa. Sed cur? *Dan* interpretatur *judicans*, vel *judicium*. Sic prædixit moribundus Jacob. Audite è ſenatu purpuratorum Doctorem Eminentiſſimum: [v] *Tribus Dan, id eſt* ADVOCATI, *non numerantur in Catalogo Sanctorum.* DAN *interpretatur cauſa, vel judicium, & ſignificat* ADVOCATOS, *& contentioſos, quibus timendum eſt, ne à numero ſervorum Dei excludantur.*

Nota eſt Hiſtoria è Chronicis Minorum, [x] Joannem Barojum, Juriſconſultum, cum procul Florentiam obambularet; vidiſſe ſubulcum porcos in haram cogentem: quibus renitentibus, ac aliò evagantibus, tandem devoviſſe, ingrederentur haram, ut iniqui Cauſidici gehennam; ſtatimque omnes gregatim involâſſe. Quo ſpectaculo, quamvis ludicro, ille feriò reſipuit, & cauſis valere juſſis, Florentiæ in S. Franciſci familiam ſe recepit, in qua primus Generalis ordinis dein extitit. Æmulentur hunc, & tempori foro renuntient, quicumque in hac

p Perfidi Cauſidici non ſalvantur. q Hugo in Iſaiam. c. 5. r Hugo cit. ſ S. Thom. 22. q. 71. art. 3.

t Apoc. 7. v Hugo Card. in Gen. 49. x Wadingus in annal. Min. tom. 1. pag. 54.

hac impiorum classe censentur, dicantque cum Philogonio: y *Valeat forum, valeat curia, facessant mundanæ curæ, cum pactis & contractibus. Animam meam servare volo*; iniquis causis renuntiare, restitutionem facere, *& animam meam servare volo.*

Aliàs timendum, ne istiusmodi accidat, quod illis de quibus Bellarminus: z sunt quidam alii, qui quamvis malefici, vel magi proprii non sint; tamen sic ab avaritia excæcati sunt, ut parum omnino ab infidelibus absint: neque enim sine causâ Beatus Apostolus, avaritiam appellavit a idolorum servitutem. Terrificam rem adfert, quam oculis spectavit: Ego ipse, inquit, invisens aliquando ægrotum, morti propinquum, cum inciperem loqui de præparatione ad exitum de præsenti vita: respondit constanti animo, & sine ullo metu, ac dixit: *Ego Domine cupivi alloqui te, non pro me, sed pro conjuge mea, & filiis meis: Ego enim propero ad inferos, neque est quod aliquid pro me agas.* Hæc verò protulit animo tranquillo, ac si de itinere ad villam, vel oppidum aliquod loqueretur. Ita nimirum diabolus animam ejus sibi subjecerat, ut non cuperet, nec vellet ab eo divelli. Nec tamen magus, aut necromanticus erat; sed artem exercebat valde periculosam: & intentus lucro per fas & nefas, oblitus videbatur non solum Dei, sed etiam animæ suæ. Summa est, cum multis verbis illum ad meliorem mentem revocare tentâssem, nihil efficere potui. Cupiet fortâsse aliquis nôsse, quam ille artem exerceret; dicam, ut ejus interitus aliis hominibus ejusdem artis, si qui sunt ei similes, prosit, ut resipiscant. Procurator causarum erat, ex illorum numero, qui non multum laborant, utrum causam justam, an injustam defendendam suscipiant. Atque interim utrique parti injuriam faciunt, modò ipsi marsupium impleant. De ejusmodi celeberrimus Ecclesiastes Benedictus Fidelis dicere non dubitavit: b *ad me quod attinet, exiguam spem habeo de aliquo istorum ad salutem æternam perducendo*; nisi vitam, & linguam mutet.

Quo spectat illud Psaltis Regii vaticinium: c *Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini.* Quid hoc? an omnes viri docti, & litterati, Theologi, Sacrarum litterarum commentatores, divini verbi præcones, cœlo excludendi? minimè; at illos solum insectari videtur, qui forensem scientiam malignè sectantur, ut disertè exponit Hugo Cardinalis dicens: d *Hoc intelligitur de litteratura* ADVOCATORUM, *quæ multos retrahit ne salventur: ipsa enim præcipuè dicitur, litteratura: litteratura enim est congeries litterarum, id est decretalium* &c.

Quare si quis ex hac infelici turba Causidicus sit, qui iniquitatem defendit, innocentem oppressit, linguam venalem habuit, exitus eorum perhorrescat, quibus justus Judex gravissime interminatur: e *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum. Væ qui*

y Chrysost. hom 31. de S. Philogonio. z Bellarmin. de arte bene morien. di. l. 2. c. 11. a Ephes. 5. coloss. 3.

b Ben. Fidelis dom. 1. advent. Serm. 3. c Psal. 70. v. 15. d Hugo in Psal. 70. v. 15. e Isa. 5. v. 20. & 23.

justificatis impium pro muneribus, & justitiam justi aufertis ab eo.

Ex his unum ad terrorem omnium inducere placuit: *f* Harum artium peritus quidam, cum diu ad disceptandas juris lites, insolitam eloquentiam attulisset: illud gloriosi nominis in publicum occupavit, ut diceretur linguam in ore ferre auream: novus non in templo, sed in foro Chrysostomus. Audierat sæpius istud insoliti elogii vulgatum proverbium, homo rudis & obesæ mentis. Hic ut mortuum Causidicum hunc intellexit, & à sepulcro digressos vidit omnes, ocyus ejus sepulcrum egesta operosè terrâ, subiit: non alio consilio, nisi, ut thesaurum inde sibi erueret, quo res suas locupletaret. Jam conspicuum illi erat cadaver, nec (quod multorum esse solet) illius aspectu cohorruit, metum ex animo excutiente ill habendi libidine. Ubi os sepulti corporis latè diduxit, ut quam inibi habuisse audierat linguam auream, occultus ipse, at fatuus simul, prædo extraheret, nihil jam elingui, sub tumulo, profuturam. Jam stabat repandum os, late hians: inspicit, scrûtatur, quam uni sibi, crediderat, obtigisse, aurifodinam. Ecquid tu putas auri inde erutum à novo aurifossore fuisse? Venas inibi reperit quidem, at auri nullam. Quid deinde; nulla in ore cadaveris lingua fuit, & quæ inibi prius fuerat, hæc ipsa ultrice Dei manu erat erepta. Et audi insuper quidnam prodigii, linguæ loco, in recentis cadaveris ore sit repertum, ac visum.

Spectaculum invisum, horrendum! Turgens veneno, grandis, ac virulentus bufo, mediis in faucibus, velut judex in suo tribunali, linguæ loco consederat. Quo horrore contuentis incertum; illud indubitatum, Advocatos eo spectaculi genere gravitér commoneri, ne auro corrupti, naturæ leges, divina humanaque jura eatenus pervertant, ut perinde habeant, æqua, iniqua, sive iniquâ æqua reddant. Meminerint aliquando adfore diem, quo eorum causæ judicabuntur; quando non Justiniani, sed Justitiæ codex, hoc est, *liber ille scriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.*

Hæc de iniquis Causidicis dicta satis, & multis credo plus quam satis.

At vos Consultissimi Domini, Juris observantissimi, orphanis adjutores estis, qui ut cum Cassiodoro loquar, *g in* ADVOCATIONIS OFFICIO, *Justitiæ claritate fulgetis*, Advocatum haberis Divum Ivonem, Jurisperitorum tutelarem Patronum, qui justo Judici labores vestros, lucubrationes, studia, ad cujusque jus tuendum impensa, potenter perorando exponet. Plus dico, confidenter usurpare potestis illud Joannis: *h* ADVOCATUM *habemus apud Patrem Jesum Christum Justum*, qui imponet vobis coronam Justitiæ.

f Pepinus super conf. tract. 2. part. 3. c. 7. Mancinus, de passione Christi pagina 488.

g Cassiod. l. 4. epist. 4.

h 1. Ioan. 2.

FE-

FESTUM ADMIRABILIS ASCENSIONIS DOMINI.

Videntibus illis elevatus est. Act. c. 1.

Ardens evexit ad æthera virtus. lib. 6. Æn.

ARGUMENTUM.

Omni homini naturaliter, non tam ſciendi, quam aſcendendi innatum eſt deſiderium, quod me ta-

 cente

cente Hiſtoricus Romanus loquetur Tacitus: i *Optimos mortalium altiſſima petere*, ac ſuopte ingenio, ac genio, ignis inſtar, ad ſublime tendere: k *quemadmodum enim flamma ſurgit in rectum; jacere, ac deprimi non poteſt, non magis quàm quieſcere, ita noſter animus*, inquit Seneca. Quid, quod vel ipſa, præ cæteris animantibus, erecta hominis forma, & ſublatus in cœlum vultus, ad excelſiora nos natos admonet. Quare ſecum quiſque reputet, quam natura indignum ſit, pecudum more in terra repere. *Quæ ſurſum ſunt*, clamat Apoſtolus, *quærite, quæ ſurſum ſunt, ſapite, non quæ ſuper terram*. Viam in Cœlum hodie nobis Redemptor ſignavit: aDMIrabILIs VIſa eſt AſCenſIo IesV, l *ut nos aſcendere doceret*; non alis, aut ſcalis opus eſt, ſed elevatione mentis, & ardentibus deſideriis, brevibuſque orationibus jaculatoriis, quas velut ignes miſſiles in Cœlum vibramus.

§. I. *Oportebat Chriſtum* ASCENDERE, *ut nos* ASCENDERE *doceret*. Bern. Serm. 4. in Aſcenſ.

§ II. *Chriſtus inſtar Aquilæ in Cœlos aſcendens, nos ut pullos ſuos* PROVOCAT AD VOLANDUM.

§. III. *m* ASCENSIONES IN CORDE DISPONERE *quiſque poteſt, per frequentes Orationes jaculatorias, veluti miſſiles in Cœlum ignes.*

i Tacitus lib. 4. Annal. k Seneca. ep. 104. l Bern. Serm. 4. de aſcenſ. m Pſal. 83.

FESTUM

FESTUM ADMIRABILIS ASCENSIONIS DOMINI.

Videntibus illis elevatus est. Act.c.1.

Hilosophorum facilè Princeps Aristoteles, *vir*, ut loquitur Augustinus, n *excellentis ingenii*, illud olim effatum, velut aureum ex tripode Oraculum pronuntiavit: p *Omnis homo naturaliter scire desiderat.* Quod infusâ sibi cœlitus, Doctor Angelicus prosecutus scientiâ, ait: q *Omnibus naturaliter desiderium inest ad sciendum. Cujus ratio prima: quia unaquæque res naturaliter appetit perfectionem sui. Cum igitur intellectus, quo homo est id, quod est, in se consideratus, sit in potentia ad omnia, nec in actum eorum reducatur nisi per scientiam, sic naturaliter unusquisque desiderat scientiam, sicut materia formam, ut se perficiat.*

Altera ratio est; *quia qualibet res, naturalem inclinationem habet ad suam propriam operationem Sicut calidum ad calefaciendum* &c. *propria autem operatio hominis, in quantum homo, est intelligere: per hoc enim ab omnibus aliis differt. Unde naturaliter desiderium hominis inclinatur ad intelligendum, & per consequens ad sciendum.*

Hoc tironum sub ferulâ scholasticâ docent gymnasia: Hoc Philosophorum in assiduis exercitationibus, & nocturnis lucubrationibus docent Lycea: Hoc Jurisperitorum, Pandectis, Bartholo suo, & Baldo insudantium Dicasteria: Hoc Medicorum Iatria, Mathematicorum per mille demonstrationes docent Scholæ: Hoc Theologorum per implexas subtilitates, & infinitas difficultatas docent Academiæ; in quibus per catenatos labores, tædia, fastidia, unum omnium studium, flagrans omnium *desiderium ad sciendum.* Quem non oblectet historiarum scientia? Quis non ab ore unius Columbi Magellani, qui orbem præternavigavit, pependit? quis non r *qui multorum hominum mores spectavit, & urbes*, narrantem summa animi voluptate audit, seque inflammari desiderio sentit,

s *Ut legat historias, Auctores noverit omnes,*
Tanquam ungues, digitosque suos?

n Augustin. lib. 8. de Civitate Dei c. 12. p Arist. lib. 1. Metaphy. c. 1. q S. Thom. in metaph. lib. 1. lect. 1.

r Horat. de arte. s Iuvenal. Sat. 7.

Quis non amabili stupore defixus hæreat, si Oratorem Græcè, Hebraicè, Latinè, Gallicè, Germanicè, disertissime perorantem: Citharœdum voce, fidibus argutissime modulantem audiat, & hujus, ac illius peritiam, sibi quovis operæ, ac opum impendio comparare non exardescat?

Cui non *naturaliter desiderium inest*, abstrusa quæque, & arcana naturæ cognoscendi, virtutes herbarum, plantarum, t *à cedro quæ est in Libano, usque ad hyssopum quæ egreditur de pariete?* Mineralium quoque, ac animalium, *formicæ stabula, araneæ retia, bombycis stamina, apis ædificia?* ad quæ cognoscenda, Philosophus, cum vitreo alveari in desertum secessit, ac per 30. annos moratus est, ut disceret quemadmodum apes mella conficiant, & favos struant; quo in genere nihil illustrius, quam quod Plinius narrat: „ v *Alexandro Magno inflammato „ cupidine animalium naturas no„ scendi, delegataque hac commen„ tatione Aristoteli, summo in omni „ scientia viro, aliquot millia homi„ num in totius Asiæ, Græciaque tra„ ctu parere jussa, omnium quos ve„ natus, aucupia, piscatusque ale„ bant, quibusque vivaria, armenta, „ alvearia, piscinæ, aviaria in cura „ erant, nequid usquam gentium „ ignoraretur ab eo; quos percontan„ do quinquaginta ferme Volumina „ illa præclara de animalibus condidit*. Reipsa dictum illud suum: *Omnis homo naturaliter scire desiderat*, confirmans.

Ecquis porrò est, qui si amplissimas illas Bibliothecas, Constantinianam, Vaticanam, aliasque vel animo lustrârit, non illico quæ hisce tam variis Classibus, & codicibus, scientiæ continentur, ad mentem suam transferri posse, mille votis exoptaret? Divus Hieronymus hoc suum sciendi de se inflammatum testatur desiderium: x *Utinam omnium tractatorum haberem volumina, ut tarditatem ingenii, diligentia compensarem, multa in manus recipio, ut à multis multa cognoscam*. Quis non se summum Philosophum, Historicum, Jurisperitum, Theologum, atque omnem litteratorum Virorum doctrinam, in se, si testamento legari posset, efflagitet? tantus amor, ardorque sciendi est; qui ut infinitos alios omittam, in Augustino Eugubino ad stuporem eluxit. y Tenuis hic erat fortunæ, quæ hominem ad magna destinatum, vilissimo loco, & corpore deformi nasci voluit. Appulit se ad Religionem, ac multis precibus in Canonicorum Regularium familiam aditu impetrato, cum litteris dare operam vellet, risu exceptus, & lumine omni ad lucubrandum privatus est.

Hac ille rerum iniquitate conflictatus, nequaquam sciendi ardorem remisit; verum noctu stragula obvolutus in templum descendens, septem totos annos ad pensilem ante aram lychnulum, constantia inaudita pervigilans, nullam facultatem, linguam nobiliorem nullam, scientiam nullam reliquam fecit, quam animo nec conciperet, at-

t 3. Reg. 4. v. 33. Tertullian. advers. Marcion. l. 1. S. Tho. quem cit. Sanchez. Royaume de Dieu l. 5. c. 4. §. 1. u Plinius. lib. 8. c. 16.

x Hieronym Epist. 40. y Ioan. Rho variæ Virtutis Histor. l. 7. c. 12. §. 1.

que informaret, ut illisè tenebris, magna nominis claritate prodierit. Idem ardor, & desiderium impulit Adrianum VI. Pontificem maximum, qui in Lovaniensi universitate ad lucernam publicò expositam pernoctare, & sua lucubrare solebat.

Sed quorsum hæc? omnibus vobis, longius evagari, & velificari videor. Vela contraho, & in portum me deducit z Sacri Collegii Cardinalium singulare lumen, ipsius Urbani VIII. oraculo S. Carolo Borromæo geminus, Robertus Bellarminus, qui hac celeberrima *admirabilis ascensionis Christi* solemnitate, Sermone 35. Axioma Aristotelis sic illudit, & illidit: a OMNIS HOMO NATURALITER SCIRE DESIDERAT. *Cum plerique ad litteras perdiscendas, fustibus, & verberibus adigantur, quantò nos verius dicemus*: OMNIS HOMO NATURALITER ASCENDERE, ET SURSUM FERRI DESIDERAT; Hoc non suo, sed Angelici Doctoris sensu, & sententiâ pronuntiavit; quo Doctore corruit primum in Metaphysica Aristotelis principium, sic enim ait: b *Aliqui homines scientiæ studium non impendunt; sed retrahuntur propter difficultatem perveniendi: vel propter alias occupationes.* Tum enucleatius subdit: *non omnes scientiæ studium impendunt. Quia ab aliis detinentur, vel à voluptatibus, vel à necessitatibus vitæ præsentis, vel etiam propter pigritiam vitant laborem addiscendi.* Quod verissimum experientiâ combrobatur: quot enim nobilium, ac locupletum virorum filii, *scientiæ studium non impendunt*, à voluptatibus, vel occupationibus detenti? c Michael Balbus Imperator, litteras adeò aversatus est, ut ne pueros quidem iis permiserit erudiri, ne quis ex illis imperitiam suam arguere, aut differendo, linguæ velocitate sibi laudes præripere valeret.

Talis inter tot Reges Galliarum prudentiæ, & omnis scientiæ patronos, ac mecænates, extitit Ludovicus XI. d qui noluit Filium suum Carolum VIII. litteris erudiri, duplici de causa; altera ne dum litterarum sectatur otium, regni negotia negligeret. Altera, ne historiarum cognitione, ad res agendas timidus redderetur. Illud unicum, si nôsset, sufficere filio dictitabat: *qui non novit dissimulare, non novit regnare.*

Quot tenuioris fortunæ, necessitatibus vitæ præsentis pressi, nec cogitatum, nec animum habent, quem ad studia perdiscenda adjiciant? innumeri *propter pigritiam vitant laborem addiscendi*, alii etiam seipsos damnant,

e *Studium quod inutile tractent*;

Ex quo nullum, ad se sustentandum, prospiciunt emolumentum, sic olim Poëta Aquinas cecinit:

f *Pœnituit multos vanæ, sterilisque Cathedræ.*

Qui verò Augustinum Eugubinum, Adrianum VI & similes, scientiæ amore inflammatos æmuletur,

z Alegambe in Biblioth. scrip. Societ. a Bellarm. festo Ascens. Serm. 35. b S. Thomas in metaph. l. 1, sect. 1.

c Sigonius lib. 4. de rebus Italicis. d Ægidius Carrozetus de dictis & factis memorab. Beyerlinck Theat. litt. I pag. 184. & 336. e Ovid. f Iuvenalis. Sat. 9.

g *Rara avis in terris, nigroque*
simillima cygno,
——*Et corvo quoque rarior albo.*

At Divinum illud Pronuntiatum: *omnis homo ascendere desiderat*, irrefragabile est, sanctorum Patrum suffragio confirmatum, & experientia quotidiana comprobatum, Doctor mellifluus, de quo discipulus: h *Magister noster interpres Spiritus Sancti*. Serm. 4. de ascensione Domini, sic ait: *Cupidi sumus ascensionis, exaltationem concupiscimus omnes: nobiles enim Creaturæ sumus*, & magni cujusdam animi, ideóque altitudinem naturali appetimus desiderio. Quod vel ipsi gentiles, à natura nobis inditum, tradidêre. Ubi illud Taciti, omnino tacitè prætereire non possum: i *Optimos mortalium, altissima petere*. Suopte ingenió mortales sublimitatis avidos, atque ut ascendant, claviculis laudum, quasi manibus & per honorum gradus, ad summa conniti. Id enimverò solertissimus morum magister Seneca sensit, & censuit: k *Magnanimos nos natura produxit, & ut quibusdam animantibus ferum dedit, quibusdam subdolum, quibusdam pavidum; ita nobis gloriosum, & excelsum spiritum; quemadmodum enim flamma surgit in rectum; jacere ac deprimi non potest, non magis quam quiescere, ita noster animus*. Quo fit ut à pueris, nativo quasi fomite, igniculi, ac scintillæ ad alta impellant: *cur*, inquit l *Spiritus sancti Interpres*, Cardinalis Bellarminus, m *nostri Adolescentes in litterarum politiorum gymnasiis tam diligenter incumbunt in studia? ut* ASCENDANT: ut ex imis subselliis, ad altiora *ascendant*; ut de classe, in classem gradum faciant, & inter primos *ascendant*. Idem ardor fervet in publicis universitatibus, ut Baccalaurei, Licentiati, ad Doctoratum, inde ad Episcopales infulas *ascendant*. *Cur alii tam læti proficiscuntur ad bella, & eligunt potius in castris vitam miserrimam ducere, quam domi suæ commodè & quietè vivere? ut* ASCENDANT, ut è gregario milite, Vexilliferi, inde Centuriones, postea Chiliarchæ evadant, & ad summum dignitatis apicem *ascendant*. *Cur etiam*, subdit idem purpuratus pater, *interdum aliqui monachi fiunt, & humilitatem profitentur? nonne ut Abbates fiant, &* ASCENDANT? vel ut eo animo non venerint, connituntur, ut ad Prioris, Præpositi, Prælaturæ dignitatem *ascendant*? *tanta est in hoc nobilissimo animante, quamvis sæpe perversa* ASCENDENDI CUPIDO.

Dic amabo, quisquis omni nisu, & conatu ad alta conscendis, ubi summum votorum apicem attigeris; nonne te fortunatum, ac verè beatum fore autumas, & dictitas? puerili falleris, & luderis ludibrio.

n Aspiciunt aliquando pueri vertices montium, quibus cœlum ex quadam oculorum deceptione, non amplius uno pal- „ mo abesse videtur. Illi igitur „ quia nondum ratione, sensuum „ errorem corrigere didicerunt, „ verè cœlum non amplius uno „ palmo abesse à montium ver- „

g Iuvenalis Sat 6. 7. h Guarricus Serm. 3. festo SS. Petri & Pauli.
i Tacitus lib 4. annal. k Seneca ep. 104.
l Alegambe. in Bibliot. script. soc.
m Bellarm. Serm. de Ascens. Dom.

n Bellarminus cit.

ticibus arbitrantur, atq; ajunt: „ ô si montem illum conscende- „ rem, profectò cœlum manibus „ attingerem. Sic etiam cum in- „ terdum pueri illi, qui in valli- „ bus habitant, solem oriri ex „ montibus vident, putant illi, si „ in montibus illis fuissent, se „ omnino solem attingere po- „ tuisse, at cum postea, data ali- „ qua opportunitate, montes il- „ los superant, tum demum in „ quanto errore versentur, intelli- gunt.

Quam similitudinem, per varios ad alta hujus mundi fastigia ascendentium, ac auream fortunam, atque ipsum cœlum quasi manu prensantium, turpiter delusos, pulchre ad mores prosequitur.

Altius, altius super terrena, & humana, & creata omnia, Duce Christo præeunte, ascendendum est, sedes & quasi elementum mentium nostrarum, sursum est: huc dum homo scandit, o *in originem redit, & hoc habet argumentum divinitatis suæ, quod illum divina delectant.* Huc animo conscende, huc suspice, ac suspira, ad quod conditus es, vel ipsa erecti hominis forma, gentili teste Poëta, huc vocat, & invitat.

Cum supremus rerum omnium molitor Deus, feras, pisces, volucres, mento ac rostro in terram prono condidisset, perfectissimum opus, hominem artifice manu molitus est, cumque rectum, & vultu ad Cœlos erectum procreavit, ut ille:

p *Pronaque cum spectent animalia cætera terras;*

Os homini sublime dedit, cœlumque tueri

Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Cujus rei varias Doctor Angelicus causas adfert, dicens: r *quod haberet rectam staturam, conveniens fuit homini.* Primo quia sensus sunt dati homini, non solum ad „ vitæ necessaria procuranda, sic- „ ut aliis animalibus, sed etiam „ ad cognoscendum.

„ Unde cum cætera animalia „ non delectentur in sensibili- „ bus, nisi per ordinem ad cibos, „ & venerea, solus homo dele- „ ctatur in pulchritudine sensi- „ bilium, secundum seipsam. Et „ ideò quia sensus præcipue vi- „ gent in facie, alia animalia ha- „ bent faciem pronam ad terram, „ quasi ad cibum quærendum, & „ providendum sibi de victu; ho- „ mo vero habet faciem erectam, „ ut per sensus, & præcipue per „ visum, qui est subtilior, libere „ possit ex omni parte sensibilia „ cognoscere, & cœlestia, & ter- „ rena, ut *ex omnibus intelligibilem* „ *colligat veritatem.*

„ Secundò, si homo haberet „ pronam staturam, uteretur ma- „ nibus, loco anteriorum pedum, „ & sic utilitas manuum, ad di- „ versa opera perficienda, ces- „ saret.

„ Tertiò, oporteret quod cibum „ caperet ore, & ita haberet os „ oblongum, & labia dura & „ grossa, & linguam etiam du- „ ram, ne ab exterioribus lædere- „ tur; sicut patet in aliis animan- „ tibus, & talis dispositio omni- „ no impediret locutionem, quæ „ est proprium opus rationis.

o Seneca præfat. in naturalib. quæst.
p Ovid. lib. 1. metam.

r S. Thom. 1. part. quæst. 91. art. 3. ad 3.

Erecta hominis forma, ac sublatus in cœlum vultus, ad majora & celsiora nos natos admonet, ne in pastum, in ventrem, & venerem proni, ipsis brutis turpiores, ac multò nequiores evadamus. Hinc Apis illa Claravallensis, in quendam ad caduca depressum, sic aculeum exerit: f *An non confunderis* RECTUS *stare, qui corde repis in terra?* Non pudet te temulente, cui mustum illud Divinum è cœlesti cellâ vinariâ, & torrentes voluptatis sursum scaturiunt, dejectâ mente, bruti instar, animo & pedibus captum *in terra repere?* Non pudet te gulose, qui ad summum illud bonum gustandum, quam suavis sit Dominus, conditus es, dejectâ mente in pastum, in escam, cum brutis versari? Non pudet te avare, cui thesauri non deficientes, & divitiæ, quò fur non appropiat, in domo Dei repositi sunt, *dejecta mente, & corde, talpaque* instar, *in terra repere?*

Non pudet te libidinose, cujus mens divinæ particula auræ, centrum suum habet, ubi non nubent, neque nubentur; sed purissimis, ab omnis carnis putredine, spiritus deliciis perfruetur, dejecta mente, porcorum instar, in libidinum cœno volutari?

t *O curvæ in terras animæ, & cœlestium inanes?*

Nemo non vel externam sui cum brutis speciem execraretur, v quâ juxta D. Thomam, uteretur manibus loco anteriorum pedum, cibum ore capere deberet, & cum cæteris animantibus loquela destitueretur. At longè tetrior, ac horribilior species est, *erecto vultu cœlum suspicere, & dejecta mente in terra repere.* Hoc in gentilitatis nocte vidit Seneca, qui sic olim ad ruborem nostrum exclamavit: x *O quam contempta res est homo, nisi supra humana se erexerit.*

Quæ altiori, & diviniori stylo Africanus Doctor Augustinus: y *Bonum tuum quære, ô anima; quære tuum bonum. Sunt enim & inferiora bona, quæ aliis, & aliis bona sunt Pecori quid bonum est, nisi implere ventrem, carere indigentia, dormire, gestire, vivere, sanum esse, generare?*

Tale tu bonum quæris cohæres Christi? quid gaudes, quia socius es pecori? Erige spem tuam ad bonum bonorum omnium.

Erige spem tuam ad ea quæ sursum sunt: corde, animo, cogitatione, desiderio ad excelsa conscende, & omnia humana despicies, omnia Regum palatia, ut formicarum horrea; quantumvis ampla; Principum ædificia, ut nidos hirundinum: pensiles hortos, viridaria, ut puerorum crepundia ex alto despicies. z *Iuvat inter sidera vagantem, divitum pavimenta ridere, & totam cum auro suo terram. Et contemnere porticus, & lacunaria ebore fulgentia, & tonsiles silvas, & derivata in domos flumina: etiam terrarum orbem supernè despiciens, sibi ipse ait: hoc est illud punctum, quod inter tot gentes, ferro, & igni dividitur. O quam ridiculi sunt mortalium termini.* Nec per auxesim hæc, aut hyperbolen exaggeratius dicta sunt, cum no-

f Bern. Serm. de primordiis, mediis & novissimis nostris. t Persius Sat. 2. v Divus Thom. cit.

x Seneca præfatio quæst. natur. y August. in Psal. 102. z Seneca præfat. nat. quæst.

bis

bis ex editiori monte, aut sublimiori specula despicientibus, mortalium concursus, myrmidonum, aut formicarum agmen appareat. Unde sic pergit: *cum te in illa verè magna sustuleris, quoties videbis exercitus subrectis ire Vexillis, & quasi magnum* aliquid agatur, libebit dicere:

It nigrum campis agmen.

Formicarum iste discursus est, in angusto laborantium; quid illis & nobis interest, nisi exigui mensura corpusculi? punctum est illud in quo navigatis, in quo bellatis, in quo Regna disponitis. SURSUM INGENTIA SUNT SPATIA, IN QUORUM POSSESSIONEM ANIMUS ADMITTITUR. O miseri, ô homunciones, ô terræ filii, quos

a *Tædet cæli convexa tueri*;

Qui dum ne oculo dignantur ingentia illa, quæ sursum sunt spatia; pro terræ glebula digladiari magnificum putant; cum universa terra punctum sit; frater fratrem ob exiguam jugeri portionem, ob pedem fundi, in jus ambulare cogit, ad necem usque persequitur. Purpuratus Martyr Severinus Boëtius, de quo vel hostis Theodoricus Rex testimonium hoc dedit: b *omnes omnino scientias complexum fuisse*, hic Seneca sublimius incedens. *Omnem*, inquit, *terræ ambitum, sicut Astrologicis demonstrationibus accepisti, ad cæli spatium, puncti constat continere rationem. Huic tam exiguæ terrarum portioni, si quantum maria, paludes, loca inhospita, bestiarum regna occupant, cogitatione subtraxeris, vix angustissima inhabitandi hominibus area relinquitur. In hoc igitur minimo puncti quodam puncto circumsepti, atque conclusi, de promulganda fama, de proferendo nomine*, de puncto honoris, *cogitatis*. Ipsi nostis, quæ & quanta pro indivisibili honoris puncto, mortalium studia, quam gravia pro eo tuendo dissidia, & duella; illud puncto gladii, & vitæ, & animæ jactura vindicandum. Vastissima verò quæ sursum sunt spatia ac æternos honores, & immensum gloriæ pondus non attendunt.

Influit in calamum, de quo excidit, an aliàs meminerim, Philippum II. Hispaniarum Regem Alvarum Bassanum, Marchionem de sancta cruce, in Classe Ulyssiponæ adornanda, nonnihil moras nectentem, his verbis leviter perstrinxisse: c *malè tu pro benevolentia in te mea, mihi gratiam rependis.* Nec pluribus opus fuit, ut inde domum abiens, ex mœrore de vita decederet. Cui Epiphonematis loco Strada subnectit, adeò sæpenumero ho-„ mines inter vulnera invictos,„ erectosque, unius verbi puncti-„ uncula facilè prosternit, qua-„ si istis pro corde sit honor, quo„ læso vivere non sustentant. „

Viles ac exiles animæ, quæ in terræ puncto de divitiarum atomo, & honoris puncto digladiantur.

Excelsæ, ac sublimes mentes altius sese efferunt, illud Pauli monitum sectantes: d *quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram* Eo nos prçit, & provocat hodierna die Deus triumphator; impressa reliquit vestigia, ut sequamur, nã ut scitè

a Virg. 4. æneid. b Boet. lib. 2. de contempla. philosop. metro. 6. prosa. 7.

c Strada de bello belg. deca. 2. lib. 9. a. 1588. d Coloss. 3.

S. Leo,

S. Leo, e *jure magnus appellatus*: Serm. 1. de ascens. Dom. *Christi* ASCENSIO, *nostra provectio est*: *& quò præcessit gloria capitis, eo spes vocatur & corporis*; hanc porrò inter cæteras rationes assignat Bernardus.

§. I.

OPORTEBAT CHRISTUM ASCENDERE, UT NOS ASCENDERE DOCERET. f

AT qua ratione, quo modo, aut methodo, quibus scalis, aut alis, miseri mortales, gravi corporis mole gravati, cum Christo in Cœlos scandere poterimus? video profectò in triumphali Ducis nostri ascensu, tot divina prodigia, ac stupenda miracula, ut in cœlum volare, non humanæ, sed solius divinæ virtutis sit, ac infinitæ potestatis; unde non sine amabili stupore defixos mortales, cœlestes genii percunctantur: *quid admiramini aspicientes in cælum*? spectaculum certè erat omni admiratione dignum. Nulla festivitas Servatoris sine miraculo est: Incarnatio matrem Virginem, Deum hominem, quale prodigium habet? In Ephiphania, mirabilis stella effulsit. In Christi Baptismo, panduntur cœli, & vox Patris insonuit: g *Hic est filius meus dilectus*, &c.

Si transfigurationem spectes, totus mons miraculum est; dum Eucharisticum epulum instituit, h *memoriam fecit mirabilium suorum, misericors, & miserator Dominus*. Plurima in resurrectione ejus coruscarunt miracula; sed nescio quid præ cæteris admirabilitatis continet hoc mysterium, ut per universum orbem decantet, ac celebret ecclesia ADMIRABILEM ASCENSIONEM *ejus*, clamet, & oret, *per* ADMIRABILEM ASCENSIONEM *tuam*.

i *Admirabile* enimverò, Christum è loco, sive Sion fuit, seu ut alii, Jerusalem, in quo pransi fuerant, discipulos centum quinquaginta, seu k plus quam quingentos eduxisse per mediam civitatem Jerusalem plena die, nullo vel obstrepente ex habitatoribus, vel divino quodam stupore defixis, aut ne cernentibus, ut placet D. Bernardino l, in montem olivarum.

Admirabile, Patres è limbo eductos, cum corpore in cœlum Christi comites commigrasse. Ut Arator, & S. Bernardinus, m aliique.

Admirabile, Christum nullo arbitro, aut teste resurrexisse, innumeros verò in ascensione sua testes adhibuisse; Unde non sic raptus est, quemadmodum Elias, qui unum, non sicut Paulus qui nullum, imò vix vel se ipsum, ut ita dicam, testem habere potuit, ipso perhibente, n *nescio*; *Deus scit*.

Admirabile profectò, relictis cœlestis aulæ sedibus, obviam Regi gloriæ occurrisse omnes angelorum choros, ut Augustinus, Cyprianus, Nyssenus, Epiphanius apud Lorinum o; ipsos quoq; ad

e Bellarm de script. Eccl. f Ber. Serm. 4. de ascensione. g Matth. 17. v. 5. h Ps. 110. v. 4.

i Lorin. in acta. c. 1. v. 9. k 1. Cor. 15. v. 6. visus est plus quam 500 fratribus simul. l Bern. serm. 1. art. 1 c. 3. m Arator in carmine. Bern. ibid. n 2. Cor. 12. o Lorin. cit.

hoc

hoc ſpectaculum attonitos hæſiſſe, Hipponenſis Doctor aſſerit, dicens p *aſcendiſſe Deũ in jubilatione, id eſt in admiratione gaudii Angelorũ, quæ verbis non poteſt explicari.*

Admirabile & illud, q *miraculum repentinæ nubis quæ in ſereno cœlo apparuit, ut miraculo Aſcenſionis adjuncta, ejus prodigioſam efficaciam duplicaret*; vultque Abulenſis r *in modum throni* effictam.

ſ *Admirabilis* quam maximè & modus, quo aſcendit: *non ſubito raptus*, inquit Bernardus, ut Elias & Henoch, *non furtim ſublatus*; *ſed videntibus illis elevatus eſt*, ad ſolatium, & oblectamentum ſuorum; ſed quia ſunt qui à terra ad octavam ſphæram, ſeu firmamentum, t ſpatium perfici poſſe negant, juſtis etiam itineribus, niſi minimum per octo annorum millia, ſcite obſervat D. Bernardinus, v *Chriſtum à principio ſui aſcenſus, uſq; ad communem aëris regionem, paulatim & modeſtè aſcendiſſe*; *tamen poſtquam nubes ſuſcepit eum, ab oculis eorum, volavit ſuper pennas ventorum, id eſt, citius quam venti; quod neceſſariũ fuit propter diſtantiam empyrei cœli*; quod Auguſtinus x ea celeritate fieri contendit, qua radii ſolis in lõgiſſima ſpatia, momento vibrantur.

Ad hæc autem *neque manufacto vehiculo, aut auxiliaribus carpentis eguit*, y inquit Cyprianus, *ſed propria virtute triumphator aſcendit.* Ut Angelice Doctor Aquinas: z *Notandum, eſt*, inquit, *quod Elias in curru legitur aſcendiſſe, ut videlicet apertè demonſtraretur, quia homo purus adjutorio indigebat alieno. Redemptor autem noſter non curru, non Angelis ſublevatus legitur: quia qui fecerat omnia, ſuper omnia ſua virtute ferebatur*; Non gradus, non ſcalas, non funes hic ullos adhiberi cernimus: a *Viderunt eum Apoſtoli à ſe tolli, & attolli, in aera, non ſcalis adjutum, non ſublevatum funibus: etſi angelico comitatum obſequio, non tam fultum auxilio, ſed gradientem in multitudine fortitudinis ſuæ.*

Magna hæc mirabilia, ſed vel hoc ipſo terribilia: b *quis ſimilis tui in fortibus Domine, quis ſimilis tui? terribilis, atque laudabilis, & faciens mirabilia.* Sanctus Proſper in Pſal. 105. c *quæ ſunt mirabilia eadem & terribilia*: nulla quippe eſt admiratio ſine quadam formidine. Mirabilia Aſcenſionis tuæ Domine, nobis terribilia ſunt, & admiratio ejus, non eſt ſine formidine; quis etenim noſtrum non deſperet, ſe omni adminiculo deſtitutum, in cælos ſcandere, aut evolare poſſe? d *quantis conatibus*, inquit Bernardus, *corda levare neceſſe eſt, quæ quidem non ſolum in libro ſapientiæ*, e *ſed miſerabiliter ſatis in libro propriæ experientiæ legimus, & corruptio corporis aggravat, &* f *terrena inhabitatio deprimit.*

In cœlum gradibus conſcendere cum Babyloniis; aut cum gigantibus montes montibus imponere, inſanum eſt; volare verò, aut poëtarum, ut in Icaro patet, commentum eſt: aut diabolicum, ut Simone Mago patuit, præſ[illegible]ium.

p Aug. in Pſ. 46. q S. Bern. Serm. 3. de aſcenſ. r Abulen. Parad. 5. c. 8. ſ Bernard. de gradib. humil. c. 1. t Apharabius Aſtrologus. Lorin cit. com. in acta hic. v S. Bern. Serm. 3. in aſcenſione Domini. x Aug. in quæſt. de Reſurrect. S. Bern. cit. y Cyprian Serm. de aſcen. z S. Thom. 3. part. quſt. 57. a 3.

a Bern. Serm. 2. de aſcenſ. b Exodi. 15. v. 11. c S. Proſper. in Pſalm. 105. d Bern. Serm. 6. de Aſcenſ. Dom. e Sap. 9 v. 15. f 1. Cor. 2.

g Un-

g *Unde ergo, inquis, ascendere possum? qui funes, quæ machinæ, quæ scalæ?* nemo diffidat, & machinæ, & scalæ, & alæ ad manum sunt, nec modo id impossibile, aut difficile esse; sed facilè, & securum in cœlū ascensum commonstrabo.

Hieronymus Cardanus vir rari, & præclari ingenii, machinam singularis artificii, qua quis seipsum non difficili nisu sursum trahat, solerter excogitavit, qualis ad fornices templorum dealbandos in usu est. Si res corporis, ad animum referamus, *h* desiderium beatitudinis, contemplatio cœlestium, amor in Deum, in summum bonum, ipsissima hæc machina est, qua quis se ipsum quotidie, & sæpius ad immensam attrahit altitudinem. Sic sentit Patriarcha Venetus:

i *Machina mentis, est vis amoris, quæ eam dum à mundo abstrahit, in alta sustollit* In cœlum vis evehi? te ipsum sæpius cum Paulo in cœlum attrahe desideriis, *& amoris machinâ*: pondus sui corporis ille molestissimum sentit, dicens: k *supra modum gravati sumus, supra modum ingemiscimus gravati*; nihilominus hac machinâ se ipsum in sublime, ad tertium cœlum attraxit, ut diceret: *conversatio nostra in cœlis est.*

Magno catenarum pondere gravatus, obscuro detrusus carcere Paulus latebat; *tunc*, inquit magnus Gregorius, l *Paulus fortè in carcere tenebatur, cum se consi- dere Christo in cœlestibus testaretur; sed ibi erat, ubi ardentem jam mentem fixerat, non illic, ubi illum necessariò pigra adhuc caro retinebat.*

Quo spiritu imbutus Tertullianus, vinctos demulcebat: m *Auferamus*, inquit, *carceris nomen, secessum vocemus: etsi corpus includitur, etsi caro detinetur, omnia spiritui patent: Vagare spiritu, spatiare spiritu, & non stadia, opaca, aut porticus propone tibi, sed illam viam, quæ ad Deum ducit; quoties eam spiritu deambulaveris, toties in carcere non eris. Nihil crus sentit in nervo* (nec æger in lecto) *cum animus est in cœlo. Totum hominem animus circumfert, & quo velit, transfert.* E carcere etiam in cœlum sese animus attollere valet, quod ille cecinit:

n *Omnia possideat, non possidet æthera Minos:*
Gratia dis; animo, quo libet ire, licet.

Religiosæ animæ, cellæ parietibus, & claustri monastici seris sanctimoniales conclusæ, liberè se in cœlum efferre solent p *Machina cordis, vis amoris est*, qua animus ad superna raptatur, quod Hieronymus de S. Asella Romana testatur: q *unius cellulæ clausa angustiis, latitudine paradisi fruebatur.* Ita nullus nobis locus cœlum eripit. Huc, etiam lecto affixus, qui pedem cubili efferre nequit, sine plumis valet evolare, r *amando ascendit.*

In omni tribulatione, in omni paupertatis, adversitatis tempestate, animus *amoris machinâ*, desiderio cœlestium, deserit ergastulum suum, & in conspicuum va-

g Aug. in Ps. 85. h Primus ascendendi modus, machina amoris. i S. Greg. l. 6. mor. c. 37. Lauren. Iustinian. c. 8. de charitate. k 2. Cor. 3. & 5. Philippen. 2. l Greg. l. 31. moral. c. 34.

m Tertul. l. ad Mart. c. 2. n Ovid. de arte. p S. Greg. apud Aug. in Ps. 24. q Hieron. epist. ad Marcellam. r August. in Psal. 85.

dit:

dit, etenim fluctuante hic frivolo nostro corpusculo doloribus, cruciatibus, ac variis mortalitatis fluctibus jactato; jam pæne domum ingressis, velut in illuvie post magnos imbres, cum pavimenta unda vestivit, refugit habitator ad superiora domus, ubi naufragante solo, clementiori ac minus severo utitur dio. Sic ubi fluctus irruunt, ut exclamare cogaris: ſ *intraverunt aquæ usque ad animam meam*, super tecta te collige, ad superiora conscende, & ima corporis, velut sola deserens, dic cum psalmista: t *Ad te Domine levavi animam meam* quò non ascendit labor, nec dolor.

Gravissimo pedum dolore vexatus Agesilaus, invisentem se Carneadem, mœstumque exire statuentem, nescio cujus insolentiæ impatientem accivit: *mane*, inquit, *Carneades*: *nihil enim illinc huc pervenit*: indicatis pedibus, & pectore. Ostendit itaque, licet pedes doluissent, immunem animum; nec ab imo, cruciatum ascendisse illuc, quo se receperat in sublime.

Potentius hortatur D. Chrysostomus, x ut in hoc turbulento rerum mundanarum oceano, dum fluctibus, ac procellis tantum non hauriendi sumus, caput & mentem altius in cœlum attollamus, ipsum audite; *In hoc mari magno, ubi morbi, ubi insectationes, ubi prematuræ mortes, ubi calumniæ, ubi invidiæ, ubi perturbationes, ubi iræ, ubi cupiditates, ubi innumerabiles insidiæ, ubi quotidianæ solicitudines, ex omni parte dolores afferentia, Paulus dixit, fieri posse, ut semper gaudeamus.* (at quomodo?) *si quis paululum ex rerum mundanarum fluctibus* EREXERIT CAPUT. *E cruentis* persecutionum fluctibus Symphoriani mater efferens Caput, his eum verbis ad altiora impellit: *nate, nate; memento æternæ vitæ, cœlum suspice, & ibi regnantem intuere.*

Oleaster in Cap. 6. Geneseos, tradit arcam habuisse fenestram vitream in summitate, cùm aliæ naves ad latus; idque ut inter fluctus, & tempestates, liberè oculis & animis in cœlum conscenderent. Hoc & tu, collo tenus immersa anima æmulare, & è fluctibus paupertatis, è fluctibus tentationis, calumniæ, caput erige, animam ad superna attolle, & illud Psaltis Regii ex spiritu ingemina: y *Lætifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi*; quę Divus Augustinus subtiliter, ac utiliter ad mores exponit: z *jucunda eam, quia ad te levavi eam: in terra enim erat, & in terra amaritudinem sentiebat: ne in amaritudine contabesceret, ne omnem tuæ gloriæ suavitatem amitteret, levavi eam ad te, jucunda eam apud te: solus enim tu es jucunditas; amaritudine plenus est mundus. Certe rectè admonet membra sua, ut sursum corda habeant. Audiant ergo, & faciant: levent ad illum, quod male est in terra; ibi enim non putrescit cor, si levetur ad Deum.* Quod obvia persuadere nititur similitudine *frumentum si haberes in inferioribus, ne putresceret, levares ad superiora. Frumento tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terra putrescere*: quæ tamen ex naturæ inclinatione, & gratiæ genio, non est opportunus

ſ Psal. 68. v. 2. t Psal. 24. v. 1. x S. Chrys. orat. de S. Philogonio.

y Psal. 85. z Aug. in Psal. 85. Ad te Levavi animam meam.

hu-

humano cordi locus; quippe quod terram despicit,& sphæram suam sursum habet. a *Levemus* igitur, inquit Bernardus, *levemus corda cum manibus, & ascendentem Dominum sequi, velut quibusdam passibus devotionis, & fidei contendamus, erit cum sine morâ, sine difficultate obviam illi in nubibus resurgemus.*

Hoc indies per sacros mystas populo inculcatur: *sursum Corda*; at videant qui sacrificio intersunt, quam ex vero adjiciant: *habemus ad Dominum*. Quod si omni hora, locoque, jubemur sursum erigere corda, juxta illud Pauli: b *quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt sapite*; quanto magis eo loci, ac temporis, cum superûm regia panditur? tum tamen reperire est, qui ut severa eloquentia ait Chrysostomus: c *sub horam terribilis mystica mensæ, in vaniloquentia* CONVENTICULIS *occupati sint*. Quos idem sanctissimus Antistes ita perstringit: *quid facis ô homo! non promisisti sacerdoti, qui dixit: sursum corda, & dixisti: habemus ad Dominum? non erubescis ea hora mendax inveniri?* quod insolens, & pudendum crimen ut eluas, age, fac ori cor consonet, conspiretque lingua cum animo: & hic, & ille tollatur sursum, d *& clamanti*, SURSUM CORDA, *pontifici magno qui hodie introivit in sancta, æterna redemptione inventa, responde fideliter*, HABEMUS AD DOMINUM. *Et si aliquando quæsivisti non quæ sursum sunt, sed quæ super terram. jam te ipsum increpa, & dic Domino cum Propheta: quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? heu quàm miserè errabam? tam magnum est illud in cœlo repositum, quod contemnebam: tam nihil hoc super terram, quod tantopere expetebam. Christus thesaurus tuus ascendit in cœlum, ibi sit & cor tuum, inde ducis originem, ibi habes Patrem, & hæreditatem.* In cælos conscende, e *& unde, inquis, possum? amando ascendis. Stans in terra, in cœlo es, si diligas Deum: non enim sic levatur cor, quomodo levatur corpus; corpus ut levetur, locum mutat; cor ut elevetur, voluntatem mutat: quoniam ad te Domine animam meam levavi.*

Sic purpuratus Vates inter gravissimas regni curas, & belli molestias, *stans in terra*, à turbis omnibus in sublime animam levabat, & in cœlo erat; sic Paulus *stans in terra* mente & animo *in cœlo erat*; sic seraphicus Franciscus in monte Alverniæ, S. Ignatius in octiduano raptu, Catharina Senensis, Bononiensis, Theresia, Maria Ogniacensis, f quæ corpore in terris, animo versabatur cum Angelis & Sanctis in cœlo, ut eos inter se distinguere posset; quin & realiter ipsos Sanctos audiret, cum iis familiariter colloqueretur. Hos omnes in cœlum raptos video, sed ad sequendum ubi scalæ: g *Ecce terra deorsum, quam calcamus pedibus nostris. Ecce cœlum sursum, quod videmus oculis nostris, & ascendendo cantamus: ad te levavi oculos meos qui habitas in cœlo: ubi sunt ergo scalæ? tanta enim intervalla conspicimus, inter cœlum & ter-*

a Bernardus Serm. 4. de ascen. Dom. b Coloss. 3. v. 1. c Chrysost. hom. de Eucharist. in Encæniis. d Guarricus sermon. de ascens.

e Aug. in Ps. 85. f Iacob. de Vitriaco in vita, c. 8. Cornel. in Acta, c. 1. v. 11. g Aug. in Ps. 121. Secundus ascendendi modus, scalis.

& terram, tanta spatia locorum, illuc volumus ascendere, scalas non videmus.

Josephus Scaliger de Veronensium Scaligerorum sanguine se jactitans, in symbolum gentilitatis ubi delegit scalas alatas, hoc lemmate subjecto: *Scalis & alis.* quos altos spiritus hominis heterodoxi, ut alter reprimeret, ad inferos cum sui sectatoribus ruentis, subjecit: h *Ibi non opus est scalis, nec alis:* quia i *facilis descensus averni.*

Verum enim verò ut sursum ad virtutis ardua nitaris, ut ad cœlestia, super omnia humana conscendas; *scalis & alis* opus est. Narrat Polyænus lib. 7. stratagemat. apud Thracas, Junonis sacerdotem, Cosingam nomine, ac de gentis more belli ducem, detrectantibus imperium Thracibus, ligneas scalas quamplurimas, ingentésque construi, & alias aliis imponi curâsse, quibus in cœlum ad Junonem de contumelia expostulaturus ascenderet. Stropha cessit ex sententia. Eo facto stupidam plebem ita perculit Paganus iste, ut se inposterum dicto audientem, ritéque subjectam fore, interposita sacramenti religione firmaret. Est quod in veteratorio artificio cum fructu æmulemur; nimirum quem ille ementiri dumtaxat, non etiam perficere potuit ascensum ad numen, scalas scalis imponendo, nos animorum ad verum numen conscensione exprimamus. Cujus ascensus utilitatem, simul ac dignitatem, quis, si homo sit, non videat? quanti enim est humanam mentem, divinæ particulam auræ humi non affigi, ac jacere in luto; sed sursum ex paludosa hac caligine, & rerum corporearum fæcibus efferri ad Deum. Hoc Christianæ Philosophiæ proceres, ut est notissimum, hoc inter Ethnicos præstantissimi quique, ut in illis tenebris sapientes, uno ore, eadémque sententiâ contestantur. Indeque apud eos crebra mentio scalarum, alarum, pennarum, quibus ad numen ascenditur.

Sed piget, pudétque è cœnosis hisce lacunis haurire, quod in pellucidis fontibus reperire est. S. Ambrosius vigilanti solertiâ, somnium illud Patriarchæ Jacob expendens, in quo k *vidit scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum*, suavissimo flumine discurrit, & miras nobis, ac mysticas scalas exhibet, quibus l gradatim in cœlum, citra ullum Corporis discrimen, aut capitis vertiginem conscendere, & juvenes, & puellæ; & viri & fœminæ cujusque status ac conditionis valemus: m *Hic ordo est disciplinæ*, inquit, *ut ab inferioribus ad perfectiora* CONSCENDAS: SCALARUM ENIM *similem esse, Scriptura nos docet pietatis ascensum; per quas vidit Angelos Domini ascendentes, & descendentes, sanctus Jacob, vir exercitationis: qui nobis propositus est, ut per illum cognosceremus* GRADUS VIRTUTIS, *paulatim nos proficere debere; & ita posse ab imis,* AD SUMMA CONSCENDERE. HAS TIBI SCALAS *semper habeto* PROPOSITAS. *Ne timeas, ô homo* GRADUS *hos ascendere disciplinæ. Primus* GRADUS *vicinus est terræ: sequens*

h Doutermans amor increatus, pag. 505. i Virgil. 6. Æneid.

k Gen. 28. v. 12. l Gradatim de virtute in virtutem ascendendum. m S. Ambros. in Psalm. 1.

quens similis est priori, sic per æquales GRADUS, *ad summa* CONSCENDITUR.

Scientia per gradus acquiritur, gradatim de schola in scholam ascenditur. Nemo mercaturæ, ac agriculturæ sese applicans, repente summe dives, & opulentus evadit. Sensim & gradatim ædificium consurgit. n *Nemo*, inquit Doctor mellifluus, *repente fit summus, ascendendo, non volando apprehenditur summitas scalæ.* Stultum ac stolidum, repente velle quempiam apicem perfectionis, & sanctitatis verticem conscendere, ut rectè Climacus gradu 14. *Insipientissimum vocat, qui puero præciperet, ut scalarum gradus omnes, uno passu repente conscenderet.* De quibus fusè suprà diximus. o Sed gradatim eundum est p *de virtute in virtutem.* Quemadmodum ivit q *divus Furseus*, qui quodam mentis excessu de se, suique similibus, hoc ipso Psaltis versiculo gratulantes Angelos audivit, atque ita ad tantum sanctitatis culmen pervenit, ut corpore velut vagina, non rarò humi relicto, inter cœlites passim viveret. Sic & nos, inquit Chrysostomus, r *tanquam per gradus quosdam ascendentes per scalam Jacob, ad cælum perveniamus: etenim scala illa paulatim per virtutes ascensum significare videtur, per quam à terra in cœlum ascendere licet, non gradibus sensibilibus, sed morum incremento.*

s Quod Pittacus inter sapientiæ Græciæ septemviros nobilis, Mitylenæo quondam templo donarium appendit, visum est antiquis non immeritò novitate sua mirabile: ubi enim alii votivas è tholo tabulas suspendebant, viventes in pario marmore statuas offerebant, impressas variis emblematis urnulas, aureas in sacrorum usum pateras, delicatas capedines, hermas, signa Megarica, Corinthiaca vasa, & hujusmodi alia naturæ vel artis miracula consecrabant: *scalas* ipse, non opere magnificas admodum, nec insignes materia, sed mysterii tantum significatione memorabiles dedicavit. Idque quia nullam ad Deorum aras, & sacra pulvinaria, religiosiorem posse mortalibus obversari cogitationem sentiebat, quam de virtutum gradibus sibi scalam construere, quibus piorum mentes ad numen suum ascendere niterentur. Quod symbolicum juvat à gentili documentum mutuare, ut ad divinum, & increatum Numen ascendamus: t *Fit enim hæc ascensio*, ut pulcherrimè monuit Augustinus, *non pedibus, non* SCALIS, *non pennis, & tamen si interiorem hominem attendas, & pedibus, &* SCALIS, *& pennis; in rebus corporalibus, aliud sunt pedes, aliud scalæ, aliud pennæ; intus autem & pedes, & scalæ, & pennæ, affectus sunt, & bonæ voluntates; his ascendamus, his volemus*

De hoc scalarum ascensu per virtutum gradus vide Lancicium v, aliósque in illud: *Ibunt de virtute in virtutem.* Quid, quod non virtutes dumtaxat, ac pii affectus nobis gradus, & scalę sunt; sed & ipsa vitia, atque ea omnia quæ in rebus humanis solent esse pro-

n Ber. Serm. 1. de S. Andrea. o 5. Kalend. Ianuar. p Ps. 83. q 16. Ian. in vita. r Chrys. hom. 82. in Ioan. s Raynaudi scala in dedicat.

t August. in Psalm. 38. v Lancic opusc, 5. c. 3. nu. 28.

profectus impedimenta, & ascensus in cœlum retinacula.

Ubi illud obſervandum eſt, eò quemque altius aſſurgere quò plura & excelſiora habuerit ſub pedibus; excelſo ille gradu ſtat, qui divitiarum acervos, terræ fundos, arcas omnibus cimeliis, ac mundo muliebri oppletas, Chriſtianæ paupertatis amore, ſub ſe habet, & pedibus calcat. Quin & altius conſurgit, ſi & titulos, & honores, & dignitates, & ſæculares præfecturas, & ſacras infulas, generoſâ mente deſpicit, atque ex iis ſibi ſubjectis, gradum ad cœleſtes honores ſternit.

Tam excelſo animo, & loco ſtetere Gregorius, Eugenius, Laynius, aliíque, qui tricoronidas mitras ſub pedibus habuerunt. Bernardus, Bruno, Aquinas, & qui Epiſcopale pedum, pede preſſerunt. Tot Imperatores ac Reges, qui Regna, & diademata calcarunt, ac caputio commutarunt, quos prolixo ſatis elencho Platus recenſet, in quos aptè convenit illud Richardi Victorini: x *Felices, quibus vertitur in* SCALAM, *quod aliis ſolet eſſe in ruinam.*

Plus dico, y effrenes concupiſcentiæ motus, gulæ, intemperantiæ, iracundiæ impetus: divitiarum ac honorum appetitus, carnis ſtimulos qui ſenſim ſua mole hominem ad ima deprimunt, nos in altum attollere, & in ſcalas ad cœleſtem beatitudinem converti poſſe, ab Auguſtino, ſapientiſſimæ ſanctitatis viro traditum reperio: z *Elaboremus*, inquit, *chariſſimi, ut quemadmodum Dominus in hac die, noſtro cum corpore ad ſuperna conſcendit, ita nos poſt illum, quomodo poſſumus ſpe aſcendamus, & corde ſequamur. Ipſo affectu pariter & profectu aſcendamus poſt illum, & jam per vitia ac paſſiones noſtras, ſi utique unuſquiſque noſtrûm ſubdere eas ſibi ſtudeat, ac ſuper eas ſtare conſueſcat, ex ipſis ſibi gradum conſtruit, quo poſſit ad ſuperiora conſcendere.* Tum dignam tanto Præſule profert ſententiam: *Elevabunt nos, ſi fuerint infra nos. De vitiis noſtris* SCALAM *nobis facimus, ſi vitia iſta calcamus.*

Eadem legere eſt apud Euſebium Emiſſenum.

Hoc verbo indicaſſe ſufficiat, uberius alias tractata. a

Supereſt tertius aſcendendi modus, non per gradus & ſcalam; ſic enim *aſcendere difficile* eſt, ſed facillimus, pennarum ac alarum remigio, in cœlum evolandi, b ut aquilam illam magnarum alarum, quæ nos quaſi pullos ſuos provocat ad volandum, ſubſequi poſſimus.

Abbas Igniacenſis c *eloquio dulcis, & ſcientia Scripturarum inſignis*, hac aſcendentis Domini ſolemnitate: d *quid facilius rogo, quàm portare pennas, quæ portent portantem ſe? quid ſublimius, quàm ſupra omnem cælorum altitudinem, quo Chriſtus aſcendit,* EVOLARE?

x Platus de bono ſtatu Relig l.2.c.26. y Richard. Victorin. part.1.c.18. z Aug. in Appendice Serm. 58. Emiſſenus Serm. 2. in Aſcenſ. Domini.

a Vide Lux Evang. part.2. Domin. 15. poſt Pent. b Bernard. Serm. de Aſcenſ. c Trithemius. d Guarricus Serm. de Aſcenſ. Domini.

§. II CHRI-

§. II.

CHRISTUS INSTAR [e] AQUILÆ IN COELOS ASCENDENS, NOS UT PULLOS SUOS PROVOCAT AD VOLANDUM.

RAderus noster [f] *humanioribus, & severioribus litteris, non minus quàm religione excultus*, commentariis in Martialem, agens de Ganymede quem præceps ab Idâ,

Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis,

Historiam adducit, & *credita res Auctore suo est*, eóque maximo. [g] Nectenabo Rex Ægypti cùm falsò accepisset Æsopum esse extinctum, mittit Lycero Regi Babyloniorum statim epistolam, qua architectos petebat, qui turrim ædificarent, neque cœlum, neque terram attingentem. Lycerus cum Æsopo quasi redivivo (nam occidi jusserat, quem servus Lyceri clam servârat) Nectenabonis Epistolam ostendisset, Æsopus omnes aucupes accersivit, atque aquilarum pullos quatuor ut caperent jussit, captos nutrivit, ac instruxit, ut pueros in sportis, unguibus Aquilarum affixis, gestando in altum tollerent; exacta hyeme Æsopus cum aquilis, & pueris, profectus ad Regem, spectaculum illud tota admirante Ægypto exhibuit; Rex viso Æsopo perculsus, attulisti inquit, qui turrim ædificent? cui Æsopus, parati sunt, si modo ostendas locum. Postea egressus urbem Rex, in planitie demonstrat diversum locum. Adductis ergo Æsopus ad demonstratos loci angulos aquilis, quatuor cum pueris per sacculos appensis, ac puerorum manibus fabrorum datis instrumentis, jussit evolare; illi verò sublimes: date nobis, clamabant, lapides, date calcem, & aliam ad ædificationem materiam. Quo miraculo attonitus Nectenabo: unde, inquit, mihi volucres homines? Æsope victus sum. Commentum hoc, aut figmentum Æsopi videri posset; unde nempe *volucres homines*, ad volandum ab aquilis edocti? sed & figmentum hoc, verissimum documentum censeri debet, non paucos *volucres homines* reperiri, qui subvolare nituntur, ut castra metiantur in aëre, aut concavo lunæ, qui magna & alta sibi fingentes, & spe sine fundamento promittentes, omnibus passim ludibrio sunt. Quod ne & nobis contingat, qui nec modum, nec artem volandi habemus, sciscitari quis meritò potest cum dilecto D. Bernardi discipulo: [h] *Quomodo repente de terris ad cœlos evolare poterit, qui nunc exercitio, & usu quotidiano volitare non didicerit?* qui humi repere, in cœno volutari consuevit, qui pennis, & alis destitutus volitare non didicerit. Quomodo repente de terris, in cœlos evolare poterit? [k] *Si quæris quo doctore, quo duce? nunquid non Christus, sicut* AQUILA *provocabat hodie ad* VO-

[e] Tertius ascendendi modus, alis.
[f] Alegambe in Bibioth. script. Soc.
[g] Raderus in Martialem, lib. 1. epig. 6. Maximus Planudes in vita Æsopi.

[h] Guarricus Serm. de Ascens. Domini.
[k] Ibid.

LANDUM *pullos suos, quando super eos volitabat? cùm scilicet videntibus illis elevaretur, diùque sequerentur oculi euntem in cœlum?* atque ut volare ipsi discerent, & ipse doceret, subdit: *Poterat utique repente in ictu oculi, ex oculis eorum rapi, & ubi vellet constitui; sed planè sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans: & corda sursùm levare post se nitebatur amore sui, & corpora similiter posse sublevari pollicebatur exemplo corporis sui: sicut Apostolus ait, aterni conscius mysterii, quia & nos bajulis nubibus rapiemur obviam Christo redeunti.*

Sed quotus quisque mortalium! l *regiam illam aquilam* ut Gregorius Christum compellat, volando subsequi nititur? quam multi, ut implumes pulli, alis destituti, nidis suis adhærent, ille nido avaritiæ, alter temulentiæ, alius luxuriæ, plerique nido pravæ conversationis, & consuetudinis? de hujusmodi verissimè Hussæus vates: m *semitam ignoravit avis*, non tantum Judæa, ut exponit Hugo Cardinal. n *quando in carne assumptâ Christus volavit ad cœlum. De hac semita Salomon Proverb.* 30. *inter* o *tria difficilia intellectu, ponit viam aquilæ* in cœlo, quam hi cœlestium inanes, & ignari, prorsus ignorant.

Alii alas habent non Aquilæ ad volandum, sed struthionis, ut eleganter D. Hieronymus in illud Job: p *penna struthionis similis est pennis herodii & accipitris*, tradit pennas habere, ut velocissimæ volucres, sed corporis mole gravatum volare non posse. q *Quis herodium*, inquit, *& accipitrem nesciat, aves reliquas quanta volatus sui velocitate transcendant? Struthio verò penna eorum similitudinem habet; sed volatus eorum celeritatem non habet: à terra quippe elevari non valet, & alas quasi ad volatum specie tenus erigit*, ut personatos angelos cum alis in scenam damus; *sed tamen numquàm se à terra volando suspendit. Ita sunt nimirum omnes hypocritæ, qui dum bonorum vitam simulant, imitationem sanctæ conversationis habent: Sed veritatem sanctæ actionis non habent. Habent quippe volandi pennas per speciem: sed in terra repunt per actionem.*

Tales sub specie sanctitatis, & sublimis contemplationis non paucæ mulierculæ, per raptus, & ecstases in cœlum volare compertæ sunt, etiam corpore à terra, diabolicis præstigiis aliquantum in aëra sublato, r *quæ volandi pennas per speciem habebant*: uti & Simon magus, qui cum se Christum diceret, & tamquam filium ad Patrem assereret volando se posse conscendere, atque elatus subitò, magicis artibus volare cœpisset, Petrus fixis genibus precatus est Dominum, & precatione sancta vicit magicam levitatem, *ut qui antè* VOLARE *tentaverat, subito ambulare non posset: & qui pennas assumpserat, plantas amitteret.* In eadem classe sunt nonnullæ filiæ devotæ, sanctimoniales suis phantasiis ecstaticis, aut ecstasibus phantasticis abreptæ, & viri contemplativi, peregrino spiritu ducti, qualem S. Ignatius, in meditandi disciplinâ magister eximius, amœnè

l Greg. 3. mor c. 19. m Iob. 28. ver. 7. n Hugo hic. o Proverb. 30. v. 13. p Iob. 39. q S. Greg. l. 31. mor. c. 8.

r S. Ambr. Serm. 66. Festo SS. Petri & Pauli.

nè dilufit. f Erat Pater Sodevilla Theologus, pro viro spirituali inter primos habitus, sed dictamina fovens spiritus, aliena à nostro procedendi modo, & methodo, quam S. Ignatius suis præscribit. Adeò ut Patrem Silvium (postea magnum in Societate Theologum) eò adduxerit suis devotiunculis, & in cœlum raptibus, ut linguæ usu, & pænè mentis, diu caruerit; quod ubi intellexit S. Pater, jussit conquiri alas, quibus Angeli scenici adornantur in comœdiis; iis paratis jussit patrem Sodevillam nudo tergori alligatas circumferre, & se flagello cædere, hæc verba ingeminando: *noli volare sine alis, noli volare sine alis.* Quòd ubi perfecit, è Societate dimisit; ad quam ut erat vir pius, cùm iterum ardenter admitti petiit, missus est per quatuor, aut quinque menses in nosocomium, pauperibus inservire: & tum rursus nostris ascriptus est.

Sed cum hæc ad vos minimè spectare videantur, supersedeo, atque eas animas struthioni similes in medium produxisse sufficiat, quæ alas habent *specie tenus: sed volatum non habent*: habent alas orationis, meditationis, aspirationis, contemplationis; at sensualitati, gulæ, abdomini impensius dediti, obesâ carnis mole aggravati, sublevare se non possunt, sic t *Papa Sanctissimus & Doctor eximius*, Gregorius pronuntiavit: v *Struthio immani Corpore gravatur, ut etsi volare appetat, ipsa pennarum paucitas, molem tanti Corporis in aëre non suspendat.* Ut volucres illæ altiles, cortales aves, saginati anseres, præpingues capones, sua mole, & pondere humi resident, nec valent in altum conscendere: haud secus accidit iis, qui se hic gulâ, & crapulâ, aliόve peccati pondere aggravantes, velut visco quodam, aut limo pennas infectas habent, ut subvolare non queant: x *pennæ enim Corpus struthionis non sublevant, quia multitudo pravæ actionis gravat.* Quò spectat illud Oseæ 4. *ligavit eum spiritus in alis suis*: ubi Hieronymus ait: y *immundus spiritus ligavit Israelem, & eum libere volitare non patitur.*

Excutiat quisque alas suas, & quid aggravet, ac humi detineat, expendat: & tu libidinose, magnum illum Africæ præsulem monentem audi: y *Cupiditas viscum facta est pennarum nostrarum; elisit nos de libertate aeris nostri, id est aurarum illarum liberarum Spiritus Dei* Hieronymus, quem *Doctorem maximum* ecclesia celebrat, his verbis hortatur: z *levis ad cælum evola, ne alas virtutum tuarum, auri deprimant pondera.* Atque ita de cæteris vitiis sentit Ambrosius dicens: a *Volare non potest, nisi quod purum, leve, aut subtile est, cujus nec sinceritas intemperantiâ retardatur, nec velocitas mole gravatur. Gravari autem volatum dico, non tam mole membrorum, quam delictorum. Unde puto etiam in ipsis avibus, ideo velocius columbam pene præ omnibus volitare, quod alacritatem innocentia comitetur.*

Sublatis igitur hisce in altum subvolandi impedimentis, clamemus cum Regio Psalte: b *quis mihi dabit* PENNAS *sicut columba,* & vo-

f Lancicius opusc. 2. c. 4. pag. 634.
t Bellarm. de script. eccl. v S. Greg. cit.

x Greg. cit. v Hieron. in Oseam. c. 4. y Aug. in Psal. 138. z Hieron. Epist. ad Exuperantium. a Amb. Ser. 70. b Ps. 54

& VOLABO? has verò pennas, seu geminas alas, varii varias assignant, e quibus sibi quisque aptet, quas convenire judicarit, sunt qui duas alas suggerunt jejunium, & orationem, quæ est ascensio mentis in Deum; quarum una sine altera non juvat nam ut inquit Bernard. c *superbus ille Pharisæus jejunium habuit, qui ni mirum jejunabat bis in Sabbatho;* sed oratio non valebat. *non sum sicut cæteri hominum*; ideoque a una nitens, jejunium ejus non pervenit ad cœlum. Ad volandū utique geminæ necessariæ sunt.

Has si forte dixerit quis alas, viris religiosis, ac sanctimonialibus competere, alteras ex D. Augustino humeris etiam quorumcumque sæcularium, & Ecclesiasticorum, adapto, qui per pennas columbæ, non nisi duas alas, *duo præcepta charitatis* intelligit: d *in quibus duobus præceptis tota lex pendet & Prophetæ. Has alas, has pennas si recipiam, possum fugere à facie tua ad faciem tuam. à facie irati, ad faciem placati.* Pennæ profectò deargentatæ, & alæ inauratæ, pallore auri, quibus pulcherrimus, & celerrimus fit volatus: ab Aquilone ad Austrum, à regione umbræ mortis, ad terram fluentem lacte & melle, *à facie irati,* ubi magnum Chaos interjacet, *ad faciem placati*: innuens quomodo peccatrix anima, pennis gratiarum adjuta, & alis amoris instructa, subito e *album mutetur in alitem,* & è cœno in cœlum evolare possit: f *recipiamus inquit pennas per charitatem, quas amisimus per cupiditatem.*

Denique omnia virtutum opera, pennæ, ac alæ sunt, quibus magnam illam aquilam subsequi possimus. D. Bruno expendens illa verba Isa. 6. g *Seraphim stabant super illud: sex alæ uni, & sex alæ alteri.* Hæc ad rem nostram inducit g *alæ virtutes sunt, alæ bona opera intelliguntur, sine quibus volare non possumus, ipsæ nos ferant, ipsæ ad cœlestia elevent, habes humilitatem? ala tibi est. Habes misericordiam? ala tibi est, habes patientiam? ala tibi est. Quot virtutes habes, tot alas habes; si habes Charitatem ut Deum & proximum diligas, duas alas habes, quæ tibi ad volandum sufficere possunt.*

His, aliisque alis instructi Sancti, velut genuini Divinæ illius Aquilæ pulli, sæpius per diem, & noctem, mente, & spiritu, in cœlum evolabant. B. Magdalena de Pazzis abrepta à sensibus, sæpius in has voces erumpere audita est: h *quadraginta diebus mi Jesu mansisti in terra, postquam à morte resurrexisti, & ego debeo intra diem & noctem quadragesies* ELEVARE MENTEM MEAM AD TE. Mitto raptus Catharinæ Senensis, Bononiensis, Genuensis, Theresiæ, aliorumque complurium sanctorum.

Eò aspirabat Psaltes regius, dum clamabat: i *quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo?* eas sibi pennas optabat, & aptabat S. Aug. dum spiritu in Deum abreptus, ait: k *nihil mihi tam dulce, quam cum Domino meo esse. Præbe mihi rogo* PENNAS, *quibus indutus ad te* VOLITEM *sursum; da quæso toto desiderio, & omni studio tendere, quo te ascendisse credimus.*

c Bern. serm. 4. de quadrag. d Aug. in Psal. 138. e Horat. f Aug. ibid.

g S. Bruno in Isa. c. 6. h In vita. c. 80. Laneicius. opusc. XI. c. 25. i Psal. 54. k Aug. medit. c. 37.

Assumat spiritus meus PENNAS *&* VOLITET, *& non deficiat* : VOLET, *& perveniat, usque ad decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ* ; quò omnes electi, & dilecti tui, per frequentes mentis elevationes, & pios animi raptus, se supra omnia terrena, efferre nituntur.

l *Planè sancti*, inquit Guarricus, *quorum sicut aquilæ juventus renovabitur : assument pennas sicut aquilæ, &* VOLABUNT : *quo volabunt? ubicumque inquit fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ* ; quod si diffidas, te excelsas illas mentes, & sublimes animas consectari posse, ille m *qui volavit super pennas ventorum, id est supergressus est virtutes angelorum, tuæ condescendens infirmitati, expandet alas suas, & assumet te, atque portabit in humeris suis* ; *si modò pullus degener non existas, ut à terra levari, & aura puriore perfrui non extimescas. Alii* VOLANT *contemplando : tu saltem amando* : *quia* AMARE VOLARE *est, quantò amas ardentius, tanto volas altius.* n *Christus thesaurus tuus ascendit in cœlum, ibi sit & cor tuum, huc* VOLAS AMANDO. Ut mirabili eventu docuit BernardinusSenensis, o qui totam *Italiam illustravit verbo, & exemplo.*
„ p Miles nobilis natura, sed „ nobilior gratia, Sethbaldus no- „ mine, gente Burgundus, perre- „ xit in terram sanctam, præ- „ missa humili confessione, & „ sumpta devotissimè sacraCom- „ munione, visitare cœpit san- „ ctissima illa loca, in quolibet devotissimè contemplans my- „ steriosa opera Christi. Cœpit „ primò visitare locum, in quo „ Christus annunciatus est : ibi „ contemplabatur Dei profun- „ dissimam humilitatem, patien- „ tiam, & benignitatem, devo- „ tionisque dulcore, lacrymarum „ multitudinem effundebat. Abiit ad præsepium Christi. O quis „ exprimere posset, quanta lacry- „ marum effusione terram illam „ osculando, labia infigendo : in- „ super & linguâ, ex magnitudi- „ ne fervoris, & devotionis illam „ lingendo? Visitat Jordanem, at- „ que novo charismatum dono „ inundatur, baptizatur in illo : „ de illo potavit, lacrymis riga- „ vit: & contemplando, quasi an- „ gelis præsentibus Christum à „ Joanne baptizari conspexit. „ Ingreditur desertum solitudi- „ nis, ibique manens, conflictum „ hostis cum Domino, & Christi „ Victoriam cōtemplabatur. Ascendit montem Thabor, & ibi „ præsentibus Apostolis, & Pro- „ phetis, transfiguratum Domi- „ num, & sicut solem ejus rutila- „ re faciem, quasi apertis oculis „ speculatur : Veniensque ad „ montem sanctum Sion, cœ- „ nantibus Apostolis cum Jesu, „ videt suum Sanctissimum Sa- „ cramentum, Dominumque di- „ scipulorum suorum humilem „ pedes abluere. Ingreditur hortum trans torrentem Cedron : „ liquescit cor ejus in Dominico „ sudore, & agoniâ : rapidaque „ crudelitate videt Dominum ca- „ pi, & in Jerusalem catenatum „ immaniter duci, & hinc inde „ ductum, ligatum, & dirè affli- „ ctum, & flagellatum conspicit „ ad columnam: Contemplatur- „ que

l Guarricus Serm. de ascen. Dom.
m Ibid. n Guarricus cit. o Molanus in martyrol. p S Bernardinus in ascens. Dom. serm. 1. Ludolphus à Saxon. de ascens. Dom.

„ que Dominum condemnatum, „ & crucem duri supplicii bajulantem, compatiens & lacrymans itinere sequebatur. Calvarium denique conscendens „ montem, Dominum crucifigi, „ in cruce fluente sacro sanguine „ elevari, Mariamque doloris „ gladio vulneratam, quasi cor- „ poreis oculis cernere videba- „ tur: replebatque lacrymis loca „ Dominico sanguine madefa- „ cta: visitat, amplexatur, osculatur, & lacrymis rigat Dominicam sepulturam: cunctis denique Domini Jesu Christi visitatis locis, ultimò venit ad sacrum oliveti montem, unde „ Dominus ascendit in cœlum, „ *ibique totam mentem, omnesque* „ *animæ vires*, ELEVANS AD SUPERNA, flexis genibus prostravit se ad vestigia pedum Domini Jesu, quæ reliquit in cœlum ascendens: illa deosculans, „ illa profluvio lacrymarum irrigans, & corde amoris dulcedine liquefacto, brachiis & manibus elevatis, & ad cœlum „ erecta facie, inquit: dulcissime „ mi Jesu, nescio ubi amplius „ quæram te, concede mihi quæso ex dulcedine misericordiæ „ tuæ, ut nunc veniam ad te: & „ statim his dictis anima ejus ex „ amoris dulcedine expiravit, „ cernentes autem consocii sui „ & servi, illum esse defunctum, „ dolentes, & lacrymantes, „ quemdam peritum medicum „ adduxerunt ut certâ experientiâ discerent, an defunctus esset, „ & quæ necis subitaneæ causa „ extitisset. Quem cum medicus „ verè mortuum reperiret, interrogavit cujus naturæ & conditionis, atque conversationis hic vir nobilis extitisset? cui „ responsum est, quod fuerat vir „ jucundus, dulcis, amabilis, devotus, & fervidus in amore „ Dei. Tunc medicus ait, propter „ excessum amoris, atque dulcoris, & gaudii, cor ejus scissum „ est: apertoque latere ejus, cor „ illius scissum repertum fuit, atque in eo scriptum AMOR MEUS JESUS. Vides igitur exemplo „ hujus devotissimi viri, quantum sit animæ *elevativa solennitas* ista, quam ut & nos solenniter celebremus, praxes quasdam suggeram, quibus per creaturas, ad creatorem elevari, & juxta Prophetam:

§. III.

ASCENSIONES q IN CORDE SUO DISPONERE *quisque potest, per frequentes Orationes jaculatorias, veluti missiles in Cœlum ignes.*

DOct. Angelicus r 22.q.83.a.14. *r an oratio debeat esse diuturna:* sæpius per diem & noctem, emissa brevis precationis ignea jacula, priscis Anachoretis usitata, & nobis usurpanda commendat, his Augustini verbis: s *dicuntur frates in Ægypto crebras quidem habere orationes; sed eas tantum brevissimas, & raptim quodammodo* EJACULATAS. Quarum materiam Apostolus ubertim suppeditat, t *invisibilia enim ipsius, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.*

q Psal.83.v.6. Ascendendum per orationes jaculatorias. r S.Thom.22. q.83. a.14.& in Matt.c.6. s Aug epist.121. t ad Rom.1.v.20.

Pulchrè sanè Basilius, Seleuciæ Episcop. v *per creaturam, ad creatorem Dominum ascendamus*: Deus namque cum res creatas in morem scalæ adaptarit, per eas sui amantibus ascensum per se extruxit. Hujus scalæ usum commendat Bernardus nobis ad patriam festinantibus: expendens enim illud Pauli: *Invisibilia Dei* &c sic scribit: x *sane* HAC SCALA *cives non egent, sed exules; quod vidit ipse hujus sententiæ auctor* (Paulus) *qui cum diceret, invisibilia per visibilia conspici; signanter posuit à creatura mundi* (id est ab homine) *& verè: quid opus* SCALIS *tenenti jam solium*? eadem Apis Claravallensis, quæ ex omni scripturarum flore mel sibi legit, epistola ad magistrum Henricum: y *experto* CREDE, *aliquid amplius invenies in silvis, quam in libris: ligna & lapides docebunt te, quod à magistris audire non possis. An non putas posse te sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo*? & ex creaturis, habere orationes brevissimas, & *raptim quodammodo ejaculatas*?

S. Antonium Philosophus interrogans, & quomodo, inquiens, mi senex fallis tempus, cum careas libris? hic Antonius promptè: meus codex, inquit, semper mihi ad manum est, rerum creatarum natura: hic liber quinque paginarum est: prima terram mihi explicat, tot germina, flores herbas, arbores, plantas. Altera mihi proponit mare, tot maris prodigia, & monstra, conchas, rajas, soleas, murices, cetos; & tertia tres aëris regiones continet, & innumeram volatilium multitudinem. Quarta commonstrat ignem adeò purum, ut oculis nostris per illum transitus ad ipsas pateat stellas. Quinta ostendit cœlum, in quo sedes superùm, humana excedens. Has ego paginas volvo, hæc mea studia sunt, & ex hoc naturæ velut speculo, creatorem contemplor. Hieronymus cui eremus Bibliotheca erat, & arbores, codices, quarum folia volvebat, & suavissimos fructus colligebat, ut de se testatur in illud Psaltis: *quia delectasti me in factura tua*, sic mente in Creatorem conscendit: z *Video arborem, & considero quomodo cortex arboris, est quasi tunica, quâ vestitur. Et deinde video quomodo flos fit, quomodo flos cadat, & ipse flos vertatur in pomum. Video paulatim, per singulos dies, in singula tempora, mihi naturam operari, & in meos cibos crescere. Video quomodo* DEUS *in omnibus mihi laborat, ut mihi nihil desit.* Tum raptim quodammodo, hoc igneum jaculum in creatorem emittit: *propterea exulto in te Domine*. Hoc quoque exercitio excelluit S. Malachias, quem D. Bernardus ex eo deprædicat; a quod dum iter ageret, & nemora & pascua transiret. *raptim quodammodo, & veluti jaculum emittebat orationem* Talem Sanctissimus Antistes de Sales se cognovisse refert, qui arbores florentes contemplatus exclamabat: *ut quid ego solus in horto Ecclesiæ aridum lignum deflorni*? (a)

v Basil. orat. 1. x Bern. lib. 5. de consid c. 1. y Bern. epist. 106. ad Mag. Henricum.

z Hieronym. in Psalm. 91.
a Bern. in vita S. Malachiæ. (a) Sales. in praxi. spir. p. 1. c. 13.

E ne-

E nemore, si hortum inambules, & à plantis ad flores oculos intendas, quas non tulipæ, anemones, violæ, rosæ, è nivibus suis flammulas suppeditabunt?

b Abbas Pion indefessus horti cultor, Auctore Hieronymo, in eo mentem frequentissimè ad Deum jaculabatur: areolas irrigans, sanguinis Dominici memoriam refricabat; flosculis verò Nazaræum, & florem illum qui de radice Jesse germinavit, cogitabat, atque ex ipsa florum varietate, virtutum diversarum desiderium in se excitabat. Habes etiam Christiane, quod in hortis ab Ethnico discas: Isocrates enim cum unum è discipulis adverteret horti colendi perstudiosum, cæterum moribus incultum: *obsecro*, inquit, *ne hortum habeas cultiorem, etiam animum.* Quod ipsum de cultura non scientiæ, sed sanctimoniæ sublimiori stylo, & sanctiori spiritu Seleuciensis Antistes, magnus Basilius inculcat: c *cum obiter*, inquit, *in domum viri valde opulenti ingressus fuero, & videro illam omnigenis floribus illustratam: novi quod hic nihil pretiosius possidet, quam quæ videntur, sed inanimeta quidem magno studio ornat; animam vero incultam habet*; quin & ex uno flosculo Sanctissimus hic præsul *has* d ASCENSIONES *in Corde suo disposuit*: rosam enim inter spinas attentius intuitus, ait, quod gratissimum est in mundo, ô mortales, mixtum est tristitiâ: semper tristia lætis, viduitas matrimonio, ignominia gloriæ conjuncta. Rosa, pulcherrimus flos est; sed summam mihi tristitiam adfert, admonens me peccati mei, pro quo terra ad gignendas spinas damnata est.

Legi *e* Margaretam de Arbouse in jaculis illis, ex creaturis ad Creatorem, solertem; viso fortè in campis flore, *convolvolam*, seu *campanellam* vocant (Mateliefkens) colore niveo & purpureo, hoc in cœlum misisse evibrâsse: f *dilectus meus candidus & rubicundus.*

Omnia paucis mellifluus Bernardus: g *miraris in sole splendorem, in flore pulchritudinem, in pane saporem, in terra fœcunditatem; sed à Deo hæc universa donata sunt; nec dubium quin amplius reservaverit sibi, quam dederit creaturis*, ut qui Deum tenet, omnia eminenter teneat necesse sit.

Nunc si ad flumina, & fontes, quibus horti irrigui, animum advertamus, illico occurret illud: h *Benedicite fortes Domino, benedicite maria & flumina Domino, laudate & superexaltate eum in sæcula.* Suavissimas ex his aspirationes varii elicuêre: anima devota, inquit præsul Genevensis (*h*), intuens limpidum flumen, quod cœlum cum stellis nocte serenâ referebat: *O mi Deus*, exclamavit, *illæ scintillantes stellæ aliquando sub pedibus meis erunt: & sicut stellæ cœli in aquis relucent, sic animæ in vivo fonte charitatis.*

b Camus Dom. 1. quadrag. c Basil. Serm. ad divites. d Psal. 83. v. 6.

e Barry. L. Anne sainçte. part. 3. c. 12. l. e 10. Iour de Iulliet. f Cant. 5. g Bern. Serm. 1. de omnib. sanct. h Danielis 3. v. 77. (h) Sales cit.

Alius cernens fluvium semper agitari, sic secum tacitus: *anima mea numquam quiescet, nisi immersa mari divinitatis*, tamquam origini suæ.

S. Francisca Romana orans in ripa fluminis, in ecstasim rapta, hæc è cordis pharetra jacula evibrabat: *tam suaviter & dulciter, mi Jesu, gratiarum fons, in animas nostras influis.* Quod si & ripas fluminis, & littora maris obambules, consimiles & tu elevationes mentis excita, & cum Gregorio Nazianzeno in littore ambulanti, & contemplanti conchas, quas mare ejecerat, sursus ab eo resorberi, Davidicum illud usurpa: i *salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.*

Liquet profectò, nihil tam exiguum, ac minutum esse in creatis, quod non magnum ac mirandum vel tacitè clamat creatorem.

Tertullianus k *scriptorum omnium*, teste Lirinensi, *facile Princeps*, adversus Marcionem lib. 1. c. 13. sic docet: *ad humilia deficiam: unus opinor de sepibus flosculus, non dico de pratis, una cujuslibet maris concha, artificem pronuntiat creatorem.*

Ipsa etiam bruta animalia, & volucres cœli, nos considerare, & consulere jubet Propheta: l *interroga jumenta, & docebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi.* Ubi Doctissimus Liranus: m *interrogare creaturas, est earum naturas considerare; & responsio earum est in hoc, quod ex tali consideratione homo assurgit ad cognitionem Dei.* Ita & D. Thom. hic. Joannes Baptista Vitellius n cum aviculam voces humanas conantem audisset, in ea verba: *laudetur Deus*, exclamans, *O nos inquit ingratos; Alites laudant, homines injuriis afficiunt.* Quæ ad omnem cantum volucrum usurpare possumus.

Beatus Franciscus de Borgia videns falconem ad sonum nolulæ promptè in manus Domini redire: *O Deus*, inquit, *quam promptè obediunt volucres homini, quam tardè nos tibi?*

Sed omnia complexus fuero, ubi ea, quæ Divus Bonaventura, de Francisco Seraphico attulero, qui cum oves fortè inter hœdos conspexisset; p *en*, ait socio, *ut ovicula mansueta est, sic Salvator inter Pharisæos*; parum hoc, *ex omnibus excitabatur ad amorem Dei, contemplabatur in pulchris pulcherrimum, & per impressa rebus vestigia, prosequebatur ubique dilectum, de omnibus sibi* SCALAM *faciens, per quam ascenderet ad apprehendendum Deum, qui est desiderabilis totus; inaudita enim devotionis affectu, fontalem illam bonitatem in creaturis singulis, tanquam in rivulis degustabat.*

Tandem ut finem faciam, è terra, ad ea quæ sursum sunt, oculos intendamus; ubi quot stellæ; tot oculos ardens anima sibi optabat, quibus dilectum contemplaretur; ac tot nocturnæ faces sunt, quæ animos nostros accendant. q

Quid, quod minutissima animalcula, in quibus Deus non minus stupendus, quam in maxi-

i Psal. 68. v. 2. k Vincent. Lirinensis commonitorio, I. l Iob. c. 12. v. 7. m Liran. hic.

n Ioan Rho variæ virt hist. l. 1. c. 1. §. 3. p Bonavent. in vita. c. 9. q Plutarch. in antholog. Græca.

mis,

mis, ad Creatorem suum mentem elevare tradit Hieronymus: r *ut creatorem*, inquit, *non in cœlo tantum miramur, & terra, sole, & oceano, elephantis, ursis, leonibus*; *sed & in minutis quoque animantibus, formica, culice, muscis, vermiculis, & istiusmodi genere, quorum magis scimus corpora, quam nomina, eandemque in cunctis veneramur solertiam*; *ita mens Christo dedita, & in majoribus, & minoribus intenta est*, & ubique Deum suum miratur, contemplatur, laudat, ac veneratur.

His accensus minimæ Societatis nostræ, maximus parens Ignatius, de quo Ribadineira: f *Vidimus*, inquit, *frequenter illum ex tenuissimis rebus ad Deum, qui in minimis etiam maximus, ascendentem ex plantula, frondis, fructus unius aspectu, & vermiculi alicujus consideratione, super cœlos sese attollentem*. Is cum per amplissima cœlorum spatia intempesta nocte, oculis defixis, mentis aciem distenderet, ita ad cœlestes illas tot astrorum faculas exardescebat, ut nisi lacrymarum imber ardorem temperasset, totus in flammas abiisset. Quos inter singultus, ac raptus mentis ecstaticos, identidem illud secum ingeminabat: *quam sordet mihi terra, dum cœlum aspicio*! quas voces à Paulo, cœli incola edoctus, & regum palatia, & honorum insignia, t *omnia* denique *arbitratus est ut stercora*. Ignitum illud quoque D. Augustini jaculum: v *pulchrum est cœlum; sed pulchrior fabricator cœli*.

Huc nos, & ad auctorem, intento in cœlum digito deducit Seneca: x *mundus quoties per noctem ignes suos fudit, & tantum stellarum innumerabilium refulsit, quem non intentum in se tenet? quis sibi illa, tunc cum miratur, prodesse cogitat?* aspice ista; quanta rerum turba, sub hoc silentio evolvitur: ista quæ tu non aliter quam in decorem sparsa consideras, singula *in opere sunt*, pro te, in usus tuos lucent. *Quid ergo? non caperis tantæ molis aspectu*? dumque hunc cœli fornicem splendide belluatum, aut potius stellis suis, velut pyropis vermiculatum suspexeris, verissimum illud Augustini decanta: y *pulchrum est cœlum; sed pulchrior est fabricator cœli*: pulchrior est *à quo, per quem, & in quo*, eminentissimo ac perfectissimo exemplari, omnia pulchra, imò infinito intervallo pulchriora sunt, quam ea quæ velut ab artificiosissimo & pretiosissimo sigillo, in lapide, in aquâ, in gypso, in cera, in vili quavis materiâ expressa, quales omnes creaturæ sunt, respectu ideæ divinę; quam ipsi cælites in perfectissimo prototypo, seu principali contemplantes, vilissimas creatarum rerum copias, ne aspectu dignantur.

Hinc S. Bonaventura, ex iis quæ hic pulchra sunt, ad eum, in quo omnia pulcherrima, ascensiones disposuit: z *quid est, quod non videat ibi, qui videntem omnia videt? Ergo si delectat humanum affectum videre pulchritudinem florum: videre varietatem colorum: videre formositatem omnium pictu-*

r Hier. epist. 3. ad Heliodorum. f Ribadin. in vita l. 5. c. 1. t Philipp. 2. v Aug. in Psal. 85.

x Sen. l. 4. de benef. c 23. y Aug. in Psal. 85. z Bonav. Serm. 7. de communi SS. Apostol.

rarum : videre pulchritudinem factorum. Quantum delectabis videre pulchritudinem omnium saculorum Creatoris? si sic delectat pulchritudo creata limitata, temporalis, transitoria, quid faciet increata, immensa, permanens, & aterna? ejus visio tam jucunda est, ut si quis in inferno exisseret, & DEUM videret, nullum omnino dolorem sentiret, quia dolorem magnum major delectatio absorberet. Plura non addo, ne, si ea attigero quæ in hanc materiam varii a auctores lucu. lenter referunt, in volumen excrescam.

Suffecerit, ut ad exercitium hoc tam pium ac religiosum vos inflammem, unum, aut alterum, planè eximium in exemplum adducere;

Is fuit P. Didacus Martinius, cujus virtutem, ac memoriam Peruanæ gentes, quasi tutelarem habent, qui septem millia amatoriarum jaculationum quotidie numerabat. Quod ille interdiu, hoc ferè qualibet nocte factitasse dicitur Pater Nicolaus Lancicius, qui à Deo, & angelo tutelari, id beneficii impetrarat, ut ad singulos quadrantes evigilaret, iretque totus in orationes jaculatorias; quibus peractis, somno iterum reddebatur, ut notarunt, qui cum illo aliquando peregrinati sunt. Quod & P. Cottono, Henrici IV. Regis Christianissimi confessario, etiam domienti familiare fuit, ut ex ore ejus erumperent b *jaculatoria orationes, seu sagitta divini amoris, seu scintilla charitatis, seu ardenter amantis voces.* Certè ex voces sæpius auditæ à vicinis, etsi cubiculo, etsi muro disjunctis, ac divisis. Optandum ferventi Divæ Mechtildis monito, ut c *etiam dormiens quisque desideret, ut singula respirationes, ea nocte sint ad Deum aspirationes.*

Quæ si in praxim redigamus, Redemptorem nostrum in Cœlum ascendentem, animo subsequemur, & admirandam hanc festivitatem, tot velut pyrobolis, seu ignibus missilibus condecorabimus.

a Balingem. de orationib. Iaculator. Sales praxes spiritual. Speranta de orati one Chrefolii. mystagog. Raynaudi. Theologia naturalis. Drexelii Daniel. c. 7. § 8. P. Ioan. Rho. variæ virt. hist. l. 2. de amore Dei. Lebetius. tract. ascet. pag. 22.

b Lancicius. opusc 4. c. 4. pag. 301.
c In vita. Drexelius. tom. 1. pag. 661.

SOLEN-

SOLENNITAS PENTECOSTES.

In uno Spiritu omnes nos, 1. Corinth. 12. v. 13.

Assensu conspirant. Virg. lib. 7. Æneid.

ARGUMENTUM.

QUanta vis, quæ virtus, quis impetus *Spiritus*, videre est ubi mari incubuit: conturbat profundum maris: ingentia nullis machinis movenda navigia, ut

pilas habet. Cesset *Spiritus*, ponant venti, frustraneus est omnis apparatus nauticus, & myoparones quantumvis instructissimi; *Ita*, inquit Chrysostomus: d *Si desit operatio Spiritus*, in nobis *fieri solet*. Nec mysterio vacat spiritum & ignem cœlo delapsum, ut hic vehementius accendatur; non tamen in fulmina aculeatus, sed in linguas efformatus, quibus amat lambere, & blandiri: quódque igni proprium, unire, ut sit omnium e *cor unum*, & *anima una*; non secus ac in organo, cujus omnes fistulæ maximè variæ, uno spiritu, velut una anima, inter se suavissimè conspirant; vel ut Apostolus loquitur, velut unius corporis membra, uno charitatis, & dilectionis Spiritu animantur; sine quo omnis communitas est, sicut corpus sine anima: quia *Spiritus est qui vivificat*:

spIrItVs VIres anIMat, & refICIt DoLores.

§. I. *Multitudinis autem credentium erat* COR UNUM, & ANIMA UNA. *Actor*. 4. *v*. 32.

§. II. *Concordia & unitas in exercitu, in privatis familiis, in Religiosorum cœtibus servanda*, PER SPIRITUM SANCTUM, QUI DATUS EST NOBIS. *Rom*. 5.

§. III. SPIRITUS EST QUI VIVIFICAT, *sed non nisi membra vinculo pacis, & dilectionis conjuncta*. 2. Corinth. 3.

d Chrysost. hom. de S. & adorando Spiritu. e Actor. 4.

SOLEN-

SOLENNITAS PENTECOSTES.

In uno Spiritu omnes nos. I. Corinth. 12. v. 13.

DEcem annorum decuriis, pluvium mundi naufragium, in aquarum eluvione, Deus in aëre suspenderat; Sanctum Spiritum in ignearum linguarum pluvia, decem tantum dierum spatio suspensum, è cœlo depluit. Habet Deus, tardus ad vindictam, plumbeam manum; ad beneficia celer, igneos pedes. Ascenderat in nube, descensurus in pluvia, cum vento vehementi, & tonitruo ingenti, & fulmina amoris vehenti. Hanc cœlestem, pacatámque tempestatem, cœtus ille in cœnaculo collectus excitavit: suspiriis turbinem salubrem moventibus, lacrymis nimbum augentibus gratiarum, gemitibus tranquilla tonitrua provocantibus, votis fulmina innocentia accendentibus, precibus igneas linguas, ipsúmque *Sanctum Spiritum* trahentibus, ingeniarium amoris, incendiarium cordium.

In empyreo mundo, in eadem sphæra sunt ignis & aqua. Utrumque elementum fœcundum dicendi argumentum. Hinc quosdam divini Verbi præcones, hodierna solennitate Spiritu Dei raptos, turbine vehementi impelli video, ut adductis anchoris, plenis velis, & remis, cum omni Auditorio suo velificentur: venit quippe in Spiritu; quia adventus ejus ventus, ut primi orbis Argonautæ, vasta enavigaturi maria, velificari felicius possint. Sint instructissimi myoparones, *quibus*, ut Romanus Philosophus loquitur, f *argenteum, aut aureum rostrum, tutela ebore cælata*, malo, antennis, aplustris, rudentibus, velis, gubernaculis, omníque nautico apparatu expediti, absque spiritu, segnes & inertes jacent. Quod more suo, ore aureo pertractat Chrysostomus: g *Da mihi navim, gubernatorem, nautas, funes, anchoras, omnia disposita: & nusquam esse* SPIRITUM VENTI, *nónne tardat omnis, quantuscumque sit apparatus, si desit operatio* SPIRITUS. *Ita*, inquit, *fieri solet*; da mihi hominem ingenio præstantem, memoriâ valentem, scientiâ pollentem, linguâ eloquentem, *& non adsit* SPIRITUS SANCTUS, *otiosa sunt omnia*: da mihi virum Religiosum cilicio adstrictum, jejunio marcidum, orationi jugiter intentum; *si non adsit* SPI-

f Seneca Epist. 76. g Chrysost. hom. 3. in fine hom. de sancto & adorando Spiritu.

RITUS SANCTUS, *otiosa sunt omnia.* Da mihi virum sæcularem in eleemosynas profusum, pietati deditum, domi quietum, non vinolentum, non turpis lucri cupidum, *si non adsit* SPIRITUS SANCTUS, *otiosa sunt omnia.* Libet hic Ambrosiana facundia exclamare: h *O quàm mirabilis artifex est* ISTE SPIRITUS! hic Spiritus à patria, à cognatis, ab opibus, à mundi voluptatibus, à carne, & sanguine vela facere, terrásque, urbésque recedere fecit.

Hic Spiritus tot florentes juvenes, tot teneras virgunculas ab uberibus matris, ab amplexu patris, à parentum domo, ex deliciarum hortis, & veneris lenocinniis, felici, ac pernice cursu, mundi hujus oceanum enavigare, & in Religionis, ac salútis portum evolare coëgit, ut Doctor seraphicus scitè annotavit ad illud Psal. 47. i IN SPIRITU *vehementi conteres naves Tharsis.* Quæ sic exponit: k *Naves Tharsis in* SPIRITU VEHEMENTI *conteruntur, quando temporalia instinctu* SPIRITUS SANCTI *contemnuntur. O quàm mirabilis artifex est iste* SPIRITUS.

Vides onerarias naves æneis machinis, mercibus, pondere ingenti onustas, per fluctus, & procellas vehementi Spiritu, alite velociores, ferri; sic l *qui* SPIRITU DEI *aguntur*, quamtumvis gravi difficultatum, & adversitatum pondere pressi, per omnes rerum humanarum fluctus, tentationum procellas, & tempestates, feliciter, pernicitérque velificantur. Quoscumq; videris viam mandatorum Dei alacriter currentes, rectè dixeris: *Hi* m SPIRITU DEI *aguntur.* Quoscumque homines Religiosos videris, molestias, austeritates, pœnitentias impetu quodam & cursu facillimo prætervolare, verè pronuntiàris: *Hi* SPIRITU DEI *aguntur.*

Verum quid igni cum Spiritu? nisi ut *velit vehementius accendi.* Unde antiquus vates cecinit: n *Post Spiritum ignis*: Quare alios comperio ab ignis elemento, dicendi argumentum sumere, eósque in hac ignea linguarum pyromantia, in qua Divinitas spectanda est, divinationem facere. Qui enim magis divini homines esse, & divinare possunt, quam qui loquuntur divina? quàm qui Deum pro lingua habent? innocentes pyromātę, qui ab igne Propheta, oracula captant, qui magister est Veritatis. Sed Divinâ magiâ in ignem convertitur amor, qui ignis est cordium.

Aliter quam linguis igneis explicari Deus homini non poterat: nec satis videbatur æterno patri VERBUM misisse, nisi linguas *Sancti Spiritus* addidisset, ut *verbo & linguis* diserta tota Divinitas, nos omnes una lingua o *ex omni natione, quæ sub cœlo est*, per universam Ecclesiam, cujus membra sumus, Deum loqueremur. Nec fas silere, ubi pro munere datur lingua, p *quæ linguas infantium facit esse disertas.*

Nemo, credo, mihi succensebit, si hac Divini Spiritus festivitate, qui in igne apparuit, quemque percuncter, an libens vivus comburi velit? hcc q *beatus Felix*, à

h Ambrof. Serm. 30. in Euang. i Psal. 47. v. 8 k Bonavent. Serm. 5. in Pent. l m Ad Rom. 8. v. 14.

n Lib. 3. Reg c. 19. v. 12. o Act. 4. v. 5. p Sap. 10. v. 21. q Barri de Ionsse tot Iesu hito Pent, dev os. 1.

Phi-

Philippo Nerio, fortè obvio fciscitatus eſt: *An vivus cremari vellet*; igne videlicet Divini amoris, quo hodie Apoſtoli inflammati ſunt Hunc ignem omnes amemus, has faculas cœlo evocemus, & ardenti corde, & ore clamemus: *Veni Sancte Spiritus, & tui in nobis amoris ignem accende*. Hunc r *beata Sibyllina*, virgo Batavienſis, tertii Ordinis ſancti Dominici, impensè Sancto Spiritui addicta, millies, & millies inflammatis ſuſpiriis invocabat; quo factum, ut hac feſtâ luce, ad feneſtellam cellulæ ſuæ pulſantem, & ſe compellantem diſertè audierit: SIBYLLINA *utinam hoc igne combureretis, qui hodie ſuper Apoſtolos deſcendit*? atque ut voti compos redderetur, unus è cœlitibus, ſeu ardentibus Seraphin, flammas ignis, in faciem ejus ſparſit, quibus tota Divino Spiritus Sancti amore exarſit; atque hic ignis eſt, de quo Luc. 12. ait: ſ *Ignem veni mittere in terras, & quid volo, niſi ut accendatur*.

Sed monet me rei novitas, ut exquiram, cur hodiernus non cadat è cœlo ignis de more aculeatus, in fulmina; ſed illabatur inſolitas obtuſus in linguas? dicam equidem, timidè tamen in re graviſſima, quod ſentio. An quia odit amor fulminare ac lædere: amat verò lambere, & blandiri? ut quot ille igneis in linguis apparuit, totidem amantiſſima hominibus pacis oſcula libâſſe videatur. An quia hoc proprium igni illi empyreo, ut ſicut ignis omnia metalla, ita omnia corda, ſint aurea, ſint ferrea, in unum faciat colliqueſcere? ut qui ſecundum divum Thomam, t *vinculum & nexus eſt Patris, & Filii*. nos omnes v *qui amor eſt Patris & prolis, amor ſuavis & dulcis, amor non volaticus, ſed æternus*, vinculo dilectionis, & charitatis nexu in æternum copulare contendat.

Hoc unum & unicum Divini hujus ignis, relictis cæteris ejus proprietatibus, prodigium probare contendam, juxta illud:

§ I.

Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una. Actor. 4. v. 32.

PRinceps Philoſophorum Ariſtoteles, concinnam illam humani corporis fabricam, velut organum, in eoque quot oſſa, quot venas, quot arterias, tot fiſtulas contemplatus, pronuntiare non dubitavit: *Animam eſſe actum corporis organici*, quod DoctorAngelicus confirmat in illud Pauli, 1. Cor. 12. *In uno Spiritu omnes nos*, ubi ait x *Corpus hominis unum eſt, quia ejus perfectio integratur ex diverſis membris, ſicut ex diverſis animæ inſtrumentis, id eſt, ex diverſis* ORGANIS (fiſtulas intelligit) *conſtitutis*. Quod de corpore Phyſico, idipſum de Politico, de Myſtico, de ſacro illo cœtu, & collegio Apoſtolorum ſentiendum eſt, quod nullo aptiori ſymbolo, quàm *organi* exprimendum cenſui Ecquis porrò non in organo, fiſtularum inter ſe formam, craſſitiem, longitudinem maximè variam, ſonos maximè diſſonos, ſummos, imos,

r Barri ibidem. ſ Luc. 12. v. 49.
t S. Thom. 1. part. qu. 37. art. 1.

v Anſelmus lib. 4. de virtut. B. cap. 8.
x S. Thom. in 1. Cor. 12.

obtusos, acutos, & plurimos, & maxime varios animadvertit. Una tamen anima, unus *Spiritus intus agens*, concordiam, concentúmque inducit suavissimum. Hic hodierna die, velut anima, Apostolos, & electum Neophytorum gregem, primævam Christianorum Ecclesiam animavit. Unde divinus historicus S. Lucas, ad posterorum memoriam, illustre de illis protulit encomium: nihil præcellentioris virtutis ad æmulandum: nihil prodigiosi fervoris ad demirandum, non intempestivas vigilias, non prolixas preces, non profusas eleemosynas, non vitæ austeritatem; sed mutuam inter eos dilectionem, quanta inter unius corporis membra, unâ anima, & spiritu, omnia informante, esse consuevit, in cœlum laudibus extollit, dicens: y *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una.* Quam gratam membrorum inter se connexionem, ac mutuam dilectionem, D. Anselmus perappositè z *organo.* assimilare non dubitavit. Cui hoc lemma superne inscribi placuit: a *In uno Spiritu omnes nos*; inferne verò illud Poëtæ: *conspirat amice.* (a)

Hoc enimverò stupendum, tot diversarum nationum, b *Parthos, & Medos, & Elamitas: Judæos quoque, & Proselytos, Cretas & Arabes*; *denique ex omni natione quæ sub cœlo est*, ætate, sexu, conditione, Religione, natura, maxime dispares, multitudine innumerabiles, velut unius corporis membra, una anima; aut velut cœleste organum uno spiritu animari, ac informari. Unde Ludolphus à Saxonia, Carthusianæ familiæ decus; c *Sanctificus* SPIRITUS, *ut sapiens adinventor, duodecim tibias fidei*, IN ORGANO *positas, novo flatu implevit: diversisque spiritualibus currens* IN FISTULIS *Apostolis, cunctis verba Divinæ virtutis sparsit, omnes gentes delectabiliter invitavit ad sonum.*

Hic sonus, hic concentus mutuæ charitatis ipsos gentiles adeò in sui amorem, & admirationem traxit, ut in has voces, Tertulliano referente, proruperint: d *Videte quomodo Christiani se mutuò diligant, & alter pro altero mori sint parati*, quasi ex uno patre, & eadem matre nati; imò quasi ejusdem corporis membra, uno spiritu animata videantur: quos nec lingua, nec natio, nec patria, nec conditio, nec nativa loci diversitas dividit. Additque Eusebius, plurimos baptismo lustratos, ea propter sese iis adjunxisse. Illo quippe unitatis, & dilectionis Spiritu, Christiani ab aliis secernebantur, juxta Divinum illud Christi pronuntiatum: e *In hoc cognoscent omnes, quia Discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem*; non ex dono linguarum, non ex gratia sanitatum, quod ægros curetis, mortuos in vitam revocetis, aut quavis alia virtute; sed ex solo unitatis, & dilectionis Spiritu, à gentibus discerni, & viva Christi membra censeri poteritis. Si dilectionem habueritis ad invicem, scitote quia *Spiritum Sanctum accepistis*, qui Spiritus est pacis, & dilectionis. Unde A-

y Act. 4. z D. Anselm. lib. similit. a 1. Cor. 12. (a) Horat. b Act. 4. v. 5.

c Ludolph. à Saxonia de vita Christi. festo Pentecost. d Tertullianus Apolog. c. 39. e Joan. 13.

post.

post. ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.*

Liceat hic me vos cives interrogare, quod Paulus olim Ephesios: f SI SPIRITUM SANCTUM *accepistis*? estis in hac amplissima civitate, sexus, conditionis, complexionis, nationis variæ; sunt Antwerpienses, sunt Angli, sunt Hispani, sunt Galli, sunt Germani, sunt Hollandi, si sit cor unum, & anima una, scitote *quod* SPIRITUM SANCTUM *acceperitis*. Si in Collegio Canonicorum, in cœtu Ecclesiasticorum, in cœnobiis Religiosorum, & Monialium, sit *cor unum, & anima una*, quæ omnes, ut membra unius corporis animet, scitote quia SPIRITUM SANCTUM accepistis. Hanc unitatem spiritus Claravallensis Abbas in suis exoptavit, & invenit: g *Inveniat nos semper* SPIRITUS SANCTUS *omnes propter pœnitentiam corporalem, pariter propter cordium unitatem, in eodem loco propter promissam stabilitatem*; ubi hæc *unitas cordium*, ubi unus spiritus, illic amœnum, volupe, jucundum habitare. De ejusmodi congregatis IN UNO SPIRITU, admirabundus Psaltes exclamat: *O quàm bonum, & jucundum, habitare fratres in unum.* In quem locum solerter, ut assolet, discurrit S. Augustinus, Religiosos alloquens: h *Qui sic vivunt in unum, ut unum hominem faciant; ut sit illis verè, quod scriptum est, una anima, & unum cor; multa quidem corpora, sed non multæ animæ; multa corpora, sed non multa corda.*

Hanc unitatem, inter tria maximè eximia Societatis nostræ encomia, summum orbis oraculum Gregor. XIII. deprædicavit: i *Hic tria potissimum, ut ajebat, in societate mirabatur, 1. tantam, in tam varia, excellentique doctrinâ, demissionem animi. 2. Tantam, in tam viridi, vividâque juventute, continentiam. 3. Tantam, in nationum, ingeniorúmque diversitate, unionem.* Doctor Angelicus cum suis tenet, ac tuetur, omnes cœlestes intelligentias specie differre; sed charitate, ac conformitate cum Deo, omnes unanimes. Ita celeberrimus per Belgium, & Europam Doctor, & Antistes Caramuel, aliquando disseruit, & asseruit, in Religione, singulos velut cœlestes intelligentias, singulis talentis, ac dotibus ingenii, & scientiæ, à se invicem differre; at charitatis vinculo, velut membra unius corporis, sub uno capite, coagmentata esse. Quod quid aliud, quàm cœlum in terris, & Beatorum concordiam æmulari, ut Nazianzenus loquitur? qui mutuam dilectionem, & concordiam inter nos, ab ea, quæ inter beatas illas mentes est, commendat: k *Angelicis, & Cœlestibus copiis, inquit, nihil tam proprium, quàm pax, & concordia. Proinde qui pacis bonum amplexantur, dissensionémque oderunt, ad Divinas mentes accedunt.* Ut postea fusius de Religiosis deducemus.

Quod in Religiosa familia, hoc de seculari quapiam percunctari licet: l *Si* SPIRITUM SANCTUM *accepistis*? conjuges, liberi, ancillæ,

f Actor. 19. v. 2. g S. Bern. Serm. 3. in Pent. h August. in Psal. 132.

i Imago 1. sæculi Societ. lib. 5. cap. 6. k Nazian. orat. 1. de pace. l Actor. 19.

cillæ, famuli, fistulæ sunt, quæ organum constituunt; quod si consonum, & pro sua quæque conditione, & ordine sonat: uxor non supra virum vocem efferat, herus superiorem, uxor tenorem, famulus bassum concinnat, harmonia cœlestis est, & planè Divina; at si vir cum uxore, soror cum fratre, ancilla cum famulo non concordet, non uno denique spiritu, velut unâ animâ membra animentur, musica infernalis, & diabolica est. Sacræ paginæ sensum Plutarchus propè assecutus est, cùm dixit: m *Musica in cantu, & ORGANIS, argutè quidem concors est, ex acutis, & mediis, & gravibus modis; quamquam sint dissimiles. Ita firma amicitia non aliter, atque una anima in multis corporibus, æquabili ratione consistens.*

Hanc Spiritus unitatem, & animorum concordiam, ut omnium sit n *cor unum, & anima una*, DEUS ab ipsis mundi incunabulis spectâsse, mortalibus omnibus, opere, & sermone inculcâsse, atque unicè commendâsse perhibetur. Universam hanc mundi machinam, atque in ea omnia tam disparata, tam pugnantia, ita supremus omnium artifex Deus molitus est, ut in UNUM, unde UNIVERSUM nomen accepit, omnia conjunxerit, atque amicè copulârit; quo vinculo, & unione factum, ut interprete D. Hieronymo, cum singulæ creaturæ seorsum spectatæ, bonæ Deo visæ fuerint; postmodum tamen cùm omnes mutuo inter se nexu, in UNUM quasi corpus coaluêre, non bonæ dumtaxat; sed valde bonæ apparuerunt: o *Vidit enim Deus cuncta, quæ fecerat, & erant* VALDE *bona.* Unde illud *valde?* Doctor Maximus sic disserit: p *Omne secundum Philosophos, tantum habet bonitatis, quantum habet* UNITATIS; *propterea in exordio mundi, vidit Deus cuncta, quæ fecerat, simul erant valde bona.* Ita ille edoctus à suo magistro Nazianzeno, per quem ipse se profecisse gloriatur; qui rem hanc eleganter prosequitur, dicens: q *Posteaquam primas partes præclarè constitutas vidit, alterum mundum aspectabilem excogitavit; hanc nimirum ex cœlo & terra, & his rebus, quæ eorum complexu continentur, coagmentationem, & concretionem; laudabilem quidem illam, ob singularem partium elegantiam; verùm laudabiliorem ob eam, quæ ex universis extitit concinnitatem, atque concordiam: alia re videlicet ad aliud pulchrè quadrante, atque omnibus ad omnia scitè convenientibus, ad unius mundi ornatum, omnibus numeris absolvendum.* Quasi nova perfectio, ac splendor singulis creaturis ex illarum consortio, & unitate accreverit.

Multa in creatis singula per se bona, & pulchra, sunt: at sibi mutua unione conjuncta, incredibilem addunt splendorem, ac venustatem. Uniones singuli in pyxide spectabiles, pulchri sunt: at uniti è collo pendentes, longè *laudabiliorem habent concinnitatem.* Flores singuli habent odores, & colores suos: sed in fasciculum

m Plutarch. lib. de amicit. n Actor. 4. vers. 32.

o Gen. 1. v. 31. p Hieron. Tom. 4. in Reg. monach. ad Paulam & Eustoch. q Nazian. orat. 2. de Pasch. quæ est 42.

con-

concinnè colligati, quem domicellæ gestant inter ubera, aut qui decentius in facris aris prostant: longe autem ornatius, in sertum collecti, *laudabiliorem* longè *habent concinnitatem*. Dispersæ per aëra diversæ, ac pulcherrimæ rerum omnium species, in cubiculo obscuro, per vitrum collectæ, & unitæ, amœnissimum exhibent spectaculum. Uti & solis radii in speculo concavo collecti, alterum solem referre videntur.

Miratur quis Aristippi, aut Polycletis, summi artificis, brachium, femur, aut caput, ad unguem expolitum: sed ex iis omnibus membris simul aptè inter se adunatis, statua exsurgit, quæ *laudabiliorem longè habet concinnitatem*. Sic de universo sentit vir ille incomparabilis Augustinus: r *Tanta*, inquit, *vis & potentia* UNITATIS, *ut quæ bona sunt, tunc multum etiam placeant, cùm in universum aliquid conveniunt, atque concurrunt*. UNIVERSUM *autem ab* UNITATE *nomen accepit*. At quorsum hanc, æterna Patris Sapientia in principio mundi, in universo unitatem, tam solerter spectavit? quod mutuæ hominum dilectioni ac unioni, imprimis Gregorius Nysseni Antistes aptavit: ſ *Si totus hic mundus musica quadam consonantia est, cujus opifex, & effector Deus: parvus verò mundus homo est, simulque similitudo & imitatio quadam ejus, qui mundum concinnavit: necesse est, ut quod ratio in magno illo, & spatiosa mundo reperit* (nempe concordiæ vinculum, & unitatis) *hoc ut par est, in parvo itidem conspiciatur*. Si consonantiam spectes, illa ut in organo, ita in cithara, in testudine, in harmonia vocum, in eo sita est, ut bassus superiori; contratenor tenori, voces omnes, & fistulæ, & fides, sibi consonent; qua longè gratior concentus virtutum, & animarum inter se consentientium harmonia.

Unde Tertullianus hunc orbem spectabilem, dixit Deum fuisse *modulatum*, quod scilicet eum è quadam veluti harmonia, & concentu elementorum aptè, & sapientissimè coagmentârit, ut pro merito pronuntiârint Philosophi apud Cassiodorum, lib. 2. var. lect. cap. 39. t *Elementa sibi mutuis complexibus illigari, & mirabili conjungi fœderatione*. Ex qua, ut ait Aristoteles lib. de mundo cap. 5. v *Oritur concinnitas quædam, & quasi modulata partium mundi consensio, qua harmoniam unam efficit, longè omnium pulcherrimam*: quam unicè in homine, qui parvus mundus est, spectavit. Huc prælucet rationis lumine Philosophus Romanus: x *Omne hoc quod vides, quo Divina, atque humana conclusa sunt*, UNUM EST: *membra sumus corporis magni. Natura nos cognatos edidit, cùm ex iisdem, & in eadem gigneret. Hæc nobis amorem indidit mutuum, & sociabiles fecit*. Hinc primum caput omnibus unum, dedit Adamum. Cur enim è terra non sumus? nisi ut

r August. lib. 1. de Genes. contra Manich. c. 21. ſ Gregor. Nyssen. Tract. 1. in Psalm.

t Cassiodor. lib. 2. var. lect. cap. 39. v Arist. lib. de mundo cap. 5. x Seneca Epist. 93.

ad

ad concordiam flecteret nos: nam si nunc,quia locis distamus, alienos nos invicem putamus, si generis nostri varia principia extitissent, quid foret? atque non alia de causa, mulierem ex terra non fecit; sed ex costa viri, ut quia ejusdem substantiæ sumus, in unum perducamur. Cur autem generatione propagari humanum genus voluit, non creatione? quin æque hoc ei facile fuerit, nullus ambigat: sed hoc egit Deus, ut sanguinis illa necessitudo conciliaret unitatem, arctiúsque sibi, quasi ex una stirpe propagati rami unirentur.

Præclarè & perappositè D. Augustinus y: *Numquid Deus de uno pisce, fecit omnes? de uno equo, omnes equos? de una bestia, omnes bestias? numquid non multas plantas simul terra producit? ventum est ad hominem faciendum, & factus est* UNUS, *& de* UNO *genus humanum. Nec duos facere voluit separatim, masculum, & fœminam, sed de* UNO UNAM. *Quare sic? & quare ab uno genus humanum inchoatum? nisi quia generi humano* UNITAS *commendatur.*

Hanc ipsam ob causam, cognatorum connubia interdixit, ut diversis progenitoribus, distractæ familiæ jungerentur. Sic etenim idem Doctor: z *Habita est ratio rectissima charitatis, ut homines, quibus esset utilis, atque honesta concordia, diversarum necessitudinum vinculis necterentur: nec unus in una multas haberet; sed singulæ spargerentur in singulos, ac sic ad socialem vitam diligentius colligandam plurimos obtinerent.* Quod Tullius brevius expressit: *Sic serpere, extendique charitatem generis humani.* Nunc terram ipsam, quam inhabitatis, inspicite: cur non eadem ubique; sed his tam larga mater, parca aliis noverca? cur hic lini, illic frumenti, gregum, armentorúmque, alibi aromatum, medicarúmque herbarum copia? ut Poëta canit:

a *Hic segetes, illic veniunt felicius uvæ.*
India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.
Nec verò terræ ferre omnes omnia possunt.

Nónne longè magis ex communi commodo futurum, ut omnis daret omnia tellus? minimè verò; sed longè sapientius hæc ita à Deo ordinata sunt, ut omnes mutuæ opis indigentia adstringeret, & quos Regionibus, totóque oceano divisos habitare oportebat, instituta commercia, & lucra conjungerent: b *Nam si pecuniæ ratio*, ut inquit Augustinus, *socios facit, quanto magis ratio naturæ, non negotiandi, sed nascendi lege communis?* ut omnes juxta Paulinum illud, c *in uno spiritu unanimes simus*; ex quibus omnibus, magnus Magni Apostoli interpres, commendatæque ab illo mutuæ dilectionis, & unitatis eximius præco Chrysostomus, stylo aureo concludit: d *Author ipse rerum Deus, jam olim à principio, sexcenta commentus, quibus* IN UNUM *nos conciliaret*; ut quos liberos, suíq; juris conditurus esset, homines arcto animorum, amorísque vinculo inter se necterentur. Verum

y Augustin. Serm. 20. ex additis per Sirmundum. z August. lib. 15. de civit. c. 16. Cic. lib. 5. de finib.

a Virg. lib. 1. Georg. Ibid. lib. 2. b August. Epist. 52. c Philipp. 1. v. 27. d S. Chrys. hom. 24. in 1. ad Corinth.

enimverò omnes hos tam varios nos colligandi modos, tam arctos nodos, nexúsque rupit, quæ per feralem ceu Eridis pomi esum, una cum scelere irrupit discordia. Hac instigante, prima mundi familia, factionibus scissa: in Abelem incurrens Cain, fraterno sanguine frater dexteram imbuit. Crescente posterorum numero, crevere dissidia, rixæ, bella: nec jam singuli singulis; sed Regna Regnis commissa, ut canit Naso:

e *Filius ante diem patrios inquirit in annos,*
Nec socer à genero, nec hospes ab hospite tutus.

Donec misertus calamitatum nostrarum Pater misericordiarum, Filium misit, Principem Pacis, concordiæque caduceatorem, qui homo factus ut homines tam numini infensos, quam inter se discordes, per gratiæ unionem cum Deo, & inter se mutuo amoris vinculo sibi invicem conciliaret, & ut loquitur Paulus: f *Omnes nos unum essemus.* Hanc causam eleganter expressit Chrysostomus: g *Unigeniti hoc præcipuum opus fuit, distantia copulare, conciliare pugnantia.* Quod ut assequeretur, quàm præsentia, quam potentia, quantóque efficaciora prioribus illis mutuæ dilectionis illiciis, fomentísque, adjecit? uni omnes suo in terris Vicario, tanquam capiti membra, subjecit: unam omnibus fidei professionem, ne opinionibus dissideremus; unam legem, ne moribus: unum eorundem sacrorum rituum, ne Religioso cultu discreparemus præscripsit. Alia præsenti argumento plurima Apostolus complectitur: h *Unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Una fides, & unum baptisma, unus Deus, & Pater omnium.* Nec hoc satis; sed tanquam unius familiæ liberos, eidem mensæ accumbere, ex eadem lance cibum sumere, eodem pane vesci voluit. Ut quemadmodum Apostolus colligit: k *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.*

Indies videre est inter domesticos, non tantum fratres, & sorores; sed etiam inter diversæ nationis, & conditionis convictores, eâdem mensâ, eodem cibo, ac potu fruentes, quanta sit legum, morum, animorúmque consensio; cùm tamen non eodem in individuo; sed in specie, seu numero dumtaxat utantur; quanta ergo inter Christianos unitas existat necesse est, qui eodem cibo in individuo, eadem omnes Divina carne, & sanguine nutrimur. Diviné de hoc argumento D. Dionysius: l *Divinissima unius, ejusdémque panis, atque poculi, communis pacificáque communicatio, Divinam illis velut* CONVICTORIBUS, *morum conjunctionem sancit.* m In aliis sacramentis, & gratiis, inquit Eusebius Nierenbergius, homo unus spiritus fit cum Deo; in hoc etiam una caro cum JESU: tanta unione, ut substantialis, naturalis, » & realis, à Patribus, & Docto- » ribus dicatur; ut jam sim, in- »

e Ovid. l. 1. metam. f Galat. 3. v. 28. g Chrysost. hom. 11. in Matth.

h Ephes. 4. vers. 4. k 1. Cor. 10. l Dionysius Areopag. de Eccl. hierarch. cap. 3. m Nierenber. de adorat. in Spiritu, lib. 3. c. 11.

quit,

„ quit, unus tecum, & me respi- „ ciam, & venerer ut carnem „ participem carnis tuæ, simúlq; „ duo in carne una; & glorier „ ego dicens: ego nunc caro ex „ carne Christi, & os ex ossibus „ JESU.

Si quisque fidelium id ipsum viva fide sentiret de se, se idem esse cum carne Christi, quomodo non omnes essent idem, & unanimes inter se? Angelice, ut addecet, hunc panem Angelorum expendens, Doctor Angelicus amabili elogio, n *sacramentum charitatis* indigitavit. Mellifluo Doctori, est o *amor amorum*: quod enim facit charitas, sic dicta quasi *chara unitas*, quod amoris est, ex amantibus unum facere, hoc quidni faciat, *amor amorum*? ut aurea sua eloquentia Chrysostomus p *Unum corpus efficimur: membra, inquit, ex carne ejus, & ex ossibus ejus. Ut non tantum per charitatem hoc fiamus; verum etiam ipsa re in illam misceamur carnem: hoc namque per escam efficitur, quam largitus est nobis. Propterea semetipsum nobis immiscuit, & corpus suum in nos contemperavit, ut unum quid simus, tamquam corpus capiti coaptatum. Ardenter enim amantium hoc est.* Unde celeberrimus Theologus, & vitæ sanctimonia clarus Leonardus Lessius, hanc perfectissimam corporum unionem, & animorum nexum, hisce verbis commendat, & deprædicat ex sententia Apostoli: q *Unus panis, & unum corpus, multi sumus omnes, qui de uno pane participamus.* r per hunc etenim omnes in unam veluti hypostasim „ perfectam inserimur, & veluti „ incorporamur, sicut partes ali- „ menti convenienter intus ap- „ plicitæ, per meatus naturæ in- „ corporantur nobis, unáq; fiunt „ hypostasis nobiscum; ut non „ injuriâ quivis ab hac mensa re- „ cedens, queat illud integerrimæ virgunculæ Agnetis, ad Cœlestem Sponsum, usurpare: ſ *jam corpus ejus corpori meo sociatum est, & sanguis ejus ornavit genas meas.*

Illa autem consociatio, & compaginatio, qua ratione fiat, juvat ex Doctore irrefragabili haurire: t *diximus fratres, hoc Dominum commendasse in manducatione carnis suæ, & potatione sanguinis sui, ut in illo maneamus, & ipse in nobis; manemus autem in illo, cum sumus membra ejus. Ut autem simus membra ejus, unitas nos compaginat; ut compaginet unitas, quid facit nisi Charitas?* atque hæ fuere rationes, & adinventiones mirabiles, cur sub speciebus panis, & vini; non autem carnis, alteriusve rei, hoc amabile sacramentum institutū sit, ut passim SS. Patres, & Ecclesiæ Doctores testantur. Aureum oratorem differentem attendite: v *quid enim est panis? corpus Christi. Quid autem fiunt qui sumunt? Corpus Christi, non multa corpora, sed unum Corpus. Quemodo enim panis ex multis granis compositus, est unitus, ut nusquam appareant grana; sed sint quidem ipsa, non autem manifesta sit eorum differentia, propter conjunctionem: ita etiam inter nos, dum Christo conjungimur. Non enim ex alio corpore tu, ex alio autem ille nutritur; sed ex eodem omnes.* Id ipsum præ-

n S. Thom. opusc. 48. o S. Ber. Serm. de cœna Dom. Laur. Iustin. Serm. in Nat. D. V. p Chrys. hom. 61. ad popul. Antioch. q 1. Cor. 10. v. 17. r Lessius de perfect. divin. lib. 12. cap. 15.

ſ Breviar. Rom. 21. Ian. t Aug. tract. 27. in Ioan. v Chrys. in 1. Cor. 10. v. 17.

præclarè comprobat Hipponensis Præsul: x *propterea*, inquit, *Dominus noster Jesus Christus, corpus & sanguinem suum in eis rebus commendavit quæ ad* UNUM *aliquid rediguntur. Ex multis namque granis, unus panis efficitur, & ex multis racemis, vinum confluit.* Ut omnes nos quasi grana, aut racemi, in eo & inter nos uniremur unde exclamat: y *O Sacramentum Pietatis! O signum Unitatis! O vinculum Charitatis!* quia nimirum singulari modo significat, & perficit unitatem Corporis Christi, scilicet fidelium.

Hinc etiam z infantibus olim dabatur Eucharistia post Baptis-„ mum, ut perfecte incorpora-„ rentur Christo, diciturque *com*-„ *munio*, quasi *communis unio*, cum „ itaque tot amoris, & unionis „ vinculis nos sibi Deus tam arctè obstrinxerit, libet cum Chrysostomo altius detonare: a *quænam igitur erit nobis excusatio, cum lupi fiamus, agnum comedentes? cum tanquam oves pasti, more Leonum diripiamus? hoc enim mysterium non à rapina tantum, verum etiam ab omni vel tenui inimicitia purum esse penitus jubet: est enim pacis Mysterium.* Invenire adhuc erit inter vos, qui de eadem mensa participatis, quibus eadem corporis, & sanguinis Christi communio, id est communis unio, ut animis discordes, mente non leves, sed graves inimicitias fovere non perhorrescant? qui *lupi fiant, agnum comedentes*? qui non modò negant consuetas salutationes, allocutiones, litterarum communicationes, solitas invitationes; sed graves iracundiæ flammas, intra cordis penetralia, quę Christus subit, recondunt.

Augustinus, ubi suos ad omnium noxarum expiationem, ante susceptionem Eucharistiæ ardenter hortatus est, subdit nominatim, iram omnem restinguendam: b *non puto*, inquit, *esse aliquem hominem, qui in arca sua, ubi pretiosas vestes habet repositas, acquiescat aut carbonem vivum, aut qualemcumque scintillam includere. Quare hoc fratres? quia timet ne comburantur vestimenta, quibus in festivitate induitur. Rogo vos fratres, qui in arca sua non vult scintillam ignis includere, quare in anima sua, flammam iracundiæ non timet accendere? ideo in arcam ignem non mittimus, quia diligimus vestem nostram; flammam verò iracundiæ ideo non extinguimus, quia non solum non diligimus, sed odio habemus animam nostram, secundum id, quod scriptum est: qui diligit iniquitatem, odit animam suam*; odio autem planè habet animam suam, qui ea maxima iniquitate se contaminat, inferendo in animam suam iræ ignem, ubi condit Divinum Corporis Christi indumentum, perceptione Sacramenti.

Antiochiæ Antistes multa præfatus de congrua Cœlestis pabuli susceptione, hanc sigillatim iræ deponendæ inculcat: c *si tibi contra inimicum tuum dolor est, solve iram, inimicitias laxa, ut remedium de mensa percipias. Occisus propositus Christus est, ut Cœlestia pacificet, ut in terra reconciliet universa, ut amicum te constituat Angelorum.* E quibus neminem habebit in Cœlis,

x August. tract. 26. in Ioan. y Aug. ibid. Corn. in 1. Cor. 10. v 17. z Rayn. candelab. septilustre. a Chrysost. hom. 83. in Matt.

b Aug. Serm. 252. de temp. c Chrys. hom. de proditione Iudæ.

qui

qui unum inimicum oderit in terris. d *Animam suam pro te Dominus dedit, & tu inimicus conservo perduras, & cum hoc animo ad mensam Pacis accedis?* A'io verò loco sacrilegium illud exaggerat, quo linguam humano sanguine cruentam, Divino commiscemus: e *Fratrem*, inquit *mordicus lanias, etsi nullis dentibus, dictis tamen, laniatu quovis, & morsu infestioribus devoras. Quo igitur pacto sacram illam oblationem sumpturus es, qui linguam humano sanguine cruentaris? Quomodo & pacis osculum deferes, ore tuo contentioso, & animo hostili?* alludit ad osculum sanctum, quod sub communionem apprimebatur, cum amplexibus, remotis prorsus iræ indiciis, remoto omni jurgio, & litigio. S. Thomas in illud Joannis Cap. 6. f *Litigabant ergo Iudæi*, sic in rem nostram disserit: *quia panem concordiæ non intelligebant, ad invicem litigabant; qui autem manducant talem panem, non litigant ad invicem; sed per hunc Deus facit unanimes in domo.*

At quoties accidit, g ut ipsa Communionis die, litigent in domo, vir & uxor, frater & soror, servus & ancilla? ab ejusmodi, se Deus pacis, & dilectionis, abscondit, ut illi accidisse legimus, qui cum hosti esset insociabilis, non potuit ab eo videri sacra hostia in manu sacerdotis, quantumcumque propinquus fieret, nisi irâ ex animo deposita. Imo non videri solum, sed multo minus se tangi vult.

Prolixus in hujus veritatis declaratione est Anastasius Sinaita, gravissimè objurgans eum, qui ad hoc Sacramentum amoris accedens, tenax sit irarum, & injuriarum: h *videte charissimi quomodo ad Communionem Divinorum Mysteriorum accedatis, ne quis vestrum communicare tentans, audiat: ne me tangas: abscede à me, qui injurias retinens es, & iniquitatem operaris. Procul abesto, qui Fratrem tuum non dignaris venia, & tunc veniens, offer munus tuum, dignusque efficieris communione.*

Spectandus in hoc genere eminentissimus Cardinalis Alexander Ursinus, i facto, dictoque elegantissimo: in ipso quondam sacrificandi apparatu litteræ illi redditæ maledictorum plenissimæ ab homine nefario, qui ejusdem vitæ insidiari fuerat ausus. Iram, animumque habuit in potestate, atque ad Deum mente, & oratione conversus: Hic demum, inquit, temporis articulus advenit, ut meum in te amorem, mi Deus, ignoscendo approbem. Nec plura; litteras sacrificalis candelæ flammis abolevit; & conservata animi pace, securior ad aram pacis accessit.

Hæc miranda in sacris Ecclesiæ Principibus, & aræ devotis capitibus, dicent politici, non imitanda, qui secundum leges mundi, & Machiavelli vivunt, atque æterno odio diffidere volunt, nisi ab hoste vindictam sumpserint: & hi indies sacrificio Missæ se si[stunt], ubi hostia pacificationi[s] offertur. k *Quos non dimittam sine exemplo:* † Leoni Pereriæ, Adole-

d Ibid. e Chrysost. hom. de non serrandis curiose pauperibus. f S. Thom. in caten. c. 6. Ioan. g Raynaud. Candelabrum septilustre pag. 354.

h Anastasius sinaita orat. de synaxi i P. Ioan. Rho variæ virt. hist. lib. [.] c. 5. §. 20. k Aug. Serm. 83. de temp. † Lobbet. tract. de castitate pag. 166.

scen[tulæ]

ſcenti nobiliſſimo,& præfervido, gregarius miles colaphum impegerat, & fugam arripuerat in obvium forte templum, velut aſylum. Eum ubi aſſecutus Pereria, injectâ in collum unâ manu, alterâ pugionem jugulo admovebat, cui miſellus ille, viſâ, quam fortè ſacerdos, vicinam ad aram ſuſtulerat de more, hoſtia pacificationis: *per hanc te*, inquit, *obſecro parce.* Simul precantis vox, ſimul & nolæ pulſus, juvenis animum, iraſque fregit; exclamavit enim ilico: *hæc te juvat*; ſimulque pugionem vaginæ reddit. Moris eſt, ut videtis, ſi qui gladió accincti incedunt, dum ad hanc ſacram l *menſam Pacis, & Sacramentum Charitatis* accedunt, ut gladium deponant; ſed quid juvat,ut cũ Tullio loquar, m *nudum gladio habere latus,& animum ſervare armatum?* quem ut deponatis, moveat illud D.Cypriani: n *quibus* UNUS EST *panis*, UNUM EST *Corpus,ſit omnium* UNUM COR, *& anima* UNA, *uni Chriſto adhærens.* Scitote fœdera Pacis, numquam ſanctius,ac firmius, quam hoc Sacramento ſtabiliri poſſe.

Ita Anno 1324 o Ludovicus Cæſar; & Fredericus Auſtriacus, fœdus inter ſe iniere, utque firmius intercederet pacis vinculum, uterque de eadem hoſtia Euchariſtiæ participarunt,& pacis oſculo, fraternitatem inter ſe ſanciverunt. Fecit hoc antè Henricus IV. & Paſchalis II. Pontifex, auctore Sigiberto. Fecit Julius II. Pontifex, in fœdere cum Cæſare, & Gallo, apud Cameracum, qui hoſtiam in tres partes diviſit, ſingulas ſingulis diſtribuens,addito hoc Chriſtiano voto *ut ſicut ſacroſancta Trinitas unus eſt Deus, ita confidere ſe, duraturam inter tres confœderatos unionem.* Sed nunc cœptum proſequamur, & quam Deus in omnibus unitatem, & concordiam ſpectarit,ulterius diſquiramus.

Quid, quod potiſſimum ea de cauſa benigniſſimus Redemptor noſter,ſanguinem fuderit, mortem oppetierit; ut mutua dilectione fideles conjungeret, ut conteſtatus videatur Joannis 17. dicens: p *claritatem quam dediſti mihi,dedi eis, ut ſint* UNUM. Ubi claritatis nomine mortem ſuam ſignificaſſe,bene oſtendit Maldonatus,ſubdens, ex Chriſti Perſona: q *Ideo pro illis morior, ut* UNUM *ſint: do igitur illis hanc* UNITATEM SPIRITUS, *quam illis merui.* Sed qui ex Chriſti morte, hæc conjunctio oriri potuit? quo pacto ſanguis diffuſus, ad uniendum valuit? Myſterium exponit Nazianzenus, qui Chriſti ſanguinem, inſtar coaguli fuiſſe, ingenioſè excogitavit: etenim cum egregia Crucis prodigia retuliſſet,ſubjecit: r *nullum tamen cum ſalutis meæ Miraculo conferendum eſt: in quo exiguæ Cruoris guttæ, orbem univerſum inſtaurarunt: atque idem quod lacti coagulum,hominibus præſtiterunt,* IN UNUM *nos conjungentes,& conſtringentes.*

Nec hoc ſatis. Militum ſtudium fuit, jactis aleis, textilem pauperis & nudi Jeſu clamydem, unicum morientis patrimonium,

l Damaſc. 1. parall. 11. S.Thom. opuſc. 54. m Cicero. n Cyprian. Serm. de cœna Dom. o Gerardus Rho lib. 10. hiſt. Auſtriac. pag. 95. Picarti decade prior. 5. c. 9.

p Ioan. 17. v. 22. q Maldon. in Ioan. cit. r Naz. orat.

&o;

& omnem ejus supellectilem indivisam sortiri. An tolerabit in Ecclesia Christus divisionem, & sectas illam secantes, qui ne quidem sectam tunicam, & schisma chlamydis patitur? An non exiget unitatem in animis, qui illam amat in vestibus? hic mihi in manibus; & in oculis est illud Augustini tract. 105 in Joan. f *Charitas est tunica inconsutilis Christi, quæ ad unum Deum pervenit, & IN UNUM omnes colligit.* Quod si tunica Christi, eaque inconsutilis, *non scindamus eam*, ne simus immaniores barbaris militibus. *Charitas est tunica Christi inconsutilis, non scindamus* eam verbo asperiori, dente mordaciori, lingua procaciori, ne nobis eveniat, quod infelici Ario, de quo illud servatoris optimi, qui apparuit discissa veste S. Petro, Alexandriæ Episcopo, & hæc illi. *Arius vestem meam, quæ est Ecclesia, dilaceravit.* Dicam ego, mutata dumtaxat vocula, *vestem meam, quæ est Charitas, dilaceravit* ille susurro, ille maledicus, ille detractor, ille verbo, factoque alteri injurius, *dilaceravit tunicam Charitatis.* His provocandæ concordiæ adjumentis, servandæque unionis argumentis, præcepta addidit verbis gravissimis, tum alias sæpe, tum vel maximè post cœnam, novissimè sic suos alloquens; t *filioli, mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem: in hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Cæterum discessurus, hoc unum, & pro eo, quo vos prosequor affectu commendo, & pro ea, qua valeo authoritate præcipio, ut arctissima mutui amoris compage colligemini; Itaque vobis persuadeatis, ex hac me, tamquam charactere, Germanos sectatores meos agniturum.

Atque ut perspicuum sit, quam arctissimam, intimam, ac prope Divinam amoris unionem inter illos exigeret, versa à discipulis ad Patrem oratione, in hunc modum, illum supplex precatur: v *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint* UNUM, *sicut & nos.* Quis hæc assequatur? *ut sint unum, sicut & nos.* An potuit perfectiorem suis charitatis concordiam vovere, quam cum hanc illis precatus, quæ ad eam, quæ in Divinis Personis perfectissima eminet, proximè accederet? sic etenim D. Thomas, in hunc locum: x UNITAS *nostra in tantum est perfectiva, in quantum participat* UNITATEM DIVINAM. *Est autem duplex* UNITAS *in Divinis, scilicet naturæ, &* UNITAS AMORIS, *in patre & filio, quæ est* UNITAS *Spiritus. Et utraque est in nobis; non quidem per æquiparationem, sed per similitudinem quandam.* Ne verò singulare hoc tam arctæ unionis privilegium, solis flagitasse Apostolis crederemus, mentem ipse suam disertis verbis explicat, suamque ad omnes, omnium sæculorum fideles, petitionem extendit: y *non pro eis autem rogo tantum* (Apostolis scilicet) *sed & pro eis, qui credituri sunt in me.* UT OMNES UNUM SINT, *sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi* SINT UNUM. Expendite hæc verba, & ex iis æstimate, quam arcto amoris glutino, nos omnes fideles inter se, Redemptor noster uniri voluit, qui pro omni reve-

f August. tract. 105. in Joan. t Joan. 13. v. 35.

v Joan. 17. v. 11. x S. Th. in Joan. c. 17. v. 11. y Joan. 17. v. 20.

rentia,& potentia peroravit, ut stupendam unius in tribus personis naturæ unitatem, unitione exhibeant affectuum, & animorum, *ut sint* UNUM *sicut tu Pater in me*, z quod secundum Augustinum, *potest referri ad unitatem amoris, ut sit sensus, sicut tu pater es in me per amorem, quia Charitas facit* UNUM ESSE *cum Deo*.

Cur ergo, cum ad unitatem nos tam multa non jam invitent tantum; sed compellant, dissidemus odiis, frater in fratrem armatur, filius in Patrem, socrus in nurum insurgit? jaculis linguæ, calumniis, litibus, falsis testimoniis invicem conficiunt? nonne videmus inter illos, quos ejusdem studii professio, tecti contubernium jungit, imò quos idem uterus tulit, lites, jurgia, simultates? Quoties hodie contra generum socer, contra sororem frater, contra Parentes filius in jus venit, a *Frater cum fratre judicio contendit?* & tamen, nos quoq; in illa sua precatione, servator respexit, pro nobis quoque, in illum credituris, oravit, *ut omnes* UNUM *essemus*, sicut ipse cum Patre unus est. Quod Card. Toletus eruditè exponit, dicens: b *quemadmodum* UNITAS *Trinitatis, non confundit ordinem; sed alius est Pater, alius est filius, alius spiritus sanctus: Ita* UNIO *Charitatis non confundit ordinem fratrum*.

Ubi non possum non alterum potentissimum mutuæ dilectionis, & unionis, quod inter fratres jure sanguinis est vinculum, meminisse. Christianos omnes benignissimus Redemptor, fratres nominari, & esse voluit, dicens: c *omnes autem vos fratres estis*, rationem dat D. Thomas: d quia ab uno patre. Matth. 6. *unus autem Pater vester*, sic à Magistro edocti sumus: *Pater noster qui es in Cœlis*. Hugo Card. alteram adjungit, e quod fratrum sit hæreditatem adire: *omnes* inquit *fratres, quia ab uno Patre, & unam hæreditatem expectamus*. f Quin & altero titulo fratres sumus, *quia filii Dei, per generationem facti sumus*, atq; adeò à Christo, Christiani omnes fratres nominamur, & sumus.

Quid ni ergo mutuo nos, affectu fraterno omnes complectimur: g *numquid non*, clamat Malachias, *Pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum?* Quare frater fratri litem intentat? Quare h *frater cum fratre judicio contendit?* ratio manifesta est in illo, qui Christum arbitrum inter se, & fratrem petiit, ut hæreditatem divideret, ut Lucæ 12. refertur: i *Magister*, *inquit*, *dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem*. Quæ eloquio suo, ut solet aureo, Chrysologus exponit. k *Præceps cupiditas, & incauta! eum fieri voluit Divisionis auctorem, qui ad restituendam venerat* UNITATEM. Tum pergit, & quæ lex hæreditate inter intimè, naturæ, & sanguinis vinculo conjunctos, discordia, quæ jurgia s oriantur, prosequitur: *hæreditas mundana antè posteris infert jurgia, quam confert censum: antequam dividat facultates: scindit hæredes: antequam debitas tradit singulis portiones, successores ipsos dissecat, & mittit in partes. Proinde non est hæreditas illa sed pugna*.

z S. Thom. ibid. cit. Aug. a Cor. 6. v. 6. b Toletus in Ioan. cit. c Matt. 23. v. 8.

d S. Thom. hic. e Hugo Card. in Matt. 23. f S. Thom. ibid. g Mal. 2. v. 10. h 1. Cor. 6. v 6. i Luc. 12. v. 13. k Chrysologus Serm 162.

& omnem ejus supellectilem indivisam sortiri. An tolerabit in Ecclesia Christus divisionem, & sectas illam secantes, qui ne quidem sectam tunicam, & schisma chlamydis patitur? An non exiget unitatem in animis, qui illam amat in vestibus? hic mihi in manibus; & in oculis est illud Augustini tract. 105 in Joan. f *Charitas est tunica inconsutilis Christi, quæ ad unum Deum pervenit, & IN UNUM omnes colligit.* Quod si tunica Christi, eaque inconsutilis, *non scindamus eam*, ne simus immaniores barbaris militibus. *Charitas est tunica Christi inconsutilis, non scindamus eam* verbo asperiori, dente mordaciori, lingua procaciori, ne nobis eveniat, quod infelici Ario, de quo illud servatoris optimi, qui apparuit discissa veste S. Petro, Alexandriæ Episcopo, & hæc illi. *Arius vestem meam, quæ est Ecclesia, dilaceravit.* Dicam ego, mutata dumtaxat vocula *vestem meam, quæ est Charitas, dilaceravit* ille susurro, ille maleficus, ille detractor, ille verbo, factoque alteri injurius, *dilaceravit tunicam Charitatis.* His provocandæ concordiæ adjumentis, servandæque unionis argumentis, præcepta addidit verbis gravissimis, tum alias sæpe, tum vel maximè post cœnam, novissimè sic suos alloquens; t *filioli, mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem: in hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Cæterum discessurus, hoc unum, & pro eo, quo vos prosequor affectu commendo, & pro ea, qua valeo authoritate præcipio, ut arctissima mutui amoris compage colligemini; Itaque vobis persuadetis, ex hac me, tamquam charactere, Germanos sectatores meos agniturum.

Atque ut perspicuum sit, quam arctissimam, intimam, ac prope Divinam amoris unionem inter illos exigeret, versa à discipulis ad Patrem oratione, in hunc modum, illum supplex precatur: v *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint* UNUM, *sicut & nos.* Quis hæc assequatur? *ut sint unum, sicut & nos.* An potuit perfectiorem suis charitatis concordiam vovere, quam cum hanc illis precatus, quæ ad eam, quæ in Divinis Personis perfectissima eminet, proximè accederet? sic etenim D. Thomas, in hunc locum: x UNITAS *nostra in tantum est perfectiva, in quantum participat* UNITATEM DIVINAM. *Est autem duplex* UNITAS *in Divinis, scilicet naturæ, &* UNITAS AMORIS, *in patre & filio, quæ est* UNITAS *Spiritus. Et utraque est in nobis; non quidem per æquiparationem, sed per similitudinem quandam.* Ne verò singulare hoc tam arctæ unionis privilegium, solis flagitasse Apostolis crederemus, mentem ipse suam disertis verbis explicat, suamque ad omnes, omnium sæculorum fideles, petitionem extendit: y *non pro eis autem rogo tantum* (Apostolis scilicet) *sed & pro eis, qui credituri sunt in me.* UT OMNES UNUM SINT, *sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi* SINT UNUM. Expendite hæc verba, & ex iis æstimate, quam arcto amoris glutino, nos omnes fideles inter se, Redemptor noster uniri voluit, qui pro omni reve-

f August. tract. 105. in Ioan. t Ioan. 13. v. 35.

v Ioan. 17. v. 11. x S. Th. in Ioan. c. 17. v. 11. y Ioan. 17. v. 20.

rentia,

rentia, & potentia peroravit, ut stupendam unius in tribus personis naturæ unitatem, unitione exhibeant affectuum, & animorum, *ut sint* UNUM *sicut tu Pater in me*, z quod secundum Augustinum, *potest referri ad unitatem amoris, ut sit sensus, sicut tu pater es in me per amorem, quia Charitas facit* UNUM ESSE *cum Deo.*

Cur ergo, cum ad unitatem nos tam multa non jam invitent tantum; sed compellant, dissidemus odiis, frater in fratrem armatur, filius in Patrem, socrus in nurum insurgit? jaculis linguæ, calumniis, litibus, falsis testimoniis invicem conficiunt? nonne videmus inter illos, quos ejusdem studii professio, tecti contubernium jungit, imò quos idem uterus tulit, lites, jurgia, simultates? Quoties hodie contra generum socer, contra sororem frater, contra Parentes filius in jus venit, a *Frater cum fratre judicio contendit?* & tamen, nos quoq; in illa sua precatione, servator respexit, pro nobis quoque, in illum credituris, oravit, *ut omnes* UNUM *essemus*, sicut ipse cum Patre unus est. Quod Card. Toletus eruditè exponit, dicens: b *quemadmodum* UNITAS *Trinitatis, non confundit ordinem; sed alius est Pater, alius est filius, alius spiritus sanctus: Ita* UNIO *Charitatis non confundit ordinem fratrum.*

Ubi non possum non alterum potentissimum mutuæ dilectionis, & unionis, quod inter fratres jure sanguinis est vinculum, meminisse. Christianos omnes benignissimus Redemptor, fratres nominari, & esse voluit, dicens: c *omnes autem vos fratres estis*, rationem dat D. Thomas: d quia ab uno patre. Matth. 6. *unus autem Pater vester*, sic à Magistro edocti sumus: *Pater noster qui es in Cœlis.* Hugo Card. alteram adjungit, e quod fratrum sit hæreditatem adire: *omnes* inquit *fratres, quia ab uno Patre, & unam hæreditatem expectamus.* f Quin & altero titulo fratres sumus, *quia filii Dei, per generationem facti sumus*, atq; adeò à Christo, Christiani omnes fratres nominamur, & sumus.

Quid ni ergo mutuo nos, affectu fraterno omnes complectimur: g *numquid non*, clamat Malachias, *Pater unus omnium nostrum? numquid non Deus unus creavit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum?* Quare frater fratri litem intentat? Quare h *frater cum fratre judicio contendit?* ratio manifesta est in illo, qui Christum arbitrum inter se, & fratrem petiit, ut hæreditatem divideret, ut Lucæ 12. refertur: i *Magister, inquit, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem.* Quæ eloquio suo, ut solet aureo, Chrysologus exponit. k *Præceps cupiditas, & incauta! eum fieri voluit Divisionis auctorem, qui ad restituendam venerat* UNITATEM. Tum pergit, & quæ lex hæreditate inter intime, naturæ, & sanguinis vinculo conjunctos, discordia, quæ jurgia oriantur, prosequitur: *hæreditas mundana antè posteris infert jurgia, quam confert censum: antequam dividat facultates: scindit hæredes: antequam debitas tradit singulis portiones, successores ipsos dissecat, & mittit in partes. Proinde non est hæreditas illa sed pugna.*

z S. Thom. ibid. cit. Aug. a Cor. 6. v. 6. b Toletus in Ioan. cit. c Matt. 23. v. 8. d S. Thom. hic. e Hugo Card. in Matt. 23. f S. Thom. ibid. g Mal. 2. v. 10. h 1. Cor. 6. v 6. i Luc. 12. v. 13. k Chrysologus Serm 162.

Ad hanc divisionem, & pugnam conflandam, duo verba satis sunt: l MEUM AC TUUM, *innumera gignens bella*, ut inquit Chrysostomus: quid enim in eadem domo, sub eodem tecto, eodem lecto fratres dividit armatque in mutuum exitium, nisi *meum, ac tuum*? ex hoc potissimum fonte, verissimum illud decantatur:

m *Fratrum quoque gratia rara est.*

Quare monet n *eruditus, & Sanctissimus* Ravennatum antistes: o *videte, cavete ab avaritia quæ parentes negat, Germanos dividit, amicitiam solvit, excludit affectum. Ille ditat filios, qui relinquit filiis plenissimam Charitatem.* De qua, utinam parentes moribundi, magis solliciti essent, quàm de opulenta hereditate: *quæ major hereditas, quæ melior hereditas, quam Divinæ vinculum Charitatis?* Fratris appellatione usus Abraham, ut jurgium, quod exurgebat inter Pastores suos, & Pastores Loth, sopiret, aut extingueret: *ne sit*, inquiebat, *jurgium inter me, & te: Fratres enim sumus.* Erat Loth, Abrahæ ex fratre nepos; dicitur tamen frater hebræorum more, qui cognatione fratres appellabant; & hac amica fratris voce, & jurgia tolli & discordiæ semina suffocari posse, ac debere, credebat Abraham, & concordiæ pacta firmari atque retineri: & meritò; est enim ingens pondus ad amicitiam, amoremque conciliandum in fraterno nomine.

Quod si à natura tantum est, quantum accedit à Gratia, quæ & Christianos quasi Fratres facit, & amoris vinculo inter se connectit, de quo extat Magnificum illud D. Augustini: p *melior est fraternitate sanguinis, Christi fraternitas. Quoniam illa interdum sibi est inimica; Christi autem fraternitas, sine intermissione pacifica est. Illa inter se communia, cum æmulatione dividit; hæc etiam cum gratulatione communicat.*

Frater, si etymon spectes, ut Festus, & A Gellius ait, sic dictus, quasi *ferè alter*, imò *verè alter*, ut alter in altero vivat, & spiret, alter in altero gaudeat & doleat: alter alteri auxilio sit. Quod Plutarchus ex Hierocle docuit: q *fraterni amoris, consuetudinis, & usus exempla, natura non longè à conspectu removit. Fecit videlicet in ipso corpore pleraque duplicia germana, & gemella: manus, pedes, oculos, aures, nares; eo significans, omnia hæc salutis, & mutui auxilii causa, non dissidii, & pugnæ, esse divisa.* Ita fratres inter se non modo concordes; sed & auxilio sibi mutuo esse debent. Manus manum fricat, & r *Frater qui adjuvatur à fratre, quasi Civitas firma*; negotia communia peragant, quamvis magno locorum intervallo sejuncti, & commoda mutua promovere studeant. Aliàs, inquit idem Plutarchus, fratres inter se diffidentes, & hostiliter infestantes, publicam apud omnes infamiam incurrere: s *existimant enim ex tanta necessitudine eos ad tam graves simultates, & inimicitias delabi non potuisse, nisi multorum sibi, & atrocium flagitiorum* (saltem gravissimorum odiorum) *essent*

l Chrys. orat. ad S. Philogon. m Ovid. l. 1. metam. n Tritemius in vita. o Chrysologus cit.

p Aug. Serm. 25. q Plutarch. lib. de fraterno amore. r Proverb. 18. v. 19. s Plutarch. cit.

conscii:

conscii: quippe magnas oportere esse causas censent, quæ tam arctam, & ab ipsa natura institutam benevolentiam dissipent, & discindant.

Quæ gravissima nota ne ulli vestrum inuratur, aut si inusta sit, deleatur, par vobis amantum Jonathæ & David in exemplum propono, quorum charitatem, & unionem plusquam fraternam disertissimus Ælredus perpendens, exclamat: t *O pulcherrimum veræ dilectionis speculum.* Doctissimus Liranus amaros & amabiles questus Davidis, mortem Jonathæ lugentis, his verbis: *doleo super te frater mi Jonatha super amorem mulierum,* sic exponit: v *David volens ostendere vehementiam, & sinceritatem amoris, eam adducit similitudinem: tanta est enim viri affectio in mulierem, ut dicatur: relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ. Quomodo ergo conjunctio matrimonii efficit unam carnem, ita etiam qui sincere amant, animas unit affectio.* Ubi titulus, quo eum fratrem compellat, ardentissimum amorem, qui inter virum & uxorem est, exsuperare videtur. Quod Antistes Abulensis comprobavit, dicens: x *vocavit David Jonatham fratrem suum, quia diligebat eum sicut fratrem, & sicut est amor mulierum. In Chaldæo habetur super amorem duarum mulierum, scilicet Abigail, & Achinoën; quasi diceret: ego minus diligo duas uxores, quas habeo, sed magis te diligebam. Sed adhuc magis diligebatur David à Jonatha: quia diligebat eum sicut animam suam.* Quo fraterni amoris vinculo, amans fit alter; & ipse per alterum in seipsum redit, altero per alterum, & in alterutro vivente & moriente; quod non mirum, ubi anima vivit in mutuis corporibus. y *Anima* quippe *Jonathæ, conglutinata est animæ David;* ex quo conficitur, ut quis verè diligat alterum, sicut seipsum, seu ut alterum se, debere per dilectionem fieri quasi unum cum illo. Gluten illud, quod fratres, propinquos, proximos conjungit, non aliud, quam Charitas: hæc etenim, ut loquitur Cardinalis Damiani, z *sinceræ dilectionis glutino coalescit.* Hoc amoris artificium conflantis animos, non ut Plato commentus, de duobus in unum conflatis; unionem affectat, non corporum, sed animorum, ut idem velit, idem nolit: idem probet, idem optet quòd alter. Omne alteri bonum velit, de illo ut suo gaudeat, de malo doleat.

Causam nostis, cur *Jonathas exspoliavit se tunica, & dedit eam David?* celebris interpres a hanc unam adducit, quod cum anima Jonathæ conglutinata esset animæ David, illum ut alterum se dilexerit, atque adeò in eodem habitu videre desiderârit, & rectè notat, ab amiciendo amicum, aut ab amico amicire derivatum esse. Cùm alter alterius veste se induit, novam amor aperuit scenam, scilicet Pastor regia circumdatur purpura, Regis filius melote; ille sceptra manu tractat, hic pedum. Hærent oves, utrum sequantur ignaræ; quà dispari luduntur vultu, quà cultu, ut amor probaret se verum, finxit; cùm alterum finxit in altero, non fefellit, quia ambos conflavit in unum. Se Jo-

t Aelredus de amicitia spir. c. 3. v Lir. in 2. Reg. c. 1. v. 26. x Tostat. in 2. Reg. c. 1.

y 1. Reg. 18. z Pet. Damian. exhort. ad Charit. tract. de perfect. a Nieremberg. stromata, l. 7. c. 8.

nathes exspoliat, ut Davidem induat, in quo sibi magis, quàm in se placet. Quoties contingit, ut frater natu major, splendidius induatur, liberalius habeatur: soror natu minor gratiosior, ornatior incedat; si animi conglutinati sint, si eam diligis sicut teipsum, sicut animam tuam, non invidebis ei tunicam polymitam; sed & hanc, & omne bonum illi, velut tibi ipsi congaudebis, juxta divinum illud Pauli monitum: b *Si gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.* Quod aureus Orator obvia similitudine declarat, si caput coronatur, omnes partes honorari, totum hominem exaltari, d *coronatur caput, & totus homo glorificatur.* Caput plumâ, gemmis ornatur, & totus homo glorificatur; lingua generoso vino reficitur, & cætera membra vigent, ac lætitia gestiunt: e *Vigor unius membri*, inquit S. Thomas, *in juvamentum cedit aliis membris.* Stomacho refecto, omnia membra instaurantur, ut præclaro apologo Menenius Agrippa docuit, quo Romanam plebem in partes dissectam univit, quod Livius Romanæ Scriptor historiæ refert.

f *Tempore, illo, quo in homine, non ut nunc, omnia in unum consentiebant, sed singulis membris suum cuique consilium, suus sermo fuerat, ferunt indignatas reliquas partes, suâ curâ, suo labore, ac ministerio, ventri omnia quæri; ventrem in medio quietum, nihil aliud, quàm datis voluptatibus frui: conspirasse inde, ne manus ad os cibum ferrent, ne os acciperet datum, nec dentes conficerent. Hac ira dum ventrem fame domare vellent, ipsa unà membra, totumque corpus ad extremam tabem venisse. Inde apparuisse ventris quoque haud segne ministerium esse, nec magis ali, quàm alere eum, reddentem in omnes corporis partes, hunc quo vivimus, vigemusque, divisum pariter in venas maturum confecto cibo sanguinem.* Hæc disertissimè effatus subdit: *Comparando hinc, quam intestina corporis seditio, similis esset iræ plebis in partes, flexisse mentes hominum, agi deinde de concordia cœptum* Gregorius Patriâ Nazianzenus, de dilectione sua cum Basilio Magno testatus est: g *Aberat*, inquit, *invidia, sola æmulatione flagrabamus. Hoc utique certamen, non uter primas ferret; sed uter alteri primas cederet.* (ut Jonathas dixit Davidi: h *Tu regnabis super Israel, & ego ero tibi secundus*) *uterque enim alterius gloriam suam ducebat: una utiq, anima videbatur duo corpora ferens. Nobis certè credendum est, quod uterque in altero, & apud alterum positi eramus.*

At quantæ nunc contentiones, si unus alteri præferatur, se neglecto promoveatur; hic ingenio, hæc formâ, aliisque dotibus præpolleat? quæ si omni invidiâ sepositâ, in altero velut in te amares, tua faceres. Hic sensus, & sententia Augustini est: i *Et tu congaude illi, cui Deus aliquam gratiam dedit, & potes in illo, quod in te non potes. Ille habet fortè virginitatem, ama illum, & tua est. Iterum, tu habes majorem patientiam, diligat te, & sua est. Ille potest satis vigilare, si non invides, tuum est studium ejus. Tu fortè potes amplius jejunare, si amat te, suum est jejunium tuum. Hoc ideo, quia in illo tu es: per proprietatem enim non es tu, per charitatem tu* es.

b 1. Cor. 12. d Chrysost. hom. 3. in 1. Cor. 14. e S. Thom. in 1. Cor. 12. f Livius lib. 2. decade 1.

g Greg. Nazian. orat. 20. de laudibus Basilii. h 1. Reg. 23. i Aug. l. 50 hom. 15.

es. Ita & tu vicini tui lucro gaude, & tuum est: honorem, dignitatem adeptam gratulare, & tua est. Studia proximi, & conatus lauda, & tui sunt. Ex hoc fonte manavit, quod sequitur: k *Locutus est ergo Jonathas de David bona, ad Saul patrem suum.* Hoc porrò sinceræ dilectionis officium est, honorare amicum præsentem, laudare absentem, juvare egentem. Incredibile, quam afficiat alterum, si intelligat se absentem ab altero, quem subinde suspectum habet, luculenter collaudatum. Hic amoris genius est, nihil in amato cernit, nisi laudabile, quia ut diviné Chrysostomus: l *Perfecta charitas alis aureis omnium, quos complectitur, vitia tegit.*

Atque ut manifestò constet Jonatham dilexisse Davidem, sicut animam suam, illam non semel pro illo posuit. Duplex uno tempore confecit certamen, alterum cum amante amico, alterum cum parente hoste; inter amoris & odii tela strenuè versatus. Bis subiit aleam vitæ, semel cum mel degustavit, iterum cum mellitum amicum servavit. Talia operatur amor, ubi una anima bina, aut plura animat corpora, ut Ambrosius sensit in oratione de excessu Satyri, fratris sui, de intimo amore qui utrumque nectebat: m *Cœpi,* inquit, *hic jam non esse peregrinus, ubi melior mei portio est: nunquam enim totus in me fui; sed in altero nostri pars major. Amborum uterque animus eramus in Christo: in isto corpore enim quod jam exanime jacet, præstantior vitæ meæ functio: quia in hoc quoque, quod gero corpore, uberior tui portio.* Utinam talis inter Christianos, quos Redemptor noster fratres esse voluit, vigeret! Sed his ne longiùs immoremur, quot titulis fraternitatis sacræ paginæ, & SS. Patres, mutuam inter nos concordiam & unitatem commendent, vide Velasquez Tom. 2. ad Philippenses, cap. 2. v. 30. nu. 4.

Post hæc tam rara, & præclara in humanis, & divinis, ab æterno Patre, & increata filii Sapientiâ, ad charitatem mutuam, & unitatem documenta, & argumenta, si nondum victas manus dare, & in gratiam redire velitis, unanimes vos reddat, & uniat n Spiritus ille Divinus, qui totus amor, & charitas est, de quo Doctor mellifluus: o SPIRITUS SANCTUS, *Deus charitas est, qui est amor Patris, & Filii, & unitas, & osculum, & amplexus, & quidquid commune potest esse amborum, in summa illa unitate veritatis, & veritate unitatis. Hoc idem homini suo modo fit, cum modo ineffabili, incogitabilíque fieri meretur homo Dei, non Deus, sed quod Deus est ex natura, homo ex gratia* SPIRITUS SANCTI.

Quod autem hodierna Solennitate in linguis apparuit, ad concordiam, & unitatem non minus spectat: nam si in exstruenda superba illa Babylonis mole, linguarum ex una in plures factum divortium, viam ad impietatem omnem, & corruptelam aperuit; eâdem planè debebant homines viâ, hoc est, linguarum multiplicitate ad integritatem redire morum, & unitatem animorum, ut fieret è multis, *cor unum, & anima una*, quæ una imposterum lingua, nempè Christiana,

k 1. Reg. 19. l Chrysost. c. ult. in 1. Cor. 13. m Amb. in orat. de obitu Satyri.

n Spiritus Sanct. facit unanimes & concordes. o S. Bernard. l. de vita solit.

à Spiritu Sancto inspirata, per orbem universum loqueretur; sed cùm nemo nostrum hac festivitate donum illud linguarum consecutus sit, fortè dubitabit, *si Spiritum Sanctum acceperit.* Cui dubio respondet Augustinus: p *Signum præsentiæ* SPIRITUS SANCTI, *tunc erat omnibus linguis loqui. Nunc* SPIRITU SANCTO *congregata ipsa unitas Ecclesiæ, linguis omnium loquitur. Proinde si quisquam dixerit alicui vestrûm, accepisti* SPIRITUM SANCTUM, *quare non linguis omnibus loquaris; respondere debes. Loquor sanè omnibus linguis, quia in eo Christi corpore sum, id est, in Ecclesia sum, quæ loquitur omnibus linguis.* Hic Spiritus hodie illapsus in Apostolos ita unanimes fecit, ut esset *cor unum, & anima una.* Sic etenim D. Chrysostomus: q *Cùm olim homines superbia elati, turrim exstruere voluerint, quæ ad cœlum usque pertingeret: & injecta divisione linguarum, pravam illorum coitionem, & concordiam dissiparit Deus; idcirco nunc quoque in specie ignearum linguarum, ad eos advolat* SPIRITUS SANCTUS, *ut per illam orbem terrarum divisum conjungat. Et accidit res nova simul, & mira: ut enim tunc antiquitus, linguæ terrarum orbem diviserunt, & malam concordiam, in dissidium converterunt: ita nunc quoque terrarum orbem linguæ copularunt, & quæ dissederant, in concordiam reduxerunt.* Eandem illam unitatem commendat Apostolus toti corpori Ecclesiæ, ut inter se una, hoc Spiritu, velut membra animentur, & uniantur, unde Paulinum illud: r *Soliciti servare* UNITATEM SPIRITUS, *in vinculo pacis*; nec sine Divino consilio aliquando formâ columbinâ sese exhibuit, nam ut scitè observat Augustinus: ſ *In Columbæ specie* SPIRITUS SANCTUS *venit, quo nobis charitas infunditur. Quare hæc fel columba non habet.*

Quare qui in alios amaro sunt animo, quorum cor & lingua iracundiæ, livoris, & invidiæ felle madent, hanc mitissimam columbam, ac suavissimum Spiritum à se repellunt, quod peccatum fraternæ charitatis invidentiæ, in Spiritum Sanctum irremissibile perhibetur: t *Peccare*, inquit idem Doctor, *in* SPIRITUM SANCTUM, *est per malitiam, & invidiam, fraternam expugnare charitatem, post acceptam gratiam* SPIRITUS SANCTI. *Quod peccatum Dominus neque hic, neque in futuro dimitti dicit sæculo.* Vocat autem Ecclesia SPIRITUM VIVIFICANTEM, quia ab ipso, per ipsum, & in ipso omnis vita animæ. Quod in prima hominis creatione solerter D. Bernardus annotavit ad illa verba: *Et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ.* Quæ sic moraliter exponit: v *Non faciendus est homo & formandus; sed &* VIVIFICANDUS. *Primò enim formavit Deus hominem, deinde inspiravit in eum spiraculum vitæ: & factus est homo in animam viventem. Formatio hominis, institutio est moralis. Vita ejus, amor Dei. Hanc fides concipit, spes parturit, charitas format, &* VIVIFICAT, velut anima omnium nostrorum membra, quæ nisi corpori unita, informari, ac vivificari non possunt. Ut §. 3. sigillatim deducemus; ubi con-

p Augustin. Serm. 189. de temp.
q Chrysost. orat. in Pentecost.
r Ad Ephes. 4. v. 3.

ſ August. Tract. 7. in Epist. Ioannis.
t August. Serm. 11. de verbis Domini.
v S. Bernardus lib. de vita solit.

cordiam in rebus bellicis, & politicis, in sacra, ac profanâ familiâ necessariam probaverimus.

§. II.

Concordia, & unitas in exercitu, in privatis familiis, in Religiosorum cœtibus servanda, PER SPIRITUM SANCTUM *qui datus est nobis.* Roman. cap. 5.

SAcri Regum annales referunt, x cùm Naas Ammonites pugnare cœpisset adversus Jabes Galaad, nec fœdus cum iis ferire vellet, nisi erutis dextris oculis, nuntius ad Saulem delatus est, *& insiluit in eum* SPIRITUS DOMINI, qui non alius, quàm Spiritus Sanctus; nam ut docet S. Thomas: y *Spiritus Domini in Scriptura, non nisi pro* SPIRITU SANCTO *consuevit poni,* de quo, cùm sapienter Salomon, de Sapientia omnium artifice dicat: z *Est in illa Spiritus intelligentiæ, Sanctus, unicus, multiplex;* rectè quæritur quodnam donum Spiritus Sancti, Sauli communicatum sit? variis enim datur idem Spiritus, ad varios effectus; uni datur Spiritus ad externa tantum opera, sive artefacta molienda, ut a Beseleeli ad tabernaculum fabricandum: alteri ad naturales scientias perdiscendas, ut b Salomoni ad disputandum *super lignis à cedro quæ est in Libano, usque ad Hyssopum, quæ egreditur de pariete;* aliis ad bellicam virtutem excercendam, & robur exerendum, ut Samsoni c: *Irruit* enim SPIRITUS DOMINI *in Samson, & dilaceravit leonem, quasi hœdum in frusta discerperet, nihil omninò habens in manu.* Et rursum: *Irruit* SPIRITUS DOMINI *in Samson, inventámque maxillam, id est, mandibulam asini, quæ jacebat arripiens, interfecit in ea mille viros.* Hic igitur spiritus fortitudinis irruit in Saulem, ut Lyranus, & Vatablus, quibus patrocinatur Chaldæus paraphrastes transferens: *Mansit Spiritus fortitudinis super Saul,* hoc itaque spiritu, simul & sapientiæ ac consilii, ut tradit Abulensis, & Cajetanus e, instructus Saul, d *misit in omnes terminos Israel,* ut convenirent ad prælium: *Et egressi sunt quasi* VIR UNUS, *fuerúntque filiorum Israel trecenta millia;* virorum autem Juda triginta millia. Tantus, tam numerosus exercitus tot millium conflatus, *quasi vir unus;* tam ingentes, ac numerosæ copiæ, junctis viribus, & animis, *quasi vir unus:* sic etenim Hugo Cardinalis: f *Quasi* VIR UNUS, *id est, uno animo.* Liranus: g *Quasi homo unus, id est, uno corde, & una voluntate* ad liberandum obsessos.

Quid autem ex hac animorum conjunctione, ac unitate consecutum sit, attendite: h *Et factum est, cùm dies crastinus venisset, constituit Saul populum in tres partes: & ingressus est media castra, in vigilia matutina, & percussit Ammon,* usque

x Lib. 1. Reg. c. 11. v. 6. & 7. y S. Thom. part. 1. qu. 66. art. 1. z Sapient. 7. v. 12. a Exodi 31, v. 3. b 3. Reg. 4. vers. 33.

c Iudic. 15. v. 15. d Lib. 1. Reg. c. 11. e Dart. 14. q 6. a. 1. f Hugo Cardin. in lib. 1 Reg. c. 11. g Liran. ibidem. h 1. Reg. c. 11.

usque dum incalesceret dies; reliqui autem dispersi sunt, ita ut non relinquerentur in eis duo pariter. Ubi scitè notat idem Cardinalis, i cladem hostibus illatam, quia *dispersi sunt*; victoriam obtentam ab iis, qui uniti, uti primi Christiani *in uno spiritu, omnes*, omnibus hostibus formidabiles: *Mali*, inquit, *dispersi sunt; boni conjuncti sunt voluntatum unitate, & morum conformitate, juxta illud Actorum 2. dum complerentur dies Pentecostes &c. Erat* COR UNUM, *&* ANIMA UNA. Idem iisdem propè verbis Liranus: k *Dispersi sunt; quia congregatio pravorum, charitatis, & fidei unitate non jungitur, ab invicem separantur.* unde Psalm. 91: *Inimici tui, Domine, peribunt, & dispergentur.* O si divinus ille Spiritus l *qui amor, & nexus Patris, ac Filii*, ita Regum, principúmque corda necteret, ut esset *cor unum, & anima una*, atque omnes omnium nationum milites, unanimes in campum procederent, & in hostem ruerent, *quasi vir unus*: cessaret justa illa D. Hieronymi querela: m *Infelix populus Dei, non potest in bono tantam habere concordiam, quantam mali habent in malo.* Quæ utinam, hodiéque vera non esset querimonia.

Respicite barbaras nationes, quanto conjunctiora illorum nostris in oppugnando consilia, & arma sunt. Non formidanda forent lunæ cornua, si conjuncti, & uno spiritu animati, se opponerent Christiani; obtundi facilè possent, atque obteri n Non tam illorum viribus, quàm intestinis dissidiis florentissimum Hungariæ Regnum Turcicæ servituti subactum est. Hanc Christianorum dissensionem Turcis notissimam, & jucundissimam, Bessarion ingeniosâ fabellâ exponit, qua nuper usus dicitur Mahometes, cùm ex suis quidam dissuadere ei bellum adversus Christianos conaretur. Nam cùm ipsi formidandum esse diceret, ne Christiani bello lacessiti, tandem in unum convenirent, bellúmque adversus eum, junctis copiis, & animis gererent; subridens respondit: meminisse illius fabulæ convenit: o cum lupi aliquando magnam canum multitudinem adventare adversus se fortè intellexissent, ingénsque propterea terror eos occupasset: unus ex iis, qui inter illos senior erat, in propinquum montem profectus, cacumen ejus, ut canum specularetur adventum, conscendit. Verum, cum eos multos quidem; sed *diversorum colorum* esse conspexisset, lætus, gestiénsque ad suos reversus: bono, inquit, estote animo: tanta enim est in hostibus nostris colorum, morum, studiorúmque diversitas, ut consentire unà, ac conspirare in aliquem simul omnes non possint; singulos verò, si venerint, absorbere sine difficultate poterimus. Sic insultant barbari, & inimici Crucis Christi, Christianis Principibus, ac belli Ducibus, qui dum studia in contraria, partes in varias eunt, hostibus patria, Regiones, & Regna prædæ sunt.

p *En quò discordia* REGES
Perduxit miseros!

Consimili sarcasmo illusit Christianis

i Hugo cit. 1. Cor. 12. k Liran. cit. l S. Thom. cit. m Hieron. in Psalm. 82. n Camerarius horæ subcisivæ centuria 2. cap. 23.

o Bessarion in orat. p Propert. l. 5.

ſtianis Imbraimus, interpres Turcici Imperatoris, qui cum Busbequio Francofurti, in electione Maximiliani II. Cæsaris, legatus adfuit: q cùm enim illi tres Principes præcipui, Saxo, Bavarus, & Juliacenſis, antecedentes in equis Ferdinandum, & Maximilianum Cæſares, demonſtrarentur, & admoneretur, quemque ex illis propriis opibus, & viribus eſſe tam potentem, ut juſtum exercitum contra Turcas colligere, & in campum educere poſſet, alióſque plures eſſe illis ſimiles in Germania, quid exiſtimaret fore, ſi conjunctis viribus eum adorirentur? riſiſſe ferunt, & dixiſſe, ſe facile ex numero eorum, quos præſentes cerneret, colligere poſſe, & abſentium potentiam, adeóque vires Germaniæ eſſe infinitas; ſed ſibi videri Germanorum animos, conſilia, & actiones, ſimiles eſſe belluæ multorum capitum, & plurium caudarum, quæ agitata, ſepem tranſire conaretur. Unde cum capita diverſa foramina tranſeundi quærerent, neceſſarium fore, ut ſimul & corpus, & caudæ progredi ulterius non poſſent. Imperatorem verò ſuum, ſe comparare belluæ unicipiti, quæ plures caudas haberet, ita ut ſi caput aditu patefacto, una via ſibi aditum patefecerit, neceſſariò corpus, & caudas ſubſequi debere. Qua ſimilitudine non inſulsâ, nil aliud innuere voluit, quam diſſenſionem animorum, & diſtractionem virium Chriſtianorum; econtrà verò concordiam, & unitam potentiam Turcorum. Turcæ ſanè ſemetipſos nominare conſueverunt *Islamos*, hoc eſt, *unanimes*, ad ruborem noſtrum, quibus r *unum corpus, & unus ſpiritus, una fides, & unum baptiſma, unus Deus, & Pater omnium.* Quam unitatem exploſit ille Legatus Turcicus apud Regem Catholicum, à quo cùm muſicus adhiberetur, ut teſtudine ludens, Turcam oblectaret, atque in componendo, jam hanc, jam alteram fidem explorando, diutius hæreret, ille Morione ſuo accito, cum arcu, utero inſerto, è veſtigio unâ fide ludere juſſit, adjecto cavillo, Turcicum Imperium una fide, & chordâ conſtare, ad quam omnes ſalire deberent; noſtrum verò variis fidibus contineri, ac diſtrahi, ut jure queri poſſimus:

Cur modò tot fidibus, Inditur una fides?

Sed quid remota, & extera illa commemoro, ubi propiora in oculis ſunt? nónne inſultantes nobis, cuſis nummis, quibus ſagittæ in faſciculum colligatæ expreſſæ, inſcribunt vicini heterodoxi Batavi: *Concordia res parvæ creſcunt*; diſcordia etiam maximæ dilabuntur? quot in ſolo belgio urbes hoſti ceſſêre, ducibus in diverſa ſtudia, & conſilia diſtractis? aut nationum inter ſe æmulatione, invidiâ, diſſenſione: quas inter ſi unitas, & concordia fuiſſet, hoſtem in campo, aut ipſo in vallo, ad internecionem deleviſſent, obſidionem ſolviſſent, urbes ſervaſſent, atque opima ſpolia reportâſſent. Quod factum legimus in obſidione Bethuliæ, ab immenſis Aſſyriorum caſtris, quos cives *quaſi vir unus* egredientes fugârunt, fuderunt, mactarunt,

q. Camerarius cit.

r. Epheſ. 4. v. 4. & 5.

ac ingentibus spoliis divites, victores, ac triumphatores in urbem reversi sunt.

Quid obsecro, tantas vires addidit hominibus propè victis? non aliam causam invenio, quàm quod unanimes, ac concordes in adversarios irruerint; sic etenim refertur Judith 15. v. 4. *Quoniam Assyrii* NON ADUNATI, *in fugam ibant præcipites; filii autem Israel,* UNO AGMINE *persequentes, debilitabant omnes; quos invenire potuissent.*

Pugnaturus olim Abrahamus, *f* adversus quatuor Reges, non solum veteri potentia, sed etiam recenti victoria insolescentes, collegit paucos milites, trecentes & octodecim, quibus innumeras hostium copias profligavit. At quo pacto, tam parvis præsidiis, tanta hostium agmina prostravit, ac delevit? credo, inquit sacer interpres, *t* quia illa exigua manus, concordibus animis armata procedebat, sive milites, sive Duces attendas: *Numeravit enim vernaculos suos*, id est, homines domi natos, & magna sanguinis, amoris, quotidianíque usus familiaritate conjunctos; ipsi verò Duces erant fraterna charitate copulati, seu fratres Germani: v *Abraham enim habitabat in convalle mambre Amorrhæi, fratris Escol, & fratris Aner; hi enim pepigerant fœdus cum Abraham* Ubi Liranus: x *Hos autem tres Germanos fratres, Abraham suis copiis in tres partes divisit, singulos singulis partibus præfecit.* Quas igitur hostium catervas non frangeret, non pessumdaret, illa parva manus, quam militum amor, & fraterna Imperatorum Charitas obarmat? quæ Regio, quod Regnum non subdi, ac subjugari posset, si milites, ut hi vernaculi Duces, ut Germani fratres, concordibus armis, & animis in hostem ruerent?

Hæc concordia, unitas, & Charitas, vobis omnibus necessaria est in pugna spirituali, y *adversus potestates tenebrarum harum*, cum quibus assidua *nobis colluctatio est*; unde optimè censuit, optimè dixit, qui vitam hominis, militiam super terram esse pronunriavit, in qua nobis acre bellum, & formidabile cum inferis, cum tartareis legionibus, quas si uni simus, vincimus; si disjuncti, superamur. Quo spectat illud Tertulliani, ad Martyres Athletas Christi: z *diabolus vos inveniat munitos, & concordiâ armatos: quia pax vestra, bellum est illi.* Concordiâ fit, ut Ecclesia dicatur, & sit *terribilis,* † *ut castrorum acies ordinata*: nam Rupertus præclarè disserit: a *castrorum acies*, inquit, *tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata, atque densata, ut in nullo loco interrupta videatur: nam si locus vacuus, per quem hostis potuit ingredi, dimittatur, profectò jam suis terribilis non est. Et nos ergo cum contra malignos Spiritus, spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est, ut* PER CHARITATEM SEMPER UNITI, *atque constricti, & numquam interrupti per discordiam inveniamur: quia quamvis qualibet bona in nobis fuerint, si Charitas desit, per malum discordiæ, locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos, valeat hostis intrare.*

f Gen. 14. v. 12. t Mendosa in lib. 1. Reg. cap. 11. v Gen. 14. v. 13. x Liran. hic.

y Ephes. 6. v. 12. z Tertull. ad Martyr. c. 1. † Cant. 6. v. 9. a Rupert. hic.

Ex quibus rectè conficitur, non minus contra tartareos hostes, & diabolicos incursus, inter mortales necessariam concordiam animorum, quàm in exercitu contra visibiles hostes, concordiam armorum.

Nunc à concordia militari, *venio ad* b *civilem*, ut inter Christianos, inter cives, inter domesticos, sit *cor unum*, *& anima una*. Nec alia hic utar similitudine, quàm membrorum, quæ uno spiritu animantur. Augustinus c *acer ingenio*, *suavis eloquio*, hæc aliquando è sacris rostris divinè effatus est: d *quod est anima Corpori hominis, hoc est* SPIRITUS SANCTUS *Corpori Christi*, *quod est Ecclesia*; *Hoc agit Spiritus Sanctus in tota Ecclesia, quod agit anima in omnibus membris unius Corporis*; ita ut proprium Divini Spiritus munus sit, mutuo dilectionis vinculo, fideles omnes connectere, eo modo, quo anima singulis membris vitam inspirat, atque ea omnia inter se copulat, & unit. Pervulgatum est illud principis medicorum axioma: In corpore humano e *confluxio una*, *conspiratio una*, *consentientia omnia*. Longè excellentius hæc de corpore Civili prædicantur, cui dum SPIRITUS SANCTUS *est*, *quod anima est corpori hominis*, inprimis *confluxio una est*, omnes unanimiter confluunt ad opitulandum, *confluxio una* omnium humorum est, ad unum membrum affectum, ut rectè S. Thomas. in 1. Cor. 12. f *uno membro languente*, *totum corpus quasi languescit*, *& ad locum languoris*, *confluunt spiritus*, *& humores*, *quasi ad subveniendum. Similiter debet esse in fidelibus.* Membrum tuum affectum, proximus æger, proximus inops est; humores corporis tui, vasa caveæ tuæ sunt vino, & cerevisia redundantia: humores, divitiæ tuæ sunt, quibus affluis. *Conspiratio una* est, ad excellens aliquod opus Dei perficiendum: Magistratus, membra Reipublicæ, cives omnes conspirant ad aram in Domo Domini exstruendam, ad ædem sacram Divino numini, viris Religiosis, nosocomium publicum ægris ædificandum, *consentientia omnia*, & omnium totius communitatis, collegiorum civilium ad opera pietatis suffragia, quæ verè, ut Apostolus ait, est g *Societas Spiritus*.

Id ipsum ex eadem membrorum inter se conspiratione, ostendit Galenus, dum ait: h *in corporibus nostris unum conspiratum*, *confluxumque esse*, *ac omnia inter se mutuò affici*. Sic oculus manui, manus pedi afficitur benè, & Consul civi, & civis mechanico, vir uxori, & dominus servo, ubi *unum conspiratum*; ubi *quod est anima corpori*, SPIRITUS SANCTUS *est Corpori Christi*; afficitur, & veriùs, ac teneriùs quam membra membris. Doctor Angelicus in illud Pauli: *quoniam sumus invicem membra*, sic ait: i *membra se invicem diligunt*, *& juvant mutuò in veritate*, & Charitate; si stomachus esuriat, currunt pedes ad mensam, oculi & manus in patinas, dentes molunt & operantur, *omnia inter se mutuò afficiuntur*. Idem expo-

b Vnitas, & concord. civilis. c S. Prosper. l. 3. de vita contempl. c. 31. d Aug. Serm. 2. feria 2. Pentec. e Hippocrates lib. de alimento, ad med. f S. Thom. in 1. Cor. 12.

g Phil. 2. v. 1. h Galenus l. de facult. nat. c. 13. i S. Thom. in ep. Pauli ad eph. 4.

nendum de cæteris. D. Ambrosius, hac super re eleganter discurrit: k *hæc utique lex naturæ est, quæ nos ad omnem stringit humanitatem, ut alter alteri, tanquam unius partes Corporis, invicem deferamus, nec detrahendum quidquam putemus, cum contra naturæ legem sit, non juvare. Sic enim nascimur, ut* CONSENTIANT *membra membris, & obsequantur sibi mutuo ministerio. Quod si unum desit officio suo, impediuntur & cætera; ut si oculum eruat manus, nonne sibi operis sui usum negabit? si pedem vulneret, quantorum sibi actuum profectum inviderit?* unde sic infert *& quanto gravius est totum hominem*, proximum tuum, qui tibi instar pupillæ oculi esse deberet, famulum qui tibi à pedibus est, ancillam, pedissequam, uno Spiritu Sancto tecum animatam, *quàm unum membrum distrahi? Jam si in uno membro totum corpus violatur, utiq; in uno homine, communio totius humanitatis solvitur, violatur natura generis humani.* Hoc vel gentilis Seneca, spectans leges politicas, inculcavit: l *Quid si nocere velint manus pedibus, manibus oculi? ut omnia inter se membra consentiunt, quia singula servari, totius interest; Ita homines singulis parcent, quia ad cœlum geniti sumus; salva autem esse societas nisi amore, & custodia partium non potest.*

Quod corpori, & singulis membris, hoc proximo debes, quia m *membra sumus corporis magni.* Qua curâ corpusculo, ut alatur bene, & laute, & commode, & splendide tegatur, insudas, hac proximo succurres, si in te sunt viscera Charitatis, & quem idem animat Divinus Spiritus. n *cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.* Bene *tuam*, ut inquit Paulus, o *quippe unum corpus sumus, & alter alterius membra.* Quod si unum cum proximo, profectò quod nobis, hoc & ipsi. Hinc aliud præclarum Divi Paulini, magni Præsulis monitum: p *cave te solum ames: si te amas, parem tui curam, & pauperis gere:* unus quippe es cum illo.

Aliò, & altius nos impellit idem Spiritus nam si *cor unum, & anima una*, ut animæ, salutisque propriæ tibi cura est, ita erit & proximi, ut aureè Chrysologus: q *revera fratres, si* ESSEMUS UNUM, *& humanum corpus, eos qui pereunt, nostra viscera crederemus, afflictione jejunii, precum gemitu, effusione gemituum, jugiter clamaremus: Domine salva nos, perimus, & studeremus nobis in fratribus subvenire: nec tanta corporum, sed nec animorum naufragia sentiremus.* Paulus magno encomiaste Chrysostomo, r *tabula Spiritus Sancti*, fideles omnes ut membra complexus, non tam corporum, quam animorum ipsorum infirmitates sensit: s *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* adeò ut hoc de illo insigne exstet elogium: t *nullus tanto affectu mala propria, quanto Paulus deflebat aliena.* Quæ & vos tangent, si spiritum sanctum accepertis, dum vicini scandala, ac potissimum domesticorum, filiorum, servorum, & ancillarũ delicta, cũ Paulo, ut propriæ salutis amantes, plorare, & emendare studueritis.

k S. Amb. l. 3. offic. c. 3. l Sen. l. 2. de ira c. 31. m Seneca. epist. 95.

n Isa. c. 58. v. 7. o ad Rom. 12. v. 4. p v. Paulin. ep. 32. ad pop. q Chrysol. Serm. 2c. r Chrysost hom. 22. in epist. ad Rom. s 2. Cor. 11. v. 29. t Chrysost. hom. 6. in Matt.

Unde

Unde ut ad particulaira descendamus, si unus spiritus, *cor unum, & anima una* fideles omnes, cives omnes informare, & copulare debet, quanto magis ejusdem familiæ, ejusdem moris, & amoris conjuges, cum liberis, & familiaribus habitantes in una domo? Domesticam hanc pacem, & concordiam Leo Bizantius in argumentum adduxit, ut civium discordiam tolleret: *v* missus enim Legatus Athenas, de pace civium acturus, senatum ingressus est, qui visa pusilla homuncionis statura, in risum effusus est: ad quos ille: meam nani formam ridetis? Quid faceretis si uxorem meam videretis, quæ vertice vix genua mea attingit? sed scitote, quod concordes parvum stratum tenet; discordes tota domus non capit. Quo dicto cives edocti, quantum discordia malum, concordia bonum gignat, inter se reconciliati sunt. Hoc indies videre est, ubi discordia est, x *tota vix satis est domus*; ubi concordia, angusto lecto, & tecto, pacificè degunt. Quam ita extulit Divinus Antistes Valentinus: y *si uxor, maritus, & filii, atque domestici in concordia sunt, quid est domus illa, nisi paradisus? si autem discordia inter illos, quid est aliud nisi infernus?* sed de his alibi pluribus egimus. z

E profanâ familiâ, ad *a* Religiosam pergo. *Ut sit cor unum, & anima una in Religiosa familia.* Primus, & verissimus in orbe ordo, prima, & sanctissima Religio, sub Christo capite, fuit collegium Apostolorum, sine ullis Regulis, & statutis, sola lege Charitatis fundatus, & Spiritu dilectionis animatus, ut Suares, b *Europæ atque adeò orbis universi magister* tradit, tom. 3. de Religione, c suamque sententiam confirmat auctoritate D. Basilii, *qui dicit Religiosam vitam esse imitationem illius, quam Christus cum suis Apostolis instituit. Et Augustinus epist. 89. ad Hilarium, ait se Apostolorum exemplo hanc viam secutum fuisse. Hieronymus epist. ad Rustic. mon. & sæpe aliàs, idem sentit.* Erant hi primæ Religionis tirones, patria, conditione, complexione, ætate, & moribus diversi, sed omnium *cor unum, & anima una.*

Quod si ea unio, in omnibus Religiosis ordinibus servata, maximè, quod bona aliorum venia dixerim, in minima nostra Societate, *d* quæ, ut Eusebius Nierenbergius tradit, multis annis absque ullis regulis, & constitutionibus fuit; postea licet illas S. Ignatius, dictante Sancto Spiritu conscripserit; tamen super fundamentum Charitatis exædificata, ac stabilita est, quod in exordio Regularum nobis tradidit, dicens: quod *interna charitatis, & amoris lex, quam* SANCTUS SPIRITUS *scribere, & in cordibus imprimere solet, potius quam ulla externa constitutiones, adjutura sit.* Hinc ab infantiâ societatis, decem in unum coaluerunt, e *omnes*, ut Orlandinus notavit, *ut locis, atq; nationibus; ita & naturis, ac linguis, consiliisq; dissimiles.* S. Ignatius Biscajensis, S. Xaverius Navarrus,

v Plutarch. in præcept. polit Philostratus in sophistis. x Senec. in Medea y S Thom. de Villanova. conc. pro expedit Christ. z Pantheon festo 3. Paschæ. a Ad Religiosos.

b Alegambe Bibl. script. soc. c Suarez tom. 3. de Relig. l. 3. c. 2. Basil. in constit. Monast. c. 9. d Niereub. l. 1. doct. ascet. 12. c. 7. e Orlandin. l. 1. hist. soc.

Faber

Faber Allobrox, Laynius Seguntinus, Salmeron Toletanus, Bobadilla Palentinus, Rodericus Lusitanus, Broëtus Picardus, Jajus Allobrox, Codurius Delphinus. Itaque Hispani, Galli, Lusitani, Itali, Allobroges, omnes tamen mutuæ Charitatis nexu ita conjuncti, ut una gente, uno parente genitos, *cor unum*, & animam unam credidisses.

Hanc Religiosorum ex diversis nationibus unionem, ac conjunctionem, egregiè depingit S. Basilius: f *Quid*, inquit, *dari fingique potest jucundius, quid felicius, quid beatius, quid admirabilius, quam homines ex diversis nationibus, ac Religionibus profectos, per exactam morum, ac disciplinæ similitudinem, adeò* IN UNUM *veluti coaluisse, ut in pluribus corporibus unus tantum animus esse videatur, vicissimque plura corpora unius animi instrumenta* (& organa) *cernantur.*

Certè ea diversitate visus fuit delectari S. P. Ignatius, ideoque cum & Provincias institueret, & nova fundaret collegia, solitus erat in ea cogere è diversis nationibus. Sic g Rector primus Romano Collegio Gallus imponebatur, Hispanus Parisiensi, Perusino Belga, Patavino Gallus. Nec prætermittere hic possum, quin addam, quod in soliloquiis, de vita sua scriptum posteritati reliquit (reipsa quod scripsit, in Collegio olim Panormitano expertus) P. Petrus Ribadineyra, unus, & quidem ex charissimis S Ignatii Discipulis, dum Deum his ipsis, quæ addo, verbis alloquitur: *erat enimvero rei propria tuæ manus, & imago quædam primitivæ Ecclesiæ, videre Flandros, Italos, Hispanos, & Gallos, tempore tantorum bellorum inter Hispaniam & Galliam, vivere nihilominus inter se cum tanto amore, ac si non haberemus nisi* UNUM COR. Eramus nimirum septem Magistri, sed singuli di-„ versæ Nationis. Primus erat Pa-„ ter Nicolaus Lanoy, Flander, „ Rector Collegii, & simul Pro-„ fessor Theologiæ. P. Paulus de „ Achilles erat Lombardus, & „ prælegebat Philosophiam Ego „ Castellanus, docebam Rhetori-„ cam. Frater Joannes Rogerius, „ Gallus, ex Civitate Parisiensi, „ prælegebat humanitatem. Fra-„ ter Michael Botelo, Lusitanus, „ docebat primam Grammaticæ. „ P. Juvenalis, Pedemontanus, secundam Grammaticæ. P. Petrus Venustus, Griso, ex valle Telina, infimam. *Et cum essemus tot, ex tam variis Nationibus, fuimus* OMNES VERE UNA ANIMA *in Christo* & IN UNO SPIRITU OMNES NOS; qui Spiritus dum in Canonicorum Collegiis, in virorum, ac mulierum cœnobiis vivit, ac spirat, efficitur id, quod opportune S. Gregorius ad illa Ezechielis de quatuor animalibus verba: h *junctæque erant pennæ eorum* &c. Sic tradit: i *unanimitate junguntur; licet officio, natura, spiritu inter se differant: & propensionis propriæ oblitæ, simul elevabantur, simul ambulabant*, bos & aquila, Leo & homo.

Quale, quam formosum spectaculum foret, videre Civitatem, quæ uno Spiritu animaretur,

f Basil. constit Monast. c. 19. g R. P. Nickel general in epist. de nationali perniciosio spiritu vitando pag. 24.

h Ezech. 1, v. 9. i Greg. 6. 19. mor. c. 18.

qualis est communitas Religiosa, ordinatâ charitate composita. De qua non erit extra propositum, D. Chrysostomum, aurea sua facundia differentem audire: k *vellem*, inquit, *te ducere in Civitatem talem, si quidem fieri posset, cujus* ANIMA UNA ESSET. *Videres quomodo quavis cithara* (& organo) *& tibiâ modulatius omnia resonarent, nihilque obstreperet absonum. Hæc melodia & Deum, & Angelos lætificat, omni scilicet terrenarum perturbationum strepitu silente.* Unde subdit paulò post. *Inter amicos, dum Charitas citharam pulsat, omnes affectiones silent, & obdormiscunt quasi bestiæ delinitæ, mitigatæque blanditiis.* Tunc nec murmurabitur de superioribus, nec invidebitur florentibus, nec rejicientur alienigenæ, nec humiles contemnentur.

Talis civitas, talis communitas sub Elia fuit in Carmelo: talis sub Augustino, Hippone. Talis sub Benedicto in Cassino. Talis sub Bernardo in Claravalle. Talis sub Dominico in Conventu Tholosano. Talis sub Francisco *Assisiis*. Talis sub Francisco de Paula, cujus tessera *charitas*, in conventu Paulano. Talis sub Ignatio, in Romano, & omni Collegio viguit, viget, ac Divino Spiritu aspirante, vigebit ad consummationem sæculi; quam unionem demonstrat, & exigit ex instituto suo, impositum nomen *Societatis*, quæ si mercatores, natione maximè diversos, & Regione remotos, inter se nectit, quanto fortius ejusdem matris Religionis filios? Aptam similitudinem inducit Seneca, quæ ut aliis Religiosis familiis etiam quadret, nostris propriissima videtur: SOCIETAS NOSTRA l *lapidum fornicationi simillima est, quæ casura, nisi invicem obstarent, hoc ipso sustinetur.* Est etenim societas nostra, ut Claudius Aquaviva loquitur, m in charitate fundata, *& ex mutua animorum conjunctione coagmentata*, ut quisque totam societatis molem, ac existimationem gestare, & n *uno* quasi *humero*, quidquid est onerum, portare videatur. Ut si olim in exercitu Thebano cohors sacra, seu *compagnia amantium* exstiterit, qui velut membra unius corporis, sibi invicem non modò opitulari, sed & mori parati erant, eadem etiam in *Compagnia* JESU revixisse perhibeatur.

Hanc charitatis legem Apostolus tradit, & ipsa natura dictat: p *Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.* Si unus fratrum infirmetur, affligatur, patiatur, compatiantur omnia membra. Non dicit Apostolus, si patitur oculus, aut caput; sed quodvis membrum, etiam infimum, digitus vel pes. Ita spiritus charitatis non extendat se solum ad Patres, ac Magistros nostros, ad definitores, & superiores; sed ad infimos fratres: q *Quia sumus invicem membra, nec potest oculus dicere manui, opera tua non indigeo; aut iterum caput pedi, non estis mihi necessarii.* Quod eleganter exponit D. Augustinus: r *Modicum pungit spina, & parvum locum tenet in pede; vide quomodo illuc convertuntur omnia membra. Primò ipsa spina dorsi incurvat se, & depo-*

k Chrys. hom. 40. in c. 19. actor.

l Sen. Ep. 95. m Claudius Aquaviva Epistola de perf. & charit. fratr. n Sophon. 3. v. 9. p q 1. Cor. 12. r Aug. lib. 50. hom. 15.

nunt

munt se omnia membra. Nunquid oculi cessant quærere? nunquid aures cessant audire? fortè alii, qui vident, ubi sit dicunt ecce ibi est. Statim hoc audiunt aures, & sequuntur consilium. Et, ut dixi, totum corpus incurvatur. Non est communis calamitas omnibus, sed PER COMPASSIONEM CHARITATIS, *omnia veniunt ad subveniendum*; veniunt ad supplendum, in locum concionatoris, lectoris, fratris infirmi; de quo charitatis opere, exstat illud Thomæ à Kempis: *Qui pro debili fratre legit, aut cantat, ante cunabula* JESU, *cum Angelis citharizat.* Vult insuper Paulus, ut non modò erga morbos corporis, charitatem exerceamus; sed & infirmitates Spiritus toleremus: *Supportantes invicem in charitate.* Ubi S. Thomas *Mutuo sustinentes defectus aliorum*; sustinemus, & toleramus incommoda, insomnia, sordes bestiarum, quidni imperfectiones fratrum nostrorum?

In plerisque cœnobiis aluntur canes, contra nocturnos fures, feles adversus glires, & mures: quis ei non jure succensebit, qui eos amandari velit, quod noctu suo latratu, aut tumultu, quietem interturbent? utiles sunt, excubant nobis dormientibus; ita & qui defectus suos habent, tolerandi sunt, quia laboribus, studiis, præclaris functionibus suis emolumento sunt. Quod si invicem carpere, sugillare, mordere cœperitis, nec contra exteros obtrectatores defendere studueritis, f timendum *ne ab invicem consumamini*, atque illud continget, quod D. Nazianzenus, similitudine à navigantibus ducta, egregiè demonstrat. t *Si dum foris tempestas ingruit, nautæ ipsi inter se discordes præliantur, certum naufragium est*, naufragium est virtutum, & meritorum omnium.

Absonam & peregrinam similitudinem Sanctus Spiritus in Canticis petere videtur, dum in ovili Ecclesię, & in Religioso cœtu eam unionem requirit, quæ in corpore humano est inter dentes, dicens: v *Dentes tui sicut grex tonsarum*; quæ Italica facundia expendens in Palatio Pontificio Orator, sic disserit: x dentes lacerant, laceratæ oves exspirant; istæ teneræ, illi duri: dentes mordent, illæ nec pastoribus, nec lupis obsistunt, tacitæ morsus ferunt. Quomodo igitur ferocia dentium, cum mansuetudine ovium convenit? quæstionem hanc Gilbertus Abbas proponit: y *Quare ergo dentes, quasi grex?* quam hac ratione solvit: *Dentes tui quasi grex tonsarum. Utique quod sese non impugnent, nec adversentur sibi; sed in simplicitate, & lenitate sensus sui, concinunt, & concordant Ecclesiæ dentes* Dentes in diffidentes, in unionis hostes, in perturbatores pacis exacuuntur, inter se non pugnant, non colliduntur; sed concordant. Quam comparationem Religiosis propriam, & vel solam suis proprietatibus exhortationi peraccommodam, sic sanctus Bernardus mellifluo sermone deducit: z *Spiritus Sanctus, de cujus secretiori fonte, Canticorum flumen emanat, in his dentibus, mysteria nobis non parva commendat. Non sunt hi dentes, de quibus dicitur: Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum &c. Nova & inaudita comparatione*

f Galat. 5. v. 15. t Nazianz. orat. 25. ad 90. Episc.

v Cant. 4. v. 2. x Ioan. Paulus Oliva, part. 1. conc. 4. n. 42. y Gilbertus in Cant. Serm. 23. z S. Bernardus Serm. 64. ex parvis.

in laude Sponsa perorat dicens: DENTES TUI SICUT GREGES TONSARUM *Quid in hac rogo similitudine dignum est, ut eam de cœlestibus arcanis descendisse credamus? magnum prorsus, & magno animo magnificè sentiendum: Spiritus enim est qui loquitur. Aliquid profectò est in his dentibus involutum, quod evolutum sacratioris intelligentiæ præsignet arcanum. Dentes enim candidi sunt, & fortes, carnem non habent: nihil intra se pati possunt non est dolor sicut dolor eorum* &c. *Per ordinem positi sunt, superiores alii, & alii inferiores: & cùm inferiores moveantur, superiores nunquam.* Quæ omnia ubi aptissime Religiosis accommodavit, hæc in rem nostram adducit: *Nihil morari intra se patiuntur: quia nec modicum quidem offendiculum tolerabile reputant, aut intra se aut in conscientiis singulorum. Non est dolor, sicut dolor eorum, quia nihil tam horrendum, & horribile est, sicut murmur, & dissensio in congregatione* &c. a

Hæc similitudo aliquo modo declarat unionem, quæ in ovili Christi, & Religiosis familiis spectanda est; sed non omninò explicat: nam in ovili potest ovis scabiosa nullo aliarum detrimento separari, aut aberrare, ut in Evangelio centesimam aberrasse legimus: & dens putridus cæteris illæsis eximi.

Hinc & aliam sapientissimus mortalium, ab acie ordinata, & inter se unita quasi in uno corpore membra, similitudinem proponit: b *Pulchra es amica mea, terribilis ut castrorum acies ordinata.* In ovili unio bona est, in dentibus ordo decorus; in agmine verò militari, & corpore castrensi unio tam necessaria, ut paucis deficientibus, & diffidentibus, c *turba militum sit hostium laniena.* Hæc à Ruperto magno jam olim dicta sunt: d *Scimus quia castrorum acies, tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata, atque densata, ut in nullo loco interrupta esse videatur. Nam si ita disponitur, ut locus vacuus, per quem hostis posset ingredi, dimittatur, profectò jam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo summopere necesse est, ut* PER CHARITATEM UNITI, *& numquam interrupti per discordiam inveniamur: quia si charitas desit, locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos valeat hostis intrare:* sic vinculo charitatis inter nos uniti, hostibus nostris, invidis, & obtrectatoribus terribiles, & invincibiles erimus. Hæc si desit, frustra sibi Religiosi, & sanctimoniales de claustro, jejunio, austero habitu, aliisque pœnitentiis blandiuntur; sic porrò Religiosas virgines monet Hieronymus: *Ideóque dilecta filia, licet longa vos macerent jejunia: abjecta & nigra vestis deformet, longa officiorum, & operum texatur series, si intus desit* CHARITAS, *ad infimum nondum Religionis gradum pervenistis.*

Atque altius insurgens, monasteria, quibus charitas, & spiritus dilectionis exulat, inferno; Religiosos dæmonibus conferre non dubitavit, dicens: *Sine charitate monasteria sunt tartara, habitatores sunt dæmones.* Quid exaggeratius dicere potuit?

Quis eorum sortem sic viventium non defleat, qui spretis omnibus mundi deliciis, divitiis,

a P. Oliva cit. b Cant. 6, v. 3.

c Vegetius de re militari. d Rupert. l. 6. in cap. 6. Cant.

tiis, continuis afflictationibus sese macerantes, duplici gehennâ, & hic vivi, & postea mortui acerbissimè torqueantur? *Econtra verò, cum hac, monasteria sunt Paradisus in terris, & in eis degentes sunt Angeli*: qui cœlestes delicias prælibantes, meritò in has gaudii & exultationis voces prorumpunt: e *Ecce quàm bonum, & jucundum, habitare fratres in unum*! quæ divinus Doctor Augustinus, de Religiosis exponens, ait: f *Verba ista Psalterii, ille dulcis sonus, ista melodia, etiam monasteria peperit*, juvenes, puellas, parentibus valedicere, facultates relinquere, & ad Religionis portum confugere compulit. Hæc tuba est, quæ eos convocavit, & è variis mundi partibus in corpus sociavit, sibi persuadentes, hanc fratrum ad invicem unionem, & charitatem, cœlestis cujusdam vitæ speciem esse. Hæc monasteria primum produxit, Religiosas domos replevit. Illa magnes est, quæ omnium hominum corda ad se attrahit, & nectit. Unde etiam inter tria, quæ coram Deo, & hominibus probata ait Sapiens g, primum locum occupat *concordia fratrum*, quæ verè vita beata, & cœlum in terris est, ut verissimè de Beatis in cœlo degentibus alibi scribit: h *Habebunt & tunc Sancti Dei differentias suas, consonantes non dissonantes, id est, consentientes, non dissentientes: sicut fit suavissimus concentus ex diversis quidem, sed non inter se adversis sonis*. Qui concentus, & concordia inter Religiosos, ingenio, genio, patriâ, moribus diversos, cœlitibus similes reddit, quod jam tum in hoc mundo, ea pace, & quiete frui incipiant, qua illi in cœlo potiuntur; nam, ut inquit Magnus Basilius: i *Hi vita diligenter communitate retentâ, Angelorum vivendi ritum æmulantur. Nulla inter Angelos lis, nulla contentio, nulla controversia.*

Hinc S. Laurentius Justinianus, nulla re in terris, melius cœlitum, & cœlestis Hierusalem unionem, congregationémque ait repræsentari, quam Religiosorum, in spiritu amoris, & charitatis unitorum, congregatione, & collectione. Hæc quippe vita Angelica est, vita cœlestis, & k *verè Dominus est in loco isto, neque est hic aliud, quàm domus Dei, & porta cœli.*

§. III.

SPIRITUS EST QUI VIVIFICAT; *sed non nisi membra vinculo pacis, & & dilectionis conjuncta.* 2. Corinth. 3.

Sine hoc spiritu vivificante, orbis terrarum mortuus erat, præsignatus per campum Ezechielis, plenum ossibus mortuorum, de quibus dicit Dominus ad Prophetam: l *Fili hominis, putásne vivent ossa ista? & dixi Domine, tu nôsti. Et dixit ad me, vaticinare de ossibus istis, & dices eis: ossa arida, audite verbum Domini, ecce ego intromittam in vos* SPIRITUM, *&* vo[...]

e Psalm. 132. f Augustin. hic.
g Eccl. cap 25, vers. 1. h Augustin. in Psalm. 150.

i S. Basil. in constit. monast. cap. 89.
k Gen. 28. l Ezech. 37, v. 7.

vos vivetis. Et dixit ad me, vaticinare ad Spiritum & dices: hæc dixit Dominus: à quatuor ventis, VENI SPIRITUS, *& insuffla super interfectos istos, & reviviscant.* Antequam ergo veniret Spiritus ille, missus in mundum, ut repleret orbem, à quatuor ventis, nunquid omnes tanquam ossa arida erant? sed illo veniente, & inspirante, ecce ubique Spiritus vitæ. Etiamnum plura supersunt ossa arida, quæ egent hoc Spiritu vivificante, ut clamandum nobis sit: m *Veni Spiritus à quatuor ventis.* Veni ab Oriente, veni à Meridie, & Septemtrione.

Per has autem quatuor partes orbis, quidam intelligunt 4 ætates, & dicunt: veni Spiritus ab Oriente & insuffla super pueros. Veni à Meridie, & insuffla super viros, qui in media ætate, velut in Meridie. Veni à Septentrione super eos, qui in frigida ætate, jam senescere incipiunt. Veni ab Occidente, & insuffla super decrepitos senes, & anus, qui vitæ occidenti, & morti sunt propinqui, vivifica illos, & Spiritum tuæ charitatis infunde. Sed observandum est, emortuis, atque aridis ossibus, vitalem spiritum, qui illa iterum animaret, non prius infundi quàm ipsa ossa ad suam compagem, & juncturam accederent; atque invicem inter se necterent: sic enim ibi: *Et accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam*; quæ perappositè exponit divus Augustinus: n *Spiritus enim humanus, sicut numquam* VIVIFICABIT *membra*; *nisi fuerint unita*; *sic* SPIRITUS SANCTUS, *numquam nos* VIVIFICABIT, *nisi pace uniti fuerimus.* Nam hoc ipso, quod membrum à corpore sejunctum est, animâ, & vitâ careat, necesse est: o *Videre est animã hominis*, inquit Bernardus, *quemadmodum universa corporis membra vivificet cohærentia sibi. Separa ergo quodvis à junctura cæterorum, & vide, an de cætero illa* VIVIFICET. *Sic est omnis, qui dicit anathema* JESU: *quod nemo dicit loquens in spiritu Dei: quia anathema, separatio est. Sic inquam omnis, qui ab unitate dividitur, ne dubites, quin ab eo recesserit* SPIRITUS VITÆ, ut si quis vestrum ab unitate, & charitate cum fratre, aut sorore: vir ab unitate cum uxore, civis cum cive divisus sit, *non dubitet quin ab eo recesserit* SPIRITUS VITÆ: certóque sciat Spiritum Sanctum numquam viva facere, nisi membra ad juncturam suam conjuncta, & charitatis vinculo fuerint unita. De quo præclarè Africanus Antistes: p *Charitas Dei unde? Apostolum interroga: charitas inquit Dei, diffusa est in cordibus nostris, per* SPIRITUM SANCTUM, *qui datus est nobis. Ergo* SPIRITUS *est, qui* VIVIFICAT: SPIRITUS *enim facit viva membra, nec viva membra* SPIRITUS *facit, nisi quæ in corpore quod vegetat, ipse Spiritus invenerit. Nam spiritus qui est in te, ô homo! quo constas, ut homo sis, nunquid* VIVIFICAT *membrum, quod separatum invenerit à carne tua? Spiritum dico animam tuam. Anima tua non vivificat, nisi membra quæ sunt in carne tua.* Quod anima corpori, hoc excellentiori modo Spiritus Sanctus omni animæ,

m Marchant. Hortus past. Tract. 4. lib. 1. n Augustin. Serm. 2. ad frat. in Erem.

o Bernard. Serm. 1. de S. Mihael.
p Augustin. Tract. 37, in Joan.

animæ, & corpori Ecclesiæ est. Hic omnia innovat, recreat, vivificat. Quod omnibus inculcatum voluit Ecclesia, per symbolum Constantinopolitanum *Credo in* SPIRITUM SANCTUM, *Dominum & VIVIFICANTEM*, quod nempe spiritualem vitam, quæ corporali infinito intervallo perfectior, infundat, & sine ejus numinis afflatu, omnia nostra opera emortua sint. Huc spectat illud divi Cypriani, sermone de Spiritu Sancto: q *Spiritus Sanctus*, inquit, *omnium viventium anima, tanta largitate se omnibus abundanter infudit; non quod ipse sit substantialis anima; sed in se singulariter manens, de plenitudine sua distributor magnificus, proprias efficientias singulis dividit, & largitur. & quasi sol, omnia calefaciens subjecta, omnia nutrit, & absque ulla sui diminutione, integritatem suam de inexhausta abundantia, quod satis est, & sufficit, omnibus impertit.* Genes. cap 1. *Terra erat inanis, & vacua.* Pagninus vertit, *desolata & inanis.* Septuaginta: *Invisibilis, & incomposita.* Symmachus: *ociosum & indigestum.* Theodotio: *Inane, & nihilum.* Alii, *vacua hominibus, & jumentis*: erat enim r sine luce, sine ullo ornatu, & decore, vacua hominibus, animantibus, & plantis: nullus vigor, nulla vita: non distincta in montes, valles, campos, & colles, non eminens, & extans supra aquas; sed omni ex parte altissimè aquis operta; denique talis, ut verè posset appellari materia invisibilis, informis, & merum chaos. Quod Pelignus vates non è vanis fabulis, sed è sacris litteris commentus est:

s *Unus erat toto naturæ vultus in orbe,*
Quod dixere Chaos: rudis indigestáque moles:
Nec quidquam nisi pondus iners, congestáque codem,
Non bene junctarum, discordia semina rerum.

Sed præ hoc Doctorem Angelicum audiamus, part. 1. quæst. 66. art. 1. *Quantum ex littera Genesis accipi potest, triplex formalitas deerat terræ, propter quod dicebatur creatura corporalis, informis: deerat enim à toto corpore diaphano, quod dicitur cœlum, pulchritudo lucis; unde dicitur, quod tenebræ erant super faciem abyssi. Deerat autem terra duplex pulchritudo, una quam habet ex hoc, quod est aquis cooperta: & quantum ad hoc, dicitur quod terra erat inanis, & vacua, sive invisibilis, quia corporali aspectui patere non poterat, propter aquas undique eam cooperientes. Alia verò ex hoc, quod habet ex eo, quod est ornata, herbis, & plantis; & ideo dicitur, quod erat inanis, & vacua, & incomposita, id est, non ornata.* At subitò omnis ornatus, vigor, & vita, informi huic massæ accessit, ubi Spiritus Dei accessit: t *O qualis est ille artifex Spiritus!* qui ut gallina incubans, ex ovo pullum, eique vitam, & membra, & organa, & plumas, colore suo, arcano naturæ artificio, elargitur. Ita fovendo animas, nos animat, format, & vivificat. Hac similitudine, in re toto

q Cyprian Serm. de Spiritu Sancto.
r Genes. 1. v. 2.

s Ovid. lib. 1. metam.
t Ambros. Serm. 30. in Euang.

toto cœlo dissimili, usus sanctus Hieronymus: *Spiritus Domini ferebatur super aquas.* sic exponit v *Ferebatur, in Hebræo habetur, incubabat, sive confovebat, in similitudinem volucris, ova calore animantis. Ex quo intelligimus non de spiritu mundi dici, ut nonnulli arbitrantur; sed de* SPIRITU SANCTO, *qui & ipse* VIVIFICATOR OMNIUM *à principio dicitur*; pro qua sententia Marunengus, sex & triginta antiquorum Patrum testimonia recitat. Quos inter primus, & omnium Theologorum Princeps, divus Thomas censendus, qui docet: x *Spiritus Domini in Scriptura, non nisi pro Spiritu Sancto consuevit poni.* Hoc plenis buccis Poëtæ etiam gentiles cecinere:

y *Principio cœlum, ac terras, camposque liquentes,*
Lucentémque globum lunæ, titaniáque astra
SPIRITUS INTUS ALIT, *totamque infusa per artus*
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Hinc dixit vates Regius: *Verbo Domini, cœli firmati sunt, &* SPIRITU ORIS EJUS, *omnis virtus eorum*; & subditur *igitur perfecti sunt cœli, & terræ, & omnis ornatus eorum.* Sic dicimus, initio fundamenta Ecclesiæ à Christo jacta fuisse; sed à SPIRITU SANCTO perfectionem accepisse: missum enim Spiritum Sanctum dicit Augustinus, z *ut quæ Salvator inchoarat,* SPIRITUS SANCTI VIRTUS *consummet, & quod iste acquisivit; ille custodiat, & quod iste redemit, ille sanctificet.*

v Hieron. in tradit. heb. in Gen. Salian. apparatu Annal. x S. Thom. p. 1. qu. 66. art. 1. y Virgil. 6. Æneid. z Augustin. Tract. 108. in Ioan.

Ecclesiam quidem fundavit altissimus; sed antequam veniret Spiritus Sanctus, erat inanis, & incomposita, atque expers omnis vitæ spiritualis. Nam ut eleganter Doctor Hipponensis, Spiritus Sanctus idem efficit in Ecclesia, quod in corpore anima, ita ut sit vita, & anima corporis mystici: a *Si vultis habere Spiritum Sanctum, intendite filii mei, spiritus noster, quo vivit quisque homo, anima vocatur, & videtis quid faciat anima in corpore. Omnia membra vegetat, per oculos videt, per aures audit, per nares olfacit, per linguam loquitur, per manus operatur, per pedes ambulat, omnibus simul adest membris ut vivant: vitam dat omnibus, officia singulis.*

Hæc omnia, longè excellentiori modo, operatur b *artifex ille Spiritus Sanctus*, corpori Ecclesiæ mystico, ejusque membris, Apostolis, ac fidelibus, vitam divinam, atque operationes cœlestes largiendo. Absque eo, membra Ecclesiæ informia, mortua, omníque actione divinâ destituta erant; sicut enim corpus mortuum, oculos habet, & non videt: manus habet, sed non operatur: pedes, & non ambulat, quia spiritum, animantem, & moventem omnia, non habet. Ita & Apostoli, Ecclesiæ oculi, cœlestia, & arcana mysteria non videbant: etsi os, & linguam haberent, non prædicabant: manus nulla miracula patrabant: pedes non euangelizabant. Sed ubi ex alto, *repleti*

a Augustin. Serm 116. feria 2. Pent. Sermon. 2. b Ambros. cit.

sunt

sunt Spiritu Sancto, linguis igneis locuti sunt,& orbem universum peragrabant,ubi erat *impetus Spiritus*, gradiebantur, ubique operationes miras, & prodigia faciebant. Tunc cœpit ornatum suum habere Ecclesia, cœpit pulchritudinem habere Sponsa. Tunc habuit *oculos*, ut columba · *linguam*, ex qua fluebat lac,& mel: *Labia* distillantia myrrham primam, pœnitentiæ amaritudinem: *Manus* ornatas monilibus, plenas hyacinthis bonorum operum: *Pedes* pulchros,& veloces ad currendum viam mandatorum Dei: Omnem denique vitam, & ornatum habet,à vivificante Spiritu, ut in Canticis depingitur: quia c *quod est anima corpori hominis, hoc est* SPIRITUS SANCTUS *corpori Christi,quod est Ecclesia. Hoc agit Spiritus Sanctus in tota Ecclesia, quod agit anima in omnibus membris corporis.*

Nunc compello te,quisquis es, d *si Spiritum Sanctum* accepisti? si oculos habes invidiâ lividos, si linguam felle, & amaritudine plenam; si labia fraude, & dolo plena; si manum aridam, contractam ad eleemosynas, ad opera charitatis: si pedes coinquinatos,veloces ad effundendum sanguinem: si vita gratiæ destitutus,scito, quia mortuus es, nec Spiritum Sanctum accepisti.

Quod de molitione primi hominis è limo terræ,tradunt sacræ paginæ,ad Prometheum, fabulosè traduxerunt prisci Poëtæ, quem commenti sunt hominem è luto effinxisse, cui cùm nec sermo,nec loquela, nec motus, nec vita ulla esset, è cœlo rapuisse ignem,eique indidisse; atque illico statuam illam luteam, ridere, gestire,exilire,loqui cœpisse. Verum,quia plus potest Divinæ Bonitatis ingenium perficere, quam fabulosa antiquitas comminisci: ecce tibi, compacto è terrenæ mortalitatis limo, mystico Ecclesiæ corpore,ut vitam communicet, qui sapientia Patris est, Christus Dominus, cœlum repetit,& vitali flammâ fovet, animátque corpus illud, quod quasi mortuum jacebat, & conclusum intra cœnaculum Sion. Non vivebat, quia nihil agere audebat; *vivere* autem, ut Aristoteles docet,*est agere*; at ubi primum vim calefacientis,vivificantisq; flammæ persentit, quid non peregit, quid non perfecit? ut videatur dicere nova illa Ecclesia, illud Jeremiæ: e *Misit ignem in ossibus meis,& erudivit me. Vivificat omnia SpiritusDei,cùm ipse,& vita sit,* inquit Ambrosius.

Quandoquidem ossium facta est mentio, repetamus memoria, si placet primi creationem parentis,qui artifici Dei manu,è limo effictus dicitur, Genes 2.v.7. *Primo quidem formavit Deus hominem de limo terræ*, mutum scilicet, & mortuum simulacrum: *f Cogita*,inquit Chrysostomus, *formationis Adæ ordinem, & expende tecum, antequam inspiraretur à Domino* SPIRACULUM VITÆ, *quis erat formatus ille? simpliciter inanimis quædam imago, operatione carens,& ad nihil utilis:* non erat vox, neque loquela, non motus, non sensus,nec vita ulla,*operatione carens, & ad nihil utilis*; etsi opus omnibus membris,& numeris

c Augustin.Serm.2. in feria 2. Pent. d Actor.2.v.19.

e Threu.3.Ambros. f Chrysost.hom. 12.in Gen.

ris abſolutiſſimum. At ubi INSPIRAVIT *in faciem ejus* SPIRACULUM VITÆ, *factus eſt homo in animam viventem.*

Primo huic parenti noſtro, è limo in elegantem ſtatuam efformato, omnes ſimiles ſumus, & ii potiſſimum, qui concinnâ corporis formâ, atque aptâ omnium membrorum ſymmetria, divino quaſi pollice efficti ſunt; ſed ſi deſit Spiritus: *Inanimes ſtatuæ ſunt, ad nihil utiles:* homines quippe terreni, planéque lutei, inania videlicet ſimulacra, imagines mutæ, ſigna carentia vitâ; at ſpirante Spiritu Sancto, hoc eſt, immiſſo cœlitus vitæ ſpiraculo, fit homo in animam viventem, qui jacuerat velut inanis, & inanimis. Scio *ſpiraculum vitæ* à Theologis, & SS. Patribus accipi pro anima; ſed & in eo Sancti Spiritus operationem agnoſcunt, & venerantur. Doctor Angelicus, 1. part quæſt. 91. ad illa verba: g *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*, ſic ait: *per ſpiritum vitæ, intelligitur anima, nam ſubditur: & factus eſt homo in animam viventem. Quod Apoſtolus 1. ad Corinth. 15. non ad vitam ſpiritualem, ſed ad vitam animalem refert.* Addit tamen ſanctus Thomas: *Quidam dicunt: & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, intelligi de* SPIRITU SANCTO, *ſicut & Dominus inſufflavit in Apoſtolos, dicens:* h *accipite* SPIRITUM SANCTUM: ſimul enim cum anima, Adamo gratia Spiritus Sancti infuſa eſt.

Sed parum hoc, unum hic contendo, ut anima dat vitam corpori, ita & Spiritum Sanctum meliorem, ac diviniorem tribuere vitam animæ; & hæc ratio, ut notat divus Thomas, cur Chriſtus Dominus, dans Diſcipulis Spiritum Sanctum, *inſufflavit*, ut intelligamus eodem planè modo, quo Deo ſpirante vitam accepit primus homo, ita eodem inſufflante, reviviſcere ad gratiam, qui S. Spiritus aura, vel habitu perfunduntur. Huic ſententiæ conſentit Doctor mellifluus: i *Amor Dei, vel amor Deus, Spiritus Sanctus, amori hominis ſe infundens, afficit eum ſibi: ſicut enim non habet corpus unde vivat, niſi de Spiritu Sancto, ſic affectus hominis, qui Amor dicitur, non vivit, hoc eſt, non amat Deum, niſi de Spiritu Sancto.* Revoco vos iterum ad illud Geneſ. 2. *Spiravit in faciem ejus, ſpiraculum vitæ.* Ex textu Hebræo reddunt alii: *Reſpiravit in faciem ejus.* Reſpiratio propriè fit ex neceſſitate laborantis naturæ, ne vivens opprimatur, ut experientia patet, hominem extinguendum, niſi reſpiret; unde ad ſignificandam neceſſitatem reſpirationis divinæ, ac cœleſtis Spiritus, ac gratiæ, Pſalmiſta cecinit: k *Os meum aperui, & attraxi Spiritum.* Hac Spiritus, ſeu aëris reciprocatione, æſtuanti, ac laboranti cordi, opem ferimus ad vitæ ſublevationem, ut Plato monuit: l *Dum reſpiratio deſinit, homo moritur.* Scire vis, an moribundus adhuc vivat, vide an reſpiret: ſcire vis an vivas? vide an per ſalutarem confeſſionem os aperueris, & attraxeris Spiritum. Vide, an caro, & ſanguis ſit in quo non remanet ſpiritus.

Illud ſanè mirandum, ac deploran-

g S. Thom. 1. part. qu. 91. art. 4.
h Ioan. 20. v. 22.

i Bernard. Tract. de vita ſolit. ad frat. de monte Dei. k Pſalm. 118. v. 131.
l Plato in cratylo.

plorandum miraculum diabolicum: quo pacto fieri possit, ut cor hominis ob peccatum mortuum Deo, inter vitales auras, vivacésque Sancti Spiritus flammas minimè reviviscat? an quia cùm carneum sit, retinere diu Spiritum Dei non potest? juxta illud Genes.6. *Dixítque Deus: non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro est.* Qua super re, juvat illustrissimum sancti Irenæi locum huc adferre, qui homines in carne viventes, verè mortuos vocat: m *Tria sunt*, inquit, *ex quibus perfectus homo constat, carne, anima, & spiritu Et altero quidem salvante, & figurante, qui est spiritus: Altero quod unitur, & formatur, quod est caro; id verò quod inter hæc est duo, est anima, quæ aliquando quidem subsequens spiritum elevatur ab eo; aliquando autem consentiens carni, decidit in ferreas concupiscentias Quotquot ergo id, quod salvat, & format in vitam, non habent, hi consequenter erunt, & vocabuntur caro, & sanguis; quippe qui non habent* SPIRITUM *Dei in se. Propter hæc autem & mortui tales dicti sunt à Domino: sinite enim, inquit, mortuos sepelire mortuos suos; quoniam non habent* SPIRITUM VIVIFICANTEM *hominem. Igitur caro* SINE SPIRITU *Dei mortua est non habens vitam.* An potius, qui lethali veneno labis moriferæ infectum cor hominum flagitiosorum, mirum non est, si nequeat flammis illis cœlestibus absumi? eo planè modo, quo Plinius scribit, n cor Germanici Imperatoris, ob venenum cremari non potuisse, reliquo cremato corpore, priusquam diffecto pus eximeretur. Ergo carnis operibus renunciare, venenum peccati evomere debet, qui vitali harum flammarum incendio cupit absumi. Peccatum carnis, venenum esse audistis; sed & iram, & amaritudinem, & discordiam, venenum esse, supra quam dici potest noxium, ac virulentum, quod benignum illum Spiritum non recipit, tradit Cyprianus p *Veneus fellis evome, discordiarum virus excelude*, omne peccatum lethale, per sinceram confessionem ejice, ut vivificet, & *permaneat Spiritus Sanctus* in homine, atque ita hic unum sitis, ut charitas semper maneat in vobis, & amor Spiritus Sancti, qui vos secum cum Patre, & Filio unum faciat in æternum.

m S.Iren.lib.5.c.9.

n Plinius.lib.11.c.37. p Cyprian.de zelo & livore.

F E-

FESTUM SECUNDUM
PENTECOSTES.

MUSTO *pleni sunt*, Act.2.v.13.

Qui SPIRITUS *illi*? Virg. 5. Æneid.

ARGUMENTUM.

MIrandum quis fortè, imò indignandum duxerit, si quis hodierna die, ex hoc suggestu, parænesim, aut vehementem adhortationem Divinus Eccle-

ſiaſtes habuerit, qua omnes ad temulentiam, ad ebrietatem quam ardentiſſimè excitare contendat. Is tamen mihi animus eſt; ſed ad ſobriam, & ſanctam, qua Apoſtoli ebrii erant; ad quam Hipponenſis Antiſtes ſuos invitat: & Sponſa in Canticis, ut inebriemur vino, in quo non eſt luxuria, ſed quod *germinat Virgines:* quod linguas Apoſtolorum fecit diſertas: hI MVſto DeI & sanCtI spIrItVs repLetI, eructarunt abſcondita: quod oblivionem inducit omnium vanitatum, & eorum quæ retro ſunt: quod animos addit, & audaces facit, ut nec enſes, nec rotas, nec rogos exhorreſcant: quod ſecretum cordis ſalubriter pandit, & lætitiam veram animis infundit, quam Sancti, calice Domini potati, & inebriati, experti ſunt.

§. I. *Non impedit, ſed expedit linguam, hauſtus* MUSTI HUJUS. *Bern. de Paſſione Dom. cap.* 42.

§. II. *Nullum ſecretum, ubi regnat* EBRIETAS. *Eccl.* 31.

§. III. *Hæc* EBRIETAS *facit* AUDACES *contra adverſa.* Bern. ſuper Salve Regina. cap. 4.

§. IV. *Hoc muſtum facit, quæ* RETRO SUNT OBLIVISCI. Philipp. 3.

§. V. *Vinum ad lætitiam creatum eſt.* Eccl. 30.

FESTUM SECUNDUM
PENTECOSTES.

MUSTO *pleni sunt.* Act.2.v.13.

INsolens argumentum & merum paradoxũ, Auditores, quibusdam videbitur, si vos hodierna die omnes potatores, si ebrios, si temulentos, & juvenes, & senes, fœminas, & puellas; imò & viros religiosos, ac sanctimoniales esse debere persuasero: Si vos adhortatus fuero illis verbis Cant. 5. BIBITE, ET INEBRIAMINI CHARISSIMI; q *sed videte, unde.* Bibite, & inebriamini; sed eo musto, quo hac festivitate Apostoli pleni fuerunt; eo vino, quo Martyres, quo Virgines, quo omnes Sancti temulenti fuere: Quo Redemptor noster inebriatus fuit. Ad hanc sobriam ebrietatem, & Sanctam temulentiam, vos invitat Hipponensis Antistes, qui exponens illud Psalmi 103. VINUM LÆTIFICAT COR HOMINIS, sic differit: r *Nemo se ad* EBRIETATEM *paret; imò se omnis homo ad* EBRIETATEM *paret. Calix tuus* INEBRIANS *quam præclarus est. Nolumus dicere, nemo se* INEBRIET. INEBRIAMINI, *sed videte, unde. Si vos* INEBRIAT *Calix Domini præclarus, videbitur ista* EBRIETAS *in operibus vestris, videbitur in sancto amore justitiæ, videbitur postremò in alienatione mentis vestræ; sed à terrenis in Cœlum.* Sic salubriter ebrios, & sanctè temulentos, dictitârunt gentiles Apostolos, ut canit Ecclesia:

> f *Linguis loquuntur omnium,*
> *Turbæ pavent gentilium:*
> *Musto madere deputant,*
> *Quos Spiritus repleverat.*

Videbatur ista EBRIETAS *in operibus* discipulorum, quæ mira, & stupenda perpetrabant: *Videbatur in sancto amore,* quo flagrabant, & Orbem inflammabant: *Videbatur in alienatione mentis,* qua extra se rapti, in cœlestia, & divina, toti in Deum ferebantur: quæ signa cum in vobis non appareant, facile conjicere est, vos divino illo musto minimè temulentos esse. Mirabantur Judæi, illos è cœnaculo, ubi congregati fuerant, quasi è cellâ vinariâ hilares, disertos, intrepidos, incensos, & velut ebrios, in publicum prodire; non toti aberrabant, in-

q Aug. in Psal. 103. r Aug. cit.

f S. Hilarius in hymno Pentec.

inquit Bernardus : t *Nam cum discipuli musto pleni à populo putarentur, stans Petrus in medio eorum: Non inquit sicut vos existimatis, hi* EBRII *sunt Attende interim quod non omnino* EBRIOS, *sicut ab illis æstimati sunt, negavit: Erant enim* EBRII, *sed Spiritu Sancto, non musto.* Atque illos introductos in cellam vinariam, mox subjungit: *An non tibi cella videtur fuisse vinaria, illa domus, in qua erant discipuli pariter congregati, cum factus est repente de Cœlo sonus* &c. *Et nonne unusquisque illorum exiens,* EBRIATUS *& ubertate domus illius, & torrente voluptatis tantæ potatus, dicere meritò quibat: Quoniam introduxit me Rex in cellam vinariam?* Vinum, ut infrà videbimus, accendit hominem; sed longè efficacius mustum Charitatis, & gratia Spiritus Sancti. Unde ait idem Doctor: v *Hinc sobria illa* EBRIETAS *vero, non mero ingurgitans: Non madens, vino; sed ardens Deo.*

Hac utinam sanctâ, & sobriâ ebrietate arderet cujusvis anima, ac temulenta esset; uti sponsa illa in canticis de qua Bernardus explicans illud: *introduxit me Rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.* x EBRIA, inquit, *est sponsa; sed amore, non vino; nisi quod amor vinum est;* qui potentius, quam vinum inebriat. Hoc vino inebriatus est amantissimus Jesus meus, qui numquam tam indigna ultro incurrisset, & sponte subiisset, nisi amore ebrius, cujus vivum habemus Symbolum Gen. 9. in Patriarcha Noe, qui primam vineam plantaverat, ut tristem aquarum memoriam vino restingueret. At indoctus adhuc lymphantem Bacchum miscere lymphis, qui de Oceano siccus emerserat, fecit in cratere naufragium. Robustior quippe vini vis, innocentem virum inebriavit, nudavitque Noe, qui *inebriatus* est. Augustinus appositè ad rem nostram: y *invenimus,* inquit, *in Genesi, circa Sacramentum Noe, figuram Dominicæ Passionis illic exstitisse, quod vinum bibit, &* INEBRIATUS EST. Idipsum prosequitur fusius l. 12. c. 23. conta Faustum manichæum: *jam verò illud quod de vineâ quam plantavit,* INEBRIATUS EST NOE, *nudatus est in domo sua; cui non appareat Christus passus in gente sua? Tunc enim nudata est mortalitas carnis ejus, Judæis scandalum, gentibus stultitia.* ac tandem subdit: *Christum dormiisse in Passione sua, tanquam in* EBRIETATE STULTITIAE Beatus Laurentius Justinianus, Patriarcha Venetus, in Triumphali Christi agone, in Noe ebrio Christum agnoscit, non alio vino, quam amoris inebriatum, & in cruce nudatum: z *Amore,* inquit, EBRIUS MEDIATOR, *suam coram omnibus exhibuit nuditatem: alter equidem Noe præfiguratus.* Ad hunc calicem Passionis existimat Davidem allusisse, dum dixit: a *Calix meus* INEBRIANS, *quam præclarus est?* Quomodo, inquit, *inebriet* meditantem, *cum amor ipse inebriaverit patientem.* Doctor Seraphicus sub eodem Noemi typo Christum inducit: b *dicitur quod Noe plantavit vineam, id est Christus*

t Bernard. Serm. 49. in cant. v Bernard. tract. de diligendo Deo. x Idem erm. 49. in cant.

y Aug. tom. 3. de doctrina Christi l. 4. c. 21. Tom. 6. l. 12. c. 23. contra Faust. z Divinus amor sicut vinum inebriat. Laur. Iustin. de triumphali Chri. agone c. 7. a Psal. 21. v. 5. b Bonavent. dom. septuag. Serm.

Ec-

Ecclesiam, de cujus vinea, id est fervent amore INEBRIATUS, *nudatus est in Cruce*;

Quas porro vires vinum habet ad insanam temulentiam inducendam, majores divinus Amor exerit ad Sanctam, & sobriam ebrietatem concitandam. Amor omnis, non secus ac vinum inebriat, Sanctus Sanctè, perversus perversè, omnisque passio, quæ mentis lumen obnubilat, & rationem evertit, non minus quam vinum, hominem de statu mentis deturbat. Sic S. Hieronymus in c. 2. Amos: c *per vinum*, inquit, *id omne intelligitur, quod mentis statum dimovere potest; hoc autem nihil alind est, quàm amor cujuslibet rei creatæ.*

Nazaræis cautum erat, ne quid biberent, quod inebriare posset; quod ad mores traducens S. Cyrillus Alexand. l. 16. de adoratione in Spiritu, ad illos imitandos vos omnes hortatur: d *Ab omni re quæ* INEBRIARE, *ac perturbare potest, abducat animum; hæc autem sunt: Sensus mundanus, terrenæ cupiditates, solicitudines carnis, & vanæ distractiones*, &c. Nam ut quidam Græcorum: Amor non secus ac vinum inebriat, & mentem perturbat. Adeo ut si quem lascivientem videris, rectè ebrium dixeris: Si quem avarum, amore pecuniæ insanientem, rectè ebrium dixeris: Si quem divitem, superbum, e *fortunaque dulci* EBRIUM, temulentum dixeris, *Broot droncken.* Nam ut alia vitia, sic fastus, & superbia, maximè inebriat, teste Isaia c. 28. *væ Coronæ superbiæ*, EBRIIS *Ephraim* S. Augustinus in illud: *in me psallebant, qui bibebant vinum*, mystice de vino erroris, impietatis, & superbiæ exponit; si quem iracundiā, & rabie perturbatum videris, rectè ebrium dixeris; unde sic Propheta proceres Israel perstringit f *præ vino nescierunt, & præ* EBRIETATE *erraverunt. Sacerdos & Propheta nescierunt præ* EBRIETATE, *absorpti sunt à vino, erraverunt ab* EBRIETATE, *nescierunt videntem, ignoraverunt judicium.* Ubi tam frequens fit nesciendi, errandi, & ignorandi repetitio, ut vehemens quædam ebrietas significetur; sed unde orta? *à vino*, inquit Propheta. At S. Cyrillus ait, *sine vino: inebriati enim sunt*, inquit, *non hoc vinum subjectum sensibus bibendo; sed ex impotentiâ, & furore*, EBRIETATEM, *& diabolicæ perversitatis obtenebrationem in animum, quasi domicilium admittendo.* Denique Doctor maximus g: EBRIETAS *non solum in potione vini, sed in omnibus rebus ostenditur: sed & amore, & odio mens* INEBRIATUR.

Ad hanc insanam temulentiam, & belluinam ebrietatem superandam, quæ luxuriæ fomes, iracundiæ incentivum, h *flagitiorum omnium mater, & origo vitiorum est*, rursus vos ad potandum invito, ut clavum clavo pellatis: *T' is de lesse van Alexander, t' een fenijn verdryft het ander*, in antidotum sobriam vobis ebrietatē, virtutū omnium parentem, castimoniæ

c S. Hieronymus in Amos. cap. 2. d S. Cyrillus. Alexand. lib. 16. de adorat. in Spiritu, e Horat. lib. 1. Carm. ode. 37.

f Isa. 28. v. 7. g Hierony. in Ezech. c. 2. h August. ad sacras Virgin.

niæ custodem, temulentiam sanctam proponam, de qua Hieronymus: i EBRIETAS FELIX, *satietas salutaris, quantò copiosius sumitur, tantò majorem præstat sobrietatem.* Videamus itaque qualiter *hi* EBRII *sunt.* Act. 2. v. 15. Nemo quisquam verius, & vivacius vires vini, atque effectus ebrietatis exponet, quam qui omni vitâ k *studuit calicibus epotandis,* & in arte bibendi Magister extitit. Hac, si quis, excelluit Venusinus vates Horatius, qui lib. 5. ad Torquatum:

Quid non ebrietas designat?

Hoc est, quid non efficit, & perpetrat? quod numquam sobrius cogitaret. Ac *primum* quidem eloquentes, & disertos facit:

l *Fœcundi calices, quem non fecere disertum?*

Secundò, cor natat in lingua, & omnia arcana pandit, hinc subdit:

Operta recludit.

Ubi enim vinum intrat, secretum exit, & prodit.

Tertiò, audaces facit, & animos addit:

m *In prælia trudit inermem.*

Multi aliàs timidi, dum bene poti, Martem spirant, ad arma alacres provolant, ruunt in hostes.

Ennius ipse Pater, numquam nisi potus, ad arma

Prosiliit.

Quartò, immemores, & obliviosos reddit, sic enim alibi:

n *Oblivioso lævia massico*

Ciboria imple.

Propertius: o *Vino sæpe suum nescit amica virum.*

Quintò, lætos, atque hilares facit, in quem finem vinum conditum scribit:

p *Natis in usum lætitiæ scyphis;*

Ut quotidianâ experientiâ videre est: Nam Bacchus † *lætitiæ Pater* curas tollit, & solicitudinem omnem, ac anxietatem pellit:

q *Solicitis animis onus eximit.*

Has ebrietatis proprietates, & effectus, longè nobilius præstat vinum illud, in quo veritas, quod lætificat cor hominis, quod oblivionem omnium rerum sæcularium inducit, quod in vulnera, & mortem cogit, &c. Quæ omnia paucis complexus Claravallensis Abbas, dum ait: r *Calix hujus vini INEBRIANS, quam præclarus est? INEBRIAT, calefacit, audaces facit, & fortes: Obliviosos, discretos, somnolentos.* Quæ omnia Spiritualiter intelligenda sunt: Subdit enim: *INEBRIAT amor Dei ad contemptum mundi: Calefacit, quia ferventes facit: Acuit, quia erudit: Audaces facit contra adversa: Fortes: à carne, mundo, & dæmonibus invincibiles: Obliviosos, eorum scilicet quæ retro sunt, & in futura extentos: Discretos, erudiens ad justitiam: Somnolentos ad temporalia, & tædiosos: ad invisibilia præparanda pronos, & promptos.* Singula nunc enucleatius pertractemus.

i Hierony. in Luc. c. 22. v. 20. k Prov. 23 v. 30 l Horat. cit. m Horat. n Horat. l. 2. ode. 7. ad Pomp. o Propert. l. 2. eleg. ult.

p Horat. l. 1. ode. 27. † Virg. q Horat lib. 1. ep. 5. r Bern. super Salve Regina Serm. 4.

§. I. Non

§. I.

Non impedit, sed expedit linguam, haustus MUSTI *hujus.* Bern. de Passione Dom. c. 42.

APostoli, homines rudes, agrestes, & elingues, musto Sancti Spiritus ebrii, f cœperunt *loqui magnalia Dei.* Habet hoc vinum, quod eloquentes facit, atque disertos. Convivis in silentio primum epulantibus, ubi vinum mensis infertur, & cyathi obambulant, pro numero fistularum, auditur *sonus epulantium*: in principio quippe convivii, ut quidam perverse lusit: *Non sunt loquelæ.* Ad secundos missus: *cœperunt loqui.* postea: *in omnem terram exivit sonus eorum.* Hæc quidem optima convivialia præcepta tradit Tympius: ut t senes, ac viri eruditi, sint *vocales*; fœminæ, ac juvenes, *consonantes*, ut interrogati, respondeant; pueri &, virgines, *muta.* Sed ubi calicibus epotandis se dare cœperint, nullæ *muta*, omnes sunt *vocales, liquidæ*, & *consonantes.* Ut vinum passim jam *clavis oris* appelletur. Diviniori modo, inquit Bernardus, vinum quod hodie in discipulos effusum est, eorum ora laxavit: u *Mox enim accepto ab Apostolis, & aliis, qui cum eis erant, Spiritu sancto, INEBRIATI SUNT: Eructaverunt verbum bonum, loquebantur variis linguis magnalia Dei. Unde sicut mustum non patitur se contineri à vase, nisi foramen habeat, unde prorumpat: Sic per ora eorum, se mustum SPIRITUS SANCTI manifestavit, loquentia magnalia Dei, cum mirabili eloquentia: Non enim impedit, sed expedit linguam haustus musti hujus, ut illud poeticum, verum inveniatur:*

x *Fœcundi calices, quem non fecere disertum.*

Hoc vinum, linguas infantium facit esse disertas hoc vinum, linguas piscatorum fecit superare, & confundere facundiam omnium Oratorum: y *Bulliebant musto, & musto bulliente, linguæ gentium profluebant.* Hoc vinum Albertum, re & nomine Magnum, primùm ingenio hebetem, omnium risum, disertissimum Doctorem, & Magistrum Doctoris Doctorum fecit; hoc vino Spiritus Sancti ebria puella Alexandrina, Catharina, omnium Philosophorum sophismata, divinâ sua suada elusit, & elisit: ad quam erubuerunt eloquentiæ candidati, palluerunt Philosophico tecti pallio: imò parum fuit inflammari sermone Virginis, eo quo ipsa ardebat igne succensi, sponte rogum subierunt, philosophati clarius in flamma, quam sub opaca porticu. Hoc vinum, facit, ut quando z cum Deo, aut de divinis loquendum, non infantes & elingues; sed eloquentes, & diserti simus. lib. 1. annalium Regum. c. 1. a Heli videns Annam uxorem Elcanæ, labia

f Ebrietas Spiritus Sancti, facit disertos. t Tympii Alcedonia c. 32. u Bern. de Passione Dom. c. 46. in fine.

x Horat. l. 1. ep. 5. ad Torquatum. y Aug. Serm. 186. de tempore. z Hoc vinum facit in oratione disertos. a 1. Reg. 1. 14.

labia movere, os torquere, & velut lymphatam, inconditos motus, & gesticulationes ciere, *existimavit ergo eam Heli TEMULENTAM.* b Magnum enimverò, & enorme vitium, potissimum in fœmina: Nec ulla res magis detestanda, & execranda, quam mulier temulenta, & merobibula. Ipsum primæ veritatis oraculum, Ecclesiastici ore audite: c *Mulier EBRIOSA, ira magna, & contumelia, & turpitudo illius non tegetur.* Mulier quæ per ebrietatem, honestatis limites excedit, ira magna, quia garrulitate linguæ, conviciis, & maledictis lacerabit virum, eumque ad iracundiam concitabit. Magnam quoque illi inurit ignominiam, quia mulier ebriosa, passim minus pudica est; unde sequitur: *Turpitudinem suam non teget*: quasi diceret, excusso matronali pudore, verbis, & factis, à temulenta prolatis, impudicitiam suam indicabit: Citat hunc locum S. Ambrosius lib. de Elia, & jejunio, d ubi invehitur in merobibulas, inverecundas, ducentes choros in plateis, cum adolescentum ruina. Clemens Alexandrinus ex eodem loco probat, e ebrietatem magis fœminas, quam viros dedecere: Nam cum illarum sit rei familiaris, ac liberorum curam gerere, quid à temulenta expectes, nisi omnis disciplinæ domesticæ perturbationem, eversionem, & scandalum? vide Augustinum, aliosque apud Mendozam hic.

b Quam execranda ebrietas fœminæ c Ecclesiast. cap. 26. ver. 11. d Ambrosius lib. de Elia, & jejunio, cap. 18. e Clemens Alexandrinus lib. 2. pedag. c. 2.

Hæc per transennam de mulierum temulentia dicta sunt, quæ multo magis puellas, & Sponsas Christi dedecet. Quare eas hodie ad aliam saniorem, sanctioremque temulentiam, & ad nobilius vinum orationis, & devotionis degustandum, adhortari contendam, de qua Bernardus: f *hoc vino interdum exceditur, & seceditur à corporeis sensibus, ut sese non sentiat anima: hoc fit cum mens se sibi furatur, ut verbo fruatur.* Hoc vino, non ut Heli existimabat, ebria erat Anna, orationi intenta, & cœlestibus deliciis affluens, tota in Deum à se, & mente abrepta: g *loquebatur in corde suo, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur.*

Quærit orator aureus, quibus indiciis sacerdos Annam temulentam æstimarit: h *neque enim,* inquit, *ridentem vidit, neque saltantem, neque vertigine concidentem: non audivit ullum verbum obscœnum, aut illiberale sonantem.* Quid ergo ei venit in mentem, piam hanc fœminam, ebrietatis, ac temulentiæ insimulare? videbat illam moventem labia, & caput: atque intra dentes, effusa verborum copia, velut cum aliquo sermones miscentem; EBRIA ERAT, inquit Chrysostomus, sed non à vino hujus mundi; sed à musto devotionis & divini amoris, quo Apostoli potati, & inebriati erant: i EBRIA ERAT *non è vino, sed ex abundantia charitatis.* Ita Theresa, Clara de Monte Falco, Magdalena de Pazzis, Gertrudis, ut in actis videre est, k ebriæ non

f Bernard. serm. 85. in cant. g Lib. 1. Reg. cap. 1. h Chrysostomus. hom. 1. de Anna. i Chrysostomus cit. k in vita.

à vino,

à vino, sed ex abundantia charitatis, totæ à se, à terra, in Deum abreptæ, per horas plures, mira sunt quę loquebantur. l B. Angela de Fulginio, quandoque triduo toto in mentis excessu. S P. Ignatius toto octiduo, corpore velut mortuo, animo suavissimè sermocinabatur. Quis aure audiat, quis animo capiat, quis fando explicet, hæc ignita colloquia, hos suavissimos sermones, hæc ardentia verba, quæ tales animæ musto plenæ eructabant?

Aptè divus Cyprianus ad illa verba: m *Calix meus* INEBRIANS *quam praclarus est*, sic ait: *hac* EBRIETAS *non accendit, sed extinguit peccatum*: *in hoc vino* (devotionis) *non est luxuria, nec movetur ad ludum post hunc potum lascivia. Cum sopivit oblivio cuncta carnis ludibria, mira sunt qua sentit, magna qua videt, inaudita qua loquitur.*

Qualia, quàm inaudita, quæ Seraphicus Franciscus, hoc musto ebrius, ab omni strepitu, & congressu hominum remotus, solus cum solo Deo habuit colloquia? n *Vir Dei*, inquit Bonaventura, *solitarius nemora replebat gemitibus, loca spargebat lacrymis, pectora manu tundebat. Et quasi occultius secretarium nactus, confabulabatur cum Domino suo, & ibi colloquebatur amico* Idque cum o *mirabili eloquentia*: *Non enim impedit, sed expedit linguam haustus musti hujus.* Sic disertum fecit, ut per 40. dies, & noctes, in monte Alvernæ cum Deo loqueretur: p *mira sunt qua sentit, magna qua videt, inaudita qua loquitur.* Quisquis motum labiorum, nictus oculorum, jactus brachiorum, atque ignita illa subinde erumpentia eloquia observasset, illum jure plusquam Annam divino Spiritu ebrium dictitasset: nam ut inquit Bonaventura: q SPIRITU EBRIUS, *in mentis ut plurimum rapiebatur excessum*; Unde ille ingeminatæ voces cum lacrymis, ac suspiriis: *Deus meus & omnia, Deus meus & omnia.* O nos elingues, & mutos in oratione, & colloquio cum Deo! ô nos infantes in ejus laudibus, & magnalibus decantandis! Non alia de causa, quam quod hoc musto Spiritus Sancti, qui linguas infantium facit esse disertas, potati non simus; ut quisque nostrum jure illud Abbatis Igniacensis usurpare queat. r *Charitas Dei diffusa est in cordibus eorum; & adimplêrat illud Effundam super vos Spiritum meum O Domine Deus meus, ego utique similiter laudarem te,* SI SIMILITER POTATUS ESSEM.

Cantores semper potum ad manum habent, ne fauces arescant: *Quia verò arida est anima mea, ideo est & torpida lingua*; quia *similiter potatus* non es vino compunctionis in Sacramento pœnitentiæ: Quia *similiter potatus* non es vino illo amoris, musto illo condito, quod inebriat in mensa Domini: quia *similiter potatus non es* vino illo compassionis, quod propinatur è calice, qui inebrians est: quia *similiter potatus non es* vino devotionis, consolationis, quod non à Creaturis, sed à Creatore Spiritus, propinatur,

l Bollandus 4. Ianuarii. m Cyprian. Serm. de Cœna Domini. n Bonaventura. cap. 10. vitæ. o Bernardus cit. p Cyprian. cit.

q Bonaventura in vita c. 9. r Guaricus Serm. 2. in pent.

ideo arida est anima vestra, ideo est & torpida lingua vestra. Hinc fit vos omnes tam aridos, & jejunos in orationibus esse, nihil, aut parum occurrere, quo hora meditationis cum verbo divino colloqui possitis.

Quod summa animi modestia de se Bernardus, hoc verè quisque de se sentiet: quia non bibitur vinum illud inebrians; f *hinc illa sterilitas animæ meæ, & devotionis inopia, quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum est, sicut lac, factum est sicut terra sine aqua? Nec compungi ad lacrymas queo, tanta est duritia cordis: non sapit Psalmus, non legere libet, non orare delectat: meditationes solitas non invenio Ubi est illa INEBRIATIO SPIRITUS?* O quot jejunæ, & aridæ animæ hoc indies queruntur: *ubi est illa INEBRIATIO SPIRITUS?* Quando primo conversionis, & Sanctioris vitæ, aut etiam Religionis fervore, & tirocinio, musto Sancti Spiritus plenis, orationis, & meditationis hora, parva hora, in suavissimis cum Deo colloquiis videbatur? Et potissimum quando à mensa Eucharistica, mens tota ebria, nec horologium, nec negotia, nec curas attendebat, sed prolixos, ac suavissimos, sine ullo studio, disertissimè cum Deo miscebat Sermones: *Ubi est illa INEBRIATIO SPIRITUS?* vis paucis, & candide dicam? t *vinum tuum, mixtum est aqua*; qui dilutum bibit, non facilè inebriatur, enervatur vis vini, & Spiritus extinguuntur O Sponsa Christi, vinum tuum conversationis divinæ, mixtum est aqua conversationis humanæ: colloquium cum Deo, majori ex parte mixtum est aqua consolationis sæculi, amoris, sensualitatis, affectus proprii, quæ impediunt ne Spiritus divini illius musti, ad arcem mentis ascendant.

Si inebriari vis, omnibus affectibus erga creaturas, erga liberos, domesticos, propinquos; omnibus curis, & negotiis temporalibus sepositis, cellam vinariam, id est domum orationis solus ingredere: sic domum illam, in qua Apostoli congregati, Mellifluus Doctor nuncupavit: v *Nonne unusquisque illorum exiens INEBRIATUS ab ubertate domus illius, & torrente voluptatis tantæ potatus, dicere meritò quibat: quoniam introduxit me Rex in cellam vinariam?* Tum subdit: *Sed tu quoque, si collecto pio Spiritu, mente sobria, & vacua curis, orationis domum solus introeas, poteris veraciter protestari: quia introduxit me Rex in cellam vinariam*; tunc eructabit cor tuum verbum bonum, & x *ex abundantia cordis*, loqueris magnalia Dei. Nec cum Deo dumtaxat in oratione, sed & cum hominibus, ubi opportunitas tulerit, de divinis, & piis colloquiis, hæc ebrietas y *linguas facit esse disertas.*

Psaltes Regius canit: z *repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum.* Rogat primum, musto S. Spiritus repleri, ut eloquia divina refundere possit, ut rectè Bernardus: a *infundi nimirum prius volens, & sic effundere nec solum infundi prius, sed etiam impleri: quatenus de plenitudine eructaret, non oscitaret de inanitate.* Quis satis assequatur, quam ignita

f Bern. Serm. 54. in cant. t Isa. 1. v. 22.

v Bern. Serm. 49 in cant. x Matt. 12. v 34. y Sap. 10. v. 21 in colloquiis piis disertos facit. z Psal. 62. v. 6. a Ber. Serm. 18. in cant.

effu-

effuderint eloquia discipuli, dum ardenti corde fabularentur in via: b *Erat ardor confortans, splendor illuminans, amor INEBRIANS*, qui tam disertos fecit, ut nec itineris, nec laboris memores, appropinquârint castello, antequam scirent. Quam breve tempus visum fuit Augustino, quod in prolixo cum Matre alloquio, totus ille, & illa musto pleni, suavissimè, & disertissimè miscebant? c *imminente die, quo ex hac vita erat* (Monica) *migratura, provenerat, procurante te*(Domine) *ut ego, & ipsa soli staremus, incumbentes ad quandam fenestram unde hortus intra domum, qua nos habebat, prospectabatur, illic ad ostia Tiberina Colloquebamur ergo soli valdè dulciter, & præterita obliviscentes, in ea quæ ante sunt extenti, quærebamus inter nos, qualis futura esset vita æterna, quam nec oculus vidit &c. Erigentes nos ardentiore affectu in idipsum, perambulavimus gradatim cuncta corporalia, & ipsum Cœlum, adhuc ascendebamus interius cogitando, & loquendo de te*; quæ suavissimè prosequitur, & sic concludit: *Domine tu scis, quod illo die, cum talia loqueremur, mundus iste nobis inter verba vilesceret, cum omnibus delectationibus suis.* Unde hæc tam ignita, tam suavia, tam fusa, & proflua inter Sanctas animas eloquia? non aliunde, dicit D Chrysologus, quam d *cum humana corda, flamma divinæ charitatis accendit, & humanis sensibus amoris Dei se tota fudit EBRIETAS.*

Dixi de matre & filio, quid dicam de fratre & sorore? Nota est Sancti Gregorii narratio de S. Benedicto, & Scholastica: e *qui totum diem in Dei laudibus, sacrisque colloquiis duxerunt.* Neque his contenta soror, cum satiari non posset: *quæso te*, inquit, *ut ista nocte non deseras, ut usque manè de cœlestis vitæ gaudiis loquamur.* Cumque frater sibi abeundum, nec à Monasterio diutius abesse posse diceret, illa ad orationem confugiens, derepente ingentem pluviam obtinuit, ut Benedictus Dei nutum observans, ad monasterium redire non potuerit: *Sicque factum est, ut totam noctem pervigilem ducerent, atque per Sacra Spiritualis vitæ colloquia, sese vicaria relatione satiarent*, totam noctem & sine fastidio disertissimè collocuti.

Quid ad hæc tu Religiose, qui toties cum sæcularibus, & domesticis misces colloquia, sed non talia? Quid tu Sanctimonialis, quæ inter tuas, ad cœlestes sermones muta, & elinguis consides? *Similiter differere possetis, si similiter potati essetis* (e). Hoc est quod Apis illa Claravallensis, & non sine aculeo scribit ad Guilielmum Abbatem: f *O quantum*, inquit, *distamus ab his, qui in diebus Antonii extitêre Monachi! siquidem illi cum seinvicem per tempus ex charitate viserent, tanta ab invicem aviditate panem animarum percipiebant, ut corporis cibum penitus obliti, diem plerumque totum jejunis ventribus, sed non mentibus transigerent. Nobis autem convenientibus in unum, nemo est qui requirat, nemo est qui tribuat. Nihil de scripturis, nihil de salute agitur animarum, sed nuga, & verba proferuntur in ventti.*

b Bern. Serm de discipulis in Emaus. c Aug. lib. 9. conf. c. 10. d Chrysolog. Serm. 147.

e Greg l. 2. Dialog. c. 33. (e) Guarricus Serm. 2. in Pent. f Bern. apologia ad Guilielmum Abbatem.

Hi prisci ascetæ cum Apostolis ebrii, linguis loquebantur novis: Quemadmodum S. Franciscus, & B. Ægidius ad sermones divinos toti abripiebantur. De S. Catharina Virgine Senensi refert D. Antoninus, g adeò eloquentem & disertam fuisse in rebus divinis, ut centum dies, & noctes, fere stetisset absque cibo, & potu, & somno, si habuisset intelligentes, & conferentes cum ea ad loquendum de Deo. Sic h facundum faciebat vinum Eucharisticum Beatum Aloysium, ut dum i *ex abundantia cordis os loqueretur*, omnes adstantes inflammaret: k *Est enim os cordis ostium, per quod egreditur, quod intus clausum tenetur*; quod alibi ad mores pulcherrimè prosequitur, dicens: l *qui de terra est, de terra loquitur: Sic videmus agricultores cum in unum coadunantur, repentè & sine tædio, de iis quæ agriculturæ sunt, sermocinari: Artifices de artificiis suis: mercatores de suis mercimoniis: Oratores de suis facultatibus confabulari. Prô dolor! Soli Dei servi, quæ proprio congruunt statui, audire, vel loqui non curant, vel ignorant.*

Quid, quod etiam m in somnis, ebrii garriant de vino, & illa eructant, quibus pleni sunt. Quod & in sanctâ, ac sobria ebrietate accidisse comperimus, dum & in somnis Deo laudes dicere, & pias aspirationes, & colloquia miscere, ecstatici quidam Sancti auditi sunt. Mirum, quantum his de Deo colloquiis assueti fuerint prisci illi, qui Ægyptum, & Alexandriam incolebant, anachoretæ; de quibus Philo Judæus scribit: n *Perpetuam habent Dei memoriam; ut NE IN SOMNIS quidem aliud eis obversetur, quam imagines divinarum pulchritudinum & sunt in his, qui SOMNIANDO produnt præclaras Sacræ Philosophiæ sententias.* Quemadmodum enim ex magnæ sonitu pulsæ campanæ, adhuc resonat tinnitus quidam, & fides tactæ adhuc frinniunt, ita ex divinis cum Deo, aut de divinis cum homine colloquiis, remanent in somnis species, & imagines, quæ etiam inter dormiendum, in ardentes aspirationes, & suavissimas divini amoris voces prorumpere cogunt. Sic illa sponsa in Canticis de se fatetur: p *Ego dormio, & cor meum vigilat*; in quæ verba Hugo Cardinalis: *vox est sponsæ, quæ jam INEBRIATA*, corpore, & omnibus sensibus, ac humanis phantasiis sopitis, mente vigili, Deum contemplatur, & cum eo fabulatur. Hinc subdit: *Bonus somnus & dulcis, in quo dormiendo anima, vigilanti corde Deum contemplatur*, & tota ebria, ardentissimas ad dilectum suum habet aspirationes: præmiserat enim sponsus ante hunc somnum: q *Comedite, bibite, & INEBRIAMINI CHARISSIMI*, non sine mysterio: *Attende*, inquit Hugo, *ordinem: quia prius est INEBRIATIO, post somnus*, & in somno Sanctæ illæ vigiliæ. Quæ prærogativa si ulli Sanctorum, eminenti modo, Deiparæ fuit communicata, ut solerter divus Ambrosius observavit sic de Virgine loquens:

g Antoninus in vita. 6.3. h Barradius tom. 4. lib 8 c. 13. de discipulis in Emaus. i Matt. 12. k Laur. Justinian. fascic. Amoris c. 11. l Ioan. 3. Laur. Iustin. de discipl. & perf. mon con. c. 22. m Etiam in somnis facit disertos.

n Philo l. de vita contempl. p Cant. 5. Hugo hic. q Cant. 5.

r *Dormire non prius cupiditas, quam necessitas fuit; & tamen cum quiesceret corpus, vigilaret animus: qui frequenter in somnis, aut lecta repetit, aut somno interrupta continuat, aut disposita gerit, aut gerenda praenuntiat.*

Res profectò stupenda, & supra naturam, dormire hominem posse simul, & vigilare, atque in somnis nobilissimos intellectus, & voluntatis, ac præstantissimarum virtutum actus elicere! Quod expendens Gregorius Nyssenus, in illud cant: *Ego dormio, & cor meum vigilat*, ait: f *Post insigne illud epulum, somnus sponsam occupat. Et somnus hic insolens est, ac alienus à consueto more naturæ; nam usitato in somno, neque dormiens vigilat, & vigilans non dormit; verùm hic nova quadam, & inaudita rerum sibi adversantium mistura conspicitur. Quamobrem discimus ipsam seipsa sublimiorem esse redditam, quæ se verbis his jactat* (& dormiens loquitur) *ego dormio, & cor meum vigilat*, cor meum lecta repetit, mira disponit, arcana prænuntiat, inaudita eructat.

Sic t S. Gertrudis in somnis eructabat incendia ferventissimi amoris, & narrabat opera sua Regi. Sic musto plenus, quod angustia pectoris continere non valebat, Xaverius in somnis ardentissimas aspirationes ad Deum ejaculabatur. Quo in genere illustre illud, quod de P. Petro Cotono refertur: v concessum illi ab Anno ætatis 46, quod tota constanter vita ad Annum 63 tenuit, *ut nocturnis horis, inter ipsum somnum, quem brevissimum capiebat, ac levissimum, orationes & cogitationes de Deo non intermitteret*; Ejusque nocturnæ voces, cum Nançei cubiculum incoleret, cujus cratitii, ac tenues parietes, à vicino Rectore, ac Confessario, non semel auditæ sunt, & quod suberat, conscientiæ suæ arbitro candidè indicavit. Alteri verò sub mortem, Paulino more loquens, edixit notum sibi hominem, cui esset à Deo tributum, ut inter somnum, liberum haberet ad propitiandum precatione, contemplandumque Deum, rationis usum, & linguam disertam; eructabat quæ à S. Spiritu hauserat. Quam longè aliis, qui vino mundi ebrii, sunt somnia? de quibus aliàs egimus.

x Nunc cœptum prosequamur, atque à facundiâ Divina, ad alium ebrietatis effectum, quo arcana panduntur, gradum faciamus; quò me manu ducit Seneca: y *Est quadam* inquit, *dulcedo sermonis, quæ irrepit, & blanditur, & non aliter, quam EBRIETAS, aut amor, secreta producit: nemo quod audierit, tacebit*. Exstat aureum illud Sapientissimi Regis oraculum:

§. II.

Nullum Secretum, ubi regnat EBRIETAS. Eccl. 31. v. 4.

APtam similitudinem inducit Romanus Philosophus: z *Quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne quod*

r S. Ambros. l. 2. de Virg. sub initium f Nyssen. in cant 5. orat. 10. t Richel. in vita lib. 2. v P. Roverius in vita. 2. c. 10.

x V. Lux Evang. part. 2. Domin. 3. Advent. y Seneca. epist. 105. z Seneca, epist. 83. Ebrietas pandit secretum.

in imo

in imo jacet, in summam partem vis caloris ejectat. Sic vino exaestuante, quidquid in imo jacet abditum, effertur, & prodit in medium. Onerati mero, quemadmodum non continent cibum, vino redundante, ita ne secretum quidem; quod suum est, alienumque pariter effutiunt.

Quidquid in cordis fundo, quamtumvis abditum & arcanum est, supernatat. Quæque à sobrio, nullis precibus, promissis, præmiis, nec minis, aut tormentis extorquere posses, ebrii effutient: Sua arcana consilia, desideria, ipsa flagitia, machinationes, quibus rei capitis aguntur, enuntiant. Sic uxor mariti animum, amicus amici, imò & hostis facilè perspectum habebit, si liberalius illum vino ingurgitârit. Hinc illud Poëtæ:

a *Tu lene tormentum ingenio admoves*
Plerumque duro: Tu sapientium
Curas, & arcanum jocoso
Consilium retegis Lyæo.

Lenis hujus tormenti vim, D. Augustinus disertè observavit: *b* EBRIUS, inquit, *vultu dejecto, supinus accumbit, & nullo alio cogente præter vinum, cordis sui arcana patefacit, & amicorum commissa secreta, in medium producit.* Expende illud: *Nullo alio cogente præter vinum*, quasi vinum ad secretum prodendum, non tam agat, quam cogat. Diviné Plato de legibus: *c* nullum, ait, tormentum minus sumptuosum, minusque noxium, ac periculosum, quam vinum ad explorandos hominum affectus, & mores. Quoties vicini, propinqui, ancillæ, domestici, ministri magnatum, secreta jam poti prodidere, quæ num-

a Horat. ode 21. l. 3. b Aug. ad Sacras Virg. c Plato l. 1. de legib.

quam subesse credebantur, & nulli equulei, aut rotæ expressissent? hac de causa

d *Reges dicuntur multis urgere culullis,*
Et torquere mero, quem perspexisse laborant.

Scito symbolo *e* veteres picam Baccho sacram fecerunt, dicuntque: pica enim garrula, & quidquid audierit, refert. Sic Domestici, ubi in popinis se liberalius invitârint, quæ domi viderunt, & audierunt, ab hero, vel ab hera, plenis buccis, cum gravi nota, sæpe non delenda, promiscè pandunt, & produnt. Judices reis, quos nec equuleo, aut ullis cruciatibus ad fatendum crimen, aut proditionem cogere possunt, vino veritatem expressere. Quam vim vini D. Ambrosius considerans, sic ait: *f plerique vino utuntur ut equuleo, & quibus tormenta non eliciunt vocem proditionis, eos tentant bibendo, ut patriæ statum, salutem civium, defensionis suæ prodant consilia.*

Quis inter cyathos texit, quod latere cupiebat? Cujus rei si exempla quæras, notum illud M. Crassi: *g* is enim bellum contra Dacos, & Bastarnas exercens, admisit eorum legatos, & convivio satis lauto excepit, qui vino pleni, omnia sua consilia denudarunt. Sic etiam Bonosus Imp. *h* Barbarorum Legatos vino inebriabat, extorquebatque quæcumque vellet: Ebrii enim nullum secretum tegere nôrunt, juxta illud:

i *Quid non ebrietas designat? operta recludit.*

d Horat. de arte poet. e Natalis Comes Mytholog. c. 11. f Amb. lib. de Elia & jejunio. c. 17. g Dio l. 51. h Flavius vopiscus. i Horat. l. 1. ep. ad Torquatum.

Nemo

Nemo inimicum ab amico, probum ab improbo, mansuetum ab iracundo, mercatorem fidum ab infido, Judicem æquum ab iniquo, filiam pudicam ab impudica discernere valet: Nemo fundum alterius, vicini, propinqui, nec frater fratris quicum indies consuescit, perspectum habet; ita modò vivitur, sunt multa fucis illita, omnia simulatione palliantur: Nemo quod sentit, loquitur, nemo quod est, apparet. *Intus Nero, foris Cato*. O si speculum cordi, ut vultui, objici posset, in quo affectus omnes animi refulgerent! hoc Æschines Philosophus adinvenit, & D. Maximus nobis proponit: k *Speculum formæ* inquit, *est æs* (seu vitrum) *animi autem vinum*. Hujus rei experimentum etiam habemus in vino spirituali, in illo l *poculo, quo fidelium INEBRIANTUR affectus, ut lætitiam inducat de remissione peccatorum*. Anima peccatrix, quæ lacryma Christi, nobilissimo illo vino inebriatur, quos non affectus erubescentiæ, confusionis, detestationis, humiliationis, doloris, amoris prodit? vino compunctionis, lacrymis contritionis, & veræ pœnitentiæ, (de quibus Bernardus: *lacryma pœnitentum, vinum Angelorum*) ebria eructat abscondita, & quemadmodum in doliis musto plenis, m *omne quod in imo jacet, in summam partem vis caloris ejectat*; ita si quis musto gratiæ prævenientis Spiritu S. ebrius est; occulta flagitia, injusta lucra, inveterata odia, & *quidquid in imo* cordis per 10, 20, annos *jacuit abditum, effertur, & prodit in medium*. In Sacramento pœnitentiæ propinatur nobis calix inebrians Sanguinis Domini, in remissionem peccatorum: n *hunc quotiescumque bibis, remissionem accipis peccatorum, & INEBRIARIS Spiritu*. Hoc quicumque poti, secretum secretorum conscientiæ, vicario Christi non ad justitiam, sed ad misericordiam; non ad mortem, sed ad vitam exponunt: de hoc olim Jeremias vaticinatus est, inquit Ambrosius: Jeremias ait: p *gaude, & lætare filia Idumææ, & quidem ad te pertransibit Calix, bibes & INEBRIABERIS: Calix enim Domini remissio peccatorum est, quo sanguis effunditur, qui totius mundi peccata redemit*.

Hoc musto ebrii, q *quod suum est, alienumve, pariter effutiunt*: delicta juventutis, secreta quæ inter quatuor oculos, vel lunâ teste commissa, insuper (de quibus pauci curant) peccata aliena, quæ scandalo, consilio, suggestione, irritatione perpetrata, aperiunt. Scio multis exitio fuisse, quod vino poti, arcana revelassent, de his Plinius sic habet: r *alii testamenta sua nuncupant, alii mortifera loquuntur, redituraſque per jugulum voces non continent, vulgoque veritas jam attributa vino est*.

Abhinc aliquot annis, stratagema ingeniosè ab Hispanis adornatum est, ut urbs Armenteriensis Francis eriperetur. s Expeditio fieri debebat profesto trium Regum, dum liberalius solet genio indulgeri. Capitaneus fontanus in se susceperat, varii cives

k Hieron. l Amb in Ps. 118. Serm. 15. m Senec. ep. 83.

n Amb. l. 5. de Sacram c. 3. p Thren. 4 Amb. in Ps. 118. Serm. 21. q Seneca cit. r Plin. l. 14. c. 22 de vitanda ebrietate. s V. Pise tom. 1. cit. secretum in judice.

con

conspirârant: dum unus ebrius, rixando cum Franco, comminatur illi, quod brevi Francos aliter haberet. Res ad Gubernatorem delata, qui hominem hunc cum aliquot complicibus comprehendi jussit; in equuleum conjecti, stratagema omne exponunt, die proximo insequenti Hispanos in veste rusticana urbem ingressuros, quia dies fori erat. Intrant, comprehenduntur, suspenduntur. Unde hæc? quia vinum *operta recludit,& t nullum secretum ubi regnat EBRIETAS.*

Verum enimverò, ut Mediolanensis Præsul loquitur, v BONA EBRIETAS *poculi salutaris, quæ mœstitiam peccatricis abolet conscientiæ, jucunditatem vitæ infundit æternæ.*

Bona ebrietas, quæ secretū prodit, quod semper manet secretum quo honori, quo famæ, quo animæ, & saluti consulitur æternæ. *Bona ebrietas*, quæ secretum pandit, quod nunquam pœnitebit, quodj nunquam dolebit, quod non in animo, ut in ebrietate brutali fit, postea anxietates, remorsus, execrationes, solicitudines, ne erumpat, procreat; sed gaudium verum, lætitiam sanctam, exultationem tranquillam; atque hæc est x ILLA EBRIETAS *per infusionem Spiritus Sancti.* Expertus potest dicere, ubi per ebrietatem Spiritus, pestilens illud conscientiæ virus, quod in imo cordis tamdiu secretum latuerat, evomuit, quantam mentis lætitiam, & animi hilaritatem, ac tranquillitatem experiatur. Testatur hoc D. Cyprianus: y *Epoto illo calice, sanguinis Domini, mœstum pectus, ac triste, quod prius peccatis urgentibus premebatur, divina indulgentiæ lætitia resolvitur.* Vos ipsos testor qui hoc divino Spiritus musto, & Sanguine Domini, hac solennitate in Sacramento pœnitentiæ inebriati estis, nonne verissimum illud experti · z *hoc musto inflammantur, & hoc præclaro poculo* INEBRIANTUR *corda fidelium, & animæ convertentium, quæ odisse incipiunt, quod fuerant?* hinc ubi insiliit in eos Spiritus Domini, veluti Samsones, fortes, & audaces in omnia pericula ruunt.

§. III.

Hæc EBRIETAS *facit audaces contra adversa.* Bern. super Salve Regina. cap. 4.

a Vino æstuans, inquit Cornelius, animosus & pugnax, nil timet; sed intrepidus ruit in enses, & ignes. Unde Kosaci, aliique milites pugnaturi, implent se vino adusto, eóque pleni, non nisi pugnas, & minas spirant. Ita Apostoli, antea timidissimi, musto Spiritus Sancti ebrii, facti animosissimi, non nisi bellum contra infidelitatem, impietatem, & dæmonem spirarunt, ac intrepidè in pericula, carceres, & martyria se conjecerunt:

Vinum b *in prælia trudit inermes*;

t Eccl. cap. 31. v Amb. in Psal. 118. Serm. 21. x Sanctus Ambros. in Ps. 35. y Cyprian. epist. 63.

z Aug. Serm. 185. de temp. a Cornelius in acta. Apost. c. 2. v. 13. 3. Proprietas. audaces facit, b Horat. cit.

Intre-

Intrepidos, & audaces facit. Indies videre est in conviviis, aut symposiis, viros etiam nobiles, qui natura timidi, indolis modestæ & pacatæ, ubi vino incaluere, subito ad arma convolare, foras procurrere, ad pugnam provocare: Oritur tempestas commessationis, quia

c *Vina parant animos, redduntque caloribus aptos.*

Quod sanctè, & salubriter Apostolis accidisse narrat Bernardus: d *Timore absconditi, Spiritu Sancto* INEBRIATI, *cucurrerunt foras. Non jam timuerunt aquam populi frementis, charitatis igne succensi. Irruerunt in eos flumina potestatum, fluxerunt aquæ populosa multitudinis, flavere venti, ac procellæ comminationum, verborum, & ignis charitatis non est extinctus, imò auctus. Musto quippe illo nobilissimo charitatis Dei, imò charitate repleti erant, inflammante ad amorem, & confortante ad timorem.* Quàm multi vestrum timidi, si flumina persecutionum, paupertatis, morborum; si aquæ tribulationis, venti tentationis, procellæ comminationum, verborum, calumniarum, austeritatum insurgant, se abscondunt? qui si hoc musto Spiritus Sancti cum Apostolis ebrii, animosè obviam irent, foras procurrerent, & omnem timorem excuterent. e *Petrus haustu novi musti* AUDAX FACTUS, *jam non solum non timuit verba mulieris cujusquam ut antè, sed nec verba Principum.* Confirmat id ipsum S. Leo: hoc haustu novi musti, f *nec mundi Dominam timet Romam, qui in Caiphæ domo expaverat Sacerdotis ancillam*; non enim consistit timor cum hac sanctâ audaciâ, ut diserte, & dilucidè docet S. Thomas: g *Audacia* inquit, *aggreditur periculum imminens propter victoriam sui, supra ipsum periculum. Unde manifestè timori contrariatur audacia.*

Sic nobilis ille decurio Joseph ab Arimathia, excusso omni timore, sanguine Christi ebrius h AUDACTER *introivit ad Pilatum, & petiit corpus Jesu.* Nec periculum imminens, nec animum exulcerati Præsidis, nec rabiem Judæorum reformidat: i AUDET *ausum laudabilem.* Hugo Cardinalis hoc audax factum laudans, dicit: k *qui primitus occultabatur, nunc denique aliquid magnum* AUSUS EST: *in mortem enim seipsum tradidit, hostilitatem omnium suscipiens.* Sed nescio quam Origenes ille adamantius, in muliere audaciam, majorem quam in Josepho deprædicat, dum sic inauditam Magdalenæ extollit audaciam: l *quid est hoc etiam, O bone Jesu, quod dicit ad te, de te*: ET EGO EUM TOLLAM? *O Maria, si Corpus Jesu forte positum est in atrio Principis Sacerdotum, in quo Princeps Sacerdotum calefaciebat se ad ignem, quid factura es?* EGO EUM TOLLAM. Tum se præ admiratione continere non valens exclamat: O MIRABILIS MULIERIS AUDACIA! *O mulier non mulier! Et si ancilla ostiaria interrogaverit te, quid factura es?* EGO EUM TOLLAM. *O ineffabilis hujus mulieris amor!* O MIRABILIS AUDACIA! *O mulier non mulier! nullum locum excipit, nullum anteponit, sine timore dicit, absolutè*

c Tibull. d Bern. de Pass. Dom. c. 46. e Bern. cit. f S. Leo serm. 1. de SS. Pet. & Paulo.

g S. Thomas 1.2.q.45.art.1. h Marc. 15. v. 43. i S. Thom. hic in caten. k Hugo hic. l Orig. hom. 10. de Magdal.

pro-

promittit, dicito mihi ubi posuisti eum, & EGO EUM TOLLAM. Quid mirum? Ebria è poculo, quo sub cruce potata fuerat: *EBRIETAS* enim, ut inquit S. Thomas, m *causat AUDACIAM, in quantum facit cordis dilatationem*, idque probat ex illo Aristotelis, *quod amatores vini, sunt fortes, & AUDACES.* Major vis musti spiritualis, & gratiæ Spiritus Sancti est, ut in omnibus Martyribus, & tenellis Virgunculis videre fuit, qui ultro in ignes, in aquas, in gladios irruerunt: ut de hoc vino dicere possim, quod Sanctus Hieronymus de vino mundano: n *videas alios pocula, in tela vertentes, scyphum in faciem jacere conviva: videas alios scissis vestibus in vulnera ruere.*

Sic Alexandrina Virgo o Apollonia, Spiritu Sancto ebria, cum primum crepitare audit ignem, increpuit carnificum moram, & *audacter introivit*, aut potius; incitato saltu, scissis vestibus insiliit in rogũ, ruit in vulnera, in mortẽ: p *AUDACES enim prævolantes sunt, & volantes ante periculum.* Sic Pelagia Virg. & Martyr, quam deperibat Domitiani Filius, qui spe frustratus, sibi conscivit necem, sed & parentis aspernata nuptias, maluit intra æneum Phalaridis taurum ardere, quam inter aurei thalami tædas: ut plane jam candentem à flammis taurum vidit, *audacter introivit.* Colliquatæ dicuntur manus ejus, ceræ modo, cætera membra, unguenti; complevit latè odor supplicii locum: flagrare visa est, non flagrare. Has innumeræ secutæ sunt consimili sancta audacia, quarum aliquæ jam partes ustulatæ carnis, in faciem tyranni jacere ausæ sunt, quos animos non aliunde, nisi ab q *hoc haustu vini novi hausere.* Quid ad hæc vos timidæ feliculæ, vos teneræ puellulæ; quæ ne manum frigidæ, nedum candelæ flammulæ imponere, audetis? Quæ urticam leviter contingere non audetis, quam, si forti, & generoso animo contrectare, & confricare ausæ fueritis, non dolebit. Idem in jejuniis, ciliciis, flagellis, religiosa disciplina experiemini, si Sanctas Virgunculas vobis teneriores æmulari audeatis. Sanè, & Christianè Seneca: r *non quia difficilia, non AUDEMUS; sed quia non AUDEMUS difficilia sunt.* Ita Andreas Spinola s religiosum statum, ut nimis sibi deliciis assueto, difficilem aggredi non est ausus, donec *haustu novi musti* Spiritus Sancti potus, *audacter introivit*, & omnia non talia, qualia mundus, caro, & dæmon illi pinxerat, vel finxerat; sed omnia alia expertus est.

Congruit hic illud Bernardi: t *hoc mustum Spiritus Sancti INEBRIAT, AUDACES facit, & fortes: facit AUDACES contra adversa, fortes à carne, & mundo, & dæmonibus invincibiles.* Testari possunt qui hoc musto repleti sunt, quomodo adversus omnes adversæ fortunæ insultus, carnis illecebras, mundi delicias, dæmonis insidias, *audaces, fortes*, & prorsus *invincibiles* consistant. Ambrosius Hieronymum secutus:

m S. Thom. cit. art. 3. ad 1. Arist. Prob. 4. n Hierony. in c. 1. epist. ad Titum. o 9. Feb. in vita P. Ioan. Bap. mascul. 4. Maii. p S. Thom. 12. q. 45. art. 4. ex Arist.

q S. Leo cit. r Seneca ep. 104. s Platus de bono status Rel. l. 3. c. 16. t Bern. super Salve Regina c. 4.

v *De* EBRIETATE *ad arma consurgunt, calicibus tela succedunt, pro vino sanguis funditur.* Aliter musto S. Spiritus ebrii, in vulnera ruunt, ad arma cœlestia provolant: ad gladium Paulus, ad craticulam Laurentius, de quo Africanus Præsul: x *Laurentius in illa longâ morte, in illis tormentis, quia bene manducaverat, & bene biberat, tanquam illa esca saginatus, & illo calice* EBRIUS, *tormenta non sensit*; qualem virtutem, ebrietas corporalis non habet, quæ apprehensionem quidem tollit, sed sensum non adimit. Dixit olim verè falsus vates:

Vina parant animos, reddúntque caloribus aptos,

Et quod mireris, etiam divinis. y Neophyti in Indiis, zelo quodam, non secundum prudentiam, cùm se diebus sanctioris hebdomadæ, in templo palam verberaturi essent, quo id facerent animosius, vino se prius largiter invitabant, quo abusu primis confessionibus à Patribus reprehenso, in sanctiorem usum converterunt, ab eo qui mentem inebriat, vires, & robur petere edocti. Alios enimverò animos, alias vires, aliud robur parit calix ille inebrians Dominicæ Passionis, quem qui gustavit, velut ebrius omnia adversa contemnit. S. Augustinus: z *Recordamini*, CALIX INEBRIANS, *quam præclarus est: quid enim putatis fratres mei, omnes illos qui confitendo Christum, etiam mori voluerunt, sobrios fuisse? usque eo* EBRII *erant, ut suos non agnoscerent. Omnes propinqui sui, qui eos à spe cœlestium præmiorum, terrenis blandimentis avertere moliti sunt, non sunt agniti, non sunt auditi ab* EBRIIS. *Non erant* EBRII *quibus mutatum erat cor? non erant* EBRII, *quorum mens abalienata erat ab hoc sæculo?* nónne ebrii erant, qui nullam rationem futilis gloriolæ, & mundanæ pompæ, aut proprii honoris habebant? qui purpureos galeros, infulas, titulos, dignitates omnes sæculares pedibus proterebant? *quorum mens abalienata erat ab hoc sæculo.* Utinam omnes sic inebremini!

Quid, quod eò Christianæ & sanctæ audaciæ Martyres proruperint, ut nec matris lacerantis capillos affectus, nec parvulorum lacrymas, nec obstantium propinquorum blanditias, aut minas agnoscentes, hoc calice ebrii, in vulnera, & mortem ruerent, ut idem Doctor alibi eleganter expressit: a *Hoc spiritali mero calebant Martyres, quando abjicientes, & post se jactantes omnia sæculi blandimenta, ibant ad passiones, obliviscentes facultates, & affectiones, patrimonia, & matrimonia sua, & vincentes armatam contra se parvulorum pignorum fletibus pietatem; vociferantes quidem parentes, pulverem mittentes in capita sua, & matres facies suas avulsis crinibus dilacerantes. Sed illi hæc omnia tanquam* EBRII *non videbant, nec cognoscebant suos. Quia infuso præcordiis suis Spiritu Sancto, ad dolores, & supplicia, tanquam ad consolationes, & ad præmia anhelabant.* Nonne id indies accidere videmus, ut parentes, aut propinqui, hominem potum à consortio divertere, & ad suos domum deducere velint, quos ille *non cognoscit suos*, & per-

v Ambros. l. de Elia, & jejunio. c. 12.
x August. in Ioan. Tractat. 27. in fine.
y Sacchinus hist. Societ. part. 5. pag. 541.
z August. in Psalm. 75.

a August. Serm. 185. de Temp.

& perstat in proposito, nec avelli potest. Hoc saniori, & sanctiori modo præstat ebrietas Spiritus Sancti, qui facit, ut nec parentes, nec propinquos agnoscant, nec à consortio suavissimo JESU, ulla vi humanâ valeant avelli: b *Hoc calice* INEBRIATI *erant Martyres, quando ad passionem euntes, suos non agnoscebant. Quid tam* EBRIUM, *quàm non agnoscere uxorem flentem, non filios, non parentes? non agnoscebant, non eos ante oculos esse arbitrabantur; nolite mirari,* EBRII *erant, acceperant calicem unde* INEBRIARENTUR. Sic ebria fuit Barbara, sic Dypna, sic pleræque aliæ virgines, quæ parentem non agnoscebant. Sic inclytus ille martyr Angliæ Thomas Morus, uxorem non agnoscebat. *Nolite mirari,* EBRII *erant, acceperant calicem unde* INEBRIARENTUR, qui omnium, ut jam videbimus, sanctam oblivionem induxerat.

§.IV.

Hoc mustum facit, QUÆ RETRO SUNT OBLIVISCI Philipp. 3.

Vinum quod inebriat, hominem, quamtumvis versutum, & nasutum, rerum omnium c immemorem, & obliviosum facit. Sit mercator, qui rationes suas optimo calculo callet: sit causidicus, qui Bartolum, & Baldum, & omnes pandectas, ac apices juris ad unguem teneat: sit consiliarius, qui litem referendam, 20 annis ventilatam, habeat: sit Theologus, qui summam D. Thomæ, Tomos omnes Augustini, Tostati,

Qui stupor est mundi, & scibile discutit omne,

Memoriæ impresserit; ubi vinum, capitolium expugnârit, omnis illa pulcherrimarum idearum, & scientiarum viva ac præstantissima simulacra, confusim jacent prostrata Quam jacturam, ac miseriam, hoc quis meritò majorem duxerit, quo in memoriâ, reconditarum rerum præstantiam attentius expenderit, & æstimârit. Est etenim quasi horreum mentis memoria, in quam optimarum artium fruges reconduntur, & suo tempore expromuntur. Imò thesaurus est, exquisitissimâ rerum omnium opulentiâ refertus, quæ subinde, cùm opus est, in varios usus explicantur. Ut disertissime Augustinus, d *flumen eloquentiæ, per omnes campos Ecclesiæ decurrens,* lib. 10. confess. c. 8. vim memoriæ expendens, ait: e *Venio in campos, & lata prætoria memoriæ meæ, ubi sunt thesauri innumerabilium imaginum,* quæ stupendo naturæ artificio, quod omnem captum Philosophorum excedit, f *miris tanquam cellis reponuntur, & mirabiliter recordando proferuntur.* At qua ratione pro arbitrio nunc hæ, nunc illę prodeant, quis explicet? g ibi quando sum, inquit (in memoria) posco ut referatur, quid- „ quid volo: & quædam statim „ prodeunt, quædam requirun- „ tur diutius, & tanquam de ab- „ strusioribus receptaculis eruuntur: quædam catervatim se pro-

b August. in Psalm. 35. c 4. Proprietas oblivionem inducit.

d Rupert. lib. 7. de Episc. 5. cap. ult. e August. lib. 10. conf. cap. 8. f Ibidem cap. 6. g cap. 8.

dunt,

„ dunt, & dum aliud petitur, & „quæritur, prosiliunt in medium „ quasi dicentia: ne fortè nos su- „ mus? & abigo ea manu cordis, „ à facie recordationis meæ, do- „ nec enubiletur illud quod vo- „ lo, atque in conspectum pro- „ deat ex abditis. Alia faciliter, „ atque imperturbatâ serie, sicut „ poscuntur, suggeruntur. Quod „ totum fit, cùm aliquid narro „ memoriter. Denique ibi sunt „ omnia distinctè, generatímque „ servata, quæ aditu per aures, per „ oculos, &c. (quæ fusè enarrat) ingesta sunt. Ac tandem exclamat: *Magna vis memoriæ, magna nimis, Deus meus, penetrale amplum, & infinitum.*

Verum enimverò, cùm tantus memoriæ thesaurus sit, ut quid ad ebrietatem vos invito, quæ oblivionem rerum omnium inducat? absit; sed earum dumtaxat, quas recordari, noxium, quas recordari amarum: quas recordari molestum: quas recordari perniciosum: quarum oblivisci utile est, jucundum est, honestum est, salubre, & sanctum est. Quò respexisse videtur Themistocles, cui dum quidam memorandi artem à Simonide tunc inventam, polliceretur, *Malle se, ait, oblivionis artem*, quam memoriæ addiscere; *h* memoria quippe ampla domus tædii, & atrium fumosarum imaginum, ubi multa displiceant; & sæpe delectabilium, quibus caremus, molesta recordatio est: molestior ignominiarum, repulsarum, injuriarum, quasi parum triste sit tulisse mala, nisi vel quotidie recursent, & sub oculis sint semper.

h Petrarcha de remediis utriusque fortunæ lib. 1. dial. 8.

Quin & præteritorum scelerum, & lubricæ conversationis, & illecebrarum, periculosa maximè recordatio, & in nova indies pejora prioribus flagitia præcipitatio. Accedit etiam hominibus Religiosis, aliisque piis conjugibus, dum orationi, consuetisque precibus vacant, & rerum domesticarum, & culinæ, & negotiorum turbam, vivâ recordatione sese ingerere; atque adeò in multiplici recordatione, multiplex molestia est: quædam enim conscientiam exterrent, alia dejiciunt, quædam vellicant, quædam pungunt, multa vulnerant. Unde fit ut recordantium ora pallor, rubórque etiam in silentio, & solitudine occupet. Experto credite: i *Ibi enim in aula ingenti memoriæ meæ, ipse mihi occurro, quid, quando, & ubi egerim, quoque modo cum agerem affectus fuerim.* Ubi omnia delicta juventutis, & peccandi occasiones, & illecebræ, & carnis titillationes, & veteres amasiæ, *in tenebris, atque silentio dum habito*, importunè sese ingerunt: k *Nam & de turpibus gaudio quodam perfusus sum, quod nunc recordans detestor, atque exsecror.* Illa noctu, diúque occursant, & adversus ea cum Paulo depugnandum est: l *Affectiones quoque animi mei, eadem memoria continet: lætatum me fuisse reminiscor, non lætus*; quæ profectò oblivisci sanius, ac sanctius esse, quàm recordari, quis non videat?

Tormenti genus est animæ, quæ sæculo spreto, intra Religiosa claustra se recepit, *in tenebris, atque silentio*, vivâ recordatione obversari delicias parentum, divitias illustris domus, blanditias, & le-

i Aug. cit. c. 8. k Cap. 21. l Cap. 13.

& lenocinia procorum. Quid non doloris, & amaritudinis adfert conjugi viduæ, amara recordatio mortis de charo marito, aut unico filio sibi erepto? ut si etiam post plures annos mentio fiat, & species rememorativæ excitentur, temperare sibi non possit, quin in uberrimas lacrymas prorumpat. Quid non timoris, & horroris, concitat memoria periculorum, quibus quis vel naufragio, vel præcipitio, vel hostium insidiis, vel gravissimis morbis, aut repentina morte ereptus fuit? ut si etiam in somnis obversentur, totus sudore diffluat, & omnibus ossibus contremiscat. Quam inveterata odia, perpetuas inimicitias, diffidia, duella, vulnera, & cædes, corporis & animæ jacturam, una concitavit pertinax injuriarum memoria? quæ omnia gravissima memoriæ mala eos oblitterare, & oblivisci facit mustum Spiritus Sancti, qui illo potati, & inebriati sunt.

Ad hanc sanctam oblivionem, cœlestis Pater dilectam filii sui Sponsam invitat ore Prophetico: m *Audi filia, & vide, & inclina aurem; & OBLIVISCERE populum tuum, & domum Patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum.* Quæ verba D. *Bernardus* n *organum Spiritus Sancti*, Reginæ Virginum MARIÆ primò, ac potissimum cöngruere astruit: o *Quæ longe antea præmonita fuerat à Patre suo David, dicente sibi: audi filia, & vide, & c. OBLITA est populum suum, & domum Patris sui: quia nec populum suum augere prolis successione, nec domui patris sui relinquere curavit heredem; sed quidquid honoris in populo, quidquid de paterna domo rerum terrenarum habere potuisset p OBLITA*, unius Dei memor, ejúsque Spiritu ebria erat. Hujus exemplum secuti tot adolescentes, & adolescentulæ, quæ ut Cardinalis Damiani loquitur, omnem q *ornatum calceamentorum, lunulas, torques, atque monilia, armillas, & mitras, discriminalia, & periscelidas, murenulas, & olfactoriola, inaures, & annulos, & gemmas in fronte pendentes, mutatoria, & pallia, & linteamina, acus, & specula, & sindones, & vittas, atque theristra oblitæ sunt.* Quæ hujus sæculi more, sic vernaculè efferuntur: *Sy vergeten*

Alle crolletiens, en rolletiens.
En strepsiens, en neptiens:
En stricktiens, en mouwstiens:
En peereltiens, en ringentiens.
Banquetiens, balletiens:
Aubadekens, galliardekens:
Boucquetiens, en spigettiens:
En cantiens, en tantiens:
En poyertiens, en priemtiens:
Gallonitiens, cannenitiens:
En waeyertiens, plumasitiens:
Coleurtiens, faveurtiens:
Satintiens, en lintiens:
Heel cramers winkeltiens.
A la berger, à la manier,
A la crispet, à la garcet:
A la bylart, à la galliard.
En duysent modekens.

Sic etenim D. Basilius, quem Nazianzenus ait r *calamum ex Sancti Spiritus pyxide movisse*, illum locum regii Psaltis exponit: s OBLI-

m Psalm. 44. v. 11. n Discipul. S. Anselmi lib. de conceptu Virg. o Bern. hom. 3. super missus.

p Oblivio populi, & domus paternæ. q Petrus Damianus, opusc. 50. cap. 1. r Greg. Nazianz. in monodia D. Basilii. s Basilius in Psalm. 44. vers. 11. apud Corderium.

VISCERE *nocturna chorea*, *fabularum &c. libidinem*, *& omnem incontinentiam accendentium*; obliviscere omnium quæ mundi, & in mundo sunt. Nam ut Augustinus in illud: *Quæ retro sunt* OBLIVISCENS, inquit, t *corporalia cuncta oportet intelligi.*

Hoc fecit, quam jure deprædicat è purpuratorum Patrum senatu, eminentissimus Doctor, Blanca Comitissa, illustrissima fœmina, quæ divini Spiritus musto ebria, divitiis, deliciis, liberis relictis, ac mundi muliebris, omniúmque, exemplo propè inaudito, in Sponsam Christi adlecta est. Ad quam sic scribit B. Petrus Damiani, alludens ad illa verba „ Psaltis: *Poculum tuum* INE- „ BRIANS, *quàm præclarum est*: „ v Spiritus enim Dei, hominum „ mentes *inebriat*, ut tanquam à „ suis sensibus abalienati, divitias „ hujus mundi, honores, & glo- „ riam respuant; ad subeunda ve- „ rò pro Deo, quæque dura, vel „ aspera, flammantibus desideriis „ inardescant. Hoc *musto inebriati fuerant*, quibus Judæi verè dementes, ac furiosi dicebant: *musto pleni sunt.* Mox ad illam sermonem dirigit, dicens: *Hanc Sancti Spiritus* EBRIETATEM, *& tu ô venerabilis Domina, sanâ mente conceperas, cùm sæculum relinquere de-* „ *crevisti.* Et velut columbæ sim- „ plicis alas excutiens, ad inno- „ centium, atque simplicium ni- „ dulum convolâsti, tunc dicens: x *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam.* Nunc etiam securè decantans: *Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* Tum pergit mirabiles hujus sanctæ ebrietatis effectus, & fructus enarrare: *Hæc te nimirum* EBRIETAS *impulit ampla satis, atque uberrimis fœcunda proventibus, jura contemnere:* munita tur- „ rium, atque castrorum propu- „ gnacula declinare: dulcium „ propinquorum necessitudinem, „ ac vernaculorum affectus abji- „ cere. Quodque horum omnium „ permaximum est, unicum fili- „ um, eúmque ephebum adhuc, „ atque impuberem, sine conju- „ galis solatio fœderis abdicare: „ & quę constipatis vallata clien- „ tum cuneis solebas incedere, „ jam didicisti in angulo mona- „ sterii, cum pauperibus Spiritu, „ sanctis mulieribus humiliter „ residere: *Hæc te sobria, ut ita lo-* „ *quar*, EBRIETAS *docuit*, ut pro „ carbasinis lanea: pro purpureis, „ atque nitidulis pulla, ac despi- „ cabilia eligeres indumenta: *Hæc* „ *te persuasit* EBRIETAS, ut siligi- „ neas pollines, ac fercula dapi- „ bus referta postponeres, atque „ ad libræ pensilem te mensuram „ panis cibarii cohiberes: *Hæc te* „ *planè perita, &* PUDICA EBRIETAS *incitavit*, ut cùm primo adolescentiæ flore fueris, viro obeunte, relicta, non tam claris, támque magnificis procis annueres; sed soli jam Christo victuram, mundo te mortuam exhiberes. Atque ita, dum & populum, & domum, & divitias, & filium, & omnia oblita fuisti, concupivit Rex speciem tuam.

Ejusdem verbis Psaltis hortatur Hieronymus Eustochium virgunculam: sic suas ad illam litteras auspicatus: y *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, &*

t August. in Psalm. 89. v B. Petrus Damian. opusc. 50. c. 1. x Psalm. 54.

y Hieron. Epist. 22. ad Eustoch. de custod. virg.

OBLI-

OBLIVISCERE *populum tuum &c.* Exire illam jubet de terra, & de cognatione sua; nec hoc satis: sic etenim subdit: *Verum non sufficit tibi secundum exemplum Abrahæ exire de terra tua, nisi* OBLIVISCARIS POPULI TUI, *& domus patris tui, ut carne contempta, Sponsi jungaris amplexibus.* Tum in has voces prorumpit: *Grande miraculum, Pater* (cœlestis) *filiam hortatur ne meminerit patris sui, ut possit dicere: exivi de domo infantiæ meæ,* OBLITUS *sum patris mei* (& omnium terrenorum) *renascor in Christo.* Ad hoc hortatur divinus Sponsus vos juvenes, & virgines, nolite fœdas mortalis hominis nuptias, hujus speciosi præ filiis hominum tam optatis, & beatis præponere. z *Vide,* inquit Augustinus, *si non debes dimittere patrem tuum illum, populum tuum illum, & venire ad Regem istum, Deum tuum, Deus tuus est, Rex tuus est. Rex tuus, & ipse est Sponsus tuus. Regi nubis Deo, ab illo dotata, ab illo decorata, ab illo redempta, ab illo sanata.* Felix Sponsa, tali Sponso, felix mater tali genero; quam felicitatem, utinam & filiæ, & parentes caperent, & æstimarent; omnium oblivisci, hujus unius amore exoptarent.

Facit huc rara, & præclara historia, cujus in alio argumento aliàs memini. a Desponsata Philippo II. Hispaniarum Regi Isabella, filia Henrici II. & soror dein trium Regum, Francisci II. Caroli IX. & Henrici III. magna nobilium stipante caterva deducitur hæc Regina ad oras utrique regno conterminas: regio apparatu à Cardinale Toletano, & Antistite Burgensi excipitur; jam suis valedicens, & principibus Franciæ de more patriæ, extremum osculum libans, tanto sensu à suis, & patriâ hæc Regina virgo divellitur, ut è vestigio eam animus liquerit, & tota exanimis in terram corruerit. Ubi hoc memoratu dignum accidit: dum paululum refocillata, Cardinali Toletano inniteretur, his Regii psaltis verbis eam animavit: b *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, &* OBLIVISCERE *populum, & domum patris tui.* Cui accinuit Præsul: *Et concupiscet Rex decorem tuum.* Quo dicto animum resumpsit, & in Hispaniam perrexit. Quantò potiori jure hæc cœlesti Sponsæ, immortali Regi tradendæ accinuntur? *Nam*, ut aureè Chrysostomus, c *quæ Sponsum acceperit Regem in terra, omnibus se putat esse beatiorem. Tu* (si velis) *habes non terrenum, nec conservum; sed eum qui in cælis,* eum qui est super omnem principatum, & potestatem &c. *Quomodo non omnia relinquis, quæ hic sunt, etiamsi animam ipsam relinquere oporteret?* quomodo non omnium oblivisceris, ut uni illi adhæreas; causam nôsti, ô filia? quia anima tua arida est, jejuna est, & musto Sancti Spiritus non potata, non inebriata. Scio multos dubitare, an, & quando quis verè ebrius fuerit? Lessius, gravis Theologus, inter signa pridianæ ebrietatis, hoc primum ponit: d *Quando quis postridie* NON MEMINIT, *quid dixerit, egerit: quomodo domum venerit, aut cubitum concesserit: à quo deductus, vel adjutus.*

z August. in Psalm. 44. a Andreas Faum in hist. Navarræ, sub An. 1559.

b Psal. 44. c Chrysost. Serm. quod regulares fœminis non cohabitent. d Lessius de jure, & instit. l. 4. c. 3. dub. 3. n. 30.

Aliàs

Aliàs autem id probè meminisse solet; magnum signum habet hesternæ ebrietatis, quod omnium istorum nullam habeat memoriam. Imò plerique musto hujus mundi ebrii, ac temulenti, omnium obliti, domum invenire non possunt: si de patria, parentibus, propinquis rogentur, nullius memoriam habent.

Aliam planè cœlestem oblivionem sancta ebrietas, & divina temulentia induxit, in mentem tot juvenum, ac puellarum, qui musto Sancti Spiritus ebrii, omnium obliti, Christum secuti sunt, de quibus Hipponensis Antistes: e *Hoc musto inflammantur, & hoc præclaro poculo quotidie* INEBRIANTUR *etiam corda fidelium, & animæ convertentium; quod frequenter fieri videmus, quando præ desiderio salutis suæ, parentes, & patriam suam fugiunt. Exeunt nullo compellente de terra, & de cognatione sua, & mortui huic mundo, alios spiritualiter animarum inquirunt parentes, & liberi sub jugo veniunt. Et paulò antè elati, atque sublimes, humilia affectant, superba fastidiunt, & cupiunt esse quod ante despexerant, & odisse incipiunt, quod fuerant* (sic videmus indies homines temulentos, auctoritatem omnem exuere, fastum deponere, & ad infima se abjicere) *hoc itaque musto spiritales animæ* INEBRIATÆ, *& penitus commutatæ, abstinentiam deliciis, vigilias dulcibus somnis, paupertatem divitiis anteponunt.* Hi ubi calicem Domini vel semel delibârunt, & gustârunt quàm suavis sit Spiritus ejus, ebriorum more, non meminêre amplius, quæ veteris sunt hominis, quæ noxiæ, & lubricæ conversationis; unde Carthaginensis Præsul: f EBRIETAS *Dominici calicis, & sanguinis, non est talis qualis* EBRIETAS *vini sæcularis. Cùm diceret Spiritus Sanctus in Psalmo: Calix tuus* INEBRIANS, *addidit, peroptimus; quod scilicet calix Dominicus sic bibentes* INEBRIET, *ut sobrios faciat, ut mentes ad spiritualem sapientiam redigat, ut à sapore illo sæculari, ad intellectum Dei unusquisque resipiscat: & quemadmodum vino isto communi mens solvitur, & anima relaxatur, & tristitia omnis deponitur; ita epoto sanguine Domini, & poculo salutari, deponatur memoria veteris hominis, & fiat* OBLIVIO *conversationis pristinæ sæcularis.*

Quod si videris Christi sponsas, filias Deo devotas, sanctimoniales claustro abditas, ad crates, psittacorum instar, horas, & dies, cum sæcularibus texere, vanas, & inutiles sermocinationes serere, conversationem mundanam quærere, noveris eas *poculo salutari* non gustato, adhuc memoriam veteris hominis, & conversationis pristinæ retinere, & fovere. Nam quæ cœlestibus ebriæ sunt deliciis, omnia quæ mundi sunt obliterarunt. Audi S. Amadæum hom. 6. de laudibus Virg. EBRIETAS *hæc summa sobrietas est, hæc mundi memoriam* OBLITERAT, *& Deum præsentem animo semper inculcat*; quæ ebrietas facit, ut viri Religiosi, ac Sanctimoniales, qui juxta Prophetæ monitum, obliti sunt populum suum, & domum Patris sui, simul g omnium deliciarum, quas in mundo habuere, obliviscantur, ne ejusmodi molestis, ac perniciosis imaginationibus, ac phantasiis, etiam

e August. Serm. 155. de temp.

f Cyprian. Epist. 63. g Oblivio omnis vanitatis præteritæ.

etiam intra clausos parietes divexentur, & mille distractionibus, & tentationibus intra cellæ angustias, & pias commentationes infestentur. Unde Paschasius in illud Psalmi 44. OBLIVISCERE *populum tuum*, *hic notandum* inquit, *quod* OBLIVISCERE *dixit*, *& non tantum deserere corpore mandavit*: *quia quod* OBLIVISCITUR, *nullo affectu cordis retinetur*. Novi etenim teneras mentes, ab uberibus mundi abstractas, affectu parentum, & propinquorum, recordatione libertatis, & vanitatis præteritæ, tædio quodam vitæ religiosæ susceptæ, ac prope desperatione, in amarissimas lacrymas non rarò prorupisse.

Hinc est quod Paulus clamat, & inculcat: h *quæ retro sunt* OBLIVISCENS. Hæc S. Thomas, Bruno, & Anselmus, de temporalibus bonis, & mundi pompis, ac illecebris, à Paulo contemptis, ac derelictis, intelligunt. Quod viris, ac fœminis Religiosis competit, ac iis omnibus, qui sæculo spreto, se Deo dedicarunt; sic enim Sanctus Remigius de iis, quæ oblivisci oportet: *quæ sunt illa, quæ retro sunt*, OBLIVISCENDA? *omnia temporalia, & transitoria, prædia, divitiæ, & commoda præsentis vitæ*; horum enim viva recordatio, & matris blanditiæ, & patris deliciæ, & ampla patrimonia, & oblata matrimonia, non semel teneros tironum animos ad sæculum reduxerunt. Quibus pravis ex veteri memoriâ suggestionibus ut occurreret S. Bernardus, fratres de monte Dei, qui sæculo nuntium remiserant, his verbis hortatur: i *Exclude etiam ab oculis exterioribus, quod desuevisti videre: ab interioribus, quod amare: quia nihil tam facile recrudescit, quàm amor, & maximè in tenerioribus animis*, à quibus omnes species, quæ vetera in memoriam reducerent, abesse quam longissimè cupiebat.

Ad quod conducit omne commercium cum sæcularibus per colloquia, per epistolas de rumoribus, de negotiis parentum, fratrum, sororum, propinquorum rescindere, quæ & veteres, & novas species concitare solent, quæ inter orandum, psallendum, etiam communicandùm importunè repræsentari solent; ab his verò qualiter vir Religiosus feliciter sese expediverit, refert Cassianus: k Cum ille per an. quindecim, „ multas recepisset litteras à Pa- „ tre, Matre, aliisque amicis ex „ provincia Ponti; quandoque „ grandem accipiens fasciculum „ litterarum, diuque apud se vol- „ vens *quantarum*, inquit, *cogita-* „ *tionum erit mihi causa hæc lectio?* „ Quæ me vel ad inane gaudium, „ vel ad tristitias infructuosas „ impellent. Quot diebus, horum „ recordatione qui scripserunt, „ intentionem pectoris mei à „ proposita contentione revoca- „ bunt? Post quantum temporis „ digerenda est hæc mentis con- „ cepta confusio, si semel animus, „ litterarum permotus effectu, „ eorum recolendo sermones, ac „ vultus, quos tanto tempore de- „ reliquit, iterum eos revisere, „ ipsisque cohabitare, & animo, „ & mente cœperit interesse Nec „ diutius cunctatus fasciculum in „ ignem conjecit: *ite*, inquit, „

h Ad Philipp. 3. v. 13. i Bern. l. de vita solitar. ad fratres de monte Dei.

k Cassian. lib. 5. de cœnobit. instit, c. 32.

cogitationes Patria, pariter concrematini, ne me ulterius ad illa, qua fugi, revocare tentetis.

Ingerit memoria veteres satis phantasias, non est quod materiam novis suscitetis; sed & has, & illas, facile obliviscemini, si dulcedine cœlesti vos inebriari contigerit: Nam qui vel semel rerum divinarum suavitate, & torrente voluptatis æternæ, alta & attenta mente ebrius fuerit: à terrenis, à suis, à se totus, quasi mente abalienata, omnium vanitatum obliviscitur: l INEBRIABUNTUR, inquit Augustinus, *ab ubertate domus tua, & torrente voluptatis potabis eos, quoniam apud te est fons vita. Vides qua inundatio, & affluentia pradicetur fontis aterni, quam etiam* EBRIETAS *quadam consequitur: quo nomine mihi videtur mirabiliter significari* OBLIVIO *illa sacularium vanitatum, atque phantasmatum.* Ut patuit in elatis illis mentibus divino musto ebriis, quæ à terris etiam corpore sublimes, & suorum, & sui, & omnium quæ in mundo sunt, rapiebantur.

Qui fit, vos hac sancta oblivione non potiri? qui fit vos tot, tamque molestis sæcularium vanitatum cogitationibus, & phantasmatis infestari, ut ne ad horæ quadrantem, divinis attentè vacare possitis? deest vobis m *illa inundatio, & affluentia fontis aterni, quam* EBRIETAS, *&* OBLIVIO *vanitatum, atque phantasmatum consequitur.*

Alter sanctæ hujus Ebrietatis fructus est, quod n anxietatē animi, inquietudinem mentis, scrupulos conscientiæ de peccatis præteritis, imò & cogitationes lubricas, & tentationes gravissimas, velut è cœnoso lacu vaporantes, tollat, dum eorum omnium, cum spe firma in Deum, oblivionem inducit. Hoc est quod idem Doctor tradit: p *poculum tuum* INEBRIANS, *quam praclarum est*, PRÆTERITORUM DELICTORUM OBLIVIONEM *prastans*; invenire enim est mulierculas, semper de præteritis solicitas, & anxias, an benè, & integrè confessæ, an satis contritæ, an verè absolutæ. hinc eadem iterum, iterumque, & per crebras, ac prolixas confessiones generales repetere volunt, nec unquam acquiescunt. Aliæ, veteres carnis blanditias, & præteritam lasciviam recogitando, non exiguo labendi periculo sese exponunt; hæ quippe species recurrentes, etsi & occasio desit, & persona complexa absit, rursus peccati illecebras, ut præsentes menti objiciunt, & ad novum peccatum pelliciunt; de quo rectè S. Cyrillus Alexandrinus amicum monet, quem sic alloquitur: q *profecto amice, arumnosissimum est, iterum velle laborare eo morbo, à quo per virtutem Dei semel erepti sumus!* cui malo hoc remedium subjungit, PRÆTERITORUM OBLIVISCENS, id est *vita lubrica, quia periculosum respicere in illam, & solam* MEMORIAM DELICTORUM *habere.* Clama igitur cum Augustino: r *Quis mihi dabit* (Domine) *ut tu venias in cor meum, &* INEBRIES *illud, ut* OBLIVISCAR *mala mea, & unum bonum meum amplectar te?*

l August. tom. 1. lib. 6. musicæ. c. 16. m August. cit. n Oblivio peccatorum præteritorum.

p Aug. in Psal. 22. q Cyrill. Alex. de adorat. in Spiritu. ad amicum. r Aug. lib. 1. conf. c. 5.

Theophylactus hunc locum Pauli, *quæ retro sunt obliviscens*, vult f etiam oblivionem nos habere virtutum, ac bonorum operum, quæ fecimus; sic enim de se ipse fatetur: *præteritarum virtutum* NIHIL REMINISCOR, *nec memoria repeto benefacta, retrorsumque, & post tergum illa relinquo. Ita ut nullam de cætero habeam rectè factorum recordationem*: horum etenim recordatio, subinde ad inanem extollentiam (cum adjuvante Dei gratia facta sint, illique adscribenda) hominem extolleret, omni merito destitueret, & à progressu virtutum retardaret. Nam t ut cursor, inquit Chrysostomus, non quot spatia confecerit, cogitat; *sed quot adhuc restent*: *ita & nos, non quantum in virtute progressi sumus, cogitemus; sed quantum adhuc progrediendum restet.* Unde rectè subdit, non dixisse Paulum, non cogito, aut non recolo, sed quod majus pondus habet, *obliviscens*: *tunc enim* inquit, *valde vehementes sumus, & omnem animi impetum, in id quod restat, conjecimus, cum præterita OBLIVIONI MANDAVIMUS.*

Generatim quidem utile est (non tamen scrupulosis & anxiis conscientiis) de præteritis dolorē excitare; sed non in particulari, potissimum in materia lubrica; potius consilium prudens, ac salutare monitum magni Patris Augustini amplectendum: v *OBLIVISCERE PRÆTERITA quibus male vixisti.* Atque ita fiet, ut omnibus illis tetris Phantasmatis obliteratis, anima castis, & sanctis cogitationibus plena, ac pura, dilecto suo appareat: x *Si enim per OBLIVIONEM pravorum erratorum maculas deleveris, proprio decore assumpto, desiderabilis apparebis sponso Regi.*

Superest nunc optima, maximè salutaris, & necessaria oblivio y injuriarum: Quemadmodum enim earum recordatio, & memoria, continuæ aversionis, dissensionis, odii, rixarum, vulnerum, & cædium, gravissimorum scelerum, ac consequenter æternæ damnationis causa existit; ita earum oblivio, quæ Christiana est, omnia illa mala ex animo prorsus delere, & obliterare consuevit. Hanc oblivionem inducit illud mustum divini amoris, quo hodie Apostoli inebriati sunt. Richardus à Sancto Laurentio, in illud cant: *meliora sunt ubera tua vino*, sic ait: z *vinum INEBRIARE potest hominem ut præteritarum sit IMMEMOR offensarum, & sit facilis ad condonandum, & largus ad donandum.* Quod si ea vis, & virtus vino nostro est, quantò excellentiorem, & potentiorem calix ille inebrians in Christianorum mentibus concitabit, dum ut supra diximus a, de eodem calice bibimus.

Quidam tamen injuriæ sibi à multis annis illatæ memores, imò oblitteratæ, dum eam recogitant, palam fatentur se oblivisci non posse, unde assiduò excandescunt, & vindictam spirant; quod de Tiberio assidua injuriarum recordatione, iras acuente dicebat Tacitus: b *animo revolvente iras*, *etiamsi*

f Theophylact. in 3. epist. ad Philipp. Oblivio virtutum. t Chrys. hic. v Aug. in Psal. 57.

x Basil. in Ps. 44. v. 11. apud Corderium in caten. y Oblivio injuriarum. z Richard. à S. Laur. l. 2. de laud. Virg. part. 3. a V. Festo. Pent. b Tacitus. l. 4. annal.

etiamsi impetus offensionis langueraret, MEMORIA valebat.

Sed quis, amabo, ejusmodi hominibus succenturiator erit, illos non posse oblivisci (dicam postea quomodo) Bellarminus & doctrinâ, & vitæ sanctimoniâ eminentissimus Cardinalis, eos canibus magis brutos, & bestias asserit, qui injuriarum memoriam retinent: c *Nonne canes*, inquit, *aliquando vehementissime verberamus, & ipsi statim omnium injuriarum OBLITI, motu caudæ nobis adblandiuntur?*

Sed hanc fortè homines brutis brutaliores, naturam canum esse dictitabunt, & persistent se non posse oblivisci. Audiant itaque homines, & quidem gentiles, qui ne guttam cœlestis fontis, unde oblivia potari potuissent, delibârant. Discant à Phocione, *d* qui innocenter damnatus ad mortem, jam jamque occidendus, rogatus ab amicis, numquid filio mandatum vellet? Respondit: *volo ut illatæ mihi ab Atheniensibus injuriæ obliviscatur.* Quid ad hæc vos Christiani? qui dum ipsi per vos vindictam sumere non potestis, per filios, in tertiam, aut quartam generationem sumendam jubetis.

e Marcus Cato in balneo, *cum illi os percussum esset, non excanduit, non vindicavit injuriam, nec remisit quidem, sed factum negavit: majori animo non agnovit, quam ignovisset.* Rationem reddit: *f* quia *non memini* inquit, *percussum me.* Ille recens percussus, & injuriâ gravi affectus, *non meminit*? tu levi verbo perstrictus, non ad menses, sed & annos vindictam spiras, & te optimè, imo pessimè, meminisse, nec oblivisci posse jactitas.

g *Divo Julio Cæsari hoc imprimis etiam ab hostibus datum scio, ut memoriâ polleret eximia, de qua M. Tullius ait: quod nihil soleret, PRÆTER INIVRIAS OBLIVISCI.* Non est itaque quod quis tenacitatem memoriæ in excusationem inducat, cum & Cæsar, & Cato, teste Tullio, optima polleret memoria, & nosset injurias oblivisci; quæ recordatio injuriarum, ut maneat in memoria, oblitteratur ratione, voluntate, & virtute, nihil illi mali, sed omne bonum optando, & suppeditando. Hanc tenacitatem memoriæ, aut potius perversæ voluntatis, execratur Augustinus dicens: h *Quis enim dubitet, multo esse melius habere bonam mentem, quam memoriam quantalibet ingentem? nemo enim malus est, qui bonam habet mentem; quidam verò pessimi, memoria sunt mirabili: qui tantò pejores sunt, quanto minus possunt, quod malè cogitant, OBLIVISCI*; quod tamen disertis verbis præscribit, & præcipit Ecclesiasticus: i *omnis injuriæ proximi* NE MEMINERIS.

Quare si oblivionem hanc apud gentiles viguisse legimus, quidni apud Christianos, quibus potentissimum medium, & præsentissimum remedium est in præclaro illo calice, qui inebriat, & Sanctam inducit oblivionem: E quo omnes bibimus, & ipse redemptor, ex eo amystidem charitatis, & haustum dilectionis nobis propinavit, ut supra diximus *k*.

Omnium itaq; oblivisci vos oportet,

c Bellarm. con. 25. d Plutar. e Sen. de constant. cap. 14. f In notis senecæ.

g Petrarcha rerum memorab. l. 2. c. 1. h August. lib. 7. de civit. c 3. i Eccl. 28. k Festo pent.

tet, *l* & unius, ac solius Dei dumtaxat recordari. Ubi, ut hic finem imponam, apophthegmatis loco serviet, illud Eminentissimi Cardinalis, Petri Aldobrandini: Apud quem dum fortè super mensam, nonnulli viri Principes multa rerum peritia instructi dissererent, sermo de variis memoriæ portentis institutus est: *m* cumque unus Mithridatem ex eo maximè commendandum dictitaret, quod duas & viginti linguas disertè calleret; atque huic alter, Themistoclem non inferiorem assereret, qui omnium civium nomina teneret, & quod semel audierat, nunquam oblivisceretur: Tertius verò Hortensium induceret, qui totum diem in auctione sedens, omnes res venales, & pretia earum, & emptores ordine recenseret; postremus denique, cum præ his Cyrum Regem extolleret, quod omnium militum suorum, in numerosissimo exercitu, nomina apprimè sciret. Aldobrandinus ad hæc, illud Ecclesiæ Principio dignum epiphonema subjecit: Ego verò, inquit, hanc optimam memoriam esse judico, *ut homo non obliviscatur sui, & Dei.* Hoc est quod præclarus ille Consul Romanus, hominem de memoriæ tenacitate gloriantem, monitum voluit: *n jactas te, quod memoria apprimè tenax. Unde hæc igitur OBLIVIO COELESTIVM PRÆCEPTORVM, quæ tam pauca sunt numero? unde OBLIVIO DEI VNIVS? unde OBLIVIO SVI MET?*

Memorandos, sed & miserandos casus fateor, quibus nonnulli omnis memoriæ jacturam fecisse referuntur *p*; quos inter Philosophorum quendam sapientissimum, cerebro, lapide percusso oblitum fuisse litteras, ut ne quidem legere sciverit. Et grammaticum, qui cum asino, quo vectabatur, excidisset, accepto in capite vulnere, prorsus omnis scientiæ oblitum: Et Hermogenem Rhetorem, qui cum doctissimus suæ ætatis esset adolescens, senem factum, omnia oblitum; cum tamen omnia quæ curant senes, optimè meminerint. Alterum denique præcipiti casu, matris, & affinium, & propinquorum; alium morbo, etiam proprii nominis oblitum fuisse.

At præ his omnibus multò magis plorandus, & miserandus, qui sui, & Dei sui oblitus est, quæ memoriæ jactura gravissima est: ut potius omne malum nobis imprecari, & irrogari expediat, quam illius non meminisse, qui ab æterno nostri dignatus est recordari. q *Et quid est homo, quod MEMOR es ejus?* Et quis es tu, ô infinita bonitas, ut tui unquam possim oblivisci? r *adhæreat lingua mea faucibus meis, si non MEMINERO TVI.* Percutiat me Deus ulcere pessimo, si contigerit me ejus non recordari; quin ardentè illam, & amore divino ebriam animam imitemur, de qua Origenes: s *Magdalena OBLITA erat timere, OBLITA erat seipsam, OBLITA denique erat omnia, præter illum, quem diligebat super omnia*; in quo

l Memoria solius Dei habenda.
m Memoriæ portentosæ Cic. de Seneca. Pontani atrica bellar. part. 1. mira c. 72.
n Petracha lib. 1. de remediis utriusque fort dial. 8.

p Omnium obliti. Cornel. ad Rom. c. 11. v. 8. Petrarcha cit. Galenus. l. 1. Synt. causa 7. q Psal 8. v. 6. r Psal. 136. v. 6. s Origenes. hom. 10. de Magdal.

solo

ſolo cum omnia haberet, amore ejus ebria, lætitia exultabat inenarrabili, quæ altera eſt proprietas vini hujus ſpiritualis.

§. V.

Vinum t *ad lætitiam creatum eſt.* Eccl. 30.

Videre eſt in omni communitate, in omni convivio, qui ante triſtes, tetrici, melancholici, hauſtu uno, alterove liberalius ſumpto, mentes ſerenari, animos geſtire, vultus hilareſcere, omnes gaudio exilire. Unde *u* Varro vinum, *hilaritatis dulce ſeminarium appellat.* Si vinum, quod humus profert, & fimo, ac ſordibus pingueſcit, hos ſpiritus habet, tantamque animis, & corporibus lætitiam infundat; quid non poterit muſtum illud cœleſte Spiritus Sancti, quod non brevem, vanam, & inſanam quandam lætitiam; ſed ſolidam, veram, & Spiritualem animis ingenerat, quam hac Pentecoſtes ſolennitate, poti diſcipuli, ipſo vultu, & „ nutibus, & geſtibus ſatis indi- „ carunt: Sic enim Carthuſianus: „ *x* in ipſo diſcipulorum vultu „ ſplendor quidam, & lætitia re- „ lucebat cum rubore; qui malè „ affectis hominibus, ac temera- „ riis, anſam dederit exiſtiman- „ di, dicendique *illos ebrios eſſe.*

Unde autem oriatur, ut vinum hominem lætificet, doctiſſimè tradit Antiſtes Abulenſis, in illud Judicum, ubi vitis loquitur: *numquid poſſum deſerere vinum meum, quod* LÆTIFICAT *Deum, & homines?* Ubi ſic diſſerit: *y* „ homines lætificantur vino du- „ pliciter. Uno modo directè, in „ quantum vinum apponit quan- „ dam lætitiam, multiplicando „ Spiritus, & confortando cor, & „ ſic accipitur Pſ. 103 *z ut educas* „ *panem de terrâ, & vinum* LÆTI- „ FICET *cor hominis.* Secundo mo- „ do lætificat indirectè, ſcilicet „ tollendo curas, & inducendo „ oblivionem dolorum; & ob „ hoc erat conſuetudo inter He- „ bræos, quod quando aliquis erat „ triſtis nimis, pro morte paren- „ tum, vel amicorum, quod dare- „ tur ei vinum, ut oblivi ſceretur „ triſtitiæ & conſolaretur. Sic „ patet Proverbiorum 31. *a Date ſiceram mœrentibus, & vinum* „ *his qui amaro ſunt animo: bibant,* „ *& obliviſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non recordentur amplius.* Septuaginta legunt: *date* INEBRIATICUM *his, qui in mœroribus, & vinum his qui in doloribus.* Simile patet Eſdræ 3. *b* vinum *mentem liberi, & ſervi, pauperis, & divitis, & omnem mentem convertit in ſecuritatem, & jucunditatem, & non meminit omnem triſtitiam, & debitum,* aut alias quaſcumque graviores curas, ac moleſtias; nam ut ille cecinit:

> c *Cura fugit, multo diluiturque mero.*

Ut autem & nos *læti bibamus* SOBRIAM EBRIETATEM *Spiritus*, fons lætitiæ copioſè omnibus ſcaturiit, quo factum, inquit

t 5. Proprietas vinum lætificat. u Clem. Alex. l. 2. pæd. c. 2. x Dionyſ. Carth. in acta hic.

y Toſtatus in judic. 9. v. 13. z Pſal. 103. v. 15. a Prov. 31. v. 6. & 7. b Eſdræ lib. 3. c. 3. v. 20. c Ovid. lib. 1. de arte.

Bernardus,ut *flueret, per vicos, & plateas omnes illius civitatis vinum, in qua* LÆTITIA CORDIS *non carnis luxuria est: nam terrigenæ, & filii hominum, vinum ejusmodi non habebant.*

Quin & alterum lætitiæ fontem Eucharistico vino redundantem, Benignissimus Redemptor noster nobis jugiter manare fecit: in quo solerter ad propositum nostrum, Doctor Angelicus disquirit causam, d cur vinum de vite,propria sit materia Eucharistiæ, non verò *vinum malorum granatorum,vel mororum,aut hujusmodi*? hanc inter cæteras causam adfert:*quia vinum vitis magis competit ad effectum hujus Sacramenti, qui est* SPIRITUALIS LÆTITIA: *quia scriptum est, quod vinum* LÆTIFICAT COR HOMINIS. Quod & sponsa satis disertè indicat, dicens: e *introduxit me Rex in cellam vinariam.* Et mox subdit: *Exultabimus &* LÆTABIMUR IN TE. In hunc modum verba illa accepêre Ambrosius, & Hieronymus,qui SacrasVirgines,Christi Sponsas compellans ait: f *Quomodo enim* LAETITIAM *non habebunt,quæ* INEBRIATÆ *poculo Salvatoris, generantur Virgines, & audent dicere: introduxit me in cellam vinariam. ideo* LÆTATÆ *sumus.*

Auditores,non Virgines dumtaxat, & sponsæ Christi, sed & vos omnes hoc poculo lætitiæ inebriari,& lætari potestis.

Sententiam D. Thomæ confirmat Paschasius,libro de corpore, & Sanguine Domini: g *ideo speciem vini jure tenet in sensu, dum spiritualiter sanguis potatur in mysterio,quia* LÆTIFICAMUR SPIRITUALI LÆTITIA *ad gaudium; hinc verò redimumur de morte ad vitam: ideo David cecinerat, quod vinum* LÆTIFICAT *cor hominis,utique* LÆTITIA SPIRITALI, *propter quod in eadem substantia jure celebratur hoc mysterium: quia Christus est vinum, quo* LÆTIFICANTUR CORDA CREDENTIUM; *de quo nimirum Joseph meridie, qua hora Christus passus est,mysticè cum fratribus legitur* h INEBRIATUS; *unde & nos intus* INEBRIAMUR, *& gaudemus* LÆTITIA ÆTERNA, *& gaudio* exultationis in Domino.

Ut verissimum sit illud, quod Ferdinandus Cardinalis,Mantuæ Dux, nummo aureo, cui signum Ven.Sacramenti impresserat, in orbem inscripsit. i *nihil isto triste recepto*: non jactura bonorum, non mors dilectæ conjugis, aut unicæ prolis,non ipsa etiam quæ antea materia doloris erant,præterita peccata, denique *nihil isto triste recepto*, homini accidere potest; quia k *epoto illo calice, mæstum pectus ac triste, quod prius peccatis urgentibus premebatur, divina indulgentiæ* LÆTITIA *resolvitur.*

Hoc vino ebria, sancta Mechtildis, l *si homo agnosceret*, inquit,*quanta salus* (dulcedo, consolatio,gaudium) *ex Corpore Christi provenit,* PRÆ LÆTITIA *in se deficeret*; uti ipsa,aliæque ferventes animæ,præ gaudio defecêre.ut supra diximus die 3.Bacchanalium.O divinissime potus! illa-

d S.Thom.part.3.q.74.n.5. e Cant. 1.v.4. f Hieron.hic.Amb.l.5.de Sacram. c.2. g Paschasius lib. de Corpore & Sang.Dom.

h Gen.cap.43. i Hautin. de V.Sacram.n.264. k Cyprianus.epist. 63. l Mechtildis l.1.visionum. c.68.

bere

bere largiter animæ meæ, eamque totam inebria: imple intellectum meum, divinæ Spiritu scientiæ, & sapientiæ: voluntatem Spiritu fortitudinis, pietatis, ac timoris Domini: in cor meum, & carnem meam, viresque omnes, & sensus, quò divina capere, atque iis subservire possint, infinita tua virtus largissimè redundet. Hoc spiritali musto salubriter ebrius, obliviscar mei, & omnium mundi vanitatum, Deique æstuans amore, illius causa quidvis agam, & patiar: in pericula, & vulnera, in mortem ipsam intrepidus ruam. Atque ita pro tanti pretii Sanguine, propter me effuso, meum, sed quam impari commutatione, reddam sanguinem. Utinam saltem imposterum, hoc divino sanguine ebrius, usque ad sanguinem resistam, adversus peccatum pugnans, ut tandem eo pervenire mereamur, ubi electi tui *m* INEBRIABUNTUR *ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis potabis eos*, cujus vel unicam dumtaxat guttam, in monte Thaboræo, *ut gustavit Petrus, omnium oblitus*, *n* *clamavit* QUASI EBRIUS: *bonum est hic esse*. Quid erit ipso torrente potari, & inebriari? unam ille stillam dulcedinis gustavit, & omnem aliam fastidivit dulcedinem; quid putas dixisset, si magnam illam multitudinem dulcedinis, & divinitatis gustasset, quam abscondisti timentibus te, & illam quam amantibus te? Eò nunc votis feramur, & desideriis, eo suspiremus, anhelemus, & cla-„ memus cum sponsa, ignitis

m Psal.35.v.9. n Aug soliloq. c.22.
p Gilbert.ascetic.dissertatio.1.n.7.

Gilberti Abbatis verbis: *p* manifesta mihi teipsum, per teipsum, sicuti es, & sufficit mihi: „ satiabor cum apparuerit gloria „ tua, cum me infuderis vino il- „ lo, *vino novo, quod ipse propinas in* „ *Regno tuo*. Merum illud volo, „ non mixtum: purum & sine la- „ cte; quia lac parvulorum est. „ Evacuabuntur quæ sunt parvu- „ li. Meliora sunt quidem ubera „ tua vino, sed non isto; magis „ autem optimum illud super u- „ bera. Denique non hæc *inebri-* „ *ans*; sed illud & mentis statum „ in novos quosdam, inusitatosque „ que transfundit sensus. Ubera „ dum suguntur, siccantur, illud „ quod *inebriat*, exuberat jugiter. „ Nolo ejus fervorem, lactis fri- „ gore temperari, purum expecto, „ & perenniter manans, sic ete- „ nim legimus: INEBRIABUN- „ TUR *ab ubertate domus tuæ, quo-* „ *niam apud te est fons vitæ, & in* „ *lumine tuo videbimus lumen*. Ac „ tandem concludit: *inusitata hæc* „ *planè* EBRIETAS, *quæ lumine fit*, „ *non liquore: sinceritate, non sice-* „ *ra*. Scire vultis, quam hæc *in-* „ *usitata planè* EBRIETAS? Richardum Victorinum audite, & aureum ejus effatum alta mente reponite: *q* *Audacter*, inquit, *affirmo, quod sola una hujus mellis stilla potest, quod totus mundus non potest; cor quidem copia mundi non satiat, una hujus dulcedinis gutta planè* INEBRIAT.

q Richard. Victorin. Serm. de Spiritu Sancto.

FESTUM TERTIUM PENTECOSTES.

Gratia SPIRITUS SANCTI *effusa*, Act. 10.

Attractus ab alto
SPIRITUS. Virg. 3. Georg.

ARGUMENTUM.

IMmenſam illam* Dei in nos bonitatem, ſacrarum litterarum oracula, & ſanctorum Patrum teſtimonia, in *Fonte perenni* nobis adumbrarunt, quia totus in nos Deus effuſus eſt: *planè ineffabilis divinæ circa nos dignatio charitatis*, clamat melliflui Doctoris Diſcipu-

lus r; *Parum erat* PATRI *tradidisse* FILIUM, *ut redimeret servum, nisi daret & SPIRITUM SANCTUM, ut servum adoptaret in filium.* Fons inexhaustus est, & gratis omnibus scatet, ac patet. Effusa quidem, & prodigialiter prodiga fuit quorundam Principum, ac Regum in suos munificentia; sed non perennis, & in eos effusa, quorum obsequia spectabant, & merita. Talis hodie multorum non tam munificentia, quàm mercatura, qui pauca dant, ut majora recipiant, & plura in se, ac suos redundent, quod s *mercenarium beneficium* est. Non sic divinus ille Spiritus, qui hodie super omnem carnem effusus est: t *qui non agit propter utilitatem, sed propter suam bonitatem.* Hanc quisquis æmulari studuerit, Deo non solum simillimus, sed & quodammodo Deus erit; juxta illud Nazianzeni: v *Fac calamitoso sis* DEUS, DEI *misericordiam imitando.* Solus *attractus* & illapsus *ab alto* SPIRITUS, faciet è vasis vina in ventres pauperum, aurum è crumenis in sinus egenorum, Dominorum in servos, Superiorum in subditos munificentiam largè effundi. *CharItas DeI MIrabILIter In Vos effVsa est*, ut & hanc imitando Deo simillimi efficiamini.

§. I. *Effundam de* SPIRITU MEO *super omnem carnem.* Actor. 2.

§. II. *Per* LIBERALITATEM (in pauperes, & egenos) *homo maximè assimilatur Deo, qui dat omnibus affluenter.* S. Thomas 22. qu. 117. art. 6.

§. III. *Sicut Deus vaticinatur per Joëlem*: SUPER SERVOS, ET ANCILLAS, EFFUNDAM DE SPIRITU MEO; *sic & Paterfamilias se munificentia, & liberalitate effundere debet in domesticos; in servos, & ancillas; superior in subditos.*

r Guarric, Serm. 1. in Pent. s Senec. lib. 2. de benef. c. 12. t S. Thom. 1. part. qu. 44. art. 1. v Gregor. Nazianz. orat. de paup. amore.

FESTUM TERTIUM

PENTECOSTES.

Gratia SPIRITUS SANCTI *effusa est.* Act.10.v.45.

Egiæ munificentiæ, ac divinæ largitatis symbolum, prisci Romani, & sacræ paginæ; nec non Ecclesiæ Patres, *Fontem perennem* jugiter manantem, ac omnibus scaturientem, rectè, & ritè statuerunt; quid porro Numini, qui est x *Fons vitæ*, & y *dat omnibus affluenter*, congruentius accommodari, ejusque effusam in nos gratiam, ac prodigam beneficiorum munificentiam aptius adumbrare posse videtur? cùm ipse purpuratus vates illum, z *Fontem vivum* appellare non dubitârit; quo velut sacro Emblemate, seu pio schemate sancti Patres usi sunt: a *Divinis in rebus considerandis, & explicandis excellentissimus Dionysius* (ut illum nuncupat Damascenus) infinitæ bonitatis largitatem, excellentiori encomio deprædicare nequibat, quam *b Fontaneam Deitatem* indigitando: quia Deus, sicut fons copiosè, & gratiosè scaturiens, omnibus se communicat, sempérque inexhaustus, largiter fluens, in nos redundat, & unus triplici scaturigine se totum in homines effudit. c *Pater* quidem, ut Augustinus, d *Ecclesiæ lingua*, loquitur, *Fons est bonitatis*; qui, quidquid natat in aquis, quidquid in aëre volitat, quidquid in silvis cursitat, quidquid in campis germinat, quidquid sapit in cibis, nitet in floribus, fulget in stellis, micat in gemmis, cœlo & terrâ continetur, liberali manu in nos profudit: ut exclamare libeat: e *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Munificâ suâ manu in sinum tuum tot divitias effudit: corpus tibi adaptavit omnibus numeris absolutum, ubi f *nihil frustra, nihil redundans, nihil minus quàm oporteat, nihil non necessarium, vel maximè expediens ad finem*; tum ne minimum cum gravissimo cruciatu deficeret, artificem illam corporis machinam, ne dente corroso, per tot annos servavit: mitto innumera quæ tibi, tuisque contulit beneficia. Unum omnia transcendit, quo omnipoten-

x Psalm.35.v.10. y Iacobi 1.v.5.
z Psal.41.v.3. a Damascenus orat. 42.
b Dionys.c.4.de divin.nominib.

c Liberalitas Dei Patris in nos.
d Damian.Serm.de S.Stephano.
e Psal.144.ver.16. f Lessius de provident.Dei, lib.1.c.2.n.65.

tiam

tiam suam exhausit, misit nobis *Filium*; nec hoc satis: misit & *Spiritum Sanctum*; hinc merito igne, qui hac Solennitate Discipulorum corda accendit, inflammatus Abbas Igniacensis exclamat: g *Planè ineffabilis divinæ circa nos dignatio charitatis! parum erat* PATRI *tradidisse* FILIUM, *ut redimeret servum: nisi daret & SPIRITUM SANCTUM, quo servum adoptaret in Filium.*

Ingens quidem Regum gratia, ac Imperatorum beneficentia fuit, qua hominem exterum in filium adoptarunt, ac Regni hæredem suffecerunt. Sic *h* Piso nobilis adolescens, à Galba Cæsare primum dilectus, postmodum adoptatus est. *i* Nerva Imp.. Ulpium Trajanum, virum Hispanum, nulla sibi cognatione junctum, ob virtutem hominis in filium adoptavit, in partem Imperii vocavit, Cæsaremque in curia appellavit; quin & Imperii jura, & insignia in Germaniam usque (cui tunc præerat) transmisit. Justinus quoque, sororis suæ filium Justinianum adoptavit, consortem imperii fecit, ac Successorem reliquit. Ast alia longè citra ullam comparationem, supra omnem æstimationem, *Patris Cœlestis* munificentia, qui nos abjectissimos servos per *Spiritum Sanctum* adoptat in filios, & Regni æterni constituit hæredes: k *Est enim adoptio, extraneæ personæ in Filium, & deinceps legitima assumptio*, hoc est, quod magnificis verbis extollit Guarricus: l *Dedit* FILIUM *in pretium redemptionis*, *dedit* SPIRITUM SANCTUM *in privilegium adoptionis, se denique* TOTUM *servat hæreditatem adoptatis.* Optata profectò, & beata sors, ut vilis, pauperculus, non à Regio Dynasta, sed ab ipso Deo adoptetur in filium, & bonorum omnium heres constituatur. Illud Deuteronomii 5. m *Ego sum Dominus Deus tuus*, ingeniose expendit, & nervosè appendit Oleaster verbum illud *tuus*, dum ait: n *Sunt aliqui Reges, & Domini, qui sunt* SUI: *alii qui sunt consanguineorum suorum, & amicorum. Deus verò non suus, sed* TUUS *esse voluit. Quid quæso habet Deus, quod non sit* TUUM? *si cœlum habet*, TUUM *est*, *cujus influentiis vivis. Si terram? eam dedit filiis hominum. Si stellas? eas creavit in ministerium cunctis gentibus.* Tum subdit illud Angelici Doctoris.

Se nascens dedit socium,
Convescens in edulium:
Se moriens in pretium,
Se regnans dat in præmium.
Quidquid denique est, & habet,
TUUM EST.

Quod ut planius, ac plenius cognoscatis, ad fontem recurramus: audistis quid diceret PATER, *Fons bonitatis*, attendite quid elargitus sit filius, Hipponensis Præsul edisseret: p *Quantum* PATER *habet bonitatis, tantum* FILIO *dedit: & plenus fons bonitatis, plenum* FONTEM *genuit bonitatis:* FONS FONTEM *genuit.* *Meritò Deo* PATRI *dicitur: quoniam apud te est* FONS VITÆ; *quis autē est iste* FONS VITÆ *apud* PATREM; *nisi de quo dicitur: in principio erat verbum, & verbum*

g Guarricus Serm. 1. in Pent h Sueton. i Cuspinianus. k S. Thom. in 4. dist. 42. qu. 2. art. 1. l Guarricus cit.

m Deuter. 5. n Oleaster hic. p Aug. contra Maxim. c. 23. Tom. 6. q Liberalitas Filii Dei in homines.

erat apud Deum, & vita erat lux hominum: hæc vita, FONS *vitæ est. Unde cùm dictum est, apud te est fons vitæ, continuo subjunctum est: & in lumine tuo videbimus lumen: hoc est, in Filio tuo, Spiritum Sanctum. Ex hoc Fonte bonitatis, ex hoc Fonte vitæ, id est, Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, secundum mensuram fidei sumentes, boni fiunt, vivificantur, illuminantur, implentur*. Parum fuit Patri dedisse sua, dedit & Filium, q qui se totum, & tam prodigialiter prodigus in nos effudit, de quo novissimis temporibus Zacharias vaticinatus est: r FONS PATENS *domui Israel, & habitantibus Jerusalem in ablutionem peccatorum*. In quę verba Magnus Gregorius, qui ut de eo Ecclesia testatur, admirabilia dixit, fecit, & scripsit, sic ait: f FONS OCCULTUS *est unigenitus Patris, invisibilis Deus*. FONS VERÒ PATENS, *idem Deus incarnatus*. Fons hic ab æterno in sinu Patris clausus, tandem dum venit plenitudo temporis, clavis, ac lancea, in cruce apertus, sanguineos rivos propinavit; quod suavissimo dicendi flumine, melleus Doctor fusè prosequitur: t *Ipse fecit*, inquit, *vel potius factus est, ut amaretur: se dedit in meritum, se servat in præmium, se apponit in refectionem animarum sanctarum, se in redemptionem distrahit captivarum*. Hæc præcipua liberalis ejus amoris capita: primum se dedit in meritum, quia v *meam ad hoc induit formam, ut suscipiat causam*; ita nostrum bonum curavit, ac si salus sua ex nostra penderet. Non in sua stetit forma quod potuit: non sua duntaxat elargitus est (quod erat munificentiæ) sed se ipse dedit, quod fuit prodigalitatis, eo maximè, *quod se distraxerit in redemptione animarum captivarum*. Principis Philosophorum hoc pronuntiatum est: x LIBERALIS *est superabundare in datione*.

Nero nondum in ferinam barbariem efferatus, y *divitiarum, & pecuniæ non alium fructum putabat, quàm profusionem*. Desinet Midas inaurare, quæ hic dare solebat. Pauca è multis conferam: z militi prætoriano ob causam aliquam jusserat centies HS. numerari; id est, ducenta quinquaginta millia Philippicûm. Et cum Agrippina mater, mirata improvidam fortasse liberalitatem, jussisset totam eam pecuniam ipso coram, in mensa exponi, & expandi, ut sic vel aspectu pœnitentiam eliceret, ille magno animo, jussit alterum tantum addi, & nesciebam, inquit, tam exiguum me dedisse.

Hoc Nero in militem; sed quid in Regii sanguinis Tiridatem? *quod vix* ipsi Suetonio *credibile videatur*, octingenta nummorum millia diurna in eum erogavit, abeuntique super his HS. millies contulit. Scito Tiridatem per menses novem Romæ, aut in finibus Romanis fuisse, & immunem habitum ab omni sumptu; decreta igitur *octingenta* millia, sunt viginti millia Philippæorum. Numera in mensem: quid ea nisi *sexcenta millia*: in novem menses: *quinque milliones quadraginta millia*. Jam abeunti datum millies HS. quasi in viaticum, quod

r Zach. 3. f Greg. in Ezech c. 20. t Bern. Tract. de diligendo Deo. v Bern. Serm. 28. in Cant.

x Aristot. l. 4. Ethic. y S. Thom. 2. 2. q. 117. att. 4. z Sueton. Lipsius de magnitud. Rom. l. 2. cap. 14.

quod iterum efficit *duos milliones, & dimidium.* Profusæ liberalitatis ipsius summa ad *quinquaginta quinque milliones ascenderat.* Mitto Augustos, Severos, aliósque, quorum stupenda dona apud Lipsium legere est. Hi ut multa dederint, plura sibi reservarunt, dederunt sua, nemo se; dederunt pecunias, nemo sanguinem, nemo vitam hostibus ad inauditam lanienam. At a *sic Deus (Pater) dilexit mundum, ut Filium unigenitum daret*, quæ S. Thomas attenta commentatione nobis ruminanda proponit: b *Non enim servum, non Angelum, non Archangelum dedit, sed* FILIUM: eúmque *non adoptivum, sed suum Filium dedit.* Accedit, *si plures filios habuisset, & dedisset unum, hoc etiam esset maximum; nunc verò Filium unigenitum dedit*: non ut huic Orbi imperaret, in eo ut verus Deus coleretur, deliciaretur, quod & ingentis beneficii loco haberi debuisset; at dare, & quasi prodigere, atque abjicere ad vincula, ad sputa, ad flagella, ad mortem acerbissimam. Hoc enimverò est c *superabundare in datione*, imò prodigum esse in datione: d *Totus siquidem mihi datus, & totus in usus meos expensus est*: animam quippe dedit tristitiæ, corpus universum flagellis, manus & pedes trabalibus clavis, oculos lacrymis, genas alapis, caput spinis, & ultimam quæ in corde gutta sanguinis latebat, vulnere lanceæ profudit; *ita toto se, totum me comparavit*, nullo suo, sed solo nostro emolumento. O ter maxime Isaac, rectè clamas: *Et tibi post hæc, fili mi, quid faciam?* ô Domine JESU; non plus ultra terminos, & columnas bonitatis, & liberalitatis extendere potes. Libet hanc profusam ac prodigam munifici Redemptoris nostri liberalitatem debito amore venerari, ac sacro stupore admirari: e *O Deum, si fas est dici, prodigum sui, præ desiderio hominis! an non prodigum, qui non solum sua; sed seipsum impendit, ut hominem recuperaret non tam sibi, quàm homini ipsi.*

Multi multa, & magna, liberali manu donarunt; sed ut vel periculum à capite amolirentur, vel ut f plura, ac majora reciperent. g Julius Cæsar, teste Suetonio, militibus singula interdum prædia viritim distribuebat, ut eos sibi fidos custodes, & defensores haberet. Instante civili motu, in Gallia cùm esset, *L. Paulum Consulem designatum, mille quingentis talentis flexit, ne contra se staret: Curionem, qui ære alieno obrutus, majore etiam summa, sexcenties* HS. *ut pro se staret.* Illa tot talenta, inquit Lipsius, reddunt nongenta millia Philippicûm, id est, pænè millionem in virum unum. Quid jam in Curionem? sexcenties HS. Ea faciunt quindecim centena millia Philippicorum, idque ut vitæ, & Imperio suo consuleret. Non hic finis, non hic animus amabili Redemptori nostro fuit, omnia sua, & se dedit, non ut suam sibi vitam, & Regnum servaret; sed ut nobis illud, & vitam æternam donaret. Hæc divi Thomæ doctrina est: LIBERALITATEM *esse propriam ejus, quibonus est, & quodammodo soli Deo convenire*:

a Ioan. 3. v. 16. b S. Thom. hic. c Arist. cit. d Bern. Serm. 3. in circumcis. Dom.

e Guarric. Serm. 1. in Pent. f Liberalitas nō debet esse mercenaria. g Sueton. in vita. Lipsius de magnitud. Rom. l. 2. cap. 12.

quia totus se communicat, & ipsum communicare est ei conveniens, sicut FONTI BONITATIS, *nulla inde exspectata commoditate*; perennis fontis in morem, qui in omnium, præterquam suiipsius, largiter, & liberaliter salit commoditatem.

Mortalium plerumque dona, plus mercaturæ, quam amicitiæ, & veræ beneficentiæ continent; pauca dant, ut majora recipiant. Talis Græculus ille, *h* qui Cæsari Augusto carmen obtulerat, atque ille acceperat, & nihil ultra Græculo iterum paranti dare, prævenit, & carmen à se dedit, ut ostenderet, talia & domi sibi nasci. Hic Græculus legere, mirari, & tandem manu in pauperem bulgam demissâ, denarios aliquot Augusto offerre cum dicto: *Si plus haberem Cæsar, plus darem.* Callidè egit, exiguo piscatus est, & cómonefecit se Regium ab eo donum exspectare. Augustus, ne quid munificentiæ suæ decederet, *sestertia centena* dari ei jussit, id est, *bis mille quingentos Philippicos.* Hæc mercatura, & usura indies in donis invenitur, pauca dant, ut plura accipiant. Invitant, à quibus se, suósque sciunt invitandos, mittitant sportulas, offerunt munera, à quibus beneficia, dignitates, hæreditates mercantur, quorum operâ, & auxilio egent. Sordidam hanc donationem suis coloribus depingit Seneca: i *Multum*, inquit, *interest, utrum aliquis beneficium nobis det suâ causâ, an nostra. Ille qui totus ad se spectat, & nobis prodest, quia aliter sibi prodesse non potest, eo loco mihi est, quo qui pecori suo hibernum & æstivum pabulum prospicit*: *eo loco, quo qui captivos suos, ut commodius veneant, pascit: & opimos boves saginat, ac defricat* MULTUM, *ut ait Cleanthes*, à BENEFICIO DISTAT NEGOTIATIO. Tales sunt, qui gobio multum piscari queunt, quos spe sua frustrandos, meritò Romanus Philosophus docet: k *Demus*, inquit, *beneficia, non fœneremur*; *dignus est decipi* (cum Græculo) *qui de recipiendo cogitavit, cùm daret.*

Vidistis quandoque, dum aqua in antlia subsidit, situlam aquæ affundi, ut plenior unda effluat, & uberius hauriant. Tales illi, quorum l *mercenarium beneficium est.* Sunt qui patruo, avo, amico, ejusque liberis, xenia, munuscula mittant, mensæ adhibeant: ægro electuaria, bellaria, omne genus cupediarum liberaliter elargiantur: noctes, & dies assident, obsequium, officium præstant; dum interim vulturum in morem, cadaveri, & pingui hæreditati inhiant: gentilis hæc censura est: m *Amico ægro quis assidet, probamus. At hoc si hæreditatis causa facit, vultur est, cadaver exspectat.* Nihil tam putidum, tam sordidum, ac homine indignum, quam beneficia mercede mercari; quod sic exaggerat: n *Pudeat ullum venale esse beneficium*: *gratuitos habemus Deos*, qui omnia movent, moliuntur in usus nostros, *omnia sine ulla mercede, sine ullo ad ipsos perveniente commodo faciunt.* Hæc gentilis exemplo Deorum: at longè verius exemplo summi, ac veri numinis, Theologorum Doctor Aquinas: o *Deus solus est ma-*

h Lipsius cit. c. 13. in fin. i Sen. lib. 6. de benef. c. 12.

k Sen. l. 1. de benef. cap. 1. l Sen. l. 2. de benef. cap. 12. m Seneca Epist. 95. n Sen. l. 4. de benef. c. 26. o S. Thom. 1. part. q. 44. art 4. ad 1.

ximè LIBERALIS, *quia non agit propter utilitatem; sed solum propter suam bonitatem.* Nihil quidquam omnes beati Spiritus, aut nos miseri homunciones, Deo utilitatis conferre possumus, qui omnia habet à se, & ante omnem creaturam sibi omnia fuit, & est, quare quæ abundanter, & gratanter nobis donat, in solam nostram ex bonitate sua, confert utilitatem; secus ac homines solent, ut idem Doctor solidissimè confirmat, dicens, ac docens: p *Quando non intenditur utilitas aliqua in dante, hæc datio dicitur liberalis. Constat autem quod illa datio, in qua intenditur utilitas dantis, numquam competit Deo: unde ipse singulariter dicitur* LIBERALIS: *quia in omnibus aliis dantibus, aliqua utilitas in dante, vel boni temporalis, vel spiritualis. Unde nulla datio est planè liberalis, nisi Dei*; nisi fortè tu credas, quod ex nostris precibus, pietatis ac misericordię operibus, ex sacrificiis antiquis, quæ omnia in utilitatem nostram benignus Dominus gratanter accipit, ei quidquam conferre possimus: q *Nisi fortè existimas, Deum fructum operum suorum ex fumo extortum, & thuris odore percipere*; quod vel cogitare insanum est, & impium, cùm nihil quidquam illi accedere, nec discedere queat. Merè igitur gratis se nobis impendit, & sua in nos beneficia profundit: r *O fluens* LIBERALITAS *Dei! ô indeficiens largitas divinæ bonitatis.*

Hactenus inexhaustum, ac perennem FONTEM BONITATIS, qui PATER, & FILIUS est, uberrime in nos manantem ostendimus, & quantum capere potuere vasculi nostri angustiæ, hausimus; nunc mysterium omnis dico: quid si hæc omnia à Spiritu Sancto, qui increatus amor utriusque, ab illo qui FONS VIVUS, *ignis, charitas est*, profluere ostendero? nónne dum ille nobis datus, & in nos effusus est, omnia bona pariter cum illo donata fuisse evicero? qua super re audiendus S. Thomas, qui f *non minus inter sanctos doctissimus, quàm inter doctos sanctissimus*, omnis largitatis, & liberalitatis verę originem, & fontem, ipsum amorem pronuntiavit, dicens: t *Ratio omnis* LIBERALIS *collationis, est* AMOR: *quod enim propter cupiditatem datur, vel propter timorem, non liberali datione datur; sed talis datio magis dicitur quæstus, vel redemptio. Quia igitur* SPIRITUS SANCTUS EST AMOR, *ex ratione suæ processionis, habet in se, & quod detur, & quod sit ratio dandi*, omnium quæ data sunt, quia omnia ex amore, qui ipse est, à Patre, & Filio profluxere. Unde artic. 3. quærit: v *Utrum per donum, quod* SPIRITUS SANCTUS *est, dentur omnia dona?* hæc controversia quibusdam peregrina, & supervacanea fortè videbitur, cùm constet quod Filius est etiam datus, *Isaiæ 9.* Secundò: multa dantur nobis à Deo, in quibus non datur *Spiritus Sanctus*, sicut data naturalia, & gratiæ gratis datæ. Ergo videtur quod non omnia dona dentur per donũ, quod est *Spiritus S.* Contra est quod dicitur; x *Illud quod est primũ in quolibet genere, est causa*

p S. Thom. in 1. dist. 18. art. 3. q Sen. l. 4. de benef. c. 25. r Guarricus Serm. 1. in Pent.

f Bessarion, Cardin. t S. Thom. in 1. dist. 18. art. 2. v Ibid. art. 3. x Ibid. Aristot. 2. metaph.

omnium,

quia totus se communicat, & ipsum communicare est ei conveniens, sicut PONTI BONITATIS, *nulla inde exspectata commoditate*; perennis fontis in morem, qui in omnium, præterquam suiipsius, largiter, & liberaliter salit commoditatem.

Mortalium plerumque dona, plus mercaturæ, quam amicitiæ, & veræ beneficentiæ continent; pauca dant, ut majora recipiant. Talis Græculus ille, *h* qui Cæsari Augusto carmen obtulerat, atque ille acceperat, & nihil ultra Græculo iterum paranti dare, prævenit, & carmen à se dedit, ut ostenderet, talia & domi sibi nasci. Hic Græculus legere, mirari, & tandem manu in pauperem bulgam demissâ, denarios aliquot Augusto offerre cum dicto: *Si plus haberem Cæsar, plus darem.* Callidè egit, exiguo piscatus est, & cōmonefecit se Regium ab eo donum exspectare. Augustus, ne quid munificentiæ suæ decederet, *sestertia centena* dari ei jussit, id est, *bis mille quingentos Philippicos.* Hæc mercatura, & usura indies in domis invenitur, pauca dant, ut plura accipiant. Invitant, à quibus se, suósque sciunt invitandos, mittitant sportulas, offerunt munera, à quibus beneficia, dignitates, hæreditates mercantur, quorum operâ, & auxilio egent. Sordidam hanc donationem suis coloribus depingit Seneca: i *Multum*, inquit, *interest, utrum aliquis beneficium nobis det suâ causâ, an nostra. Ille qui totus ad se spectat, & nobis prodest, quia aliter sibi prodesse non potest, eo loco mihi est, quo qui pecori suo hibernum & æstivum pabulum prospicit: eo loco, quo qui captivos suos, ut commodiùs veneant, pascit: & opimos boves saginat, ac defricat* MULTUM, *ut ait Cleanthes*, à BENEFICIO DISTAT NEGOTIATIO. Tales sunt, qui gobio multum piscari queunt, quos spe sua frustrandos, meritò Romanus Philosophus docet: k *Demus*, inquit, *beneficia, non fæneremur; dignus est decipi* (cum Græculo) *qui de recipiendo cogitavit, cùm daret.*

Vidistis quandoque, dum aqua in antlia subsidit, situlam aquæ affundi, ut plenior unda effluat, & uberius hauriant. Tales illi, quorum l *mercenarium beneficium est.* Sunt qui patruo, avo, amico, ejusque liberis, xenia, munuscula mittant, mensæ adhibeant: ægro electuaria, bellaria, omne genus cupediarum liberaliter elargiantur: noctes, & dies assident, obsequium, officium præstant; dum interim vulturum in morem, cadaveri, & pingui hereditati inhiant: gentilis hæc censura est: m *Amico ægro quis assidet, probamus. At hoc si hæreditatis causa facit, vultur est, cadaver exspectat.* Nihil tam putidum, tam sordidum, ac homine indignum, quam beneficia mercede mercari; quod sic exaggerat: n *Pudeat ullum venale esse beneficium: gratuitos habemus Deos*, qui omnia movent, moliuntur in usus nostros, *omnia sine ulla mercede, sine ullo ad ipsos perveniente commodo faciunt.* Hæc gentilis exemplo Deorum: at longè verius exemplo summi, ac veri numinis, Theologorum Doctor Aquinas: o *Deus solus est ma-*

h Lipsius cit. c. 13. in fin. i Sen. lib. 6. de benef. c. 12. k Sen. l. 1. de benef. cap. 1. l Sen. l. 2. de benef. cap. 12. m Seneca Epist. 95. n Sen. l. 4. de benef. c. 26. o S. Thom. 1. part. q. 44. art 4. ad 1.

ximè LIBERALIS, *quia non agit propter utilitatem; sed solum propter suam bonitatem.* Nihil quidquam omnes beati Spiritus, aut nos miseri homunciones, Deo utilitatis conferre possumus, qui omnia habet à se, & ante omnem creaturam sibi omnia fuit, & est, quare quæ abundanter, & gratanter nobis donat, in solam nostram ex bonitate sua, confert utilitatem; secus ac homines solent, ut idem Doctor solidissimè confirmat, dicens, ac docens: p *Quando non intenditur utilitas aliqua in dante, hæc datio dicitur liberalis. Constat autem quod illa datio, in qua intenditur utilitas dantis, numquam competit Deo: unde ipse singulariter dicitur* LIBERALIS: *quia in omnibus aliis dantibus, aliqua utilitas in dante, vel boni temporalis, vel spiritualis. Unde nulla datio est planè liberalis, nisi Dei*; nisi fortè tu credas, quod ex nostris precibus, pietatis ac misericordię operibus, ex sacrificiis antiquis, quæ omnia in utilitatem nostram benignus Dominus gratanter accipit, ei quidquam conferre possimus: q *Nisi fortè existimas, Deum fructum operum suorum ex fumo extortum, & thuris odore percipere*; quod vel cogitare insanum est, & impium, cùm nihil quidquam illi accedere, nec discedere queat. Merè igitur gratis se nobis impendit, & sua in nos beneficia profundit: r *O fluens* LIBERALITAS *Dei! ô indeficiens largitas divinæ bonitatis.*

Hactenus inexhaustum, ac perennem FONTEM BONITATIS, qui PATER, & FILIUS est, uberrime in nos manantem ostendimus, & quantum capere potuere vasculi nostri angustiæ, hausimus; nunc mysterium vobis dico: quid si hæc omnia à Spiritu Sancto, qui increatus amor utriusque, ab illo qui FONS VIVUS, *ignis, charitas est*, profluere ostendero? nónne dum ille nobis datus, & in nos effusus est, omnia bona pariter cum illo donata fuisse evicero? qua super re audiendus S. Thomas, qui s *non minus inter sanctos doctissimus, quàm inter doctos sanctissimus*, omnis largitatis, & liberalitatis verę originem, & fontem, ipsum amorem pronuntiavit, dicens: t *Ratio omnis* LIBERALIS *collationis, est* AMOR: *quod enim propter cupiditatem datur, vel propter timorem, non liberali datione datur; sed talis datio magis dicitur quæstus, vel redemptio. Quia igitur* SPIRITUS SANCTUS EST AMOR, *ex ratione suæ processionis, habet in se, & quod detur, & quod sit ratio dandi*, omnium quæ data sunt, quia omnia ex amore, qui ipse est, à Patre, & Filio profluxere. Unde artic. 3. quærit: v *Utrum per donum, quod* SPIRITUS SANCTUS *est, dentur omnia dona?* hæc controversia quibusdam peregrina, & supervacanea fortè videbitur, cùm constet quod Filius est etiam datus, *Isaiæ* 9. Secundò: multa dantur nobis à Deo, in quibus non datur *Spiritus Sanctus*, sicut data naturalia, & gratiæ gratis datæ. Ergo videtur quod non omnia dona dentur per donū, quod est *Spiritus S.* Contra est quod dicitur; x *Illud quod est primū in quolibet genere, est causa*

p S. Thom. in 1. dist. 18. art. 3. q Sen. l. 4. de benef. c. 25. r Guarricus Serm. 1. in Pent.

s Bessarion. Cardin. t S. Thom. in 1. dist. 18. art. 2. v Ibid. art. 3. x Ibid. Aristot 2. metaph.

omnium,

omnium, quæ sunt in genere illo, ait Philosophus; sed SPIRITUS SANCTUS *habet rationem primi doni, in quantum ipse est* AMOR PATRIS, ET FILII,*ergo videtur quod per hoc donum, omnia dentur.* Unde concludit,quod omnia quæ Pater dedit, & quod ipse Filius sit datus, per Spiritum Sanctum fuisse donata, per amorem, dum sic ait: *Ratio autem* LIBERALIS DONATIONIS EST AMOR, *qui secundum Dionysium, movet superiora ad provisionem minus habentium. & quia* SPIRITUS SANCTUS EST AMOR, *ideo ipse est ratio omnium eorum datorum. Et ideo etiam ipse Filius est datus per donum, quod est* SPIRITUS SANCTUS,*scilicet per* AMOREM.*Atque ita etiam omnia dona naturalia, & gratuita dantur nobis à Deo per* AMOREM,qui est SPIRITUS SANCTUS. Quis hic non amabili stupore, & mirabili amore defixus hæreat, & Deum in nos adeò prodigialiter prodigum, dum Spiritum Sanctum, & in eo omnia nobis donavit, agnoscat? y *An non prodigum*, clamat Guarricus, *qui sicut proprio filio suo non pepercit; sed pro nobis omnibus tradidit illum, sic nec* SPIRITUI SANCTO *pepercit* (*ut ita loquar*) *sed nova, & mira largitate super omnem carnem effudit illum.* Quà verò ratione,& quàm largiter effusus sit, jam dicemus.

y Guarricus Serm. 1. in Pent.

§. I.

Effundam de Spiritu meò super omnem carnem. Actor. 2. vers. 17.

DIvinus ille Spiritus, z qui Amor, & Bonitas increata est, continere se non potest, quin instar fontis uberrimi prorumpat, & se effundat, quia ut inquit celeberrimus rerum divinarum mystes, a *Apostolicus Doctor Dionysius* in sua sanctissima Theologia: & ex ipso divus Thomas: b *Ratio bonitatis maximè videtur ad* LIBERALITATEM *pertinere: quia bonum est diffusivum sui.* Facilè sua dona communicat Spiritus Sanctus, munificus, ac liberalis in omnes, gratiam offert,quin & exhibet, nisi rejiciatur, hinc illud: *Effundam de Spiritu meo.* Versio Hebr. *Spiritum meum.* Sanctus Hieronymus ait: c *Effusionem hic significare, gratiæ largitatem.* Sanctus Ambrosius libro primo de Spiritu Sancto cap. 7. *Quod capi non possit plenitudo Spiritus Sancti.* Idque *super omnem carnem*, super omnis conditionis homines, omnis ætatis, omnis sexus: *quia Spiritus non est acceptor personarum.* Hoc innuere voluit Moyses, cùm dixit: d *Spiritus Domini ferebatur super aquas*; non se sub aquis,non in terræ visceribus abscondebat; sed aquis superferebatur, ut omnibus se offerret, sua beneficia

z Liberalitas Spiritus Sancti. a Anastasius Sinaita l. 7. hexam. b Dionysius cap. 4. de divin. nomin. S. Thom. 2. 2. qu. 117. art. 6. c Hieron. apud Lorin. hic. d Gen. 1. v. 2.

om-

omnibus communicaret; quod tetigit. Guilielmus Abbas, dum ait: e *Ferebatur super aquas, scilicet omnibus se offerens, ad omnes se exhibens benefaciendo, & utilia providendo, quod est proprium* SPIRITUS SANCTI. Idipsum f coronâ martyrii gloriosissimus Cyprianus, nec Africanis atque Occidentalibus tantum; verum & Orientalibus Ecclesiis, fama prædicante, & scripta ejus longè latéque diffundente notissimus, sub variis typis, & obviis similitudinibus exponit de Spiritu Sancto, dicens: g *Profluens largiter, nullis finibus premitur, nec coërcentibus claustris intra certa metarum spatia frenatur: manat jugiter, exuberat affluenter: ut sponte sol radiat, dies illuminat, imber irrorat, FONS irrigat, ita se SPIRITUS CAELESTIS infundit:* Effudit se totum non modò in Dei Matrem, ejusque discipulos; sed & in peccatrices, & adulterantes à Deo animas. Audaci utar in re dissimili similitudine, fretus magno Abbatis Igniacensis patrocinio: h *multum*, inquit, *effusus, sui prodigus ille filius, qui tam patrimonium, quam seipsum donavit meretricibus; sed multò effusior PATER in recuperatione perditi Filii, quam ille in perditione sui; si tamen ulla debet esse comparatio gratiæ, & pecuniæ, Spiritus & carnis, Dei & hominis: vide enim quanta largitate tote orbe gratia SPIRITUS effusa sit, non solum justis confirmandis; sed & peccatoribus justificandis.* Quare illum invocemus, ad illum clamemus:

e Guiliel. Hierof. Catech. 17. f Augustin. lib. 4. contra duas Epist. Pelagil. g Cyprian. Epist. 2. ad Donatum. h Guarricus Serm. 1. de Pent.

Veni Sancte Spiritus,
Et emitte cælitus lucis tua radium.
Veni Pater pauperum, veni DATOR MUNERUM.
Lava quod est sordidum, riga quod est aridum,
Sana quod est saucium:
Flecte quod est rigidum, fove, quod est frigidum,
Rege quod est devium.
Da tuis Fidelibus in te confidentibus
Sacrum Septenarium:
Da virtutis meritum, da salutis exitum,
Da perenne gaudium.

Exundat, & redundat i SPIRITUS SANCTUS *divinæ* FONS *profluus charitatis*, atque ut inter fontes, ita in hoc stupendæ virtutes, & operationes; imo una stilla gratiæ, k à Spiritu Sancto infusæ, ut D. Thomas loquitur, *bonum est majus, bono totius naturæ universi.* Est fons in Ultonia l quo si quis abluitur, non canescit amplius; hunc autem fœminæ frequentant, & viri canitiem evitare volentes. m Daphnopoli fontem describit Eustathius, in quem si Virgo intraret, aqua pellucida remanebat; si verò corrupta, turbida continuò reddebatur. Nec minus mirandum, quod tradit Plinius: n in Dodone, inquit, fons immersas faces extinguit, si extinctæ admoveantur, accendit. Mira hæc naturæ portenta:

i Ambrof. lib. 1. de Spiritu S. cap. 3. k S. Thom. 1. 2. quæst. 113. art. 9. ad 2. l Nierenb. hist. nat. lib. 2. de miraculosis nat. c. 26. pag. 430. m Idem pag. 435. n Plinius. l. 2. c. 103.

p Fe-

p *Felix qui potuit rerum cognoscere causas,*
Et FONTEM *lustrare boni.*

Nobiliores effectus SPIRITUS SANCTUS, q *divinæ* FONS *profluus charitatis* operatur, cujus gratia non finit hominem Spiritu canescere, aut senescere. In hunc dum candidæ, ac virgineæ mentes immerguntur, pellucidus manet, qui ad obscœni hominis contactum turbatur. Habet & *Spiritus Sanctus* r *qui Fontis, & aquæ nomine* ut Augustinus loquitur, *in Evangelio significatur*, ut animas fœdæ libidinis facibus accensas extinguat; calore, & flammâ divini amoris extinctas, FONS VIVUS, *ignis, charitas* accendat. Sed cum de his variis virtutibus supra egerimus, quod præ manibus est, prosequor, & vos omnes ad fontem liberalitatis verbis Isaiæ invito: f *omnes sitientes venite ad aquas: Et qui non habetis argentum, properate, emite absque argento.* In quem locum Nazianzi Antistes t *splendidissimum, scientiæ, ac doctrinæ jubar,* Orat. 4. in S. Bapt. v *O miram beneficentiæ celeritatem! ô facilem contrahendi rationem! hoc bonum solo voluntatis pretio emendum tibi proponitur. Appetitionem ipsam Deus ingentis pretii loco habet: sitit sitiri, cum ab eo beneficium petitur beneficio id ducit: munifica atque prolixa natura est; jucundius dat, quam alii accipiunt.* Hoc in quodam raptu B. Magdalenæ de Pazzis divinitus revelatum est: x Deum creaturam suam recognoscere tanquam benefactricem, dum recepit illa dona, quę illi Christus donat, quamvis ipse beneficium conferat, & illa recipiat, quæ ex se mendica, & ab eo ditata. Tantopere desiderat se communicare nobis, ut dum quis vult esse particeps communicationis illius, id ipse reputet, ac si alter magnum aliquid ipsi communicaret. Consimile quid S. Brigittæ indicatum: y *paratior est dare, quam quis petere.*

Quod priusquam ad mores, & praxim derivemus, liberalis in nos Dei proprietates quasdam, quæ omnes ex amoris fonte, qui Spiritus Sanctus est, emanant proponemus: quia *invenies neminem esse, ad quem non aliquid ex illo* BENIGNISSIMO FONTE *manaverit.* Ac primum quidem *liberalis,* z *etiam non rogatus donat*: non enim mysterio vacat, quod Petrus, & Joannes, ingressuri in templum, ad horam orationis nonam, hominem ab utero claudum sanitate donârunt. Cur non post egressum, invocata prius Sancti Spiritus gratia, nisi ut divina liberalitas, Apostolorum preces prævertens ostenderetur? sic exponit Chrysostomus: a *O gloriosum*, inquit, *meritum Apostolorum, qui antè operantur, quam ipsi Dominum deprecentur: antè virtus ostenditur, quam oratio ad Dominum præmittatur. Effectus preces præveniunt: virtutes desideria, antecedunt: nec expectatur ut vota ad Dominum præmittantur,*

p Virg. lib. 2. Georg. Boet. q Amb. cit. r August. lib. 2. de Gen. contra manich. c. 24. f Isa. 55. v. 1. t Cassian de Incarn. c. 28. v Nazian. orat. 4. in S. Bapt. x 3. Part. vitæ §. 5.

y Lib. 1. revel. cap. 15. z Liberalis Dei proprietates 1. non rogatus dat Seneca lib. 4. de ben. c. 4. Actor. 3. v. 1. a Chrysost. tom. 1. in fine Serm. in c. 3. sap.

quia

quia Dominus antè effecit, quam oretur. Hoc est quod inquit Psaltes b *desiderium pauperum exaudivit Dominus*; audit desiderantem, nondum precantem.

Imò quàm multa Benignus Deus, quæ non rogasti, nec desiderasti, nec sperasti, in sinum tuum liberali manu effudit? Cum non esses, eduxit te creator Spiritus ex illa infinita abysso nihili, in qua innumerabilis non dico dumtaxat hominum, sed nobilissimorum Spirituum multitudo latet, æternum latebit, numquam evocanda, nec excitanda in lucem, ex qua ingenti numero majorem venerationem, &amorem reddituri essent, quam à te accipit, aut accepturus est. Disce Catholicè à gentili: c *unde ista quæ possides? unde hæc innumerabilia, aures, oculos, animum mulcentia; unde illa luxuriam quoque instruens copia? neque enim necessitatibus tantummodo nostris provisum est, usque in delicias amamur. Unde ista palatum tuum saporibus exquisitis ultra satietatem lacessentia?* Prosequitur: *Unde istum trahis spiritum? Unde istam, per quam actus vitæ tuæ disponis, atque ordinas lucem? Unde sanguinem, cujus cursu vitalis continetur calor?* &c. Quæ omnia non rogasti, nec sperasti. Unde tibi, ut inter Catholicos è Catholicis nascereris? Innumeris periculis corporis, & animæ non rogatus Deus eripuit, quæ nec cavere, nec prævidere potuisti, unde nec eximi postulasti. Gratia tua prævenit Paulum, Matthæum, Zachæum, & inter innumeros peccatores, quorum ego primus sum, tam misericorditer me non rogantem, prævenisti, & excitasti, ut verissimè dixeris Domine: d *inventus sum à non quærentibus; palàm apparui iis, qui me non interrogabant.*

In divino epithalamio cœlestis Sponsa introducitur, quæ Beatos illos Spiritus interpellat, ut hunc favorem sibi à Sponso impetrent: e *osculetur me osculo oris sui.* Currite, inquit, Angeli veloces, & meo, vestroque dilecto, hoc ardens meum desiderium nuntiate. Atque ilico subjungit: *meliora sunt ubera tua vino.* Quid hoc? non dixit ubera ejus, sed tua: quia quem absentem invocârat, & solum osculum oris desiderarat, jam præsentem alloquitur, & uberibus inhæret; nudum nempe desiderium sponsus exaudivit, & supplicantis preces prævertit; quod scite expendit Bernardus f *adhuc loquentibus illa & illis, venit ipse de quo erat sermo. Dilectus verbis prævenit preces; imò arbitror quod aliquando nec verba expectet, sed solis cogitationibus advocetur.*

Altera proprietas est, *quod Deus* g *liberalior sit in dando, quam in promittendo*, secus ac inter homines fieri consuevit, qui aureos montes promittunt, & nihil præstant. Morbo afflicti, à medicis depositi, quæ divis anathemata, Deo vota, austerrimæ Religionis ingressum promittunt? sanitati restituti, non recogitant, aut differunt, negligunt, aliisque amatoriis diverticulis,

b Psalm 10. v. 17. c Seneca lib. 4. de benef. c. 5. & 6.

d Rom. 10. Isa. 65. e Cant. 1. f Bern. hic. g 2. Liberalis Dei proprietas, largior in dando, quam in promittendo.

quæ depereunt, seipsos perdunt. Tempestate quis jactatur, quæ & quanta non promittit, cereum instar mali offerendum statuit, periculo ereptus v l omnium oblitus, vel digitalem lychnum accendit. Tu mercator, tu vir opulente debes amico ex pecunia mutua, vel è censu annuo, promittis tali die, tali hebdomadâ, soluturum, differs de mense in mensem, de anno in annum. Causidicus, Consiliarius sanctè adpromittit, causam talis viduæ expediendam, & nihil minus cogitat, aut agit. Ejusmodi *tanto promissor hiatu*, sacro proverbio à Salomone adumbratur: h *nubes, & ventus, & pluviæ non sequentes, vir gloriosus, & PROMISSA NON COMPLENS.*

Videbis in æstate nubem vento commotam, ex quo fulgura, & tonitrua erumpant tanta, ut videatur aquarum mare in terras descensurum; & tandem vix quatuor guttas demittit, quandoque nullam, & sic diffugit; sic homo homini illudit, & imponit, nec minus frequenter Deo. In confessione, meditatione, quam magna, quam firma proposita plerique faciunt, quàm aliam vivendi rationem promittunt, & *hora orationis* (confessionis) *transacta*, ut loquitur Bernardus, nihil omnium quæ promiserunt, præstant, sed sæpe longè deterius faciunt.

Non sic munificus noster Dominus. Promisit Deus Moysi, fore ut Virga ejus germinaret, quem in Sacerdotem elegisset: quæ postea non solum germinavit, sed etiam ut Numeror. 17. scribitur: i *turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatis, in amygdalas deformati sunt*; in quem locum Origenes: k *unum promisit Deus fructum in Virga, & plures dedit, in quadruplum dedit, & MULTO PLURA, ET PRETIOSIORA LARGITUS EST, QUAM PROMISIT.* Vultis alterum hujus exuberantis liberalitatis argumentum? Jacob filium suum Joseph videre dumtaxat cupiebat: l *sufficit*, inquit, *mihi, si adhuc Joseph filius meus vivit: vadam, & videbo illum antequam moriar*; nec solum filium, vivum, cæteris fratribus similem vidit, sed & in solio, & Principem domus Pharaonis, ac totius Ægypti Dominum conspexit: quia & vota ejus munificentia DEI transcendit, sic illum compellans: m *descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.* Quæ in rem nostram expendens aureus orator, ait: n *Vide quomodo ea, quæ justus ille desiderabat, illi Deus pollicetur, imò & multo majora: LIBERALITATE enim sua nostras petitiones transcendit.* Simile quid accidit illi servo, qui decemmillia talenta debebat Domino suo, cumque non haberet unde solveret, jussit eum Dominus, una cum conjuge, & liberis venundari; o *procidens autem servus ille, orabat eum dicens: patientiam habe in me, & omnia reddam tibi; qua humili supplicatione commotus, & misertus Dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.* Mira sanè res ait Chrysost. exiguas modici temporis inducias hic petiit, ut tam ingentem

h Prov. 25. v. 14. i Num. 17. v. 8.

k Origen. hom. 9. loco cit. l Gen. 48. v. 28. m Gen. 16. v. 3. n Crysost. hom. 63 hic. o Matt. 18. v. 26.

sum-

summam præstaret, Dominus autem insperatâ liberalitate, totam remittit, & tribuit gratiam postulatis longè majorem: p *petit servus solius temporis dilationem, ipse autem majus dedit, & dimissionem, & concessionem totius mutui.*

Prodigus ille filius à patre profugus, dum omnem substantiam suam cum meretricibus dissipasset, & siliquis porcorum vesceretur, ad se reversus, quò patris gratiam aucupetur, & veniam impetret, hæc tria efficacis perorationis motiva meditatur: q *Vadam ad Patrem, & dicam ei*: primò: *Pater peccavi in Cœlum, & coram te.* Secundò: *jam non sum dignus vocari filius tuus* Tertiò: *fac me sicut unum ex mercenariis tuis*; qua triplici propositione concludit fore, ut animum Patris expugnet, & gratiam impetret. Hac spe fretus pergit ad patrem supplex, ac genibus & oculis in terram dejectis, tripartitam suam orationem orditur: *Pater peccavi in Cœlum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus*; Et antequam ad tertiam perorationis partem veniret: *fac me sicut unum ex mercenariis tuis*, præoccupat pater desideria, & transgreditur ejus vota: *citò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manu ejus* &c. Præclarè hæc ad mentem nostram Mediolanensis Antistes: r *non addit, quod disposuerat se dicturum*, s *fac me sicut unum de mercenariis tuis*; *sed Pater occurrens, non contentus minora concedere, citius pristinæ filiorum dignitati restituit.*

Orabat Christum bonus ille latro in cruce, ut sui jam aliquando meminisset. Quid Christus? recordaturum se tantummodo respondit? sane supplicis preces excedens, & vota, Regnum suum, & quidem ipso eodem die liberaliter ipsi donaturum adpromisit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso*; in quæ verba, audiamus *excellentem Dei dispensatorem*, t *quem veneror* (inquit Augustinus) *ut patrem. in Christo enim Iesu per Evangelium, ipse me genuit, Beatum loquor Ambrosium*, qui sic disserit: v *Uberior est gratia, quam precatio: semper enim Dominus plus tribuit, quam rogatur; ille rogabat ut memor sui esset; de Domino autem sequitur, & dixit illi Iesus: hodie mecum eris in Paradiso.* Rogat latro, & ait: satis mihi, & plusquam satis, si tum demum hanc obtinuero gratiam post 40 dies, *dum veneris in Regnum tuum*; liberalissimus verò Redemptor noster munificentiæ suæ, quasi notam, & maculam irrogari autumans, ut beneficium conferat, non patitur moras: non usque *dum venero*, inquit, sed *hodie mecum eris in Paradiso.* Tua quidem, ô latro, humilitas, & humanitas est, si modò post multos dies, Paradisum ingredi detur; sed non patitur mea liberalitas, & ardens charitas, ut in crastinum differam, quod hodie possum promptè, & libenter elargiri: unde idē Doctor: x *adhuc rogabat Dominum latro, ut meminisset sui, dum venisset in Regnum suum, & Dominus antequam venisset, jam illi Regnum Cœleste tribuebat.* Tum illud Epiphonematis loco subjungit: *quàm velox est Dominus! Tardius est votum precantis, quam remunerantis*

p Chrysost. hom. 62. in Matt. q Luc. 15
r Amb. hic. s Luc. 23. v. 42.

t August. lib. 1. contra Iulian. cap. 3.
v Amb. l. 10. in Luc. x Amb. cit.

sit præmium; maturavit beneficium, & superavit petentis votum, ut hic valeat illud Dionysii Carthusiani: y *gratia fuit uberior, quam precatio*; majore etenim Deus, & meliora dare consuevit, quam homo rogare, aut sperare ausit.

- Exstat illud Senecæ: z *urbem cuidam Alexander donabat, qui nihil animo, nisi grande concepit. Cum ille cui donabatur, seipsum mensus, tantum munus refugisset, dicens: non convenire fortunæ suæ: non quæro inquit* (Cæsar) *quid te accipere deceat, sed quid me dare. Animosa vox, & regia.* Quis nostrum non sic cum Deo amicè expostulare, & *seipsum mensus*, & muneris collati amplitudinem, & dignitatem mensus, ex corde dicere meritò posset: *non convenit fortunæ meæ*; tu me in tugurio, domo scilicet illustri, radiis solis pervia natum, ex rustico opilione, ad doctoratus insignia, ad primarias cathedras, ad Abbatiale, Episcopale munus assumpsisti: *non convenit fortunæ meæ.* At munificus noster Rex, ut te sibi devinciret: *non quærit quid te accipere deceat, sed quid illum dare.* Tu me ex stercore pauperem, è vili opifice, ex tenui officinâ, facultatibus in sinum conjectis, ad Magistratus subsellia, ad consulares fasces, ad Reipublicæ gubernacula: filios etiam ad nobilitatis insignia exaltâsti, domum totam verè illustrem reddidisti: *non convenit fortunæ meæ.*

Hoc indies videre est; & quis est, qui cum Davide solicitus sit, quomodo immensæ Numinis liberalitati, respondeat, & dicat: *quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?* Tu Domine pedum in sceptrum, petasum in diadema, caulam in aulam, rusticum in Regem commutasti, quorum nihil fortunæ meæ conveniebat, *quid retribuam Domino*; non quærit munificus Deus quid nos accipere deceat, sed quid illum dare. Hanc infinitam Dei munificentiam universa celebrat, & decantat Ecclesia, dum his verbis precatur: a *Omnipotens sempiterne Deus, qui abundantia pietatis tuæ, & merita supplicum excedis, & vota.* Ad quæ sic scribit Paulus Burgensis: *b* Deus ex abundantiâ suæ bonitatis, non solum merita suplicum excedit; sed etiam orationum vota: sæpe enim plus dat, quam rogatur.

Abraham, & Sara, solicite deprecabantur pro conservatione Ismaelis: c *utinam Ismael vivat coram te!* sed Deus, cujus bonitatis infinitus est Thesaurus, non solum postulata concessit; sed & alterum filium in senectute habituros addixit: *Sara uxor tua pariet tibi filium*; ubi citatus Auctor: *d* Abraham non petenti quod daretur sibi filius de Sara, sed solum conservationem Ismaelis, Deus respondit: Sara uxor tua pariet tibi filium, ut verè dicatur: *merita supplicum excedis, & vota.*

Quid S. Monica tot iteratis suspiriis, & tam ardentibus votis ab altissimo desideravit? Augustini filii sui ad fidem conversionem, nil aliud prætendit, ut ipsamet fatetur: e *Fili, quantum ad me attinet, nulla re jam delector in hac vita. Unum erat propter quod in hac* vita

y Dionys. Carth. de regim. princ. l. 3. art. 51 z Seneca l. 2. de benef. c. 16.

a Orat. Dom. 11. post. Pent. b Burgensis, in scrut. script. contra perf. Iud. cap. 1. c Genes. 17. d Burgensis. cit. e Aug. l. 9. conf. c. 10.

vita aliquantum immorari cupiebam: ut te Christianum Catholicum viderem, prinsquam morerer: Deus autem qui *merita supplicum excedit, & vota*, longè ampliora, quàm postulârat, concessit: convertitur tam divina metamorphosi Augustinus, ab Ambrosio baptizatur, mundo spreto, tam illustris Religionis Fundator, Antistes Ecclesiæ, Apostolorum collaborator, Malleus hæreticorum, *præcipuus Catholicæ fidei prædicator, vir Apostolicus, & adamantinus, in quo omnes oblocutorum dentes franguntur, Doctor Doctorum, columna & firmamentum veritatis,* totius universi lumen evasit. f

Audite piissimæ Matris verba, quibus Dei misericordiam extollit, & munificentiam collaudat: g *cumulatius hoc mihi Deus meus præstitit, ut te etiam contempta felicitate terrena, servum ejus videam,* & talem servum, ac tam eximium Sanctum.

Non rarò Deus etiamnum in multos se tam munificum præbet, qui dumtaxat prolem enixè rogârunt, & hanc Deus, & dotibus naturæ, ingenio, formâ, scientiâ: & donis gratiæ cœlestis, pietate, probitate, virtutibus cumulavit, ad dignitates sæculares, aut Ecclesiasticas extulit, *supplicum merita excedens, & vota.* Refragabatur Zacharias, neque adduci poterat ut crederet Angelo, cum in templo, divino Numini adoleret incensum, ideóque in pœnam incredulitatis mutus factus est. h *Eris tacens, & non poteris loqui.*

Quid tum aliud à Cœlo venerandus Senex, quam perditam loquelam voluit? *Sed cumulatius hoc ei Deus præstitit, & preces supplicis excessit, & vota,* dum non solum usum linguæ restituit, sed insuper filium dedit, quo Sanctiorem antehac non tulerat Mundus; quod expendens Ambrosius: i *non solum*, inquit, *ablata restituit; sed etiam insperata concedit.*

Verissimè Augustinus Serm. 29. de verbis Dom. k *Plus vult ille dare, quam nos accipere. Plus vult ille misereri, quam nôs à miseria liberari.* Liberalitatis terminos transgredi, & verè prodigus censeretur is, qui longe plus daret, quam ab eo requiratur: qui pro pretiosissimo unione mille aureos annumeraret, quem alter non nisi centum licitaretur.

Deum *prodigum sui* supra vidimus, quomodo & in Lazarum se ostenderit, attendite. l Hic mendicus moritur, & integer chorus Angelorum obviam mittitur, ut animam in Cœlos devehant: m *factum est ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.*

Quorsum hic numerus Angelorum? An non unus uni animæ deducendæ sufficeret? notum illud Philosophi placitum: *Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora*; ut proinde summopere hic miretur divus Chrysostomus: n *non suffecerat ad portandum pauperem unus Angelus?* constat tamen plurimos advolâsse: *plures,* inquit, *veniunt, ut chorum lætitiæ faciant: gaudet unusquisque Angelus tantum onus tangere:*

f Facundus. lib. 9. c. ultimo. Rupert. lib. 7. de opusp. 5. c. ult. g Aug. l. 9. conf. c. 10. h Luc. 1.

i Amb. l. 2. in Luc. k Aug. Serm 29. de verbis Dom. l Guarricus cit. m Luc. 16. n Chrysost. hic orat. 40. in Evang. S. Thom. in catena hic.

libenter talibus oneribus prægravantur, ut ducant homines ad Regna Cœlorum.

p Satis, & plusquam satis, ad portandum Lazarum unus Angelus fuisset *ne saltem ambulans laboraret*; sed divinæ liberalitati id nimis parum videbatur.

Tertiò, cum q *liberalis sit, superabundare in donatione*, Deus pro munificentiâ sua, non nisi r magna dare consuevit. Quare David experientia edoctus, quia ſ *Sanctimonia & magnificentia in Sanctificatione ejus*, Deum veniam precaturus, non aliqualem misericordiam orat; sed t *miserere mei Deus*, inquit, *secundum* MAGNAM MISERICORDIAM TUAM. Nôrat peccatum suum magnum, & enorme, pro cujus remissione magnam misericordiam efflagitabar. Magna fames, magno pane saturanda; magnum debitum, magna summa restinguendum: magnus morbus, magnum requirit medicum.

Sed ad propositum nostrum, alteram rationem adfert Urbanus IV. Pontifex Maximus: Davidem magnam à Deo petiisse misericordiam, quia sciebat à Deo non nisi magna postulanda, ejusque magnificentiam decere, magna donare. Unde sic illum summus Pontifex loquentem inducit: u MAGNAM *quæro misericordiam: quia non decet magnitudinem tuam parva dare: imò exaudiri dignus non essem, si à magno parva peterem: Ego enim te illum Magnum puto Alexandrum, qui non attendis, quid me oportet accipere, sed quid deceat te dare. Deus indignatur; & nihil donat, dum parva dona ab eo postulamus.*

Tu Deum rogasti, ut filia tua viro opulento, nuptui tradi posset; alter ut merces distrahantur, & lucrum in mercatura faciat; alius, ut filius unicus è morbo convalescat &c. Parva sunt hæc: rogandus Deus ut filia Christo sponsa tradatur: divitias gratiæ, & cœlestes acquirere valeat, vita æterna donetur. Deus utriusque vitæ, temporalis scilicet, & æternæ absolutus Dominus est, qui pro opere pietatis, aut liberalis in pauperes eleemosynæ, non vitam aliquot annorum brevem, sed æternam elargitur, ut aliquando Tobiæ revelavit: x *Eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit invenire misericordiam, &* VITAM AETERNAM. Cur non & temporalem vitam eleemosyna emi voluit? certè si id Deus nobis concederer, ut eleemosynis vitam præsentem prorogare possemus, quas non pecunias profunderemus? Quantam auri, & argenti vim non expenderemus, ut mortis periculum evadere possemus? sed hoc munifico Domino, qui magna dare solet, nimis parum videbatur, teste Chrysostomo: y *temporalem redimere mortem tibi non concessit; sed concessit æternam mortem; ne brevem*, inquit, *emas vitam hanc, sed vitam illam æternam: illam tibi vendo. Hanc etsi cœperis, nihil cœperis, ego novi, quia illa æterna*, MAGNA *est*; vita præsens ad modicum modica est, & divina magni-

p Chrysost. cit. q Arist. 4. Eth. c. 1. r 3. Proprietas liberalis est, magna dare. ſ Psalm 95. t Psalm 50. u Vrbanus IV. v. ad Psalm 50.

x Tobiæ. 12. v. 9. y Chrysost. hom. 36. ad popul.

gni-

gnificentia prorsus indigna: ideo vitam tibi vendit, imò donat, æternam.

Quam magna, supra omnes vires humanas, & propè incredibilia, fidem veram. & vivam habentibus adpromisit? z *si monti huic dixeritis, tolle, & jacta te in mare, fiet.*

Quid si quis hæc verba non ad montem, sed colliculum transferendum usurparet? quid futurum existimatis? Facilius id multi fieri posse dictitarent. At Origenes, Deum pro colliculo movendo non exaudiendum putat, quia magna rogari, & dare vult: a *credentes*, inquit, *magistro, nihil aliud petant, nisi* MAGNA, *& cœlestia: sicut ipse ait ad discipulos suos: petite* MAGNA, *& minima vobis adjicientur.* Non nisi magna à magno petenda sunt; quod disertè significavit matri petenti vinum, quod defecerat in nuptiis: *quid mihi, & tibi est mulier?* quasi indignari visus est, tam exile quid à matre postulari, qui paratus erat sanguinem propinare, si popoſciſſet, ita D. Maximus: b *hæc verba indignantis quis dubitet? sed idcirco, ut reor, quia tam temerè Mater de defectu carnalis poculi ei suggerebat, qui venerat totius orbis gentibus, novum Salutis æternæ calicem propinare: nam quod petebat Maria, erat gratia temporalis, quod Christus parabat, gaudii sempiterni.*

Indignè fert Deus vilia, terrena, modica postulari, & tales preces aspernatur; unde Basilius in illud Psaltis Regii: c *irasceris super orationem servi tui.* sic disserit: d *Spiritualia tantum prosequi debemus; reliqua verò ad corpus facientia, cum appendices sint animæ, minimè orationi commendanda. Irascitur enim Dominus, ac ut* MAGNIFICUS, *fastidit vilia postulari*

Concludo: cum ut supra diximus, *ratio* LIBERALIS DONATIONIS SIT AMOR, *& quia* SPIRITUS SANCTUS EST AMOR, *ipse est ratio omnium eorum datorum.* Hunc hactenus sub typo Fontis expressimus: sed aliò non tamen extra semitam, me ducit Q. Curtius (qui Justo Lipsio judice, e probus & legitimus Historicus, si quisquam fuit) in amœnissimo Ammonis nemore, *Fontem solis* extitisse commemorat. Nescio quid Psaltes Regius de diviniore fonte vaticinari videtur: f *apud te est* FONS VITAE, *& in lumine tuo videbimus lumen.* Ubi fontem & Solem, lumen & flumen aptè conjunxit. g *Quod enim*, inquit Augustinus, *est* FONS, *hoc &* LUMEN. Vos ut Fontis divini, & solis proprietates in vobis exprimere, & liberalitate, ac munificentia Deum quam proximè æmulari possitis, obvium vobis Symbolum in pleno dolio proposui è quo ne gutta defluet, nisi h *attractus ab alto Spiritus.* Ita nec nummus è crumena, nec teruncius è pera, nec gutta è lagena, in pauperes & egenos effluet, nisi radius divini Solis, hoc est Spiritus Sancti se infuderit.

z Matt. 21. v. 21. a Origen. tract. 21. In Matt. b S. Maximus, hom. 1. de Epiph. c Psal. 79. v. 5.

d Basil. Serm. ut Deo plac. S. Thom. in 1. dist. 18. art. 3 e Lipsius in noti. ad lib. polit. f Psal. 33. g Aug. hic h Virg. lib. 3. Georg.

§. II.

PER LIBERALITATEM *(in pauperes & egenos)* HOMO MAXIME ASSIMILATUR DEO, *qui dat omnibus affluenter* S. Thom. 22. q. 117. art. 6.

SOl siderum Princeps, & nitore suo, & multò magis influxu benefico, fuit semper, eritque imago clarissima beneficæ misericordiæ Dei. Quo respiciens Rex David, canebat: k *in Sole posuit tabernaculum suum.* Suam in Sole fixisse sedem, summum rerum dominatorem, ac principem, ideo dixit, ut insinuet, nullum toto terrarum orbe locum esse aptiorem, in quo tanquam in Regiâ Aulâ, divinitatis immensæ Majestas adoretur. Et meritò: sicut enim sol, solus inter cœlestia signa, beneficentissimus, vivificæ beneficio lucis, terræ viscera, marisque sinus ita pervadit, ut pretiosissimis metallis, & unionibus faciat divites; sic etiam divina bonitas, suæ thesauros misericordiæ, intra luteas cordis terreni sordes procreat, ac recondit. Ut ex hoc capite, misericordiam Dei, reliquas inter divinitatis prærogativas, veluti minora inter lumina, Solem agnoscere, ac venerari debeamus, perenni candore lucis splendidiorem.

Micat stellis cæteris illustrior in Cœlo Sol, lucet in Deo reliquis dotibus clarior, & nobilior Misericordia. Vidit id S. Athanasius: l *neque Sol*, inquit, *suum jubar in se contrahens, pro lumine agnoscetur, nisi etiam orbi terrarum suos radios exporrigat, & tenebras illuminet. Ita quoque & Dominus non seipsum salvavit: siquidem nullâ salute indigebat, cum esset Salvator; sed ex suis in alios beneficiis, voluit Salvator declarari.*

Deus, & Sol, uterque *Pater luminum*: hic influxu radiorum, ille influxu numquam deficienti miserationum. Unde ut Dei miserentis ingenium, in Sole adumbraret expressum S. Gregorius pronuntiavit: m *nihil esse Deo tam proprium, quàm in omnes esse* MUNIFICENTISSIME LIBERALEM. Neque aliam inveniri posse rationem arbitror, cur *Pater misericordiarum* dici voluerit, & non potius pater Orbis terrarum, Pater Angelorum, nisi quia nomen nullum illustrius, aut honorificentius putat eo, quod desumitur à misericordia: *bene dicitur*, inquit Bernardus, n *Pater misericordiarum, cui proprium est misereri semper, & parcere?* Et paulò post.

Rectè igitur non pater judiciorum, vel ultionum dicitur, sed pater misericordiarum; non quod Deus etiam non indignari, & irasci dicatur, *sed quod miserendi causam, & originem sumat ex proprio; judicandi, vel ulciscendi magis ex nostro.*

Olim Magi Persarum Deo, pro

k Psalm 18. v. 5.

l S. Athanasius in Evang. de Passione & Cruce. m Sanctus Gregorius Naz. orat. 26. n 2. Cor. 1. Bern. Serm. 5. in nativ. Dom.

cor-

corporei, lumen tribuebant, proque animâ veritatem. At Psaltes Regius pro corpore, proque vitâ, & animâ, solam Deo tribuit misericordiam, unde suum Deum, misericordiam suam indigitabat: p *Deus meus, misericordia mea.* Liberalitas in egenos, ac in miseros, & calamitosos misericordia, decus amabile, & præsidium dulce divinitatis; ita sentit, & loquitur divus Hilarius, q *Vir Eloquentissimus, latini Sermonis tuba*, teste Hieronymo: r *hoc in DEO præcipuum, hoc in potente laudandum: non Cœlum fecisse, quia potens est: non terram fundasse, quia virtus est: non annum astris temperasse, quia sapiens est: non hominem animasse, quia vita est: non mare in accessus & recessus movisse, quia Spiritus est; sed* MISERICORDIAM *esse, qui justus est; sed miserantem esse, qui Rex est, sed dissimulantem esse, qui Deus est.*

Unum præ cæteris mirum, prædicandum, stupendum, misericordia, ars maximè liberalis; Hanc supremam numinis excellentiam, ut & nos æmulari possimus, juvat S. Chrysostomum audire disserentem: s *Ars quædam* LIBERALIS *est misericordia, in Cœlis habens officinam, & non hominem, sed Deum Magistrum possidet.* Igitur si misericordia, & liberalitas ad alienas calamitates sublevandas, ars est liberalis, quæ in Cœlo officinam habet, si Deus hujus artificii Magister est; qui huic arti perdiscendæ dat operam, *Deus* quodammodo fiet; sicut contingit artificibus reliquis, inductione factâ per omnium artium genera: nam qui fabrum magistrum aptè imitatur, faber efficitur: qui pictorem, pictor: qui phonascum, musicus &c. propterea post multa, quid ejusmodi ars præstet, Chrysostomus paucis exponit: t *hæc erudire solet, quo pacto possis DEO similis esse, quod omnium bonorum summa, & caput est.*

Quod quia parum videbatur tanto Doctori, subdit. *Illud imprimis homo discat: illud enim est hominem esse: & tu miraris, si hoc homo est, hoc DEUS EST.* Si quis patet mortalibus aditus ad immortalitatem numinis, & honoris, quin ad ipsam propè divinitatem, hunc sine dubio alienа sternit miseria, cui hæc ars liberalis misericordia subvenire consuevit: nihil tam præcellens, nihil tam illustre, nihil supra conditionem habet humanitas, nihil denique tam divinum excogitari potest, quam liberali manu opem ferre calamitosis. Magnificè de hac virtute Nazianzenus: v *nihil tam divinum homo habet, quam de aliis bene mereri. Fac calamitoso sis DEUS, Dei misericordiam imitando*; non dixit, divinum est orare, divinum est, corpus inediâ & jejuniis macerare, non dixit divinum longas, molestas, & transmarinas peregrinationes suscipere; *sed nihil tam divinum homo habet, quam de aliis bene mereri.*

Nec hoc satis; sed quo nihil excelsius, aut excellentius

p Psalm 58. q Hieronym. in Ruffinum. r Hilarius in Psal. 144. s Chrysostom. hom. 53. in Matthæum post. med.

t Ibid. v Naz. Orat. de pauperum amore.

adferri poteſt, hominem munificentiâ quodammodo Deum fieri aſſeverat: *fac calamitoſo ſis Deus, Dei miſericordiam imitando.* Pergit idem exaggerando: *hæc eſt enim omnium laudatarum virtutum præſtantiſſima, hæc eſt felicitatis comes, hæc aſſidet Deo, & magna eſt cum ipſo neceſſitudine conjuncta*; magna laus, à magna manu, & mente.

Divinum quid hæc virtus habet,& neceſſitudine quadam juncta Deo. Et quid majus, quàm egenti fieri Deum? facit hoc liberalitas: imitatione tranſit in Deum, & à calamitoſo pro tali habetur, & deprædicatur. Vel gentilis hoc vidit: x *Qui dat beneficia,* DEOS *imitatur.* Lucæ 6. brevis, ſed efficax Chriſti parenesis eſt: *Eſtote miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt*; ſimilitudinem cum DEO requirit, non in ſapientia, non in omnipotentia, non in alio divino attributo; ſed in miſericordia, tanquam in proprio & præcipuo Dei charactere, & notâ. Quod expendens y *ſapientiſſimus, & omni doctrinâ clarus* Epiſcopus Nyſſenus ait: z *Si miſericordis appellatio Deum decet, ad quid aliud te ſermo Chriſti hortatur, niſi ut* DEUS FIAS, *tanquam inſignitus notâ propriâ divinitatis.* Vide ad quantam excellentiam, & ſublimitatem liberalitas in egenos extollat, ut homo quodammodò *Deus fiat.* Conſonat his, quod Actorum capite vigeſimo dicitur; *Beatius eſt magis dare, quàm accipere*; quia dando magis Deo ſimiles reddimur. Ideo Clemens Alexandrinus: a *Dei,* inquit, *imago, eſt homo benefaciens.* clariſſimè D. Leo: b *Ubi Deus veram miſericordiam invenit, ibi imaginem ſuæ pietatis agnoſcit.*

Placet hæc divinitatis prærogativa? imitare etiam in ingratum, & immerentem: nam & beneficio Dei, c *ſceleratis ſol oritur, & piratis patent maria,* ſuſtinétque Deus,& beneficus eſt in nationes ingratiſſimas, opera manuum ſuarum adorantes, inſoleſcentémque multorum malitiam novis indies beneficiis cumulat, ut major improbitate liberalitas ſit, largior ingratitudine profuſio.

Quid? quod in alta gentilitate, audeat Livia Auguſto conſulere, ut inimicos liberalitate ſibi obſtringat? ſecutúſque ſuadentem Auguſtùs, magnum terris nomen reliquit. Et ante hunc Julius, Cæſarum primus, & maximus: *Hæc nova ſit ratio vincendi, ut miſericordia, & liberalitate nos muniamus.* Prævenit hunc etiam Magnus Alexander, cùm rogatus, quis Principum optimus eſſet: reſpondit: *Qui amicos donis retinet, & inimicos beneficiis amicos facit.*

Hæc ars artium Principi, & omni imperanti neceſſaria, qua multi ſuperiores carent, quam pauci callent, pauciſſimi cum graviſſimo ſui incommodo, opprobrio, & vitæ periculo practicare ſatagunt, eſt illa Titi Magni Imperatoris magna vox: *Amici, diem perdidi*, quo recordabatur ſe nulli beneficium præſtitiſſe; hæc gentilis. Quot vos Chriſtiani dies, quot hebdomadas, menſes, imò annos

x Seneca lib. 4. de benef. cap. 26. y Palladius cap. 86. Lauſiac. z Gregor. Nyſſen. Tract. de Beati.

a Clemens Alexand. lib. 2. ſtrom. c. 9. b S. Leo Serm. 10. c Seneca lib. 4. de benef. cap. 26.

annos perdidiſtis,quibus nihil in pauperes,in ærumnoſos, in egenos contuliſtis; plus dico, ſi perierat dies erogati ignara muneris, quid diceremus de illa, quæ aliena rapuit?quæ natavit viduarum, & pupillorum ſanguine? quæ novæ alicujus Jezabelis impulſu, novam invenit vineam, novo ſanguine litandam? d *Deus eſt*,inquit Plinius, *mortali, juvare mortalem*, in adverſa ingemiſcentem fortunâ,auxilio,conſilio,viribus,opibus ſublevare; ſic juxta Græcorum adagium, *homo homini* „ *Deus eſt*: nam ut rectè hoc „ exponit Manutius: fieri poteſt, „ ut hujus adagii ſit uſus neque „ improbus,neque inconcinnus: „ ſi quis hoc modo dicat, cum „ tantis malis premerer, ut ne„mo mortalium aut vellet, aut „ poſſet opitulari, tu unus mihi „ præter ſpem exſtitiſti, tuóque „ beneficio, me alioqui periturum ſervâſti; ideo eris mihi ſemper *Deus*. At nunc,ô tempora! ô mores! *homo, homini lupus*. Non ullæ reperiuntur feræ, feroces adeò, atque truculentæ, quæ moneri debeant,ut à damnis mutuis caveant ſibi; ſoli homini indicare, imò indicere neceſſe duxit Servator noſter, ut ab homine caveat: e *Cavete ab hominibus*; quaſi homini nil nocentius homine inveniatur,cùm alter alteri Deus eſſe deberet. Nónne Libycas urſas, & Hircanas tigres, ac carnivoros lupos dives ille epulo exſuperavit, qui famelicum, ac ulceroſum Lazarum ne micâ dignatus eſt? hoc de illo ſanctiſſimi AntiſtitisAſterii judicium eſt: f *Is quem alterius inopia, atque ægritudo commiſeratione non tangit, fera ſanè eſt, rationis expers. Imò feris ipſis, ac belluis immanior*: nihil enim adeò humanæ naturæ, cui proprium opitulari miſeris, atque prodeſſe, quam immiſericordia repugnat; quod Lactantius ex Tullio tradit his verbis: g *Hoc itaque qui non facit,hominis ſe appellatione deſpoliat: quia humanitatis officium eſt, neceſſitati hominis in periculo ſubvenire.*

Plus dico,quemadmodum viri miſericordiæ Deo proximè aſſimilantur, ita immiſericordes quaſi in dæmonum naturam, qui nulla commiſeratione tanguntur, degenerant. Unde divus Macarius dæmonem rectè vocat, h *miſeratione deſtitutum, ſingulari quodam odio in humanum genus furentem.*

Hinc ni fallor, factum eſt, ut homines etiam gentiles ſummo ſtudio affectârint, & miris inventis quæſiverint eximiæ laudem commiſerationis. Intelligebant quippe nulla re ad immortalē nominis, & divinæ conſortium dignitatis aditum honoribus fieri ampliorem, quam liberali,& munificâ erga miſeros exhibitione: *Hæc*, inquit Plinius, i *ad æternam gloriam via. Hac proceres iere Romani. Hic eſt vetuſtiſſimus referendi benemerentibus gratiam mos,ut tales* NUMINIBUS *adſcribantur*. Non aliâ viâ brevius itur ad divinitatis famam. Quis crederet id Senecæ auctoritate poſſe confirmari,niſi diſertè ſcriptum

d Plin.lib.2.c.7.ante medium.
e Matth.10.v.17.

f S.Aſterius hom. de divite, & Lazaro. g Lactant.cap.11. h S. Macarius hom.15. i Plinius.lib.2.c.7.

ptum reliquisset: *k Bene aliis facere, hoc solum habent homines cum* DEO *commune.* Quid oro altius, non dico sperare, sed optare, vel cogitare potuit homo, quam ut esset Deus? ecce qui dixit: *l Dii estis vos,* per misericordiam factus es.

Tales etiamnum in terris ab hominibus habiti, qui in donatione abundârunt. m *Gregorius* ejus nominis Papa XIII adeo liberalem in pauperes se gessit, ut illi Senatus, velut homini divino, & terrestri Deo, à morte statuam in Capitolio locârit, quæ hodieque loquitur, & divinam ejus munificentiam deprædicat; nam marmori incisum, *sestertium octingenties singulari beneficentia in egenos distributum*; sunt vicies centena millia aureorum, seu duo milliones, non computatis stabilibus bonis, quæ vel hominibus, vel domibus, collegiis, templis assignavit.

Hæc virtus, quæ verè *n* regia, quàm apud omnes in honore, & amore fit, ingenioso apophthegmate expressit Joannes Boterus: *o* Japonensis nescio quis, nomine Bernardus, fortè Romæ degebat, quo tempore de eligendo summo Pontifice purpurati Patres decernebant, è vivis erepto, diutino sex mensium morbo, Julio III. quadam die, dum de more comitia celebrarentur, per urbem obambulans Bernardus, socio dixisse fertur: *Principem habemus, eúmque omnibus absolutum numeris, & undequaque Imperio dignum.* Tum socius: ecquis oro, id tibi indicavit? certò certius id novi, subdidit nullâ interpositâ morâ Japonensis: *video enim pauperes, afflictos, ærumnosos singularia præbere lætitiæ argumenta; habent igitur eum, quem munificentiâ sua, inopiæ, paupertati, calamitati, necessitati opitulaturum augurantur.* Nec Bernardum fefellit opinio: fuerat enim ad supremæ dignitatis culmen evectus *Marcellus secundus*, Princeps optimus, quia factus ad bene merendum, quo sibi decus, & gloriam immortalem acquisivit.

Unde Joseph tanto honore, & veneratione in Ægypto habitus, *p ut ad ejus oris Imperium cunctus populus obediret*, & quasi Deus Pharaonis ab omnibus coleretur, nisi quia prævidens famem, frumentum collegerat, quod in famelicos plenâ manu distribuebat? ideo sapienter Philo dicit: *Beneficentia, sicut luna, nunquam pulchrior apparet, quàm cùm plena est.*

Multi fuêre ut sanctimonia, sic & rerum abundantiâ conspicui, qui, ut loquitur Chrysologus, *q* tantum opes habuerunt *ad largitatis materiam, non ad cupiditatis incendium.* Hos inter excelluit Petrus Philargi, ex sancti Francisci familiâ, *r* qui primum Archiepiscopus Mediolanensis, deinde etiam Cardinalis, denique & Pontifex, cui id nomen cessit *Alexander V.* hic sic in omnes fuit munificus, ut vix quidquam sibi refer-

k Seneca lib. 4. de benef. l Ioan. 10. v 34. m Drexelius Salomon. cap. 7. §. 1. n Liberalitas virtus Regia. o Boter. lib 1 dict. memor. virorum illust. peregrin. Parad. in cap. 2. Matth. parad. 7.

p Gen. 41. q Chrysolog. Serm. 28. r Onuphrius in vitis PP. Lobbetius via vitæ ac mortis l. 1. cap. 5. §. 6.

reservaret, unde dicere solitus: *Se divitem fuisse Episcopum, pauperem Cardinalem, mendicum Pontificem.* quia quo plura habebat, plura in pauperes effundebat, atque ut divitiæ, ita & beneficentia, instar lunæ crescebat. Papæ, quis hoc non miretur in Papa? illi, quibus nullæ pectoris angustiæ sunt, neque animi parci, ac restricti parsimonia, ad bene merendum dilatantur, & sua effundunt affluenter.

Præclara est laus, quam sanctus Fulgentius, Thrasemundo, Regi Wandalorum tribuit: f *Sic Africano præsides moderando regimini, ut magis desideres animi spatia dilatare, quàm Regni.* Et certè nulla gratior, nec fulgentior dextera esse potest, quàm munificentia, & largitate, ut censet Hildebertus, qui de Magno Rege loquens: t *Novit*, inquit, *regiam manum melius donativis splendere, quàm sceptro.*

Cœlestis paranymphus à regalibus sedibus missus, Virgini nuntiavit, filium parituram, qui v *regnabit in domo Jacob in æternum.* Ecquænam virtus in hoc Patriarcha tam excellens, & eximia, ut velit Dei Filius, in stirpe ejus principatum? cur non dicitur regnaturus in domo Abrahæ, aut in domo Isaac, cùm etiam his sit Christus promissus; sed in domo Jacob? liceat mihi, inquit hic sacer Ecclesiastes x, de vita, & moribus trium Patriarcharum inquirere, & causam dicere, vos judices estote.

f Fulgent. lib. 1. cap. 2. t Hildebert. Epist. 3. v Luc. 2. x Tolet. in Luc. annot. 90. Paoletti, Dom. 3. post Epiph.

Compertum est, Abraham duos habuisse filios, unum ex Agar, nomine Ismaëlem, & alterum ex Sara, qui vocatus est Isaac. Huic Abraham se liberalem exhibuit, cum bonorum omnium constituit hæredem; alteri verò tam se exhibuit severum, immisericordem & avarum, ut cum matre puerum dimiserit, nil dando nisi panem, & aquæ haustum: y *Surrexit itaque Abraham manè, & tollens panem, & utrem aquæ, imposuit scapulæ ejus, tradiditque puerum, & dimisit eam.* Isaac similiter duos filios habuit, Jacob, & Esau: cúmque morti proximus esset, munificam erga Jacob liberalitatem ostendit, omnia illi bona sua legando: z *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti, vini, & olei.* In alterum tam parcus, & immisericors fuit, ut ad summam paupertatem, & mendicitatem redigeretur: *Frumento, vino, & oleo stabilivi eum: & tibi post hæc, fili mi, ultra quid faciam?* at Jacob alium se filiis præstitit, & erga omnes viscera liberalitatis, & misericordiæ aperuit: jam etenim moribundus, ad se filios omnes, qui duodecim erant, accersivit, & cuilibet sine ulla exceptione, data benedictione, hæreditatem paternam ex æquo, & liberalissimè divisit: *Benedixit singulis benedictionibus propriis*: quia igitur Abraham in dando tenax, & Isaac in benedicendo parcus, *ideo non regnabit in domo Abraham*, non in *domo Isaac*; *sed in domo Jacob in æternum*, qui liberalis, & apertis semper manibus ad largiendum.

y Gen. 21. z Gen. 27.

Liberalitas virtus regia est, nec ullus subditus est, qui non liberalem Regem, & Dominum sibi præesse exoptet. Dictis fidem adstruet, quod subjungo a Expediti sunt, nomine Bearnensium Legati in Cataloniam, ut à Guilielmo Moncada, unum ex filiis ejus peterent, quem suum constituerent Regem. Annuit ipse, & Legatos in cubile introduxit, in quo duo ipsius parvuli, fortè gemelli, dormiebant; quorum unus manus clausas, alter nomine Gaston, apertas habebat: & hunc elegerunt, conjecturâ prospicientes, in suos liberalem, ac munificum fore, quod apertis eum viderent manibus esse.

Scire vultis, quis vestrûm, in Regnum cœlorum ascifcendus sit? qui liberalem, & apertam in egenos manum habuerit.

De Alphonso Castellæ Rege, cui *d perforata manu* inditum nomen, scribit Mariana noster, *b* à liberalitate cognomen hoc traxisse: qui enim perfectè munificus est, divitias non magis, quàm aquam manu continere, quin diffluant, potest. Benignissimus Deus in vos prolixâ semper, ac porrecta, non contracta manu est, vult sibi in suos, ut vos tales præbeatis, quod Mediolanensis Antistes potenti suâ suadâ commendat, sermone de arida sanata: c *Sed & tu, qui putas te manum habere sanam, cave, ne avaritia contrahatur; quin potius extende eam misericordia sæpe ad pauperem.* Observa, quod sapienter monet Sapiens: d *Non sit porrecta manus tua ad recipiendum, & ad dandum collecta.*

Magnitudo divinæ liberalitatis, cum verbis explicari nequeat, aptissimis adumbratur, mirandísque celebratur Hieroglyphicis Cantic 5. e *Manus illius tornatiles aureæ*; per manus quippe beneficia divina significantur, eaque pretiosissima, unde aurea dicuntur, miróque elaborata artificio, quasi tornata, quia in se revolvuntur, & unum succedit alteri, juxta Hebr. *manus ejus, revolutiones aureæ.* Tigurina vertit: *Orbes aurei*; assiduo nempe circulo, beneficia beneficiis Deus, quasi in orbem succedere facit, quod diserte significâsse videtur sanctus Chrysostomus, dum ait: f *Considera, quomodo non cessat bonus Deus; sed beneficia beneficiis cumulat, & divitias bonitatis omni honore circumdat: & vult animali huic rationali præstare, ut non solùm honestè, sed & commodè vivat.*

Replevit divina munificentia arcas vestras auro & argento, horrea frumento, cellaria vino, & pauper siti moritur. Cur implentur nubes aquis, nisi ut aridam, & sitientem terram irrigent? sanctus Bernardus epistola ad Archiepiscopum Senonensem, ait, pauperes hiantibus faucibus exclamare: g *Nostrum est, quod effunditis: nobis crudeliter subtrahitur, quod vos inaniter* (imò brutaliter) expenditis: quot enim pauperes pasci, quot ægri refocillari, quot captivi re-

a Paoletti. Dom. 3. post. Epiph. b Mariana de rebus Hispan. l. 9. cap. 8. c Ambros. Serm. 8. de manu arida.

d Ecclef. 4. v. 36. e Cant. 5. 14. f Chrys. hom. 14 in Gen. g Bernard. Ep. 42. ad Archiepisc. Senonensem.

fici possent eo vino, quod tu prodige abliguris, & cum damno tuo? nubes vino plenæ, vasa sunt, sponte sua rumpuntur, ut in egenos se effundant.

Artaxerxes, cum tenacioris esset naturæ, sic tacitè reprehensus est ab eo, qui sententiam tulit: debere nimirum Principem esse sinistrâ contractâ, ne recipiat, *& dexterâ semper apertâ, ut liberaliter donet*. Dico ergo, non solum Principem, sed & Christianum quemque dexterâ apertâ esse debere ad elargiendum, si Deum in se etiam liberalem experiri velit. Deus *speculum est Bonitatis divinæ*, teste Nysseno: si consistens ante speculum manum claudis, & ipse claudit: aperis, & ille aperit. Dilucidè sanctus Augustinus: h *Sicut in speculo omnibus motibus, atque omnibus actibus, quibus is, qui speculum intuetur, movetur, vel agit: iisdem ipsis etiam imago quæ per speculum formatur, actibus, & motibus commovetur & agit Ita & Deus. Qualis apparueris Deo, talis oportet ut appareat tibi Deus: suavis, & mitis, & multæ misericordiæ, suaves, mites, dulces, & misericordes* requirit: profusa manu effundis, & ipse effundet.

Profluvium liberalitatis divinæ, quod Spiritus Sanctus non in Discipulos dumtaxat, & in omnes Sanctos, sed & in nos indies copiosè effundit, proximè æmulatus est *i* Constantinus Monomachus, de quo aureum illud tulit elogium Constantinus Manasses in Annalibus: *Erat*, inquit, *ita munificus, ut esse* LIBERALITATIS *quoddam quasi* MARE *videretur, cujus fructu multis frui contingit, emittentis quasdam quasi venas, & scaturientis in morem auriferi Pactoli, Niliíque argentiflui. Quippe munificas ipsius manus, expertæ sunt nationes integræ, templa, pauperes: erat enim* FLUVIUS, *ubique semet effundens, & munera copiosissimè distribuebat in ærumnosos, tanquam in tubulos, & canales haud perfossos. Superbus quidem ille Xerxes Persarum Rex, cum æstivo tempore sub Platano pulcherrima recubuisset, arborem ornamentis inanimis vicissim cohonestavit. At hujus Imperatoris beneficiis continuis, scopuli, arbores, insulæ, prata rigata sunt. Tam magnum animum, tamque locupletem habebat.*

Quantò sanius, & sanctius vos non in scopulos, & platanos; sed in egenos & pauperes vestra erogabitis? si non mare, saltem fluvios vos exhibere potestis, quibus tubuli, & canales non desunt, id est, ærumnosi, & pauperes, in quos venas argentiferas, & aureas derivetis; per hos canales, omnia dona fluent in mare, *k* ut pleniori alveo in vos redundent: nam, ut inquit Nazianzenus: l *Hoc ipsum accipere est, Deo aliquid donare*: si quid nos ejus manibus liberaliter offerimus, quamtumvis exiguum sit, copiosè, & pretiosè compensat, siquidem m *manus ejus plenæ hyacinthis*: cùm enim plenas habeat manus, nequit à nobis aliquid accipere, quin inde ad nos aliquid, & quidem summi pretii decidat; ut si puero, qui manum auro plenam habet, pomum offeras,

h August. l. 1. de incarnat. In manualic. 24. i Raynaud. de virt. & vitiis, l. 4. c. 19. in fine.

k Liberalis nihil perdit. l Nazianz. orat. 16. m Cant. 5. v. 14.

feras, illud non prensat, nisi aurum dimittat. Non est quod timeas tu, aut tui, ne multa in pauperes, in opera pia erogando, illa tibi d-cessisse arbitreris, plura Deus his rependet, & majora in cœlis.

Ubi valet illud, quod Plutarchus de Alexandro Macedone; hic prius se mari quam committeret, amicis munera divisit liberalissime: huic agrum, illi castrum, illi villam, vectigal alteri, aliquibus aurum & monetam, quibusdam census annuos, idque tam multis, ut Parmenio quæreret: *Quid Regi superesset? Rex blandè: spes ait, acquirendi majora* Hæc spes omnibus [illegible]is in sinu reposita, & res cer[illegible] Quod aptissimo symbolo fon[illegible], Clemens Alexandrinus exp[illegible]essit: n *Quemadmodum enim quicumque putei scaturiunt, exhausti in pristinam mensuram revertuntur: ita etiam elargitio, quæ est bonus* FONS BENIGNITATIS, *potum sitientibus communicans, rursus augetur, & repletur.* Quod & alia similitudine confirmat: *Et quemadmodum ad ubera, quæ sugguntur, vel etiam mulgentur, solet lac confluere,* ut iterum, & uberius fluant.

Unde non est quod Filius Patri in eleemosynas profuso: nepos avo, millia aliquot in causas pias testamenti tabulis consignanti succenseat, quasi nihil, aut parum sibi relinquat, cùm optimè illa reposita habeat.

o Cùm Dux Lermensis sub Philippo III. Rege Hispaniarum, rerum potiretur, atque omnia officia, & beneficia per manus ejus transirent, Philippus IV. dixisse fertur: *Hic tam multa dat, ut nihil mihi dandum relinquat.* Nil ejusmodi illis timendum, quos aliquando ringentes, & frendentes dentibus hæredes audivi, dum à pio testatore, in solatium animæ, in nosocomia, aliaque pietatis opera, ingentes summas donatas indignissime ferrent. Istiusmodi audiant illud Chrysostomi de donatoribus: p *Ipsi sumus qui beneficio fruimur, & multum lucri nobis conciliamus: nec putemus aliud, dum benefacimus, quàm quod magnum beneficium apud Deum deponamus*, maximo fœnore reddendum, ut alibi diximus q. Si quis splendidæ hereditatis usumfructum dumtaxat habens ad annos pubertatis, ejus fructum alteri viro opulento largiretur hoc pacto, ut per omnem vitam tota hæreditate, & omni fructu uteretur, nemo tam amens, qui hanc oblationem, & occasionem non arriperet. Ita Deus nobiscum paeisci vult, & detrectamus. Quod tamen vel ipsi gentiles probavere. Seneca optimè libro sexto de beneficiis, capite tertio: r *Egregie,* inquit, *mihi videtur M. Antonius apud Rabirium Poetam, cùm fortunam suam aliò transeuntem videbat, & sibi nihil relictum præter jus mortis, exclamare:* HOC HABEO QUODCUMQUE DEDI. *O quantum habere potuit, si voluisset!* si quis vestrûm, ut multi hic pecuniarum avidi, & avari sunt, plurima habere velit, plurima det; peritura donet, & semper mansura recipiet.

n Clemens Alexand. l. 3. pæpag. cap. 7.
o Drexel. Salomon. c. 7. §. 1.

p Chrysostom. hom. 27. in Gen.
q Vide Luc. Evang. p. 2. Dom. post Pent.
r Seneca lib. 6. de beneficiis, cap. 3.

Pergit

Pergit idem Philosophus, & quidem ethnicus: *Hæ sunt divitiæ certæ, in quacumque sortis humanæ levitate, uno loco permansuræ, quæ quo majores fuerint, hoc minorem habebunt invidiam.*

Si quis hic ditescat, è tenui fortuna emergat, fundos fundis accumulet, & magnificas ædes exstruat, filii ac filiæ ampullentur, statim omnium invidia: unde hic tam brevi ad tantas opes, quomodo hæ adornatæ in similitudinem templi, sæpius vestes, quàm ornamenta aræ variantes? novimus unde, & qua sint origine natæ, qua alienis plumis glorientur. Accedit, quod hæc omnia aliena peritura sint. Quare *quid tanquam tuo parcis? procurator es, Omnia illa quæ vos tumidos, & supra humana elatos, oblivisci cogunt vestræ fragilitatis, quæ ferreis claustris custoditis, armati, quæ ex alieno sanguine rapta, vestro defenditis, propter quæ classes cruentaturas maria deducitis: propter quæ quassatis urbes, ignari quantum telorum in adversos fortuna comparet: propter quæ ruptis toties affinitatis, amicitiæ, collegii fœderibus, inter contendentes duos, terrarum orbis elisus est. Non sunt vestra, in depositi causa sunt, jam jámque ad alium Dominum spectantia: aut hostis, aut hostilis animi possessor invadet* (& si vultis illa vobis propria, nunquam nec ab ullo eripienda facere potestis) *quæris quomodo illa tua facias?* DONANDO. *Consule ergo rebus tuis, & certam tibi earum, atque inexpugnabilem possessionem para, honestiores illas non solum, sed & tutiores facturus. Illud quod suspicis, quo te divitem ac potentem putas, quamdiu possides, sub nomine sordido jacet. Domus est, servus est, nummi sunt: cùm donasti, beneficium est.* Hæc gentilis, qui non legerat, nec intellexerat, donando nobis divitias repositas, quò fur non appropiat.

Quærit quis vestrûm, quo pacto sibi domum comparare queat, quæ nulli ruinæ, nulli incendio exponatur, nulla vastatione, aut vetustate corruat, nec ejus possessione unquam deturbetur? quam pretio quovis emeret? nôstis quo pacto? *donando*, domum non manu factam, sed æternam habebis in cœlis. Quærit quis arcas loculis refertas, quæ nunquam minuentur, *donando*, consequetur thesaurum non deficientem in cœlis. Et hæc omnia primæ Veritatis sunt. Si quis navarchus naves habens poma punica, aurea, & citrea brevi putrescentia portantes, praxim quærat, ut pro iis, & longè meliora, & incorruptibilia recipiat, in promptu responsum est, *donando.*

Talia sunt omnia bona terrena, sic enim exponit Hugo Cardinalis naves poma portantes: f *Felix permutatio*, inquit Theophylactus, *in qua temporalia mutantur æternis.* Fluxa igitur, & peritura, æternis, & semper mansuris permutemus; & quo plura quis dederit, plura recipiet.

Sed quid si omnia? an non prodigalitatis vitium incurrisse is censendus est? ita omnes sapiunt filii hujus sæculi. His respondet Doctor Angelicus, qui hanc quæstionem movet: t *Dicendum quod illi qui intentione sequendi*

f Theophyl. in Luc. 16. t S. Thom. 2. 2. qu. 119. art. 2. ad 3.

Christum,

Christum, omnia sua dant, & ab animo suo omnem temporalium solicitudinem removent, non sunt prodigi, sed PERFECTE LIBERALES. Unde & illis centuplum, ac vita æterna promissa est.

Nec est quod hic tenuioris fortunæ, ac pauperes, sortem suam deplorent, quod parum, aut nihil suppetat, Deo in egenis elargiendum. Sic etenim docet sanctus Thomas: v *Nihil prohibet aliquos virtuosos, licet sint pauperes,* ESSE LIBERALES; quod probat ex illo Aristotelis 4. Ethicor. *Secundum substantiam, id est, facultatem divitiarum,* LIBERALITAS DICITUR: *non enim consistit in multitudine datorum, sed in dantis habitu, seu affectu*, quod ingenioso tractu manifestum fiet. x Ludovicus XI. Galliarum Rex libentissimè rapis vescebatur; quod quidam rusticus, ad quem subinde, è venatione diverterat, animadvertens quodam tempore in Aulam penetravit, & Regi candidam, ingentis magnitudinis rapam, candidissimo animo, & cordato affectu obtulit. Quam Rex asservari jussit, ac hominem lautè curatum, mille aureis donatum dimisit. Inaudierat hoc Aulicorum unus aliquis, qui plenus spe, equum obtulit, cogitans quod longè liberalius donum à Rege esset accepturus. At Rex qui dantis animum facilè perspexerat, munus illi donavit involutum mundâ chartâ, quam ut ille domi aperit, invenit rapam, indignabundus ad Aulam revisit, apud Regem conquerens, fortè errorem contigisse: cui Rex, donum illud pro equo sibi condignum videri, quandoquidem sibi mille florenis stetisset. Nôrat sapientissimus Rex illud Ambrosii: y *Affectus divitem collationem, aut pauperem facit, & pretium rebus imponit.*

Infelix alioqui futura pauperum conditio, si magnitudinem rebus, non animo metiatur Deus, præmiáque rebus, non animo respondeant; voluisse, cùm non possis, satis sit. Hoc per Isaiam benignus Deus indicâsse videtur, se parvo contentum esse ab eo, cui facultas ad plura non suppetit: z *Frange, inquit, esurienti panem tuum,* ubi Glossa, *frangat panem, & frustum det, qui dare totum non potest.* Quod haustu aquæ, & exemplo viduæ, duo minuta magno affectu offerentis, illustrat sanctus Augustinus: a *Quid tam vile, quàm frangere esurienti panem? tanti valet Regnum cœlorum. Si non habes facultatem frangendi panem, non habes domum, in quam inducas, non habes vestem, quo cooperias: da calicem aquæ frigidæ, mitte duo minuta in gazophylacium: tantum enim meruit vidua duobus minutis, quantum Zachæus dando dimidium bonorum.* Tanti valet (Regnum cœlorum) *quantum habueris.* Da tu mechanice, tu herilis filia, tu paupercula, duo minuta cum vidua, & tantum dederis, ac qui centena & millena. Solus dantis animus, b & *affectus pretium rebus imponit.*

Efficax, ut vos ad liberalitatem in egenos, & pia opera exhorter,

v S. Thom. 2. 2. qu. 117. art. 1. ad 3. Pauper potest esse liberalis animo.
x Loys Garon. chasse ennuy, cent. 1. §. 59. Corozetus de dictis memor.

y Ambrosii lib. 1. offic. cap. 30.
z Isai. 58. v. 7. a Augustin. in Psalm. 49. b Ambros. cit.

horter, ſtimulus eſt, quod hæc ſit certiſſimum c divinæ prædeſtinationis ſignum, quod æterna veritas variis ſacræ paginæ teſtimoniis, velut ſyngraphis conſignavit: Pſalmo quadrageſimo: BEATUS *qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus*, contra omnes accuſatores dæmones, & ipſa ſcelera clamantia in cœlum: quia clamores pauperum, illi & gratiam, & miſericordiam impetrabunt: d *Sine cauſa*, inquit Chryſologus, *accuſant peccata, quem pauper excuſat*. Evincit idipſum locus ille Tobiæ cap. duodecimo: *Eleemoſyna eſt, quæ à morte liberat* (nempe æterna) *& ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit invenire miſericordiam*. Hanc fidi cuſtodis in morem, foribus inferni ſanctus Auguſtinus ſtatuit excubare, ne miſericors eò præcipitetur: e *Ante fores gehennæ ſtat miſericordia, & neminem in carcerem mitti permittit*. Plura qui volet argumenta, videre poterit apud Recupitum noſtrum de ſignis prædeſtinationis, ſigno ſexto, Pauca, ne in immenſum excreſcam, ad delectum ſubjungo.

Satis ſublimi dicendi genere viſus eſt aliquibus Magnus Leo non explicare, ſed extollere præſtantiam eorum, quos alienarum miſeret calamitatum, cùm dixit: f BEATUS *efficitur, quicumque miſeria laborantibus, caritate compatitur*. Quem non miſereat miſerorum, ut certam ſuam vocationem, & ſalutem faciat, & particeps fiat divinitatis? Hilarius ſanè quid in hac re ſentiendum putet, declarat in illa verba Servatoris, Matthæi capite quinto, verſu ſeptimo: BEATI MISERICORDES, *quoniam ipſi miſericordiam conſequentur* Ubi ſic ait: g *miſericordibus miſericordiæ munera præparat; in tantum enim Deus benevolentiæ noſtræ in omnes delectatur affectu, ut miſericordiam ſuam ſit* SOLUM MISERICORDIBUS PRÆSTATURUS Huc ſpectat illud Iſaiæ vaticinium, hominem miſericordem, Dei gloriâ donandum: h *Frange*, inquit, *eſurienti panem tuum, & egenos, vagóſque induc in domum tuam: cùm videris nudum operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris*. Ad quod, ut vos omnes exſtimulet, attendite quale præmium maneat: *Et gloria Domini colliget te*, dignus ſanè qui gloria Dei, vel ſinu excipiatur, vel throno exaltetur, tot, tantiſque miſericordiæ operibus inſignis.

Illud cenſeo dignum animadverſione, non ſolum paſcendos pauperes, egenos hoſpitio ſuſcipiendos, veſtiendos nudos, ſed hęc omnia ab homine miſericorde eo animo præſtanda, ut exiſtimet non aliis, ſed ſibi ipſi, ac ſuis viſceribus ſe benefacere, talibus pietatis officiis benemerendo, juxta illud: *Carnem tuam ne deſpexeris*. In quem locum, rectè cadit illud Chryſologi: i *Verus amor eſt, feciſſe ſuas anguſtiati anguſtias*. Percellit aures rumor neſcio quis, ante Sponſi januam excitatus. Intempeſta nocte clamor inopinatus, crebræ voci-

c Liberalitas in egenos certum prædeſtinationis ſignum. d Chryſologus Serm. 40. e Auguſtinus hom. 39. ex 50. f S. Leo Sermon. 6. de Quadrag.

g Hilarius Canon. 4. in Matth. h Iſaiæ c. 58. v. 7. i Chryſologus Serm. 14.

ferationes, repentinus pulsantis fragor, horridum aliquid ac fatale portendunt. Rei seriem distinctè narrat Matthæus capite vigesimo quinto, versu duodecimo, clamore facto, nuptiali pompâ Sponsus in aulam ingreditur domus, omni deliciarum apparatu refertissimæ, una cum Sponsa cœnaturus. Cùm ecce tibi quinque virgines, formâ præstantes; innocentiâ morum, & candore virtutis, longè spectabiliores, pulsant anxiè, sed ab ingressu, inauditâ plane inurbanitate rejiciuntur. In adolescentulis hisce candorem veneror virginitatis: in iisdem amorem erga Sponsum quis non videat? cùm nec deterritæ tenebris, nec grassatorum retardatæ pavoribus, imbecilli ætate, sed virili animo, eò feruntur, quo ardor Sponsi impellebat. Cur ergo tam duram repulsam passæ sunt? nimirum unum deerat, oleum. Quod si deficiat, nec candor virginitatis, nec rigor austeritatis, nec ulla bonæ mentis industria, nos in Aulam cœlestem, in conspectum suum divinus Sponsus admittet. Quod ex ipso primæ veritatis oraculo, Damascenus oratione de die judicii, rectè comprobat, ubi sic loquitur k *Non dixit: discedite à me, quia furtum, & homicidium fecistis, & alia mala; sed ait, quia de substantia vestra pauperibus non dedistis, sicut illos, qui ad dexteram futuri sunt,* SOLA MISERICORDIA LIBERABIT, *ut eos qui ad sinistram sunt, sola avaritia damnabit*; pende illa verba, *sola misericordia* salvabit. Ergo hæc sola præstat, quod non prolixæ preces, non largè profusæ lacrymæ, non expressus è venis sanguis; l *superexaltat autem misericordia judicium*; Græcè: *exultat, & gloriatur adversus judicium*, & severitatem.

Misericordia quasi victrix, & triumphans ante currum suum, sacram ducit Astræam, vinculis adamantinis colligatam, fracta lance, gladióque retuso. Hæc ipsum DEUM, sui habet præconem, ut aureè Chrysologus: m *Quod Abel passus sit, quod servavit mundum Noë, quod Abraham fidem suscepit, quod Moyses legem tulit, quod Petrus crucem resupinus ascendit,* DEUS *tacet, & hoc clamat solum, quod comedit pauper.* Suspiciunt viri, ac fœminæ sæculares, veterum Anachoretarum chameunias, seu in dura cubationes, vigilias assiduas, jejunia perpetua; venerantur in Religiosis virginalem castimoniam, voluntariam paupertatem, rerum omnium humanarum abnegationem, cilicia, flagella, quibus cœlum violenter rapere dicuntur; verumenimverò hoc vobis minimè clausum, attendite. Unus nobis in hac re, instar omnium, esse posset Gregorius Nazianzenus, qui oratione decimaseptima vel Imperatorem, vel urbis præfectum hisce verbis ad misericordiam inflammat: n *Nihil* TAM DIVINUM *habet homo, quàm beneficentiam: licet tibi nullo labore* DIVINITATEM *assequi. Alii opes suas effundunt, alii exhaustam carnem.*

k Damasc. orat. de die judicii.

l Iacob. 2. m Chrysolog. Serm. 14 n Nazianz. orat. 17.

carnem spiritu mancipant, & se à mundi consortio abripiunt, alii charissima pignora Deo consecrant, nec enim Abrahæ sacrificium inauditum. Horum nihil à te postulamus, sed clementiam tantum, & misericordiam. Quem non misereat miserorum, ut nullo labore, jejunio, pœnitentiâ, immarcessibilem æternæ gloriæ palmam certò consequatur?

Chrysologum à Tilmanno relatum, præterire in præsentia non possum: o *Jejunium innocentiâ radiat, castitate fulget, pingitur moribus, micat sanctitatis incessu, toto magnificatur ornatu; sed sine misericordia, gloriam non habet, palmam non tenet.* Quasi cœli portæ cæteris omnibus virtutibus clausæ, uni velut omnium Reginæ ultro aperiantur. Hic Oratoris aurei sensus est, hæc ejus sententia: p *Huic* (misericordiæ) *portæ cœli aperiuntur, & veluti Regina intrante, nullus janitorum, nullus custodum, qui portis assistunt, audet dicere: qua es tu, aut unde? sed omnes eam promptè, continuóque suscipiunt.*

Si quis fortè castra, aut in urbibus maritimis præsidio militari instructis, portas intrare cupit, à cunctis vigiliis, & excubitoribus, quos transit, compellatur: quo vadat? *qui va la?* tesseram edicat, *mot de guet* (ut vocant) hoc si protulerit, liber transit, fur sit, aut latro, sicarius, aut fornicarius, non spectatur. Haud aliter *nullus custodum, qui portis cœli assistunt*, tibi obsistet, ubi tesseram misericordiæ protulleris, *sed omnes promptè, continuoque suscipient.* Hæc Regina nobilissimum ducit comitatum omnium virtutum, qui hanc animo comprehenderit, subito sibi adesse videbit sanctitatem, beneficentiam, pietatem, reverentiam, amorem in DEI bonitatem; itaque non mirum pulcherrimum illud apophthegma Cassiodori, quod primo obtutu incredibile videbatur: *Sola est misericordia, cui omnes virtutes cedere honorabiliter non recusant.*

Scio, non cujusque est, ob corporis infirmitatem, jejuniis vacare, ob familiæ negotia, prolixè orationi instare; sed â misericordiæ operibus, nemo etiam cui ne teruncius in crumena est, se valet excusare. Animo hic occurrit scala illa mirifica, quam Jacob vidit in somno, quavis vigilia oculatiore. In hac scala beatarum mentium magisterio discemus, quo pacto etiam vel sola commiseratione opitulari miseris possimus. Genesis capite vigesimo octavo: *Vidit in somnis scalam stantem super terram: & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei ascendentes, per eam.* Hujus ascensus, descensúsque, mentionem faciens Bernardus, q *Beati*, inquit, *illi Spiritus ascendunt per contemplationem DEI, descendunt per compassionem tui.* Illæ beatæ mentes, quæ compassione descendunt humanæ calamitatis, ascendunt contemplatione, & fruitione summæ, sempiternæque Deitatis. Ut intelligamus compassionis, & commiserationis de-

o Tilman. in allegoriis ad cap. 21. Proverb. p Chrysost. hom. 7. de pœnit.

q Bernardus Serm. 11. in Psalm. Qui habitat.

descensum, evehere nos ad solium Deitatis, ut ejus conspectu, atque consuetudine perfruamur.

Sic Deum, r *qui dives est in misericordia*, etiam mendicus, & pauper Religiosus valet æmulari; quod non alio, quàm divi Gregorii Nazianzeni comprobabo suffragio: ſ *Nulla ex omnibus rebus Deus perinde ac misericordiâ colitur: quoniam nihil aliud tam peculiare est Deo, quam illa.* Mox, quo altius, non dico ullus mortalium, sed nec cœlestium spirituum ascendere potest, fieri nos per misericordiam quasi Deos, his verbis declarat: t *Fias infortunato Deus, misericordiam Dei imitando: discas ergo viscera aperire indigentibus. Da pro magno promptitudinem, si nihil habes, vel lacrymulam: magnum enim remedium afflicto est misericordia.* A qua remotissimi sunt, qui mendicos, importunius subinde, fame exstimulante instantes, acrius perstringunt, injuriis impetunt, diris devovent: viduis, ac pupillis ad se confugientibus, aures & & fores occludunt afflictionem addunt afflictis, qui & illud funestum audituri: v *Clausa est janua.*

Hanc januam ne sibi non solum cum fatuis virginibus, quæ oleum misericordiæ non habebant, sed etiam cum viris immisericordiæ clausam reperiret, Regiam liberalitatem, si non exsuperârit, saltem æquavit Antonius Julius Brignole, Italus Genuensis x, qualem numquam in privato homine comperi, & omnis posteritas jure suspiciet. Historia recens est, Anno 1662. vivis excessit hic nobilitate, opibus, matrimonio, ac prole nobili, obitâ laudatè ad Philippum IV. Regem Catholicum Genuensis Reipublicæ nomine legatione; ac demum Senatoria ejusdem Reipublicæ dignitate spectabilis; ubique magnum ingenii, eloquentiæ, sapientiæ, at potissimum *liberalitatis* specimem dedit. Deinde conjuge præmortuâ viduus, ad sacros ordines, denique ad societatem transiit, ac magno & foris, & inter nos exemplo, sanctum sacerdotis, ac Religiosi nomen implevit. Patre adhuc superstite, donavit Reipublicæ Genuensi *centum millia. librarum* ad usus belli navalis, quam animi amplitudinem, postea in eleemosynis erogandis liberaliter ostendit, ut divini thesauri Præfectus, vulgo *cassiero di dio* diceretur. Cúmque domus etiam suæ rationem habendam moneretur, ajebat: *Dabo ego Deo, donec dabit mihi Deus: & illi curæ, atque cordi erit domus mea.* Id quam ex vero dixerit, satis ostendunt divitiæ, ac florens fortuna illius domus, & nominis. Religiosis, aliísque indigentibus mittebat *schedas*, quas collybisticas vocant, *magna vi auri inscriptas*, quam à trapezitis acciperent. Cùm in Hispania apud Regem esset orator Reipublicæ Genuensis, Xenodochio Italorum, *eleemosynam stabilem* assignavit. Ibidem aliàs qui Xenodochio præerant, de imminuendo ægrorum admittendorum numero deliberantibus, *quingentos Hispanicos aureos* (qui vulgaribus nostra-

r Ad Ephes. 2. 4. ſ Nazianz. orat. de cura paup. t Nazianz. cit. v Matth. 25. x Ioan. Nadasi annus dierum memorab. Soc. Iesu, 20. Martii. Liberalitas Itali Genuensis.

noſtratibus, duobus æquiparari ferè ſolent) dedit. Die quodam, ingenioſo ſpectaculo in theatrum dato, nobilitatem recreârat; cùm auditione accepit, eo die conſueviſſe nobilitatem ad Xenodochium, pietatis cauſa itare; illo vero ſpectaculo factum, ut eo die id omiſſum fuerit, adeóque Xenodochium conſueta ſtipe caruerit. Ergo ut jacturam illam *luculenta liberalitate* compenſaret Antonius, ilico *totidem aurea ſcuta* Xenodochio miſit, quot ſpectatores in ſuo illo ſpectaculo numerârat. Aliàs in magna caritate annonæ, *mille aureos* Hiſpanicos dedit, qui in tenuioris fortunæ familiarum domos diſtributi, aliorum quoqué divitum liberalitatem ad imitationem Antonii excitavere. Veniunt ex Hiſpania Genuam arculæ, quarum ſingulæ habent facilè *viginti millia Philippicorum*; nonnunquam totum illud argentum intra diei unius intervallum diſperſit, dedit pauperibus liberalis manus Antonii. Unde cùm aliquando Antonii mater, plures id generis arculas adhuc in conclavi eſſe opinaretur, ac de illis apud trapezitam collocandis ageret, nec eas inveniret, ubi id quod erat intellexit, eas ab Antonio filio ſuo, in duorum Xenodochiorum ſubſidium fuiſſe diſtributas, obſtupuit primùm. At (ut erat matrona cumprimis prudens, ac pia) impensè poſtea gratulata eſt id ab eo factum, addito etiam elogio, pecuniam illam apud optimum trapezitam ab Antonio collocatam; nempe, *callere illum artem auri è luto faciendi.* Aliàs *quadraginta millia ſcutorum* per Notarium inſcripſit pauperibus: *Totidem millia nummorum* argenteorum (quorum ſinguli, ſcuti Romani valorem excedunt unico die erogavit in pauperes. Anno 1651. paulò antè initam ſocietatem, impendit eleemoſynæ nomine, *pluſquam ducenta, quadraginta millia librarum.* Eſt qui iniit, quam è libris potuit, rationem, & reperit, in iis ſolum quæ annotata erant (neque omnia notabantur) extremo ante initam ſocietatem decennio, erogata ab illo in egenos pluſquam *quadringenta, ſexaginta quinque millia librarum.* Jam viduus, & ſacris initiatus, ut plus Chriſto dare poſſet, veſte valde vulgari, pauperis inſtar, contentus, parcebat expenſis. At quorſum hæc tam immanis ſumma, tanta vis auri, & argenti, tam prodiga in pauperes, neglectis liberis, & propinquis, liberalitas? ajebat identidem: *Ego via orationis vix poſſum pervenire in cælum, cùm orare non ſciam, videbo itaque ut per eleemoſynas poſſim mihi facere amicos pauperes, ut me in tabernacula recipiant.* Tandem ex voto pridem concepto, ſocietati nomen dedit, dicebatque ſe ſocietati nihil dediſſe, nec confeſſario, neque aliis de ſocietate, quibuſcum familiariter agebat, ea de re unquam locutis. Stupenda in Religione ſanctitatis teſtimonia reliquit, quæ hic enarare longum, & ad propoſitum non faciunt. Obiit Genuæ Anno 1662. cùm ſupremum illic in quadrageſima concionaretur. Quàm multi divites illa verba uſurpare poſſent:

possent: non scio orare, non possum jejunare, non possum corpus cilicio & flagellis affligere, non possum castitatem servare, non possum monasticam vitam ducere, videte igitur ut per largas eleemosynas possitis vobis facere amicos pauperes, ut vos, juxta verbum DOMINI, in æterna tabernacula recipiant.

§. III.

Sicut Deus vaticinatur per Joëlem: y SUPER SERVOS, ET ANCILLAS EFFUNDAM DE SPIRITU MEO; *sic & paterfamilias se munificentiâ, & liberalitate effundere debet in domesticos, in servos & ancillas: superior in subditos.*

DIvus Chrysostomus, z *Christi flumen*, & quidem aureum, ut Anastasius Sinaita loquitur, in hæc verba sic differit: *a* Spiritus Sanctus ostendit suam munificentiam, animúmque regium, *dum in omnes indifferenter beneficus, & liberalis est*, nec privatos habet amores, & amicitias: sicque omnem excludit æmulationem, & invidiam. Unde subdit: *Non tantum super omnem carnem, sed & super servos, & ancillas effundam Spiritum meum.* Consentit Rufinus, & alii multi apud Lorinum *b*, qui volunt notari, quod nemo extremæ conditionis, à munere Spiritus Sancti excluditur. Quare si paterfamilias ostendere velit, in se effusum Spiritum Sanctum, debet illum & in domesticos, in servos, & ancillas refundere; quod rectè de officio pastorali observat Ambrosius: c *Perfecta liberalitas, fide, loco, causa, tempore, commendatur, ut primò opereris circa domesticos fidei.* Charitas ordinata est, ut vir in omnes munificus, & liberalis maximè sit ad domesticos suos, ad uxorem, filios, servos, & ancillas. Quod vel ipsum lumen naturæ docet. Ut ex etymo liberalitatis deducit Seneca: d *domus ipsa divitis viri, quantam habet benefaciendi materiam? potest etiam pecuniam suam intra limen suum diffundere, & liberalitatem exercere* (erga domesticos) *quæ non quia liberis debetur, sed quia à libero animo proficiscitur, ita nominata est.* Quod ut ad praxim reducatur, mensa pro conditione honesta sit, illi uxor & liberi accumbant: quo fiet, ut amorem, reverentiam, & probos mores induant, dum in oculis parentum vescuntur; contemptum, & indignationem parit, si liberis in angulo lenticula, & olera proponantur; parentes verò postea soli commessentur. Præmiis filios paterfamilias ad studia, ad liberales artes, filias ad opera manualia provocet. Quot

y Ioel. 2, v. 28. z Anastasius Sinaita in encomio Chrysostomi.
a Chrysostomus in acta 2.

b Lorin. in acta cap. 10. vers. 45.
c Ambros. lib. 1. off cap. 30.
d Seneca lib. de vita beata, cap. 24. Paterfamilias sit liberalis in domesticos.

heb-

hebdomadis aliquem filiis nummum elargiatur, ut lusui, aut recreationi vacent, ne ut experientia constat, clepere discant, dum se aliis ejusdem, aut etiam inferioris conditionis colludere non posse vident. Novi filios, qui non libros dumtaxat, argentea cochlearia, aliáque cimelia suffurati sunt; sed & crumenam, & saccos, ad aliquot centenos florenos expilârunt.

2. Maritus uxori abunde prospiciat, ut quæ culinæ, quæ familiæ necessaria, coemat. In hospites, convivas, amicos, propinquos honestè profusus sit, nec hisce excipiendis se uxor alienam, aut parcam exhibeat; unde gravissima quandoque exorta dissidia. Non ita pridem, cùm maritus mercatores aliquot, quibuscum non leve emolumentum fecerat, hospites domum duxisset, uxor pertinax indignari, stomachari cœpit, nec quidquam nisi herbas, & frustum vaccinæ apponere; quo maritus irritatus, omnes mappas in tenues lacinias, & frusta concidit, atque hospites suos ad diversorium deduxit, ubi in unum prandium, plus quàm in sex lautis conviviis dilapidavit; quis enim vir honestus ferat, coram exteris, quos invitavit, sibi à muliercula illudi, & contemptui haberi.

Quare uxorem obstrepentem, obgarrientem, quoties maritus aut expensas aliquas faceret, aut convivas adhiberet, hoc stratagemate correxit, & os oppilavit. e Fortè cum quinque, aut sex sociis maritus, sub prandium domum ingressus: ubi illa jurgari, ac vociferari cœpit, dolium ingens in mediam plateam provolvi jussit, quod cur fieret, aut quid hoc sibi vellet, ignara, perrexit in eum diras, & iras evomere: populo ad clamores accurrente, annuit maritus vietoribus, seu doliariis, ad id jam antea clam constitutis. Signo accepto, robusti illi mediam arreptam in dolium conjecerunt. Ibi illa, ad Reguli modum inclusa, vix, cùm subsisteret, oculis potuit eminere; & tamen velut è cathedra, cœpit vocalissimè detonare in maritum. Eo igitur alterum signum dante, vietores per circulum ambientes malleis, tudiculísque, dolium usque ad insaniam mulieris, contuderunt; illis pulsatione longâ fatigatis, successere pueri, qui cavum dolium saxis cædentes, non minore strepitu, quàm clamore in tertiam usque horam, omnia compleverunt; sarcasmum acerbissimum addentes, atque præ indignatione insanientem, identidem Diogenis uxorem vocitantes. Mulier, seu furiis ageret, seu prece, rupta intus est propemodum, quod ex hoc gurgustio emergere prohiberetur? donec maritus spectaculo saturatus, in cauponam concessit: tunc enim conclusa, libera dimissa est, bono operæ pretio doliariis persoluto. A dolio rectà cucurrit post maritum, atque in cauponam se intulit, inflammatóque vultu spumans, solitis jam diris in maritum erat debacchatura, nisi secunda interludii scena compescuisset, & com-

e Stengelius de judiciis divinis, Tom.2.cap.30.

combibones, quam erant edocti, partem continuò exorsi fuissent. Ita enim sympotas instituerat maritus,ut si, quod fore augurabatur,in tabernam se inferret,illi sine intermissione, cantharorum cooperculis identidem deblaterantem obtunderent. Hoc strepitu igitur obgannientem abegerunt. Ibi ergo maritus ad tertium usque diem triumphavit,pecunia deficiente, domum cogitat, sed non sine defensoribus, & comitatu.Septem erant,& crapulâ adhuc nondum decoctâ, semiebrii. Hi omnes sibi sub palliis crepitacula tulere Excepti sunt unà cum patrefamilias, formula solenni. Ibi novi ludi dati sunt: nam illa rursus ad genium reversa,& domum clamoribus implente, ilico crepitaculorum assidua complosione, ex insana reddidere insaniorem, atque ex ædibus fugarunt, utique non revocandam, nisi illa imploratis cognatorum patrociniis, veniam impetrâsset: quam tamen ei maritus antea non dedit, quam post hac se marito nunquam obstrepere, aut obsistere velle spopondit. Addiditque, ni obtemperet, se tectis incudem illaturum, quam quatuor fabri diu noctúque sonantissimè tunderent: simúlque disertis verbis denunciavit, ni silere disceret, se liberali mercede cum æditimis omnibus transacturum, ut quoties illa altercante,signum accepissent,omne æs campanum per totam urbem concreparet; atque in hunc modum nemini non constaret, uxorem suam iterum in fermento esse,iterum ferocire, atque intemperiis agitari. Hac arte ludicrà tandem edocta, marito morem gessit,ejusque dictis, factis se conformavit. Fit etiam non semel, dum uxor nimis tenax, & parca, palato viri non obsequitur, ut in taberna,variis sociis ad consortium adhibitis, decuplo plus expendat.

3. Habeat & uxor, quod pro statu suo in pauperes eroget; quod si vir neget, docent Theologi *f* uxorem posse dare eleemosynas absque consensu viri moderatas,ad ejusdem viri damnum spirituale, aut temporale avertendum.Exemplo Abigail primò Regum capite decimoquinto, quæ Davidi in Nabal succenso, munera præmisit, quæ maritus imprudenter, & impudenter negarat. Potest ex bonis paraphernis,ex iis quorum habet dispositionem, ex lucro industriæ propriæ facere eleemosynas, secundum statum aliarum fœminarum sibi similium. Addit Diana, *g* posse uxorem invito marito distribuere in pauperes vigesimam partem annui reditus: quia ad decentiam status pertinet, nec est uxor mancipium, sed consors tori, & bonorum. Item *h* ad sustentandos filios egenos ex primo matrimonio,vel fratres: nam hoc exigit arcta sanguinis conjunctio & ipsius etiam viri decentia. Ut docet Castropalao, & alii.

4. Paterfamilias servos & ancillas honestè habeat,quandoque haustum de meliori, & pinguiorem bolum porrigat: vulgarem cibum, & potum iis non occludat; quò fit ut viro cum conjuge

f Lessius de jure lib.2 c.12. dub. 14. num.84. g Diana in summa tit.eleemosyna num.19. h Castropal.Tom.1.Tract. 6.disput.2.punct.13.num.16.

pere-

peregrè profecto, aut ubi cubitum concesserint, famuli & ancillæ effractis cellis, & penuariis inter se helluentur. Tum si famuli, aut ancillæ operosius, ac diutius quam debeant, in multam noctem desudârint, pluſculum supra condictam mercedem conferendum: nummum aliquem, aut par calceorum, interulam novam, aliudve, corollarii loco addendum, tradunt Doctores.

Sic profusam Spiritus Sancti liberalitatem æmulari poteris, qui i *& super servos, & ancillas,* effusus est; k ne quis putet, inquit Cornelius, solos heros & Dominos Spiritum Sanctum accepturos, addit illius participes fore quoque servos, & ancillas: nullum enim quantumvis vilem, & abjectum aspernatur Spiritus Sanctus: ita nec vos Domini, viles servos & ancillas aspernari, sed si Spiritus Sancti gratiam copiosè in animos vestros effundi desideratis, gratiam vestram in illos liberaliter effundere debetis.

Nunc à sæculari, & profanâ familiâ ad Ecclesiasticam diverto, quodque de Regia liberalitate ego paucis supra, & pluribus Scriptores politici tradunt, dulce præsidium, ac decus summum, illam Regibus esse, hoc in omni l Prælato, ac Superiore Religioso locum obtinet. Ex hoc etenim liberalitatis fonte, omnis amor, & affectus subditorum in Superiorem redundat, ut S. Thomas tradit ex illo Boëtii: m *largitas* CHAROS *facit, & Philosophus dicit, quod inter virtuosos* MAXIME LIBERALES AMANTUR;

Ubi observandum, nonnullos viros pios, & *virtuosos*, peregrinæ Sanctitatis inveniri, qui non amantur, quia ut *virtuosi* sint, virtus non exit in alios, uti de munifico Servatore magnificè prædicatur. n *virtus de illo exibat.* Hoc initium signorum fecit in Cana Galilææ, virtus de illo exibat, dum aquam in vinum præstantissimum convertit.

Sic Apostolos, ut refert Marcus, post labores, & excursiones Apostolicas fessos, benignè & liberaliter excepit, dicens: p *venite seorsim in desertum locum, & requiescite pusillum*; ubi virtus de illo exivit, sudorem detersit, fatigatos refecit, & vires eorum instauravit. Perfectionem summam à suis Christus exegit: pauperes illos omnino esse jussit, & q *non possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam*: nihil tamen illis deesse voluit, sed omnia sufficienter, & affluenter subministravit, ipsis contestantibus, cum paulò ante mortem sciscitatus est: *Quando misi vos sine sacculo, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, nihil.*

Sic per omnem vitam, virtus de illo exibat, & r *pertransiit benefaciendo*, in quemcumque locum pedes inferebat. Imò & post Resurrectionem, piscantibus discipulis, & tota nocte frustra laborantibus, stetit Dominus in littore, jussitque ad dexteram navigii rete projici, & jam non valebant illud trahere præ multitudine

i Ioel. cap. 2. k Cornel. à Lapide hic. l Superior omnis Religiosus, liberalis sit. m S. Thom. 22. q. 117. a 6. Boet. lib. de conf. Arist. l. 4. Eth. c. 1.

n Luc. 5. 19. p Marc. 6. v. 30. q Matt. 10. v. 9. r Act. 10. v. 38.

titudine piscium: *Quis alius hic pisces*, ait Augustinus, qui *caperentur appofuit, quam Dominus?* neque verò hic ftetit ejus beneficentia Interea dum discipuli in mari piscando laborant, ipse in littore liberali providentia prandium illis, & refectionem apparabat. Nam ut descenderunt in terram, viderunt piscem prunis impositum affari, panem prætrea paratum; & cum de piscibus quoque recens captis aliquot igni à Domino accenso, applicuissent, ad prandium ab ipso sunt invitati, quibus & affidere, & obsonium piscium, & panem distribuere, quamvis gloriosus, non est dedignatus; atque ita ineffabilem suam benignitatem, & munificam beneficentiam erga eos demonstravit.

Priusquam hoc perfectissimum exemplar, quod nobis à Christo monstratum est, Superioribus ad imitandum proponam, ac munificentiæ præcepta, quæ tradit Carolus Scribanius adducam, breve hujus viri elogium præmitto. „ f Nisi hunc hominem vota „ Deo paupertas, minus liberali„ tati opportunum reddidisset, „ nusquam illa laxius, aut com„ modius quam hujus in pectore „ habitasset. Dare aut in suorum „ egenorum commoda, splendo„ remque templorum, pecunias „ expendere, hæc Scribanio in„ tima voluptas erat. Et quia ne„ mini unquam negabat, omnes „ illi etiam tribuebant, ut mirum „ minimè sit, eum abundasse, qui „ aliis, non sibi abundaret; quam„ quam gloriosius illi fuisse puto „ sua liberalitate alios vicisse, qui subministrando pares esse non „ possent. Hic S.P. Ignatii, alio„ rumque Fundatorum in suos, „ qui Christi, Spiritus fuit, ut mox videbimus. Interim pauca quæ ex libro, quem de Superiore Religioso Scribanius inscripsit, monita accipe.

t 1. Bene domesticos habeat in victu, vestitu, cubiculis, aliquidque supersit potius, quam desit: Sic enim fiet, ut omnes obsequentes, morigeros, & sui amantes habeat: quia *largitas charos facit, & inter virtuosos, maxime* LIBERALES *amantur*; quod principium, & fundamentum est omnis politicæ, & maximè religiosæ gubernationis, ac disciplinæ: nil quippe tam arduum erit, quod liberalis in suos superioris animus non extorqueat: nolunt enim benevolentia vinci; sed ultro sese paratos, promptosque offerunt, ut hisce modis munificentiam compensent. Cum contrà, in superiore tenaci etiam virtutes displiceant, & vitia habeantur, & dura in levissimis Imperia. Unde ab invitis excusationes, & evasiones excogitantur.

2. Quid, quod de munifico superiore bene omnes subditi loquantur, ac sentiant? contra parcum, & tenacem, miscentur perpetuæ prope oblocutiones, nauseantisque, super imperatis, animi fastidia. Neque diu stare imperia hæc possunt, juxta illud Senecæ:

Violenta nemo Imperia detinuit diu.

Erumpent ab occultis in apertas detractiones, in animorum alienationes, ac dissensiones, in to-

f P. Ioan. Rho variæ virt. hist. l. 4. c. 12. nostra.

t Scribanius superior Religiosus. l. 2. c. 6. S. Thom. cit.

tius denique familiæ simultates: dum alium sibi singuli superiorem concedi optabunt, aut aliam domum circumspicient, præsentemque damnabunt; ac, si quos ablegari contigerit, nusquam parcent. Hospites etiam, si aliundè advenerint, de singulis docebuntur, & obambulabit sordidior parsimonia hæc provinciam, non sine insigni diminutione nominis superioris. Quin & ad externos ibit hæc fama: neque enim intra domesticos diu latere hæc possunt; prodent se aliquando sive improvida Superioris circumspectione, sive inferiorum indignatione: E qua querimoniæ effunduntur, nullis privatis parietibus claudendæ. Et ferè ad mulieres, sagacissimum in hac re genus, eunt hæc mala. Quod ubi contigerit, nulla jam arte, & profusa quamtumvis liberalitate, animis semel præoccupatis, contineri res potest. Unde fit, ut externis juxta ac domesticis ingratus superior vivat: nec ante conquiescant animi, quam munere ille suo defungatur.

Neque hic finis: in omnem ætatem aliquid semper adhæret maculæ etiam in privata vita, cum præteritorum narrationes non rarò in exemplum adducantur, & liberius privatum jam carpent, & parsimoniam exprobrabunt. Tantum potest semel impressa opinio, numquam moritur: *Æternumque etiam post funera vivit*. Scitum illud: *fortiter qui præmiat, imperare fortiter potest*. Quid? quod nec imperio in liberalitate sit opus, ultro decurrent subditi, & gaudebunt etiam pro munifico Superiore sudorem, sanguinemque fundere; tantum in humanis munificentia potest. Benè qui suos habet, imperare facilè, & tutò potest: Regularum ille minimarum observationem urgeat, & inveniet obtemperantes, etiam punire potest, qui bene suos habet (juxta illud, quod frequenter Scribanius in ore habebat: *bien pender, & bien payer*) & sanè gratiora amantis vulnera, quam inimici sunt oscula; illa in salutem, hæc in mortem imprimuntur. Benignè habere, monere, ac si qua necessitas, punire etiam, patris, & amantis est. Malè habere, monere, punire, plus habet hostilis animi, & severi judicis, quam amici, & patris. Prudenter in hanc ille sententiam: v *provideant Prælati: facilè enim ad omnem Regularum observantiam suos compellent, dum ea quæ necessaria sunt providerint. O quot dispendia animarum propter avaritiam Prælatorum, qui possent monasteria bene reformare, si vellent necessitatibus fratrũ occurrere, & de communi omnia ministrare; sine quo nulla perstabit Religio: nam ex illius defectu, proveniunt mala multa: inde murmur, detractio, conventus evacuatio, totius disciplinæ regularis subversio*, in ipsum superiorem conspirationes, machinationes, cavilli, pasquilli, etiam vitæ insidiantur.

Ac tandem concludit: providebit proinde superior, & dum se patrem cogitat, inferiores filios, filiorum illos loco habebit. Imò cum ad domestica, tantum cuique juris, quantum sibi esse cogitaverit, nec turpiter prodiget, nec sordidè parcet; nusquam prodigus, nusquam sordidus:

v Mauburnus.

semper munificus, nunquam avarus. Paupertatis in liberalitate, liberalitatis in paupertate memor. Benè proinde ut imperet, benè suos habeat superior: Benignè ut pareant, benignè habeat: nullis ut illi parcant laboribus, sudoribus, sanguini, nullis prior ipse rebus parcat. Vult suos in præstanda opera munificos? Ipse rebus præeat. Vult nusquam sibi eos parcere? provocet suorum liberalitatem, munifica in paupertate largitione, animo saltem magno, & in Religiosa paupertate generoso.

Etiam in paupere, minima largiri animo magno, magnum est; in divite, magna largiri animo pusillo, pusillum est: Et in paupere domo, tenuis mensa, liberalis esse potest; in divite domo, liberalis tenuis erit, si utriusque animum, illius magnum, hujus tenuem & contractum consideres.

Et sanè viri Religiosi in superiore suo non cibum, potum, vestitum, sed mentem, qua hæc tuendæ valetudini, muneribusque obeundis præbentur, intueri consueverunt. Etiam minima liberaliter tribuisse, magnum est. Quid? quod liberalitatem præ se tulisse magnum sit, maxime si non nudis verbis vestiri dona, sed animo benigno, facileque videant. x *Affectus*, magno teste Ambrosio, *divitem collationem aut pauperem facit, & pretium rebus imponit. Christus duo æra viduæ, divitum muneribus prætulit, quia totum illa, quod habuit, contulit.*

Nequ[e] celari hæc res potest: nam ut divitis tenacem, sordidamque mentem in non contemnendo etiam dono, ita pauperis munificam in exiguo munere videas · modus largiendi animum testatur.

Denique nihil sibi soli indulgeat, quin & omnes participes faciat, imo sibi subtracto plus suis largiatur. Ex quibus hunc fructum colliget, si munifici nomen, quæque hoc nomen commoda sequuntur, sortitus fuerit. Imperabit sine fastidio, quia volentibus; sine acrimonia, quia ultro properantibus; sine murmurationibus, quia lætitiam in parendo testantibus, sine molestis repetitionibus, quia nuda imperii signa præcurrentibus, ut vel nutu mentem indicâsse satis sit. Unde ingens domi pax, tranquillitasque sequitur, cum singuli æmulo quodam parendi studio, mutuis accenduntur obsequiis, mutuisque incalescunt obsequendi, ac succurrendi affectibus. Quo fiet, ut paupertati adeò non decedat; y sed & prompto suo obsequio potentes Religioni amicos concilient, & lautis eleemosynis Superiorum solicitudini, & necessitati domesticæ occurrant.

Contrà verò, ubi parcum, tenacemque nacti inferiores superiorem fuerint; externorum mensas, pocula, dona, circumspiciunt, rationesque illis potiundi excogitant, & inveniunt: non facerent, si liberalem Superiorem consecuti fuissent, & amarent etiam in benigno superiore paupertatem, exultarentque in rerum tenuitate, à munifico superioris animo profecta. Tantum liberalitas potest, animus-

x Ambros, l. 1. off. c.

y Scribar. Superior Relig. l 1. c. 11.

nimusque in quacumque etiam tenuitate munificus, ut benignè qui dedit, omnia dedisse videatur. Hæc Scribanius.

Alia in hanc rem cuidam Superiori primum regimen auspicanti tradita à R. P. Lancicio, anno 1540.

4. Ex quibus hæc excerpta. z Habenda est ratio magna eorum, qui plus solito, & cæteris, aliquo tempore laborant, ne dum aliqui ad extraordinariam collationem, vel recreationem invitantur, illi non invitentur: uti sunt, qui extraordinarias aliquas conciones fecerunt, vel faciunt: aut circa præparandas comœdias magistri multum laborant: animantur enim magis ad labores talibus invitationibus, & significationibus paternæ beneficentiæ.

Hoc spectavit Patriarcha noster Ignatius: a erat sub annum 1555. Romæ magna annonæ caritas, ob belli inter Pontificem, & Regem Catholicum apparatum. Degebant in Collegio Romano homines plerumque centum quinquaginta, interdum fere ducenti: in tanta tamen temporum iniquitate, tantaque collegii inopiâ, cui vix ullum erat annuum vectigal, nihil unquam deesse suis Ignatius est passus. Perinde familiæ suæ consulebat, ac si plenas omnes arcas, ac refertas haberet apothecas. Quinimo sub idem tempus, villam in urbe ad thermas Antonini, aggressus est ædificare, ut haberent ægri locum idoneum, & apricum, quo se ad vires restaurandas reciperent: & ubi juventus collegii, labori studiorum intenta, animos interdum relaxaret. Quod animadvertisset Benignissimus *Pater*, nonnullos præclaros Adolescentes, & summa ingenii, doctrinæque spe præditos, laborum magnitudine debilitatos, præmature extinctos fuisse. b Et cum nonnulli ob pecuniæ inopiam, vivendi tum quidem tempus, non autem ædificandi esse dictitarent, vir Sanctus à sententia dimoveri se non est passus: pluris sibi esse asserens, quam omne aurum, unius fratris sanitatem: & quæ magnificè dixit, munifice præstitit: Christum, perfectionis & normam, & omnis virtutis magistrum imitatus, qui discipulos à prædicatione fessos requiescere fecit, & refecit; ubi Lyranus: c *in hoc ostendit Christus, quod* PRÆDICATORES *verbi divini post laborem, possunt recipere recreationem competentem.* d Sic equis lassis avenâ vires restaurari: *naves* in mari diu jactatæ, ac laceræ *in navalibus refici solent.* Observat porrò S. Thomas, hominem studiis, orationibus, & mentis operationibus magis frangi, & debilitari, quam laboribus corporalibus, ut nôrint superiores, vires suorum quandoque largiter & liberaliter reficiendas esse; ubi enim hanc quæstionem movit: e *utrum in ludis possit esse aliqua virtus?* Respondet: *dicendum, sicut homo indiget corporali quiete ad corporis refocillationem, quia non potest continuo laborare; ita etiam ex parte animæ: homo enim magis de-*

z Lancicius. opusc. 12. c. 19. monit. 6. & cap. 2. 3. 4. &c. a Orlandin. hist. soc. l. 15. n. 6.

b Ribaldin. lib. 5. c. 8. c Liran. in Matc. c. 6. v. 30. d Plut. lib. 1. de valetud. tuenda. e S. Thom. 22. q. 168. art. 2.

fatigatur (exhauritur, deficit) *in operationibus animæ, quam corporis. Sicut autem fatigatio corporalis solvitur per corporis quietem, & refectionem, ita etiam oportet quod fatigatio animalis solvatur per animæ quietem: quies autem animæ, est delectatio.* Quod probat exemplo „ dilecti discipuli: f Sicut, inquit, „ in collationibus Patrum legi- „ tur, quod Beatus Joannes Evan- „ gelista, cum quidam scandali- „ zarentur, quod eum cum disci- „ pulis ludentem invenirent, di- „ citur mandâsse uni eorum, qui „ arcum gerebat, ut sagittam tra- „ heret; quod cum pluries fecis- „ set, quæsivit utrum hoc conti- „ nue facere posset? qui respon- „ dit, quod si hoc continue face- „ ret, arcus frangeretur. Unde B. „ Joannes subintulit: quod simi- „ liter animus hominis frange- „ retur, si nunquam à sua inten- „ sione relaxaretur: quia

Quod caret alterna requie, durabile non est.

„ Et hoc est, quod Philosophus „ dicit: g quod in hujus vitæ con- „ versatione, quædam requies „ cum ludo habetur. Idcirco sapienter S. Ignatius in suis constitutionibus, h *ut assiduitas*, inquit, *in litterarum exercitio, sic & aliqua remissio necessaria est.*

Atque imprimis eorum, qui pro Deo, & salute animarum laboribus gravantur, curam jam olim Moyses, hominum benignissimus, suscipiendam allegoricè docuit, dum vetuit i *ligari os bovis terentis in areâ.* Qua lege quid significetur, Apostolus exposuit: k *non alligabis os bovi trituranti: Numquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique hoc dicit?* Nempe ut qui in areâ Evangelicâ instar boum laborant, & sudant, sive ut alibi loquitur Apostolus: l *qui laborant in verbo, & doctrina*, benignè, & liberaliter sustententur, & foveantur. Quare Magnus Gregorius, dum Pastorem instituit, reprehendit eos, m *qui cum corporalia curare negligunt, subditorum necessitatibus minimè succurrunt.* Quid porrò ex illa sive incuria, sive inhumanitate, seu tenacitate consequatur, Sanctus ille Doctor subjungit: *quorum prædicatio plerumque despicitur, quia dum delinquentium facta* (Superiores) *corripiunt, sed tamen eis vitæ præsentis necessaria non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur.* Et demum concludit: *unde Rectori necesse est, ut interiora possit infundere, cogitatione innoxia etiam exteriora providere.*

Exempla Superioribus non desunt, ubi benevolus, ac beneficus Dominus refectionem corporis in suis comprobavit, & relaxationes ultro suppeditavit. n Sancta Gertrudis cum nimia mentis exercitatione se exhaustam sentiret, ad refocillationem uvas quasdam degustavit, hoc pio, & sancto motivo ducta, quod Christum, qui quod uni ex minimis suis fit, sibi factum deputat, ipsa pasceret, atque recrearet. Quod ita Christus sibi acceptum retulit, ut diceret, amaritudinem

f Sanctus Thomas cit. Cassian. collat. 24. cap. 21. g Aristoteles lib. 4. Eth. cap. 8. h Part. 4. constit. cap. 13. §. 5. i Deuteron. 25. v. 4.

k 1. Cor. 9. vers. 9. l 1. Timot. 5. vers. 17. m Sanctus Gregorius Pastor. part. 2. c. 7. n Pennequin amour divin. part. 3. c. 6.

fellis,

fellis, quod in cruce gustârat, hac tam benevolâ intentione, aliqua ex parte detersam fuisse, & quo purius ad suam laudem corpus refecerat, eo etiam amplius se in eo delectatum. Cumque racemorum quos exsuxerat, pelliculas, & acinos in cubiculi pavimentum abjecisset, contiuuò adfuit, ut illas quasi sui juris colligeret dæmon, accusans illam de comestione ante preces matutinas, quod cœnobii præceptis cautum erat; sed cum ex illis unam apprehenderet, ilico resiliit, & abjecit quasi carbonem ignitum attigisset, & confestim cum ejulatu cubiculo se proripiens, cavit pede aliquem ex uvarum exuviis contingere, ne ut manus antea, ita pedum plantas ustularet. Nimirum ignis amoris divini, quo hanc exiguam refectionem corpusculo indulserat, hunc pelliculis & acinis, uvarum reliquiis, calorem dæmoni exosum indiderat.

Amor Sanctus, honestas, & innocentes relaxationes, quæ spiritus contentionem leniant, & sublevent, favente de Cœlo calculo non raro vidit comprobari. *o* Ad Sanctum Remigium post prandium, sublatis mensis, passeres per fenestram advolabant, atque ex ejus. manibus micas familiariter captabant, neque præsentium convivarum terrebantur aspectu, quia boni Senis recreationi, Deo ita jubente, serviebant.

Longè mirabiliores sunt Seraphici Francisci turtures, quos cum juvenis ad forum venales, Senas deferret, vir Sanctus commiseratione motus, illos sibi à juvene petiit, & impetravit: acceptos gremio fovit, & vitam illis donatam gratulatus est. *p* Ubi ad Ravacciani cœnobiolum prope Senas, eos detulisset, baculum quem manu gestabat, solo defixit, qui nocte una in quercum proceram excrevit; in hanc ille turtures emisit, jussitque ut illam incolerent, nidificarent, ac pullos progignerent; quod in annos complures fecêre, advolantes ad *Fratrum* vocem, & ex eorum manibus cibum captantes.

Adolescenti verò pro illarum mercede prædixit vir Sanctus, suo ordini nomen daturum, & inde in Cœlum migraturum, quod eventus comprobavit.

S. Zeno Veronensis Episcopus, piscatu animum relaxare solitus erat, cumque die quodam ad fluminis ripam obambulans, domesticos Imperatoris Gallieni, qui ad eum evocandum à Principe missi fuerant, offendisset, tres è magnis piscibus, quos ceperat, dono eis dedit; illi verò, ut sunt istorum hominum ingenia, quartum furto sustulerunt. Cum domum reversi, illos in prandium apparare vellent, omnes quatuor in bullientem aquam conjecere, & tres quidem, quos dono acceperant, è voto parabantur; quartus verò furtivus, in aqua bullienti vivus subsultabat, quasi in flumine innoxius luderet. Quod illi admirati, Sacrum Antistitem accedunt, & furtum ac prodigii novitatem,

o Pennequin. amour divin. part. 3. cap. 6.

p Annal. Minor. a. 1216.

tatem veniam postulantes manifestarunt. Ita Deus suorum servorum recreationibus inservit.

Quare vel ipse Philosophorum Princeps, tetricos, morosos, severos illos, qui omnem honestum lusum, ac recreationem improbant, & aversantur, ut omnis rationis, ac humanitatis expertes, gravissimè execratur: q *Vitiosum est*, inquit, *& contra rationem, ut aliquis se onerosum exhibeat: puta, dum nihil delectabile exhibet, & etiam delectationes aliorum impedit*. Apage hujusmodi, non à religiosorum solum, sed & ab hominum cœtu ablegandi.

Alterum est, beneficentiam, ac munificentiam Superioris, se potissimum erga r ægros extendere debere. Unde illud monitum: s infirmis nostris, & convalescentibus in Valetudinario, suppeditanda non tantum ea, quæ medicus præscribit necessaria; sed etiam alia ad honestam recreationem, eo modo quo suppeditaret sibi, vel Provinciali, aut alteri, in simili occasione.

Non ut privata, verum ut Imperatoria in Ignatio hæc nobis virtus est contemplanda, qui ut Sanctioris vitę rudimenta in nosocomio inter ægros posuit, proprium exinde id semper habuit, ut iliis quacumque ratione posset, optimè vellet esse consultum. Itaque non modò suos primos illos socios, gentisque nostræ parentes optimos, hoc exercitationis genere probavit; sed lata lege, tirones omnes his imbui jussit rudimentis, viget hodieque præclara consuetudo non tironibus modò, verum etiam veteranis usurpata. Et Ignatianæ quidem pietatis locupletissima testis fuit Romana plebs, quam annus quinquagesimus primus superioris Sæculi creberrimis funeribus exhauriebat. Ergo t Ignatius dum vulgatis morbis, quos aut fames, aut cibi minus salubres intenderent, passim sterni corpora videret, *quamquam curta domi res erat*, conquiri nihilominus à suis jacentes in triviis ægros jussit, ac destinatam in domum deportari, calida ablui, lectulis excipi, foveri, medicos adhiberi, nihil omitti eorum, quæ miseris solatio, ac saluti esse possent. Argentum porrò, & quæ opus erant, ipse per se, perque suos emendicavit. Jam verò, qui in alienos tanto ferebatur ardore, quo erga suos esset, quis fando explicet? Tanta certè plusquam paterni animi fuit celsitudine, & in suos profusâ beneficentia, ut si opus foret comparandis medicorum arbitrio pharmacis, sacra etiam vasa oppignorari, aut distrahi juberet.

Floret igitur integrum jam Seculum liberalis hæc charitas, & absit verbo invidia, nulla in religiosa familia, ut plurimæ ad hanc laudem maxime incumbant, ægris aut valetudinariis diligentius prospicitur. Hoc certè maximum domesticæ paupertatis vinculum, & ad labores alacriter in Dei causa exantlandos validissimum incitamentum.

v Nec existiment, qui in ægros, juxta præceptum S. P. N. & ipsius Christi, in ægra mem-

q Arist. l. 4. Ethic. c. 8. r Erga ægros. s Lancic. cit. monito 44.

t Ioan. Rho. variæ virtut. hist. l. 1. c. 6. nostra. v P. Rho. cit.

bra

bra beneficos sese exhibent, quidquam de re temporali inde imminuendum; quod probe norat Scribanius, qui domesticos ægros indulgentissime habere noverat: Et quò ad plures se ejus benefica charitas extenderet, ex alienis etiam collegiis aut submissos libentissime excipere, aut ultro curandos, fovendosque depóscere. Id quondam Antverpiæ expertus P. Joannes David, vir editis piis libris clarissimus, cum Sacrosancto viatico supremum ad iter esset instruendus, religioni sibi duxit accipere, non actis publice Scribanio gratiis, cujus munificæ beneficentiæ parem se numquam vidisse testatus est: Quam ille ampliorem ab amico caperet hæreditatem, quam suæ liberalitatis, & amoris testimonium luculentem? Nam cum, ut supra diximus, x *largitas* CHAROS *faciat, & inter virtuosos, maximè* LIBERALES *amentur*, id nulli manifestius, quam ægri testantur, dum illos erga se in suis morbis, & miseriis experiuntur. Quam charitatem Paulus, Superioribus commendasse videtur, dum dixit: y *sumus invicem membra: Et si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra* Ubi observandum, non dixisse, si patitur caput, aut oculus, aut pectus, sed etiam, si digitus reduvia laboret, aut pedem spina læsit, omnia membra solicita sunt: z *Ecce spinam calcat pes*, inquit Augustinus, quid *tam longè ab oculis, quam pes? longè est loco, proximus charitatis affectu.* Haud aliter innuit, non solum beneficentiam

x S.Thom 22.q.117.a.6. y Ad Ephes.4. z Aug. hom. 35. ex 50.

in Superiores, viros graviores; sed & in infimos fraterculos, & tirones exhibendam esse.

Hic Christi, hic Pauli, hic S. Ignatii, aliorumque Sanctorum, Spiritus fuit. Unde benignissimus Redemptor noster clamat: a *venite ad me omnes, qui laboratis, & ego reficiam vos*, & per omnem vitam pertransiit *benefaciendo, & sanando omnes.*

Similiter Apostolus, inter tot tantasque Ecclesiarum curas, de Timothei; discipuli sui sanitate confirmanda, & conservanda solicitus, præscripsit illi, ut vino uteretur: b *noli*, inquit, *adhuc aquam bibere; sed modico vino utere, propter stomachum tuum, & frequentes infirmitates.* Et universim erga infirmos, & malè affectos, nulla personarum habita ratione, maximè erat beneficus, c *Conabatur*, inquit Chrysostomus, *erigere labantes, stantes verò firmare, humi jacentes attollere &c. ipse sedulus ægrorum minister, omnibus omnia factus.*

Hunc proxime æmulatus S. Ignatius, incredibile dictu est, quantoperè curæ, ac cordi, morbo tentatos haberet Jubebat statim ut aliquis in morbum incidit, ad se deferri: obsonatorem bis quotidie volebat sibi renunciare, num emisset, quæ infirmorum præfectus ad illorum usum postulâsset d Quod si pecunia ad sumptus non suppeteret, lances stanneas, & quadras paucas vendi primum, deinde lectorum stragula jubebat. Coadjutori cuidam, fratri domestico, præscripsit medicus, certum solidiorem

a Matt. 11. v. 28. Actor. 10. v. 38. b 1.Timot.5.v.23. c Chrys. hom.4 de laudib.Pauli. d Ribadin.l.5.c 8.

paulò cibum, ad ejus instaurationem necessarium. *e* Opsonator de illo emendo monitus, tres solos Julios, qui ad familiam eo die sustentandam vix sufficiebant, superesse, Ignatio renunciavit. Et hi, inquit vir Sanctus, pro ægroto expendantur: nobis enim qui valemus, panis ad vitam trahendam suffecerit. Hauserat id fortè ex arcana Seraphici Doctoris disciplina, dicentis: *f Omnis humanitas infirmis, & debilibus est exhibenda, quia flagellati sunt à Domino: ubi enim major miseria, ibi clarior misericordia apparet, & prior charitas.* Itaque si angusta sit domi res, desit potius aliquid sanis, quam ægris. *g* Nec hoc satis, inquit Lancicius, sanis in refectorio, & multò magis convalescentibus, si in eo comedant, non eligenda deteriora fercula, ex iis quæ dari solent, sed meliora

Alioqui si hac in re, ut & in vestiariæ rebus concedendis parcus sit, certo inquit, magna damna patietur, vel in messe, vel in vineis, vel in morte pecorum, vel per incendia domi, aut in prædiis, vel per devastationem militum, vel aliis modis, uti & experientia docet, & historiæ Ecclesiasticæ. Econtrario, liberalibus benedicit Deus abunde, quandoque etiam miraculosè suppeditando, & augendo necessaria. Ut innumeris exemplis confirmatum leges *h*: item quando aliquis non comedit aliquod ferculum unquam (maximè in Quadragesima, & quando non est cœna) propter nauseam, vel quia nocere sibi dicit, omnino curet illi dari aliud, & *satius erit* (ut in quadam epistola monuit P. Claudius & P. Mutius Generales) decipi à subdito, *quam id ei negare*, & dare occasionem murmurationis, & querelarum, quas amans Deum Superior prævenire, & impedire debet: quia majus malum est offensa Dei per tales murmurationes, quam jactura illius ferculi, quod subditus petit. Et qui sincera intentione gubernat Religiosos, tamquam filios Dei, non tanquam mancipia, numquam talia negabit. Imò nec. patresfamilias discreti negant talia honoratis suis famulis, & opifices sociis, multò minus filiis: *Æquum autem est* (ut dicebat S.P.N. Ignatius in similibus occasionibus) *ut eis, qui propter Deum reliquerunt mundum & omnia mundana, in Religione provideantur necessaria*; quæ non potest ita nosse superior, ut subditus afflictus, cui in hac parte credere benignus animus, & charitas suadet: durūm enimverò est, inquit Ambrosius, subditis necessaria, aut ordinaria petentibus truci vultu, & amaris hisce verbis negare: *i Hoc petere non est Religiosorum, sed immortificatorū. est hæc vestra imaginatio, non necessitas.*

Hæc Lancicius, dicta confirmans exemplo P. Bernardini Realini, cujus hac in re admirabilis fuit benignitas, & charitas: hic cùm esset superior, & aliquis una tantum vice, non comederet cibum in prandio, vel cœna, quem alias comedere solebat, statim jubebat dari alterum; qui si non esset coctus antea, miraculosè cito à coquo parabatur, & submittebatur, idque sæpe fiebat, Deo muni-

e Bartholus. l. 3. vitæ. n. 42. *f* Bonav. de Sex. alis. c. 4. n. 4. *g* Lancicius. cit. monit. 44. *h* Lux Evang. part. 1. Dom. 14. post Pent.

i Ambros. lib. de arca Noe cap. 2.

munificam charitatem sancti Senis, de suorum necessitatibus soliciti, miraculo remunerante.

Postremò, k Senes ægris annumerandi sunt, & liberalius habendi; quia senectus ipsa morbus est. Unde Aristoteles: l *Morbum vocavit adventitiam senectutem; senectutem, morbum naturalem*; ob caloris enim nativi, viriúmque defectum, languore quodam perpetuo senes gravantur. Humores pravi, pituita, flava & atra bilis invalescit. Sanguinis, spirituúmque vigor remittitur, eorumque omnes infirmitates, Ecclesiastes graphicè depingit, *quando* inquit, m *Commovebuntur custodes domus.* Id est, costæ. *Et nutabunt viri fortissimi.* crura. *Otiosæ erunt molentes in minuto numero.* dentes. *Et tenebrescent videntes per foramina.* oculi. *Et obsurdescent omnes filiæ carminis.* aures. *Florebit amygdalus* (canities) *impinguabitur locusta.* (Senex similis locustæ, præ pedum gracilitate, & ventre prominente) *& dissipabitur capparis.* (Gustus peribit) quas senectutis infirmitates, dilucidè divus Hieronymus omnibus exposuit: n *Caput incanescit, decidunt tanquam ab arbore capilli, dentes cadunt, balbutit lingua, fluunt salivæ, tremunt genua, & fronte ob senium rugis arata, instar boum amento palearia pendent: caligant oculi, accedunt dolores podagræ, ac chiragræ; premit pituita, ac tussis molestissima. Tantis denique afficiuntur Senes infirmitatibus, ut ipsa senectus morbus sit*, imò plurium, & gravissimorum morborum, ac dolorum officina, & malum incurabile; sic enim Seneca: o *Virgil. semper unà ponit morbos, & senectutem. Non Hercule immeritò: senectus enim insanabilis morbus est.* Unde quis non videat, p senes indulgentius, ac liberalius habendos, potissimum laboribus fractos, & emeritos, q *propter honorificentiam ætatis*, ut Ambrosius loquitur.

Venio nunc ad alteram liberalitatis materiam, quam r peregrini, & hospites præbent. De his, si quis præesset, sic monitum voluit Ignatius: ſ *Charitatem magnam exhibeat erga transeuntes per collegium eosque amanter hospitio accipiat: viatico aut eleemosyna juvet.* Quod si iter à quopiam suscipiendum esset, pridie illum ad se evocatum examinabat accuratè, an nihil eorum, quæ viatori pauperi sunt necessaria, ei deesset, & an re alia insuper indigeret. Sed quinam in hospites profusi, & liberales, satis superque supra dictum est. t

Hoc unum indicasse sufficiat, nonnullos tenacioris genii, quandoque indignari, liberalius hospites haberi, diutius hærere, murmurare, quasi sibi, ac domui sic aliquid decederet; qui profectò docendi, & dedocendi essent; quemadmodum Eusebius Paradinus, Capuccinorum Generalis quemdam è suis contra hospites murmurantem compescuit. v Habebat hic domi hominem ingenii ab avaritia sordidi, atque adversus hospites illiberalis, ut tunc sibi lautitias præbere videretur, cum illis de via fessis cruda apponeret

k Senes, liberalius, & indulgentius habendi. l Aristot. l. 5 de gener. animal. c. 4. m Ecclef. 12. Pineda hic. n Hieron. Epist. ad Furiam.

o Sen. Ep. 108. p P. Piccolomin. Ep. de utilit. execut. q Amb. hom 5. r Liberalis sit in hospites. ſ Reg. Rect. 80. Bart. l. 3. vitæ nu. 42. t Vide festo 2. Paſ. v P. Ioan. Rho varia virt. hist. l. 5. c. 1. §. 13.

olufcula. Hanc ut illi inhumanitatem, & fordidam tenacitatem evelleret ex animo, fcriptas ad domorum fuarum Præfides, feu Guardianos Epiftolas, in quibus monebat, quod fieri vellet, ut accelerato, quantum poffet, itinere per Provinciam deferret, homini tradit, addens fibi feftinato opus effe. Ille alacer viam, ex familiæ inftituto, pedes invadit, ac ftrenue conficit. Exceptus ubique fubrufticè, inftructâ crudis herbis mensâ; poft al quot dies ad Paradinum revertit exhauftis viribus, irarum plenus, & querelarum, in homines minimè hofpitales, ac planè rupices, qui hofpitem tam inhumaniter habuiffent. Ubi hæc ingenti cum ftomacho apud Generalem effudit: atqui, inquit, fodes, tuis illi legibus ufi funt, atque ita, quæ fibi fieri volebat, aliis præftare edoctus eft.

Generalia alia boni Superioris principia funt, x fi vult ut ei Deus in temporalibus benedicat, præter fpem in divino auxilio, & preces ardentes, pro hac re quotidie fufas *fit valde liberalis*, in hifce occafionibus. Primò in templo, concedendo ea qua Sacriftanus meritò petit pro ornatu templi, vel fepulchri, vel altarium, præfertim Bacchanalibus. Secundò, ad portam pauperibus, ne ullus fine eleëmofyna, faltem particula panis abeat. Tertiò, y dum alicui mittuntur pia munufcula, uti funt imagines, reliquiæ, rofaria, non decimet illa, alioquin coget, ut talia fine licentia, aut ab alio Superiore petita, poftea accipiantur. Quod fi ex rebus miffis, pro fe aliqua indigerit, dicat hanc fibi fervare; ei verò æquivalens aliquid pro ea donet omnino. Quartò, z fit liberalis, & facilis in concedendis licentiis, quæ poffunt concedi fine peccato, & fine manifefta diffolutione Religiofæ difciplinæ, & malo exemplo. Quintò, a permittat Miniftro, aut Vicario, generalem facultatem concedendi fubditis largitionem munufculorum piorum, ut funt imagines, rofaria, libelli pii, & non pretiofa. Item habeat Minifter concedendi facultatem reficiendi domi, extra tempora prandii, & cœnæ. Et his fimilia, fæpe, & omnino neceffaria. Sextò, b caveat omnino opinionem improbandæ parcitatis, quæ fefe prodit, dum rarò jubetur pinfi panis, quo menfis imponatur durior, ut minus ex eo comedant; non benedicit Deus talibus. Septimò, c fœdum eft, ne fiat fumptus in triclinio pro primitiis, eas differre ad feftum vicinum celebre, ut una fidelia (ut dicitur) duo parietes dealbentur. Denique d quantum fieri poteft, ipfe potius præveniat neceffitates temporales fubditorum, quam exfpectet ut ab iis proponantur. Quod in Societate lege peculiari præfcribitur, qua jubetur e *Rector fubditorum neceffitatibus paterno affectu profpicere*. Ad quod etiam fe extendere debet hora confiderationis Rectoribus præfcripta. Uno verbo, f quoad fuppeditanda neceffaria, & recreativa, omnes fubditi ita tractentur, ficut tractari folent à parentibus par-

x Lancic. mon. 44. y Monit. 9.

z Monit. 12. a Mon. 22. b Mon. 51. c Mon. 70. d Mon. 25. e Regul. Rectoris 25. f Mon. 26.

vuli

vuli filii, quoad modum verò agendi, & procedendi cum subditis, eo modo tractandi sunt, quo tractantur ab honestis, & discretis parentibus filii adulti in statu matrimonii collocati. Si his modis tractentur domestici, non erunt domi gemitus, & murmurationes, & alia pejora; sed omnibus videbitur suavissimum jugum Christi, & hac ratione tractati subditi, bene obibunt sua munia, & ad omnem perfectionem impellentur. Atque, ut concludam, unde exorsus sum. sic g *Patri misericordiarum*, sic Filio qui *munerator copiosissimus, & remunerator æquissimus*; sic *Spiritui Sancto*, qui *dator munerum*, liberalissimus, denique Deo simillimi, & quasi alteri dii, h Dei *misericordiam imitando* efficiemini.

g Bernard. Serm 3. in Annunt.
h Nazianz. cit.

FESTUM AUGUSTISSIMUM
TER ADORANDÆ, ET INDIVIDUÆ
TRINITATIS.

In ipso sunt omnia. ad Rom. 11. v. 36.

Quæ majora putas miracula? Martial. lib. 1. Epig. 6.

ARGUMENTUM.

OMnia quæ orbis uſpiam dedit ſpectacula, quæ mor-

mortales unquam ſtupuere miracula, mirari deſinent, & mera ac mortua dicent vanitatis ſimulacra; ſi ad arcanum illud, & auguſtum *Sanctiſſimæ* TRIADOS Myſterium, hoc eſt in eum, i *ex quo*, *per quem*, *in quo ſunt omnia*, mentis oculos, fidei luce colluſtratos intenderint. Ut etenim *in vitro trigono* etiam vel *fœda niteſcunt*, ita k omne *quod factum eſt, in ipſo* (DEO uno & Trino) *vita erat.*

l *Quæ majora putas miracula?*

Ego certè hoc immenſum pelagus nulla bolide inveſtigandum, numquam enavigandum, hoc reconditum Fidei noſtræ Sacramentum, nulla facundia celebrandum; ſed ſilentio venerandum, ſacro ſtupore admirandum, & omni honore adorandum vobis propono. Sic olim Magnus ille Patriarcha Abraham, m *Tres vidit, & unum* ADORAVIT. Sic Beati Seraphim, laudem, gloriam, & honorem Uni Trinæ Majeſtati deferendo, Triſagion illud in cœlis: n *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, omni veneratione, & adoratione ſine fine proclamant; quam ut & nos in terris imitemur, duplicem, ex Divo Thoma, interiorem, & exteriorem Adorationem, quam proximè æmulabimur, illum quem Eccleſia è cœlo accepit diviniſſimum hymnum identidem ingeminando: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*, ut ſit LaVs VnI Deo & sanCtIssIMæ trInItatI. Cui verò è tribus Perſonis cor noſtrum potius conſecrandum, & dum uni, an

i Rom. 11. k Ioan. 1. v. 3. l Mart. lib. 1. epig. 6. m Geneſ. cap. 18. n Iſa. cap. 6.

omni-

omnibus Tribus acceptum, sancta curiositate disquiremus.

§. I. *Abraham* TRES *vidit*, & UNUM *adoravit.* Gen. 18.

§. II. *Mysterium* SS. TRINITATIS, *quod in nomine* PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI, *hodie proponitur*, *vera & viva fide credendum.*

§. III. *Cui è Tribus Personis Divinis plus obstricti simus? Cui cor nostrum potius consecrandum?*

FESTUM

FESTUM AUGUSTISSIMUM TER ADORANDÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Matth. 18.

Ates Jeremias, qui tenebras vicit, antequam vidit lucem, & commune mortalium jugum lacertis vix formatis excussit: futura prævidit, cum nondum cerneret præsentia hic admissus in arcanum Dei contubernium; ausu religioso, mentis aciem in istud ter adorandum mysterium, o *simplici majestate triplex, & triplici majestate simplex*, explicabat; *cum ecce* ad lucidissimam illam caliginem hallucinari intellectus, nec capere; balbutire lingua, nec eloqui; hærere calamus, nec exprimere posse, abstrusum illud unius, trinique Dei Sacramentum; quare ipse majestate rei perstrictus, exclamare: p *A. A. A. Domine Deus, nescio loqui: quia puer ego* sum. Balbutientis in morem infantis, ineptum se, tribus in una Deitate Personis enunciandis, profitetur; sic porrò Doctor Seraphicus: q *Propheta gemens, ter clamat A. A. A. quasi dicat, A. Justissime Pater Deus. A. Justissime fili Deus. A. Justissime Spiritus Sancte Deus. A.* Pater, non capio tuam potentiam: *A.* Fili, non assequor tuam sapientiam: *A.* Spiritus Sancte, fugit me tua bonitas. Paulus extra se, supra se, & humana omnia raptus, ad Divina adyta admissus, ad mortales reversus, nec quid vidit, nec quæ audivit, infantis in morem, nenequit effari; quod Doctor Angelicus expendens, ait: r *si ergo magnus ille Apostolus, quique Sanctissimam* TRINITATEM *vidit, exprimere illam nequivit, quis nostrûm poterit illam explicare? quis intelligere nostrûm potest, quo pacto sit Deus trinus, & unus? si trinus, quomodo unus? si unus quomodo trinus?*

ſ Interrogatus Simonides ab Hierone, Rege siculo, inquit Cicero, quid Deus sit? diem unum huic considerationi petiit: elapso illo, nondum sibi liquere dixit, & biduum in eandem deliberationem postulavit. Elapso &

o Sedulius l. 1. Paschal. oper.
p Ierem. c. 1. v. 6.

q Bonav. Dominica Trinitat. Serm. 3.
r S. Thomas. V. Paolettl. Dom. Trinit.
ſ Cicero l. 1. de nat. Deorum.

biduo

biduo, triduum sibi depoposcit; denique id unum respondit: quo plus cogitaret, plus cogitandum occurrere; quo diutius in hac cogitatione luctaretur, eo minus expediri se. Hec de Deo uno, quid de Trino dixisset. Ea enim est Dei natura, ut quò magis homo illam scrutari suis viribus satagit, eò occultior lateat, & sublimior ab illo recedat. Unde Propheta inquit: t *accedit homo ad cor altum, & exaltabitur Deus*; quod Gregorius Nazianzenus testatur his verbis: v *mentis celeritatem, & subtilitatem effugit*.

Hussæus Vates, frustra nos ingenii nostri pennis, huc conscendere asserit, cum ipsos cœlites lateat: x *absconditus est*, ait, *ab oculis viventium, & VOLUCRES CÆLI LATET*, id est *Angelos*.

Ecquis intellectus creatus, capere præsumat personam generantem esse Deum, personam generatam esse Deum; nec tamen esse duos, vel tres, vel quatuor; sed unum solum Deum. Fallitur hic omnis Arithmetica, quæ 1. 2. 3. sex computat. Sed ut Augustinus ait, y non unum sunt sex, non 2. sunt sex, non 3. sunt sex. Quis unam personam, non habere perfectiones relativas alterius credat; & unam tamen æquè perfectam ac alteram; quis assequatur, essentiam communicari, nec tamen personas? attributa unius essentiæ immultiplicata, tribus communicari? z *Impossibile est*, inquit Sanctus Ambrosius, *generationis divinæ scire secretum: mens deficit, vox silet, non mea tantum; sed angelorum*.

Hinc communis Theologorum

t Psal. 63. v. 8. v Greg. Nazian. ibid. x Iob. 28. 21. Hugo. hic. y Aug. de trinit. z Ambros. l. 1. de fide. C. 5.

Doctrina est, a etiam angelis impossibile esse, per solas vires naturæ, sine revelatione divina, mysterium Trinitatis cognoscere, non solum evidenti, vel certa; sed etiam probabili, atque dubiâ cognitione: b *quia nemo novit filium nisi Pater, & cui voluerit pater revelare*; & evincit auctoritas Patrum: Clemens Romanus Epist. ad Jacobum fratrem Domini ait: c *quomodo genuit filium, angeli nesciunt, & Prophetis incognitum est*. Idem confirmat Nazianzenus, dicens: d *quomodo genitus sit, ne ipsis quidem Angelis, nedum tibi intelligere concesserim*. Hoc se, & nos consolatur D. Hilarius: e *ego nescio*, inquit, *non requiro, & consolabor me tamen: Archangeli nesciunt, angeli non audierunt, sæcula non tenent, Propheta non sensit, Apostolus non interrogavit, filius ipse non edidit*: ut recte exclamet Isaias vates: *generationem ejus quis enarrabit?* ô supra naturam! ô plena Majestatis prodigia! silet hic resolutus Durandus, hæret Venerabilis inceptor Occamus, stupet speculator Vincentius, hallucinatur irrefragabilis Doctor Hallensis, cæcutit Doctor illuminatus Majiero, obmutescit Doctor Autenticus Gregorius, hebescit acies subtilis Scoti, admiratur celeberrimus Doct. Suares, Seraphici Bonaventuræ, incomparabiles Augustini, Divini Aquinates, tantum, tam arcanum, tam reconditum Sacrosanctæ Triadis Sacramentum, attoniti venerantur: quia f *Divinæ generationis modus*, teste magno

a Ruiz. de trin. disp. 41. sec 5. b Mat. 11. c Clem. Rom. Epist. 1. ad Iacob. Col. 10. d Nazian. Orat. 35. e Hilar. l. 2. de Trinit. prope med Isaiæ 53. f Cyrill. Alex. dialog. de Trinit. l. 2.

Cyrillo

Cyrillo, *omni mente superior existimatur*: ut usurpare possim illud Epicteti, celeberrimi Philosophi, qui cum multis de Deo disseruisset: nec tamen quid Deus esset, discipuli caperent, prudentissimè respondit: *si omnino ego*, inquit, *Deū declararem, vel ego Deus essem, vel ille Deus non foret*, qui humano intellectu comprehendi posset.

Pelagus est, nulla rationum bolide investigandum: g *Alta profunditas*, inquit Ecclesiastes, *quis inveniet eam*? Græcè, *Profunda profunditas*; Hebraicè, profundum profundum; quem locum, Doctor Angelicus, h de sacrosancto Triadis mysterio exponit. Uti Lyranus: *alta profunditas*, inquit, *est natura divina; quantum ad proprietatem personarum, quis inveniet eam*? Respondet: *nullus per investigationem humanam*: illa enim verè est immensa profunditas, quæ pervadari non potest; Oceanus est, cujus fundus nulla bolide investigandus, nec fragili cymba emetiendus quod & Gregorius Nazianzenus insinuavit, his versibus, de Trinitate, non aliud hoc esse, quàm

i *Immensum exiguâ pelagus sulcare carinâ,*
Et parva æthereum penna, volitare per axem.

Ubi SS. Trinitatis arcanum, cum profundissimo pelago, & axe æthereo; mentem verò nostram, cum parvâ carina, exiguisq; pennis comparat: quid enim aliud est intellectus humanus, dū profunda percurrere tentat mysteria, quàm linter angustus, & fragilis, vastis divini oceani gurgitibus agitatus: quid ingenioli nostri conatus; nisi audax parvi culicis, aut cynphis volatus, qui altius solito se tollere nisus, ventorum flatibus abreptus, in terram dejicitur?

Audi quid de Augustino Volusianus testatur, quid tam magnifico viro, super profunditate sermonis, & arduarum rerū disputatione contigerit. k Inter miracula quædam Beati Augustini, tale quid de eo reperitur, eo tempore, quo librū de Trinitate composuit. Hipponensis Civitas Africæ nobilis, in qua Beatus Augustinus Episcopatū administrabat, super littus maris pulcherrimè sita erat, id autem moris habebat Sanctus Antistes, ut post diurnum studium, ac laborem, vespere ad crepidinem maris, eum à longè, Episcopis & clericis subsequentibus, ne ejus contemplationē impedirent, solus obambularet, ibique amicis, fortè in colloquium adhibitis, in rerum cœlestium disquisitionem ingressus, multa feliciter, ingenioseq; disserebat, nec enim expectari ab Augustino poterat, quod pium, plenumque ingenii non esset. Verum evenit, ut cum aliud, ex alio fereretur paulatim cogitatio, disputatioq; ad eruendum divinę Triados arcanum delapsa, se ipsam velut in immenso pelago amitteret. Pergebat tamen Augustinus, & animum ratus intendi illac tenus posse, quo ad veri quandā similitudinē conformaret, variè se, anxiéq; in omnē partē versabat.

g Eccl.7.v.25. h S Thom.in Epist. ad Romanos.c.2.lect.5. i Grego.Nazi. de Trinit.

k Thomas. cantiprat l.2. apum. c.48. §.3. Chronicon Cistercin.l.5.c.3. Bidermannus acroam.l.2.acroam.5. Stengelius de divinis Iudiciis tom.1.c.20. Carthagena de Trinit.l.1.hom.1.

Nec

Nec ſanè abſurdæ imagines occurrerant, quibus ad umbram ejus arcani, pertigiſſe ſe nonnumquam confidebat. Sed erant eæ mox ipſæ, cum penitius conſpicerentur, tam rudi penicillo ductæ, ut qua etiam acceſſiſſe proximè videbantur, infinitâ etiamnum diſſimilitudine recederent. Itaque aliud, ſuper aliud exorſus, ultra inſiſtere, vimque ſibi novam identidem inferre, & ſi quid ab ingenio etiam invito extunderet, laborare. Verum quanto impenſius illuc nitebatur; tanto repelli ſe longius à vero acceſſu ſentiebat. Cum in hoc tam pertinaci conatu, diu ſe Auguſtinus improbè fatigaſſet, neque tamen ut quicquid inceperat, exitum in te ardua reperiſſet: æger animi circumſpexit æſtuantis Oceani campos, alibi quidem velut ſtrato æquore jacentes: alibi vero immenſis fluctibus, jam in alta montium, jam in vallium profunda, alternante fremitu recedentes. In eo ſpectaculo, cœpit animus, ut ſæpe fit, ab inſtituto, ad vaſtam Oceani magnitudinem imprudens divertere, nec deerat ſanè materies, quæ admirantis ingenio ſe indulgeret. Iam ipſa undarum congeries infinita, ad lunæ imperium exundans: jam perennis reciprocatio, qua pelago in ſe recedente, mox nudantur littora, panduntur vada, deſolantur navigia: quæ eodem mox evagante fluctu, rurſus omnia ſubruuntur.

Ad hæc belluarum ibi natantium monſtra, & inſularum immenſa ſpatia: & ſpumantibus undis colliſa Ceraunia, & diſcordium ventorum æterna prælia: hæc & hujuſmodi plus ſexcenta, ſeſe Auguſtino objiciebant, in quibus vel ſingulis, multorum admiratio laboraſſet.

Sed nondum ad ſe ita redierat Auguſtinus, ut ab Oceani multitudine, quam oculis emetiri deſperarat, diſcere per ſe ipſe poſſet, quid animus ſtatuere de metienda Triadis immenſitate deberet. Ea propter opus Magiſtro jam erat, cujus ille ductu ad magni Oceani penetrale deveniret.

Ecquem autem Auguſtinus, orbis Magiſter, magiſtrum hic exſpectaret? non Ariſtotelem opinor aliquem: quippe, qui ne unius Euripi ingenium, ita veſtigare potuerit, quin ipſum Euripus inter experimenta præfocaret. An potius de Socratis ludo alium, ipſo Socrate majorem? quaſi verò Platones ulli docere poſſint, quod diſcere nunquam ipſi potuerunt? Videte, quæſo, vos, & quà licet, etiam auſcultate novum Doctoris maximi, doctorem: Etenim cum de eo, quem demonſtravimus loco, maris æquor immenſum, Auguſtinus proſpiceret, videt forte ad extimi littoris crepidinem, ignoti oris, habituque ephebulum, venuſta cum primis, ac decenti formâ puerum: ſed eum ejuſmodi tamen, quem fari per ætatem vix etiamdum poſſe ſuſpicaretur: imperat ſibi vir gravis, ut propius luberet accedere, & quo Scipiones olim, Lælioſque meminerat conchas in littore legiſſe, conſtituit, quas res in otio puer actitaret, ipſe velut in ludo obſervare. Is autem puerulus qui humi fortè conſederat, ſerius, attentuſque opus ætati congruens, in ſabulo moliebatur: opus id erat hujuſmodi. Aliquantulum ejus ſabuli, ſoler-

solerter identidem effodiebat, fossumque cavâ manu tantisper exhauriebat, quoad scrobem ibi modicum, palmari non majorem, excavaret: quam tamen ille rem non aliter agebat, quam si Isthmum magnis sudoribus esset perfossurus. Inde minusculo vase, COCHLEARI *argenteo*, *aquam de mari hauriebat*, & in illam fossam parvulam effundebat. *l* Contemplatus jam dudum Antistes, mox etiam admiratus, contentum pueri, irritumque studium, quæ spectaret demum in joco, blandè, suaviterque percunctatur. Puer, qua decebat modestiâ, renidens: *Volo*, inquit, *totum mare istud exhaurire,& isti fossæ infundere*: *quo responso, quasi puerili, vir sanctus in risum decentissimum concitatus, respondit: & quomodo, inquit, ô Puer, hoc poteris? Ingens mare est, & parvum cochlear, quo exhauris,parva etiam fossa, in quam infundis. Ex mox puer: possibilius, inquit,mihi est hoc facere quod intendo,qudm te implere quod cogitas. Ad hoc, B. Augustinus mirabiliter stupefactus, quid hoc esset interrogat; & puer: cogitatu ait volvis, & æstimas, volumine brevi (& intellectus fini) concludere,quid sit illud* INDIVIDUAE TRINITATIS INEXPLICABILE SACRAMENTUM. *Et hoc quidem antequam possis, isti fossæ* parvulæ, potius totius maris undas infundam. Hoc dicto puer repente disparuit. Beatus verò Augustinus Christum in facto glorificans, quàm verum puer dixerat, mox advertit.

Necesse est in hoc argumento omnes digitum ori apponere, & infantiam suam fateri, sic monentem audio Divum Ambrosium: *m tu quoque manum ori admove; scrutari non licet superna mysteria*. Hipponensis Præsul, inaccessam Unius,Trinique Dei Celsitudinem contemplatus, eam prorsus ineffabilem profitetur: *n si Deus in cor hominis non ascendit, quid ergo quæris, ut ascendat in linguam?* Cui subscribit magnus ille pater S. Martinus: *p mens humana intelligere non potest, nec oratoria lingua narrare, nec diffusi sermonis bibliothecarum Volumina*; quod multò ante, rex sanctissimus ac vates disertissimus David asseruisse videtur, dum cecinit: *q te decet hymnus Deus in Sion*; quod Hieronym. vertit: *tibi silentium, laus in Sion.* Vel ut alii: *tibi tacet laus in Sion*; hæc enim summæ excellentiæ, & augustissimæ Majestatis, laudabilis testificatio est, dum Orator eâ perstrictus, sacro quodam stupore, & venerando silentio obmutescit.

Sic tres illi discipuli, Christo à Secretis, in monte Thabor, ubi vox patris intonuit: *hic est filius meus dilectus*, tam novi mysterii arcano conterriti,& admiratione defixi, elingues corruerunt; qui Divinam corporis Christi Metamorphosim videntes,non obmutuerant (imo Petrus alacriter clamabat: *Domine bonum est nos hic esse*) nunc repente non solum terrore Majestatis: sed reverentia mysterii (ubi vox Patris insonuit, & Spiritus sanctus in specie Columbæ apparuit, turbati, voce destituti, quod audierant, proni adorant.

Verissimè S. Basilius: *r admiratio quæ maxima est, non parit verbum*,

l Cantiprat. cit.

m Amb. lib. 1. de fide c. 5. n Aug. in Psal 85. p S. Marti. in Professione fidei. q Psal. 64. Hierony. ibid. r Basil. lib. 7.

bum, sed silentium. Hic itaque, maxima facundia est, silere cum reverentiâ; quare me hodie non perorantem, sed admirantem, adorantem, credentem, sperantem, amantem, non auditu corporis, sed mentis auscultate: ut affectus illos, & actus nobilissimos admirationis, adorationis, Fidei, Spei, & Charitatis circa hoc sacrosanctum *Trinitatis* mysterium, in quibus fructus gratiarum, & meritorum (qui à paucis Ecclesiastis inculcantur, & à paucioribus audientium æstimantur) supra omnia pietatis, & devotionis opera redūdant, exercere valeatis.

Hoc tam amabile, tam admirabile mysterium non rimari licet; sed cumprimis mirari libet. *Doctor omnium exceptione major, & omnium suffragio irrefragabilis, D. Augustinus*, ut illum insigni elogio compellat D. Cœlestinus Papa. Hic epistola ad Ennodium, sic ait: *s causa admirationis sunt, cum vel ratio cujuscumque rei latet, vel eadem res usitata non est, eo quod singularis, aut rara*, insolita, inusitata, rara, cujus causa latet, quam miseri homunciones admiramur. Obambulas forum, & ipsa luce meridianâ solem obscurari vides, Eclipsim stupes, & admiraris. Vir plebeius, vel agrestis, palatium Principis ingreditur, sublimibus alta columnis atria, ebore nitenti laquearia omnia auro & pretiosissimis peristromatis vestita cubilia, hianti ore miratur. *t* Novus Cometa ortus est, & *omnis vultus in cœlo est*, nemo non crinitum sidus admiratur: fluxus, & refluxus maris reciprocus, æstus Euripi summa ingenia in admirationem traxit, & absorbuit, v *Magnetem mirabilem ferri tractorem*, ut loquitur Hipponensis Antistes, Philosophi omnes admirati sunt. Tarantulam, Remoram, quis non admiratur: x *apis ædificia, formicæ stabula, bombicum stamina*, hæc etiam minutissima cœcis ac imperitis mortalibus admirationi sunt; tum percunctatur idem Doctor: y *de quo* MIRARIS *homo indocte? tu* ADMIRARIS *Eclipsim solaris sphæræ, quia ignoras interpositionem lunæ.* ADMIRARIS *Eclipsim lunæ; quia ignoras interpositionem terræ*, ADMIRARIS *adventum fulguris, quia ignoras modum incensionis*, quia ignoras modum æstus, modum ventorum, ac fontium, vim magnetis, aliarum rerum sublunarium, ac terrestrium, z quæ *admirari*, inquit Damascenus, *ignorantis* est. Nihilominus in ipsis etiam ignorantibus, omnis admiratio habet delectationem, quia, ut inquit Doctor Aquinas: a *licet admiratio adjunctam habeat ignorantiam, est delectabilis in quantum habet desiderium addiscendi causam.*

O mortales; si hæc tam abjecta, terrena, pusilla, & mox peritura, in stuporem, & admirationem rapiunt, b *desiderio cognoscendi causam*; quomodo non illa omnium *Creatrix, Trinitas*, in admirationem rapiet? in qua tanquam in lucidissimo fonte omnia relucent, in qua omnia vita sunt, quæ prima causa omnium causarum est, non totos nos amabili stupore, & delectabili admiratione defiget? In qua illa omnia

s Aug. epist. 101. ad Ennodium t Seneca. l. 7. natur. quæst. c. 1.

v August. l. 21. de civit. c. 4. x Tert. adv. Marcion l. 1. y August Serm. 5 in Communib. z Damascen. l. 2. de Orthod. fide, c. 22. a S. Th. 12. q. 32. a. 8. b Ibid.

omnia caduca fixa, stabilia, æterna sunt: ubi omnes Eclipses sine obscuratione, palatia sine vetustate, æstus marini sine perturbatione, arcana omnia naturæ, aperta sunt, & omnium causarum mirabilium originem intuentibus, non amplius admirationi sunt, propter ipsam in qua omnia intuentur causam primam, & *summa Trinitatis* essentiam. c

Quidquid hic venustatis in floribus, æstimationis in gemmis, magnificentiæ in superbis substructionibus, amœnitatis in spectaculis; quidquid pulchritudinis in universo *sol & luna mirantur*, hæc in se mirabilis Deus, in una Trinitate, adeò mirabiliter complectitur, ut eadem in ipso sint. Quo fit, ut etiam hic abjectissima quæque, vilissima animalcula, & omnia quamtumvis nobis fœda, super omnes pulchritudines creatas, in illo admirationi sint. Rem hanc mihi adumbrasse videtur Joannes à Rosmarino, qui in Petri Aloysii Carafæ aulam adscitus, pro gentilitia tessera, sibi vitrum trigonum assumpsit, hoc lemmate subjecto? *vel fœda nitescunt*. d

e Non mirum, sed miraculum naturæ hoc vitrum trigonum Sinensibus visum est, quod P. Matthæus Riccius Indiarum Apostolus secum asportarat, Regique ut sibi in ulteriores regni fines aditum patefaceret, dono dedit, hic autem ut & silvas, & rupes, & montes, & nubes, & terram ipsam, ac lutum in eo velut in auro vermiculata, omnia quamtumvis fœda, nitescere vidit, satis contemplari, satis admirari non potuit, eóque in pretio habuit, ut supra quingentos aureos æstimârit: atque ut vitro adderet majestatem, in argenteam thecam reclusit, & aureæ catenæ, in extremis nodulis alligavit, eamque gemmam, fragmentum esse, illius materiæ, è qua cœli constant, palàm decantavit.

Liceat mihi pro vitro trigono, admirandum vobis nunc, & oculis fidei contemplandum objicere speculum *Sanctissimæ Triados*, in quo creata omnia, etsi quædam imagines Dei sunt, tamen propter naturæ, aut materiæ fluidæ imbecillitatem, infinite perfectius quam in seipsis existunt; sicut sigillum artificiosissimè cælatum, sigillato suo in arena, in aqua, vel luto impresso infinitis parasangis antecellit. Verè Deus trinus & unus: f *valde admirabilis es tu*! quis non summa admiratione hæc contemplando delectatur, & ingenti delectatione admiratur? porro si verissimum sit illud Principis Theologorum pronunciatum: g OMNIA ADMIRABILIA SUNT DELECTABILIA; *sicut quæ sunt rara, & omnes repræsentationes rerum, etiam quæ in se non sunt delectabiles*, ut tragœdiæ, & horrendæ carnificinæ, quæ horrorem, & crudelitatem spirant: quam admirabilia omnia erunt delectabilia, in una illa, & trina essentia? in qua non solum ullæ erunt repræsentationes, quæ in se delectabiles nō sunt, sed omnes repræsentationes maximè delectabiles, possibiles, quæ cū supra æsti-

c Trinitatis essentia. d Petra sancta Symb. Heroica pag 56. e P. Trigautius de Christiana expedit. apud Sinas lib. 1. cap. 4.

f Esther. c. 15. v. 17. g S. Thom. 12 q. 32. a. 8.

æstimationem, inventionem, dispositionem, splendorem omnem humanum, in ideis divinis infinitæ sint, quam admirabile illud theatrum divinis mentibus intuentibus, & nobis futurum sit, non nisi admiratione veneramur. *Tunc*, quod vel ipse gentilis Philosophus vidit: *intelligere nobis licebit, quàm contemnenda miremur: simillimi pueris, quibus omne ludicrum in pretio est. Miramur parietes tenui marmore inductos, cùm sciamus quale sit quod absconditur, oculis nostris imponimus.*

Sed avidos vos video intelligendi, quid causæ sit, quod *omnia admirabilia, sint delectabilia.* E fonte unde hausi, rationem derivabo: sic etenim D. Thomas: h *Admiratio est principium sapientiæ, ut ait Aristoteles. In augmento desiderii, fit augmentum delectationis, secundum quod fit etiam spes rei amatæ. Est autem admiratio, desiderium quoddam sciendi; quod in homine cõtingit ex hoc, quod videt effectum, & ignorat causam: vel ex hoc, quod causa talis effectus excedit cognitionem, aut facultatem ipsius: & ideo admiratio est causa delectationis.* Et quare hoc? *in quantum*, inquit, *habet adjunctam spem concipiendi cognitionem ejus, quod scire desiderat, & propter hoc, omnia admirabilia sunt delectabilia*; ubi primò expendendum occurrit, si desiderium cognoscendi, rei admirabilis causam, delectabile sit; quantæ delectationis sit omnium mirabilium, quæ infinita sunt, causam cognoscere; ut præ gaudio velut insanientes nonnulli exclamarint: εὕρηκα

Si mirabilia illa naturæ, non solum origines fontium, ventorum, i *quos promit de thesauris suis*; sed & motum perpetuum, quadraturam circuli, lapidem Philosophalem invenisse, supra omnes divitias & delicias delectabile est, quidni admiratio nostra S S. hujus mysterii, habeat delectationem, *in quantum adjunctam habet spem concipiendi cognitionem ejus, quod videre desiderat*? Te itaque solam, nec quidquam præter Te, *O beata Trinitas*, admirari delectat; qui te miratur, cætera omnia mirari desinit; quod quàm præclarum sit, Venusinus vates cecinit:

k *Nil admirari, prope res est una*
Numici,
Soláque quæ possit facere, & servare beatum.

Sic divus Cyprianus, aliis maximè miranda, se minimè mirari dictitabat: l *Non modò mundi hujus staturam demiror, non stabilitatem terræ, cùm eam complectatur volubile firmamentum: non lunæ defectum, & incrementum: non solem semper integrum, & laborem ejus perpetuum: non temporum vicissitudines*; sed Te ô sola, & super omnia *Trinitas*, stupore & admiratione qua possumus veneramur, ut aliquando Te coram contemplari, & tota æternitate delectatione ineffabili admirari valeamus:

Nunc admiratio me totum impellit ad adorationem.

h S.Thom.cit.

i Psalm.134.vers.7.
k Horat.lib.1. Epist. 1.
l S.Cyprian.Serm.de nativitate Christi.

§. I.

Abraham TRES *vidit*, & UNUM *adoravit*. Gen. cap. 18.

MAgnus ille Patriarcha Abraham, cui Deus intima cordis sui arcana revelavit, tres viros peregrinos conspicatus, obviam iis processit, ac divinitatis quid, in vultibus eorum observans, humi se prostravit, manus junxit, & vultu demisso m TRES *vidit*, & UNUM *adoravit*? at quid hoc? num unum, sine injuria duorum, venerari licebat? hic Pater multarum gentium, SS.mæ Triados mysterium contemplatus, in uno omnes tres veneratur, sic docet ingeniorum aquila Augustinus: n *Abraham* TRIBUS *occurrit*, & UNUM *adoravit*; TRINA UNITAS, UNA TRINITAS; *in hoc quod tres vidit*, TRINITATEM *personarum, intellexit*; *quod autem quasi unum adoravit, unum Deum in tribus personis esse cognovit.*

Confirmat Doctor Angelicus, dum dicit, & docet: o *Abraham potest dici intelligi, quod adoraverit adoratione latriæ Deum, qui in persona Angeli apparebat*; qui cultus latriæ, ut est confessio summæ excellentiæ, ac supremæ Majestatis, cum infima subjectione nostri conjuncta, nulli creaturæ nec angelicæ potest exhiberi, nisi soli Deo. Hinc addit: p *Secundùm reverentiam quæ debetur Deo, prohibitus est Joannes Angelum adorare*, *Apocalyp.* 22. *Cecidi ut adorarem ante pedes Angeli, qui dixit mihi*; *vide ne feceris, conservus enim tuus sum. Ad excludendum idololatriæ occasionem; unde subditur: Deum adora.* Ipsi cœlestes genii vident, eum sibi honorem nulla ratione deberi, quoque altiori luce naturæ, ac gratiæ collustrati sunt, eò clariùs perspiciunt, se ut radios ab increato illo sole dependere; quem proinde omni subjectione adorant, & venerantur.

Unde Hugo Cardinalis: q *Angeli nos nolunt sibi sacrificare, sed ei potius, cujus & ipsi nobiscum sacrificium esse noverunt, scilicet Dei; cujus æternitate firmi sunt, hoc ad Patrem refertur: & veritate certi, hoc ad Filium, & munere sancti, hoc ad Spiritum Sanctum.*

Hoc ipsum sensisse videtur purpuratus Vates, dum ait: r *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus*; primam personam indicat, dicendo: *Benedicat nos Deus* Secundam verò: *Deus noster*, qui nostram naturam assumens, factus est noster. Tertiam: *Benedicat nos Deus.* Ac subdit non sine mysterio: *Et metuant eum*, non *eos*, omnémque illi cultum & venerationem exhibeant. Sic porrò Remigius Antisiodorensis: s *Benedicat nos Deus Pater, Deus Filius, & Deus Spiritus Sanctus, ut tandem metuant eum omnes fines terræ, & tota* TERRA CREATOREM COLAT, NON CREATURAM.

Hæc *Divinissima Trias* nos benedixit benedictione mirabili, & inæstimabili, dum infantes omni rationis usu expertes, filios iræ, tetra originalis noxæ specie deformes, salutari lymphâ, *in no-*

m Gen. 18. Glossa. n Augustin. Serm. 70 de temp. o S. Thom 2 2. quæst. 48. art. 1. p Ibidem.

q Hugo in Apoc. c. 22. r Psalm. 66. s Remigius Antisiod. in Psalm. 66. in Biblioth. vet. Patr. Tract. 9.

mine Patris, *& Filii*, *& Spiritus Sancti* tinctos, luce gratiæ donavit, vitam animæ inspiravit, & in filios Dei adoptavit.

Libet meminisse illius diei, quo hæc cœlestis metamorphosis, in anima cujusque nostrûm facta est, & si intueri vel nunc liceret, quisque meritò exclamaret: pereat dies illa, qua in peccato nati sumus, nec numeretur in diebus, aut mensibus anni; at illum natalem in honorem *SS.mæ Trinitatis* celebremus, quo per eam spiritualiter renati sumus.

Hac pietate, & religioso cultu excelluit B. Margareta de Arbouse, Abbatissa Vallis Gratiæ, *t* quæ tertio per annum, diem baptismi sui recolebat. 1. In vigilia Paschæ, dum fons baptismatis innovatur. 2. Tempore Pentecostes, ex desiderio Baptismi flaminis, seu Spiritus Sancti. 3. Die quo per aquam in nomine *SS. Trinitatis*, è gentili, Christianorum ac filiorum Dei albo adscripta fuerat; omnes ceremonias in Baptismo infantis adhiberi solitas expendendo, ac *summæ Trinitati* se suásque omnes potentias in holocaustum offerendo.

Quid divini illi Spiritus, ac sublimes intelligentiæ à primo beatitudinis momento, jam per tot sæculorum millia: quid omnes cœlites, & nos cum iis tota æternitate acturi sumus, quam laudem, & honorem, & gloriam, Uni, Trinæque Majestati deferendo, eamque hisce vocibus adorando, concinere: *Sanctus, Sanctus, Sanctus?* sic Isaias testatur, visum à se Deum in throno gloriæ sedentem, cujus caput ac pedes, Seraphim alis velabant, clamantes alter ad alterum: *v Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum.* Ubi Hugo Cardinalis inquit: *x Per hanc vocem* SANCTUS *tertio dictam, designari trinitatem Personarum, & per* DOMINUS DEUS, *essentiæ unitatem.* Quod autem aliis suis velabant faciem Dei, seu ut S. Thomas, *y suam*, exponit Cyrillus, *z* ideo contegi, quod *Trinitatis mysterium* ab eis adoratum, ab creata intelligentia comprehendi nequaquam posse, proni faterentur. Hinc illud Antistitis Nolani consilium, monentis: *a Noli scrutari; sed crede, & adora*, ac trisagium illud *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, cum beatis mentibus adorabundus frequenter decanta.

Ad quod vel ipsum cœlum, non sine ingenti UniusTriníque Numinis beneficio, mortales aliquando excivit: sic etenim narrat Cardinalis Baronius. *b* Dum Cōstantinopoli ędificia terręmotu succussa horribili, passim corruerent, & urbs tota quateretur, effusâ multitudine procul à laribus, mœnibúsque, mirabile accidit spectaculum. In agro erant Imperator Theodosius, Proclus Patriarcha, Senatus, & vis ingens virorum, ac mulierum, cum parvulis suis, cùm ecce tibi, è sinu multitudinis rapitur ad nubes puer innocens, auditque in sublimi ea cœli regione, à cœlestibus geniis decantari: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis miserere nostri.* Obstupescentibus omnibus,

t Barry devotiones erga Christum die Pentecost. devot. 7. v Isaiæ c. 6. v. 3.

x Hugo hic. y Thom. in Isai cit. z Cyrillus hic. a S. Nilus in institut. monach. b Baron An. Christi 446. Raderus Aula Sancta. P. Petra Sancta Thaumas. Tom. 1. pag. 59.

omnibus, & *Kyrie eleyson* miserando ac flebili ejulatu concinentibus, descendit puer, atque exhortatus est plebem, Trisagium illud alternatim cum cœlitibus canerent; paruit populus, & confestim à terræmotu civitas quievit. Puer autem ille statim expiravit, atque ad harmoniam cœli, cui jam aures consuefecerat, redivit.

Meminerunt de ea re Scriptores, hoc Trisagium superos emodulatos esse, quo tempore Eutyches Hæresiarcha fabrefecit suæ blasphemię bruta fulmina, in officina Gehennæ adversus Christi Divinitatem cusa. Contra ejusmodi sacrilegos, & falsos diaboli adoratores, libet cum Bonaventura exclamare: c *Sanctus, Sanctus, Sanctus! quis similis tibi magnificus in sanctitate? terribilis est* PATER *in potestate; laudabilis* FILIUS *in veritate; mirabilia faciens* SPIRITUS SANCTUS *in bonitate.* Joannis 4. v. 21. Æterna Patris sapientia sic Samaritanæ loquitur: d *Veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & Veritate: nam & Pater, tales quærit, qui adorent eum. Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in Spiritu & Veritate oportet adorare.* Hugo Cardinalis in hunc locum ait: e veri adoratores adorabunt *Patrem*, id est, inquit, DEUM TRINITATEM, *qui Pater est omnium.*

At quam multos reperire est hoc corruptissimo sæculo falsos adoratores, qui aliam Trinitatem adorant, qui *Plutum*, *Bacchum*, *Venerem* adorant; quos diabolus aureis promissis ad idololatriam inducit: f *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me?* quàm multi corruentes statuam auream adorant; ut divitias per fraudes & dolos, per fas & nefas sibi acquirant, & accumulent? quam multi diabolum adorant, & potentes sæculi, plus quam verum Numen adorant, ac venerantur, manus exosculantur, vestigia lambunt? de quibus Augustinus: g *Multa de cultu divino usurpata sunt, quæ honoribus deferuntur humanis, sive humilitate nimia sive adulatione pestiferâ*, ut officia, honores, titulos, dignitates tam sæculares, quàm Ecclesiasticas, per corruptelas munerum, per simonias, per nescio quas diabolicas artes adipisci queant: h *Diabolus*, inquit sanctus Thomas, *semper in id quod in principio appetiit, perseverat*, affectando divinitatem; *unde inducit ad idololatriam homines, volens sibi usurpare quod Dei est.*

Quàm multi *Bacchum*, temulentiæ Deum colunt, & vino obruti, lumine rationis & gratiæ extincto, proni corruentes diabolum adorant? maxima verò pars mortalium *Venerem*, ejusque Nymphas, id est, formas muliebres pro idolo adorant, atque eas adorando, omnes hi turpiter cadunt, nam ut scitè Doctor Angelicus: i *Nullus adorat diabolum nisi cadat, sicut & ipse cecidit*, in præcipitium peccati, & barathrum inferni; quod ut ipse pater mendacii fatidico ore verissimũ profiteatur; tamen à casu, & præcipitio nõ deterret, ut rectè divus Irenæus observavit: k *Ipse diabolus confitetur, quoniam adorare eum & voluntatem ejus facere, cadere est à gratia & gloria Dei*, ab unius triniq; numinis conspectu. Quare si

c S. Bonaventura Dom. Trinit. Serm. 1. d Ioan. 4. e Hugo Cardinal. in Ioan. c. 4. f Matth. 4.

g Augustin. lib. 10. de civit c. 4. h S. Thom. in Matth. c. 4. i S. Thom. cit. k Irenæus lib. 5. c. 22.

hactenus hujusmodi falsi adoratores extitêre, nunc conversi à simulacris ad Deum verum, fiant veri adoratores, & *adorent Patrem in Spiritu, & Veritate.*

R mensis Gubernator navis, sanctus Remigius, qui remis uti maluit, quàm velis, quia nihil ab eo tam alienum, quàm tumor, ornatam purpura rexit navem, dum Clodovæum Francorum Regem ereptum naufragio, ad salutis portum advexit, hoc usus felici tractu: *l* curavit ex una parte sacri fontis, quo Rex tingendus, collocari Religionis nostræ sacra mysteria; ex altera vero idola, atque alia satanicæ superstitionis instrumenta. Tum conversus ad Regem dixit: *Incende quod adorasti, adora quod incendisti.* Fecit, atque omnem cultum, ac venerationem, quam falsis Diis impenderat, ad unum trinumque Numen adorandum convertit. Hujus exemplo, si quis hactenus fuit adorator pecuniæ, adorator amasiæ, adorator creaturæ, ut se convertat, sciendum est, quia *m una est excellentia*, TRIUM PERSONARUM, *unus honor, & reverentia eis debetur, & per consequens una adoratio*; quæ à Theologis distinguitur in interiorem, & exteriorem. Hujus distinctionis rationem adfert D. Thomas ex Ven. Beda: *n* Quia *ex duplici natura compositi sumus, intellectuali scilicet & sensibili, duplicem adorationem Deo deferimus; scilicet spiritualem, quæ consistit in interiori mentis devotione; & corporalem, quæ consistit in exteriori corporis humiliatione.*

Notandum autem, *o quod adoratio principaliter in interiori Dei reverentia consistit*; quod est adorare in Spiritu. *Secundariò autem in quibusdam corporalibus humilitatis signis, sicut genuflectimus nostram infirmitatem designantes in comparatione ad Deum. Prosternimus autem nos quasi profitentes nos nihil esse ex nobis.*

Hunc externum adorandi modum cœlestis magister nos docuit, dum, *p positis genibus* quin etiam *q procidens in faciem suam* æternum Patrem adoravit. Atque ita benignissimus Dominus, qui in quantum Deus ab universis fidelibus adoratur adoratione soli Deo debita, adoravit ipse, in quantum homo, æternum Patrem suum, *r docuitque nos*, inquit Franciscus Arias, *adorare summa cum reverentia* PATREM, *& ipsum* VERBUM INCARNATUM, *&* SPIRITUM SANCTUM, *& totam* SANCTISSIMAM TRINITATEM.

Et quamvis interdum expressè Patrem, aliàs Filium, aliàs Spiritum Sanctum adoramus, tamen quoties unam personam adoramus, veritas est nos omnes tres adorare: quia omnes tres, unus Deus, quem semper adoramus. Sic *s terna genuflexio signum est, ternarii personarum, non autem diversitatis adorationum.*

De hoc exemplo, quod Christus nobis dedit, adorando Patrem, Sanctus Gregorius Nyssenus ait, *t humanus usus est pronos terræ supplicare majoribus, unde ille qui nostros languores portavit, per hominem quem sumpsit, genuflectit*

l In vita.Caufin. Parallela eloquent. lib.14.c.17. m S.Thom.2.2.qu.84.art.1. n S Thom.cit.art.2.Beda lib. 4. orthodox.fidei.c.13.

o S.Thom.cit. p Matt.26. q Luc.22. r Arias. Thesaurus in exhaust. Tom. 2. pag.226. s S.Thom 22.q.84.a. 1. t Greg.Nyss.Luc.22.in caten.

oran-

orando Patrem, sanciens non esse superbiendum orationis tempore ; sed per omnia humilitati conformandum.

Fit etiam exterior adoratio, Lumina accendendo,&preferendo : thus adolendo, odores offerendo,& divinas laudes dicendo: manus tollendo ac conjungendo, genua flectendo : caput aperiendo,inclinandoque.

Ita facer in Ecclesia usus obtinuit, ut quoties solenni versu, *Gloria Patri , & Filio , & Spiritui Sancto* , singuli Psalmi terminantur,profunda capitis & corporis inclinatione *Divinæ Triadi* reverentiæ & adorationis signum exhibeatur. *v*

Quem Religionis & adorationis cultum, Sanctissima Dei Mater exemplo suo collaudavit, & comprobavit : nam vir sanctitate conspicuus, aliis in Ecclesiâ psallentibus, vidit Beatam Virginem toties se profundè inclinantem,quoties versiculus iste *Gloria Patri* caneretur. *x* Causam verò sciscitanti,respondit Deipara : quotiescunque hymnus ille in laudem *SS. Trinitatis* in ecclesiâ decantatur , totam curiam cœlestem,eidem *Gloriosissimæ Triadi* se inclinare.

Incredibile verò est, si his externis actibus adoratio interior jungatur,quanta Dei gloria, & gratiarum,ac meritorum cumulus accrescat. Hinc *Beata Joanna* solertissimè observârat , per annum,in officio divino , se cum aliis monialibus in choro facere quinquagesies mille,ducentas inclinationes majores , novemdecim millia , quingentas viginti quatuor minores: quæ conficiunt sexaginta novem millia , octingentos , & vigintiquatuor actus adorationis, qui per annos exercitati, prope innumeri erunt. *y* Hujus exercitii amplificandi modum, eximius *Sacrosanctæ Trinitatis* zelator, perquam ingeniosum excogitavit, quo trisagium hoc:*Gloria Patri,&Filio & Spiritui Sancto* , ad mille milliones, centum mille myriades, ter mille,centum,& decem,usurpari potest,brevi quod subjicio quadrato comprehensum.

v Fornerus.in miserere conc. 102.
x Raderus aula sancta Theodosii.C.42.

y Barrii Philagiæ pag.490.

QUANTUM POTES, TANTUM AUDE, QUIA MAJOR

GLORIAPATRIETFILIO
LORIAPATRIETFILIOE
ORIAPATRIETFILIOET
RIAPATRIETFILIOETS
IAPATRIETFILIOETSP
APATRIETFILIOETSPI
PATRIETFILIOETSPIR
ATRIETFILIOETSPIRI
TRIETFILIOETSPIRIT
RIETFILIOETSPIRITU
IETFILIOETSPIRITUI
ETFILIOETSPIRITUIS
TFILIOETSPIRITUISA
FILIOETSPIRITUISAN
ILIOETSPIRITUISANC
LIOETSPIRITUISANCT
IOETSPIRITUISANCTO

OMNI LAUDE, NEC LAUDARE SUFFICIS.

MON SEIGNEUR ET MON DIEU, AUTANT DE FOIS

Ie Crois en vous.	Ie vous Aime,	Ie m'en Accuſe.
Ie vous Adore.	Et mon Prochain.	Ie veux le Bien.
Ie vous Invoque :	Ie vous Remercie.	Vous me Plaiſés,
I'Eſpere en vous.	Ie me Reſigne.	Ie veux vous Plaire.
Ie vous Deſire.	Ie Renonce au mal,	Ie ſuis à Vous,
Ie vous Loüe.	Ie m'en Repens,	Soyés à Moy.

Hanc vero praxim non modo Clerus, viri Religioſi ac Sanctimoniales in Choro ſibi familiàrem reddere debent; ſed & ſæculares, maximè ſub auguſtiſſimo miſſæ ſacrificio, hanc gloriam Sanctæ Trinitati tribuendo, eamque hic ſumma veneratione adorando.

Non

Non satis fuit amori divino, uni & trino numini, se per unionem hypostaticam *Verbo* unitum esse, & animæ Christi intimè conjunctum, ab Angelis, à Deipara, à S. Josepho, à tribus Magis adorari; alias inventiones mirabiles excogitavit, quomodo z *Tota Trinitas* cum omnibus attributis, seu perfectionibus divinis nobis uniretur, & adoraretur: non ut ubique locorum præsens est; sed modo prorsus mirabili, & ipsis intelligentiis divinis incogitabili: ut si per divinam Potentiam, *Deus trinus & unus*, secundum exigentiam naturæ, ubique non esset, in Eucharistia, per unitatem naturæ existeret, atque omnes tres Personæ in hoc tremendo ac maximè reverendo Sacramento; per orbem universum in omnibus sacris basilicis adorandæ exponerentur.

Sic etenim clarissimus Antistes Fulgentius ad Monimum, hæreticos insectatus, qui sacrificium missæ soli Deo Patri offerri dictitabant: a *Ecclesia*, inquit, sic *sacrificat Patri, ut simul omni sacrificet* TRINITATI; quæ ut colatur, & adoretur, hoc monitum subjungit: *Si qui Catholici fideles, hujus sacramenti nunc usque videbantur ignari, deinceps scire debent, omne cujuslibet honorificentiæ, & sacrificii salutaris obsequium, &* PATRI, *&* FILIO, *&* SPIRITUI SANCTO, *hoc est* SANCTÆ TRINITATI *ab Ecclesia Catholica pariter exhiberi.*

Hanc præsentiam *sacrosanctæ Triadis* in Eucharistia, stupendo prodigio expertus est sanctus Edmundus, Præsul Cantuariensis: b cùm enim vidisset in somnis columbam supernè ad se devolantem, & dominicum Corpus quod rostro gerebat, sibi in os inferentem, simul experrectus, ita de *Trinitate* disseruit, ut humani ingenii fines longè transiliisse videretur. Hanc divinissimæ Triados in ven. Sacramento præsentiam tradit Hugo Cardinalis, in illud Lucæ 14. *Homo quidam fecit cœnam magnam*; ubi ait: c *Hac cœna dicitur magna, quia magnus Dominus est, id est*, DEUS TRINITAS.

Quin & in hoc limpidissimo Eucharistiæ speculo, non in ænigmate, dilectæ Christi Sponsæ, eam non semel contemplatæ sunt; quas inter D. Catharina Senensis cœlesti Synaxi refecta, à se, & à terra, mente & corpore in cœlum rapta, identidem exclamare audita est: *Vidi arcana Dei:* hæc autem non alia, quàm unius & trinæ Deitatis fuere mysteria: quæ cùm sub speciebus Eucharisticis adoraret in terris, meruit instar Pauli, revelata facie videre in cœlis.

Consimile quid accidisse lego Agathæ de S. Cruce, tertii Ordinis sancti Dominici, d quæ cum sacris epulis accubuisset, tam dilucidâ sanctæ Trinitatis notitiâ imbuta fuit, ut non credere se, quod in Eucharistia adorabat, sed cernere affirmaret.

Accedite & vos quoque, & illuminamini, non solum *Trinitatem* in sacra Hostia venerando, & adorando, sed etiam dum intra cordis cujusque vestri sinum delitescit,

z Adoranda SS. Trinitas in Eucharistia. a S. Fulgent. l. 2. ad Monimum.

b Hautin. de ven. Sacram. pag. 471. c Hug. Cardin. in Luc. c. 14. d Hautin. cit. pag. 472.

Monstrate honorem
TRINITATI *hospita*, e
ut sapienter monet divus Prudentius: est etenim inseparabilis inexistentia mutua personarum, ut proinde immisso in nos per divinum cibum Dei *Verbo*, Pater, & Spiritus Sanctus deesse non possint. Quare quoties sacram synaxim expositam veneraris, aut sumpturus accedis, divinum illum hymnum concine:

Adoro te devote latens TRINITAS,
Quæ sub his figuris verè latitas:
Tibi se cor meum totum subjicit,
Quia te amando totum deficit.

Adorationi tres pulcherrimas virgines, virtutes Theologales sese comites adjungunt.

§. II.

Mysterium SS. TRINITATIS, *quod in nomine* PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI *hodie proponitur, vera & viva fide credendum.*

FElix Roma, cui quas nullus unquam pingere satis bellè pictor potuit, vivas virtutes spectare licuit; *fidem, spem, & charitatem*, S. Sophiæ filias. f Ex his maxima XII. altera X. natu minima IX. omnes paucos annos; sed plurimas palmas numerant. Duello singulas aggredi urbi præfectus statuit, & primò quidem *fidem.* Contra hanc flagris quidem pugnat; at tergum pro scuto objicit *fides*; sartaginem admovet candentem ille, hæc ridet arietem; ubera resecantur, & sic virgo sanguine lactat fideles. Caput rescinditur, nec locus coronæ defuit.

Ergo *spem* aggreditur tortor, & nervos in virginem armat: at his ipsis fortior puella est, & sub his fidiculis exultat, & saltat. Rogus accenditur; sed *spes* non consumitur: ipsos hostes *spe* dejectos depascitur; pice ardenti, & bitumine perfunditur: nempe ad novam luctam inungitur, atque in sororis mortuæ amplexu, gladio transfixa anima exspirat.

Jamque ad tertiam gradum facit Tyrannus, bis victus. Suspenditur *charitas*, ab equuleo, laniatur flagris; *charitas* patiens est, omnia suffert, & hæc, & terebrum, & gladium, & rogum, in quem suapte sponte vis nominis compulit insilire.

Quid ad hæc mater magnanima *Sophia*, quæ & filias præsentiâ suâ, & sese filiarum virtute huc usque animaverat? aureum hoc illa acroama in cœlum extulit: g *O me felicem! ô vere beatam! quæ tribus filiabus* SANCTISSIMAM TRINITATEM *honorare merui.*

Quisque vestrum habet per baptismum sibi genitas tres speciosissimas filias, *fidem, spem, & charitatem*, quibus *sanctissimam Trinitatem*, plus quàm ullo alio Religionis cultu *honorare* potest. Sic etenim gloriosissimus Doctor Augustinus: h *Colendus est* Deus

e Prudentius f Surius 1. Augusti.

g Metaphrastes in vita S. Sophiæ.
h August. in Enchiridio cap.3 & 4.

Deus FIDE, SPE, ET CHARITATE.

Hæ Theologicæ virtutes cuique cœlitus in Baptismo, in nomine unius trinique Numinis infusæ, divinarum personarum similitudinem referunt; *i* nam per *spem* (quæ teste S. Thoma versatur circa bonum arduum & difficile) *Pater* ostenditur, cui potestas & fortitudo attribuitur. Per *fidem* quæ lux mentis est, *Filius*, qui est *k lux mundi.* Et per *charitatem Spiritus Sanctus* intelligitur. O te felicem, cui hæ venustissimæ super omnem pulchritudinem creatam, filiæ obtigerunt.

Nemo non felicem, ac beatum Hussæum vatem deprædicat ex eo, quod benedixerit illi Dominus: l *Fuerunt ei septem filii, & tres filiæ; non sunt autem inventæ mulieres speciosæ sicut filiæ Job in universa terra.* Gregorius Magnus, eruditione & sanctitate maximus, per septem filios, septem dona Sancti Spiritus intelligit, & per tres filias, *tres virtutes* Theologales: m *Habent*, inquit, *in nobis septem filii* dona Spiritus Sancti, *tres procul dubio sorores suas, fidei, spei, & charitatis*; quarum naturam & proprietates, ipsa nomina filiabus imposita, non tantum adumbrasse, sed dilucidè declarasse videntur: Et *vocavit nomen unius Diem, & nomen secundæ Cassiam, & nomen tertiæ Cornustibii.* Gregorius Nyssenus, aliique, hæc *n* nomina ab ipsa filiarum specie, & formæ gratiâ, fuisse indita volunt: n *Sacræ paginæ filiarum Jobi pulchritudinem admiratæ, vocibus ipsis eximium hoc miraculum demonstrant: cùm ajunt, unam appellatam esse* DIEM, *alteram* CASSIAM, *tertiam* AMALTHEÆ CORNU. Non quod hæ doctas fabulas secutæ; *sed cum Jobi filiæ, laudem omnis generis virtutum tribuere vellent, eam ipsam hoc nomine velut oculis subjecerunt. Sic* CASSIA *puritatem ac fragrantiam studiorum demonstrat;* DIES *verò honestatem: quemadmodum & Apostolus, filios lucis ac diei, appellat eos, qui vitam puram agunt.*

Sed propriissime ad rem nostram doctissimus Lyranus, qui Gregorio Magno subscribit, dicens: o *Fuerunt ei tres filiæ per quas intelligi possunt tres virtutes Theologicæ: & vocavit nomen unius* DIEM, *per quam significatur* FIDES, *quæ pertinet ad cognitionem: Et nomen secundæ* CASSIAM, *quæ est species aromatica, propter quod significat* SPEM, *per quam respirantur cœlestia: & nomen tertiæ* CORNUSTIBII, *id est, vas unguenti, quod ista filia erat pulchrior cæteris mulieribus, quantumcumque possent se decorare per artem superadditam naturæ. Propter quod hæc filia Job significat* CHARITATEM, *quæ aliis virtutibus præcellentior.*

Consimili prope sensu Nicetas *p*, qui dum has tres Jobi filias depingit, ipsas virtutum formas exprešsit. Primam, inquit, filiam *diem* nominavit, quia ab obscurissima ærumnarum nocte, ad felicitatem restitutam divinitus, quasi ad Dei lucem aspiciendam Propheta revocatus est; & nos Deus ex obscurissima gentilitatis nocte, & *de tenebris*, tot errorum, & hæresium, *vocavit in admirabile lumen suum.* Secundam

i Cartag. de Trinit. hom. 6. k Ioan. 8. l Iob. 42. v. 13 & 15. m S. Gregor. lib. 1. mor. c. 13. Nati sunt ei 7. filii, & 3. filiæ. Iob 42. v. 17. n Greg. Nyss. orat. 9. in Cant.

o Liran. in Iob. 42. p Nicet. cit. à Liran.

Cassiam appellavit, quod jam is odoris quadam suavitate, bonorúmque voluptate frueretur.

Et nos odor spei, Deo fruendi pascit, & recreat. Tertiam *Amalthea cornu* vocavit, quod vitam deinde vixerit, omni bonorum genere affluentem.

Quis autem vestrûm ignorat, charitatem instar cornucopiæ, omnium bonorum abundantiâ redundare? q *non sunt autem inventæ mulieres speciosæ, sicut* (non dico filiæ Job) sed sicut filiæ Dei, quo nomine hæ tres sorores aptè nuncupantur: quarum unicum officium, & divinissimum exercitium est, in sanctissimæ Trinitatis mysterio adorando, noctu diúque occupari; sic etenim suavissimo flumine Ambrosius: ad illa verba Joannis 4. *In Spiritu & Veritate oportet adorare*, ait: r *Quid est Deum in Spiritu adorare, nisi in* CHARITATE, *&* FIDE PERFECTA, *&* SPE INDUBITATA?

Ut miseranda nostra trinitas, quæ ab illa *ter adoranda Trinitate* infeliciter & turpiter decidit, feliciter resurgat. Ad hoc fortiter monentem, & suaviter moventem audio Hugonem Victorinum: f TRINITAS, inquit, *quæ cecidit: est memoria, ratio, voluntas.* TRINITAS *per quam cecidit: suggestio, delectatio, cõsensus.* TRINITAS *in quã cecidit: peccatum affectus, effectus & consuetudinis.* O detestanda ac diabolica Trinitas! at qua ratione, & divina commiseratione *per sacrosanctam Trinitatem*, Trinitas nostra restituta sit, subjungit: *Lapsum naturæ nostræ reparavit* ILLA BEATA TRINITAS: PATER, FILIUS, *&* SPIRITUS SANCTUS. *Hæc* TRINITAS, *aliam* TRINITATEM *in nobis efficit*: FIDEM, SPEM, *&* CHARITATEM: *Pater fidem, Filius spem, Spiritus Sanctus charitatem. Per hanc* TRINITATEM, *velut per tridentem, de limo profundi, ad amissam beatitudinem*, INCOMMUTABILIS TRINITAS, *mutabilem & lapsam reduxit: nam* FIDES *illuminavit rationem*, SPES *erexit memoriam*, CHARITAS *purgavit voluntatem*; ei itaque tres potentiæ nostræ per tres illas Theologicas virtutes dicandæ & consecrandæ sunt.

Fides hic cumprimis omnes suas, per ferventissimos actus, & affectus, vires exerat. Receptum illud Principis Philosophorum axioma est: t *Discentem oportet credere.* Qui artem fabrilem addiscere vult, credere debet magistro dicenti, hoc instrumentum dolabrã, illud serram, aliud terebram nuncupari, talem ac talem usum habere; sic accedentem, ut picturam, arithmeticã, musicam aliásque scientias addiscat, credere oportet: si puer non crediderit primò dicentibus sibi, hanc esse litteram A. illam B. alteram C. qua ratione copulari debeant, numquam legere discet, numquam intelliget litteraturam. Nec nos Scripturam, aut ulla fidei mysteria: unde monet Apostolus: v *Accedentem ad Deum oportet credere*, non discutere, non tergiversari, non scrutari, non ratiocinari: quomodo credam, quæ non intelligo? quomodo intelligam quæ non capio? x *Dices*, inquit Augustinus, *quomodo istud creditur? quomodo istud capitur? ad hæc duo respondeo: quomodo capitur?*

q Iob cit. r Ambros. in Epist. ad Hebr. c. 6. f Hugo Victorin. lib. 3. miscell tit. 1.

t Aristot. 1. lib. poster cap. 9. v Hebr. 11. v. 6. x August. Tract. 36. in Ioan.

tur? rectè dicis. Quomodo creditur? non rectè dicis: imò ideo bene creditur, quia non capitur: nam si caperetur, non opus erat ut crederetur, quia videretur. Ideo credis, quia non capis, & credendo fis idoneus ut capias. Hoc paucis verbis Isaias tradidit: y *Nisi credideritis, nō intelligitis*: quę idē Doct. sic exponit: z *Noli quærere ut credas: sed crede ut intelligas.*

Quid, quod in fide hæsitâsse, labâsse est, nec leves pœnas vindex Deus vel dubitantibus inflixit, ut bene Chrysostomus annotavit, qui cùm fidem Abrahæ probasset, dicens: a *Quid quæso absurdius fuerit, quam b parentem jugulare unigenitum filium suum? sed tamen jussus, non curiosè de mandato sciscitatus est.* Tum subjungit: *Contra verò alius jussus à Deo, c Prophetam percutere, ac simpliciter non paruit, pœnas extremas dedit. Alia permulta exempla inveniet*, inquit, per quę docemur, divinorum mandatorū rationem nequaquam exigendā sed credendum, & parendum.

Quod si periculosum est, quæ ille mandavit, de iis curiosius indagare, extremumque supplicium curiosis propositum sit; quam tandem defensionem habituri sunt, qui ea curiosè perscrutantur, quæ sunt his multò & secretiora, & horribiliora? verbi gratia: quomodo Deus Filium generavit, & quanam ratione? quibus perpensis, rectè concludit: *Bonorum omnium parentem*, FIDEM *complectamur.* Deum triňum & unum, corde ac ore profiteamur.

Quæ fidei professio, quam *divinæ Triadi* accepta sit, hoc argumento est *d* Mauritio imperante, ex Advocatorum grege, quidam Cōstantinopoli sceleratissimus præstigiator, hominem adolescentem, cui nomen Mesites, ad speciem in Notarium conduxerat, ignarum prorsus herilium Veneficiorum; quem ille perditissimus à salutis viâ avertere, & cacodæmoni devovere constituerat. Opportuno die equos conscendunt, & solitudinis, ab omni hominū cultu remotæ trivium petunt; soléq; jam in noctem declinante, ad castrum perveniunt, portis æratis egregiè munitum; pulsatis ab Hero foribus, ambo admittuntur. Visunt intus magnificentissimū, auróq; illustre fanum: cernunt lampadū, ac luminū frequentes ignes: subsellia, & dispositos ad officia ex utroq; latere ministros omnes, in deformem Æthiopum atrorē degenerantes, unum reliquis prochiorem pari nigrore formidandū, habitu Regis in solio sublimi residentem; qui caussidicum officiosè exceptum, salutavit: proptérq; suum tribunal jussit assidere, & gratus inquit, adventus, familiariū intime, germāissiméq; amice: stantē porrò famulum ponè sellā Domini sui, respectans dæmonū Imperator: quamobrem, inquit, adduxisti puerum hunc? mecum (inquit Magus) hic tuus, Domine, famulus est: & dæmoni: itane puer, tu meus famulus? ego (inquit adolescens) sum famulus, *Dei Patris, & Filii, & Spiritus S.* unáque cum dicto, è regio tribunali inferorū Rex, ritu fulminati, effusus concidit; corruêre, & circumsedentes proceres, ipséq; adeò Advocatus, & lumina, & arx eversa, simúlq; hausti terrâ omnes, solúsque cum equis relictus juvenis, curriculo urbem repetit. Rogatus ubi herum reliquisset? abiit, abiit, inquit, in intimas Averni tenebras, seriémque inusitati facti per ordinem exposuit. Na-

y Isai. 7. z August. cit. a Chrysost. hom. 2. in Epist. ad Rom. c. 1. b Gen. 22. c 3. Reg. 20. d Cedrenus. Fornerus in miserere conc. 102 Raderus in aula sancta Theodosii.

Nactus inde idem ephebus meliorem Dominum, hominem nobilem, virum religiosum, in egentes effusum, & virtutis cultorem singularem, cum eo, vespere quodam jam in crepusculum vergente, egressus ad ædiculam Salvatoris, quæ à Plethro nomen habet, ad heri precantis sinistram in templo constitit; cùm ecce tibi imago Christi, à Domino aversa, ad puerum cœpit respicere. Re Patricius animadversâ, puerum ad dextram revocavit (dubius an casu imago sinistrum latus spectaret) sed effigies sacra, mox reflexo lumine, adolescentulum aspectu est secuta. Hic Dominus vehementissimè perturbatus, in terram se ejulabundus abjicit, ac in preces, & lamenta fusus: Christe sancte, ait, quare avertis faciem tuam à me servo tuo? tu mihi testis es, me numquam avertisse faciem meam à te in servis tuis, & in membris tuis, poscentibus misericordiam, & eleemosynam. Hæc cùm diu flens, dolensque ingeminasset, vocem ex icone Christi allapsam audivit: tibi quidem gratias habeo pro obsequio in meis, mihi præstito, & acceptæ sunt tuæ eleemosynæ; sed huic famulo tuo plus debeo, in summo terrore, me non neganti, sed me palam, *ac Patrem, & Spiritum Sanctum* profitenti, quia ut benè sanctus Ambrosius: e grande carmen illud est: *Gloria Patri &c.* *quo nihil potentius* ad fidem stabiliendam, & omnes versutias diaboli enervandas, ac hæreses confutandas: *Quid enim potentius, quàm confessio Trinitatis.*

e Ambros. lib. 5. epist. 32.

Quare si firmissimè credimus fide humana, hanc nobis matrem esse, hunc patrem, quia sic nobis dictum est: Romam esse, & Constantinopolim, quamvis numquam à nobis visam, ita (ut fides ex auditu est) per sacras litteras, & per divinos Ecclesiastes, quos Christus misit, fide divinâ, omnia quæ Ecclesia credenda proposuit (quæ inter eminet arcanum SS. Trinitatis mysterium) sepositis omnibus quibus impugnatum fuit argumentis, firmissimè credamus, & defendere etiam exquisitissimis tormentis parati simus.

Hæc subtilissimi Augustini ratiocinatio est, cùm inciperet *credere, quod non demonstrabatur*: f *Paulatim*, inquit, *tu Domine manu mitissimâ, & misericordissimâ pertractans, & componens cor meum, consideranti quam innumerabilia crederem, quæ non viderem: neque cùm gererentur adfuissem: sicut tam multa in historia gentium* (de Julio Cæsare, & Pompejo &c.) *tam multa de locis, atque urbibus, quæ non videram. Postremo quam inconcussa fide fixum retinerem, de quibus parentibus ortus essem, quod scire non possem, nisi audiendo credidissem.* Hominibus creditur, & fides Deo negatur, humana quæ ne visu, nec ratione assequimur, certa & indubitata habemus; ea verò quæ æterna Veritas credenda proponit, nisi oculis videamus, & ratione capiamus, non credimus: parum considerantes, hoc pelagus exiguam habiturum profunditatem, si breves adeò pedes transvadare possent.

f August. lib. 6. confess. c. 5.

Huma-

Humanæ mentis ignorantiam, & mysterii profunditatem, quæ sola fide vadari potest, ab Angelo ductus ad redundantes aquas, quę à latere domus Dei fluebant, Ezechiel declaravit his verbis: g *Cùm egrederetur vir ad orientem, qui habebat funiculum in manu sua, mensus est mille cubitos, & traduxit me per aquam usque talos. Rursumque mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua: & mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes; & mensus est mille, torrentem, quem non potui pertransire: quia intumuerant aquæ profundi torrentis, qui non potest transvadari.* Cognitio quidem, qua Deum esse, natura duce cognoscimus, usque ad talos rectè dici potest; notitia verò qua non tantum Deum esse intelligimus, sed unum Deum omnipotentem, & æternum, usque ad genua & renes ascendit: illuc enim, & non ulterius mortalium quamtumvis summa ingenia tantummodo pertingere possunt; sed *Trinitatis* in Deo uno cognitio, non valet sine fide pertransire torrentem difficultatum, quoniam aquæ profunditate mysteriorum exundantes, adeò intumescunt, ut humanus non queat intellectus emergere, nisi Petri naviculam ascendens, prospero fidei flamine, ad portum veritatis appellat.

Illud itaque, captivantes intellectum in obsequium fidei, cum Paulo exclamemus: h *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei!* Doctor Angelicus pro concione, *tria hic in Deo notanda* exposuit. i *Est*, inquit, *altus in natura: sic enim habitat lucem inaccessibilem, & plenus in virtute, sic sunt apud eum divitiæ sapientiæ Latus & immensus in operatione; sic sunt judicia ejus incomprehensibilia.*

In cujus rei figuram, inter famulos Isaac, ex tribus puteis quos foderant, k super duobus, non super uno, orta est contentio: divina etenim quævis persona puteus est profundissimus, & magnitudinis ac majestatis abyssus infinita: non tamen de una persona inter Catholicos, & hæreticos concertatio; sed in additione duarum, quæ sunt Filius & Spiritus Sanctus, tota quæstio est. *Puteus altus* est, neque in quo hauriam habeo, cum hydria intellectus nostri incapax sit, & funes cogitationum nostrarum non valeant ad fundum pertingere; unicus funis est, quo fundum penetrare valemus, de quo Gregorius: l *Fune* FIDES *exprimitur, Salomone testante Eccl. 4. funiculus triplex difficile rumpitur: quia fides quæ de cognitione Trinitatis texitur, fortis in electis permanet, in solo reproborum corde dissipatur*, & rumpitur. m *Pelagus immensum, & interminatum omnem tum corporis, tum naturæ cogitationem superans*; in quo complures velificantis ingenii temeritate abrepti ad scopulos illisere, & infelici naufragio, velis & remis styga trajecere: dum, ut rectè Zeno, Archiepiscopus Veronensis monet. n *Non intelligimus miseri, quoniam curiositas reum efficit, non peritum*, juxta illud Proverbiorum capite vigesimo quinto: *Scrutator Majestatis opprimetur à gloria.*

g Ezech. 47. v. 3. 4. 5. h Ad Rom. 11. i S. Thom. Serm. de Trinit.

k Gen. 28. l S. Greg. lib 33 in Iob cap. 9. m Nazianz. orat. 42. n Zeno Serm 2. de æterna filii generat.

Victor Pontifex O. M. ad lapsam Ecclesiæ disciplinam instaurandam, & controversias minorum Pontificum componendas, Legatum in Gallias, ubi potissimum laborabat Ecclesia, misit Hildebrandum Subdiaconum, virum & prudentiæ, & pietatis fama celebrem, qui postea Pontifex Maximus. o Hic ubi Lugdunum pervenit, Episcoporum Conventum ex auctoritate Victoris indixit, & jam compluribus Archiepiscopis, Præsulibúsque in concilio consedentibus, surrexère qui majorem quemdam Antistitem, Simoniana peste infamem, reum peregerunt; erat is cætera doctus, & disertus. Dimissis in primum diem Patribus, Archiepiscopus omnes accusatores suos, eadem nocte auro corrupit; postera die cum aliis in concilium reversus surrexit, & ubi sunt, inquit, qui me heri accusatum venerunt? prodeant in medium si reum faciunt, aut damnatum cupiunt. Ibi tum cunctis non anginâ, sed argentanginâ, ut olim Demosthenes, laborantibus, & cunctantibus, synodi præses Hildebrandus afflatu Numinis: age, inquit, dic Archiepiscope: *Credis Spiritum Sanctum, cum Patre, & Filio, unam esse substantiam Deitatis?* & promptè affirmante Archiepiscopo, dic ergo, inquit Hildebrandus: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto.* Hic Archiepiscopus cum *Patrem*, & *Filium* expeditè pronuntiasset, hæsit in *Spiritu Sancto*, quem sæpius conatus, nulla ratione potuit exprimere: perculsus ilico cœlesti sententiâ, & animadversione, se ad Hildebrandi pedes supplex abjecit, fassus se eum esse, quem pridie accusatores denotassent. Exauctoratus à Concilio, nullo negotio SpiritusSancti nomen edidit: qua re cæteri, sibi de eodem crimine conscii, attoniti, ultro se abdicarunt; factúmque ut Hierarchæ, seu Episcopi quinque & quadraginta honore exuti, in ordinem redigerentur; Præsules & Præpositi septem supra viginti loco moverentur. Nulla hæresis subtilior, quia in una littera p. ὁμοούσιος & ὁμοιούσιος, totus cardo versabatur, factumque ut *totus mundus* miratus sit, se esse Arrianum; nec ulla periculosior, quia, ut inquit Augustinus, q *nec laboriosius aliquid quæritur, nec periculosius alicubi erratur.*

Unde nec ullibi ad mysterium hoc confirmandum illustriora exstitere miracula.

Pudet referre Olympii Ariani sacrilegam illam irrisionem, r quando nudus in thermis Palatii Heleniani gestu inverecundo, atque execrando usus: ecce inquit, *& ego Trinitatem habeo*; certe is ex calidarum balneo, vix ad frigidas aquas immigraverat, cum aliquis de cœlo adfuit, candidis amictus indumentis, ac ter affundens aquam ferventissimam: *ne maledixeris*, inquit: momento autem ille doloribus acerbissimis excruciari; in eisque mox impiam animam exhalavit: linteóque intra quem fuerat obvolutus, carnes ejus adhæserunt, ex ossibus revulsæ.

Ut rei autem maneret recordatio,

o Baron. An. 1055. Aula S. Raderi, c. 14. in observat.

p Hieron. advers. Luciferian. q Augustin. lib. 1. de Trinit. c. 3. r P. Betra Sancta Thaumas. Tom. 3. pag. 12.

datio, f Anastasius Imperator, ad Nerophorum, ubi hoc evenerat, pingi atque extare historiam ejus voluit, quasi de Ariana perfidia trophæum. Nec tulit etiam impunè, nescio quis ausus eam submovere: nam orbatus oculis, atque afflictatus insuper morbis, & doloribus aliis: nec immeritò, consors videlicet ejusdem Arianæ pravitatis: nam ut verissimè Hieronymus: t *Nulla venia conceditur*, TRINITATEM blasphemanti.

Hæc hæresis ut per orbem orthodoxis intentavit prælia, de se ubique etiam cessit memorabiles triumphos. v In Hispania Levigildo Rege Ariano contentio fuit de Religione; sed quia codices sacri, à viro Catholico asserti, haud omnino expugnaverant alterius sectarii pertinaciam: *Age*, inquit ille, *& virtutem experiamur* INDIVIDUÆ TRINITATIS. *En in digito meo annulus est: in ignem conjicio: candentem arripiat is, qui veram fidem profitetur.* Arianus id tentare minimè ausus est: Catholicus verò manu eum innoxiè apprehendit, hæc prolocutus: IMMENSA TRINITAS DEUS, *si quid indignum te credidi, jam ostende; at si recta potius est fides mea, in me incendia non prævaleant.*

Simillima disceptatio inter Presbyterum Arianum & Diaconum orthodoxum, *dirempta* est annulo item arrepto ex aqua bullienti. Diaconus erat immersurus brachium; sed alter inunctum dixit magicis amuletis, & fraudem subesse, ut rem figmento eluderet, ac periculosæ plenum opus aleæ declinaret: atqui ne suspicioni color superesset, Diaconus alius Hyacinthus nomine, patria Ravennas, qui tum aderat, brachio nudato annulum extraxit, post quam eum diu perquisiverat; cùm nihil præter teporem modicum sensisset. Arianus populi præsentiam veritus: *præstabit hoc perinde*, inquit, *fides mea*: sed caro ei miserè, usque ad cubiti internodia statim defluxit. Hoc pacto veritas ter adorandi ac tremendi mysterii rursus felicissimè consignata est annulo, in quo utique non immeritò fuisse videatur, *digitus Dei.*

Post hæc tam manifesta fidei nostræ testimonia, post tam terrifica, arcanum hoc scrutantium naufragia, vela contrahens, & littus legens exclamat Valentinus Antistes: x *O altissima mysteria! & quis audebit pelagus tantum intrare? in hoc lacu profundissimo plurimi periclitati sunt. In hoc periit Arius, in hoc Sabellius, Manichæus, Photinus, & innumeri hæretici perierunt; quia incautè intraverunt in hoc pelago.*

Aureum itaque illud cum Athanasio symbolum identidem ingeminemus: *Fides Catholica hæc est, ut unum Deum in* TRINITATE, *&* TRINITATEM IN UNITATE *veneremur. Neque confundentes personas, neque substantiam separantes. Et in hac* TRINITATE *nihil prius aut posterius, nihil majus aut minus; sed totæ tres personæ coæternæ sibi sunt & coæquales.*

Qui vult ergo salvus esse, ita de TRINITATE *sentiat.* Fateamur & nos, & confiteamur cum

f Baron. An. Christi 494. t Hieron. lib. 3. de Spiritu Sancto. v Baron. An. Christi 583.

x Thom. de Villa nova conc. 1. de Trinit.

Au-

Augustino: y *Requiris à me quomodo uno nomine tres appellentur? nescio, & libenter me nescire profiteor. Quod Christus voluit indicare, hoc solum scio, & quia in hoc Christianus sum, quia* UNUM DEUM IN TRINITATE *confiteor*. Quo fiet ut in extremo vitæ articulo, in confinio illo disparis æternitatis constituto, confidenter occini possit: *Domine ne memineris iniquitatum ejus antiquarum, & ebrietatum, quas suscitavit furor, sive fervor mali desiderii: licet enim peccaverit; tamen* PATREM ET FILIUM ET SPIRITUM SANCTUM *non negavit, sed credidit.*

Nunc in quem anchoram Spei nostræ securius, quam in hunc altissimum Sacrosanctæ Triadis oceanum projiciemus? *ex quo, per quem, & in quo sunt omnia* sic etenim D. Hilarius: z *unus Pater ex quo omnia: unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia: unus Spiritus Sanctus, in quo omnia.*

Exundent tentationum fluctus ac procellæ, immugiat erebus, & omnes spiritus tenebrarum in nos diras suas evomant, si spes nostra uni trinoque numini fixa sit, nil est trepidandum.

Facit huc quod narrat Cæsarius: a Energumena variis exorcismis exagitata, hæc de Lucifero, principe dæmoniorum protulit. Errant qui ferreis in inferno catenis principem nostrum alligari autumant? tria verba posita sunt in silentio missæ, quibus ligatus est. Dum urgeretur, ut, quænam illa essent, proferret, nulla vi adigi potuit, nec proferre ausa fuit; sed ait: adferte mihi Rituale missæ, & ego vobis illa exhibebo.

Allatum Missale, & clausum ei porrectum est, utque librum primò aperuit, intento digito in hunc locum: *per ipsum, & cum ipso, & in ipso*, quibus memoria recolitur *S. Trinitatis*, hæc inquit tria verba sunt, quibus ligatus est magister meus; quod circumstantes mirati, cum energumena litterarum prorsus ignara esset, in laudes *Sanctissimæ Trinitatis* exarserunt, omnemque metum de potestate dæmonum abjecerunt.

Unde nullum, ad Imperium dæmonis coercendum, potentius remedium, quam hujus *Sanctissimæ Triados mysterium*, nullum in omni necessitate præsentius auxilium, ut fusè apud auctores comprobatum est. Superest nunc, quæ fide & spe major est, *Charitas*.

§. III.

Cui è tribus Personis divinis plus obstricti simus? cui cor nostrum potius, affectu omni consecrandum? b

Cor nobis singulis non nisi unum est; & tamen tres sunt, qui suo jure illud exigunt. Postulat cor *Pater* jure Creationis, petit *Filius* titulo Redemptionis, exigit *Spiritus Sanctus* nomine justificationis. Cui horum trium cor immolabimus? *Pater* nobis mun-

y Aug. Serm. 191. de temp. z S. Hilarius. Hæresi. 66. a Cæsarius l. 5. c. 13. Raderus aula, 5. c. 14.

b Garassus la somme Theologique, l. 2. sect. 14.

mundum procreavit, naturæ thesauris in omnem partem locupletissimum. *Filius* Ecclesiam fabricavit, mundum gratiæ muneribus, & Sacramentorum præsidiis instructissimum. *Spiritus Sanctus* parvum illum mundum, cor nostrum, Charitatis fulgore veluti inauravit.

Olim in Darii aula tres juvenes inter se altercabantur, quid horum trium esset fortius: c *Rex, veritas, an vinum?* consimilis in dissimili argumento hic oritur disceptatio: quis fortius in amorem sui allicit? Rex Sæculorum immortalis, hoc est *Pater*. An *veritas*, hoc est filius An *Vinum* germinans Virgines, *Spiritus Sanctus*? Quis istorum trium nos plus diligit? æstimo quia is, qui plus donavit? Pater dedit filium unigenitum, quid potuit pretiosius? ita; sed filius dedit se ipsum, quid potuit amplius? fateor; at Spiritus Sanctus impulit patrem, ut daret filium, movit Filium ut daret se ipsum, quid potuit ultra? sunt mille argumenta, quæ *Patri*, totidem quæ *Filio*, nec pauciora quæ *Spiritui Sancto* suadent cor immolandum. Quid hic agam, ut unus hic sim gratus tribus, nec ingratus uni? si uni cor offeram, duobus nego, non possum gratus esse uni, nisi ingratus sim pluribus. Tres sunt in cœlo qui cor meum exigunt in terrâ, d *Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus.* Assentio, sed *hi tres unum sunt*, non potes errare: das Filio cor, das & Spiritui Sancto, dum *Patri*: singulos amas, dum unum amas: tres amas, dum Patrem amas quia *hi tres, unum sunt*. Non opus est cor dividi, individua est *Trinitas*: non opus est, tribus cordibus, una est *Trinitas*.

Docent Theologi, e causas posse causalitate totali in eundem effectum influere, ut dum Neomystæ, verba consecrationis simul cum Episcopo pronuntiant super eandem hostiam, consecratio illius hostiæ dependet totaliter ab omnibus, & à singulis in particulari. Essentia nostra, salus nostra, Sanctificatio nostra, corpus, & anima, & omnia cujusque hominis, dependent totaliter ab omnibus personis, & à quaque in particulari, qui unam colit, omnes veneratur: qui unam amat, omnes amplexatur: qui unam offendit, omnes detestatur: qui unam sibi infestam habet, huic altera, & tertia adversatur: vita brutalis, f *vita carnalis, Dei injuria est, & in* TOTIUS TRINITATIS *injuriam redundat. Injuria siquidem Patris est, quod Filius conculcatur. injuria Filii, quod sanguis ejus quasi polluitur: injuria Spiritus Sancti, quod gratia contemnitur.* Econtra verò, qui unam sibi propitiam habet, illi omnes favere, luculento exemplo comprobatur.

g Duo iisdem parentibus, nobilitatis antiquitate, opibusque claris, oriundi fratres, ad Parisiensem Academiam amandati, egregiè ostenderunt, se eodem ovo prodiisse, non eodem astro natos fuisse, ut enim inter primos fratres Abel, & Cain, & inter Jacob & Esau, ita inter hos ma-

c Esdras lib. 3, cap. 2. d 1. Ioan. cap. 5.

e Garassus cit. f Balduinus in Allegor. Titulum. g Stengelii Exempla. c. 7. Carolus Abbas in stemmat Christi. 15. Maii. speculum Exemp. dist. 4. Exemp. V.

magnum vitæ, morumque discrimen intercessit. Minor majorem ingenio diligentia, pietate; Major minorem otio, luxu, vitæque licentia superavit. Enimverò, quia, ut ait Seneca; h *desidioso studere, torqueri est*, supplicii loco illi fuit litterarius labor, hinc diverticula quærere, pravis sociis consuescere, ludis & calicibus epotandis studere. Quæ cum frater ille minor dolenter ferret, suavibus eum verbis commonebat, ad se rediret, turpes illecebras desereret, Spiritum Sanctum per se loquentem non sperneret. Sed quasi jaculum in rupem evibrâsset, pro benevolentia, nil nisi convitia retulit: jussit enim eum suas res agere, non curare alienas: non moris esse dictitans, ut minor majorem instruat, perrexitque longè liberius ac liberalius genio indulgere, ineptire, lascivire, & posthabito Deo, omnibusque pietatis exercitiis, quo juvenilis ardor impellebat, effrenis ruere. Misertus Iunior, cum frustra admonendum sciret, non destitit quotidie *apud* SS. TRINITATEM *nunc* PATRI *supplicans, nunc* FILII *misericordiam implorans, nunc* SPIRITUS SANCTI *in vota vocans opem*, ut fratri cœlestis lux oboriri, & è cœno vitiorum emergere posset, ardenter exorare Nec cassæ fuerunt pii Fratris, cum gemitibus, & lacrymis fusæ preces. Ut ergo propitium Numen, sceleratum juvenem sanaret, vulneravit: quemadmodum & Chirurgus solet, qui sauciat, ut sanet. In morbum itaque, & lectum adsternit insanientem, & opportunos mittit monitores, conscientiæ stimulos, mortis metum, districti judicis horrorem, inferorum cruciatuum acerbitatem, aliaque hujusmodi. At ille pungitur, non compungitur; cruciatur, non emendatur. Intuens igitur turbato mentis oculo, flagitiorum suorum multitudinem, criminumq; enormitatem, ultimam addidit coronidem impietatis, ut desperaret: i *O desperatio*, exclamat venerandus Antistes Parisiensis, *ruina horrifica! O profundum perditionis! ô barathrum inferni! ô Dei contumelia intolerabilis! quid enim aliud est dicere despero, quam quod peccata mea vincunt Dei misericordiam, ut Caini? O verbum sempiterni opprobrii!* k unicum enim desperationis peccatum, ut Christus Catharinæ Senensi significavit, longè gravius est, ac plus injuriæ infinitæ bonitati illo infertur, quam per omnia scelera quæ peccator perpetravit.

Dum itaque miser adolescens, partim corporis molestiis, partim animi intemperiis agitatus, nullam noctu quietem, neq; somnum oculis capere potest, solusque se cruciat, anteactæ vitæ flagitia, ac futuræ flagella ruminando, vidit repente, insolita luce cubiculum clarescere, oculisque causam perquirens, conspexit ante lectum adstare venerandi vultus virum: canities illi non in barbâ modò, sed latè etiam per humeros diffusa: ex oculis, velut geminis stellis, mirificus fulgor emicabat. Cætera omnia erant ad Majestatem composita; quæ tametsi sola poterant metum incutere; ægrotus tamen truci aspectu maximè exterritus, cœpit totis ossibus contremiscere: *cum sit enim*, ut sapien-

h Seneca. Ep. 37.

i Guilielm. Paris. libr. de morib. c. 39.
k Blosius in monili c. 1.

pienter sapiens, l *timida nequitia, dat testimonium condemnationis*: *semper enim præsumit sæva perturbata conscientia.* Adhuc trepidabat, & tamen vim sibi intulit, ut auderet interrogare: *quis ille senex esset, aut cujus rei gratia id noctis tempus elegisset, ad se terrefaciendum*: Cui senex respondit: *ego ut noris, cœlestis ille sum* PATER, *qui te de nihilo produxi. Ego corpus tuum his sentiendi organis, animam intellectu, memoria, voluntate ornavi. Ego has quæ in cœlo lucent faces condidi, ut tibi famularentur; quo fine, & reliquas tibi subjeci creaturas. Ego te amavi, & postquam tu amori meo, odium reposuisti, per angelum, per fratrem tuũ, per conscientiam, per varios piorum hominum sermones admonui, ut à scelerata tua vita, ad frugem, ad pœnitentiam, ad salutem, ad sinum misericordiæ meæ redires. Omnia frustra. In lapidem duratus es: audire me noluisti. Quando igitur omnes monitiones meæ in cassum ceciderunt, & toties vocantem, toties contempsisti, fatalem sententiam denuntio: filium te esse æternæ damnationis.* Sic dixit, & videri desiit. At Juvenis cœpit longè formidabilius trepidare, ac in sudore suo natare; jam enim certò subibant animo, supplicia flammarũ sibi accensa: jã æternitas tormentorum, jam tota rerum fluxarum vanitas, ebrietates, blasphemiæ, turpiloquia, detestandæ voluptates, in cruciatus numquam finiendos convertendæ. Atque ita hoc *cœlestis Patris* vaticinio percussus, quod reliquum erat noctis, totumque insequentem diem, sine somno, sine cibo traduxit: plenus anxietate, desperatione, & expectatione tristissimæ illius horæ, quæ eum ex hac vità ereptum, transmitteret in locum tormentorum funestissimæ æternitatis.

l Sap. 17.

Cum ecce proxima nocte, desperato juveni, in tenebris trepidanti, neque ulla salutis remedia circumspicienti, alius se stitit vir conspiciendum, luce clarissimâ refulgens; erat hic aspectu longè junior priore: cæterum ab imagine, vultuque, priori non absimilis, quamquam habitu atque ornatu longè diverso: non enim longa illi palla, sed nudo propemodum corpore incedebat: in capite sertũ spineum, humeris trabalem crucem gestans: è lateris plaga, tanquam è fontis perenni scaturigine, sanguis illi ebulliebat. Hoc schemate ad ægrum, in lecto anxiè vigilantem, accessit, atq; voce haud obscura interrogans, dixit: *nostine me, qui sum?* ò ovem verè errantem, quæ neque vocem, neq; vultum pastoris sui novit, Iuvenis enim interroganti respondit: *non novi, quis sis; sed nisi me fallant oculi mei, illi haud absimilis es, qui funestissimo, hesterna nocte nuncio me exanimavit.* Cui is qui adstabat: *ne mirare, si illi similẽ me videas, cum quo una, eademq; divinitate, similis mihi honor, gloriaque sempiterna debetur. Sum etenim Jesus Christus, Dei filius, quem humani generis amore, infinita mea misericordia è cœlo traxit, & ad redimendum hominem, vitam & sanguinem, meque totum expendi; quæ cum tu omnia contempseris, & pedibus conculcâris, arrepto plena vola; è Sacro latere, sanguine, & in faciem sparso: hic*, inquit, *tibi in perditionem sit, qui in salutem tuam, & aliorum effusus est.*

Divina hac voce iteratò fulminatu

natus Adolescens, spe & animo destitutus, pallido vultu, horrifico aspectu, totis artibus contremiscens, ubi primum diluculavit, fratrem acciri jubet. Adfuit illico vocatus, & se vocari lætus sibi pariter, ac fratri, ex animo est gratulatus. Verum ubi ejus tam miserandum vultum conspexit, ut videretur sibi fratrem in fratre amisisse, vehementer obstupescens, in gemitus & lacrymas solutus est, atque aliquid hic cœlestis prodigii, in tanta consternatione intervenisse ratus, liberè in hoc extremo vitæ articulo, sic cum illo sermocinatus est: *Heu mi frater (chariſſime, quantum mutatus ab illo, cujus formam omnes colebant, & matronæ, ac puellæ intueri gaudebant; quo omnia illa abiere? ubi nunc illecebræ? ubi Sodales, qui aures tuas obscœnis jocis, mentem Cupidinibus replerunt? desertum te vides ab omnibus; at ego frater, te fratrem non deseram: sed amabo, dic mihi, quidnam tibi adeò dirum ac terrificum accidit, ut mente prope emotâ, totus sudore perfusus, totus expavescas? si tremorem, sudoremque hunc tibi vehementia morbi exprimit, bono sis animo, nemo tam dejecta valetudine, qui convalescere non queat. Quod si anteacta vita tuæ flagitia conturbent, præstò est remedium, animarum medicum accerse, de admiſſis dole, & virus emove, Deus peccatores recipit.*

Hæc blanda, & salubria fratris alloquia, animum desperantis molliverunt. Ex ordine itaque omnia recensuit quæ sibi proximis duabus noctibus obvenerant: quo pacto scilicet *Pater cœlestis*; eum pronuntiaverit damnatum; qua detestatione *Filius Dei*, sanguinem de latere haustum, illi in faciem jecerit, eumque penitus perditum declarârit. *Quare*, inquiebat, *actum est de me, nihil mihi amplius prodest pœnitere, etiamsi sanguinem fleam.* Ad hæc frater, comperta mali radice, his verbis cœpit animum desperati erigere: *tametsi* COELESTIS PATER, *cum impœnitens, & obduratus persisteres, fatale damnationis theta tibi denunciavit, &* FILIUS *Sanguinis sui fructu te merito indignum judicârit, nequaquam tibi, cui pœnitendi tempus conceditur, de salute desperandum est.* DEUS CHARITAS *est, utriusque &* PATRIS, *&* FILII, *imò & nostri,* SPIRITUS SANCTUS *amor est. Senti bene de bonitate ejus, peccata detestare, & animum sacra exomologesi expiare non differas; si unam hanc è tribus divinam personam propitiam habueris, omnes experieris.* Obaudire visus est, & in amaritudine animi fœditates suas recordari, ac detestari, in Spiritum Sanctum sperare, imò & amare cœpit; cum tertia nocte, alius se illi veneranda specie vir conspiciendum præbuit, vultu prioribus haud absimilis, stolâ candidâ amictus, cujus humero nivea argentei coloris columba insidebat. Hic lecto propinquior factus, mitiſſimis oculis, vultu suaviſſimè renidenti, ægrum intuebatur; quo aspectu animosior Juvenis: *O Domine*, inquiebat, *quisnam tu es, qui me terroribus præteritarum noctium exanimatum invisere, ac tam amabili vultu solari non dedignaris?* cui ille: *Ego sum* SANCTUS SPIRITUS, *qui à patre, filioque procedens, ejusdem sum cum illis potentiæ, ac divinitatis: atque idcirco ad te veni, ut tibi peccatorum veniam, at-*

quæ salutem æternam denuntiem. Quam post exactam uberrimis lacrymis totius vitæ, cooperante Spiritus Sancti gratiâ, confessionem, feliciter consecutus est:

m O Sancte Spiritus, quis te non amet, qui tam amabilis, imò totus *n amor es*? qui sine felle columba es: qui peccatori, sanctitatis tuæ radium, & amoris ignem infundis, ut totus te amet, in te totus exardescat.

Advertitis, ut credo, auditores, quantum oratio pii fratris *ad SS. Trinitatem fusa*, fratri perfido, & perdito profuerit: quomodo illum lecto dejecerit cœlestis *Pater*, fatali sententia terrendo conturbarit: *Filius* velut fulmine percutiendo percelluerit: quomodo *o divini amor numinis, Patris omnipotentis, prolisque beatissimæ Communicatio, omnipotens Paracletus* SPIRITUS, *mœrentium consolator, & desperantium salus jam cordis ejus penetralibus, potenti virtute illapsus, tenebrosa quæque laris neglecti latibula, corusci luminis fulgore habitator lætificarit*, animando erexerit, & aspirante cœlesti spiritus sui favonio, in portum salutis deduxerit. *Benedicta sit Sancta* TRINITAS, *atque* INDIVISA UNITAS, *confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.*

Verum ut & nos in spem vivam, intercessione SS. Triados erigi, è vitiorum volutabro emergere, & illam, quæ est vita æterna, & omnis beatitudo nostra, in æternum frui, adorare, admirari, & contemplari valeamus, opus est ut nostra miseranda, & execranda trinitas, quæ turpiter ab hac divina descivit, & cecidit, erigatur. Ad quod Doctor Mellifluus his verbis potenter hortatur: p *est* TRINITAS *à qua homo cecidit*: PATER FILIUS, ET SPIRITUS SANCTUS: *est & Trinitas quæ cecidit: intellectus, memoria, & voluntas: est & TRINITAS, in quam illa cecidit: impotentia, ignorantia, & concupiscentia: est & TRINITAS, per quam TRINITAS cadens resurgit ad TRINITATEM, de qua cecidit: scilicet Fides, Spes, & Charitas.* Hic est funiculus triplex qui non facile rumpitur. Hoc funiculo uni trinoque Numini affixus, clama cum Davide: *mihi adhærere Deo bonum est*; bonum est adhærere memoriam *Patri* per fidem: bonum est adhærere intellectum *Filio*, per spem: bonum adhærere voluntatem *Spiritui Sancto* per charitatem. q *Nihil tam simile est*, inquit Bernardus *illi summæ sapientiæ, quam mens rationalis, quæ per memoriam, intelligentiam, & voluntatem, in illa TRINITATE ineffabili consistit; consistere autem non potest, nisi ejus meminerit: eamque intelligat, ac diligat: etenim cum Dei reminiscor, in memoria mea eum invenio, & in ea de eo, in eo delector, secundum quod ipse mihi donare dignatur* (quæ autem, & quanta, quamque multiplicia ea sint, quis satis recolat?) *Intelligentiâ intueor quid sit Deus in se ipso, quid in Angelis, quid in Sanctis, quid in hominibus, quid in creaturis; Nihil tam simile Spiritui Sancto, quam voluntas, vel amor sive dilectio, quæ ex-*

m Fasti Mariani festo Pent. n Greg. hom. 30. in Evang. o August. medit. cap. 9.

p Bernard. Serm. 1. de parvis. q Bern. medit. cap. 1.

cel

cellentior voluntas est, immergens se fonti summæ bonitatis, & omnis sanctitatis.

Sed quoties hæc Trinitas humana, separatur à Trinitate divina. Est trinitas, quam amare iniquitas est, quam adorare, impietas est: cui adhærere, infelicitas est, *Mundus, Caro, Dæmon*, huic nemò adhæsit, quin exclamârit, mihi adhærere mundo, adhærere carni, adhærere Dæmoni malum est.

O divina Trinitas, hanc nostram vitalem trinitatem quam in anima nostra, tribus illis digitis, quibus, cæleстia terrestria, & inferna moderaris, expressisti, tibi damus, dicamus, consecramus: da ut memoria utiliter respiciat præterita, intellectus prudenter prospiciat futura, voluntas fortiter despiciat præsentia, ut hæc tandem trina unius animæ facultas, ad te pertingat, ô una Trinitas! r *Patrem namque, & Filium, cum Spiritu Sancto cognoscere, vita est æterna, beatitudo perfecta, summa voluptas.*

r Bern. cit.

OCTA-

OCTAVA SANCTISSIMI CORPORIS DOMINI JESU CHRISTI.

Notas facite in populis ADINVENTIONES *ejus.* 1. Paralip. 16. v. 8.

Tanti artificis valet halitus oris. Juvenal. Sat. 10.

ARGUMENTUM.

Cum tanta ſint divini Amoris argumenta, tã recondita in hoc ſacratiſſimo Euchariſtiæ myſterio arcani cõſilii in-

inventa, quæ omnium non modo mortalium, sed & cœlestium mentium captum, nimium quantum transcendunt; ea minimè scrutari; sed sacro stupore admirari, ac viva fide, religione, ac dilectione venerari par est. Nusquam nec in cœlis nec in terris Deus magis mirabilis & amabilis existit; quid porrò mirabilius, quam paucis Mystæ verbis, uno velut halitu, & spiritu oris, quidquid Deus, & homo est, nobis sisti. Unde non jam admiror in vitriario, solo spiritu oris, quod naturæ miraculum, pellucidum crystalli orbem conflari; sed miror, uno quasi halitu, orbiculum hunc specierum panis, tota Divinitate, Humanitate, cum ipsa SS. Trinitate animari: f *Tanti artificis valet halitus oris.* Quid verò amabilius, quàm sub *Sacramento amoris*, omne bonum nobis uno bolo intimè communicari? *Notas facite in populis* ADINVENTIONES EJUS; quarum fructus ut comedere valeatis, eos vobis in divinissimo Hymno degustandos proponam.

§. I. [illegible]*a Christi sanctifica me.*
§. II. [illegible] *Christi salva me.*
§. III. *Sanguis Christi inebria me.*
§. IV. *Aqua lateris Christi lava me.*
§. V. *Passio Christi conforta me. O bone* JESU *exaudi me,*
Intra VVL*nera* tV*a abs*ConDe Me.
§. VI. *Ne permittas me separari à te.*
§. VII. *Ab hoste maligno defende me.*
§. VIII. *In hora mortis meæ voca me: Et jube me venire ad te; ut cum Sanctis tuis laudem te in Sæcula sæculorum. Amen.*

f Iuvenal. sat. 10. 1. Paral. 16.

OCTA-

OCTAVA
SANCTISSIMI CORPORIS DOMINI JESU CHRISTI.

Notas facite in populis ADINVENTIONES *ejus.*
1.Paralip.16.v.8.

Um benigniſſimus Redemptor noſter diſceſſurus eſſet ex hoc mundo ad Patrem, cum diſceſſurus à nobis via longiſſima, *t* artificium excogitavit, & adinvenit, quod omnem induſtriam mortalium, omnem intelligentiam Angelorum, omnes conceptus, cogitata, & vota Seraphinorum, nimium quantum tranſcendit: ita à nobis diſcedere, ut ſimul nobiſcum, & in nobis maneret. O magne Deus, v *qui facis magna & incomprehenſibilia, quorum non eſt numerus.* verè, x *valde mirabilis es tu Domine!* nobiſcum, & in nobis velle manere! Etſi mundus ex puro puto auro conſtaret: etſi omnes ſylvæ, & plantæ ex cinnamomo, rupes omnes ex adamante forent, non dignæ eſſent ut tu in illis habitares, in illis maneres; & tu dignaris cū Sacratiſſimo tuo corpore, quod artifice Spiritu Sancto efformatum, cum diviniſſima illa anima, cum eſſentia increata, cum omnibus infinitis perfectionibus, & attributis, nobiſcum, & in nobis manere? Etſi mortales ita ab omni ſorde peccati intacti forent, quàm ſtellæ firmamenti, ita cœleſti gratia fulgerent, quàm ſolis radii: etſi angelica niterent omnes puritate, non mererentur, ut tu immenſus, omnipotens, incomprehenſibilis Deus, nobiſcum, & in nobis maneres; & ſtatuiſti manere nobiſcum, tam mirabili, & amabili modo, *y uſque ad conſummationem ſæculi.* Quis hic non totus ſtupore attonitus exclamet: z *notas facite in populis adinventiones ejus.*

Olim in gratiam populi ſui Iſraelitici, tam ſtupenda, tam miranda patravit prodigia: a *fecit mirabilia magna*; non ſerere, non metere illis opus erat: nullæ ad conterendum triticum molæ, nulli ad ſubigendum fermentum piſtores, nulli ad coquendos panes furni illis erant, ſed panem

t Adinventiones Dei mirabiles in Sacramento Euchariſtico. v Iob.9.v.10. x Eſther.c.15.v.17.

y Matt.28.v.20. z 1.Paralip. 16.v.8. a Pſalm.77.

de

de cœlo dedit eis, b *pluit illis manna ad manducandum*, in quo omnis dulcedo, omne condimentum, omnis gustus, & ut sapienter sapiens: c *paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem*: ut enim panis à S. Isidoro quasi *Pan* dicitur, quod omnem escam significet, ita *Man*, omnis cibi saporem in se continebat. Verum hoc obscura umbra fuit, & mortua figura Eucharistici panis, ac vivifici prototypi, divinæ illius essentiæ, quam hic præsentem in arâ habemus, ubi summus ille & infinitè bonus, increatâ suâ sapientiâ, inexhaustâ bonitate, & omnipotentiâ, in parvo bolo, seu minima buccella, nobis dat, & communicat quidquid potest, quidquid habet, quidquid est, nihil sibi reservando, d *omne bonum*. Ut præclarè edisserit Doctor Angelicus, dicens: e *Redemptor totum quod ipse est, & habet, cum Sancto Spiritu, in summo dedit. Divina natura totum, quod est optimum, naturaliter in se habet.*

Cum ergo corpus & sanguinem filii sui Deus Pater sub Sacramento dedit, tunc corporalem substantiam in summo contulit; quando verò animam ejusdem filii dedit, tunc spiritualem substantiam in summo tradidit; insuper in eo totam divinam naturam obtulit, OMNE BONUM *in se naturaliter, & æternaliter continentem: se totum ad fruendum exhibet.* Non ut olim Moysi dixit: *ostendam omne bonum tibi*, quod multum est: sicut si Assuerus f *ostenderet divitias gloriæ Regni sui*; sicut gratissimo spectaculo fuit, dum Jojada Sacerdos, omni populo, quem mortuum credebant, g *ostendit eis Filium Regis*; sicut olim psaltes regius desiderium suum adimplendum clamabat: h *quis ostendit nobis bona?* quia *non satiatur oculus visu*, nec sat vobis esset, ostendi divitias, gemmas, & uniones, hortos, flores, palatia, si iis potiri non liceret: nec sat esset *Filium Regis*, aut Principem in Regio Throno conspicere, si ejus gratia, favore, beneficentia frui non daretur. Non sic magnificus ac munificus Salvator noster nobiscum dumtaxat egit; sed seipsum, & in ipso i *omnia nobis donavit.*

Quid vos vel extenditis vestram invidiam, vel prorogatis vota ad anteactas majorum vestrorum ætates, & illa quæ ante quadraginta sæcula eluxerunt tempora, quando qui unus erat omnium expectatio, expectatissimo suo è cœlis in terras & in animas nostras descensu, tantam toti hominum generi contulit felicitatem, quantam sperare fuisset imprudentia, imò impudentia vel exoptare.

Summum quod optabant olim gentiles illi apud *Philippum*, erat videre *Jesum*; de quibus ita discipulus, quem diligebat *Jesus*, scribit. k *Erant autem quidam gentiles ex his qui ascenderant, ut adorarent in die festo. Hi ergo accesserunt ad* PHILIPPUM, *&c. Et rogabant eum dicentes,* VOLUMUS JESUM VIDERE. hoc est, quod & vos tacitè expetitis, & per me disertè petitis,

b Psal. 77. v. 24. c Sap. 16. v. 20. d Exod. 33. v. 19. e S. Thomas opusc. de beatit.

f Esther. c. 1. v. 4. g 4. Reg. 11. v. 4. h Psal. 4. v. 6. i Rom. 8. v. 32. k Ioan. 12. 20.

petitis, VOLUMUS JESUM VIDERE. Planè audax votum, sed felices vos, si detur frui voto. Parumne vobis videtur, *videre Jesum?* Nescio an non opportunè, ad importunum hoc votum dixerim cum Christo: l *nescitis quid petatis.*

Voluit *Jesum* videre Abraham, voluit Jacob, prô quales, quantique viri! *& non viderunt.* Voluit eum videre Moyses, voluit Josue, voluit David, & non vidit. Denique, m *multi Prophetæ, & Reges voluerunt eum videre, & non viderunt.* Omnium oculi, atque ora vertebantur ad videndum *Jesum*; omnium vota ferebantur ad faciem *Jesu.* Unum erat omnium, noctes, diesque, quod illos inquietos agitabat, desiderium: n *Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Ostende faciem tuam, & salvi erimus.*

An satis capitis, quod, quale, quantum, quam ex omni parte immensum expetitis bonum, dum petitis videre *Jesum?* attendite, totamque mentem, & cogitationes intendite, & tum demum rei hujus, qua de agimus, & quam vos petitis, amplitudinem capietis. Conferte vos ad condensa nemoris in Ægypto umbrosi arbusta, hic occurrent lares, stipulâ & arborum ramalibus tecti, silvestri horrore opaci; hic invenietis eremicolas in asperitate sacci, in horrore cineris, inediâ pallidos, excubiis fractos, sordibus obscuratos, mœroribus dejectos, frigidâ, & paucis dactylis pastos, ferarum lustra, ac rupium antra incolentes, animum precibus, pectus gemitibus, cœlum quæstibus fatigantes. Hos interrogate, ut quid tanta in vos crudelitate sævitis? Quod speratis inde, vel expectatis præmium? Quid vultis? *volumus Jesum videre.* Tantíne emendum, videre Jesum? descendite nunc in illum sanguinarium circum, in quo illi laureati Christianæ militiæ pugiles decertarunt. Deus immortalis, horror erit videre, stupor audire, pavor vel cogitare, quæ, qualia, quam atrocia pertulerint. Stant illi in campo telis horrente, sago induti, tunica & lorica graves, sudore madidi, pulverulenti inter bellorum fulgura, & coruscationes, inter armorum strepitus, & fragores, inter judicum minas, & Tyrannorum furias: unum illis est negotium cum ærumnis, & pœnis conflictari, ad quemcunque rerum adversarum incursum stare inconcussos, totas immanitatis vires infringere, insultare suppliciis, & exprobrare tortoribus atrociter sævientibus ignaviam; ad ardentes rogos, aculeatas rotas, stridentes catenas, candentes laminas, ferreas ungulas, nec ad latum unguem à constantiæ gradu discedere: ad turbam ferarum, quæ in viscera immittantur, ad horrificam illam barbaræ crudelitatis pompam, & feralem tormentorum apparatum, coram quibus ipsa trepidaret fortitudo, titubaret constantia, expallesceret magnanimitas, ad illa, inquam, quæcunque furiatis, aut furentibus excogitare licet, non mutare colorem, non emittere gemitum, non referre pedem; sed impavido animo contra illa ire, & inter illa; atque ita toto cor-

l Matt. 10. 20. m Luc. 10, 24.
n Psal. 41. v. 3.

corpore, ac totius corporis membris omnibus excipere supplicia omnia, quæ vel ingeniosa in excogitandis pœnis immanitas, vel in decernendis iniquitas, vel in irrogandis iracundia potest machinari. Ab hisce igitur sciscitemur, quid vos tot exquisitis cruciatibus, quos pertulistis, intenditis? Quid quæritis? Quid vultis? Erit una omnium responsio: *Volumus Jesum videre.* Videre Jesum, est tota nostra, pro qua patimur, merces; pro qua pugnamus, corona; pro quo currimus, bravium; pro quo laboramus, præmium; ad quod tendimus, centrum; ad quam anhelamus, quies; quam exspectamus, gloria; quam speramus felicitas. Denique videre Jesum, est finis, quò referuntur omnia, & quò feruntur omnes.

Quanta nunc, & quam invidenda omnibus, & optanda singulis est nostra felicitas, quantóque præstabilior, habere illum in Sacra pyxide, dum in ara exponitur, oculis suis non quidem spectabilem, sed sub figura panis absconditum: p *Beati oculi qui vident, quæ vos videtis*: nihil enim esse potest nec in cœlo, nec in tota hac rerum universitate dignius visu, quam ille, quem vident oculi vestri in mirabili hoc, & amabili Sacramento.

q Unum erat, propter quod B. Coleta oculos suos magno habebat in pretio, cur exultaret se oculos habere. Quid illud? An quia oculis poterat suspicere vas illud admirabile, opus excelsi, Solem? vel luminare illud minus, quod præest nocti, Lunam? vel igues illos minores, rutilantes illas faculas, stellas? An quia poterat aspicere viridaria, & hortos tanta florum versicolorum pompa, & viridantium herbarum decore collucentes? ab illis potius oculos, ne viderent illam vanitatem, occultavit; sed ideo tantum gaudebat se pollere oculis, ideo æstimabat oculos, *quod iis liceret sibi species Eucharisticas intueri.* Quod si, ajebat illa, oculorum usura ante mortem privarer, ob id solum eorum jactura acerba mihi foret, quod deinceps prohiberer divinas illas species, & Jesu latentis tegumenta contemplari. Ideo dumtaxat, nec aliam ob causam vos gaudere oportet, vobisque gratulari, quod habeatis oculos: quia illis potestis videre faciem Christi sub speciebus panis absconditam.

At quantò magis exultandum, ac gratulandum, quod illum maximum in minimo, intra cordis penetralia hospitem, imò & colonum ac inquilinum habere valeatis? Stupetis fortasse, & doletis, quoties vel legitis, vel auditis, vel vobiscum ipsi tacite expenditis, illos in Judæa, qui supra gregem suum excubabant opiliones, cum ad Bethlehemiticum mapale properantes, in aspera, rudique stipula, & paleæ culcitra, viderunt infantem illum decumbentem, cui incumbit tota cœlorum, terrarumque moles. O quam auspicato existimatis fuisse sidere natos, tres illos Nabathæos Reges, qui prodigiosi sideris comitatu, ad cœleste illud tugurium deducti, illum proni adorant omnes, præter unum, *qui adoratur ab omnibus DEUM. O, fortasse exclamatis, quod no-

p Luc, 10. b Barry Blanditiæ 446.

nobis non licuit esse tam beatis! sed conticescat querula invidia, absolvit vos invidiâ, qui vobis omnibus parem felicitatem, quid dico? imò longè, & optabilius, & præstabilius, quam illis contulit beneficium, ille humanissimus DEUS, & divinissimus homo, verè Philanthropus, qui sacris specierum involucris, majestatis suæ splendorem supprimit, ut familiarius omnes amet, & fidentius ab omnibus ametur.

Quod quò omnibus manifestius fiat, notas faciam adinventiones ejus. Ingeniosus amor fuit quo Arthemisia ferebatur in virum suum Mausolum, Regem Cariæ, cujus demortui cadaver in cineres redactum, generoso vino sumptum, in se tumulavit, & intra viscera sua, quo poterat modo, arctissimè copulavit. Nobiliores, & multo ingeniosiores adinventiones æterna sapientia excogitavit, ut nos sibi, seque nobis intimè adunaret. Monet nos Propheta: r *notas facite in populis adinventiones ejus*; non etenim hic solummodo habemus ejus ossa arida, & reliquias: non vultum ejus expressum in Linteo Veronicæ, ſ ad quem contemplandum, Romæ quandoque decem aut duodecim hominum externorum millia confluxêre: non corpus ejus mortuum, sicut in monumento positum: non lacerum, discissum, & sanguine exhaustum, ut è cruce sine specie & decore pendulum; sed vividum, gloriosum, speciosum super omne quod in terris, & in cœlis est. Sub illa candidâ nube latet ille Rex gloriæ: t *dixit ut habitaret in nebula*; hic est absconditus dilectus noster, v *speciosus forma præ filiis hominum*, cujus intuitu omnis pulchritudo cœlorum, omnium creaturarum, mera fœditas est. Ejus forma decora, & vultus plenus gratiarum, rapit in se omnes oculos, animosque cœlitum, omnes angeli in eam intuentes tantam venustatem attoniti venerantur, quia excedit quidquid in cœlo aspectabile, ac delectabile est: x *in ipso habitat omnis pulchritudo divinitatis corporaliter:* minimus Sanctorum in Regno cœlorum, corpore glorioso longè exsuperabit splendores Solis, qualiter ergo necesse sit, ut fulgeat caput Sanctorum, & primogenitus resurgentium, Dominus gloriæ?

Quid te, ô anima, allicere, capere aut rapere, potest, quàm hoc amabilissimum & perfectissimū omnis pulchritudinis objectum? ô amatores, & adoratores fallacis gratiæ, & vanæ pulchritudinis, quæ esca abominanda vermium futura; quam excæcati, & insensati estis, qui oculos, cogitationes, desideria, ludere finitis in tam fluxâ, & fœda pulchritudine formæ mortalis, ubi pulchritudo dilectissimi Jesu, hic absconditi, millies & millies excedit, omne pulchrum omnium mortalium, & cœlitum in unam formam conflatum; adeò ut si in cœlis non aliud esset beatorum objectum, quam amabilis illa humanitas Redemptoris nostri, omnis Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum chorus, optimè labores,

r 1. Paralip. 16. 8. ſ Spondanus 1350. num. 2.

t 3. Reg. 8. v. 12. v Psal. 44. v. 3. x ad Coloss. 2. v. 9.

dolores, cruciatus suos collocatos dictitarent, ut hac creatâ pulchritudine frui, & potiri liceret.

Mirari ut miraculum naturæ solemus virtutem magneticam, y *mirabilem illum ferri raptorem*, quem Franci vocant *pierre aymant*; & non miramur quod ab illo z *Sacramento charitatis*, ut S. Thomas loquitur, cor nostrum, etsi ferreum, ac chalybeum, non trahatur, & plus virium habeat electrum mundi, ut stipulas, & paleas vanitatis, ad se pelliciat? O gaudium Angelorum! O amator animarum! quid tibi lucri, aut emolumenti ex eo est, quod tam vilis, & abjecta creatura amet te; Exclamare libet cum Hipponensi præsule: a *quid mihi sum ipse, ut amari te jubeas à me, & nisi faciam, irascaris mihi, & mineris ingentes miserias? Parvane est miseria, si non amem te?* Si amari desiderat, & ardentissimas mentes expetat, tot faces in beatis illis cœlitibus Cherubim, & Seraphim, omni æternitate flagrantes habet, quid nos frigidos, & algentes in amorem suum deposcit? ut quid amorem nostrum tam insolitis, & inauditis adinventionibus procatur; tam amabili escâ, & buccellâ, in qua b *amor amorum, & dulcedo dulcedinum*, quasi lenocinatur? nisi ut nos sibi arctiori amoris vinculo, quam Seraphinos in cælo conjungeret, atque in sui amorem inflammaret.

Hæc adinventio amoris, ad eò mirabilis & amabilis, ut si omnes intelligentiæ cœlestes totâ Æternitate excogitassent modum, quo nos ardentius amare, & potentius in sui amorem divina bonitas rapere potuisset, nunquam consimile quid per omnem potentiam illis occurrisset.

Si ulli sanctissimæ animæ mortalium in hoc mundo hic favor, ea gratia exhibita fuisset, ut pro eâ solâ benignissimus Jesus hoc amabile Sacramentum instituisset, ei se, & totum quod est, communicasset, quem sensum, quam opinionem, quod judicium de ejusmodi personæ Sanctitate, de Christi in eum charitate & dignatione, conciperemus? Et quomodo talis anima, dilectione tantâ se non obstrictam censeret? Et minus ego amabo, aut judicabo, quia tale, tantumque amoris testimonium mihi, aliisque communicavit?

Singularis favor fuit, & ingeniosi amoris tractus, dum Christus cor suum cum corde Virginis Senensis commutavit: *adinventiones ejus mirabiles*; longè quid excelsius excogitavit, & excellentius donavit, dum cuique nostrum totum corpus suum in cibum, & sanguinem in potum, divinam illam animam, cum divinitate, & totum se, tam amabili modo communicavit. Unde Chrysostomus hom. 46. ad pop. *cum suum in nos amorem indicare vellet Christus, per corpus suum se nobis commiscuit, & in unum redegit, ut corpus cum capite uniretur. Hoc enim vehementer amantium est.* D. Bernardo hoc Sacramentum, ut dixi, *amor amorum*; quasi diceret: si in unum omnes colligerentur amores, Eucharistia, horum omnium esset amor, & amorum Princeps, cui nullus par esse

y Aug. lib. 21. de civ. cap 4. z S. Thom 3. part. q 75. art. 1. a Aug. lib. 1. conf. c. 5. b Bern. serm. de cœna Dom.

esse potest. Huic amori ut accineret D. Bonaventura, Seraphicus Doctor: sic olim in hymno Sacratiore piè lusit & Seraphicè:

Moris est amantium,
Invicem sitire.
Sic vult Rex regnantium
Charitatis miræ,
Cibando fidelium
Intima subire;
Ut arcana cordium
Possit introire.

Ingens fuerit privilegium, & insolens divini amoris argumentum, è cœlis submissum Seraphin, qui igneo telo cor Theresiæ incenderet; verum, quid hoc ad incomprehensibilis dilectionis inventum, quo Seraphinorum Dominus, seipso utatur pro telo, se in nos ejaculetur, ut ingenioso & negotioso amore cor nostrum penetret, & inflammet?

Divus Cyprianus, qui teste Hieron. c *instar fontis purissimi; dulcis incedit & placidus*, nihil se nunc mirari omnium in mundo maximè Dei mirabilium asserit: d *O Domine* inquit, *verè tu es Deus, qui facis mirabilia! non modò mundi hujus staturam admiror*, quod ingens illa moles terræ pendeat in aëre e *ponderibus librata suis*; sed admiror hominem mortalem sacerdotali charactere præditũ, qui duobus digitis teneat terræ, cœlique Dominum. *Non admiror Lunæ defectum, non Solem integrum, & laborem ejus perpetuum, non temporum vicissitudines, non mirabiles elationes maris* f, fluxus & refluxus æstus marini; sed admiror, sine ullo defectu, Solem illum Eucharisticum, sine ulla temporum vicissitudine integrum, & laborem quasi ejus, vel potius amorem perpetuum, nunquam refluendo à nobis *usque ad consummationem Sæculi.* Non admiror sub torrida æstu solis terrâ, pretiosas illas latere aurifodinas; inter viles conchas gigni præstantissimas margaritas; *sed admiror* quod potens ille & dives Dominus, quem cœli cœlorum capere non possunt, in hac Hierothecâ, quasi in aurifodinâ delitescat, & inter specierum conchilia concludatur. *Miror omnipotentem in cunabulis: miror quomodo verbo Dei caro adhaserit; quomodo incorporeus Deus corporis nostri tegumentum induerit:* (miror denique maximum in minimo g *miraculum ab ipso factorum maximum*) *hic solus me complectitur stupor, & cum Abacuc cano, consideravi opera tua, & expavi.*

Non admiror h Sanctæ Cunegundis Augustæ, atque in conjugio Virginis; lapsam è manu chirothecam, solis radium excepisse, ac tenuisse in aëre suspensam, donec ab ea reciperetur. Erat verò illa tunc in templo ante aram prostrata, & per templi fenestram Sol illucescebat; sed ab eo qui *in Sole posuit tabernaculum suum*, divina virtute hæc prodigia patrabantur.

Nec admiror in ædibus privatis, i ad Solis radium, trabis instar, per fenestram immissum, Sanctam Brigidam Virginem [ex Scotia vestem perfusam imbribus appendisse, donec arefieret; *sed* k *hoc miror, & hic solus me complectitur stupor*, species in aëre extra subjectum hærere,

c Hieronym. Epist. 13. d S. Cyprian. serm. de nat. Dom. e Ovid. 1. metam. f Psal. 92. vers. 4.

g S. Thom. opusc. 57. h Silvester Petra Sancta. Thaumasiæ. tom. 2. cap. 14. pag. 198. i Ibid. k Cyprian. cit.]

quod majus miraculum, quam radios præcisos à Sole in aëre servari, aut Solem pondus aliquo ministerio radii sustinere posse.

Adhuc amplius & amplius *l* notas faciamus *adinventiones ejus.* Divinus amor, tam mirabile, tam ineffabile inventum adinvenit, ut æterna sua sapientia nihil excellentius excogitare, nec infinita bonitas dare, nec omnipotentia patrare potuerit, dum in hoc amabilissimo Sacramento, duos uniones humanitatis & divinitatis suæ, Sanctissimi Corporis & Animæ, infinitè præstantiores, quàm Cleopatræ, *m* *totus in usus nostros expensus* & consumptus, quodammodo liquescere fecit, ut sic se nobis omnibus suis gratiis, perfectionibus, sanctitate, bonitate, divinitate *n* *totum quod ipse est, & habet*, realiter & essentialiter communicaret, & in uno bolo omnes divitias cœli & terræ porrigeret, ut *fructum adinventionum ejus comedamus*; quod fiet si juxta illum divinissimum hymnum, quem familiarem sibi habuit S.P.N. Ignatius, *anima Christi sanctificet nos, Corpus Christi salvet nos, Sanguis Christi inebriet nos, &c.*

§. I.

Anima Christi sanctifica me.

o Theologos inter, nō levis, nec brevis per plures annos controversia ventilata est, quænam inter omnes perfectiones, & attributa divina in ordine ad nos, (quia in Deo omnia æqualia, & eadem essentialiter) excellentiâ, & operatione ad extra, ut loquuntur, præcelleret, quod ut fusum esset disputare, an sapientia omnipotentiæ: an justitia misericordiæ, ut Doctor mellifluus suavissimè disceptat, præferenda sit, non ago; illud ad propositum nostrum dixisse sufficiat, *p* ut in Deo sit sapientia infinita, omnipotentia, immensitas, immutabilitas, summa simplicitas, independentia omnimoda, causa causarum, aliaque attributa, & hæ omnes perfectiones admirabiles sint, atque infinitæ; tamen omnes sine Sanctitate (si modo separari ab iis posset) non tanti æstimandæ sint, quàm una Sanctitas, solitaria. *q* Natura ipsa Dei est Sanctitas, quia quidquid est in Deo, esse debet inæstimabile, & incomparabile, *quo nihil melius excogitari potest*; si eis deesset Sanctitas, carerent incomparabili excellentia. Sicut igitur inter omnia dona Dei, maximum est Sanctitas, *r* sic inter omnes excellentias, atque attributa divina, quæ participari possunt (si inter res infinitas majus & minus concipi potest) omnium maximum est Sanctitas, per quam Deus specialiter omnem naturam transcendit.

Hinc illæ Seraphicæ in omnem æternitatem sine fine acclamationes: *f* *Sanctus, sanctus, sanctus*; quia nihil in Deo sic mirantur, & venerantur, ut ejus Sanctitatem: non sapientiam, non omnipotentiam, non justi-

l 1. Paralip. 16. m Berri. ferm. 3. in circumcision. n S. Thom. opusc. de beatit. Isa. 3. v. 10. o Sanctitas Dei.

p Doutermans. amor increatus, pag. 364. q Anselm. r Quid sanctitas. f Isa. 6. v. 3. Apoc. 4.

justitiam, sed Sanctitatem unanimi voce proclamant, laudant, ac deprædicant: quia de nulla re magis, quam de sua Sanctitate gloriatur; unde Sanctus Dionysius *divinam Sanctitatem* appellat, & præcellentem cuncta sapientiam: t *Deus*, inquit, *per excellentem cuncta excellentiam* SANCTUS SANCTORUM *prædicatur*: quod attributum cæteris præcellere, S. Ambrosius testatur: v *nos quoque nihil pretiosius invenimus, quo Deum prædicare possimus, nisi ut* SANCTUM *appellemus: quodlibet aliud inferius est Deo, inferius est Domino.*

Hæc autem Sanctitas Dei essentialis, est fons infinitus omnis Sanctitatis, & omni sanctitate intelligibili superior. Unde 1. Reg. 2. dicitur: x *non est* SANCTUS *ut est Dominus*; qui Sanctus à se, Sanctitate infinita, y *sine defectione Sanctitatis*. Et ut Augustinus loquitur: z *non est* SANCTUS *ut est Deus noster, qui est* SANCTUS SANCTIFICANS: *non est* SANCTUS *præter te: quia nemo nisi à te*, ac propterea Tu SOLUS SANCTUS, cujus intuitu, omnis creaturæ, & Seraphinorum, & omnium beatorum, ipsiusque Sanctissimæ matris, *ad instar nihili est*, utpote infinitè ab excellentia ipsius Sanctitatis deficiens: quia a *Deus per seipsum, nimirum per essentiam suam* SANCTUS; *atque adeo Sanctitas Dei est omnino infinita, ut intensivè & extensivè: tantum enim se amat Deus, quantum est amabilis: tantaque est puritas in amore, quanta est in perfectione essentiæ.*

t S. Dionys. de divin. nom. cap. 12. v Amb. lib. 3. de Spiritu Sancto cap. 18. x 1. Reg. 2. v. 2. y Eccl. 30. v. 23. z Aug. lib. 14. de civit. c. 4. Lessius de perfect. lib. 8. cap. 4. a Lessius. cit.

Varios autem modos, quibus Deus dicitur Sanctus, doctissimus Lessius ad hos quinque contraxit. b Primò *radicaliter*, quia „ essentia divina est prima radix, „ & originalis fons omnis San- „ ctitatis, & puritatis. „

Secundò *objectivè*, quia est „ objectum omnis Sanctitatis: „ omnis enim Sanctitas sita est „ in amore & conjunctione cum „ Deo; quare etiam est *mensura* „ *totius, &* IPSIUS SANCTITATIS; „ unde nimirum Sanctitas suam speciem, & modum accipit: Sanctitas enim est puritas animi ab omni contagione & labe peccati, ut brevissimè & divinissimè docet S. Dionysius lib. 12. de divinis nominibus: c SANCTITAS *est, ut more nostro loquar, ab omni scelere libera, & omnino perfecta, & omni ex parte immaculata puritas.* Talis autem puritas maximè convenit Deo; unde summa „ puritas consistit in adhæsione „ cum Deo. Itaque cum summa „ puritas sit Sanctitas, Deus est „ ratio objectiva, & mensura „ Sanctitatis.

Tertio dicitur *Sanctus exem-* „ *plariter*, quia in hoc exemplar „ intuentes, & actus nostros con- „ formantes, vera Sanctitas sita „ est.

Quartò *formaliter*: Sanctitas „ enim formaliter est puritas af- „ fectus; puritas autem affectus est „ amor Dei, quia est adhæsio cum „ eo, quod est purissimum & no- „ bilissimum. Quare cum Deus sit „ amor sui, ipse hac ratione *for-* „ *maliter est sua Sanctitas*: Et quia „

b Lessius cit. c. 1. c Dionys. l. 12. de divin. nom.

„ ſe amat infinitè, quantum ni-
„ mirum amabilis eſt, ideo quo-
„ que *infinite ſanctus eſt.*

„ Quintò dicitur *Sanctus emi-*
„ *nenter, & cauſaliter*, tanquam
„ fons,& principium omnis San-
„ ctitatis & puritatis in creaturis;
„ quia ipſe eſt qui omnem ſan-
„ ctitatem tam in Angelis, quam
„ in hominibus infundit; ipſe la-
„ bes abſtergit, gratiæ lucem, &
„ omnem virtutem ſupernatura-
„ lem mentibus inſerit.

Quæ præmittere placuit, ut ex hac immenſa & infinita Divinitatis Sanctitate, omnibus liquidò pateat, d cum Deus homo factus eſt, ipſam & eandem admirabilem, & omni intellectui creato incomprehenſibilem Sanctitatem, per unionem hypoſtaticam, *animæ Chriſti* ſubſtantialiter communicatam fuiſſe: e *Chriſtus enim*, inquit Nazianzenus, *perfectus fuit non modò propter humanitatem divinitate delibutam; ſed etiam idem effectam, quod id, à quo perun cta eſt. Ea enim* (ut idem alibi) *humanitatis unctio fuit, non operatione, ut in alijs, Chriſtum ſanctificans, ſed totius ungnenti præſentia.* f Tanta ergo cum puriſſimo ac ſimpliciſſimo Deo conjunctio, tantam beatiſſimæ illi animæ puritatem, & ſubſtantialem Sanctitatem contulit, ut quemadmodum divinæ eſſentiæ, utpote ſanctitatis omnis fonti, & radici, debetur perfectiſſima ſanctitas,& amoris puritas; ita animæ illi ſubſtantialiter Deo unitæ, & in qua plenitudo *divinitatis* habitabat, totius ſanctitatis plenitudo debebatur; & ut Origenes loquitur: g *ipſius verbi Dei in eo ſubſtantialis inerat plenitudo.*

Hæc de perfectione, & Sanctitate ſubſtantiali animæ Chriſti, per unionem hypoſtaticam, quia primo momento conceptionis verbi incarnati, viſione beatifica, ſupra omnes cœlites in infinitum glorificata eſt. Adeò ut ſi omnes omnium beatorum ac ſanctiſſimæ matris delicias, quas ex fruitione Dei percipiunt, in unam animam creatam infunderes, ad illam, qua *anima Chriſti* fruebatur, velut ſtilla eſſet ad immenſum oceanum, & ſcintilla ad infinitum incendium; & ſanctitati, ac puritati ejus comparata omnes juſtitiæ noſtræ, tanquam pannus menſtruatæ; ſic ſentit Origenes, hom. 9. in Ezech. h *Juſtitia mea*, inquit, *ex comparatione multiplicis juſtitiæ, iniquitas reputatur; propterea non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens. Fuerit licet juſtus Abraham, & juſtus Moyſes, juſtus unusquiſque illuſtrium virorum; ſed ad comparationem Chriſti, non ſunt juſti. Lux eorum cum ejus luce compoſita, tenebræ reperiuntur; quo modo lumen lucernæ, ad Solis radios obſcuratur*, & ut ſtellæ, inquit, ac luna, ad ortum ſolis tenebreſcunt, quod S. Gregorius in ſanctiſſima animâ Chriſti, ſolerter annotavit, ad illud Cant. 1. *quia decoloravit me ſol.* Ubi ait: i quia quantumlibet fulgeat anima, in comparatione Chriſti, fulgorem amittit.

Sunt quippe nonnulli, qui in hac nocte mundi, velut ſtellæ hominibus fulgent, & luminaria proximis apparent; ſed mox, ut *juſtitiæ Chriſti ſe comparant, quaſi*

d Sanctitas animæ Chriſti, per unionem verbi. e Nazian. orat 42. f Gaudier. de perf. pag. 134. g Origenes 2. periac. c. 6

h Origenes. hom. 9. in Ezech. i S. Greg. in cant. c. 1.

ſine

sine luce sunt. Idem sanctus Pontifex, exponens illud 1. Reg. 1. c. 2: *non est sanctus, ut est Dominus,* k summam Christi sanctitatem à nemine adæquandam, ex eo demonstrat, quod omnes quotquot sanctitatis stillicidium aliquod sunt adepti; è Christi fonte hauserunt: quia ut Origenes in illud: *non est sanctus ut est Dominus*, ait: *ille largitor SANCTITATIS est, ille fons.* Ad hunc, dum libet, & vos accedere, & haurire, vosque totos immergere potestis.

Decuit insuper l in anima Christi omne genus gratiæ & sanctitatis inveniri, ut non intensivè modò, quod haberet per solam gratiam unionis; sed extensivè quoque esset sanctissimus per plenitudinem gratiæ infusæ, & habitualis, aliasque virtutes infusas, donorum nomine expressas; ut sanctus fuerit non solum per verbi unionem, sed & per S. Spiritus sanctificationem.

Amor increatus *Spiritus sanctus*, & omnis sanctitatis origo, nusquam, nec unquam in sacris litteris hoc nomine *sancti* nuncupari reperitur, nisi quando *verbum caro factum est*, & corpus de Virgine, inenarrabili, sed maximè amabili artificio architectatus, anima illa omnibus gratiis, & scientiis, ac divinitate sanctissima informavit. Hæc solerter Rupertus observavit, in cap. 1. Matthæi, ubi ait, quod divinus hic Spiritus, antequam opifex fuisset hujus omnis sanctitatis Sacramenti, quandoque *Spiritus Domini: Spiritus Dei*: *Spiritus fortitudinis*: *Spiritus sapientiæ &c.* dictus sit; sanctus autem non nisi dum cœlestis legatus illud à sæculis inauditum Virgini nunciavit: SPIRITUS SANCTUS *superveniet in te*, &c. sic etenim ait: m *Maximè ex hoc opere, quod in Maria operatus est, claruit hic Spiritus Domini, quod vere* SANCTUS *sit.* Concinnatio Humanitatis Verbi Spiritum Sanctum, quis, qualisque sit, quam maximè manifestavit.

Idem confirmat S. Bernardus, super Missus expendens illud de Christo dictum: quod nascetur *ex te* SANCTUM *vocabitur*, ipsa infinita plenitudine Spiritus Sancti; sic enim disserit: n *ut quid ita simpliciter* SANCTUM, *& absque additamento? credo, quia non habuit quid propriè, dignéve nominaret, quod de purissima videlicet virginis carne CUM SUA ANIMA unico Patri erat uniendum. Si diceret, sancta caro, (vel sancta anima) vel sanctus homo, quidquid tale poneret, parum sibi dixisse videretur. Posuit ergo indefinitè,* SANCTUM: *quia quidquid illud sit, quod Virgo genuit,* SANCTUM *procul dubio, ac SINGULARITER SANCTUM fuit, & per Spiritus sanctificationem, & per Verbi assumptionem.* Egregiè idipsum versat Chrysostomus in illud psalmi 44: *diffusa est gratia in labiis tuis*, ubi præfatus hæc dici de humana Christi natura, subdit: o *gratiam hic dicit, quæ venit ad carnem: omnis enim gratia effusa est in illud templum* animæ Christi: *non dat enim illi Spiritum in mensura. Nos enim de ejus* ple-

k Idem in l. reg. 1. cap. 2. & lib. 18. mor. c. 34. l Sanctitas animæ Christi per plenitudinem gratiæ infusæ. v. Raynaud. Christ. homo. l. 4. c. 4. n. 72.

m Rupert. in c. 1. Matth. n Bern. hom. 4. super Missus. o Chrysost. in Psal. 44.

plenitudine accepimus; illud autem templum integram, & universam accepit gratiam. Hoc Isaias quoque significans, dicebat: requiescet super ipsum Spiritus sapientiæ & intelligentiæ, Spiritus consilii & virtutis, Spiritus scientiæ & pietatis. Sed illic quidem est integra, & universa gratia; in hominibus autem, parum quid, & gutta ex illa gratia. Propterea non dixit: do Spiritum, sed effundam de Spiritu meo super omnem carnem.

Cum ergo animæ Christi, gratia non ad mensuram infusa sit, gravissimi Doctores, & SS. Patres eam immensam, & infinitam fuisse astruunt. S. Thomas part. 3 quæst. 7 art. 11. & de veritate. quæst. 29: *gratia Christi secundum considerationem gratiæ, potest dici INFINITA, eo quod non limitatur: & non datur ei secundum aliquam certam mensuram. Joan. 3. Deus non ad mensuram dat Spiritum filio*: idipsum docet in 3. dist. 13. quæst. 1. art. 2. quæstione. 2. tradens in Christo esse maximam gratiam possibilem. Idem evincunt testimonia PP. è quibus, ne longior sim, B. Petrus Damiani Cardinalis: p *quod Joannes asserit non ad mensuram Spiritum dari, de redemptore nostro procul dubio debet intelligi; in quo videlicet habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*; ubi autem capacitas infinita est, & simul plenitudo est, infinitum esse, necesse est, ut in vase infinito, si plenum sit, manifestum est. Hæc autem gratia sanctificans, q non per partes, aut sti'as, aut ad mensuram; sed tota simul copiosissimè & largissimè primo conceptionis momento infusa, ac communicata fuit animæ Christi, ut floridè & solidè probat Raynaudus noster, *Christus homo.* lib. 4. c. 4. lect. 1. num. 91. Scitè Guarricus: r *bene simul vocatur germen, & flos, & fructus, qui sine gradu profectus, ab initio conceptus sui, omni virtute & gratia in seipso extitit perfectus.* Hujus discipuli mellifluus magister, Christum specie viri à fœmina circumdati describens, ait: s *sive igitur latens in utero, sive vagiens in præsepio, sive jam grandiusculus interrogans Doctores in templo, sive jam perfectæ ætatis docens in populo, æquè profectò plenus spiritu sancto: nec fuit hora, in quacunque ætate sua, qua de plenitudine illa, quam in sui conceptione accepit in utero, vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adjiceretur; sed à principio perfectus, à principio inquam, plenus fuit Spiritu sapientiæ & intellectus, Spiritu consilii & fortitudinis, spiritu scientiæ & pietatis, & timoris Domini.* Crevisse verò dicitur sapientia & gratia, in ordine ad nos, sicut sol semper in se idem, dicitur crescere ad perfectam diem, ut alias diximus. t

Quæ ubi, divinissimam hanc animam intra cordis tui sinum excepturus, ardenter recolis, in piissimos hos affectus confusionis, compunctionis, humiliationis, admirationis, adorationis, gratulationis, & glorificationis erumpe, & optimo zelo *beatum Gasparem Bonum* è maxima minimorum familia æmulare: v qui totos dies & noctes nil aliud cor-

p Pet. Dam. Serm. 67. q gratia animæ Christi tota simul infusa.

r Guarricus Serm. 2. de annuntiatione. s Bern. hom. 2. super missus. t v. lux Evang. part. 1. Dom. 1. post. Epiph. v Barry. Canneæ Saincte. part. 2, le jour. de pasques, devotin, 8.

de versare, nil ore proloqui audiebatur, quam hæc suavissima verba: *adoramus te, quoniam TU SOLUS SANCTUS, tu solus Dominus, tu solus altissimus, Jesu Christe*, quas adorabiles voces in singulos dies ducenties ingeminabat; unde à suis non rarò audiebat: *TU SOLUS SANCTUS*? revera, quia à se per divinitatem, & per unionem Verbi, infinitè sanctus, omnisque sanctitatis fons, & origo, x *cujus anima omnibus Angelis, & sanctis animabus perfectior gratia in omni sanctitate.*

Hac igitur posita sanctitate ineffabili, & incomprehensibili, & gratia immensa, ac infinita, qua divinissima Christi anima supra omnem omnium Sanctorum, ipsiusque Dei Matris, infinito intervallo excelluit, superest demonstrare, qua puritate, & Sanctitate nitere possint ac debeant, qui animæ Christi intimè copulantur, & quodammodo informantur, ac animantur. Nemo hic vestrum est, si singulos compellaro, qui non velit esse sanctus; sed ex centenis, qui hæc audituri, aut ex millibus qui lecturi, paucos credo esse, qui sciant quid sanctitas sit: in quo consistat, & potissimum, quomodo vera & perfecta sanctitas (quod perfectissimum desiderium, & divinissimum votum est) acquiri possit, & debeat.

y Sancti passim à scriptoribus novæ legis appellantur Christiani, fonte baptismatis expiati, ut ad Rom. 1. v. 17. *omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei, VOCATIS SANCTIS.* Et cap. 12. v. 13: *necessitatibus SANCTORUM communicantes.* Tum 1. ad Timoth. 5. v. 10: *si SANCTORUM pedes lavit*, ac alias sæpius. Idipsum probat S. Lucas Actor. 9: *quanta mala SANCTIS TUIS fecerit.* Imò hoc illis nomen tot retro sæculis, prophetico afflatus spiritu, indiderat Isaias: z *Et vocabunt eos POPULUS SANCTUS, redempti à Domino.*

Altero modo sanctum dicitur, quod est Deo consecratum, ac divino cultui dicatum, atque ab omni usu profano alienum; sic Levitici 22. v. 6: *SANCTI erunt Deo suo.* Et Exodi. 19. v. 6. *Eritis mihi GENS SANCTA.* Hinc ortum ut templa, aræ, vasa, quæ divinis usibus mancipata, sancta nuncupentur. Audiendus hic doctor angelicus: a *nomen sanctitatis*, inquit, videtur duo importare: uno quidem modo munditiam, & huic significationi competit nomen græcum: dicitur enim AGIOS id est sine terra. Alio modo importat firmitatem, unde apud antiquos *sancta* dicebantur, quæ legibus munita & sancita, ut violari non deberent.

Potest etiam secundum latinos hoc nomen *sanctus*, ad munditiam pertinere, ut intelligatur *sanctus*, b quasi sanguine tinctus, eo quod antiquitus, illi qui purificari volebant, sanguine hostiæ tingebantur, ut Isidorus tradit. Et quomodo tu non *sanctus*, qui toties sanguine sacratissimæ hostiæ tinctus, ut infra, dicemus? pergit porrò S. Thomas, dicens Et utraque significatio competit, ut *sanctitas* attribuatur:

x S Thom. opusc. de beatit. y Quid sanctum significet.

z Isa. 61. v. 12. a S. Thom. 22. q 81. art. 8. & 1. part. q. 10. b S. Isidor. lib. 10. Etymolog.

„ buatur his, quæ divino cultui „ applicantur, itaque non solum „ homines (ut sunt sacerdotes; de „ quorum puritate, & sanctitate „ alias egi) sed & templum, & „ vasa, & alia ejusmodi *sanctifi-* „ *cari* dicuntur, ex hoc quod cul- „ tui divino applicantur.

Hinc tanta olim in veneratione, c *sancta sanctorum*, ex præcepto Domini habita sunt, ut omnem superet admirationem.

Quæ cum moraliter ad sanctitatem & puritatem animæ referenda sint, quæ *sanctum sanctorum* cum divinissima Christi anima exceptura est, qua ratione per hanc sanctificari, ac purificari possit & debeat, in tenui umbra, & levi figura adumbrabimus. Oraculum, seu sanctum sanctorum in interiori parte templi à Salomone exædificatum, juxta illud Levitici 10. v. 18. & 3. Reg. 6. v. 16: *fecit interiorem domum oraculi, SANCTUM SANCTORUM.* Illud autem à summo usque deorsum puro auro contectum est, ut sacri Regum annales referunt 3. Reg. 6. v. 19. *Oraculum autem in medio domus, in interiore parte fecerat, ut poneret ibi Arcam Fœderis Domini. Porrò oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, latitudinis, & altitudinis: & operuit illud, atque vestivit auro purissimo.* Et ne quis putaret fortè superficietenus inauratum, addidit: d *fecit quoque domum SANCTI SANCTORUM, & laminis aureis texit eam, quasi talentis sexcentis. Sed & clavos fecit aureos, ita ut singuli clavi siclos quinquagenos appenderent. Cœnacula quoque texit auro. Fecit quoque in domo* SANCTI SANCTORUM *Cherubim duos, & texit eos auro. Ala Cherubim 20. cubitis extendebantur. &c.* Quæ si ad calculum revocare voluero, e quinquaginta sicli, moneta nostra summam ducentorum quinquaginta coronatorum constituent, sexcenta verò talenta, faciunt septem milliones, & quingenta millia aureorum. Parum hoc, omnia insuper vasa sancta templo dicata, erant ex auro purissimo: decem millia mensarum, & totidem candelabra, thuribula, litatoria, viginti millia. Crateres ad sexaginta millia: Phialarum centum millia, omnia ex auro. Summa vasorum ex auro, ut oculatus testis Josephus testatur, quadringenta, quadraginta millia: Rationem hanc init Villalpandus noster, dicens: f consumpta sunt in his vasis, centum & octo millia auri talenta, ac præterea bis mille quingenti auri sicli; quod aurum universum in ea vasa conflanda expensum, ad formam cubicam revocatum, efficit cubitos cubicos (seu quadratos) quingentos, quarum massam vix caperet cubiculum quadratum decem cubitorum. Argentum vero quod David Deo legavit (in fabricam) ad cubicam rationem revocatum, implere potuit totam domum Oraculi, seu *sancta sanctorum.*

Quæ omnia ut ad splendorem, & majestatem Numinis maximè contulerint, ita ad venerationem & sanctitatem, ponderis habuere quam plurimum; nam *sancta sanctorum* absque fenestris, omni lu-

c Sancta Sanctorum describuntur.
d 2. Paralip. c. 3. v. 8. & 9. 10. 11.

e Drexelii Salom. c. 11. §. 7. f Villalpand. in Ez. tom. 2. p. 2. l. 5. disp. 4. cap. 61. Idem in Ezech. cap. 41. lib. 4. cap. 18.

lumine excluso, semper inaccessa & clausa, non nisi semel in anno, summo sacerdoti pervia erant; si quis sæpius ingredi ausus, pœna mortis plectebatur. Sic Levitic. 16. v 2: Deus ad Moysem: *loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur sanctuarium, ut non moriatur.* Quæ omnia ad summam reverentiam, religionem, & sanctitatem Philo Judæus retulit, his verbis g: „ Pontifex ingrediebatur jejunii „ tempore, tantum odores incen- „ surus. De cætero, si quis, non „ dico plebeius, sed Sacerdos; vel „ à summo proximus, imò is ipse „ Pontifex, duobus anni diebus, „ si introierit, capite luet absque „ venia. Tum illud Epiphonematis loco subjungit: *tantam Religionem adytorum voluit esse Legislator, ut hæc sola inaccessa, intactaque servarentur.*

Sed quorsum hæc omnis illius loci veneratio? quorsum illa non solum aditu, sed vel aspectu humano, quid intus lateret, vel ipsi summo sacerdoti ingredienti occultatio? jubebatur enim thymiama offerre, & fumo ac nebula totam domum sanctam compleге, ut patet exodi 16. v. 12. & 13. scire vultis, unde *sancta sanctorum* dicta sint, quid celarint, quo omnia hæc spectarint? continebatur illis arca, atque in ea *tabulæ Moysis, manna, & virga Aaronis.* Quis non videt hic latere mysteria, ex umbra hac divinum solem, & ex figura ipsam veritatem elucescere? Perappositè enim Sophronius, h Christum hic *SANCTUM SANCTORUM*, significari asserit: *quod nascetur ex te sanctum vocabitur, Filius Dei.*

g Philo de legatione ad Caium.
h Villalpan. in Ezech. tom. 2. p. 551.

Unde illa SANCTA SANCTORUM dicebantur, quæ figuram asservabant. Optimè rem hanc complexus Doctor gentium: i *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum, non manu factum, id est non hujus creationis: neque per sanguinem hircorum, aut vitulorum; sed per proprium sanguinem introivit semel IN SANCTA, æterna redemptione inventa: si enim sanguis hircorum & taurorum, & vitulæ aspersus, inquinatos SANCTIFICAT ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum, Deo, emundabit conscientiam nostram*, id est animam nostram? in quem locum k Chrysostomus, Theophylactus, Oecumenius, & Ribera, respondent, hoc tabernaculum, seu Sancta Sanctorum esse corpus & carnem Christi: Hæc enim est amplius tabernaculum; quia in ea est, & habitat Deus Verbum & omnis Spiritus Sancti plenitudo. Et est perfectius, quia majora facit, quam vetus Mosaicum tabernaculum: *Et accedentes ad se SANCTIFICAT*, salvat.

Hoc tabernaculum, non est manufactum, nec hujus creationis, sed Spiritus Sancti artificium.

In eundem sensum propè S. Thomas: l *Per tabernaculum potest corpus Christi* (cum sanctissima anima) *intelligi, per amplius, quia in ipsa habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, semel in anno; Christus autem per totum tempus, quod est quasi unus annus.*

i ad Hebr. 9. v. 11. k v. Corn. à lapide ad Heb. 9. v. 11. l S. Thom. in Epist. ad Heb. 9. v. 11.

Quæ

Quæ ut ad mores referamus,& m sanctitatem animæ nostræ, ex anima Christi acquiramus; primum occurrit, ut anima vestra, *sancta sanctorum* exprimat, necessum esse ut auro charitatis, & splendore gratiæ fulgeat, in qua vera Sanctitas consistit, & animam auream, ac supra omne aurum templi Salomonici, pretiosam facit. Sic sentit sanctitate & eruditione Pontifex maximus. Gregorius: n *appellatione AVRI, in sacro eloquio, aliquando divinitatis claritas, aliquando charitas, aliquando pulchritudo SANCTITATIS accipitur. AVRI enim nomine, ipsa intima divinitatis claritas designatur. Et quia nil in metallis AVRO fulgentius, sponsi caput, AVRVM dicitur, quia ejus humanitas ex divinitatis sua nobis claritate principatur. Rursum AVRI nomine charitas intimatur, & SPLENDOR SANCTITATIS. Hinc* o *Iudaicum populum à splendore justitiæ, ad nequitiæ tenebras commutatum Hieremias deplorat: quomodo commutatum EST AVRVM, mutatus est color optimus?* Quæ ne in vos querela potiori jure retorqueatur, p aurum charitatis, & splendor sanctitatis refulgeat.

Servabatur olim intra Sancta Sanctorum Arca, in qua urna aurea, habens manna, ut Apostolus tradit ad Hebr. 9. v. 3. *post velamentum autem secundum, tabernaculum quod dicitur SANCTA SANCTORVM: habens arcam testamenti, circumtectam ex omni parte* AURO, *in qua* URNA AUREA *habens manna.* Unde aureo ore Chrysostomus, in eos qui vasa aurea in usum S. Eucharistiæ offerebant: q *si vis*, inquit, *honorare Sacrificium* (corpus sacratissimum, & animam divinissimam) *offer animam*: HANC FAC AUREAM; *si verò plumbo maneat, & testa deterior, vas aureum* (quod offers) *quid habet utilitatis?* quasi dicat; in comparatione charitatis, quæ animam facit auream, omne materiale aurum ut plumbum, ac lutum reputabitur.

Imò si possibile esset, eo charitatis auro anima nostra vestiri, & exornari deberet, quo sancta, ac beata Seraphim in cœlis, ante conspectum Domini resplendescunt, & ardescunt.

Cœlestem illam Jerusalem oculatus testis Sacer Evangelista totam auro stratam depingit: ipsa civitas r *aurum mundum*. Sed quid per aurum, quo cœlum refulget, intelligendum: charitas, inquit Hugo Victorinus: s *auro civitas illa sternitur, quia puritate dilectionis undique vestitur*: sanè, ibi Deus solum assolet immorari, ubi omnia charitatis & sanctitatis auro convestita sunt. Psalmo 67. *Deus in loco sancto suo*; quæ divus Hieronymus sic exponit, t *in anima fideli; semper Deus in sanctis suis inhabitat* (per gratiam) *ubicumque sanctitas, ibi est habitaculum Dei*, quæ quantum omni auro pretiosior sit, sapientissimus mortalium tradidit: v *salus animæ in sanctitate justitiæ, melior est omni auro, & argento*.

Quare si Regi, aut Principi terreno, abaci, & mensæ, vasis ac poculis aureis resplendeant, par

m Quomodo moraliter anima nostra sancta sanctorum effici queat. n Greg. in c. 41. Iob. l. 34. mor. c. 13. o Thren. 4. p auro charitatis & splendore gratiæ fulgeat.

q Chrysost. serm. 60. ad popul. r Apoc. 21. s Hugo de S. Victore. de claust. animæ c. 27. t Hieron. in psal. 67. v Eccl. 30. v. 15. v. interp.

pro-

profectò est, ut ubi divinus hospes, & sanctificans illa anima, habitaculum animæ nostræ ingreditur, ut nobiliori auro sanctitatis & charitatis refulgeat, quod eleganter expendit Philo, x *Tullius Christianus*; ut eum Hieronymus nuncupat: *Quoties*, inquit, *Reges excipiendi sunt, magnificentius excolimus ædes proprias, nihil negligendo quod ad ornatum pertineat: Regi Regum, & hujus mundi rectori Deo, comitatis, atque humanitatis causa dignato suam creaturam invisere, qualem tandem demum oportet instrui? absit enim ut lapideam, ligneamve, quod vel dictu nefas.* *NAM ETIAMSI TOTA TERRA AVRVM, AVT SI QVID AVRO PRETIOSIVS, ne sandalium quidem ejus pedibus posset fieri.*

Ferunt Historici Justinianum Imperatorem, triclinium habuisse omnino aureum, parietes aureos, laquearia aurea; hoc totum, scabello pedum domini, aut arcæ ligneæ fœderis servire potuisset; sed ubi umbram fugat veritas, aliud sibi multò pretiosius y *RECLINATORIVM AVREVM media charitate constravit*; z hoc autem reclinatorium, & propitiatorium, inquit doctissimus Origenes, *indicat sanctam illam & puram JESV ANIMAM*, quæ charitatis auro fulgentissima ac flagrantissima, animam tuam, ferrea sit, aut lutea, valet inaurare; sic enim Gilbertus: a RECLINATORIUM AUREUM *non invenit, sed reddit*. Quare, O anima pauper, & inops, in has ardentissimas desiderii flammas erumpe: ANIMA CHRISTI SANCTIFICA ME, charitatis tuę immensæ fulgore irradia me, & nobilissimo auro Sanctitatis tuæ infinitæ inaura me. Ad hoc ultro te invitat, & clamat: b *suadeo tibi emere à me* AURUM IGNITUM, *probatum, ut locuples fias*; ubi perappositè Richardus Victorinus: *suadeo, inquam, tibi à me emere aurum, id est charitatem, luce intimi splendoris fulgidam, fervore dilectionis ignitam, in electis meis per fornacem tribulationis probatam.*

In hunc sensum Salazar, exponens illud: *aurum ignitum*, ait: „ c In græco est, *aurum ex igne*; quod referendum ad verbum *eme*, ut constructio hujusmodi sit: accede ad fornacem *in qua ardet aurũ purum putum*. Unde illud Plinii: d *auri experimento ignis est, ut simili colore rubeat quo ignis, atque ipsum obryzum*. (seu purissimum vocant.) Emere igitur ex igne, erit accedere ad inflammatam Dei charitatem (ad animam illam, *in qua ardet aurum purum & putum*) & oblato pretio postulare, *ut illius auri igniti particula mihi concedatur*: neque enim hoc aurum aliter possidetur, nisi homo accedat ad ipsum Dei ignem, & ejus flammas sentiat.

„ Emptionis verò metaphora postulat, ut ad hujus auri comparationem, omnino velit homo carere, quibus ad majorem Dei gloriam (& perfectam cum anima Christi unionem) carere, necesse est, sed quia vilia valde sunt, quæ homo relinquit, si comparentur cum divitiis, „

x Philo. l. de Cherubin. y Cant 3. v. 10. z Orig. l. 3. in Epist. ad Rom c. 3. a Gilbert. serm. 18. in cant.

b Apoc. 3. v. 17. c Salazar. in apoc. c. 3. v. 17. d Plin. lib. 33. cap. 3.

quæ

„ quas lucratur, ideo dicitur Isaiæ „ 55. v. 1. *Emite absque argento, & „ ulla commutatione.*

Notandum autem est, quàm aptè dicatur tepido, si velit esse dives, opus esse ut Dei charitate inflammetur, & *aurum charitatis* & cum rerum terrenarum dispendio possideat. Omnia quæ olim per figuram in Sanctis Sanctorum, in arcâ, in urnâ exhibebantur aurea, jam præ auro Charitatis, & Sanctitatis viluerunt.

Hæc Magistri Theologorum sententia est: e *Ipse* (nempe Christus) *significatur per arcam: quia sicut arca erat constructa de lignis Sethim* (id est imputribilibus) *ita corpus Christi de membris purissimis* (quæ non viderunt corruptionem;) *erat autem DEAVRATA, quia Christus fuit plenus sapientia, & charitate, quæ PER AVRVM significatur. Intra arcam autem erat VRNA AVREA, id est* SANCTA ANIMA; *habens manna, id est, omnem plenitudinem Sanctitatis, & Divinitatis.*

Quod ut plenius ac planius omnibus innotescat, & ardentiori charitate cor nostrum ardeat, & Sanctitate fulgeat, ulterius disquirendum, quibus f donis, & perfectionibus naturalibus, ac supernaturalibus, potentiæ intellectus, memoriæ, ac voluntatis, divinissimæ illius animæ præditæ fuerint; quod non Angelicæ, nedum humanæ intelligentiæ investigare, concessum est.

Non disputo hic ut verbo unita, visione beatificâ fruebatur: nam si de Beatis verissimè dixerit M. Gregorius, g *quid est, quod non vident, qui vident omnia vident?* Quid non de intellectu illo Christi, Verbo æterno hypostaticè unito, omnium Beatorum supremo, sentiendum est? sed præter hanc intellectionem divinam, fuit & in Christo, ut viator fuit, etiam naturalis, & scientia rerum omnium infusa, ut doctè & diserte Suarez; ex eo, quod necesse sit, eam perfectionem Christo non negare, quæ fuit in Adamo, & Salomone, quibus hanc scientiam fuisse concessam, fuse probat lib. 3. cosmop. cap. 9.

Accessit & alia scientia supernaturalis infusa, idonea ad fundandum meritum, à primæ conceptionis momento, qualis eximiis Sanctis, ac ipsi Deiparæ ex privilegio concessa, etsi infinitis passibus Christi scientiâ distans. Ut scite B. Anselmus. lib. 2. *cur Deus homo.* cap. 3. & Origenes hom. 19. in Lucam, tractans illud: *plenus sapientia*, ubi sic ait: h *Hoc hominum natura non recipit; ut ante duodecim annos sapientia compleatur. Aliud est partem habere sapientiæ, alind sapientia esse completum. Non ambigimus ergo divinum aliquid in carne* (& anima) *Jesu apparuisse*;

Nos humanas scientias per gradus, & scholas, labore & lucubratione longâ sensim acquirimus, quod eleganter expendit D. Maximus, cum exponit vestem Christi desuper contextam per

e S. Thom. 1. 2. q. 102. a 4. ad 6. S. Hilar. in psal. 131. f perfectiones potentiis animæ Christi communicatæ. De intellectu, & scientiis infusis.

g Greg. lib. 4. dial. c. 33. h B. Anselmus l. 2. cur Deus homo, cap. 13. Orig. hom. 19. in Lucam.

totum

totum: i *vestimentum ejus*, inquit, *quod non erat consutum, sapientiam ejus cœlestem possumus approbare, quia ait, erat de superiori contextum: nostra enim sapientia, hoc est humana consuitur: assuitur enim, cum liberos damus ad studia grammaticis, tradimus Philosophis, erudimus ut sapientia in illis quæ non erat, acquiratur. Domini autem sapientia non assuta est, non quæsita: non enim didicit à magistro, sicut ipsi Judæi dicunt*: QUOMODO HIC LITTERAS NOVIT, CUM NON DIDICERIT? *Et ipse dicit: mea autem doctrina non est de hoc mundo; sed ejus, qui misit me. Hoc est, quod ait, de superiori contextum.* De hac quoque scientiâ accipiendus est Damascenus, k simultaneam Christi sapientiam astruens.

Ad hanc scientiam, & perfectionem intellectus per se infusam substantialiter supernaturalem, spectant dona Spiritus Sancti, quæ ad intellectum pertinent, de quibus dubitare non licet, Isaia testante: l *flos de radice ejus ascendet* (Christus) *& requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ, Spiritus consilii, Spiritus scientiæ*; quas omnes perfectiones, animæ Christi simul infusas, docet S. Gregorius: m *nullus hominum operationes sancti spiritus simul omnes habuit, nisi solus mediator Dei, & hominum: alius namque prophetiam, alius scientiam, alius virtutes, alius genera linguarum, alius interpretationes sermonum, juxta distributionem sancti spiritus accipit; ad habenda verò cuncta ejusdem Spiritus munera, nemo pertingit, nisi solus mediator Dei & hominum.*

Insuper & aliæ gratiæ gratis datæ, per se infusæ sunt, ut donum prophetiæ; discretio Spirituum, &c. nam Deuteron. 18. Christus Propheta denuntiatur mittendus, quem locum, absque hæretica pravitate, non posse de alio quam de Christo accipi censuit Augustinus n. Ipse item Christus, ut idem Doctor tradit, tract. 5. in Joan. se Prophetam aliquando nominavit, cum de se ipso dixit: *non est Propheta sine honore, nisi in patria sua* & Lucæ 14. discipuli de Christo dicunt: *qui fuit vir Propheta* Huc spectat cognitio præteritorum, & futurorum contingentium, etiam conditionatorum, internarum cogitationum, atque secretorum cordium, ut Samaritana testatur: o *dixit mihi omnia quæ feci.* Unde rectè pronuntiarat: *Domine, video quia Propheta es tu.*

p Quæ scientia arcanorum negatur omnibus puris creaturis, etiam Angelis; concedi tamen Christo debuit, quia ipse est Rex universorum, futurusque aliquando judex cordium. Unde congruentissimum fuit, ut etiam quatenus viator, ea clare, æque ac alia naturalia, intueretur, quæ in cordibus volvuntur, ut reipsâ ab eo factum variis scripturæ locis comprobatur, & patet ex testimonio Principis Apostolorum: q *Domine qui corda nosti omnium*, in quæ verba Theodoretus: r *is autem ipsum citavit*

i D. Maximus hom. in psal. 21. k Damasc. in oratione quomodo ad imaginem Dei facti sumus. l Isaia. cap. 11. m Gregorius lib. 29. mor. c. 30 nunquid conjungere valebit 7. Plejadas.

n Aug. lib. 16. contra Faustum c. 18. o Ioan. 4. p Raynaud. cit. n. 149. q Act. 1. v. 24. r Theodoret. orat. de charitate.

ad

ad suum in eum amorem testificandum, Domine enim inquit, tu scis quia amo te. In animis enim hominum insides, & apertè scis motus cogitationis: nec te aliquid latet in rebus humanis: *nosti enim omnia*, & *antiqua*, & *extrema*; nosti omnium mortalium, à juventute suâ, occultissima delicta, secreta cordium, affectus, desideria, *nosti enim omnia*, nosti ignorantias meas, nosti delicta juventutis meæ, nosti omnia prava desideria, omnes cogitationes, & arcana cordis, omnia commissa, & omissa à me.

Quid hic agam, quid dicam, dum tam oculatum inspectorem omnium intra me hospitum habeam? *delicta mea pavesco, & ante te erubesco.* O ANIMA CHRISTI SANCTIFICA ME, illumina, & clarifica intellectum meum, ut *noverim me, & noverim te*; noverim me abyssum miseriarum, noverim te abyssum misericordiæ: noverim me vilissimum terræ vermiculum, noverim te Deum Majestatis, & Regem gloriæ, sub speciebus Eucharisticis maximum in minimo: s nosse enim & amare te, Sanctitas est: per hæc ad te accedunt cœlestes Spiritus, tibique uniuntur vitali vinculo, & in tuam puritatem facessunt.

Sunt non pauci, quos tenet dubitatio, ut quid in hac solennitate, Ecclesia usurpet illud Proverb. 9. t *sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem?* quæ de anima Christi, v *in qua sunt omnes sapientiæ, & scientiæ thesauri absconditi*, & septem donis Spiritus sancti, velut tot columnis, ceu peristylio adornata, pulcherrime exponit Gillebertus: x *si sedes sapientiæ, anima justi; multò magis domus sapientiæ*, ANIMA CHRISTI, *amplius dicere debui, si amplius dicere potuissem: quia enim sapientia in ea habitat, ideo domus dixi; sed quia corporaliter habitat, ideo amplius dicere debui*: Prosequitur hæc, & subdit: *Dei igitur habitaculum dignum, pura* CHRISTI ANIMA, *quamvis assumpta; sapientiæ tamen unita, scientiæ plenitudinem habuit, & hoc sine mensura.* Tum columnas cœlestis hujus domus describit: *sapientia ergo ædificavit sibi domum, excidit columnas septem. Quanam sunt istæ columnæ? Spiritus* DOMINI: *Spiritus sapientiæ, & intellectus, consilii, & fortitudinis, scientiæ & pietatis, ac timoris Domini. Ecce habes columnas septem in domo Domini, sed unde sunt excisæ? de monte umbroso & condenso, de monte Æternitatis, de monte divinæ Majestatis.*

Quisquis es, ô homo, *angusta, & ruinosa est domus animæ tuæ*, debilibus nixa columnis: ut non capiat, non sapiat, quæ sunt Spiritus, quæ cœlestia, nec dulcedinem in hac arca reconditam: nihil in ea sani consilii, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum: nihil roboris aut fortitudinis, vix mica pietatis ac timoris Domini. Quare sub tectum *domus sapientiæ, quæ est anima Christi*, te recipe, ut fulciri, ac stabiliri valeas.

Venio nunc ad alteram animæ Christi facultatem, humanam nem-

s Lessius de perfect. Div. lib. 8. cap. 4. t Proverb. 9. vers. 1. v Coloss. 2. vers. 3.

x Gillebertus altercat. Synagogæ & Ecclesiæ cap. 20.

nempe illius voluntatem, *y* in „qua fuêre perfectiones actuales „cujusvis ordinis, naturæ, in„quam, gratiæ, & gloriæ. Ita ut „nullus sit voluntatis actus per„fectus, & cum statu Christi „consentiens, quo honestatam „fuisse ejus voluntatem negare debeamus, ut Raynaudus noster fusè deducit. Honestarunt hanc Sanctissimam voluntatem, virtutes morales infusæ, tum præter dona Spiritus Sancti, octo insuper beatitudines, habituales æque ac actuales.

Origenes hom. 38. in Lucam: *z omnes beatitudines, quas locutus est in Evangelio Jesus, suo firmat exemplo:* BEATI, *inquit* MITES; *huic simile est de semetipso*: DISCITE A ME, QUIA MITIS SUM. BEATI PACIFICI; *Et quis alius ita pacificus, ut Dominus meus Iesus, qui est pax nostra, qui solvit inimicitiam, & in sua carne destruxit?* BEATI QUI PERSECUTIONEM PATIUNTUR PROPTER IUSTITIAM; *nemo sic persecutionem passus est propter Iustitiam ut Dominus Iesus, qui pro peccatis nostris crucifixus est. Omnes igitur Beatitudines in semetipso Dominus ostendit.*

Ad quam similitudinem etiam illud dixerat: BEATI FLENTES, *ipse flevit, ut hujus quoque beatitudinis jaceret fundamenta*; quæ omnes virtutes & perfectiones in eminentissimo Sanctitatis gradu existentes in animâ Christi, a *si scribantur, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.* Ecquis enim animo, nedum calamo complectatur flagrantem illam Christi infinito amore voluntatem, *b* in qua nocte *tradebatur*, in qua nocte tot sannis & ludibriis impetebatur, tot plagis & vulneribus conscindebatur, tradidisse corpus suum in cibum, sanguinem in potum? ad quod perficiendum, quanto cor ejus desiderio æstuarit, his verbis contestatur: *c desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum, & quomodo coarctor donec perficiatur?*

Hoc Christi desiderium flagrantis & anhelantis, ut se nobis in Eucharistico epulo communicaret, tot inflammatas ad illud divinum Epulum animas excitavit, quibus ut nos tepidi & toti frigidi accendamur, has faces subdo: Catharina Senensis, fortè cum sancto Raymundo Confessario suo peregrè ad religiosam aliquam familiam summo manè viserat, quando domum reversa, æstus suos continere non valens, in has voces erupit: *O si scires, Pater, quantam esuriem patiar!* Raymundus etsi probè nosset, quem cibum esuriret, jam serius esse, eamque nimis ex itinere defatigatam prætexere; at illa instare, opportunè, importunè flagitare. Fecit, subque ipso sacrificio, tanto desiderio Catharinæ mens flagrabat, ut sacra Hostia è manu Sacerdotis in os Catharinæ, amabili sponsi prodigio, quo ardori illius, & suo satisfaceret, involarit.

Sic *d* B. Francisci, à Puero Jesu voluntas accensa fuit, qui ipso die

y Perfectio & Sanctitas voluntatis humanæ in anima Christi. Raynaudus Christus homo l. 4. c. 4. sect. 2. n. 223. idem l. 4. cap. 5. n. 272. 276. z Origenes hom. 38. in Luc. a Ioannis 21. vers. 25.

b 1. ad Cor. 11. c Luc. 22. v. 15. d Barry practique de la perfection, c. 17.

die communionis, sacra fame velut rabidus querebatur, tam tardas horas,& longas moras, antequam pane Angelorum vesci daretur: atque ad sonum horologii exiliebat, clamitans: adhuc septem horæ, adhuc quinque, tantum unica superest, ut ad mensam eamus. Nemo famelicus sic corporales epulas esurit, ut ipse divinas: e *oportet namque ut Sancti desiderii ardor præveniat faciem ejus, ad omnem animam, ad quam ipse est venturus.* Joannes Berchmannus ita hoc f *pretiosum & admirandum convivium, salutiferum, & omni suavitate repletum* esuriebat, ut si festum in Dominicam incidisset, totus tristitia, melancholia obrueretur, suisque sociis amarè quereretur, occasionem sibi præreptam, frequentiùs cœlesti hoc epulo fruendi. Quod si ad integram hebdomadam (quod festa non occurrerent) expectandum, clamabat se fame emori, mille sibi annos videri, quibus sacra illa mensa privabatur. O si his tam Sanctis faculis voluntas nostra exardescat, ea fames, sitisque animam exurat, ut sicut cervi ad fontem curramus, aut ut parvuli ad ubera matris anhelemus! ad hoc Chrysostomus nos aureo sermone inflammat: g *nonne videtis qua promptitudine parvuli papillas capiunt, & quanto impetu labia uberibus infigunt? accedamus cum tanta nos quoque alacritate ad hanc mensam, & ad ubera poculi Spiritalis; quin imò cum longè majori trahamus, tanquam infantes lactentes, Spiritus gratiam: & unus sit nobis dolor hac mensa privari;* una sit nobis causa, instar infantum plorandi, ab his uberibus ablactari; nullis incommodis, aut lenociniis contingat nos hac privari.

h Hoc ardore non ita pridem inflammatus adolescens uni è societate famem suam exposuit, dicens: hujus cœlestis mensæ vel unicam refectionem, non omitterem pro omnibus deliciis, quibus fruuntur mortales, & omnibus gaudiis, quibus perfruuntur cœlites: nemo hæc capit, qui non sapit.

i Seraphica Theresa dicere solita: nullus exercitus armatorum, nullæ cœli injuriæ, nec pluviæ, nec tonitrua aut fulgura impedirent mihi aditum ad templum, dum dies est Sacræ synaxeos; at quot hoc tempore reperire est, quos vel villa suburbana, vel aura pluvia, vel levis capitis, aut stomachi dolor, ab his divinis epulis remoratur?

Si Exempla tam ardenter amantium vos non exstimulent, charitas Christi urgeat vos. Animæ porrò Christi flagrantissimam charitatem, qua voluntas ejus à primo conceptionis momento exarsit, adeò incensam fuisse constat, ut præ ea non modò & ardentissimi Augustini, & Seraphici Francisci, Bonaventuræ, Dominici, Ignatii, Xaverii, Theresiæ, aliorumque Sanctorum ardores; sed & Cherubinorum & Seraphinorum ignes frigescant: *tam incredibilem & inexplicabilem in modum Dei amore*, ANIMA CHRISTI *exardescebat*, ut tradit vitæ spiritualis magister eximius k.

e Bernardus hom. 31. in cant. f S. Thom. opusc. 57. g Chrysostomus hom. 60. ad pop.

h Barry cit. i ibid.

mius *k*. Amplificat eundem pro veritate & dignitate Ludovicus Blosius *l*: dum ſtatuit in unum convenire omnes cœleſtes intelligentias,& animas rationales ab Orbe conditas, idque collato ſtudio ſuſcipere, ut unam è Chriſti perfectionibus charitatem, qua flagravit in nos, & corpus ſuum ac animam nobis donavit, calamo exprimerent:Inque eam vult ſuppetere ſingulis hominibus, & angelis velociter ſcribentibus, tantum atramenti, quanta eſt totius Oceani vaſtitas: ampliſſimam autem cœli molem in pellem pergamenam extenſam; quo poſito aſſerit fore, ut prius atramentum omne deficiat, & cœli vaſtitas adeò oppleta ſit characteribus, ut ne apici amplius locus eſſet, quam ut vel decimam perfectionis prędictæ partem deſcribant, imò vel unicum charitatis actum; ut enim omnes tot millium Sanctorum, totque millionum perfectiſſimos charitatis actus, qui propemodum infiniti, exararint,ne unum animæ Chriſti, qui longè altioris ac ſublimioris ordinis, adæquarint.

Quis nunc aſſequatur innumeros diviniſſimæ illius animæ actus omnes virtutum à primo momento ad extremum Spiritum, nullo plane tempore vel momento, ne ſomno interruptos?

m Non itaque Compoſtellam ad venerandum. S. Jacobi reliquias excurrendum eſt,non Aſſiſium ad corpus ſancti Franciſci Sanctitatis prodigium, non Goam ad S. Xaverium Indiarum Apoſtolum,quorum ſacræ exuviæ, omnem quam ſpirant Sanctitatem, & venerationem merentur, ab ipſa quæ informavit animâ, accepêre.

Unde ReligioſusDoctor Campenſis miratur catholicos tam parvæ fidei, ut multi excurrant ad extera loca, ad Sanctorum SacraLipſana luſtrandum,neglecto omnis Sanctitatis theſauro, qui in venerabili reconditur: n *currunt multi ad diverſa loca pro viſitandis reliquiis Sanctorum*, curioſitate ſæpe non ſancta, fructu nullo, aut exiguo, *& mirantur auditis geſtis eorum, ampla ædificia templorum inſpiciunt, & oſculantur ſericis & auro involuta ſacra oſſa ipſorum.Sæpe in talibus videndis curioſitas eſt hominum, & novitas inviſorum, & modicus reportatur emendationis fructus; maximè ubi eſt tam levis,ſine vera* [illegible]*ione diſcurſus.Et ecce tu præ*[illegible] *apud me* (& intra me) *D*[illegible], SANCTUS SANCTORUM. [illegible]tra cordis mei domicilium requieſcit illa o *arca ſanctificationis* Sacratiſſimi corporis tui; & *urna aurea*, p id eſt teſte S. Thoma, SANCTA CHRISTI ANIMA, quam Rupertus præclaro elogio, paradiſum omnium cœleſtium deliciarum appellat, dicens: q *quod mirabile, poſuit ſpiritus ſanctus in homine Deo. Attamen cui mirum hoc videbitur ritè perpendenti amplitudinem* ANIMÆ EJUS? *nec enim parva amplitudinis eſt* ANIMA, *in qua plenitudo divinitatis inhabitat. Igitur*

k Ioan. Avila tract. in illud audi filia cap. 78. 79. l Bloſius in conſolat. Puſillan. imit. 5. de immenſo Dei erga homines amore. m Raynaud. cit. lib. 4. c. 4. n. 267.

n Thomas à Kempis, de imitat. Chriſti, l. 4. c. 1. §. 9. o Pſal. 131. p S. Thom. 12. q. 102. a. 4. ad 6. q Rupert. l. 1. de oper. Spiritus Sancti cap. 18.

ut

ut verius dicam, ipsa TALIS ANIMA, PARADISUS DELICIARUM DEI FACTA EST. *Intra se plantatum continet lignum vitæ, id est ipsam Verbi æterni substantiam: lignum quoque scientiæ boni & mali.*

Ut autem sciatis r in quo potissimum omnis ipsius Dei, & animæ Christi, ac voluntatis ejus Sanctitas sita sit, ut & illa sanctificari possitis, tertium modum assigno, quo propriissimè *Sanctum* dicitur, quod est purum, incontaminatum, & ab omni labe immune, ut de Christo dixit Apostolus: ſ SANCTUS, *innocens, impollutus*; ad cujusmodi Sanctitatem fideles hortatur, ad Ephes. 1. v 4 *ut essemus* SANCTI ET IMMACULATI, intuentes in exemplar ejus, qui t SANCTUS SANCTORUM est, ut Princeps Apostolorum commonet: *& ipsi in omni conversatione SANCTI SITIS; quoniam scriptum est, SANCTI ERITIS, quonia*[illegible]*ANCTUS SUM.*

Sic[illegible]tem definit, t *divinis in*[illegible] *considerandis & explicandis* [illegible]*ntissimus Dionysius*, his verbis: v *SANCTITAS, ut secundum nos dicatur, est ab omni immunditia libera, & perfecta, & omnino immaculata munditia*; secundum hanc sanctitatis definitionem, dixit Paulus ad Ephesios 5. v. 25: *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea* (corpus & animam) *ut ILLAM SANCTIFICARET, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi; sed ut SIT SANCTA ET IMMACULATA*; quæ verba non solum de Ecclesia in cœlis triumphante; sed & in terris militante Hieronymus, Chrysostomus, Theophylactus intelligunt, dum ea accipiunt de Sanctitate vitæ, & animæ, quæ quamvis non in omnibus, in multis Ecclesiæ membris reperitur.

Hæc autem sanctitas, seu perfecta puritas à Sancto Thoma in tres gradus distinguitur, sic etenim docet in commentario S. Dionysii de divinis nominibus c. 12. x *In his verbis tres gradus munditiæ designantur, qui ad SANCTITATEM requiruntur. Quorum primus est, libertas ab omni immunditia*; quodvis autem peccatum, vel minimum veniale, immunditia quædam est; qua inquinati, in conspectum Dei venire, & Cœlum ingredi, non possunt: quia illuc y *nihil coinquinatum intrabit.* Cum ergo quodvis veniale sit quædam impuritas, & immunditia maculans animam, directè opponitur sanctitati, cui intrinseca est perfecta munditia. Quare z cum Deus sit ipsa san-,, ctitas, summè illi displicet ,, omne peccatum, nam sicut luci ,, adversantur tenebræ, & pul-,, chritudini deformitas, & puri-,, tati contaminatio, & rectitu-,, dini obliquitas, ita sanctitati ,, repugnat, ac exosum est omne ,, peccatum. In hanc rem, occurrit illud Divi Bonaventuræ, exponens illud *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus*, ubi de Christo sic ait: a *SANCTUS in Corpo-*

r Vera ac propria Sanctitas in quo consistat: ſ Ad Heb. 7. v. 6. 1. Petri 1. v. 15. t Damasc. quæst. 4. ad Antioch. v Dionys. de divin. nomin. c 12.

x S. Thom. commentar. in D. Dionys. c. 12. Tres gradus Sanctitatis. gradus primus. y Apoc. 21. z Lessius de perfect. divinis l. 8. c. 4. a S. Bonav. dom. in oct. Pentecost. de SS. Trinitat.

re,

re, SANCTUS in Anima, SANCTUS in Divinitate. SANCTUS est Christus in Corpore, Psalm. 64. SANCTUM est templum tuum, templum utique Corporis, de quo Ioannis 2. Solvite templum hoc. SANCTUS in Anima, Psalm. 98: custodi animam meam, quoniam SANCTUS sum. Propriè hoc convenit Christo: custodit Dominus animas SANCTORUM SUORUM; & quia Anima Christi præ omnibus est SANCTA, IDEO PRÆ OMNIBUS DETESTATUR QUIDQUID SANCTITATI CONTRARIUM EST. Hinc sanctæ animæ, quotidiana delicta sua, licet minuta, considerantes, veritæ sunt ad hanc omnis puritatis, & sanctitatis arcam accedere.

Secundus gradus munditiæ est, inquit ibidem S. Thomas, *ut sit munditia perfecta. Perfectum autem est, cui nihil deest. Contingit autem quandoque, quod aliquis immunditiæ quidem non subjacet; deest tamen sibi aliquid ad munditiam, in quantum passionibus immunditiæ inquietatur, quæ cum tolluntur, fit perfecta munditia.*

Motus autem passionum nos inquietantium, intelligendi sunt voluntarii vel in se, vel in causa; sunt enim actus inordinati contra rectam rationem, adeoque peccaminosi, & illibatæ illi puritati, ac integerrimæ sanctitati contrarii. Hos autem qui frænaverit, iisque animam prorsus mundam, & immaculatam servarit, quis est hic? Hercule nemo. Non tamen desperet; sed omni macula peccati mundam, & nullo passionum motu inquinatam Christi animam oret, & exoret: ANIMA CHRISTI SANCTIFICA ME, per mansuetudinem tuam, ne motus iracundiæ in me exardescant, & verbo aspero, aut lingua offendam: ne ulli malum pro malo reddam; qui pretiosam animam tuam posuisti pro hostibus tuis, & pro persecutoribus exorasti. *b* Per humilitatem tuam, ne evanescam in cogitationibus meis, aut quidquam mihi amore tui, honori meo adversari sentiam, qui posuisti animam tuam non tantum in compedibus, sed & exposuisti omnibus sannis & opprobriis, etiam in hoc augustissimo sacramento, gentilibus, hæreticis, atheis, perfidis christianis saturatam. Per benignitatem tuam, qua benignissima anima tua sese omnibus sine invidia communicat, ne passio invidiæ & diabolicæ æmulationis, de bono alterius in anima mea locum habeat;

Quæ nequitiæ sunt etiam in cœlestibus, ne hæc religio præter alia concursum habeat; & inter sanctimoniales, ac filias Deo devotas, dum hæc præ alijs apud Patrem spiritualem gratia valere, frequentius & diutius audiri, frequentius sacram mensam accedere deprehenditur. Ut æmulari possimus charismata meliora, unam Dei gloriam, quam anima Christi, sancta in omnibus operibus suis spectavit, æmulantes.

Per divinam corporis & animæ tuæ, supra omnes Angelos, puritatem, extingue in me omnes illicitos motus concupiscentiæ, ut tibi casto corpore & anima placeamus, & amplexibus tuis jungamur. Et sic de cæteris.

b Ara tria animæ Christi, ut Ionathæ Davidis.

Ter-

Tertius gradus munditiæ est, ut sit omnino immaculata; erit autem immaculata munditia, cum non solum in seipso aliquis puritatem habet; sed etiam nihil est exterius quod eum ad immunditiam trahere possit; in quo summa sanctitas, omnium qui in terra miraculis, & divinis prodigiis claruere, & in Cœlo gloria sublimati sunt, consistit; si nempe ea puritate animæ non solum præditæ sint, ut ab omni nævo, & macula peccati prorsus illibatæ sint; sed & insuper ea sanctitate præditæ, ut *nihil exterius* adveniens, aut à carne, vel mundo, vel dæmone *ad immunditiam trahere possit*: non tentationes, desolationes, tribulationes, non affectus parentum, propinquorum, non illecebræ carnis, non honores, aut divitiæ: sed cum sanctissimo Apostolo dicat, & sentiat: *quis nos separabit à charitate* Christi?

Concludo cum S. Thoma: *in his tribus munditiæ gradibus*, RATIO SANCTITATIS PERFECTÆ CONSISTIT; qua qui præditi sunt, eò pertingunt, ut divino omnis puritatis & sanctitatis fonti intimè uniantur, & animæ Christi, arctius quam anima Jonathæ & Davidis conglutinentur: c *munditia* enim, ut scitè Doctor Angelicus observat, *necessaria est ad hoc, quod mens Deo applicetur: quia mens humana inquinatur ex hoc, quod inferioribus rebus conjungitur; sicut qualibet res ex commistione pejoris sordescit, ut argentum ex commistione plumbi*: d sanctitas enim puritas „ est; sicut autem impuritas na„ scitur ex contactu inferiorum, „ ut cum facies aut vestis luto „ aspergitur, vel cum anima per „ affectum inferioribus inordi„ natè inhæret; ita puritas oritur „ ex contactu superiorum, cum „ affectus ad sublimiora & nobi„ liora assurgit, & iis inhæret.

Itaque *cum summa puritas sit* „ *sanctitas*; illa sita est in puro & „ perfecto amore, & conjunctio„ ne cum Deo. Unde subdit di„ vus Thomas: e *oportet autem* „ *quod mens ab inferioribus rebus ab-*, *strahatur*; *ad hoc quod suprema* „ *rei possit conjungi*; *& ideo mens* „ *sine munditia Deo applicari non* „ *potest. Unde ad Hebræos*. 12. *dici-* „ *tur*: *Pacem sequimini cum omni-* „ *bus, & SANCTIMONIAM, si-* „ *ne qua nemo videbit Deum*; ubi „ ad perfectam unionem cum „ Deo, qua per visionem sancti, „ puritatis fonti junguntur, sum- „ ma ab omni labe puritas requi- „ ritur; ita & in nobis, ut per gratiam, & sanctimoniam sacratissimo illius corpori, & animæ copulemur.

Quare, ò anima mea, dum ad hæc Sancta Sanctorum accedis, solve calceamenta tua omnium terrenorum, & carnalium affectuum: depone omnem humanam cogitationem, omni mundanâ affectione te exspolia, omnem exue amorem proprium, ut solius Domini tui sapientia intellectum tuum occupet, ejus unius voluntas te afficiat, solius ejus amor in corde tuo regnet. Hac videlicet ratione, idem cum Christo sapiendo, & volendo, idem cum eo Spiritus, & una quodammodo anima fies, omnique pariete medio sublato, uno in corpore, eodemque corde,

c S. Thom. 22. q. 81. art. 8. d Lessius, de perfect. divin. l 8. c. 1. n. 5.

e S. Thom. cit.

cum sanctissima Christi anima commorari, & arctiori ac nobiliori vinculo quam anima Jonathæ Davidi, illi intimè conglutinari poteris.

Notum est apud mundi sapientes, quomodo per similem judiciorum, voluntatum, atque affectuum conspirationem, duobus etiam in corporibus, duabus ex animabus, unam amicitia conflat: quanto magis eodem in corpore id charitas præstabit? O *anima Christi*, haud mearum id est virium, ut unus Spiritus, & una anima fiam; sed Patris tui, quem discipulis valedictura, pro hac in te credentium unione verbis illis divinissimis compellasti: f *ut omnes unum sint sicut tu Pater in me, & ego in te, & ipsi in nobis unum sint.* Utinam precum harum efficaciam, mihi in te credentium minimo applicare digneris, ut in intimam tecum unionem, adeoque cum Patre, & cum Spiritu Sancto admittar! ideo claritatem quam dedit tibi Pater, te nobis dedisse (in hoc præsertim mirabili & amabili Sacramento) eodem in sermone declarasti, ut hac unio consummaretur in nobis. Per gratiam igitur tuam, conglutinetur tibi anima mea, ut sic amborum animæ, eodē in corpore unanimes cōmorentur. Aut potius, cede corpore anima mea, suo illud jure anima Christi occupavit; unum non capit duas. Cede tuo creatori ac Domino, & forinsecus potius, qua per ostia aut cancellos licebit, inter cœlestium aulicorum turbam, supplici poplite tantum hospitem adora.

O anima animæ meæ, per quam vivo, sine qua mortua est anima mea; Purifica me, & anima me, ut certius, quam olim Paulus, usurpare possim: g *vivo autem non ego, vivit verò in me Christus.*

Unde & illa singularis prærogativa accedet, ut ipsa animæ Sanctitas in corpus redundet, ac se diffundat; nam ut ait Augustinus: h *fieri non potest ut sanctificato Spiritu, non sit sanctum etiam Corpus, quo sanctificatus utitur Spiritus.*

Unde fit, ut corpus instar Hierothecæ venerandum sit; quodque magis stupendum, ac suspiciendum sit, ut Martyribus, Doctoribus, Virginibus, sua peculiaris laureola est, ita & singularis iis tribuatur in Cœlis, qui sæpius divino corpori & animæ per sacram communionem intimè uniti sunt. Hæc gravissimorum Theologorum sententia est. Lorinus sic ait: i *non defuere, qui affirmarunt his, qui Christi corpus sumpserint, tribuendum in corpore peculiarem quasi ornatum IN SIMILITUDINEM LAUREOLÆ, cum immortalitas ipsa corporis, tanquam proprius effectus Eucharistiæ censeatur.* Addit Vega: ideo forsan in hujus rei typum, olim altare laureola cingebatur, ut hanc ritè communicantium Laureolam exprimeret; cui cogitationi adstipulatur Celada in Judith. Tom. 1. verbo *Eucharistia.* Hautin. de Sacramento amoris.

f Ioan. 17. v. 21.

g Galat. 2. v. 20. h S. Aug. l. de bono viduit. c. 6. i Lorin. act. 2. v. 11. apud vegam Theol. mariana palæstra. 21, certam. 5. n. 1487.

§. II.

Corpus Christi salva me.

MIrabile fuit commentum, insolens inventum, & inauditum testamentum gloriosissimi Antistitis Genuensis, S. Francisci Salesii, k qui cum adhuc adolescens Patavii, ubi jurisprudentiæ dabat operam, acuta febri propè ad extrema deductus, cerneret præscindi spem (quam ingentem conceperat) bene de republica merendi dum viveret, voluit saltem prodesse post mortem, quà posset; ideoque Universitatis illius medicis proprium suum corpus ad anatomiam legavit; credo ut ex eo omnes aliorum latentes in corpore humano morbos explorarent, & sic omnium saluti, impendio corporis sui consuleret. At quantò nobiliorem & excellentiorem l anatomiam amor Jesu in salutem nostram instituit, qui sacratissimum corpus suum, quod transiit benefaciendo, & sanando omnes, tradidit vivum crudelioribus manibus judæorum quam Anatomicorum, per omnes nervos & fibras dilaniandum; nec semel tantum: sed & amabili testamento, hoc millies & millies saluti nostræ donavit, ut ex eo, non ut multi qui indigne tractant, crudeli laniena rursus crucifigentes filium hominis; sed spirituali anatomia in sano ac sancto hoc corpore, omnes animarum nostrarum morbos scrutemur, atque inde medelam, & salutem consequamur.

Offert hic sese mihi primum, m *caput* illud auro optimo præstantius, quod quo in pretio habendum, qua veneratione excipiendum, paucis videamus. Inter humani corporis membra, caput præstantiâ & dignitate principatum obtinet, & arcis instar, ac capitolii, cæteris præeminet; unde naturæ ocellus Plinius: n *hanc habent sensus arcem, huc venarum omnis à corde vis tendit, hic desinit. Hic culmen altissimum, hic mentis est regimen.* Eodem spectat illud Principis Philosophorum, o qui *CAPUT* asserit *membrorum omnium humani corporis esse præcipuè divinum, & sacrum, cum sit principium cogitationis*, & operationum omnium. Hinc Varro *caput* dictum credidit, quod ab eo *nervi initium capiant*, per quos in corpus, omnes vitæ sensus, & motus derivantur. De quo præstat audire sanctiori stylo Divum Ambrosium sic differentem: p *CAPUT est, quod fovet membra omnia, dirigit, atque implet sensibus; inde ductus venarum, meatusque Spiritus, sanguinis vires in totius partes corporis derivantur: lustrat omnia, ornat omnia. Sublato capite, corpus sine nomine est: non agnoscitur, nec ulla superest usura vivendi*; propterea qui in aliquo damnantur crimine, tanquam ii qui proposito humanæ moderationis exciderint, formam quoque humanæ conditionis jubentur exuere: reciso enim capite, reliqui corporis truncus, bestiarum corpori com-

k S. Franc. de Sales corpus suum legat medicis in anatomiam. l Anatomia spiritualis Corporis Christi.

m Caput Christi. n Plinius l. XI. c. 37. o Arist. l. 1. de nat. animal. c. 11. p Amb. in psal. 118. octav. 20.

paratur: & sapientiæ arce fraudatur, qui sapientiæ rationem tenere non potuit: q *in capite enim est vigor vitæ, in capite est gratia venustatis.*

Quæ omnia, ut verissima in corpore humano experimur, longè potentius caput Christi, quod nostrum est, cujus membra sumus, in animas nostras operatur. r *ipse est CAPUT corporis Ecclesiæ*; ubi idem Doctor: *MYSTICUM CAPUT Christus est, quia omnia in ipso constant, & ipse est CAPUT Corporis Ecclesiæ. Hoc CAPUT qui amiserit, vivendi usum habere non poterit.* Tum similitudine serpentis inducta, *hoc CAPUT, humani servate serpentes: Etiamsi omnia membra cædantur, totum uratur corpus incendiis, mergatur profundo, hoc tamen CAPITE CUSTODITO, vita integra est: nemo enim potest perire, cui non sublatus est Christus CAPUT; Ex quo omne corpus per compaginationem, & colligationes subministratum & copulatum, crescit in incrementum Dei.* Hoc caput arca est omnium thesaurorum Dei, hoc caput fons & scaturigo est omnium gratiarum, hoc caput paradisus est deliciarum, & hortus sanctarum animarum. Hoc caput gloria est generis humani. s *Caput illud* inquit Bernardus *angelicis Spiritibus tremendum densitate spinarum* (pro te) *coronatum*, caput dignum cingi rosis & liliis, quia ipse est *flos campi & lilium convallium.* Caput illud dignum coronari lauro & auro, *corona aurea super caput ejus*, quia omnia ipsius sunt. Caput illud dignum redimiri, gemmis & adamantibus, *corona de lapide pretioso*, quam Martyribus promisit: quia ipse est caput Martyrum. Hoc caput dignum coronari *corona stellarum duodecim*, circumdari solis radiis. Hoc caput, hic vertex spinis coronatus, *factus est tibi speculum patientiæ, & præmium patientis.* Hoc dum in ara cordis tui conquiescit, attentius contemplare animula vana & vaga, quæ tot horas ante fragile crystallum fallacem formam tuam speculando, crispando, calamistrando, cerussando, floribus caput tuum adornando, insumis: noli posthac sequi filias hujus sæculi, in opprobrium Dei luxuriantes, & clamantes: t *coronemus nos rosis antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra*; sed omni capitis ornatu deposito, cum S. Elisabetha, erubesce *sub spinoso capite membrum fieri delicatum*, & verticem gestare ornatum. Dic cum mellifluo Bernardo:

v *Salve CAPUT CRUENTATUM*
Totum spinis coronatum,
Conquassatum, vulneratum,
Et tam dire verberatum.
Meum hoc quam disparatum!

Questus olim, & etiamnum benignissimus Jesus: x *vulpes foveas habent, & volucres Cœli nidos; filius autem hominis non habet UBI CAPUT SUUM RECLINET*; fractis & conscissis omnibus membris, caput illud spinis lacerum, nullam invenit mollem culcitram, non olorinum cervical, in quo reclinet.

Reclinatorium & quidem *aureum,*

q Ibid. r Ad Coloss. 1. vers. 18. Amb. cit.

s Bern. serm. 77. in cant. sap 2. v. 8. t Bern. serm. s. de omnib. Sanctis. v Bern. in Hym. de pass. x Luc. 9.

rum, stratum charitate, optat animam tuam, cervical sibi commodum, postulat cor tuum; sed quia ibi nidificant & habitant Spiritus nequam, suggestiones & affectiones pravæ, *non HABET UBI CAPUT RECLINET.* S. Ambrosius: y *volucres Cœli*, Dæmones intelligit, *quæ frequenter ad nequitiæ spiritualis similitudinem derivantur, veluti nidos quosdam struunt in pectoribus improborum; & ideo Filius hominis, quia abundavit iniquitas, non habet ubi CAPUT SUUM reclinet*; z sed ubi mentem candidam, animam innoxiam, cor immaculatum nactus fuerit, ibi aptum capiti suo pulvinar reperit: *CAPUT enim Christi, Deus est: qui ubi mentem probavit innoxiam, super illam quodammodo vim suæ Majestatis inclinat.*

In anima, in domo; ubi nidificat invidia, ira, discordia, non habet Deus pacis & dilectionis, *ubi Caput suum reclinet.* Tu Antistes in diœcesi caput es, tu Prætor in republica caput es, tu Paterfamilias in domo, uxoris tuæ, & domesticorum caput es, subditos inter se, & domesticos vides dissidentes, rancore, & furore omnia perturbas, dum caput illud, cujus membra sumus, cogitat cogitationes pacis, cui in pace factus est locus, ubi caput suum reclinavit.

a Quando Gregorius IX. Vir sanctissimus, populi tumultum sedare nequiret, sed cum perfido Imperatore Frederico in caput suum, totiusque Ecclesiæ conspirarent, Apostolorum *Petri & Pauli capita* sumpsit in manus, & è sublimi cunctis exhibens spectanda, orationem habuit commiseratione plenam, fluentibus ubertim lacrymis, tantum Thesaurum civibus commendans, ne finerent in Barbarorum rabiem devenire. Qua potenti peroratione, & pathetica sanctorum Capitum scena, omnes tumultus sedavit, animosque ad sacra illa pignora suo sanguine propugnanda, inflammavit. Quam mortua & arida Apostolorum capita urbi Romanæ pacem & tranquillitatem peperere; non potuit illud etiamnum spirans, Sacrosanctum Christi caput in domum tuam, in animam tuam, expulso omni livore, rancore, & perturbatione tranquillam pacem inducere? si non vestri, saltem ipsius amantissimi Sponsi misereremini, ne illum diutius ante ostium pulsantem, præ tumultu qui intus est, non audiatis, & sub dio, & frigore, tam charum & pretiosum caput excludatis.

Sponsus ardentissimè optat introitum ad cubile Sponsæ suæ, pulsat & clamat: *Aperi mihi soror mea Sponsa*; nec modò Cant. 5. v. 1. amatoriis blanditiis allicit; ut in penetrale cordis tui admittatur; sed efficaci perurget argumento, ex iis quæ foris patitur incommodis, à Gentibus, Judæis, Hæreticis, & perfidis Catholicis, quorum aditu exclusus, indigna patitur, Aptè ad rem nostram Rupertus: b *dilectus meus foris est, sub dio est, tectum non habet. Domum ergo jam non habens suam, & nondum adeptus alienam; id est à Judæis jam repulsus, & gentibus nondum cognitus* (& à pravis Catho-

y Sanctus Ambrosius in cap. 9. Lucæ
z Ambrosius ibidem. a Sapiens fructuosus lib 4.

b Rupert. l. 5. in cant.

licis

licis exclusus) *quodammodo stans foris, & pulsans, rogat intus suscipi, & hæc vox dilecti mei pulsantis,* c *APERI MIHI SOROR MEA. &c. Quam ob causam? videlicet quia CAPUT MEUM PLENUM EST RORE, & cincinni mei guttis noctium:* d *Extraneus quippe fratribus meis & peregrinus filiis matris meæ. Et sicut ejus qui foris est, & tectum non habet, CAPUT PLENUM EST RORE, & cincinni pleni sunt guttis noctium, ita opprobria exprobrantium ceciderunt super me. Et sicut me extra portas suas,ut crucifigerent, ejecerunt; ita de cordibus suis longè fecerunt. Et sicut faciem meam conspuerunt,ita pertinaciter blasphemias in caput meum jactitant,& cincinnos meos commaculant.*

Hoc venerandum caput sputis deturpatum, calumniis dehonestatum, sudore, & sanguine oppletum, nonne tibi cœlesti rore plenum videtur? quid illum per mensem, & annum sub dio stantem, pulsantem, clamantem sub tectum tuum non admittis? e HOC EST CAPUT ILLUD, inquit Ambrosius, *quod æstu mundi nescivit arescere.* HOC CAPUT *sibi abundat; rorat aliis; & bene abundat* CAPUT CHRISTI, *qui plenus est, nec liberalitatibus exhauritur suis, aut diuturna deficit largitate.* Tum capillos & cincinnos Nazareni nostri describit, è quibus vel unicus crinis, hoc tam divino rore madens, sat est ut cor nostrum vulneret, quia mille mundis pretiosior. Hoc pulcherrimum capitis capillamentum hos cincinnos amore invicem colligatos,& gratiæ,omniumque virtutum fulgore radiantes, *non calamistris compositos,& varia arte digestos ait; sed multiplici crispante virtutum nitentium gratia refulgentes.* Quare aperi, & remove pessulum pigritiæ, pusillanimitatis, anxietatis, quod dignus non sis, ut veniat sub tectũ tuum. Fateor, sed aperi, ut animam tuam aridam, cœlesti rore, quo caput ejus plenum, irriget, & gratiæ fluentis reficiat: f *Aperi mihi soror mea, inebriabo te guttis meis; non accedo sterilis, sed madens suaviter, illabente rore gratiarum. Ros tibi fluet,& Deitatis meæ instillabo arcana.* CAPUT MEUM PLENUM EST RORE: *ipse est ros,ipse illabitur anima,& ejus medullas irrigat.*

Hoc tam venerandum & amandum caput,ubi sub Eucharisticis speciebus, cor tuum subit; viva fide, firma spe, ardenti charitate complectere, & omni pronus reverentia venerare. g Felix anima, *felix membrum,* clamat Bernardus, *quod huic adhæserit per omnia* CAPITI, *& sequetur illud quocumque ierit;* sive per consolationes sive per desolationes duxerit. Et mox: h *mihi omnino adhærere tibi bonum est.* O CAPUT GLORIOSUM, ET BENEDICTUM IN SÆCULA, *in quod & Angeli prospicere concupiscunt.*

Quanta in veneratione & honore, quanto populi concursu i caput S. Joannis Baptistæ præ-

c Cant. 5. v. 2. d Psal. 68. v. 9.
e Amb. l. 3. de Virgin.

f Gillibal. serm. 43. in cant.
g Bern. serm. 1. in cap. jejunii.
h ibid. i Ferraudus de reliquiis.

cursoris domini Ambiani visitur, & frequentatur mortuum & exsangue, ob præstantem quæ illud inhabitavit animam, & organum fuit cœlestium operationum.

Sed de hoc divinissimo capite, vivido, spiranti, glorioso, quid sentitis? multis inaudita, quæ de Doctore Seraphico referuntur. k Cum Martinus Suessanus orationem panegyricam haberet in laudem divi Bonaventuræ; recensitis pluribus prodigiis, id subjunxit! non committam ut silentio præteream, stupendum ac memorabile quiddam: dum corpus hoc venerabile, transferretur ad novam Ecclesiam, centesimo & sexagesimo ab obitu ejus anno, reliqua corporis ejus parte alioqui exesâ, atque corrosa, *CAPUT tamen solidum habens, capillamentum, labia, dentes, & lingua in nullo à vitali statu, aut colore demutata, reperta sunt.* Erat profectò divinæ clementiæ, illud caput cœlestium scientiarum, & divinarum cogitationum arcem, & os illud à putredine servare, quod in salutem fidelium, & laudes Deo concinendas celeberrimum fuit.

Ecquis non beatum se existimaret, si hoc sacrum caput oculis contueri, osculo venerari, manibus contingere daretur? Aliud, & infinities majus, ac excellentius vobis concessum est, ut divinissimum Christi caput, in quo tota divinitas, & *Sanctissima Trinitas* conquiescit, non dico osculo venerari, manibus contrectare, sed intra intima viscera recipere, ulnis animæ complecti, & cordis sinu recondere valeatis; quo omnes corporis sensus; & mentis facultates advocandæ, ut

k P. Petau, Annal. anno. 1274. n. 29.

excellentissimos admirationis, agnitionis, humiliationis, protestationis, venerationis, adorationis actus eliciatis.

Lucent in hoc Deitatis capitolio, l *oculi* Domini, duæ fenestræ lucis æternæ; nam ut Hieronymus testatur: m *igneum quiddam, & siderium radiabat ex oculis ejus, & divinitatis Majestas relucebat in facie.* Optici, & Anatomici, oculum cum suis tunicis, fibris, humore crystallino, aqueo, vitreo, considerantes, miraculum naturæ appellant; Hæc organa perfectissimè à S. Spiritu efformata, divinitate informata fuere, & immensus essem si iis immorarer. Dixisse sufficiat: n OCULI DOMINI *multò plus lucidiores Sole*;

Testis oculatus religiosus sacerdos, ut gravis auctor commemorat, ingenti desiderio scire exoptabat, quid sibi vellent ea verba Gen. 49: o *pulchriores sunt* OCULI *ejus vino.* Voti cœlitus compos factus: dum Sacris operatur, vidit in sacro calice, Christi faciem, ejusque oculos tanto lumine radiantes, ut mundum universum, etiam in mediis tenebris, longè uberius quam vel *mille Soles* possent illustrare.

Hi oculi, ubi omni lucernâ clariores, interiorem Jerusalem scrutantur, & omnes angulos, ac recessus luce sua lustrant, & collustrant, quanta necesse est, tibi confusio, pudor, erubescentia suboriatur: quas non sordes, quæ monstra effrenium passionum, brutorum affectuum, quæ Augyæ stabula reperiet; sed confidite:

l Oculi Christi. m Hieron. in Matt. cap. 21. n Eccl. 23. o Corn. à lapide in c. 43. Ezech. pag. 383.

ocu-

Oculos illos immensa sua charitate in morte clausit, dissimulans peccata hominum, ut eos redivivos Patri pro nobis aperiat, & in hoc amabili Sacramento divinis suis oculis potentius, ac penitius, quam olim Zachæum è sycomoro, Matthæum in telonio, Petrum in Caiphæ domo respiciat.

Chrysologus oculorum Christi, vim, & virtutem describens, in illa verba Matth. 9: *vidit hominem sedentem in telonio* ait: p *vidit hominem Jesus*; *sed plus* DIVINIS OCULIS, *quam humanis*: quem ut vidit Dominus, ita Matthæum perstrinxit, & radiis ex iis emicantibus everberavit, ut ad omnia humana caligaret, & solum Jesum agnosceret: q *vidit illum Deus, ut ille videret Deum.* Quid mirum, omnem animi noxam evanescere, r ubi oculi Domini multò plus lucidiores Sole, in eum evibrantur? f vidit illum Dominus misericordiæ oculo; non justitiæ censorio ac severo, *ut peccata hominis non videret.* Blandæ matris indulgentia, in filio, quem nimio amore deperit, nævos, & maculas non videt: aut si videt, dissimulat, & connivet.

O Domine Jesu, quando dignaris vile cordis mei tugurium subire, hoc benigno oculo me intuere: t *respice in me, & miserere mei*; quæ potissimum sub epulis Eucharisticis ardentissimè expendit, & ingeminando proponit Divinus Doctor Augustinus: v *de Deo dicimus*, RESPEXIT ME, *quid est* RESPEXIT ME? *ante enim te non videbat? aut rursum attendebat, & precibus tuis commotus est, ut in te* OCULOS *mitteret? videbat te & ante: sed respexit me, dicis, dilexit me, & homini qui te videt, dicis, & rogas eum, ut misereatur tui*, RESPICE ME! *quid est* RESPICE ME? *dilige, attende, miserere mei.* Respice me Domine, ut diligam te. Ante faciem Solis, vides nivem colliquescere, glaciem resolvi; sed oculi Domini faciunt etiam saxa liquescere, rupes mollescere. Supra omnem glaciem, & crystallum, in durissimam petram, pectus PETRI obriguerat: x *conversus Dominus* RESPEXIT PETRUM, derepente omnem rigorem, instar nivis, ac ceræ, in amarissimas lacrymas fecit colliquescere; magno quippe teste Gregorio: y *cordis duritiem, cum respicit, emollit.*

Quantumvis obdurati corde, & animo insensibiles, ante hunc Eucharisticum Thronum gratiæ vos prosternite, & amabilem hunc Dei oculum vobis intentum, & intima cordis penetrantem, attendite: z *hic solus insensibilitatis vestræ duritiem, cum respicit, emollit*; quo fiet, ut cum Zachæo, & Matthæo, eum cordis hospitio excipere mereamini.

Qui volet, ad hujus amabilis hospitis a os, & labia contemplanda se impendat, & clamet cum Sponsa: b *osculetur me osculo ORIS SUI*; quod dum ardenter expetit, non aliud quam eum in Eucharistia suaviari, & amplexari concupiscit: c *ne quis*, ait Theodoretus, *osculorum vocabulo per-*

p Chrysol. serm. 30. q Ibid. r Eccl. 23. f Chrysolog. cit. t Psal. 24. v Aug. in psal. 63. sub finem.

x Luc. 22. v. 61. y S. Greg. l. 8. mor. c. 8. z Ibid. a Osculum Christi in Eucharistia. b Cant. 1. v. 1. c Bern. Theodor. in cant. v. 1.

turbetur, consideret, quemadmodum mystico Sponsi tempore, SPONSI CORPUS suscipientes complectimur, & OSCULAMUR, atque oculis cordis imponimus, & animo, & cogitatione quasi COMPLEXUS quosdam effingimus, atque ipsum nos amplexari putamus, & SUAVIARI.

In eundem sensum Lucas Abbas, d non aliud asserit esse Communionem corporis, & Sanguinis Domini, quàm Christum osculari? OSCULUM CHRISTI inquit, per corporis & sanguinis gustum, anima suscipit.

Ferventer verò, & frequenter hoc osculum desiderantibus, favet versio Hieronymi, qui legit: osculetur me osculis oris sui. Quorsum hoc? quoniam castum illud, ac divinum osculum, præ suavitatis dulcedine, & amoris ardore, tantum abest ut exosculantem satiet, ut majori desiderio inflammet, & accendat. Ideo ait Lucas Burgensis: e *Carnali amore vigenti, ac viventi, non satis est aliquando expectet conjunctionem cum amato suo, sed frequenter expetit, nec facile potest satiari. Quanto minus sufficere nobis deberet, ut castam illam, puram, dulcem, atque amabilem nostri cum pulcherrimo, benevolentissimo, & amore dignissimo sponso Christo aliquando solum requireremus? oporteret nos quotidie altaribus & pyxidibus sacris supplices adhærere, constanter precari Sponsum, donec in ejus amplexus, atque* OSCULA *daretur irruere. Atque idcirco Sponsa non ait, osculetur me osculo, sed* OSCULIS, *numero plurali.* Disertè Ambrosius, cum Origene: f *non unum osculum quærit, sed plura oscula, ut desiderium suum possit implere.*

Mirum, & stupendum est, quod Simon Leprosus, Christum domi suę excipiens, à lepra mundatus non sit. Relationem deducit D. Gregorius Nyssenus ex verbis Domini, sic eum redarguentis: *intravi in domum tuam*: OSCULUM *mihi non dedisti.* Ubi sanctissimus Antistes: g *neminem vult eorum qui salvi fiunt, expertem esse* HUJUS OSCULI: *est enim* OSCULUM (divinum) *purgamentum cujusque sordis. Quamobrem mihi videtur Dominus hoc exprobrasse Simoni leproso,* OSCULUM *mihi non dedisti. Revera enim fuisset emundatus ab ægritudine, si ore attraxisset puritatem.* Convaluisset utique.

Nam si Romualdus, h cujusdam intolerabilem morbum *uno pepulit osculo,* quid faciet osculum Christi? quid casti amplexus, quibus anima in sacro illo Eucharistiæ Epithalamio unitur. Divinè, ut addecet, in hoc amoris mysterio S. Ambrosius: i *venisti ad altare, vocat te Dominus Jesus, vel animam tuam, & ait:* OSCULETUR ME OSCULIS ORIS SUI. *Vis ad Christum* (hæc) *aptare? nihil gratius? vis ad animam tuam? nihil jucundius. Osculetur me. Videt te mundum ab omni peccato, ideo te Sacramentis cœlestibus dignum judicat, & ideo invitat ad cœleste convivium, animam, quæ ad altare Dei possit accedere. Quid enim est altare, nisi forma corporis Christi?*

d Lucas Abbas cant. 1. l. 2. e Lucas Burg. serm. 13. de divin. unione.

f Amb. l. de Isaac & anima c. 3. Orig. in cant. c. 1. g Greg. Nyss. hom. 1. in cant. h Petrarcha de vita solit. l. 2. t. 3. c. 16. lib. 5. i S. Amb. serm. de Sacram. ad Neophitos, c. 2.

sti? videt mirabilia magna, & ait: OSCULETUR ME OSCULIS ORIS SUI, *hoc est, osculum mihi sponsus Christus infigat;*

Ad hoc osculum toto desiderio exæstuans virguncula Agnes, Agno nupta, clamabat: k *quem cum amavero casta sum, cum tetigero* (& osculata fuero) *munda sum; cum accepero, virgo sum.* Origenes verò sic ait: l *hoc est verius, propriusque, & sanctius* OSCULUM, *quod à sponso, Dei verbo porrigi dicitur Sponsæ puræ, scilicet animæ perfectæ: cujus rei imago est illud osculum, quod in Ecclesia sub tempore mysteriorum nobis invicem damus,* quo innuitur castum osculum, & virginei amplexus, qui inter Christum & animam, in hoc sacro Epithalamio intercedunt.

Oscula amantum, maxima amoris incentiva sunt, & fomenta, dum spiritum & animam sibi mutuò inspirant, quæ Augustinus inter amicitiæ argumenta, & unionis mutuæ documenta potentissima describit: m *his atque ejusmodi signis, à corde amantium, & redamantium, procedentibus, per os, per linguam, per oculos, & mille motus gratissimos, quasi gemitibus conflare animos, & ex pluribus unum facere.* Quod autem suum alter alteri spiritum, & animam, per oscula inspirent, sic tradit Ambrosius: n OSCULUM *est, quo invicem amantes sibi hærent, & velut gratiæ interioris suavitate potiuntur. Per hoc* OSCULUM *adhæret anima Deo Verbo, per quod Spiritus transfunditur* OSCULANTIS: *sicut etiam hi, qui se* OSCULANTUR, *non sunt labiorum prælibatione contenti; sed spiritum suum sibi videntur infundere.*

Nemini hic carnalis osculi, ac libidinosi amplexus cogitatio obrepat: nemo dum casta animæ, & verbi oscula in nuptiis Eucharisticis tractamus, mentem ad obscœna, & spurca advertat: carnalia enim oscula, vel ipsi gentiles, ut fomenta libidinis detestanda censuerunt. o Socrates, ut scribit Xenophon, *pulchrorum oscula, & obtutus vitare penitus jubebat; utpote quæ pejus scorpionibus, & phalangiis venenum infundant.*

Memini me legisse illud; p ut frater fratrem carcere detentum, supplicio eximeret, extremum illi quasi valedicturus, inter osculandum, nucem avellanam præsenti toxico plenam, ori impulsuit, qua confractâ venenum hausit, & exspiravit. Potentius, per oscula, virus Dæmon inspirat, ut animam interimat. Exemplo Socratis utitur S. Isidorus Pelusiota: q *cum Socrates quemdam formoso adolescenti* OSCULUM *figentem conspexisset: hic,* inquit, *facile gladiatorum cuspidibus innataret, atque in ignem insiliret: qui scilicet tantum in seipso incendium, per* OSCULUM *incitare minimè dubitavit.*

Sanctus Eucherius, ex ipso Cicerone, appellat osculum, r arrham peccati, additque esse *morsum Diaboli,* maximè venenatum,

k Breviar. Rom. 21. Ian. l Origen. hom 1. in cant. m Aug. l. 4. conf. c. 8. n Amb. l. de Isaac & anima.

o Xenophon. l. 1. memorab. dict. Socr. p D'Ancre L'in constante du monde. q Isidor. pelusiot. l. 3. ep. 66. r S. Eucherius hom. initio quadrag.

& mortiferum. Et S. Basilius, lib. de vera Virgin. Ethnicorum au-ctoritate fultus: *formosorum*, inquit, OSCULA *cavere oportet, non secus quàm animalium venenatorum morsus: diffunditur enim venenum ex* OSCULO *per totum corpus.*

Quare longe ab hoc divino Epulo, à castis sponsi amplexibus arcendi, qui carni & sanguini serviunt. In hos acuto stylo exsurgit Hieronymus: f *dic Sacerdos, dic clerice, qualiter eidem labiis filium virginis* OSCULARIS, *quibus* OSCULATUS *es labia meretricis? cum Juda*, OSCULO *Dei filium tradis.*

Quod & ad communicantes spectat; nemo qui fœtentem habet animam, cum viro honesto propius agere, nedum osculari auderet. Chrysostomus hom. 3. in Epist. ad Ephes. t *Regem utique non audeas* OSCULARI, *si quidem os tuum oleat graviter; & Regem Cœlorum impudens* OSCULARIS, *anima tua vitiis olente.* Celeberrimus iste religione & eruditione Cancellarius Galliæ, Joannes Gerson: v *Quare non recogitas sacerdotium tuum? ratione cujus fas est quotidie filio Dei, & hominis*, OSCULA *dare, & amplexus cingere, ipsum gestare, contrectareque manibus, qui mutavit te in se, ut sis ipse in eo, & ipse in te. Væ mihi, quantum vereor illud improperium frequenter impingi posse mihi. O Juda?* OSCULO FILIUM HOMINIS TRADIS. *Prohibeat à servis suis hoc improperium Deus, faciens ut homo dignitatem hujus* OSCULI SACRAMENTALIS *semper attendat eminentiorem esse, quam fuerit præsentia corporalis*, dum se

f Hier. citat. à Suare. 3. part. q. 66.
t Chrysostom. hom. 3. in Epist. ad Ephes.
v Gerson. super magnificat. t. 2. Alphab. 81. lit. 2.

matri Virgini, & castissimo sponso Josepho dedit exosculandum.

Quemadmodum electis Christi sponsis accidisse legimus, quas inter, sanctissima Gertrudis sic de seipsa loquitur: x feriâ tertiâ „ Paschæ dum communicans de- „ sideraret à Domino, ut per idem „ Sacramentum vivificum reno- „ vare dignaretur in anima ejus „ matrimonium spirituale, quo „ ipsi in spiritu erat desponsata: „ Dominus blandâ serenitate re- „ spondit; hoc, inquiens, indu- „ bitanter faciam, sicque dignan- „ tissimè inclinatus ad eam, blan- „ dissimo affectu eam ad se ad- „ stringens, *osculum prædulce animæ ejus infixit; per osculum* qui- „ dem renovans in ea interiorem „ spiritus unitatem; per ample- „ xum verò imprimere videbatur „ pectori ejus monile quoddam „ splendidissimum, gemmis pre- „ tiosis mira vermiculatione ex- „ ornatum; per quod reformavit „ in ea quidquid caro vitiaverat, „ & quidquid neglexerat in exercitiis spiritualibus. Exclamare hic libet cum B. Laurentio Justiniano, Patriarcha Veneto: y *cujus vel ferreum pectus, aut adamantina mens non liquescat præ devotione, cum Deum sibi, & se Deo senserit corporaliter unitam? non capit cor, lingua deficit, humanusque sopitur sensus, ad investigandum tanti arcana mysterii. O quantæ ibi deliciæ, quantus ardor, qualia verba, quam vehemens amor, quam* CASTI AMPLEXUS *gustantur*, & oscula delibantur? ad quæ, omnes carnales deliciæ viles, & bru-

x l. 4. divin. insinuat. c. 29. — y Laur. justinian. lib. de disciplina monast. cap. 19.

tales, horrori sunt, & abominationi.

Ita refert Blosius, z Christum „prædictæ Gertrudi dixisse: „quando me tibi communico in „Sacramento altaris, blandior tibi per amplexus, & oscula. Atq; „hæc delectatio major est, quam „sint omnes delectationes, quas „unquam aliqui potuerunt experiri in amplexibus, & osculis „humanis: nã delectatio illa vilis est, atq; cum tempore transit; suavitas verò unionis illius, „qua mihi uniris in Sacramento „altaris, nobilissima, atque purissima est, nec unquam deficit, „aut tepescit; sed quanto sæpius „renovatur, tanto efficacius vi„get in æternum.

Quæ domestico exemplo libet confirmari. a Jacobus Alvarez de Paz, insigne lumen Societatis nostræ, rerum spiritualium scriptor eximius, cum alias sæpè sublimis à terra, & igneo quasi fulgore, corpore circumfusus apparuit, tum maximè cum ad aram faceret. Quondam sacra celebrantem, visus est Christus *suavissimè amplexari*: & fassus ipse est, affectus vehementiâ se tum propè fuisse confectum.

Ulterius scrutari in hac divina anatomia libet sacratum pectus, quod à Bernardo dicitur b *Thronus Trinitatis, arca lætæ charitatis*, & in eo, amabile c *cor Jesu*, pharetram illam ardentium jaculorum, officinam charitatis, fornacem amoris, cujus ignes cum celare non posset, adhuc calente mortui corpore, in apertum erumpi voluit. Redemptor noster gravido parturiebat pectore cœlestem cupidinem, dum ecce, d unus *lancea latus ejus aperuit*; quod subtiliter scrutatur Augustinus, dicens: e *vigilanti verbo Evangelista usus est*, ut non diceret, *latus ejus percussit, aut vulneravit, aut quid aliud, sed aperuit. Ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur*; quo amor corde conclusus, in lucem prodiret; ut in ardenti ecstasi mellifluus Bernardus cor Jesu, cordi suo apprimens, exclamavit f *propterea vulneratum est COR CHRISTI, ut per vulnus amoris invisibile videremus*.

O si hoc amabile cor Jesu in terris etiamnum spectabile asservaretur, quod *cor apertum ad diligendum*! in ultimam Thulen, ad divisos orbe Britannos pia mortalium turba, ad illud contemplandum excurreret, & in has tenerrimi amoris voces erumperet: g *quis illud COR tam vulneratũ non diligat? quis tam amantem non redamet?* hoc enimverò potiori jure usurpare potestis, dum citra longa ac molesta itinera, non ad contemplandum; sed amplexandum cor Jesu in Eucharistico epulo vobis porrigitur.

Prodigium est, non naturæ, sed divinæ gratiæ, & ineffabilis in sponsam suam indulgentiæ, cor Seraphicæ Theresiæ h quod etiamnum Abulæ, crystallo includi & contineri haud potest: fervet perpetuo, atque ebullit, amoremque suum adhuc exhalat, proindeque carcerem suum veluti frangit, ut exæstuare liberius possit, atque adhuc, vel sine anima Deum amare.

z Blosius in conclavi animæ fidel. c. 6.
a Alegambe in Bibl. scr. soc. b Bern. in hymno de pass. c Cor Christi.

d Ioan. 19. e Aug. tr. 120. in Ioan. f Bern. serm. de pass. c. 3. g Bern cit. h Silv. petra sancta. Thaumasiæ to. 3 c. 12

Nec minus ſtupendum cor Auguſtini, ſedes & domicilium ſacri amoris, à morte in cineres non redactum, ſed quotannis aræ impoſitum ſubſilire, & palpitare conſpicitur; ad quæ miranda ſpectacula, & ſpectanda miracula, infinita hominum confluit multitudo.

Sed vobis intento digito hic præſentem ipſam amoris fornacem, unde flammas conceperunt, in arâ oſtendo, & ipſe Auguſtinus non aliunde ſe exarſiſſe diſertè fatetur: i *quid eſt hoc quod ſentio? quis eſt ignis, qui calefacit COR MEUM? quæ eſt lux, quæ irradiat COR MEUM* (& quidquid in angulis latet, manifeſtat) *O ignis, qui ſemper ardes, & nunquam extingueris! accende me. O lux, quæ ſemper luces, & numquam obſcuraris, illumina me. O utinam arderem ex te!* væ iis qui ardent alio igne, & *non ex te!* Has faculas è corde tuo, cœleſti quodam enthuſiaſmo ejaculare. Hoc ardentiſſimum cor, cordi tuo frigidiſſimo viva fide, & ardenti charitate apprime, hoc pientiſſimo affectu k *totum COR MEUM flamma tui amoris accendat: nihil in me relinquatur mihi, nec quo reſpiciam ad meipſum; ſed totus in te, tanquam inflammatus à te.* O bone Jeſu, quando ignea illa fornax cordis tui, intra cordis mei anguſtias exarſerit, quidquid eſt fœni carnalis concupiſcentiæ, quidquid ſtuppæ vanitatis, quidquid fomitis amoris mundani, & affectus creaturarum, hic ignis conſumens, totum exurat, & abſumat, *ut nihil in me relinquatur mihi, niſi inflammatum à te.*

i Auguſt. ſoliloq. cap. 34. k Auguſt. in Pſal. 127.

Quiſquis frigus cordis ſui incuſat, quiſquis gelu pectoris ſui liquefieri deſiderat, recipiat ſe intra cor Jeſu, illic moretur, & ſedem figat, experietur illud Bernardi: l *O quam bonum, & quam jucundum habitare IN CORDE hoc;* dicamus & nos cum divo Bonaventura, cujus latus præ deſiderio apertum, ut hoc ſacratiſſimum cor acciperet: (l) *bonum eſt nos hic eſſe: faciamus hic tria tabernacula,* memoriæ unum, tam ingentis amoris monumenta recolendo; intellectui alterum, appretiando & expendendo; voluntati tertium, ferventiſſimè tantum amorem diligendo: *ibi* inquit, *volo quieſcere, & vigilare. ibi loquar ad cor ejus, hic erit requies mea in ſæculum ſæculi.* Iſtic loquar ad cor amoris fontem, ardoris Ætnam, & dicam:

m *Cordis mei COR DILECTUM,*
In te meum fer affectum:
Nullum modum das amori,
Mille mortes optas mori
Flamma deſiderii.

Scrutare, & rimare hoc dilectiſſimi Jeſu corculum, quod primo conceptionis inſtanti, tanto dolore, & angore oppletum fuit, quantum in horto pertulit: & Mariani uteri clauſtris prorumpi exardeſcebat, ut omnibus venis ſuum nobis ſanguinem propinaret, & amorem teſtaretur, ac tandem n *cum in ſumma crucis eſſet amaritudine, nihil exivit de* EJUS CORDE *niſi dulcedo*, quæ nobis communicatur.

Si fortè ad hæc mutus, & elinguis es, nec habes quod ad tam amabile cor loquaris, excitet te

l Bern. c. 3. de paſſ. (l) Bonav. in Stim. part. 1. c. 1. m Bern. in hymn. n Bern. de paſſ. c. 12.

ardor

ardor S. Philippi Nerii, qui cum ad aram eò devenisset, ut hoc Jesu corculum intra suum sumpturus esset, secedebat è sacello domestico minister, secedebant & qui aderant; tum clausis probè fenestris omnibus, clauso & ostio, per duas horas, eoque amplius in suavissimos affectus, in inflammata desideria, in calidas lacrymas, & suspiria, in flagrantia eloquia prorumpebat, ut non rarò illud Psaltis regii usurpare posset: o *cor meum dereliquit me*, & cordi Jesu locum cedit.

Ita habebat quod loqueretur ad cor Jesu B. Joanna, Princeps Lusitaniæ, p dum triduo sanctioris Hebdomadæ, quo sanctissimum Sacramentum expositum, noctu & diu, amores suos ad conspectum solum pasceret, & loqueretur, & vicissim cor illud, ad cor suum loqui avidissimè auscultaret, atque omne hoc tempus, illi breve videbatur; facundam faciebat amor. Et nobis, ô probrum! vel unum horæ quadrantem ad cor illud amantissimi Jesu loqui, audire, & reddere voces, tædio, & fastidio est, dum interim amatoribus hujus sæculi, marito cum chara conjuge, corculo suo, sponso cum sponsa corculo suo, horæ, & dies, & noctes breves sunt amantibus. Quare clama cum Bernardo:

q *Summi Regis COR aveto,*
Te saluto corde læto:
Te complecti me delectat,
Et hoc meum cor affectat,
Vt ad te loquar, animes.

Hic est Gazophylacium omnium cœlestium divitiarum, hic est Thesaurus divinitatis, & omnium gratiarum, nam, ut Chrysostomi verbis utar, r *dicendo Eucharistiam, omnem benignitatis Dei Thesaurum aperio.* Si verum illud, *ubi est Thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*, quid ni illud hic sit?

ſ Mechtildis quondam abrepta spiritu, mentis oculis Thesaurum conspexit ex lignis cedrinis, intus miro candore, argenteis laminis inductum. Aureo hic pessulo pandebatur, in quo contemplando dum hæret defixa, cœlitus edocta est, hunc pretiosissimum Thesaurum esse *Cor Domini Jesu*, de quo, ut non semel audita est referre, tanta in se cœlestium bonorum copia profluxit; ut si vel enumerare vellet, in volumen Orbis maximum excresceret.

Perspexerat illud pridem Doctor mellifluus, qui nos ad amorem hujus cordis inflammare non dubitat: t *bonus Thesaurus, bona margarita* COR TUUM BONE JESU, *quam fosso agro tui corporis invenimus. Quis hanc margaritam abjiciat? quin potius dabo omnia, omnes cogitationes, & affectus mentis commutabo, & comparabo illam mihi, jactans omnem cogitationem in* COR DOMINI MEI JESU. O Deus, post hac cor cordis mei, tibi cor meum fœdere perpetuo, sed quam impari commutatione, summo cum rubore, offero; & quod mirandum, hoc pactum amabile, & fœdus optabile acceptat: nam, ut inquit Augustinus: v COR *quærit Deus*, COR *inspicit, intus testis est, judex, adjutor, coronator.*

Quæris fortè, ut quid sibi sponsa blandiatur de sponso, dicens:

o Psal. 39. v. 13. p Barrii Lanned. Saincte. q Bern. cit.

r Chrysost. hom. 24. in 1. Cor. 10. ſ Lib 2. gratiæ. c. 29. t Bern. de pass. c. 3. v Aug. in Psal. 124.

dilec-

dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur? cur non applaudat sibi, si eum ulnis gestare, brachiis complecti, aut collo inhærentem osculari liceat? rationem hanc reddit Doct. mellifluus: x *dicitur, inter ubera mea commorabitur: ibi enim est* COR, *& ubi est* COR, *ibi est dilectio, & ubi dilectio, ibi dilecti mansio*; ibi quasi in regiâ suâ inambulare, illic habitare desiderat, ut Africanus. Antistes pulchrè annotavit: y *Ecce Domine, ait Propheta: cæli cælorum te non capiunt, & quem non capiunt spatia cælorum, capiunt ANGUSTIÆ CORDIS HUMANI, ipso dicente: inambulabo in illis & habitabo.* Quid ni igitur dicas, & ex corde cum Davide in has voces erumpas: z *DEUS CORDIS MEI*, quod illi præ omnibus norat esse in deliciis, & præ omnibus titulis, in amoribus.

At quantò nos potiori jure, illum Deum cordis nostri compellare, & æstimare debemus, dum ipse in Eucharistico epulo cor suum nobis communicat, & intimos cordis sinus penetrat, ut illud totum possideat? quod ubi amans anima ardenter considerat, præcepto opus non esse clamitat, ut Deus cordis sui, ex toto corde diligatur. Noris tu angustum stratum cordis tui, quod alterum amantem non recipit: sic etenim Petrus Blesensis de cordis humani angustiis loquitur: a *angustus est lectus, & pallium breve utrumque operire non potest: nec bene conveniunt, & in una sede morantur, majestas Dei, & amor mundi*; cumque cor Dei immensæ latitudinis sit, intra cordis tui angustias alium hospitem à se non admittit; quòd piè & erudìtè B. Petrus Damiani observavit: b *magnus hospes in diversorii sui angusta quærit descendere; atque idcirco solus vult, & sine consortibus habitare: quem enim cæli, terraque non valet vastitas capere, quo pacto in* EXIGUO TUI CORDIS ANGULO, *niteris illi peregrinos ad cohabitandum socios adhibere?* Peregrinos appellat, carnem, mundum, & Diabolum.

Noli cor tuum inter spiritum & carnem, inter cœlum & terram, inter amorem creaturæ & creatoris dividere, ut olim meretricula illa impudenter vociferabatur: *dividatur*; ejusmodi nón minus verè, quam severè Oseas interminatur: c *divisum est* COR *eorum; nunc interibunt.* Ille totum cor suum, & totum se tibi tradit, & tu tam exile cor tuum in vagos & vanos amores, in partes infinitas divides? d *dilectus tuus* (ait Thomas ille Asceticus) *talis est natura, ut alienum non velit admittere; sed* SOLUS VULT COR TUUM HABERE, *& tanquam Rex in proprio Throno sedere.* Quare omnes alios affectus, & omnia auferat à te, modo illi soli cor tuum serves: e *aufer à me Domine, si velis substantiam, manus, pedes, oculos, solum relinque* COR, *quo te diligam*; *hoc enim solo tibi placebo*, & aram cordis mei adornabo omnium virtutum floribus, hortante Divo Remigio, qui exponens illud Ps. 25: *circumdabo altare tuum Domine*, id est, inquit, f *aram* CORDIS MEI *ornabo variis virtutibus.* Dum ergo Jesus realiter cor suum intra intima viscera ad cor vestrum demit-

x Bern. Ser. 2. in Cœn. Dom. y Aug. lib. de Symb. t. 4. z Psal. 72. a Pet. Blesensis. serm. 2. de adv.

b Pet. Dam. opusc. 12. c. 4 c Oseæ 10. d Thom. à Kempis de imit. Chr. l. 2. c. 7. e S. Anselm. med. f Remigius in ps. 25.

demittit, nolite immani sacrilegio, cor dare carni, mundo, & diabolo: mundus cor graviſſimè afficit, caro fœdiſſimè inficit, dæmon crudeliſſime interficit, Chriſtus corde ſuo ſuaviſſime reficit.

Ideo ſi vos ad cor Chriſti loqui non poteſtis, audite quid intus loquatur ad cor cujuſque, & nolite obdurare corda veſtra: g *dabo*, inquit, *vobis* COR NOVUM, *& ſpiritum novum in medio veſtri: & auferam cor lapideum, & dabo vobis* COR *carneum*. Quam divina hæc metamorphoſis; cor novum? dicit præco veritatis: h *de corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes &c. quæ coinquinant hominem.* Hæc omnia cor Chriſti innovare ſolet, qui dat *cor novum*, de quo exeant cogitationes bonæ, & ſanctæ, pietatis ſuſpiria, deſideria caſta, vota cœleſtia, quæ ſalvant & purificant hominem.

Ad hæc quondam Virginem Senenſem, divinus ſponſus inflammavit, dicentem: i COR UNIUS CUJUSQUE CREATURÆ RATIONALIS, *ex amore ſolvi deberet, quo Deus pios afficit, dando nobis ſuum corpus & ſanguinem in SS. Euchariſtiæ Sacramento.* Experta didicit, quæ docuit: contigit enim quodam die, ut ſingulariter obſecraret Dominum, ut auferret ab ea cor proprium, & omnem propriam voluntatem; cum illi cœleſtis ſponſus apparuit, qui latus ejus ſiniſtrum aperuit, ſublatoque corde ejus receſſit; & revera non potuit illa aliud ſentire, quam ſe corde deſtitutam eſſe, duravit hoc ad aliquot dies, & ecce dum mente in dilectum tota rapta, & deliciis cœleſtibus difflueret, apparuit ei Chriſtus multa luce circumfuſus, *ferens in manu* COR *quoddam rubicundum: & illuſtre: propinſque accedens, illud ſiniſtro Virginis lateri inſeruit, dicens: en filia mea chariſſima,* HABES PRO CORDE TUO COR MEUM; clauſitque latus ejus, & ne putaretur phantaſma, illo loco cicatrix permanſit. Hoc ſemel cœleſte prodigium huic Chriſti prædilectæ ſponſæ contigit; vobis verò toties cor ſuum tradit; ſed unum deſideratur, ut veſtrum auferat & cum ſuo commutet. Ut dicere quiſque poſſit, *dilectus meus mihi & ego illi.*

Sic S. Mechtildis miro quodam deſiderio ſuſcipiendi intra ſe Chriſtum accenſa, ad templum acceſſit, communionem ſanctam perceptura: cumque jam ſummo ſacro intereſſet, illud ardenti ejus deſiderio tam longum videbatur, ut ingenti dolore cōnfixa, à lacrymis abſtinere nequiverit, anhelans toto corde ad Chriſtum ſuſcipiendum, & ſacrum ejus cor, ſuo comprimendum. Interim uberrimis lacrymis colliqueſcebat. Tandem ubi optata illa hora venerat, & ſponſum ſuum intra cordis thalamum recepiſſet, ſubitò Chriſtus lacrymas omnes abſterſit, dolorem fugavit, lætitiâ complevit, eique hæc verba clarè pronuntiavit: *Mechtildis, tu in me, & ego in te, & in æternum non derelinquam te.* O amorem ineffabilem! *ego in te*! ô miſericordiam incomparabilem! *tu in me*! ô gaudium ſuper omne gaudium! *& in æternum non derelinquam te.*

g Ezech. 36. v. 26. h Matt. 5. v. 19. i Cath. ſen. Dialog. 111.

Adessent hic omnes, optarem, illi mundi asseclæ, & vanitatum sectatores *levi corde*, qui putant viros religiosos, ac sanctimoniales, viles animas, à Deo quasi derelictas, vitam miseram, & tristem agere; scitote, auditores, plus solidi gaudii, & liquidæ lætitiæ, plus consolationis, & voluptatis illos percipere spatio unius quadrantis, illo brevi, & optabili tempore, quo Christum in Eucharistiâ in corde suo recludunt, quam omnes homines simul, qui cor suum mundi vanitatibus, & carnis voluptatibus affixum habentes, per mille & mille annos possunt percipere. Experto credite dicenti:

k *Quando cor nostrum visitas,*
Tunc lucet ei veritas:
Mundi vilescit vanitas,
Et intus fervet charitas.

Verum non cujusque est, ad cor illud altum, & ad osculum oris ascendere: l *recenti adhuc respersus pulvere, ora sacra continges? heri de luto tractus, hodie vultui gloriæ præsentaris? Per MANUM tibi transitus sit illa prius te tergat, illa te erigat. Quomodo erigat? dando unde præsumas. Quid illud? decor continentiæ, & digni pœnitentiæ fructus, quæ sunt opera pietatis; hæc te de stercore erigent.* Anima mea, quales illæ Christi m manus sint, attentius contemplare. Oculos sponsa in manus dilecti conjecerat, & in spiritu rapta, exclamat: *MANUS ejus tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis*; quæ verba si de sacro altaris ministro, dum conficit Eucharistiam, dicta velim, non fallar: quia manus sacerdotis manus Christi sunt, quæ invisibiliter extensæ, totam perficiunt Sacramenti veritatem. Audi Chrysostomum: n *Cum sacerdotem videris offerentem, ne ut sacerdotem putes hoc facientem; sed Christi MANUM invisibiliter extensam.* Atque iterum in eandem rem alibi: *quando Sacerdotem corpus tibi præbere videris, noli sacerdotis, sed* CHRISTI MANUM *ad te porrigi, arbitrari.* Clarius, & enucleatius Abbas Rupertus: o *hoc sola operantur* MANUS CHRISTI *tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis*: MANUS *inquam Christi hoc operantur per manus sacerdotis, quæ* MANIBUS SUIS *confortatæ sunt*; quare cum manus Sacerdotis in sacrificio, sint manus Christi, eumque manibus suis teneat, rectè censentur *aureæ & plenæ hyacinthis* omnium meritorum pyropis, ac gratiarum unionibus, quas per ipsas apertas plagas, Christus copiosissimè nobis largitur. *Quo non oportet igitur esse puriorem, quo solari radio non* SPLENDIDIOREM MANUM, *carnem hanc dividentem?* p

Insigne fuerit elogium quod Thomas Bricotus, Decanus Parisiensis de Francisco Galliarum Rege, in solenni ejus Inauguratione tulit, dum egregiam ejus liberalitatem, & regiam munificentiam collaudans, dixit, eum instar S. Francisci (cujus nomen sortitus fuerat, Christumque imitabatur) stigmata, seu plagas gestare, quod manibus velut terebratis, nihil continere posset. At Christi manus perforatæ, omnem omnium Regum munificentiam, ac magnificentiam infinito intervallo.

k Bern. in hymn. de pass. l Bern. ser. 9. in cant. m Manus Christi cant. 5.

n Chrysost. hom. 60. ad popul. idem hom. 51. in Matt. o Rupert de divin. off. l. 2. c. 5. p Chrys. hom. 60. ad pop.

tervallo exsuperant,quod Psaltes Regius expendens ait: *Aperis tu* MANUM TUAM, *& imples omne animal benedictione*; non benedictione dumtaxat de rore cœli,& de pinguedine terræ, benedictione frumenti & olei; sed longè ampliori, & excellentiori: *se dat* SUIS MANIBUS; nam ut Ecclesia in sacra lithurgia: *accipiens Jesus panem in* SANCTAS AC VENERABILES MANUS *suas*.&c.seipsum discipulis tradidit: q *miraculum ab ipso factorum maximum*, idem donum, & donator.

Prodigium quorundam sanctorum fuit, uti S. Dionysio, aliisque SS. Martyribus divinitus concessum, ut suum ipsi caput, persecutoris gladio decussum,suis ipsi manibus ad aliquot milliaria portarent: sed insolens, & inauditum, ut quis seipsum portet suis manibus.

Cum olim David fugeret ad Gethæos: r *immutavit*,inquit textus, *os suum coram eis, & collabebatur inter* MANUS EORUM. Divus Augustinus conc. 1. in psal. 33. legit: ſ *&* FEREBATUR IN MANIBUS SUIS. Et statim quæstionem movet: *Quis portatur* IN MANIBUS SUIS? *manibus aliorum potest portari homo*, MANIBUS SUIS *nemo portatur*. Et respondet. *Quomodo*, inquit, *hoc intelligatur in ipso David secundum litteram non invenimus, in Christo autem invenimus*: *ferebatur enim Christus* IN MANIBUS SUIS, *quando commendans ipsum Corpus suum, ait*: hoc EST CORPUS MEUM. Tunc manus suas aperuit, & replevit omne animal benedictione.

Audi Prophetam de vasta illa Cœlorum machinâ, ad quam contemplandam exardescebat, differentem: t *Quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum*, lunam & stellas, quæ tu fundasti; sed ut quid venustissimam hanc molem, opus digitorum Dei appellavit? nec manum ad hanc excelsam substructionem admovisse dixit? respondet Chrysostomus: v *non quod habeat Deus digitos; sed minimæ operationis esse ostendit*; usque adeò mirabilis est Deus in operibus suis, tantâque fretus potentiâ, ut ad formandos Cœlos,quibus nostris oculis nihil majus, nihil pulchrius, nihilque admirabilius objici potest, non utramq; manum, non dexteram, non saltem sinistram, sed digitos adhibuisse scribatur. Forte ne mortalis infirmitas, in iis condendis,omnes potentiæ suæ vires exhausisse arbitraretur; cum aliud opus manuum superesset, in quo omnem potentiæ suę vim ita impenderit, ut eo aliud majus, aut excellentius, per infinitam sapientiam, & omnipotentiam, & immensam charitatem facere non possit, corpus suum & sanguinem, & quidquid Deus est, manibus suis largiendo. Hoc opus utraque manu adhibita, mirabiliter confecit; quod solum opus, omnem Dei sapientiam absorbuit, & omnes potentiæ vires exhausit,ut numquam ad majora progredi possit:

x *Quid* enim, inquit S. Isidorus, *melius corpore, & sanguine Domini*? Ac si diceret,hęc omnia quę crea-

q S. Thom. opusc. 57. r 1. Reg. cap. 21. v. 13. ſ Augustin. in psal. 33. conc. 1.

t Psal. 8. v. 4. v Chrysost. in ps. 8. x S. Isidor. l. 6. c. 19. Etymol.

creata sunt, quantumcumque pulchra, ac spectabilia, opera digitorum ejus, cum hoc divinissimo opere manuum comparanda non sunt. Et quæ major benedictio, quæ amplior munificentia excogitari potest, qua quidquid terra & cœlo continetur, thesauros omnes humanitatis & divinitatis suæ elargitur, dum totum *se dat suis manibus.*

Et hæ tam profusæ, & prodigæ Christi manus, à te impetrare non poterunt, ut y *manus tua sit ad dandum porrecta, & ad accipiendum collecta?* munificus Deus per suas perforatas manus tantam gratiarum copiam, tantos etiam divitiarum cumulos in manus tuas dimittit, & inde vix obolum in pauperem, qui Dei personam refert, sinis diffluere, quasi manum aridam haberes; quod Mediolanensis Antistes potenti sua suada exaggerat serm. 8. de manu arida sanata: z *Tu qui putas te* MANUM *habere sanam, cave ne avaritiâ contrahatur; quin potius extende eam pro misericordia frequenter ad pauperem. Observa quod ait Propheta:* a *ne* SIT MANUS TUA *ad accipiendum porrecta, ad erogandum contracta*; sed exemplo Domini largitoris extende, & aperi eam. Quod ipsum divus Nazianzenus inculcat: b *Si prius* MANUS TUA *quæstu exaruit, ac parsimonia, hodie extendatur cum distributione, & misericordia. Pulchra est medela ægrotantis manus, distribuere, & dare pauperibus.* Non petit, ut clavis manus perforentur, & sanguine stillent, sed vel haustum frigidæ largiantur. Quis hic manum contractam habebit, ubi intra se habet manus Domini apertas? Has venerare, exosculare, & imitare:

c *MANUS clavis perforatas,*
Et cruore purpuratas
Corde premo præ amore,
Sitibundo libens ore
Cruoris stillicidium.
MANUS SANCTÆ vos amplector,
Et gemendo condelector:
Grates ago plagis tantis,
Clavis duris, guttis sanctis
Dans lachrymas cum osculis.

O Domine, d MANUS TUÆ *fecerunt me*, ne repellas me, & e *opus* MANUUM TUARUM *ne despicias.* Video me, non calamo; sed trabali clavo; non atramento, sed pretioso sanguinis tui minio in manibus tuis exaratum, ut ipse fateris: f IN MANIBUS MEIS *descripsi te*, agnosce syngrapham tuam. Da mihi clementissime Deus in extrema, dum tartarei leones irruent, ut rapiant animam meam, illam & g spiritum meum in MANUS TUAS *Domine* benignè suscipias. Non commendo tibi opes, & facultates meas, non corpus meum, aut quidquam quod in mundo est: sed unicam, & pauperem animulam meam in manus tuas Domine.

h *Tuæ sanctæ MANUS istæ,*
Me defendant Jesu Christe,
Extremis in periculis.

Est hic forte peccatrix anima,

y Eccl. 4. v. 36. z Amb. ser. 1. de manu arida sanata. a Eccl. 4. v. 36. b Nazian. orat. de sanct. Lavacro.

c Bern. in hym. de pass. d Iob. 11. v. 8. e Psal. 137. v. 8 f Isa 43. v. 16. g Luc. 23. v. 46. h Bern. in hymn. de pass.

qu æ

quæ non audet ad hospitis sui os accedere, eique osculum figere: indignam se etiam agnoscit, quæ vel manus tangat; quid agat? *i* Talis, inquit Bernardus, *non temere assurgat ad os serenissimi sponsi: sed* AD PEDES *serenissimi Domini mecum pavida jaceat.* Qui vitam suam aut saltem primum juventæ florem, non uno immani scelere inquinavit, non statim nimia familiaritate in collum involet, & ori ejus osculum figere præsumat; sed ad pedes cœlestis convivæ, sese cum rubore, & lacrymis adsternat, & vetera peccata, ac delicta juventutis plangat: *k non tibi, ô quæcumque talis anima, non tibi ille locus vilis, aut despicabilis videatur: ubi sancta peccatrix peccata deposuit, induit sanctitatem: ibi æthiopissa mutavit pellem, & in novum restituta candorem.* Quod Magdalena palam in convivio Pharisæi, hoc tu clam in animæ triclinio perage; nec minus promptè in hoc convivio divino elues etiam omnium criminum reatum, & uberem gratiam invenies. *l Hujus ergo pœnitentis exemplo prosternere & tu, ô misera, ut desinas esse misera: prosternere & tu in terram,* AMPLECTERE PEDES, *placa osculis, riga lacrymis; quibus tamen non illos laves, sed te: & fias una de grege tonsarum, quæ ascendunt de lavacro; ita sanè, ut suffusum pudore, & mœrore vultum non sustollere audeas, quam audias & ipsa:* DIMITTUNTUR TIBI PECCATA *tua.*

Dum Christum pedibus tenes, quid non rogare, quid non sperare, quid non impetrare poteris? pedes illi ambularunt vias difficiles, ut te ovem perditam quærerent, & ad pinguia pascua reducerent: pedes illi in quamcunque domum ingressi, pacem intulerunt: pedes illi vicos, & plateas transeundo, omnibus saluti fuere: *m* Pedes illi, quorum *terra scabellum est*, pro te clavis transfixi, ut fontes gratiarum tibi impertirent. Eja ergo,

n Dulcis Jesu, pie Deus,
Ad te clamo, licet reus:
Præbe mihi te benignum,
Ne repellas me indignum
DE TUIS SANCTIS PEDIBUS.

Hæc paucis, de præcipuis sacratissimis corporis Christi membris attigisse sufficiat: infinitus enim sim, si singulos nervos, & fibras, & ossa divinitate informata, membratim prosequar; cœlestem hanc anatomiam illis mentibus indicasse sufficiat, quæ ubi hoc divinum corpus acceperunt, steriles se, & aridas fatentur, nec habere quo se occupent. Ad propositum igitur meum reversus, in singulis membris ea vis, & virtus insit, corpus Christi omni veneratione adoro, & clamo: *corpus Christi salva me.*

Ecquis non salutem speret ab eo, qui *o operatus est salutem in medio terræ*, quid non aget, quid non operabitur in medio vestri? Quid non agit, & operatur? totum corpus occupat jam in obsequium vestrum. Illa brachia, quæ in crucem extensa olim fuêre, animam vestram amplexantur. Illæ manus, quæ Apostolorum quondam pedes abluerunt,

i Pedes Christi. Bern. serm. 3. in cant. *k l* Bern. ib.

m Isaiæ 66. *n* Bern. in hymn. *o* Psal. 73. v. 13.

runt, jam animam vestram sordibus expurgant.& super nivem dealbant. Illi oculi, qui à judæis velati, sanguine è capite stillante rubuere, nunc animam vestram totam pulchram, & formosam contemplantur. Illud pectus sacratissimum, super quod recubuit dilectus ejus discipulus Joannes, vestro pectori incumbit. Illud cor, quod lanceâ apertum, cordi vestro agglutinatur. Illud caput, in quo reconditi sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, in sinu cordis vestri reclinatur.

Magna hæc & mira Christi Corpus operatur, à quo, quis non salutem speret intimo contactu, ubi mulier illa hæmorrhoissa, vel fimbriam vestimenti attingens, salva facta est? Historiam describit S Lucas: p *contigit dum iret* (Christus) *à turbis comprimebatur. Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari: accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti ejus, & confestim stetis fluxus sanguinis ejus.* In quo prodigioso beneficio, ad rem nostram, observandum est, quod sequitur, *& ait Jesus: quis est qui me tetigit? negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: quis me tetigit? Et dixit Jesus: tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiisse:* Quis hæc primo sensu capiat, & non hallucinetur? Quomodo turbæ Christum comprimant, & non tangant? S Thomas: q *nescientibus discipulis quod quærebatur; sed putantibus de simplici tactu dicere, Domino respondent: vides turbam, &c. At Dominus distinguens tactum: non est verè tangere si infideliter tangatur.*

Vides festis solennioribus, & in plenariis indulgentiis confertam hominum turbam, quæ corpus CHRISTI quasi comprimunt; sed qui infideliter accedunt, non tangunt, sed trudunt, & affligunt: qui animo rancorem reservant, pellicem domi alunt, injustum lucrum possident, occultum peccatum corde tegunt, infideliter accedunt, non verè tangunt, sed trudunt. Mulier hæc fide vivâ fimbriam tetigit, & salutem consecuta est: r *Jesus conversus, & videns eam, dixit: confide filia, fides tua te salvam fecit, & salva facta est mulier ex illa hora.* Quem locum aureo sermone pertractans Chrysolog. ait: ſ *sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum, &c. tetigit vestimentum mulier, & curata est, & ab antiquo est absoluta languore.* Frustra omnes in pharmaca, & medicinas expensi sumptus, sola fimbria viva fide contacta salutem contulit: *post certamina despecta medicorum, post medicamina sumtuosa, post inanem, & antiquissimam curam, ubi ars & peritia defecerat, ubi languentis omnis jam consumpta substantia, mulier inter comprimentes, ut nesciretur, retro accedit, & præsumpsit furari se posse curam fide sola;* quæ, quam potens sit apud Deum, effectu patuit: *curavit fides intra ictum temporis, quod duodecim annis ars humana curare non potuit.*

Tum assurgit sanctissimus hic

p Luc. 8. v 4. q S. Thom. in Luc. cap. 8. v 45.

r Matt. 9. v. 22. ſ Chrysolog. serm. 33.

Raven-

Ravennatum Antistes; & eos insectatur, *t* qui toties manibus suis ipsum Christi Corpus contrectant, & qui frequenti communione illud ore, & corde totum in se accipiunt, nec à suis languoribus curantur: *miseri*, inquit, *qui* QUOTIDIE CORPUS DOMINI TRACTAMUS, ET SUMIMUS, *& à nostris vulneribus non curamur*. Causam reddit: *non Christus infirmantibus, sed fides deest: nam multò magis modo in nobis manens poterit vulneratos curare, qui latentem mulierem sic curavit.*

De quo quis ambigat, quin Corpus Christi in hoc amabili Sacramento plus virtutis intimo tactu apud nos manens conferre dignetur, quam sola fimbria prætereuntis? Quare si corporis & animi veram assequi velimus salutem, viva & vera fide cum hac muliere, ad SS. Christi Corpus accedamus, & dicamus: *Corpus Christi salva me.* Ad quod idem Chrysologus his verbis hortatur: *v mulier de summitate fimbriæ, pervenit ad totam deitatis summam. O quid ista mulier vidit habitare in interioribus Christi quæ in Christi fimbria, divinitatis totam vidit inhabitare virtutem! ô quam docuit mulier, quantum sit* CORPUS CHRISTI, *quæ in Christi fimbria tantum esse monstravit.* Ac tandem concludit: *Audiant Christiani, qui quotidie* (aut frequenter) *Corpus Christi attingunt, quamnam de* IPSO CORPORE *sumere possunt medicinam, quando mulier rapuit de sola* CHRISTI *fimbria salutem.*

x Corpus Christi hic in terris passibile, & mortale, contactu suo mortalibus contulit salutem; sed eam multo præsentius, ac frequentius jam impassibile, & immortale, non corporibus duntaxat, sed & animis illud piè tractantibus, & sumentibus in Eucharistico Sacramento.

Luculento hic exemplo est S. Gregorius Nazianzenus *y* qui morbo dejectus, cui nec medicorum industriâ aut medelâ ullâ occurri poterat: jamque viribus exhaustis; & extremum prope trahens spiritum, sacra synaxi, seu viatico munitus est, cum ilico melius habere cœpit, ac pristinæ sanitati restitutus est.

Idem accidit spectatæ sanctitatis viro Camillo de Lellis, *z* Ordinis Ministrantium infirmis Conditori, qui affirmavit, se cùm febri, simulque dysenteria laboraret, sacræ confessionis & Eucharistiæ usurpatione, aliquoties sanatum fuisse. *z*

Vultis in in[illegible]i sexu id comprobatum [illegible]abat graviter B. Catha[illegible] Genuensis, adeò ut nil eduli admittere posset, & propè à mortis faucibus abesset; cum fidenter illi asseruit, quem à confessionibus habebat, unicam salutis medicinam superesse, si per tres dies divino Christi corpore reficeretur; quod ubi factum, statim illa convaluit, uti & Cœlestinarum Fundatrix, Maria de Victoria, quæ eò, quo Christi corpore refecta, die, melius se habuisse testabatur. *a*

Non alio pharmaco beata Eu-

t Chrysolog. serm. 33. v Idem sermon. 34.

x Corpus Christi in Eucharistia sanat morbos corporis. y Greg. Naz. in nat. de fun. z In vita. a In vita. Ferdinandus meltio.

stochium

ſtochium,ordinis S. Claræ, contra morbos corporis utebatur: *b* quoties ægrotabat, ſumpto Chriſti corpore, morbum abigebat. *c* Epidemia, ſeu lues urbem invaſerat, & ipſa quoque jam correpta erat,glandula in gutture nata,certiſſimo lethalis morbi ſigno. Rogat itaque Sanctiſſimum ad ſe deferri Sacramentum, quod ut cordis ſinu recepit, evanuit glandula,ſubitóque convaluit ab infirmitate. Ad hæc tam manifeſta SS. Corporis Chriſti teſtimonia,ſanitatem operantis, mirum eſt complures adhuc modicæ,aut nullius fidei reperiri, qui morbo correpti, non modo in animum non inducunt, ſe præ omni humanâ medelâ, recepto Chriſti corpore curandos, ſed & ipſi,& domeſtici,hoc ipſo, de ægro conclamatum arbitrantur; qui abuſus graviſſimus,& ſumma in Deum, cœleſtem medicum, injuria, ob quam jure puniendi.

Sed paru[illegible] corporis morbo certa fide [illegible]ducia ab Eucharistico epulo ſanitatem ſperare, & inclamare, *Corpus Chriſti ſalva me*; potentius ac libentius ſalutem confert, & contulit ægrotanti animæ. Hos autem interiores & graviores morbos, ac calidiores febres deſcribit Ambroſius,dicens: d *diverſarum cupiditatum immodica ſunt illecebra, siec minorem febrem amoris eſſe dixerim,quam caloris: hæc corpus,illa animum inflammat. Febris enim noſtra,avaritia eſt:febris noſtra, libido eſt: febris noſtra, luxuria eſt: febris noſtra,ambitio eſt,&c.* e Contra has omnes,una & unica eſt corporis Chriſti medicina,ut magno ſuis,ac nobis ſolatio exponit Doctor mellifluus,dum ait: f *ſi quis veſtrum non tam ſæpe modò,non tam acerbos ſentit iracundiæ motus, invidiæ,luxuriæ,aut cæterorum hujuſmodi, gratias agat corpori & ſanguini Domini: quoniam* VIRTUS SACRAMENTI *operatur in eo: & gaudeat quod paſſionum ulcus ad ſanitatem accedat: duo namque* DIVINUM ILLUD SACRAMENTUM *operatur in nobis, ut & ſenſum minuat in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omnino conſenſum.*

Rei confirmandæ ſervit, quod non ita pridem S.Theologiæ Doctor, atque Eccleſiæ Taurinenſis Canonicus, civem Ferrarienſem ſibi narrantem audivit: cum gravioribus carnis ſtimulis etiamnum adoleſcens urgeretur,& non ſemel in fœdum libidinis peccatum rueret,quo ſaluti ſuæ conſuleret,conſilii cauſa virum Religioſum convenit; qui illud præſens remedium præſcripſit, uxorem duceret. Duxit, & paucos poſt annos viduus, veritus ne in priſtinas ſordes devolveretur, & ex altera parte matrimonium, ut ſummam ſervitutem exoſus, aliud conſilium cepit,plenum altioris ordinis, & prudentiæ, ut animum frequenti exhomologeſi expiaret, & divino corporis Chriſti pabulo reficeret; quo factum ut omnis fomes libidinis ſit reſtinctus; & ſeipſum admirans, & ſuperioris ætatis ſortem deteſtans, exclamarit: heu me miſerum! O ſi olim in hujuſmodi cœleſtis conſilii Angelum incidiſſem, qui non uxorem ducere,

b in vita. c Wadingus in annal. ad ann. 1491. n. 34. d Amb. lib. 4 in Luc. e Corpus Chriſti ſanat morbos animæ.

f Bern. ſerm. 1. de cœna Dom.

re,carni, & sanguini servire; sed frequenter pane Angelorum, & frumento electorum, & vino quod germinat virgines, pasci ac enutriri suasisset! Libet hæc Angelici Doctoris firmare testimonio: g *Dominus dicit Joannis 6. Hic est panis de cœlo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur; quod quidem manifestum non intelligi de morte corporali. Ergo intelligitur quod hoc Sacramentum præservet à morte spirituali, quæ est peccatum: nam per hoc quod Christo conjungit per gratiam, roborat spiritualem vitam hominis, tanquam cibus, & SPIRITUALIS MEDICINA; secundum illud Ps.* 130. *Panis cor hominis confirmans. Et Aug. Tract.* 26 *in Joan securus accede, panis est, non venenum*; sed medicina, antidotum, alexipharmacum, & præsens contra omne peccatum amuletum. Hinc Tridentinum dixit: h *Sacramentum hoc esse antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis* (ut fusè S. Thomas, Amb. August. Gregor. Suarez Lugo, &c.) *& à peccatis mortalibus præservamur.*

Venenum & toxicum mortis à protoplasto nostro, & ab uberibus matris liberaliter hausimus, sed benignus Deus providit *pharmacum immortalitatis*. i

Curiosè quis scitari potest, quare Deus à primis mundi incunabulis, dum homines solis herbis vescerentur, non dederit sacrum corporis sui pabulum; aut jam communi cataclysmo, quasi renato & baptizato, dum animalium carnes in escam concessit; sed ægro jam ac senescente, atque in interitum vergente mundo? Respondet Paulus de Palacio: k *in prima mundi constitutione datur homini herba in escam; mundo post diluvium destructo, novoque succedente, dat Dominus carnes in cibum; mundo verò terreno per Christum velut abolito, & novo Spirituali renascenti, jam non herbæ, nec pecudes dantur in cibum; sed ipsemet Deus. Videlicet, quantò magis mundus procedit, infirmior est, & ideo majora quærit alimenta, fortiora exigit fulcra, periculosior infirmitas, pretiosiora requirit MEDICAMINA!* Hic in se quisque descendat, cui periculosior infirmitas, ne labatur, & relabatur in fornicationem, adulterium, perjuria, blasphemias, detractiones, & his similia, quæ *pretiosa* Corporis Domini *requirunt medicamina*, de quibus Cyrillus Alexand. l *Hic cibus non mortem solum, sed morbos omnes depellit: sedat enim, cum in nobis maneat Christus, sevientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit, ægrotos curat, collisos redintegrat, & sicut Pastor bonus, qui animam suam pro ovibus posuit, ab omni nos erigit casu.* m Fit autē hoc, inquit Lugo, Eminentissimus purpurâ & scientiâ Cardinalis, diminuendo fomitem, & ardorem concupiscentiæ, quod partim fit dæmones fugando, & reprimendo humorum vires, mitigando ardorem, &c. ut fusè ex ratione, & auctoritate Patrum, apud ipsum videre est. Unus mihi divus Thomas, omnium instar est: n *Sacramentum hoc*, inquit,

g S. Thom. 3 part. q. 79 art. 6.
h Trident. sess. 13. c. 2. i S Ignat. M.

k Paulus de Palacio. in Matt. c 26.
l Cyrill. Alexand. lib. 4. in Ioan. c. 17.
m Lugo de Eucharist. disput. 12. sec. 5. n. 100. n S. Thom. 3. part. quæst. 79. art. 6. ad 3.

inanis quædam species vacuæ imaginis habere poterit in se vim salutis, quanto plus de corpore meruerunt attrahere salubritatis, ferreo pondere sacris impressa membris vincula passionis? Quid non sperandum ab umbra, imo ab intimo contactu, & complexu SS. Corporis Domini? si hac virtute valuit umbra Petri, quid non sub speciebus panis, quasi umbra, operabitur Corpus Christi? de hac vaticinatus olim Oseas. cap. 14. x *convertentur sedentes in UMBRA EJUS, vivent tritico.* Eleganter, & præstanter ad rem nostram hunc locum exponit divus Bernardinus: y *convertentur sedentes in UMBRA EJUS, in tritico, id est* IN DOMINICI CORPORIS SACRAMENTO, *quod quidem* SACRAMENTUM UMBRA DENOMINATUR, *quia se præbet Dominus, in secreto mysterio, sub accidentium velamine occultatus: in quo sedentibus quasi ad mensam, proponitur triticum cœlestis panis, & ipso cibati, convertuntur in cibum, hoc est in Christum. Fit autem hæc unio per saporositatem amoris.* Putida censeri posset Georgii Corcyrensis Episcopi assentatio, qui ut imperatoris Emanuelis Ducæ benevolentiam captaret, hæc ad eum verba dedit. z Eodem die, quo ab oculis meis discessisti Domine Imperator, discessit etiam à me modica illa corporis valetudo, quam fueram adeptus: fortasse enim, quemadmodum audimus de Apostolis Dei præconibus, factum, quod *sola ipsorum umbra* infirmorum ægritudines curabat, ita etiam de meâ corporis infirmâ valetudine ego possem in Christo gloriari, *quod tua umbra*, imperatoris scilicet mei, à Deo custoditi, mea membra quam primum firmat, & corroborat, & quasi cadaver quoddam corpus meum, in vitam revocatur, & quasi paralyticus alter, ego exulto; idque non semel, aut iterum mihi evenit, sed etiam tertiò; ut hinc aptè conjiciam, quod gratia quædam divina corpus tuum (potentissime Domine) consequatur. Quod hic assentando, ut Emanuelem Ducam sibi demereretur, falsò pronuntiavit, hoc nos sanctè affirmando, de corpore Christi, quod æstus omnes libidinis restinguit, & animi febres refrenat, sentire debemus: sic etenim S. Ambrosius: a CARO CHRISTI UMBRA FUIT, *quæ nostrarum æstus refrigeravit cupiditatum: quæ compescuit insolentiam vitiorum: quæ restinxit ignes libidinum: quæ avaritiæ, diversarumque passionum incendia temperavit.*

Et quid dicam de VMBRA DOMINI, quando Apostolorum VMBRA sanabat? Ad solis æstus vitandos umbra refrigerio est, & b *dulce viatori lasso, in sudore levamen*, at longè potentius divina corporis Christi umbra, *nostrarum æstus refrigerat cupiditatum*, ut disertè Theologorum Princeps Aquinas, agens de Eucharistia: c *nam* DE CORPORE CHRISTI MANAT UMBRA GRATIÆ, *quæ nobis defensaculum est contra incentiva vitiorum, & carnalis concupiscentiæ.*

x Oseæ 14. v. 8. y Bernardin. tom. 2. serm. 58 art. 3 c. 2. z Caussin. parallela eloquentiæ lib. 8. c. 20.

a Ambros. serm. 19. in psalm. 118. b Catullus. eleg. 69. c S. Thomas opusc. 58. cap. 21.

Quæ omnia paucis Bernardus: *d* UMBRA EJUS, CARO EJUS.

Ad hanc itaque umbram frequenter confugiamus, & sub ea quiescamus, potissimum dum illum corde nostro recipimus, dicamus cum Sponsa: *e* SUB UMBRA ILLIUS, *quem desideraveram, sedi*; quo autem fructu, & gustu, attendite: *f meritò ejus desideraverat* UMBRAM, *de quo & refrigerium esset, & refectionem pariter acceptura. Nam cæteræ quidem sylvarum ligna, etsi* UMBRAM *solatii habent; sed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos salutis: unus enim est vitæ auctor Christus Jesus, qui dicit Sponsæ suæ*, SALUS TUA EGO SUM. *Propterea ergo Christi potissimum desideraverat* UMBRAM, *quod solus sit, qui non solum ab æstu refrigerat vitiorum; sed & replet delectatione virtutum.* SUB UMBRA ILLIUS, *quem desideraveram, sedi.* UMBRA EJUS, CARO EJUS. O umbra amabilis, umbra delectabilis, in qua sanctæ animæ post sumptionem corporis Domini, per plures horas requiescebant, delectabantur, pascebantur, nec avelli poterant, de quibus illud Jeremiæ vatis verificatur: *g* IN UMBRA TUA VIVEMUS.

h B. Magdalena de Pazzis, cum ob teneram ætatem communicare non posset, eo die quo Mater Christi corpore refecta fuerat, numquam à latere discedebat, optans sub umbra illius, quem recepe erat, requiescere, juxta illud Virg.

i Parva sub ingenti matris se subjicit umbra.

d Bern. serm. 48. in cant. *e* Cant. 2. *f* Be serm. 48. in cant. *g* Thren. 4. v. 20. *h* Brix. *i* Virg. lib. 2. Georg.

k Tu ergo vide ut vivas in umbra ejus, ut quandoque regnes in lumine ejus: non enim tantum UMBRAM *habet, habet & lucem.*

Sed cum non detur indies, aut pluries de die, sacro Christi corpore vesci, altera praxis est, ad hanc umbram sæpius recurrendi, & sub ea quiescendi, per frequentem visitationem, & recursum ad SS. Sacramentum. Ubi imprimis laudabile videtur desiderium magistri, ac Doctoris Avilæ, talem situm domicilii sui optantis, ut per fenestram Venerabile Sacramentum conspicere liceret. In quo ipso Religionis genere, non modica laus, ac felicitas exstitit B. Francisci, Borgiæ, qui quoties à negotiis se publicis eripere, partemque demere posset, Romæ, & cæteris in Collegiis Societatis, imminentem aræ cellulam, aliamve sedem vicinam frequenter adibat, & ubi non exstabat, exstrui curabat, ut sese quasi ex æstu, ad hanc salutarem umbram recipere, & sub hac se prosterneret. Quod crebrius ac commodius viris religiosis, ac sanctimonialibus, singulari quadam prærogativa concessum, qui Christum in Eucharistiâ domesticum habere meruerunt; de quo eximio, supra omnia humana, privilegio, Maria de Victoria, Cœlestinarum fundatrix, grates Deo medullitus agebat, & ad agendas, religiosas sorores pro tanto Thesauro sibi concredito ardenter incendebat, quod interdiu, noctuque, ad dilectum accessus pateret; adeò autem ipsa hac amabili umbra recreabatur, ut cum sacra pyxis ad precem 40. horarum, Christum

k Bern. cit.

spe-

ſpectantibus exhiberet, è choro abſtrahi non poſſet.

Deteſtandum profectò, & execrandum ducebat, vitæ ſanctimoniâ celebris Balthaſar Alvarez, dum ſacras ædes, & dominum dominantium illic degentem deſertum videret, Principum domos, & atria aulicis, magnatum umbris referta eſſe. Praxes, & modos utiles viſitandi V. Sacramentum, vide apud Antonium Gaudier de perfectione, ſexta parte cap. 1. 2. 3. Iacobum Hautin. de Sacramento amoris. num. 1036. &c.

Unum hoc æternæ ſapientiæ dixiſſe ſufficiat: l *Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obſervat ad poſtes oſtii mei. Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet ſalutem à Domino*; has autem fores, Janſenius non Iprenſis ille, ſed Gandenſis, nobilis interpres, portas templi intelligi vult, in quo verbum Patris corporaliter requieſcit. Et favet huic ſententiæ, quod proximè conſequitur: *ſapientia ædificavit ſibi domum, miſcuit vinum, & poſuit menſam*, Euchariſticam ſcilicet.

Beati igitur, qui ut aquilæ congregantur, & ubi eſt corpus, illic convolant, ut *hauriant ſalutem à Domino*; ubi è contra heterodoxi, velut tartareæ Harpyjæ unguibus ſuis illud lacerare nitentes, & bubonum inſtar, ad divinum hunc ſolem cæcutientes, æternam hauriunt cum Juda damnationem: illud Phariſaicum & Judaicum aſſiduo ingerendo: m *quomodo hic poteſt nobis ſuam carnem dare ad manducandum*? Quæris quomodo? dic Judæe, quomodo tu Ægypto exiviſti? *Quomodo* uberes fontes è ſilice emanarunt; *Quomodo* manna habuit omnis ſaporis delectamentum? Quæris Calvine, *quomodo?* reſponde *quomodo* aquam in vinum commutarit? quomodo panem quo veſcimur, & vinum, quod bibimus, in carnem & ſanguinem noſtrum convertat? quæris ulterius *quomodo*? ex nihilo quomodo omnia creavit; n *qui poteſt facere quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt, mutare in id quod non erat? non enim minus eſt dare rebus novas, quam mutare naturas*; quæ Cornelius in 1. Cor. 11. v. 30. acutè contra hæreticos proſequitur; ego ne longior ſim, ipſa forma conſecrationis, divino invento, nullo charactere addito, aut dempto, ſed puro Anagrammatiſmo velut ſyllogiſmo te confutabo:

Forma Conſecrationis.

Hoc eſt enim corpus meum.
Hic eſt enim calix ſanguinis mei,
Novi, & æterni teſtamenti: myſterium fidei,
Qui pro vobis, & pro multis effundetur
In remiſſionem peccatorum.

Anagramma.

Calvine, non eſt rei figura:
Luthere, non eſt panis; eſt corpus Dei,
Optimi, maximi, effusè mihi ſimetipſum
Communicantis in cibum,
Noſce quo ritu, & myſterio
Te reum redemit.

l Prov. 8. m Joan. 6. v. 53.

n Amb. lib. 4. de Sacram. c. 4.

§. III.

Sanguis Christi inebria me.

QUid est hoc, Domine, quod in veteri lege gravi præcepto, & pœna sanxisti: o SANGUINEM *universæ carnis non comedetis, quia anima carni s* IN SANGUINE EST: *Et quicumque comederit illum, interibit*; in nova verò per filium tuum mandas: p *nisi manducaveritis carnem filii hominis, &* BIBERITIS EJUS SANGUINEM, *non habebitis vitam in vobis.* Quod illud utriusque testamenti discrimen, ut in uno sub mortis interminatione sanguinem vetes; in altero si vivere velint, præcipias? Fallor, Domine, nisi in prædictis verbis id lateat: *Anima carnis, sive ejus vita*, IN SANGUINE EST: Hic enim necessarium ei humorem, caloremque suppeditat, & vitales spiritus profert, sine quibus nec vigor, nec operatio, nec vita est. Hugo Cardinalis Augustinum citans, ait: q *aliquid vitale est* IN SANGUINE: *quia per ipsum maximè in hac carne vivitur, qui per omnes corporis venas diffunditur, ipsamque corporis vitam vocavit animam.* Inter varias autem rationes hujus præcepti Levit. 17. S. Thomas hanc assignat, r cautum fuisse vesci sanguine *propter reverentiam divinam: quia* SANGUIS *est maximè necessarius ad vitam, ratione cujus dicitur:* ANIMA EST IN SANGUINE, atque adeò sanguinem brutorum bibendo, homines quodammodo feritatem, ac vitam belluinam, humanitate omni exuta, induissent. Tum perappositè ad rem nostram subjungit: *quia per hoc figurabatur* EFFUSIO SANGUINIS CHRISTI, in quo salus, & vita est. Nolebat populum suum vitam agere carnalem, & animalem, fieri sicut equum, & mulum, quibus non est intellectus, volutari in carne & sanguine, nec ullum numen, nisi DEUM ventrem adorare. Sic sentit purpuratus sanguine suo martyr, Cyprianus: f *oportuit, ne sanguini humano, sanguis pecudum misceretur; ne putaretur vita hominis eo modo transitura, quo vita pecudum inanescit.*

o Levit. 17. v. 14. p Ioan. 6. q Hugo Card. in Levit. 17. S. Thom. 1. 2. q. 102. art. 3. ad 8.

Ex quibus Cypriani verbis ita colligo: si illi qui belluinum potabant sanguinem, belluinam vivere vitam censebantur, quid mirum, si Christiani divinam agant vitam, qui divino Christi sanguine potantur? unde addit: t *bibimus autem de* SANGUINE CHRISTI, *ipso jubente, ut nos ad societatem vitæ æternæ* SUO SANGUINE *reducat*; hoc est, ut nos ejusdem secum vitæ participes efficiat: cupit enim Christianos, fideles suos vitam ducere spiritualem, sapere quæ sunt spiritus, filii sui divinissimos mores & indolem imbibere; ideo longè alium propinavit nobis sanguinem, qui per divinitatem sanctificatus v *emundet nos ab omni peccato*, & ex Christi corde, nobilissimis charitatis, cæterarumque virtutum spiritibus imbutus

f Cyprian serm. de cœna Domini. t Ibid. v 1. Ioan. 1.

butus, ac plenus, eos undique per ritè sumentium animas, omnesque facultates, & vires, vigorem & vitam diffundat.

Memini me alias hanc ex Lessio quæstionem movisse; x an licitum sit homini seni, effœto, & exhausto, ad vires restaurandas, & spiritus suppeditandos, bibere sanguinem è venâ juvenum emissum? & an prodesset? Respondet: *licitum est haurire* SANGUINEM HUMANUM, *ex vena adolscentis detractum, ut concilietur vigor corpori senili; unde quidam, medici, ut Marsilius Ficinus. lib. de sanitate tuenda, hoc tanquam singulare medicamentum ad illum finem præscribit.* Nemo quisquam hic inficias iverit, quin sanguinis Christi plus vigoris, vel unica gutta contineat, quam quidquid è corpore quantumvis vegeto, elici posset. Joan. 6. *qui manducat meam carnem, & BIBIT MEUM SANGUINEM, habet vitam*, non ad plures menses, & annos; sed *æternam*; qui cibus, & potus, ut Augustinus loquitur, y *immortales facit, & incorruptibiles*, ac corpori Christi configuratos: nam dum purissimo, nobilissimo, ac divinissimo Christi sanguine pascimur, & potamur, CHRISTI CONSANGUINEI *efficimur.* z

Jactet se nobilitas, è ducum, Principum, ac Regum sanguine oriundam; altius, & sublimius gloriari potest, etiam vel tenuis opilio, vel vilis cerdo, qui illud audax, sed verax Antistitis Alexandrini effatum usurpare, & filio Dei, à Patre æterno genito dicere potest: a *Æquè bono Patre, &* SANGUINE *me glorior esse.*

Non sine divino consilio, & arcano mysterio dicitur benignissimus redemptor noster inter omnes complexiones humanas, melancholicam, phlegmaticam, cholericam, elegisse *sanguineam*, utpote, omnium perfectissimam, ut probat Aristoteles b: tum quia hoc temperamentum sanguine abundat, *quod potius elegit sibi Dominus Jesus, ut* PLUS SANGUINIS PRO NOBIS EFFUNDERE POSSET. *Rursus* SANGUINEUM TEMPERAMENTUM *pronius est ad amandum, magisque amabilem hominem reddit, experientia magistra.* Ita Christophorus de Vega, Theologiæ in Aragonia Professor. Hic sanguis bulliit in venis, & foras prorumpere gestiebat. c

Omnes porro nostis, è duodecim Anni mensibus Martium à Christo electum, ad sanguinem suum fundendum, & moriendum prò nobis, sed cur Martium, non Augustum, aut Decembrem? non alia de causa, inquit sacer Ecclesiastes Bernardinus, quam quod eo mense sanguis in corpore effervescere & ebullire soleat, ut eum sic pro salute hominum, æstu amoris, totum effunderet; ideo Martium specialiter eligere voluit: d *cum enim in tali tempore* SANGUIS EBULLIAT, *ut totum versaret*,

x Lessius de jure lib. 5. c. 3. dub 2.
y August. tract. 29 in Ioan. z S. Cyrill. Ierosolym. Catech. Mystagog. 4.

a S. Clem Alexanad. lib. 1. Pædag. c. 6.
b Arist lib. de longitudine & brevitate vitæ. c. 3. c Christoph. de Vega. Theologia Mariana. Palæstra 6. certamen. 7. numer. 651. d S. Bernardin. tom. 3. serm. 41.

& effunderet pro nobis, & nihil in eo remaneret: *quia ipso ebulliente, de facili emittitur*; quemadmodum in olla, aut vase bulliente, quidquid liquoris est, æstu assiduo effunditur.

Hos ardentissimos amoris sui æstus indicasse videtur, in nuptiis Canæ Galilææ, hisce verbis: e *quid mihi, & tibi mulier? nondum venit hora mea*. S. Maximus opinatur, Christum postulationi matris suæ amabiliter indignatum fuisse: f *hæc verba*, inquit, *indignantis esse quis dubitet?* Verum qui omnibus benefaciendo, ultro suos favores communicare propendebat, quomodo charissimæ matri roganti, ut humanis necessitatibus prospiceret, succensere poterat? nequaquam id Matri denegandum putavit; sed impotens sui patiendi desiderium celare nolebat, quo optabat non vinum, sed sanguinem suum peti. Divum Maximum audiamus: g *idcirco reor* (sic matri respondisse) *quia de defectu carnalis poculi ei suggerebat, qui venerat totius orbis gentibus novum salutis æternæ poculum propinare*: *nam quod petebat Maria, erat gratiæ temporalis, quod Christus parabat, gaudii sempiterni.*

Unde sensus verborum Christi hic erat: ut quid, charissima mater, modicam hanc à me gratiam postulasti, cum nihil tibi negare possim, cur non rem grandem rogasti? Cur non pro salute mundi, ut ruptis omnibus venis sanguinem meum propinarem, efflagitasti? *Etenim, etsi nondum venit hora mea*, ut in horto per omnes corporis poros sanguinem sudem, ut columnæ alligatus, laceris omnibus membris largo imbre, in atrio Pilati sanguinem pluam: ut purissimum è spinoso vertice fundam: ut è cruce quinque novos fontes aperiam; etsi *nondum venit hora* illa; tamen illa à me diu desiderata, sollicitè amata, cor meum præ desiderio exæstuare facit, ut non quiescam, nisi dum perficiam, & ad ultimam guttam, sanguinem meum homini impendam.

Hinc, ne quid remaneret sacri cruoris in corpore, velut in torculari premi voluit, ut per Prophetam prædixit: h *torcular calcavi solus*, quod cœli civibus percunctantibus, *unde rubrum est vestimentum tuum*, gloriosus Triumphator respondit. i Hieronymus, & Oleaster, hæc Isaiæ verba, sensu passivo exponunt: quia sub gravi crucis torculari pressus, & conculcatus fuit, & licet una gutta mille mundis redimendis sufficeret, *hoc non contentus, voluit conculcari, ut quidquid sanguinis, quidquid succi in corpore suo latebat, exiret ad lavacrum nostrum*; cumque totum jam, qui in venis abditus, effudisset, norat residuum aliquem in corde remansisse, quod ideo, ut totum daret, lancea aperiri voluit, atque ita, inquit Cyprianus: k *Quidquid residebat sanguinis in corde, emisit*, & ut loquitur D. Bernardinus: l *totus sanguis in illo divino corpore defluxit*. O satis est, mi Jesu, abundè satis est. m At respondentem audio: *satis est saluti, sed non amori*,

e Ioan. 2. v. 4. f S. Maximus. hom. in Epiph. g Ibid.

h Isa. 63. i Hieronym. hic. Oleaster hic. k Cyprian. de duplici Martyrio. l S. Bernardin. tom. 1. serm. 55. art. 2. c. 3. m Aug. Chrysol. serm. 128.

quod

quod sufficiebat redemptioni, non satis erat amori, quem semel pro salute mundi sanguinem fudi, ne hoc tibi fortè adhuc parum videatur, optem illum millies, & pro quoque vestrum (n *votum in amante novum*) prodigialiter prodigus impendere, quod & reipsa præstitit, & Seraphinorum cogitata, & mortalium vota excedens, dum carnem suam in cibū, & sanguinem in potum, in amabili & mirabili Sacramento, cuique nostrum, usque ad consummationem sæculi communicare voluit: o *quasi non sufficeret amoroso Jesu ad inebriati amoris sui ostensionem, quod* SEMEL SANGUINEM SUUM SACRUM *pro nobis realiter effudit in ligno, nisi nobis* QUOTIDIE EFFUNDAT IN SACRAMENTO.

p Sanguis sanctorum martyrum, quibusdam in locis, certo tempore ebullire conspicitur, quo cœlesti prodigio innumera confluentium undique populorū turba excitur. Sic Neapoli ampulla vitrea plena sanguine S. Stephani Protomartyris, à Gaudioso Episcopo illuc delata, dum Wandali Africam vastarent, quotannis, ut aræ imponitur, sanguis resolvi, & bullire incipit omnibus inspectantibus; ut & S. Joannis Baptistæ, ac S. Ianuarii, de quo Breviarium Rom. 19. Septemb. præclarum illud, quod ejus sanguis, qui in ampulla vitrea concretus asservatur, cum in conspectu capitis ejusdem Martyris ponitur, admirandum in modum colliquefieri, & ebullire, perinde atque recens effusus, ad hæc usque tempora cernitur.

Mirabile illud quoque, & amabile, quod de S. Patritia Virgine refertur. *q* Neptis hæc fuit magni Constantini, jam centum annis defuncta, dum quis ex sacro corpore, venerationis ergo, dentem extrahere nititur, copiosè sanguis effluxit, qui quoties denti apponitur, liquefieri cernitur. *r* Addit idem Auctor, agens de miraculis perpetuis, sanguinem quem sub cruce legit Magdalena, ter in Anno, die veneris sancto, festo circumcisionis, & inventionis sanctæ crucis liquescere, & ebullire. Verum enimvero quid hæc ad pretiosum Christi sanguinem, qui non semel in anno, non uno in loco, sed indies, & milles, non concretus, sed vividus fervet, & bullit in venis ejus, & quod omnia excedit, etiam in intimis venis tuis, & cordis penetralibus.

Multorum vota, & desideria sunt: ô si licuisset mihi cum Magdalena, sub cruce, sacrum cruorem, etiam terræ glebis immixtum, aut è sacro corpore stillantem colligere, eum non alabastro, sed & auro & gemmis tam inæstimabilem Thesaurum reconderem, quo merito se Brugæ Flandrorum felices gloriantur, & omni in pretio, ac veneratione habent. *s* Anno etenim 1148. Comes Flandriæ Theodoricus Elsatius Brugas, jam tum celeberrimam urbem,

n Ovid. l.3.metam. v.343. o Bern. tom.2. serm. 54.art.1.c.2. p Marchant hortus Pastor.tom.2.pag.150.V. Ferrandum disquisit. Reliquiar. l.2.part.1.c.2. pag. 418. Silvest. Petra sancta, Miracula perpetua.

q Silvest. Petra S. Thaumasię.tom.3. pag.74. r ibid. s Sanguis Christi à quo, & quomodo Brugas delatus. Bresserus de conscientia lib 6.c.22.n.304. Mayerus in annal. Fland l. 5. Molanus.

Hierosolymis detulit, donavitque notabilem partem sacrosancti cruoris Christi (sibi donati à Rege Jerosolymitano Balduino, Antistitis, & Principum consensu, ob res fortiter, & feliciter gestas), & abstersi è cruento Christi Corpore, cum de cruce fuit depositum, ut testantur Mayerus, Molanus, pluresque alii. Etiamnum is visitur rutilo, & vivido sanguinis, etsi condensati, colore, & laudabili, ac constanti Brugensium pietate colitur; præsertim 3. Maji, festo inventionis S. Crucis, Brugis dicto *sacrosancti sanguinis*, quo circumfertur solemnissima supplicatione, ut tantæ populi pietati satisfiat. Ostenditur singulis diebus veneris, quibus solet ebullire, quod testatur ipse pontifex Clemens V. peculiari bulla, qua ejusdem cultum approbat, etsi labentibus Annis, occulto Dei judicio, cessarit.

Vota tua benignissimus Jesus transcendit, qui non particulam sacri cruoris, sed omnem qui in corpore est & numquam fervescere, & bullire cessat, tibi largissimè propinat. Quis non illud benevolentiæ, ac cœlestis favoris stupendum testimonium existimârit, Christum hospitem habere, eidem cum illo mensæ accumbere, & ex eodèm calice bibere? Quis non se mortalium felicissimum dictitaret, & liquidissimis gaudiis totus difflueret, cui illud cœlitus beneficium obtingeret? Hoc concessum lego B Angelæ de Fulginio *t* (cujus corpus adhuc integrum spectatur Fulginii, non sine stupore amabili, & intimo piæ voluptatis sensu) quæ cum Sponso suo agens familiarius, petiit aliquando: *Ecqui essent filii Dei?* Et audiit eos esse, qui ad cœlestes invitati nuptias, ubi caro in cibum, & sanguis in potum porrigitur, ad illas etiam venissent. Ad quas cum unicè anhelaret, Christus illi visus est assidere mensæ, sed divinæ: *visus deinde è calice bibere liberalius*, ac deinde illi assidere alii non pauci, *& ex eordem calice bibere*; nec sine sensu, ac voluptate amabili, quæ etiam ex oculis, ex vultu spirabant.

Hæc suspicimus, & admiramur, & ut animas cœlo delapsas ejusmodi veneramur, nec immeritò; at quis est, qui suo pondere & momento expendat, quanto excellentioris amoris, & divinioris favoris foret, si tibi soli, aut uni mortalium, unâ in orbis urbe, etiam Jerosolymis id beneficii contulisset, ut sub Eucharisticis speciebus te solum, suo tempore pascere, & sanguine potare dignatus fuisset? Quid de Deo tuo, quid de te ipso, quid omnes mortales sentirent? Hæc autem cum immensa sua charitate, sine ullo tui dispendio, sed gratiæ incremento, aliis quoque communicarit millies, & millies, *v* *illa miracula Corporis Domini*, JAM ASSIDVITATE VILUERUNT. Non sic Domine, non sic, sed ad prodigè sanguinem tuum pro me effusum totus rubore suffusus exclamo: *x* *quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi?*

Psaltes Regius, ut ait Origenes, anxius hæsitat, & quærit, in his omnibus, quæ illi suppetebant,

t Bollandus 4. Ianuarii in vita.

v August. tract. 24. in Ioan. c. 6.

x Psal 115. v. 13. Corderius hic.

quod-

quodnam tanto Domino, ac donatore, dignum donum reperiret; An sacrificia, an holocausta? Quin ipsam vitam per sanginem Deo offert effundendam. Hæres & tu anxius, qui communia cum Davide munera accepisti, & insuper infinitò præstantiora, quid ni sanguinem pro sanguine reddas? dic cum Psalmista: *calicem salutaris accipiam.* y Hieronymus ex Hebræo vertit: *calicem Jesu accipiam.* Hugo Cardinalis: z *Calicem sanguinis Domini, seu EUCHARISTIAM intelligit.*

Hunc calicem non modò sitiebat sponsa, nec ex eo dumtaxat liberalius semel haurire; sed & in ipsam cellam vinariam introduci cupiebat, ut omnino sobria & sancta temulentiâ inebriari posset; sic etenim Divus Gregorius Nyssenus: a *neque ad sedandam sitim satis esse putat, si totum creatorem in os infundat; sed rogat ut deducatur ad ipsam cellam vinariam, & ipsis torcularibus os subjiciat.* Hæc autem cella vinaria, est altare, seu ædes sacra, in qua sacerdotes consecrant, & hauriunt, & propinant vinum Eucharisticum. unde subdit: *b cupit ingredi domum, in qua est vini mysterium, ac Sacramentum.* Diviné Doctor Angelicus. Opusc. 58. c. 30. c *cella vinaria est Ecclesia, ubi propinatur* CALIDUM VINUM SANGUIS CHRISTI, *ad accendendum corda dilectione Dei, & proximi.*

Ad hanc cellam vinariam, seu domum vini, inducitur à Christo, ceu Sponso, fidelis anima, ut bibat de calice Domini, eoque piè ebria æstuet; sed æstu divini amoris, atq; in has ecstaticæ mentis voces erumpit: d *calix tuus INEBRIANS, quam præclarus est:* quam potens est, quam amabilis, & mirabilis est? Quo lingua sanguine Christi tingitur, & ut Poëta celeberrimus:

e *Purpureo bibit ore nectar:*

Atque omnium rerum terrenarum oblitus, quasi impos mentis, homo totus in Deum abripitur. Experto credite Divo Cypriano: f *quam præclarus est calix iste, quam religiosa est hujus potus* g *EBRIETAS, per quam excedimus Deo, & quæ retro sunt obliti, ad anteriora extendimur, non habentes sensum hujus mundi; sed divitiis purpurati delicias contemnentes, cruci hæremus,* SANGUINEM SUGIMUS; *& intra ipsa redemptoris nostri vulnera figimus linguam, quo interius, exteriusque rubricati, à sapientibus hujus sæculi judicamur amentes;* sed cum sapientia à sapore nomen mutuetur, quibus hic cœlestis potus sapit, sanctâ insaniâ sapienter desipiunt.

Dispares planè effectus, & operationes habet sana & sancta ebrietas, ab illa insana & brutali, quam D. Bernar. describens, ait: *h* EBRIETAS *corpus dibilitat, mentem illaqueat.* EBRIETAS *generat perturbationem mentis, auget furorem cordis ebrietas nutrit flammam fornicationis.* Hæc oriuntur de uva fellis hujus sæculi, & botris amarissimis; *sed calix Domini INEBRIANS,* divini Spiritus ebrietatem inducit, *potentem*

y Hierony. z Hug Card. in Psal. 115. v. 13. a Greg. Nys. in cantica hom 4. b Ibid. c S. Thom. opusc. 58. c. 30.

d Psal. 22. v. 5. e Horat. Carm. lib. 3. od 4. f Cyprian serm. de cœna Dom. g De ebrietate sancta. h Bern. lib. de modo vivendi. c 25.

quidem, inquit Theodoretus i; *sed non dissolventem*, quæ copiosius, & ingeniosius deducit Divus Cyprianus: k *EBRIETAS DOMINICI CALICIS ET SANGUINIS*, *non est talis*, *qualis* EBRIETAS *vini sæcularis*; *cum diceret Spiritus Sanctus in Psalmo*: *Calix tuus* INEBRIANS, *addidit*, *quam optimus*; *quod scilicet*, *calix Dominicus sic bibentes* INEBRIET, *ut sobrios faciat*: *ut mentes ad spiritualem sapientiam redigat*, *ut à sapore isto sæculari*, *ad intellectum Dei unusquisque resipiscat*: *Et quemadmodum vino isto communi mens solvitur*, *& anima relaxatur*, *& tristitia omnis deponitur*, *ita* EPOTO SANGUINE DOMINI, ET POCULO SALUTARI, *deponatur memoria veteris hominis*, *& fiat oblivio conversationis pristinæ sæcularis*: *Et mœstum pectus ac triste*, *quod prius peccatis angentibus premebatur*, *divinæ indulgentiæ lætitia resolvatur*; ut satis superque festo 2. Pentecostes tractavimus, ubi omnes proprietates disparis ebrietatis exposuimus.

Hic dumtaxat dixisse sufficiat, l *vinum* hoc sanguinis Christi, *germinans virgines*, flammam libidinis, omnemque fomitem restinguere, castasque mentes sanguine Agni immaculati salubriter potari, & dealbari.

Vinum hujus mundi, Aristophanes m vocat, *lac veneris*. Pontianus: *malorum omnium metropolim*. Hieronymus lib. 2. adv. Jovinianum: *Esus carnium & potus vini*, *ventrisque saturitas*, SEMINARIUM LIBIDINIS *est*. Alibi verò: n *venter*, inquit, *mero æstuans*, *citò despumat in libidines*, non secus ac olla fervens exæstuat; *in vino luxuriâ*, *in luxuriâ voluptas*, *in voluptate impudicitia est*. Unde in fervore adolescentiæ, & juventutis, à vino maximè abstinendum: quia o *vinum & adolescentia*, *duplex incendium*; *quid oleum flammæ addimus?* nec minus luculenter Ambrosius: p *Ebrietas est fomentum libidinis*, *incentivumque insaniæ*; per se hic ignis in juvenum venis, ac cordibus satis ardet, fomento non eget; sed potius,

Subtrahe ligna foco, si vis non ardeat ignis.

Dæmonium temulentiæ, cum altero luxuriæ, tam arcta Societate sibi connexa scribit Tertullianus, ut ubi unum intrat, alterum subsequatur, necesse sit: q *Veneri*, inquit, *& Libero convenit. Duo ista dæmonia conspirata*, *& conjurata inter se sunt*; *ebrietatis*, *& libidinis*. Quod alibi probat r ex illo Pauli ad Rom. 13. *quam societatem*, *& Apostolus sciens*, *cum præmisisset*, *non in* EBRIETATIBUS, *nec in commessationibus*, *adjunxit*: *nec in cubilibus*, *& libidinibus*. Loth, quem Sodoma non perdidit, nec sulphur de cœlo afflavit, per ebrietatem, scelere turpissimo se contaminavit. Origenes hom. 5. EBRIETAS *decipit*, *quem Sodoma non decepit*: *uritur flammis mulierum*, *quem flamma sulphurea non ussit*. Quod ipsum Doctor maximus confirmat his verbis: s *Loth per TEMULENTIAM*,

i Theodoret. in psal. 22. k Cyprian. Epist. 63. l Vinum sanguinis Christi germinat virgines. Zachar. 9. v. 17. m Apud Athen. l. 10.

n Hier. Ep. 83. ad Oceanum. o Idem de custod. Virg. p Amb. l. de Elia & jejunio c. 6. q Tertull. l. de spectac. c. 10. r Idem de jejuniis adversus Physicos. s Hier. Ep. 83 ad Oceanum.

TIAM, *nesciens libidini miscet incestum, & quem Sodoma non vicerat, vina vicerunt.*

Quot mariti, velut equi adhinnientes, quæ sobrii nunquam cogitassent, temulenti alienas adamarunt? In hanc rem, horrendam narrat Africanus Præsul tragœdiam. t *Accidit*, inquit, hodie terribilis casus, ut omnes audistis, „ propter quem ad Ecclesiam „ Hipponensem etiam fœminas, „ & infantes congregari præcepi. „ *Ecce præclarissimus civis noster, & „ fere dilectus ab omnibus Cyrillus, filium habebat, ut scitis*; *ecce hodie* „ EBRIETATEM *perpessus, matrem prægnantem nequiter oppressit, sororem violare voluit; Patrem „ occidit, & duas sorores vulneravit „ ad mortem.*

Quid non ebrietas vitiorum omnium mater parturit? v *nox & amor, VINUMQUE nihil moderabile suadent.* Basil. Hom. adv. Ebriosos: VINO OBRUTUS, *familiarissimos suos non agnoscit, sæpe ad extraneos tanquam ad suos accurrit: unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat*: Unde alibi subdit: in c. 1. Epist. ad Titum: *nunquam ego ebrium, castum putabo.* Hinc illa severa Pauli admonitio: x *nolite* INEBRIARI *vino, in quo est luxuria*; sed inebriamini vino in quo est castimonia, in quo Angelica mentis & corporis puritas: y *Inebriamini vino, quod germinat Virgines, non apostatare faciens etiam sapientes.* Ad illud vinum planè divinum, vos conjuges, adolescentes, & adolescentulas, hodie invito verbis Hieronymi, qui expendens illa verba Cant. 2. *quam speciosa sunt ubera tua vino!* sic disserit: z *quod illud vinum est, quod sponsæ mamas pulcherrimas facit, & pudicitiæ lacte fœcundat? nempe illud, de quo Sponsus in consequentibus loquitur: bibi vinum meum cum lacte meo; unde & Apostoli dicebantur musto pleni. Et pulchrè subdit: hoc est vinum, quod* CUM INEBRIAVERIT ADOLESCENTES, ET PUELLAS, STATIM VIRGINITATEM SITIUNT, *& expletur illud vaticinium Zachariæ, juxta Hebraicam veritatem de virginibus Ecclesiæ: complebuntur infantibus, & puellis ludentibus, plateæ ejus: Quid enim bonum ejus, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, &* VINUM GERMINANS VIRGINES.

Hujus tam præstantis liquoris inventor, non infamis ebriorum Deus Bacchus, ut Poetæ fabulantur, aut fœtens Hircus; sed Agnus immaculatus exstitit.

Narrat Ludovicus Vives, a dum Pastor Staphylus, Oenei Regis Filius, capellas pabulatum deduceret, notavit unam præ cæteris secedentem à grege, lætiorem esse, & serius semper saliendo redire ad præsepia, cujus rei ut causam agnosceret, ponè eam insequitur, & in remota stirpe uvas edentem conspexit, quem fructum ante hoc hominibus incognitum legit, regique Oeneo obtulit, qui expresso succo, sapore delectatus, vitem excoli jussit, atque ita ab Oeneo, vinum Græcè οἶνον, & uva à Staphylo, σταφυλὴ

t August. ad fratres in Eremo. c. 33. v Ovid. x Eph. 5. y Bern. serm 3. in Pentec.

z Hieron. l. 1. adversus Iovinian. c. 17. a Lud. Vives in August. de civit. Dei lib. 10. c. 12.

dicta est, quam prius Agnellus adinvenerat. Ut hæc fabula sit, hoc fidei est, vinum illud Eucharisticum, quod germinat virgines, ab Agno sine maculâ inventum esse, nobisque in sacro epulo largiter propinari.

Vinum, ait Varro, inde dictum vult, quod *ex vite natum*; quidni vinum illud optimum, quod ex vite, in qua omnia vita sunt, dimanavit, b *vinum porrò ex ea vite esse*, inquit S. Cyrillus, *quæ ait: Ego sum vitis, vos palmites*;

Contra cerbereum illud libidinis virus, nullum præsentius antidotum carne, & sanguine Domini; unde divinæ adinventiones illius fuêre, qui feliciter hoc assecutus: EUCHARISTIA, anagramma VIS THERIACA. Caro nostra viperino, & lethifero veneno infecta, hâc divinâ medicinâ, cui vis supra omnem theriacam, omni veneno expurgatur.

Hinc & illud complures observarunt, atque hos inter, c Pater Justinelli è Societate nostra, primis illis Ecclesiæ temporibus, ideo tot præstantiâ ac numero floruisse virgines, quod frequenter divino hoc poculo reficerentur, & ab omni turpitudine custodiret. Suavissimè more suo hoc argumentum pertractat Ambrosius: d *sed vis manducare, vis bibere? veni ad convivium sapientiæ, quæ invitat omnes cum magna prædicatione, dicens: venite & emite panes meos, & bibite vinum quod miscui vobis. Delectant cantica quæ epulantem demulceant? Audi cantantem Ecclesiam: manducate proximi mei, & bibite, & INEBRIAMINI Patres mei. Sed hæc EBRIETAS sobrios facit: hæc* EBRIETAS GRATIÆ, *non temulentiæ est. Lætitiam generat, non titubantiam; nec verearis, ne in convivio Ecclesiæ, aut grati odores tibi, aut dulces cibi, aut diversi potus, aut convivæ nobiles desint, aut decentes ministri. Quid Christo nobilius, qui in convivio Ecclesiæ & ministrat, & ministratur ei? istius convivæ recumbentis, annecte te lateri, ac te Deo conjunge.* Et post pauca: *sapientia ædificavit sibi domum*, &c. *In hac domo epulaberis animæ cibo, potuque mentis, ut postea non esurias, neque sitias unquam. Qui enim manducat, manducat usque ad satietatem, & qui bibit, usquè ad* EBRIETATEM BIBIT. *Sed hæc* EBRIETAS PUDICITIÆ CUSTOS EST. *Illa vini ebrietas, fomes libidinis, quo per carnes vaporantur interna viscera, animus ignescit.*

Compello vos auditores, quid est quod etiam hoc sæculo nequam, tot Virginum choros postremis hisce temporibus orbis dedit? Quid tot modestissimis viduis castæ orbitatis, studium inseruit? Quid tot pudicis conjugibus, amorem integritatis conjugalis indidit, & thorum immaculatum servare fecit? nonne calix ille inebrians sanguinis Domini? e *bona mensæ spiritualis EBRIETAS*, exclamat Ambrosius, quæ alios planè affectus, alia desideria in mente excitat, quam vinum hujus mundi. Quare, inquit f, quisque vestrûm *veniat ad cibum corporis Dominici, ad epulas Sacramenti, ad illud poculum quo fidelium* INEBRIATUR AFFECTUS, *ut lætitiam induat de remissione peccati: curas sæculi, metum mortis, solli-*

b S. Cyrill. Hierosol. Catechesi. 17.
c Cassian. coll. 7. 30.
d Amb. de Cain. & Abel. l. 1. c. 5.

e Amb. serm. 13. in psal. 118. v. 7.
f Idem serm. 15. in Psal. 118. v. 4.

citu-

tudinesq; deponat. Hac ergo EBRIETATE *corpus non titubat; sed resurgit animus; non confunditur, sed consecratur.*

Quod si quis ulterius causam sciscitetur, cur in Societate Jesu, hactenus Angelica viguerit castitas, etiam inimicorum, & Heterodoxorum calculo comprobata? eam in studium frequentandæ Eucharistiæ, ejusque cultum referendam dico. Ut auream hic usurpare possim Divi Algerii sententiam, g Eucharistiam esse *Sacramentum Societatis Jesu* Quisquis ejus rei experimentum desiderat, hoc epulum frequenter, & hoc salutari poculo sæpe, mentem reficiat.

Plurimorum querelæ sunt, graves se carnis stimulos, ac frequentes luxuriæ motus pati, luctam sibi assiduam esse, ne succumbant: atque ea propter sese matrimonii vinculo colligare; quo se illigatos, postea amarissimis lacrymis, & lamentis deplorant, ut supra diximus. Vos adolescentes, & adolescentulæ, ne idipsum etiam serò deploretis, saniori ac sanctiori consilio, quod Carthaginensis Antistes, & purpuratus Martyr, Cyprianus suggerit, acquiescite, qui sic ait: *h* HÆC EBRIETAS *non accendit; sed extinguit peccatum: in hoc vino non est luxuria, nec movetur ad ludum post hunc potum lascivia; cum sopivit oblivio cuncta carnis ludibria, mira sunt, quæ sentit, magna quæ videt, inaudita quæ loquitur*; hoc poculo ebrius, motus non sentit pravos, obscœna non videt, inhonesta non loquitur. Vulgò vinum optimū, inquit Cornelius *i*, vocatur, *vinum cos.* Quod scilicet habet egregium *colorem, odorem, & saporem*; Quale, inquit S. Hieronymus, est illud Sponsæ dicentis: k *dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum.* Sanchez vertit *florere faciens*, alii *procreans Virgines*. Pagninus: *Vinū cantare faciens Virgines*; l

„ Hic enim divinus potus inebriat, ut in Dei hymnos, & laudes erumpant. Unde olim post sacram synaxim, fideles quasi sanguine Christi, ejusq; amore temulenti, canebant cantica sacra; imo subinde enthusiasmo, & Spiritu Sancto correpti, arcana & sublimissima mysteria miris modis & odis eructabant, juxta illud: *implemini Spiritu Sancto, loquentes vobusmetipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Sic*

m *Ille liquor docuit voces inflectere cantu.*

Ita S. Monica, sumptâ sacrâ synaxi, quasi ebria, canebat: *cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Et quandoq; suspirabat: *volemus in cœlum*, linquamus terram, volemus in cœlum. Sic Franciscus Seraphicus, de quo Bonaventura: n *flagrabat erga Sacramentum Dominici corporis, fervore omnium medullarum, stupore admirans permaximo illam charissimā dignationem, & dignantissimam charitatem. Sæpe communicabat, & tam devotè, ut alios devotos efficeret, dum ad immaculati Agni degustationē suavem, quasi* SPIRITU EBRIUS, *in mentis ut plurimum rapiebatur excessum.*

Sed, ut unde paulum divertimus, revertamur, concludo

g Alger. l. 1 c 3. h Cypr. serm. de cœna Dom. i Corn. in Zachar. c. 9. v. 17.

k Cant. 8. v. 2. l Corn. cit. m Tibull. l. 1. n Bonavent. in vita c 9.

D. Hiero-

D. Hieronymi testimonio, in illud Zachariæ 9. *frumentum electorum, & VINUM GERMINANS VIRGINES:* ubi ait: o *Est frumentum electorum, sive juvenum* (quod sodalibus omnibus inculcatum velim) *Ipse est & vinum, quod lætificat cor hominis, & bibitur ab his virginibus, quæ sunt sanctæ & corpore & spiritu, ut INEBRIATÆ, atque gaudentes sequantur Ecclesiam, & dicatur de eis: adducentur Regi Virgines post eam, proximæ ejus afferentur tibi: afferentur in lætitia, & exultatione. Quomodo enim lætitiam non habebunt, quæ INEBRIATÆ poculo Salvatoris, generantur in Virgines, & audent dicere: introducite me in cellam vini, & confortate me unguentis?* Et mox: hoc vino INEBRIATI SUNT, *qui sequuntur Agnum Dei, quocumque vadit, vestiti candidis vestibus: quia se cum mulieribus non coinquinarunt, Virgines enim sunt.*

Caput generis humani, ac primus parens Adam, artifici manu à Deo formatus è terra Virgine, corpus habuit ab omni fomite, & fuligine peccati integrum, & illibatum; sed exiguo lapsu temporis, & suo, suorumque posterorum, virgineam illam terram infecit, & ignem concupiscentiæ subdidit, quem omnes mortales etiamnum in venis suis effervescere sentiunt. Secundus Adam, Christus, ut hunc ignem, à gehennâ incensum, restingueret, & refrigerium adferret, ipse corpus sibi aptavit, & illud quidem è terra Virgine, hoc est, è Matre Virgine, & hoc, ut sui communione, Virgines faceret, animas nempe puras, castas, virgineas, ab omni carnis & veneris illecebris illibatas. Imò & corpora, itaque p *antiquam plasmationem, in se restauraret*, ut annotavit D. Irenæus, & in novam formam, ac pulchritudinem restitueret. Quo spectat illud Zachariæ Prophetæ, animam à Christi corpore formosam, ac decoram reddi, dum appellat q *pulchrum Dei.* At unde amabo, *pulchrum* illud, nisi ex eo, de quo idem ipse vates subdit: r *quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & VINUM GERMINANS VIRGINES?* Quem locum, cum explicat Paschasius, vult s animas à Christi Corpore, & Sanguine, *candore lilii, & rubore sanguinis, decorari.* Cœlestis illa Aquila Joannes, t *non usitata penna* scribit, eas v *in sanguine Agni dealbari*; hoc enim & eluuntur, & dealbantur. Quod dum de stolis dicit, corpora intelligit, quibus animæ veluti amiciuntur, & teguntur, quæ si forte sordidâ libidinis maculâ infecta, fuligine omni detersa, super nivem dealbantur.

x Solenni die, dum sacra hostia per compita deferretur, comitabatur Philippus II. Hispaniarum Rex, aperto capite, funali prælucens: atque ut æstus erat eo die summus, monitus ab aulicis, ut si non operto capite incedere vellet, umbella saltem sibi solem, æstumque defendi pateretur, quibus ille dignam objecit Catholico Rege sententiam: *innocens hodiernus sol est, qui ab Eucharistici solis radiis temperatur*, nudoque vertice ire perrexit. Si Sol ille aspe-

o Hierony. in Zachar. c. 9.

p Irenæus. l. 3. c. 31. q Zach 9 v. 17. r Ibid. s Paschasius. in Zach. cit. t Horat. v Apoc. 7. v. 14. x P. Rho. virt. hist.

stabilis & ardor caniculæ innocens fuit, quia eo die lucebat ille, & ardebat, qui *in sole* Eucharistico *posuit tabernaculum suum*; jure dixero, neque tibi nocere posse tartareos ardores, atque incendia, seu à carne excitari voles, seu à malo genio, luxuriæ præside, si tibi luceat, ardeatque *in venerabili*, Sol melior, & purior.

Quod si alias minus feroces animi perturbationes, & ferventiores mentis, & corporis ardores, sacrum *corporis Christi* antidotum temperarit, & divini latices *sanguinis ejus* restinxerint, iisdem & veneris faces restinguendas confidite.

Exemplo vobis sit quod subjicio, & finio: y Leoni Pereriæ, Adolescenti nobilissimo, & præfervido, Gregarius miles colaphum impegerat, & fugam arripuerat in obvium fortè templum, velut asylum: eum ibi assecutus Pereria, injecta in collum una manu, altera pugionem jugulo admovebat; cui misellus ille, visa quam fortè sacerdos, vicinam ad aram sustulerat de more, hostia divina: *per hanc te*, inquit, *obsecro, parce*; simul precantis vox, simul & nolæ pulsus, juvenis animum, irasque fregit: exclamavit enim ilico: *hæc te juvat*; simulque pugionem vaginæ reddidit. Nempe edomitus ab Eucharistiæ præsentia furor. Quod si edomitus ille fractusque furentis iræ ardor, audeo dicere & edomandas, & frangendas, sagittas omnes, & tela ignea, quæ è feroci, fatalique pharetra emittet Cupido, emittet & infernus ipse; si modo ad sacratiores aras, ad Agnum Eucharisticum accesseris.

y. P. Ioan. Rho variæ virt. hist. l. 3. c. 1.

Sed dum hic uberrimus fructus sanguinis Christi, in fervidos quorundam Laicorum, & sanctimonialium animos influit, non paucis ardor incessit, eum cum sacerdotibus etiam sub vini specie participandi, & indiscretis desideriis agitati, quæstionem movere, cur Sacramentum quod Christus sub utraque specie panis & vini instituit, & primitivæ Ecclesiæ in usu fuit, sibi denegetur? quæ disceptatio, cum primos Hæresiarchas, & perturbatores Ecclesiæ exagitarit, ut & illos confutem, & pias animas sub una specie totum Christum, corpus & sanguinem, æquè ac sacerdotes recipere, confirmem, breviter è scripturis, Conciliis, sanctis Patribus, & ratione, demonstrandum duxi z. Quamvis sub una specie panis, Catholici omnes & corpus & sanguinem Domini participent, sacerdotibus tamen Christi sanguis sub speciebus vini propriè communicatur, illudque beneficium singulari prærogativa huic altiori Ordini sacerdotali collatum. Quod in scypho Ioseph apud Benjaminum reperto, non sine mysterio adumbratum, observavit Divus Ambrosius: a *triticum*, inquit, *multis datur; Scyphus uni, qui sacerdotali donatur munere*, quique ad sacrificium hoc peragendum, & sanguinem Christi recipiendum, velut vasa quædam aptantur, & consecrantur: quare inquit S. Thomas b, *populus non accipit sanguinem sub specie vini, sicut sacerdos; quia requiritur vas congruum hujus sanguinis contentivum. Sicut enim vi-*

z Digressio cur Laicis non detur sanguis sub utraque specie. a Amb. l. de Ioseph. c. 11. b S. Thom. opusc. 58. c. 29.

num,

num, vas specialius & diligentius præparatum in quo servetur exigit, quam panis; sic sub specie vini, sanguis Christi, sumendum solum sacerdotibus conceditur, tanquam vasis Domini ad hoc specialiter consecratis, & sacra Religione constrictis, & virtutum pulchritudine excellentius præornatis. Illud autem Matthæi 26: *bibite ex hoc omnes*, solis Apostolis dictum est, qui tum ad mensam cum Christo sedebant, ut rectè D. Thomas observat, dicens: c *hinc est quod Dominus in cœna Apostolis paucis, & ut suis Sacerdotibus, non solum corpus in specie panis, sed & sanguinem in specie vini dedit.* Quod ne Laici æque sibi concessum arbitrarentur, subdit: *multitudini hominum in deserto, panem sine potu distribuit.* Idque aliis pluribus scripturæ testimoniis confirmatur, ubi prima Veritas de solo pane loquitur. Joannis 6: *qui manducat me, vivet propter me.* At non manducatur Dominus, nisi in specie panis, ergo in specie panis non est solum corpus; sed totus Christus. Et iterum: d *qui manducat hunc panem vivet in æternum. Hic est panis, qui de cœlo descendit, ut si quis ex ipso manducet, non moriatur.* Discipulis in Emaus dedit solum panem, e & *cognoverunt eum in fractione panis.* Actorum 2. *Erant autem perseverantes in Doctrina Apostolorum & communicatione FRACTIONIS PANIS.* Accedit, Christum, & Angelos, variis sanctis communionem sub speciebus panis detulisse.

Quid, quod in quibusdam orbis partibus, vini rarior, aut nullus usus fit, ut in Japonia, ubi vix tantum vini, quod missæ sufficiat, inquit Bellarminus f Nobilis scriptor Josephus Acosta in historia Indica refert, vidisse se lagenam vini exiguam, 300 scutatis emptam. Tam rarum illic vinum, ut in hanc rem ait Florimund. Remond de ortu hæresios lib. 4. c. 5. scribit, ex Volaterrano lib. 7. geograph. ab Innocentio VIII. Pontifice concessum Norwegis, ut sine vino sacrificent, quod vinum in Norwegia non crescat, & aliunde allatum, statim acescat.

Usum interim receptum communionis sub una specie, impugnavit, Petrus Dresdensis ex hæreticis Waldensibus, & Sacramentariis, g qui non agnoscunt concomitantiam sanguinis Christi; & moderni hæretici, allegantes illud Joannis 6: *nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Respondet Bellarminus, & Ariaga eximius Theologus, h illud *&*, significare *vel.* ut Act. 3. *argentum & aurum non est mihi*, id est, non est mihi argentum vel aurum. Et Levit. 20. v. 9. *qui Patri, Matrique maledixit*, præmisit enim *aut.* respondet 2. etiam sub una specie, verè bibi sanguinē, quia sub qualibet specie totus Christus, corpus nempe vivum, cum sanguine & anima continetur, quod habebat, cum diceret, *hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur*; quod idem & nunc gloriosum, non mortuum & exangue Catholicis traditur.

c S.Thom.cit. d Bellarm. controv. tom.3.de Sacram.Euch.l.4.c.21. e Luc. 24.v.42.

f v.Bellarm.cit.c.24. g Bellarm cit. c.25. h Bellarmin. c.24.3.part.de Euchar.disp.42.sec.1.Ariaga cit.

ditur.

ditur. Ad hoc nobilissimum adducit testimonium Paschalis lib. de corp. Christi c. 14 (quem citat Suarez) ubi comparat Eucharistiam cum manna, in quo etiam optima vina sapiebant: i *si ergo*, inquit, *in figura unicum alimentum omnia præstabat, quanto magis, ipsum Christi corpus sanguine plenum, unica specie sumptum, omnia perficiet*; alioquin Christus dilectas suas sponsas, & devotum fœmineum sexum, totque viros pios multum fraudasset. Eodem spectat illud D. Thomæ: k *sicut sub specie panis est corpus Christi per transubstantiationem, ita ibi est sanguis ejus veraciter per annexionem.* Et similitudinem adducit de botro, seu uva, qua vinum continetur: Cant. 1. *botrus Cypri dilectus meus mihi. Duo sumo in botro, uvam scilicet corpus Domini in cibum, & ex uva sugo dulcem sanguinem in potum:* Deuteron. 33. *constituit eum Dominus ut sanguinem uvæ biberet meracissimum.* Pluribus controversiam hanc vide solidè tractatam per Florimundum Raemund. de ortu Hæreseos. lib. 4. cap. 5.

His ita contra Hæreticos, breviter stabilitis, solatio Catholicis esse debet, l quod Laicus sub una specie idem, ac tantum sumat, quantum Sacerdos sub utraque, ut Ecclesia per orbem universum in Hymno illo divino Doctoris Angelici concinit:

m *Caro, cibus, sanguis potus;*
Manet tamen Christus totus
Sub utraque specie.

i Idem sect. 3. k S. Thom. opusc. 58. c. 29. in fine. l Sub una specie, idem tantum sumi quantum sub utraque. m S. Thom. in hymn. de ven. Sacrament.

Non enim duæ species dum sumuntur, duo constituunt Sacramenta, sed unum: nec qui de calice participat, plus sibi blandiri debet, quam qui simul plures hostias, aut majorem cæteris sumat. Ne igitur habeant sæculares, ac Sanctimoniales, quod querantur subtracto calice, sibi aliquid Sacramenti fructus deperire, sic tradit Theologorum omnium Princeps, ac Magister: n *sicut sumit Sacerdos sanguinem Christi sacramentaliter de calice, sic populus sumit eum intellectualiter sub specie panis de ipso corpore Christi*, id est EIS TAM UTILIS, ET TAM DULCIS, UT SACERDOTIBUS, QUI SUMUNT EUM SUB SPECIE VINI DE CALICE.

Non est itaque quod pii Laici Sacerdotibus invideant, præsertim iis qui rarò celebrant, cum ipsi frequenti communione, & gratiâ, & fructu eos exsuperare valeant.

Auctoritate divi Thomæ nixus eminentissimus Card. Bellarminus, quæstionem hanc inter Theologos multis ventilatam, an sub utraque specie Sacramentum sumptum, plus gratiæ, & fructus conferat, sic resolvit, tenet, & probat: o nihil spiritualis fructus capitur ex duabus speciebus, quod non capitur ex una. In quem finem adducit Tridentinum. sess. 21. can. 3. ubi dicit: sub una specie sumi integrum Christum, omnium gratiarum fontem: significat enim his verbis sub una specie sumi omnem gratiam, quæ ex Eucharistia sumi potest.

In concilio etiam Basileensi, ea conditione concessus fuit

n S. Thom. opusc. 58. c. 29. o Bellarm. cit. cap. 33.

calix

calix Bohemis, ut Ruardus testatur, ut crederent non plus fructus sumi ex duabus speciebus, quam ex una. Quam sententiam Bellarminus ostendit esse plurium, & antiquorum scholasticorum, Bonaventuræ, Cajetani, Soto &c. Vos itaque piæ, & sanctæ animæ, æque de sanguine Domini participatis, ac sacerdotes, ut scitè & eruditè S. Thomas p ex illo Jobi 39: *pulli aquilæ lambunt sanguinem; pulli aquilæ sunt subditi Ecclesiæ, hi lambunt sanguinem Christi, non de calice, sed de ipso corpore Christi.*

Denique Christi sanguinem sub speciebus panis in vivifico Redemptoris corpore contineri, q testantur divina ostenta, & loquuntur miracula à Deo ostensa, etenim non semel ex sacra Hostja sicis Judæorum, ac Hæreticorum inflictis plagis, copiosus sanguis manavit. Exempla perillustria videre est apud Bressærum de conscientia lib. 6. cap. 22. Vincentium in speculo histor. Alexandrum Alensem. 4. part. q. 53 memb. 1. &c.

His positis, & à quibusdam Theologis controversis, superest, ut quid Laicis usus calicis denegetur Hic iterum recurro ad fontem Aquinatem, è quo omnes, qui sapiunt, & sentiunt, biberunt, hic sæpè citatus, & semper è pulpitis, & cathedris citandus, præter primam rationem supra adductam, quod sacerdotes sint vasa DEO consecrata, alteram adducit r *Ad præcavendum erroris periculum: si enim populus rudis acciperet sanguinem sub specie vini, vix crederet illum esse sub specie panis*, invenire etenim etiamnum est adeò hebetes, quos novi, qui in ablutione se sanguinem sumere existimarunt: quis non error timendus, si de calice Domini participarent? Tum ne irreverentia committatur:

f *Tertia ratio est vitandi periculum effusionis, propter multitudinem quæ se circa altare comprimit.* Et probat Bellarminus, quia Ecclesia diligentissimè semper cavit, ne mica aliqua consecrati panis in terram decidat. Major autem est irreverentia in effusione sanguinis, qui rursum colligi nequit. Quare Chrysostomus Epist. 1. ad Innocentium, inter maxima mala numerat, quod ex quodam militari tumultu, intra Ecclesiam facto, sanguis Domini in militum vestimenta effunderetur. Fieri autem non potest, ut sanguis Domini ministretur tantis populorum turbis sese trudentium, quantæ in Paschate, quin sæpius effundatur; præsertim cum multi senes tremuli, rustici qui vix ad bibendum de manu alterius, accommodare se norunt. 3. In delatione ad ægrotos, & moribundos sine periculo effusionis, commodè administrari non posset, quin & labris, ac barbæ facile stillicidia aliqua adhærescant, aut decidant.

Has rationes, & potissimam ab ipsius Sacramenti reverentia petitam, cardinalis de Lugo complexus est, t propter quam multa videmus omitti, quæ ali- „

p S Thom. opusc. 58. cap. 32.
q Bellarm. cit. cap. 21.
r S. Thom. cit. cap. 29.
f S. Thom. Bellarm cit. c. 28.
t Lugo de Sacram. Eucharist. disp. 12. sect. 3. n 81.

quam

„ quam suscipientium utilitatem „ impediunt. ideo inquit hoc „ Sacramentum non potest una „ die bis sumi, licet majorem fru„ ctum afferret duplex commu„ nio quam unica. Ideo negatur „ parvulis baptizatis etiam in „ articulo mortis, quibus procul „ dubio gratiam augeret, & per „ consequens gloriam etiam es„ sentialem. Item hanc ob cau„ sam non datur perpetuis amen„ tibus etiam baptizatis, neque „ iis ægrotis in quibus timetur „ periculum vomitus; quamvis „ utrique priventur fructu Sacra„ menti. Imò propter eandem „ reverentiam, non permittitur „ ægrotus sumere de laici manu „ Sacramentum, absente sacer„ dote, judicante Ecclesia minus „ inconveniens, quod moriatur „ sine viatico, quam tangi Eu„ charistiam manu laicâ, absente „ sacerdote. Quibus positis re„ ctè infert ad propositum no„ strum: *quid mirum, quod propter* *REVERENTIAM SANGUINIS CHRISTI*, *priventur etiam Laici illo fructu secundario, & minus principali, quem ex calice perciperent: erat enim frequens periculum effusionis in tanta communicantium multitudine: difficultas etiam consecrandi, & ministrandi omnibus: Repugnantia multorum ad potum vini: periculum etiam erroris, quo aliqui cogitabant, non esse totum Christum sub singulis speciebus*; propter quæ, & alia, justissimè Ecclesia prohibuit usum vulgarem calicis. Hæc Lugo.

Superest, ut qui toties sanguinem divinæ uvæ, hoc est corporis Domini bibimus, amantissimo Jesu, causam non demus amarissimæ hujus querimoniæ: v *quæ utilitas in* SANGUINE MEO? velificari hic paululum libet ad mores, non sacrilegos qui x *sanguinem testamenti pollutum duxerint*, quibuscum hic nihil mihi negotii; sed Catholicos, ut appareant, probos insectando, qui pretio sanguinis abutuntur, magis ad domos suas, & postes eo ungendo, quã animas exornando. In ejusmodi detonat, & fulgurat vates Jeremias: y *væ qui ædificat domum suam in injustitia, qui aperit sibi fenestras, & facit laquearia cedrina, pingit synopide.* ubi Glossa inquit, S. Thomas sic habet: *qui domum ædificat materialem de malè acquisitis, vel ornat superflue de* SANGUINE CHRISTI, *graviter peccat; sed multò gravius, qui domum spiritualem, id est, familiam pravam, ut pravas mulieres, filios, filias, quasi partes domus, ut fenestras per quas Diabolus, & fures intrant, & laquearia, quasi laqueos Diaboli, injustè ædificat, & pingit, id est, vestit, vel ornat* SANGUINE CHRISTI. *His dicitur væ, id est, gravis increpatio, & æterna pœnæ comminatio.*

Quin potius impari commutatione, demus sanguinem pro sanguine, & quod Apostolus monet, z usque ad sanguinem resistamus, adversus peccatum repugnantes. Si quis aureo ariete justitiam impugnet, usque ad sanguinem repugnantes. Si quis pudicitiam blanditiis, lenociniis, splendidis promissis, sub spe opulenti matrimonii labefactare tentet, usque ad sanguinem repugnantes: si quis maledicâ, aut lascivâ lingua, vel gestu, aliis scandalo est, usque ad sanguinem

v Psal. 29. v. 10. x Ad heb. 10. v. 29. y Ierem. 22. v. 13. z Heb. 12. v. 4.

guinem repugnantes. Si quis pudicitiam blanditiis, lenociniis, splendidis promissis, sub spe opulenti matrimonii labefactare tentet, usque ad sanguinem repugnantes: si quis maledicâ, aut lascivâ lingua, vel gestu, aliis scandalo est, usque ad sanguinem repugnantes. Quod si quibusdam tantum animi robur non sit, hoc ad extremum Abbas Cellensis efflagitat, ut saltem de admisso scelere, per sacram exomologesin erubescentes, sanguinem è corde, ad genas evocetis, ut vel sic citra effusionem, levi tormento, sanguinem pro sanguine tam copiosè pro quoque vestrum effuso rependere velitis: a *sanguinem pro sanguine repone, scilicet pro fuso in ara crucis, effusum in rubore confessionis*; nam licet Christus omnem suum amore tui sanguinem profuderit, nil à te, ô peccator, exigit, quam ut verecundiæ & erubescentiæ sanguine, genas tuas tinxeris, & sic sanguinem reponas pro sanguine.

§. IV.

Aqua lateris Christi lava me.

Elementum aquæ, quod apud mortales sua copia vilescit, & nullo in pretio est, quia

Usus communis aquarum,

necessitate sua, utilitate, & dignitate omnibus elementis antecellit. Aqua terram fœcundat, sine qua sterilitas, & fames hominum, ac jumentorum. Calorem naturalem temperat, & sitim, quæ tormentorum extremum omnium, sedat. Si vires spectes, audi Romanum Philosophum in quæstionibus naturalibus: b *Aqua, ait Thales, valentissimum elementum est*, quod densissimos aggeres, arces, & urbes evertit: Si antiquitatem, *ignis exitus mundi est, humor primordium.*

Quodque hic potissimum probandum suscepi, aqua omnia lavat, purgat & emundat, atque ad divinissimas operationes, & nobilissimos effectus à Deo assumpta est, Hugo à S. Victore: c *Aquarum usus est ad potandum, ad cibos coquendos, ad lavandum; sic aqua spiritualis* (de qua agimus) *sitienti salutem, fit fons aquæ salientis in vitam aeternam. Et igne Spiritus sancti coquit cibos mentis, & in sensus spirituales convertit. Tertiò, immundum à sordibus purgat criminum*, ut mox ostendam, ubi quædam in laudem aquarum encomia præmisero.

Tertullianus, teste Lactantio, d *omni genere litterarum præditus*, cothurnato suo stylo librum edidit adversus Quintillam, e quam *viperam monstrosissimam nuncupat, quod venenatissima doctrina sua plerosque rapuit, imprimis baptismum destruens, plane secundum naturam: nam feræ viperæ, & aspides, ipsique reguli serpentes, arida, & inaquosa sectantur.* Ad quem detestabilem errorem exstirpandum, adducit ea, quæ Deus mirabilia ex aquis, in aquis, & per aquas perpetravit. Ac primum quidem, f *quod utique ista materia tantæ dignationis meruerit officium*, ex antiquitate, & uti-

a Pet. Cellensis de part. c. 1.

b Seneca l. 3. natur. q. c. 13. c Hugo de S. Victore tom. 3. eruditiones Theolog. ex miscell. 11. l. 1. tit. e 124. d Lactant l. 5. inst. divin. c. 1. e Tertull. l. de baptismo adversus Quintillam, cap. 1. f Cap. 3.

utilitate, & dignitate probat: *in primordio* inquit, *fecit Deus Cœlum & terram. terra autem erat invisibilis, & incomposita, & tenebræ erant super abyssum, & Spiritus Dei super aquam ferebatur. Habes homo inprimis ÆTATEM VENERARI AQUARUM, quod antiqua substantia. Dein DIGNATIONEM, quod divini Spiritus sedes, gratior scilicet cæteris tunc elementis: nam & tenebræ totæ adhuc sine cultu siderum informes, & tristis abyssus, & terra imparata, & Cœlum rude; solus liquor semper* MATERIA PERFECTA, LÆTA, SIMPLEX, DE SUO PURA, DIGNUM VECTACULUM DEO *subjiciebat*. Quod si fœcunditatem ac utilitatem spectes: g *primis aquis præceptum est animas proferre: primus liquor quod viveret, edidit, ne mirum sit in baptismo, si aquæ animare noverunt*, unde & præmisit: *sed & nos pisculi, secundum* ἰχθὺν *nostrum Iesum Christum, in aqua nascimur*. Quid ad excellentiam, præstantiam, potentiam aquæ, dici subtilius, vel excogitari potest sublimius?

Ne igitur mirum sit, cum aqua materialis ad tantam virtutem divinitus elevata sit, si aqua lateris Christi, Deitati unita & longè mirabiliora in mentibus nostris operetur?

Tertullianum secutus Hieronymus, idem argumentum more suo doctissimè, ac disertissimè prosequitur: h *de schola Rhetorum, aquarum laudes prædicemus*. Rudis „ mundus, necdum Sole rutilan- „ te, nec pallente luna, nec astris „ micantibus, incompositam, & „ invisibilem materiam, abysso- „ rum magnitudine, & deformi- „ bus tenebris opprimebat. Solus „ spiritus Dei, in aurigæ modum, „ super aquas ferebatur, & na- „ scentem mundum in figura ba- „ ptismi parturiebat. Primum de „ aquis quod vivit egreditur: & „ pennatos fideles de terra ad „ Cœlum levat. Peccat mundus, „ & sine aquarum diluvio non purgatur. Alias, in veteri lege, aquæ operationes, quas adducit, longum esset recensere.

In lege nova, ipse Salvator post sanctificatas suo lavacro „ Iordanis aquas, Regnum Cœ- „ lorum incipit prædicare. Pri- „ mum signum ex aquis facit Sa- „ maritana vocatur ad puteum, „ sitiens invitatur ad potum. Ni- „ codemo dicit occultè: nisi quis „ renatus fuerit ex aqua, & spiri- „ tu sancto, non intrare eum in „ regnum cœlorum. [...]andem „ concludit: *quia a[...] cœperat, finivit in aquis. La[...]sti percutitur lancea, & baptismi, atque Martyrii pariter Sacramenta funduntur*. Ita Deus à primis mundi incunabulis, usque ad opus redemptionis consummatum, mirabilia in aquis perpetravit, & ut inquit Tertullianus i *nunquam sine aquis Christus*. Unde quanto in pretio aquæ habendæ sint, Beatus Petrus Cardinalis Damiani ostendit, dum per prosopopœiam, sic aquam, virtutem suam & effectus planè divinos deprædicantem, & perorantem inducit: k *ipsa te velut vivæ vocis invectione conveniat, & ingratum te suis esse beneficiis, convincat. Ego te per vir-*

g Cap. 1. h Hieronymus Epist. 83. ad Oceanum c. 3.

i Matt. 28. Tertull. l. de Bapt. contra Quintillam c. 9. k Pet. Dam. Epist. 23. ad Guiliel. Monachum.

tutem

tutem sancti Spiritus, qui me consecraverat, de servo Diaboli, fieri feci Filium Dei: ego te de possessione gehennæ, produxi regni cœlestis heredem, &c. Ipse mihi testis es, quia cum septem originalibus vitiis in meum gremium descendisti, & mox purificatus, & nitidus, absque ulla peccati contagione prodiisti. Ego te sordidum, fœtidumque reperiens, non dubitavi animam simul & corpus abluere: & tu me nunc dedignaris saltem labiis adhibere? ego te divinis facio adhibere conviviis: & tu me ab humanis non erubescis abjicere mensis. Tum facundia plusquam Tulliana, ad effectus & operationes naturales dilabitur: *ut de spiritualibus sileam, ego tibi corpus, & vestimenta, & cuncta, quibus uteris, abluo. Ego tibi arva ad proferendas fruges irrigare non cesso: ego navigiis iter præbeo, cuncta terræ animantia re[illegible] poma quoque, & olera, quibus [illegible]s, ad incrementa perduco. [illegible] in brevibus immoror? totam terram cœlestis ignis exureret, nisi noster mador incendii vires temperaret.* Quin & vim, ac fortitudinẽ suam probat potenti argumento, & experimento, quo vastas moles, & molas agitare, & rotare cernitur: *fortasse quia liquidam cernis carere viribus, invalidam credis? sed si vobis mea fortitudo deesset, quis rogo ad terendas fruges, gravia molarum saxa rotaret? non est ergo virtus contemnenda liquoris.* Denique ne longior sim, quo omnia complexus est, subjungit: *ut jam excellentissimum meæ dignitatis privilegium pandam, suspenso in cruce Domino*, EX IPSO CREATORIS MEI LATERE PRODII: *& omnem terrarum orbem* SOCIATO MIHI PRETIOSISSIMO EJUS SANGUINE CONSECRAVI.

Videtis quantis virtutum encomiis, etiam aquę naturalis præstantiam commendet, & extollat, ut tandem *excellentissimum aquæ dignitatis*, quæ è Creatoris latere prodiit, *privilegium pandat*; de qua quisque vestrum gloriari potest: hac aqua ablutus, *mox purificatus, & nitidus absque ulla peccati contagione prodii. Hæc me sordidum, fœtidumque reperiens, animam abluit.* Hæc me sic mundatum, dignum fecit, *divinis adhiberi conviviis.* Hæc, ne ignis concupiscentiæ, aliorumque vitiorum, mentem exureret, *incendii vires temperavit.* Plura non addo, nam *si universa prosequar, quæ de elementi istius auctoritate commemorem, quanta vis aquæ, aut gratia, quos ingenia, quot officia, quantum instrumentum mundo ferat, vereor ne laudes aquæ potius, quam baptismi* (quam aquæ lateris Christi) *videar congregasse. l*

Ad fontem itaque omnium gratiarum, qui è latere Christi profluxit accurramus, de quo divus Cyprianus: serm. de passione Domini: m *de latere tuo fons egreditur, in vitam æternam prosiliens*; ex eo etenim omnia Sacramenta in nos derivata, doctissimus Suarez noster *n*, Patrum auctoritate astruere non dubitavit, cum dicant Patres, per hoc mysterium indicatum esse, omnia Sacramenta de latere Christi manasse; quod Divus Thomas ex Augustino confirmat, in illud Joannis 19. *unus militum lancea latus ejus aperuit*, ubi ait: *o vigi-*

l Tertull. de baptism. c. 3. m S. Cypr. de passione Dom. n Suarez. in 3. part. tom. 2. q. 51 disp. 41. sect. 1. o S. Thom. in caten. in cap. 19 Ioan. August. tract. in Ioan.

lanti

lanti *verbo Evangelista usus est, ut non diceret, latus ejus percussit, aut vulneravit; sed aperuit: ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur, unde* SACRAMENTA ECCLESIÆ MANARUNT. Ex eo fons egreditur, qui non modò fœdam originis maculam expiavit, sed & relapsos ab omni scelerum labe, compunctionis lacrymis emundat, insuper suavissimos in animam misericordiæ ac pietatis rivos derivat: *ex hoc* etenim *fonte, non tantum ablutionis primæ, qua initiantur accedentes ad Christum, undas haurimus; sed & compunctionum, & lacrymarum perennes effluunt rivi, misericordiarum suavitas, & totius pietatis affectus emanat.* p

Quæ omnia, ubi intra te fontem receperis, alta contemplatione ruminanda sunt, ut rectè Hugo de S. Victore, dicens: q *Triplicem sanguinem suum nobis apposuit Christus. Plorat super Lazarum, & super sanctam civitatem Hierusalem. Et hæc est aqua pura. Sudanti, imminente hora passionis, non tam ab oculis, quam à toto corpore, manat aqua cum sanguine mixta. Tertia est, quæ pariter cum sanguine de ejus latere fluxit. Verè pœnitens primam habet, si in spiritu humilitatis, & in animo contrito, maculas suorum diluit peccatorum Sic enim pellem mutabis Æthiopis, lamentando deles inveteratas literas mortis. Secundam aquam habes, si in sudore vultus tui, labore pœnitentiæ corpus dissolvis, & concupiscentiæ flammam restingnis. Jam verò si perfectè cœperis usque ad devotionem tui, in divinam profluere contemplationem*, TERTIAM è LATERE CHRISTI AQUAM EBIBISTI; in qua, anima sancta, contemplatione, dum hanc aquam sibi influere, vera ac vivâ fide persentiscit, quos non ex plenitudine cordis, affectus eructabit; quomodo non sacro stupore cum Psalte Regio exclamabit: r *Aqua quæ super Cœlos sunt, laudent nomen Domini*, quandoquidem eædem è sanctissimo Sacramento, in animam largissimè scaturiant?

Theologorum, ac sacrorum interpretum ingenia non parum exagitavit locus ille Geneseos 1. s *Fiat firmamentum in medio aquarum & dividat aquas ab aquis. Et psal.* 148: *Aqua quæ super Cœlos sunt, laudent nomen Domini.* t Ubi gravissima Doctorum controversia, ut quid aquæ illic violentè asserventur? Pererius t quæstionem non modò difficilem, sed quorundam judicio *inexplicabilem* dicit. Cæterum cum Divus Augustinus v *hanc diligentiam, considerationemque laude dignissimam ducat*, paucis quid SS. Patres de iis censuerint audiamus. Justinus martyr, Basilius, Theodoretus, x ad siderum ardorem, & igneæ sphæræ virtutem attemperandam, aquas supra Cœlos repositas affirmant; quemadmodum canit Ecclesia:

Immense Cœli conditor,
Qui mixta ne confunderent:
Aqua fluenta dividens,
Cœli dedisti limitem.

Idque *Ut unda flammas temperet.* Venerabilis Beda, y in eum finem illic aquas collatas scribit, ut

p Cypr. cit. q Hugo de S. Vict. tom. 3. erudition. Theol. ex miscell. 1 1. l. 5. tit. 49

r Psal. 146. s Gen. 1. v. 6. t Pererius in Gen hic. v Aug. de Gen. ad lit. l. 2. c. 84. x Iustinus. 93. quæst. orthod Basil. hom. 3. in Gen Theodor. q. 11. y V. Lorin. in Psal. 145.

ut laxatis Cœli cataractis, generali orbis diluvio servirent. Alii alia comminiscuntur, & nullas elementares aquas super Cœlos esse, astruunt, & solidis argumentis se evincere asserunt. Missâ quæstione de aqua elementari; esse super Cœlos aquas, ubi sacratissimum Christi corpus est, è cujus latere *exivit sanguis & aqua*, nemo credo diffitebitur, qui in Christi corpore optimè temperato, nihil superabundasse cognoverit. Quod dum sumimus, apertum patet latus, *& fons patens*, ut animam irriget, fœcundet, ardores temperet, & ab omnibus sordibus emundet.

Quæ ne singula prosequamur, instituti nostri memores, accessuros ad sacrum epulū, aqua lateris Christi lavādos esse, ut toti mundi inveniātur, demonstrabimus. Discipulis olim Christum sciscitātibus quo in loco vellet parari Pascha, signū illis prebuit Dominus, nō leviter expendendū z *Ecce* inquit, *introeuntibus vobis in civitatē, occurret vobis homo*, AMPHORAM A-QUÆ *portans: sequimini eū in domū, in quam intrat*, &c. D Ambr. ad eū locū, existimat Sacramētū baptismi in aquę amphora adumbratū: a O AQUA, ait, *quæ* SACRAMENTUM CHRISTI ESSE MERVISTI: QUÆ LAVAS OMNIA, *nec lavaris*. Et paulo post subdit: *per te fœtor rabidæ carnis aboletur: per te arentibus æstu corporibus, dulcis ad gratiam, salutaris ad vitam suavis ad voluptatem, potus infunditur*. Ita i'le, stylo nectare, & ambrosia manante.

Sed amabo vos, ecquid homo, qui baptismi lympham mysticè portabat, duxit in domū, ubi mēsa Eucharistica sternenda erat? b illa mihi, inquit Mēdosa, ratio occurrit ad rem præsentem opportuna, ut summa innocentia ad sacram Eucharistiam suscipiēdam requisita designaretur. Unde olim renatis fonte baptismatis c Sacra Eucharistia ministrari consuevit, teste S. Dionysio, ut horum innocentia ad hunc panem Angelorū manducandū ostenderetur. Hoc liquidò demonstravit, qui è latere Christi d *exivit sanguis & aqua*; quæ verba D. Chrysost. hom. ad Neophytos, nescio quos secutus codices, inverso ordine legit: e *Exivit aqua & sanguis*, & sic legendum non modò sentit, verum etiam opportunū præsenti instituto mysteriū inducit, dū in aqua Sacramentum Baptis. in sanguine Sacramentum Eucharistiæ recognoscit: f *Ideo*, inquit, *non ait: Exiit sāguis, & aqua; sed exiit aqua primū, & sanguis: quia prius baptismate diluimur, & postea mysterio dedicamur*.

Ex quo eruitur, ad Eucharistiā requiri non solū quo ad substantiam, cum sit janua omniū Sacramentorum sed etiam quo ad effectum, innocentiam & munditiā. Quod & cœlestis illa Aquila suo ungue expressisse videtur 1 Joan. v. 5. g *Hic est qui venit per* AQUAM, *& sanguinem Iesus Christus; non in* AQUA *solū, sed in* AQUA *& sanguine*, ut prius anima baptismali quadā innocentiā mundetur, quam Eucharistico sanguine potetur. Ad quod facit illud Tertulliani, ubi loquitur de aqua & sanguine, è Christi latere profluentibus: h *hos duos baptismos, de vulnere perfossi lateris emisit, ut qui in sanguine ejus crederent*, AQUA LAVARENTUR: QUI AQUA LAVISSENT, ETIAM SANGUINEM POTARENT; quasi non

z Luc. 22. v. 10. a Amb hic. b Mendosa. tom. 2. in l. reg. c. 6. annot. 22. sec. 2.

c Dionys. de Eccl. Hierarch. c. 4. d Ioan. 19. v. 35. e f Chrys. hom. de Neophyt. g 1. Ioan. v. 5. h Tertul. l. de Bapt. c. 15.

non apti essent ad potum, qui prius quasi modò geniti infantes, per Baptismum, innocentiæ, & vitæ puritatem non haberent.

Certè multas pias animas subiit attenta illa contemplatio, quam libenter amabilis Jesus in aurorâ surgentis Ecclesiæ, infantiũ Neophytorum animis in Eucharisticâ mẽsâ illaberetur, & modò in prima parvulorũ Innocentium Cõmunione, candidis mentibus sese insinuet. Plus à vobis exigit Doct. Max. D. Hieron. cui non satis est, ut immaculati sitis, sed & Sancti, omnium virtutũ ornatu decorati: i *inter sanctum, & immaculatum, hoc interest* inquit, *quod Sanctus & immaculatus quoque intelligi potest; immaculatus verò, non statim & sanctus Parvuli quippe immaculati sunt quia integro corpore nullum fecerunt peccatum; & tamen non sunt sancti: quia Sanctitas voluntate & studio cõparatur: & quod immaculatus dici potest ille, qui peccata nõ fecit: sanctus autẽ is, qui virtutibus plenus sit.* Quo, quid aliud innuitur, quam ut is qui panem Angelorum manducaturus accedit, non solum immaculatus; sed & Sanctus sit.

Hanc summam corporis, animique munditiam, Eucharisticis epulis præmittendam indicavit Christus, dum dixit ad Petr. k *qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet: sed est mundus totus.* At si totus mundus est, quid indiget ut *pedes lavet*? Respondent Interpretes, eũ qui totus mundus est à gravioribus culpis, & emersus è cœno vitiorum, dum inter humana graditur, fieri vix posse, quin aliquo infirmitatis, aut vanitatis sæcularis pulvere aspergatur; quod vel de ipsis Religiosis mentibus S. Leo Pont. Max non diffitetur: l *dum per varias actiones vitæ hujus sollicitudo distenditur, necesse est de mundano pulvere, etiam religiosa corda sordescere, quantò magis sæcularium?* Petrus, ipso primæ Veritatis testimonio, mundus erat à gravioribus delictis, sed quodam pulvere nonnihil exuberantis choleræ, zeli indiscerti, aut alicujus infirmitatis humanæ aspersus, *non indiget, nisi ut pedes lavet.* Non est quod turberis Petre, Filius gratiæ es, dilectus Christo es, & charus ejus discipulus; sed pedes tergendi sunt. Divus Bernard. hæc in Clara Valle sua, alta meditatione ruminatus, sic suos alloquitur: m *Lotus est, qui gravia peccata non habet: sed pedes, qui sunt animi affectiones, dum in hoc pulvere gradimur, ex toto mundi esse non possunt, quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curiositati, plusquam oportet, cedat animus vel ad horam.*

O Sanctæ animæ, ô mentes Deũ timentes, & peccatum mortale, plusquam gehennam: quæ aqua baptismatis dealbatæ, primã stolã innocentiæ, ab omni graviori macula hactenus illibatam servastis, mundæ estis, sed non omnes, nec omnino, ne vel una, quæ non eget, ut pedes lavet; quibus enim non aspergitur pulvis vanæ gloriolæ, curiositatis, ac sensualitatis propriæ, labecula invidiæ, motus iracundiæ, nævus socordiæ &c? hi sunt pulveres qui ante aditum ad immaculatum Agnum suscipiendum, abluendi sunt.

n Petrus, teste Ambros. *non advertit hoc mysterium, & ideo mini-*

i S. Hier. tom 3. cap. 1. ad Ephes.
k Ioan. 13. v. 10.

l S. Leo Serm. 4. in quadrag. m Bern. Serm. 1. in cœn. Dõ. n Amb. in Ps. 48 v. 6

sterium recusavit : quod ut cognovit, exclamavit : *Domine non solum pedes, sed & manus & caput.* Clamo & ego infixus in limo profundi : o AQUA LATERIS CHRISTI LAVA ME, lava caput, quod tibi adeo rebelle, lava caput, quod adeò elatum & superbum, & tanto vanitatis pulvere aspersum : lava caput, quod tot fœdis cogitationibus, concupiscentiis, & desideriis deturpatum. Lava manus meas, quæ plenæ sanguine viduarum, & pupillorum oppressorum, quæ injustitiis sordidæ, impuro contactu sordidatæ. Lava pedes meos, qui ambulârunt vias lubricas, & lutosas, qui cucurrerunt ad obscœna spectacula, ad popinas, & prostibula. Fateor sæpe sæpius lotus sum ; sed rursus inquinavi pedes meos. *Amplius lava me* Domine, aqua lateris tui, & super nivem dealbabor, ut totus immaculatus, merear albis pedibus intromitti ad cœnam Agni immaculati, & albis pedibus mensæ illius accumbere, qui est cibus, & conviva : nam ut rectè observat Antistes Mediolanensis, quid magis optandum, quam ut à minimis quoque maculis abluamur? p *Quis*, inquit, *præferendus magis videtur esse, quam Christus, qui pedes suis lavare consuevit hospitibus : & quoscumque sua receperit domo, pollutis non patiatur habitare vestigiis : sed maculosos licet vitæ prioris, in reliquum tamen dignetur mutare processus?*

Hæc in lege veteri præfigurata videntur, ut victimarum pedes lavari juberentur. Levit. 1. v. 9. scilicet, ut quidquid labis ex terrena concretione pedibus, seu affectibus adhæreret, totum id antequam ad Sacrificium pateret accessus, expurgandum doceretur. Ita sentit Philo Hebræus q. Et Exodi 19. v. 10. præcepit Dominus Moysi : *Vade ad populum, & sanctifica illos hodie & cras, laventque vestimenta sua : in die enim tertia descendet Dominus coram omni plebe super montem Sinai.* En quanta Sanctitas, & munditities, ut in conspectum Angeli vices Dei gerentis populus compareat? quod expendens Ambrosius, ait : r *castificabatur populus per biduum, aut triduum, & lavabant vestimenta sua, & non aliter ad hostiam accedere permittebatur.*

Sed si in figura, tanta populo observantia jubebatur, quanta in ipsa veritate sacerdotibus (& sacram hostiam sumentibus) *tenenda est? disce igitur, O sacerdos, & Levita, quid sit lavare vestimenta, ne inquinato corpore, quo anima vestitur, Majestatem tanti mysterii temerare præsumas*; quæ puritas vestimenti, longè magis de interiori habitu, ad infimam fimbriam, ab omni nævo expurgandam intelligenda est. Hæc enim omnia non aliò spectarunt, quam ut omnis possibilis munditities, & puritas, omnis puritatis fonti, in divino Sacramento, vel minutissimos nævos abluendo pararetur.

Huc spectat illa quam indies oculis cernitis, & fortè non capitis, sacerdotis ceremonia, qui antequam ad Corporis Christi con-

o Qua corporis, animique munditia accedendum ad Eucharistiam. p Amb. lib. 6. in Luc. c. 9.

q Philo lib. de victimarum generibus.
r Ambrosius lib. 1. offic.

consecrationem accedat, aut illud contingat, extremos dumtaxat digitorum articulos lavat. [s] *non sine mysterio*, inquit jam olim Divus Dionysius Areopagita, *ut qui jam antea lotus est, nullam aliam, nisi tantum summitatum, extremitatumque suarum lotionem adhibeat. Per quam profectò supremam munditiam, illud consequitur, ut castissimo in habitu divinæ speciei constitutus, ad divinæ bonitatis imaginem prodeat, vinculis omnibus mortalium affectionum liber, atque expeditus.* Tum appositè ad rem nostram prosequitur: *Eos qui ad Sacramenta Cœlestia conficienda* (quin ad suscipienda) *accedunt, ea oportet esse munditia, ut ipsas quoque animæ extremas imagines* (imo & imaginationes, & cogitationes) *purgatas habeant.*

Quibus omnibus, non aliud inculcatur, quam ut ea puritate, qua renati aquâ Baptismatis, ad Eucharistiam, accedamus.

Parum hoc, sunt qui velint animam quæ post susceptum baptisma, vel venialibus noxis dumtaxat aspersa est, piacularibus purgatorii flammis prius expurgandam, quam ad nuptias Agni accedat, & purissimum Christi corpus, & animam, sibi intimè conjungat. Fundamentum & argumentum sumitur ex illo Chrysostomi, qui eandem puritatem requirit ad Christi corpus suscipiendum, ac ad visionem beatificam, ideò dixit: [t] *qui autem videre Deum dignus non est, neque communione dignus est Dominici Corporis.*

Probat id Eusebius noster manifesta visione: [v] cuidam enim fidissimæ Jesu Christi servæ, ostensa est ingens pulchritudo cujusdam animæ jam penè purgatæ expiatoriis ignibus, quam Dominus amplecti volebat; sancta autem anima refugit. Miranti hoc famulæ Dei, responsum est, refugisse Sanctam illam animam amplexus divinos, quia nonnihil adhuc expiandum ipsi restabat, quod eam pudore, & horrore quodam, à Sponso suo arcebat; idem profectò cuique nostrum suboriretur, si oculis mentis intueri liceret, quantum vel minima labecula, fonti omnis puritatis adversetur.

Hinc rectè mihi, vir Spiritu „ Dei plenus, sensisse videtur, qui „ exclamat: [x] utinam ante hoc „ Sacramentum suscipiendum „ præcessisset purgatorium! sed „ quia non antecedit, oportet me, „ diligentissimè dispicere, præpa- „ rare, & mundare omni culpa „ levissima, & debito cujusvis „ pœnæ, & diligentia ex amore „ ardenti supplere, quoad pos- „ sum, purgatorii ignes. Mox „ subdit: tanta huic mysterio „ debetur mundities, ut magis „ debeas curare puritatem, quam „ si statim moriturus esses: plus „ optes, plus te solicites prœpara- „ re ad Eucharistiam (quæ & „ phase ac transitus est) quam ad „ mortem. Imò quadam fructuo- „ sa ratione: Plus quam si in glo- „ riam Dei ingressurus esses. „

Quod hisce comprobat argumentis: Jesus lavit pedes disci- „ pulorum, etiamsi mundi jam „

[s] Dionysius. de Ecclesiast. Hierarch. cap. 3. [t] S. Chrysostom. hom. 8. de pœnitent.

[v] Euseb Nierenberg Doctrinæ Asceticæ l 2. doct. 5. c. 30. [x] Nierenberg de adorat. in Spiritu l. 3. c. 11.

„ videatur ; subdit) quamvis a-„gnoscam, *O Verbum*, quod dolor, „ quem sentit anima ex offensis „ tuis, non potest nasci nisi ex „ amore, quem habet erga te. Dolor hic insuper ex amore, extendit se directè non solum ad propria, sed totius mundi delicta, aqua lateris Christi, admixtis lacrymis compassionis expianda; ideo, inquit, adhuc placet ei in his viatoribus magis exercitium „ doloris, quam amoris: quia il-„ lud est species Martyrii, quo „ animæ fiunt similes ei in cruce „ pendenti, & compati possunt „ ejus pœnis, & flere amoris la-„ crymis ejus Passionem: Et cum „ dolor sit afflictivus, purgat ani-„ mam ab ejus culpis, atque hinc „ fit, ut Deus sibi magis compla-„ ceat in dolore, quam amore. Complacet sibi in compassionis lacrymis, quæ fluunt ex amore Jesu vulnerati, & tam indigna passi: complacet sibi in doloris lacrymis, quæ fluunt ex amore ardentissimi cordis ipsius, è quo *exivit sanguis & aqua*, ut hoc salutari balneo, nostris pœnitentiæ, & amoris lacrymis admixtis, abluamur. Nam ut inquit Ambrosius: c *de latere ejus aqua fluxit & sanguis*, AQUA UT MUNDARET, *sanguis ut redimeret.*

Nemo de scelerum suorum enormitate, aut multiplicitate desperet, cum & latro pœnitentiâ ductus hac aqua mundatus, ac baptizatus sit; sic etenim os aureum: d *Exivit* SANGUIS ET AQUA: *neque sic exierunt, ut simpliciter fluerent; sed cum impetu*; quare non promanarunt leniter, & tardè, sed continuò, & magna vi eruperunt? Respondet: *ut latronis* (jam animam agentis) *corpus aspergerent, ut latronem aspersum baptizarent*, qui collustratis fidei lumine oculis, Christi divinitatem confessus, scelerum suorum, veniam exoravit, & lavacro aquæ & sanguinis expiatus est. Cur non prius Paradisi fores Dominus latroni aperuit, quam sacri lateris aquis tingeretur? causam hanc subjungit Chrysostomus: e *Pronuntiarat Salvator, nisi quis renatus fuerit* EX AQUA ET SPIRITU SANCTO, *non intrabit in Regnum Cœlorum. Ideo inquit Exivit* SANGUIS ET AQUA, *ut latronem aspersum baptizaret*; atque ita renatus ex aquâ & Spiritu Sancto, in Paradisum, quem promiserat, intraret. Clama & tu peccatrix anima: *Aqua lateris Christi lava me*, cui si ex amore pro te fusæ, doloris ac pœnitentiæ lacrymas affuderis, ab omni inquinamento mundaris, ut totus mundus ad Virginum Sponsum accedas.

Cum Deus olim Moysi traderet ritus consecrandi sacerdotes: f *Aaron*, inquit, *& filios ejus applicabis ad ostium tabernaculi testimonii: cumque laveris Patrem cum filiis suis AQUA, indues Aaron vestimentis suis*; quam ceremoniam Beda interpretatus: g *notandum*, inquit, *quod consecraturus eos Moyses*, PRIMO LAVIT AQUA, *& sic habitum illis sacri gradus imponit: quia nimirum necesse est, ut qui ad officium altaris promovendus est, majoribus se solito lacrymarum fluentis abluat, ut quo mundior ad gradum accipiendum accesserit, eò perfectius acceptum consummet.*

c Amb. de Sacramentis lib. 5. cap. 5.
d Chrysost. hom. de Latrone.

e Ibid. f Exod. 29. v. 4. g Beda. lib. 3. de tabernaculo. c. 9.

Si ergò ad induendas vestes sacerdotales necesse est, ut prius omnes corporis maculæ eluantur; quid ni summa cordis munditiês adhibeatur, & anima velut lacrymis baptizetur, ut Corpus Christi in se recipiat? sed de hoc lacrymarum lavacro, quo anima baptizetur, satis superque alias diximus. h

Angelus qui ad cœlestes nuptias, atque epulas Agni, Joannem invitabat,ac clamabat: i *qui sitit, veniat, & qui vult, accipiat* AQUAM VITÆ *gratis*, summam ab invitatis innocentiam, ac munditiem prærequirebat.

Talem aquam obtulit olim Salvator noster Samaritanæ, dicens, k *si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi: da mihi bibere? tu forsitan petiisses ab eo, & dedisset tibi AQUAM VIVAM.*

Notum est, illam dici aquam vivam, quæ ex sua continuò fluit scaturigine, quasi animata esset quodam spiritu vitali: vita enim aquæ, est fluere, & moveri; & hæc aqua magis salubris & vitalis. Aqua autem mortua est, quæ in lacunis, cisternis, stagnis continetur,& sine motu,ac fluxu est, unde mox putrescit, ranas,glires, aliaque insecta producit, variosque ex ea potantibus morbos ac mortem generat. Tales aquæ hujus mundi, qui jure mare mortuum nuncupatur. Comparatur & cisternis dissipatis ac rimosis, & lacunis aquas turbidas continentibus. Interim ad has, filios hujus seculi, se fonte vivo relicto, & spreto, confugere,amarissimè Dominus conqueritur. l *Obstupescite cæli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer: duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt FONTEM AQUÆ VIVÆ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.*

Magno labore,& sudore,mundani homines hauriunt vel pauxillum aquæ, mox defluentis, & pereuntis, è puteis & cisternis istis; unus haurit aliquid vani honoris, alius aliquid fluxæ voluptatis, alius aliquid mox perituræ facultatis; & fontem veri honoris,sinceræ voluptatis, omnium divitiarum, ac deliciarum aspernantur,ad quem invitantur, & facilis est accessus. O deplorandam, & execrandam, insaniam! de ejusmodi rectè pronuntiavit Augustinus: m *AQUA in puteo, voluptas sæculi est, in profunditate tenebrosa; hinc eam hauriunt homines hydria cupiditatum.* de ea bibunt & pecora,id est impii,qui belluinam vitam vivunt, & nesciunt quid sit donum Dei, & aquæ vivæ.

Puteo comparavi voluptatis aquam,nimis exculi, cisterna est, quæ continere non valet aquas. Hic sensus est S. Thomæ de Villa Nova: n *Verè cisterna dissipata, honor: cisterna perforata,voluptas, divitiæ, & omnis prosperitas mundialis; non valet aquam continere, triduo placet, & statim evanescit illa consolatio, & fastiditur, & displicet.*

Vos testes appello,an non omnia fluxa, & mox pereuntia experti sitis; Maximè verò experiemini has aquas deficere in tempore

h V. Pantheon Festo. S. Magdalenæ. i Apoc. 22. vers. 17. k Ioan. 4. l Ierem. 2. vers. 12.

m Aug. tract. 15. in Ioan. n S. Thomas de Villa nova feria 6. post Dom. 3. quadrag.

pore ſiccitatis, & extremæ neceſſitatis.

Rem tetigit Hugo Carenſis: o *Ciſternæ*, inquit, *diſſipatæ quæ continere non valent aquas, ſunt mundi voluptates & deliciæ, & divitiæ, quæ in æſtate, quando magis neceſſaria eſſet aqua, exſiccantur, id eſt, in articulo mortis:* quando maximo refrigerio, & ſolatio eſſet aqua lateris Chriſti, & fons aquæ vivæ, ad quem mellifluus Doctor amatores ſæculi invitat, dicens: p *ſi tantum delectat tenebroſa aqua de nubibus aeris, quanto jucundius hauries de ſereniſſimis fontibus Salvatoris?* Si unquam, in die illa extremâ, ſitienti, & deficienti animæ, ex his fontibus hauriendum. q *In die illa erit fons patens domui David, & omnibus habitantibus Ieruſalem* (id eſt Eccleſiam) *in ablutionem peccatoris:* ubi Hugo de S. Victore: r *Fons occultus, unigenitus eſt Patris, inviſibilis Fons, idem patens Deus incarnatus:* hic omnibus ſcaturiit in monte Calvariæ, dum latus ejus lancea transverberatum eſt. *In die igitur illa, apertus eſt nobis fons miſericordiæ, qui peccatorem lavat.* Tum hortatur peccatores, libidinum cœno immerſos, aut ſcelerum luto fœdatos, ut fletu, & lacrymis ad hunc fontem accurrant, & laventur à ſordibus ſuis: ſ *Patet fons, curramus cum lacrymis: lavemur hoc fonte pietatis. In hoc fonte miſericordiæ lota eſt Maria Magdalena, Petrus, & latro. Cur ergo pigri ſumus? Cur torpentes & frigidi remanemus, qui in hoc fonte pietatis tantos* (peccatores) *ſe laviſſe cognoſcimus.*

o Hugo in Pſal 33. p Bern. ep. 106. q Zachariæ 13. r Hugo de S. Victore tom. 3. Eruditiones Theolog. ex miſcellaneorum. 11. I. 1. tit. 50. ſ Ibid.

Lixivio fœdiſſimi panni eluuntur, & ſuper nivem dealbantur; ſed major ac melior vis ad animas abluendas, & dealbandas, in aqua lateris Chriſti, quæ ex fonte pietatis, & miſericordiæ, largisſimè emanat.

Miraculum naturę cenſeri poſſet, quod refert Plinius, t montem Fiaſcum regionis Toſcanæ Clitumnum fluvium alluere, cujus aquis dum oves potantur, ex nigris albæ fiunt. Unde Poëta:

v *Hinc albi Clitumne greges.*

Quam prorſus arcanam virtutem, & aliis ineſſe Philoſophus Romanus teſtatur: x *Quibuſdam fluminibus vis ineſt mira. Alia etenim ſunt quæ pota efficiunt, ut intra breve tempus oves quæ fuere nigræ, albam ferant lanam.* Talem in Boetia amnem aſſerit, *cui ab effectu Melas nomen eſt. In Macedoniâ quoque, ut ait Theophraſtus, eſt flumen, ad quod qui facere albas oves volunt, adducunt.* Sed in flumine Salvatoris, Æthiopiſſæ mutant pellem ſuam, & pardi maculas ſuas, & ſuper nivem dealbantur. y *Ergone de mundatione noſtri deſperemus, qui tot Exempla miſericordiæ in pignore tenemus? Quærere,* MISERICORDIÆ FONTEM *deberemus, ſi clauſus eſſet; nunc verò patet, & negligimus. Mittamus oculos fidei, in mundum univerſum: conſideremus, quam multi hodie in* HOC FONTE LAVENTUR: *quam multi poſt lacrymas ad munditiam redeunt. Curramus cum talibus AD AQUAM VITÆ. Conſideremus quantum peccavimus, atque ut appareamus mundi, COR NOSTRUM*

t Plin. l. 12. c. 103. v Virg. 2. Georg. x Seneca l. 3. quæſt. natur. c. 25. y Hugo cit.

LAVEMUS, & huic salutiferæ aquæ, totum immergamus.

Cum itaque tanta *aquæ lateris Christi* virtus sit, libet potiori jure quam olim Samaritana illa exclamare: *O Domine, da mihi hanc aquam*, quia z *anima mea sicut terra sine aqua*, tota arida & sterilis, sitit hanc aquam, velut pluviam salutarem, qua fœcundata, fructus ferat bonorum operum. *Domine, da mihi hanc aquam*, quæ refrigeret æstus cupiditatum, & restinguat flammas concupiscentiæ, omniumque vitiorum. *Domine, da mihi hanc aquam*, quæ è Petrâ Sanctissimi Corporis tui fluxit, dulcis super mel & favum, ut omnis mihi voluptas Sæculi amarescat, & quævis à te immissa adversitas dulcescat. *Domine, da mihi hanc aquam*, quæ salit in vitam æternam, ut desideria mea, quæ repunt super terram, ad Cœlestia, & superna erigantur. *Domine, da mihi hanc aquam*, ut totus amore & dolore, lacrymarum imbre liquescam. Da capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut die, ac nocte delicta mea plorem. *Domine, da mihi hanc aquam*, quæ animæ deficienti robur, & vires suppetat, ut psallere queam: a *super aquam refectionis educavit me*. Nomine *refectionis* redemptor noster usus est, ubi de hoc mysterio peragendo loquitur: b *ubi refectio mea, ubi pascha cum discipulis meis manducem*. Ex hoc ergo fonte petenda, de qua Ambrosius: c *hæc refectio spiritualis est: hæc refectio requies est mentis internæ*. *Domine, da mihi hanc aquam*, ut ea ablutus, & dealbatus, cor mundum, & immaculatum, tibi exhibere valeam, ac tandem ad fontem vitæ æternæ, ubi torrente voluptatis tuos inebrias, pertingere contingat.

z Psal. 142. a Psal. 22. v. 2. b Marc. 14 v. 14. c Amb. in Psal. 36.

§. V.

Passio Christi conforta me.

RECtè, ac ritè in hymno Eucharistico, de quo agimus, Passionis Christi memoria inducitur, quâ, priusquam ostendero Martyres in tormentis confortatos, milites in prælio, dum bella premunt hostilia, robur & auxilium sensisse, infirmos ac debiles, contra insidias diaboli, roboratos fuisse, quàm necessaria, utilis ac salutaris sit, sub Missæ sacrificio, & sumptione Sacramenti, Passionis ac mortis ejus recordatio, paucis exponendum judicavi. Doctor Angelicus nobilissimum divini amoris scopum, quem Benignissimus Redemptor noster in Eucharistico mysterio instituendo sibi præfixit, ait fuisse jugem Passionis ejus memoriam: d *necesse erat, ut die cœnæ Sacramentum Corporis & Sanguinis sui consecraret nobis, ut coleretur jugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium*. Quod probat secundò: *quia sine fide Passionis Christi, nunquam potuit esse salus, secundum illud Rom. 3. quem proposuit Deus Propitiatorem per fidem in sanguine ipsius; & ideo oportuit omni tempore apud homines esse aliquid* REPRÆSENTATIVUM DOMINICÆ PASSIONIS. Idem ibidem ad 2. subjungit: *dicendum quod Eucharistia est* SACRAMENTUM PERFECTUM DOMINICÆ PASSIONIS, *tanquam continens ipsum Christum passum*.

d S. Thom. 3. part. q. 73. art. 5.

Hu-

Hujus rei typum in veteri lege Agnus paschalis adumbravit: hic, inquit, e *fuit figura Passionis Christi, qui propter innocentiam* DICITUR AGNUS, *unde & Apostolus dicit* 1. *Cor.* 5. *Pascha nostrum immolatus est Christus*; sed quomodo Agnus assus, figura fuerit Agni passi, in Eucharistiâ nobis exhibiti, & per charitatem assi, Rupertus exponit: f *quia per Spiritum Sanctum obtulit semetipsum hostiam vivam, Deo viventi: Eodemque igne in altari assatur, dum panis, corpus: & vinum, Christi sanguis efficitur.* Has carnes Agni, assas igne charitatis, in veru Crucis, ut Pintus loquitur g, cum ad Eucharistiæ mensam accedimus, meminimus; imò Agnum ritu legitimo immolamus, & sumimus, cum pro nobis passum, & occisum ad Crucis aram, & accensum focum amoris, in sinu cordis nostri assamus, epulantesque illius simul Passionis, & crucis *memoriam* facimus; quæ duo & panis Eucharistici, & crucis mysteria, in illo Jeremiæ vaticinio non obscurè expressa videntur: h *Ego tanquam* AGNUS MANSUETUS, *qui portatur ad victimam. cogitaverunt super me consilia, dicentes: mittamus lignum in panem ejus.* Ubi Magnus Gregorius: i *Lignum ergo in panem mittere, est configendo Dominico Corpori, Crucis stipitem adhibere.*

Narrat Spartianus, cum Antonius Geta Imperator, Mediolani natus est, eadem ipsâ horâ agnum quoque, vellere purpureo editum fuisse, idque boni ominis loco habitum. Quod ut in agnis rarum, certè divino Agno purpura agnata est; quia à primo instanti, quo vellus nostræ mortalitatis induit, Passionis suæ, ad quam se obtulit, & præ oculis habuit, sanguinis sui purpurâ tinxit; hoc vellere à Judæis crudeliter laniato, planè sanguineus nobis in sacrificio exhiberi voluit;

Quod ne unquam excideret, k Sergius Pontifex, teste Baronio, circa annum Dom. 701. à sacro mysta, tertiò solenne illud AGNUS *Dei, qui tollit peccata mundi* ingeminari voluit; Et omnibus communicantibus proclamatur: ECCE AGNUS DEI, ut puritatem, innocentiam, & mansuetudinem Agni induant, invidiam, iram, odium omne ex animo deponant: l *quæ* etenim, inquit Chrysostomus, *erit nobis excusatio; cum talibus pasti, talia peccemus? cum lupi fiamus* AGNUM *comedentes: cum ut oves pasti, more leonum diripiamus?* de quibus verè, & lamentabiliter queri cogetur, cum ad eos Sacra hostia defertur: m *Ego quasi* AGNUS *mansuetus, qui portatur ad victimam*, ad lanienam acerbiorem, quam olim Judæorum.

Non sic piæ animæ, sponsæ Agni, quæ limen, & postes, sanguine Agni tingunt n; quid autem hoc limen, qui postes sint, Magnus Gregorius, eleganter exponit: o *quid sit* SANGUIS AGNI, *non audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed ore cordis hauritur. In utroque etenim poste*, SANGUIS AGNI

e Idem art. 5 & 6. f Rupert. in Heb. 9. v. 14. g Pintus Christus Crucifix. pag. 699. h Ierem. 11. v. 19. i Greg. lib. 2. mor. c. 12. & lib. 12, c, 30.

k Baronius. ann. Chri. 701 l Chrysost. hom. 83. in Matt. m Ieremiæ 11. n Exod. 12. o Greg. hom. 22. in Evang.

est positus, quando SACRAMENTUM PASSIONIS ILLIUS, *dum ore ad redemptionem sumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur.*

Hunc in finem amabile illud mandatum, testamenti loco suis tradidit, dum hoc Sacramentum instituit, dicens p *hac quotiescumque feceritis, in* MEI MEMORIAM FACIETIS; non vult nos semel in anno, fortasse die cœnæ Domini, gratam Passionis ejus memoriam recolere; sed toties, quoties in arâ immolatur. Quod & Apostolus inculcat, ut semper, dum hoc cœlesti epulo reficimur, memoriale nobis cruciatus, ac mortis ejus amarissimæ ante oculos ponamus: q *quotiescumque* inquit, *manducabitis panem hunc, & calicem bibetis*, MORTEM DOMINI ANNUNTIABITIS; quæ omnia D. Thomas in divino suo hymno his verbis complexus est: r *O Sacrum convivium, in quo Christus sumitur*, RECOLITUR MEMORIA PASSIONIS EJUS. Quin & per orbem terrarum, universa cantat Ecclesia: *Deus qui nobis sub Sacramento mirabili*, PASSIONIS TUÆ MEMORIAM RELIQUISTI. Hic sensus, hæc sententia SS. Patrum est, S. Ambros. f *nunc Christus offertur quasi homo, quasi recipiens*, *PASSIONEM PERFERENS, & offert seipsum quasi sacerdos, ut peccata nostra dimittat*, & repetitam Christi Passionem & Christum in Eucharistia occidi, & quasi perferre Passionem; non quod Christus iterum pati, aut mori dicatur; sed quod fructus Passionis ejus, cujus vivam & veram in corpore adhuc plagis insignito commemorationem colimus, fructum participemus, ut rectè S. Gregorius: t *Christus qui in se resurgens à mortuis, jam non moritur, adhuc per sacram hostiam in suo mysterio pro nobis iterum patitur: nam quoties ei HOSTIAM SUÆ PASSIONIS OFFERIMUS, toties nobis ad absolutionem nostram, Passionem illius reparamus.* Quod & Ecclesiæ auctoritas hac Collecta confirmat: *Quoties enim hujus hostiæ commemoratio celebratur, toties opus nostræ salutis exercetur.* In hac commemoratione super omnia quæ illi in veteri lege sacrificia, à cœlestibus Spiritibus, ipsâ Deiparâ, omnibusque Sanctis ei obsequia oblata sunt, sibi complacet: v quia RECOLITUR MEMORIA ILLIUS, QUAM IN SUA PASSIONE CHRISTUS MONSTRAVIT EXCELLENTISSIMÆ CHARITATIS. *Unde ut arctius hujus charitatis immensitas fidelium cordibus infigeretur, in ultima cœna, quando Pascha cum discipulis celebrato, transiturus erat de hoc mundo ad Patrem, hoc Sacramentum instituit*, TANQUAM PASSIONIS SUÆ MEMORIALE PERENNE. Cœlestis aquila intonat. x *cum dilexisset suos, usque in finem dilexit eos*, quod maximè ostendit, dum instanti Passionis tempore, in ejus commemorationem Eucharistiam instituit, tamquam æternum amoris sui in nos monumentum, ut Rupertus meritò dixerit: y *SACRAMENTUM hoc, quo mors ejus, ut dicit Apostolus, annunciatur, quando debuerat condi, vel dari convenientius nisi sub*

p Luc. 22. q 1. Cor. 11 26 r S. Thom. in hymno. f S. Amb. l. 1. offic. c. 48

t Greg. l. 4. Dialog. c. 37. vel hom. 37. in Euang. v S. Thom. opusc. 57.
x Ioan. 13 v. 1. y Rupertus lib. 10. in cap. 26. Matt. & 16.

IPSIUS

IPSIUS ARTICULO PASSIONIS? Tractus hic vehementer amantis fuit,& z *votum in amante novum*, ut altius ejus memoria cordibus nostris inhæreret, nec unquam oblitteraretur, quod eleganti similitudine Primasius, & Anselmus expressere: a *veluti si quis moriens relinquat ei, quem diligit pignus aliquod, quod ille post mortem ejus quandocumque viderit, lacrymas continere non possit, si enim perfectè dilexerit.*

Genesi 37. Patriarcha Jacob, unicum dilecti sui Joseph, quem à fera pessima, filii laniatum nuntiarant, pignus acceperat, tunicam ejus sanguine tinctam, quam quoties manibus contrectaret, osculis libaret, lacrymis rigaret, crudelissimam ejus laniénam animo versabat, atque identidem exclamabat: b *tunica filii mei est*: Aptè ad rem nostram Philo Judæus: c *quis luctus potest esse major, aut miserabilior? vestis filii ad Patrem perlata est, ut ad ejus aspectum recrudescat DOLORIS MEMORIA, ne unquam tantæ calamitatis oblivio posset obrepere.* Amarissima hæc memoria, dies, & noctes obversabatur, eratque *lugens multo tempore*, per annos tredecim, ut rectè computat Fernandius d, & tu non tunicam, sed quam interpretatur Hugo Cardinalis, e *humanitatem Christi*, ejusque corpus Sacratissimum, plagis insignitum, per 13. 18. 20. annos ne semel grata commemoratione dignaris; cum quoties hoc tibi Sacrificium in ara proponitur, toties exclamandum esset: *tunica filii DEI*: tunica Redemptoris mei est: tunica dilectissimi mei JESU est; fera pessima, id est, invidia Judæorum devoravit eum.

Hoc insuper mandatum suis discipulis, & nobis in extrema cœna, & ultima vitæ scena reliquit: *hæc quotiescumque feceritis, in MEI MEMORIAM FACIETIS*; causam dat Chrysostomus: f *quoniam illorum maximè meminimus, quæ pater, quo tempore exspirabat, nobis præcepit.* Sed præ his omnibus, optimum memoriale Parentes moribundi, liberis relinquunt testamentum, tabulas, & litteras illis consignando, quibus tot prædia, fundos, fructus, & census annuos tot milliū, atq; omnia bona multo labore, & sudore conquisita, in eos transferunt; quo fit, ut nisi liberi omnino ingrati, & barbari sint, quoties illa sibi bona, & prædia, ab amantissimo Patre relicta, lustrant; quoties fructus, & redditus suos annuos recipiunt, gratissima memoria recolant curas, labores lucubrationes, defatigationes, & pericula parentum, quibus hæc sibi compararunt; & tu ô homo, ô hæres CHRISTI, poteris testamenti ejus, & poteris Domini non memor esse tui? qui testamento suo te hæredem scripsit, non perituri fundi, aut prædii: non census, aut usus fructus aliquot millium per paucos annos; sed testamento reliquit Thesauros non deficientes in cœlis, divitias, ubi fur non appropiat: Paradisum voluptatis, tanto, non dico labore, & sudore, sed sanguine & cruentis vulneribus tibi conquisitum? Quod te-

z Ovid 3. Metam. a Primasius & Anselm. in 1. Cor. 11. v. 24. & 25. b Gen. 37. c Philo lib. de Ioseph. d Fernandius hic. e Hugo hic.

f Chrysost. in 1. cor. 11. v. 24 hom. 27.

ſtamentum habes Sacro ejus cruore ſignatum. Matth. 26. v. 28. *Hic eſt enim ſanguis meus NOVI TESTAMENTI;*

Quid autem hic nomine teſtamenti intelligatur, S. Thomas ediſſerit, qui docet teſtamentum primò ſumi pro pacto, quod in lege veteri ſanguine taurorum firmabatur; g *novum verò confirmatum ſanguine Chriſti.* Alio modo teſtamentum accipitur magis ſtrictè, *pro diſpoſitione hereditatis percipiendæ; non autem confirmatur niſi per mortem. Deus autem primò quidem diſpoſitionem fecerat de æterna hereditate percipienda, ſed ſub figura temporalium bonorum, quod pertinet ad vetus Teſtamentum; ſed poſtea fecit* NOVUM TESTAMENTUM, *expreſſè promittens hereditatem æternam, quod confirmatum eſt* PER SANGUINEM MORTIS CHRISTI. Unde & Apoſtolus 1. Corinth. 11. v. 25. HIC CALIX NOVUM TESTAMENTUM IN MEO SANGUINE. *Hoc facite, quotieſcumque bibetis* IN MEAM COMMEMORATIONEM.

Nullus unquam mortalium, fuerint opulentiſſimi mercatores, nullus Principum, aut Regum, fuerint Regionum ac Regnorum Domini, talem ſuis poſteris teſtamento hereditatem tranſcripſit, qualem Redemptor noſter, Rex gloriæ, pretioſo ſanguine partam, nobis diſcolis, & perduellibus filiis reliquit; cujus pretio qui abutitur, & *ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit*, Anathema ſit.

Obganniunt heterodoxi, qui ex verbis Apoſtoli, non Chriſtum paſſum hic præſentem volunt; ſed *memoriam* ejus, ſeu *commemorationem* dumtaxat celebrari. Quam controverſiam egregiè aliquando in conventu Piſciacenſi, ubi cum Hugonottis congreſſus erat, expoſuit Lainius, primus ab Ignatio Societatis JEsu Præpoſitus Generalis, idémque lectiſſimus Pontificis Maximi in Tridentino Theologus: h *Cùm enim dixiſſet Petrus martyr, propterea quod miſſa ſit cruenti ſacrificii, quod factum eſt in cruce, imago & ſimulacrum, non poſſe ibi adeſſe ipſummet Chriſtum, quod deſinat ſimulacrum rei eſſe, ubi res ipſa eſt; rem omnem Lainius hoc ſimili illuſtravit. Fac Regem, qui præclaram ex hoſte victoriam reportavit, victoriæ ejus memoriam inſtaurari quotannis velle; id triplici viâ proclive erit facere. Primum ſi narrari ſeriem rei geſtæ juſſerit: deinde ſi per actores ſimulacrum belli ipſum referri: poſtremo ſi ipſemet inter actores eſſe velit, quamque in pugna olim ſubiit, eam poſtea imitatione, & repræſentatione idem ipſe perſonam ſubierit. Hanc enim cum vera Regis præſentia veram imaginem, verámque repræſentationem haud dubiè fore, idque nunc in diviniſſimo incruento miſſæ ſacrificio fieri.* Ita vir eruditiſſimus ingenioſè ac nervoſe, atque ut refert Sacchinus, cum plauſu.

In hoc porrò ſacrificio, Chriſtus ſacerdos magnus, dum vi verborum corpus ſeorſim, & ſanguinem ſeorſim conſtituit, cruentam mortem ſuam divinus Actor in eo ſacratiſſimo Theatro, coram æterno Patre, innumeris Angelis, & fideli populo, perſonatus ſub panis & vini ſpecie repræſentat. Hæc autem repræſen-

g S. Thom. in 1. Cor. 11. v. 25.

h Sacchinus hiſt. Soc. part. 2. An. 1561.

tatio non verbalis, ut fit in comœdiis, & tragœdiis Poëticis, sed realis, & quidem substantialis, Christi passionis & mortis, quod Tridentinum disertè asserit, dum ait: i *In hoc visibili sacrificio, cruentum illud semel in cruce peractum, repræsentatur.* Et quidem non verbis, sed ipso facto, ut cap. 2. docet: *una, eadémque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione diversa: quia in divino hoc sacrificio, quod in missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur.*

Belli Imperatores, ac inclyti heroes, partâ non indecoro sanguine de hostibus victoriâ, solent ipsi, gratissima narrantium & avide audientium voluptate, sua stratagemata, pericula, vulnera, & hostium stragem commemorare, ut Poëta cecinit:

> k *Quid enim loqueretur Achilles?*
> *Aut quid apud magnum potius loqueretur Achillem?*

Sic pictor imaginem sui, sponsæque dilectæ libenter pingit: quæque ipsi repræsentare, ac commemorare libenti animo solemus, ea quoque si ab aliis repræsentari, commemorarique contingat, arrectis auribus haurimus Sic pompa funebris, ac Regum, Principum & Heroum exequiæ, in defunctorum honorem & grati animi memoriam celebrari consuevere. Lugubri apparatu omnia induuntur: longum syrma comitantium funus, ducitur: insignia præferuntur, oratio funebris instituitur, tristi boatu resonant campanæ, aula tota, atque Regnum universum, sublatum suum Principem, publico luctu, & lacrymis prosequitur, atque anniversaria commemoratione solet instaurare. l Sic benignissimus Redemptor noster non annuas, sed quotidianas suæ mortis, & passionis instituit exequias, quæ quanto in honore, & veneratione habendæ sint, Abbas Rupertus eloquatur: m *Aufer*, inquit, *à cœtu fidelium* QUOTIDIANAS SALVATORIS NOSTRI EJUSMODI EXEQUIAS; *& vide quam meritò dicat Salvator: quæ utilitas in sanguine meo? refrigescente namque ea, quæ hoc modo nunc ubique calet,* EJUS MEMORIA, *refrigescet universa charitas.*

Quæ ne & in nobis refrigescat, aut intepescat, atque amarissimum illud dulcissimi JESU exprobretur: *quæ utilitas in sanguine meo?* exequiarum ritus, ac ceremoniæ hic adhibendæ sunt. Ipsa ara, in qua sacratissimum corpus exponitur, Golgothæum montem repræsentat. Longus nobilium, & honoratiorum comitantium ordo est, *millia millium assistunt ei*, ut cœlestis illius regiæ Aulicos advolantes, & circumstantes aliquando oculatus testis conspexit divus Chrysostomus, & jure asserit: n *Locus Altari vicinus, in illius honorem qui immolatur, Angelorum choris plenus est.* Magni hujus magistri Discipulus S. Nilus, quo reverentiæ ac venerationis habitu, Regi suo assistant, pulchrè

i Trident. sess. 22, c. 1. k Ovid. l. 12. metam. v. 162.

l In Eucharistia exequiæ Christi repræsentantur. m Rupertus lib. 2. de offic. Eccles. cap. 10. n Chrysost. lib. de sacerd.

pulchrè expressit: o *Plurimi*, inquit, *Angeli è cœlo delapsi, nudo pede, aspectu intento, vultu demisso, circumstantes Altare, usque ad mysterii consummationem.* Adstat omnium fidelium magnatum, nobilium ordo, atque universi populi frequentia *Insignia* sanè luculenta eáque sanguinolenta non desunt, alapæ, funium, virgarum, serti spinei, crucis, clavorum, lanceæ.

Hujus augendæ pietatis, & inflammandæ charitatis rarum ac præclarum in vita S. Lyduvinæ exstat argumentum. p Jacebat virgo illa jam annum septimum decimum, variis morbis horrendum excarnificata, cùm dolores suos Christi crucifixi cruciatibus solata, vidit cœlestes Ephebos, cum Virgine Matre, cubile suum subeuntes, singulósque Christi passi insignia præferentes, ac tandem dilectum suum JESUM, specie crucifixi, totum sanguine rubicundum, ac morte pallidum: sensitque quinque plagas suo corpori imprimentem; quæ ut altius cordi infigeret, Dei Mater, sumpta ab Angelis, passionis insignia reverenter ei exosculanda tradidit. Denique, quod omnem superat admirationem, ad ardentissimum Sponsæ suæ votum, JESUS crucifixus, in speciem radiantis hostiæ sese commutavit, & in munda mappula, quæ illic exponi solita, sese collocavit. Ad hæc prodigia domestici, omnésque vicini confluxêre, qui in ea hostia conspexere crucifixi effigiem, cum cruentis vulneribus, & guttâ sanguinis supernè notatâ, in cujus amabili conspectu Lyduvina cœlestibus deliciis affluebat, & Sponsum suum, sub tam viva Passionis imagine, intra cor suum recipere ardebat. Accitus Parochus, etsi parum divinis hisce prodigiis fidei adhiberet, virgine mirabilia quæ ei Christus revelârat narrante, ac contestante, sacram hostiam communicavit. Hæc divina ostenta, hæc pompa funebris quotidie, & sub singulis sacrificiis, mentis oculis obversatur: nam cruentum illud sacrificium, quod jam à millenis, & sexcentis annis præteritis in cruce oblatum, ne unquam ejus memoria, & fructus sanguinis sui interiret, voluit præsenti tempore nobis semper exhiberi, ut præclarè Eusebius Emissenus tradidit: q *Quia corpus assumptum ablaturus erat ex oculis fidelium, & sideribus illaturus, necessarium erat, ut in die cœnæ, sacramentum nobis corporis & sanguinis sui consecraret, ut coleretur jugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium: ut quia quotidiana & indefessa currebat pro omnium salute redemptio*, PERPETUA ESSET REDEMPTIONIS OBLATIO: ET PERENNIS ILLA VIVERET IN MEMORIA, & *semper præsens esset in gratia.*

Ubi expendenda mirabilis inventio amoris Christi, qui hic combinavit simul præteritum, & præsens: præteritum in memoriam, & repræsentationem cruenti olim sacrificii; simul etiam & præsens, scilicet idem sacrificium, sed incruentum, & fructus, meritum, ac gratiam Passionis, sacrificii cruenti, quæ hic conferuntur.

o S Nilus Epist. ad Anastas.
p Surius 14. April. c. 8. & 9.

q Euseb. Emissen.

Ora-

Orationem funebrem, ac Redemptoris passi gesta, Epistola, & Euangelium enunciant, ac tot divini verbi Præcones, Chrysostomi, Chrysologi, Augustini, Ambrosii, qui in cruciatibus Christi enarrandis disertissimi. *Campanæ*, sacris omnibus in ædibus ad hæc mysteria insonant, & præ his vocaliores supplicantium voces.

Moris denique est, pauperibus panes elargiri, & amicis convivium exhibere, quod & in his sacris exequiis adimpletur, ubi pane Angelorum esurientes saturatur, & animæ sanctiores, liquidissimis deliciis,& suavissimis epulis perfruuntur.

Exequias Constantini Imperatoris,quo affectu,quâ pompâ,qua celebritate; milites, duces, omnisque populus prosecuti sint, Eusebius commemorat: r cum „ anno reparatæ salutis 337. Con„ stantinus Helenopoli, urbe „ matris cognomine,obiisset,mi„ lites cadaver aureâ capsulâ in„ cludunt, & undique purpureâ „ veste contectum Constantino„ polim perducunt. Ibi tunc in „ omnium magnificentissimis „ Imperatoris ædibus, celso at„ que edito loco deponunt; lu„ minibusque circum funus, au„ rea super candelabra accensis, „ admirabile spectaculum intu„ entibus præbebant: & sanè hu„ jusmodi, quale numquam in „ terris ullum à condito mundo „ sub sole visum est. Nam intus, „ in ipso ferè medio regi Palatii, excelsâ, & aureâ capsulâ „ inclusum Imperatoris corpus, „ imperiali apparatu, id est,pur- „ purâ & diademate ornatum, „ permulti circumfusi vigiles, „ noctuque asservabant. Jam to- „ tius exercitus duces,& comites, „ omniumque Principum cœtus, „ quibus antea in more fuit Im- „ peratorem venerari, pristinum „ morem & consuetudinem con- „ servantes,statis temporibus in- „ troeuntes; Imperatorem in ca- „ psulâ jacentem, tanquam vi- „ vum etiam post mortem, hu- „ mi procumbentes salutabant. „ Horum reverentiam, eodem „ pietatis officio subsecutus est, „ Senatus, & omnes reliqui Ma- „ gistratus. Hæc Eusebius. Quæ „ pietatis officia, & honoris ob- „ sequia, si exsangui cadaveri, mox in tabum, & saniem abituro, atque ipsi cenotaphio, seu vacuo tumulo anniversaria celebritate, rectè & ritè impendantur; quantò æquius est nos, regis gloriæ exequias, qui vivus, spiransque interest, omni amoris, honoris, ac venerationis significatione, identidem instauremus, memoriâ recolentes, sacratissimum corpus illud, hic in altari hierothecâ, seu *aurea capsula inclusum, purpurea veste* sanguinis sui contectum, edito loco, luminibus circum funus accensis, admirabile spectaculum intuentibus, & amabilius sumentibus pabulum exhiberi,quæque in sacrificio illo cruento obsequia, nunc ei præstemus.

Europæus ille Alexander Carolus V. Imperator, regno, & mundo valere jusso, in secessu suo Hieronymiano,indies, inaudito exemplo, exequiis suis vivus

r Eusebius lib. 4. c 66. Alfordus annal. Ecclesiæ Britannicæ An. Christi, 337. Exequiæ Constantini Imperat.

vus & valens interfuit. *f* Pompa funebris instituebatur, officium funebre decantabatur, & coràm atratus spectabat, quantâ devotione, religione, veneratione, viri religiosi sibi parentarent. Adest & hic Imperator noster, & suis intereſt exequiis, ſpectátque, quo animi ſenſu, qua pietate, quibus lacrymis, quo etiam externo habitu, & geſtu, mortis ejus commemorationem peragamus.

Quæ ut verâ ac vivâ fide, memori mente reponamus, Ecclesia omnem ſacrificii apparatum, ad hanc tragœdiam recolendam, in ſacro myſta, qui perſonam Christi patientis agit, adornavit.

Primo etenim in amictu, velamen oculorum Christi exhibetur. *t*

2. In alba, illuſoria Herodis veſtis.
3. In cingulo, vincula ejus.
4. In manipulo, ferreæ manicæ.
5. In ſtola funes collo injecti.
6. In caſula, veſtis purpurea.
7. In cruce illi inſerta, crux Christi.
8 In tonſura, ſpinea corona.
9. In calice, dolores Paſſionis.
10. In corporali, Sindon, qua involutus in ſepulchro.

Quæ ſingula, piæ mentes ſub ſacrificium ſuaviter, & ſalubriter ruminare conſueverunt. Ad has Christi patientis exequias, quas jure Eccleſia celebrat, ſerìò prælusit univerſa natura. Dum in ara crucis, cruentum illud mortis ſuæ ſacrificium, Christus ſacerdos inſtituit, omnes creaturæ, ac orbis univerſus, tenebris exortis, pullâ quaſi veſte contectus luxit: *v Moti ſunt cæli: ſol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum*; tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram: tota mundi domus, in qua *x primogenitus omnis creaturæ*, & Dominus domus moritur, dolore ac luctu completur. Unde rectè Sedulius de tenebris agens:

y Et totum tenuere polum, mœſtiſque nigrantem
EXEQUIIS *texere diem: Sol nube coruſcos*
Abſcondens radios, tetro velatus amictu
Delituit, triſtémque infecit luctibus orbem.

Eadem proſequitur Hieronymus: *z Ad Paſſionem Domini, terra tremuit, ſaxa dirupta ſunt, & fugiente ſole, æternam noctem elementa timuerunt.* Terra ingenti tremore concuſſa eſt, & omnia elementa commota ſunt. Sunt, qui commotionem illam velint fuiſſe Univerſi, quaſi ad interitum tendentis, & in morte Regis ſui, velut interire volentis; atque adeò congemiſcentis, & compatientis. In his Leo Papa: *a Pendente, inquit, in patibulo creatore, univerſa creatura congemuit. Debebat hoc teſtimonium ſuo mundus Auctori, ut in ejus occaſu vellent uni-*

f Strada de bello Belgico.
t Vide Lanuza de ven. Sacramento hom. 5. 5. 12.

v Ioel. cap. 2. v. 10. *x* Coloſſ. 1. v. 15. *y* Sedulius l. 4. Paſch. carm. *z* Hieron. in cap. 53. *a* S. Leo Serm. 6. de Paſſ. Domini.

verſa

versa finiri. Creaturæ omnes Regem suum morientem, luctuoso officio prosecutæ sunt, suúmque Dominum contestatæ: *Contenebratus orbis*, ait Tertullianus, LUGUBRE FECIT OFFICIUM; alludens ad exequias, & officium funebre, quod in morte Principum fieri solet.

b Quare sacrificantis, aut communicantis, non alia sit è precum libellis, aut coronis marianis oratio, non alia cogitatio, aut de sublimibus fidei mysteriis contemplatio, quam unica, & sola Christi pro nobis passi in hoc mysterio latentis, recordatio, cum nulla nobis utilior, nulla Deo acceptior queat excogitari. Testis est Patriarcha Venetus: c *Memoria etenim in oblatione hac agitur illius*, QUAM IN SUA PASSIONE DEI FILIUS NOBIS NOTAM FECIT EXCELLENTISSIMÆ CHARITATIS, QUA NULLA MAJOR, NULLA UTILIOR, NULLA AMABILIOR, NULLAQUE OCULIS DIVINÆ MAJESTATIS EST GRATIOR.

Hoc sanctis mentibus perspectum erat, quæ sub sacris epulis, Passionis Christi mysteria, suavissimo affectu commentabantur. In quibus memorandus venerabilis Thomas de Tiferno, sextus PP. Capucinorum Generalis, qui Jerosolymitanam urbem primitiis Deo consecrandis elegit, quia, ut inquiebat, primum istic sacrum celebratum est: ut quæ in eo à Christo peracta, quæque in civitate sancta perpessus fuerat, animo repræsentaret. Quò spectat illud R. P. Angeli Pazii egregium dictum, respondentis iis, qui de Missæ ipsius diuturnitate querebantur: videlicet parum æquas esse querelas ejusmodi, cum Christus quatuor ipsas horas primam missam in cruce continuàrit.

Hoc quoque pietatis genere, è devoto fœmineo sexu, sanctissima mater beati Henrici Susonis excelluit, quæ ingenuè de se ipsa, filio testata est, per triginta annorum decursum, numquam se Missæ sacrificio interfuisse, quin ex intima patientis Christi cõmiseratione, amarissimis lacrymis perfunderetur, atque eo se quondam dolore exarsisse, ut duodecim hebdomadum spatio, ad stuporem Medicorum, ex hoc amabili morbo, lecto affixa fuerit: non rarò etiam deliquium passa, ac tandem sacro die Parasceves, quo Passio Christi canebatur, exspiravit, filióque visendam se præbens, ad suavissimos Sponsi sui amplexus evolâsse nuntiavit.

Nos ergo horum exemplis, & potentissimis Christi verbis invitati, sub sacrificium libenter in ea JESU patientis utilissimâ meditatione versemur. Nôstis quo fructu? primo & nobilissimo, ut qui amore amoris nostri passus est, ejus passionem, & mortem recolendo, & ardenter redamando, ei arctè, & intimè conjungeremur; sic etenim divus Thomas: d *Eucharistia est* SACRAMENTUM PASSIONIS CHRISTI, *prout homo perficitur* in

b Memoria Dominicæ Passionis sub sacrificium seu Eucharistiæ sumptionem, DEO gratissima.

c Beatus Laurentius Iustin. Serm. de Eucharist.

d S.Thom 3.part. quæstion. 73. articulo 3. ad 3.

in unione ad Christum passum; immensper hanc continuam Christi patientis memoriam, nos illi intimè uniri. Unde subdit, rectè indigitari *sacramentum charitatis.* Ad hanc intimam unionem, & summam perfectionem, quo innumeri per diuturnam corporis inediam, & continuata jejunia: per cruentas sui diverbrationes, & cruciatus pervenire non potuerunt, illi brevi & facili via pertigerunt, à quibus dum sacramentum hoc sumitur, e *recolitur memoria illius, quam in sua Passione Christus monstravit excellentissimæ charitatis. Vnde ut arctius hujus charitatis immensitas fidelium cordibus infigeretur*, non flagella, aut chameunias, aliasque corporis afflictationes, præ hoc uno à vobis expostulat; quod egregiè venerabilis Abbas Cluniacensis pertractat: f placuit largitori tanti muneris, causam reddere tantæ » largitionis; quam causam dan» do, ipsum Sacramentum ape» ruit: nam postquam dixit; hoc » facite, statim addidit, in meam » commemorationem: *Hæc est er» go causa sacramenti, commemora» tio Christi*; sciebat quia humani» tatis, & mortis suæ opus, sicut » super omnia opera sua, summè » erat commendandum; sic mor» talibus, pro quibus fiebat, sum» mè erat commendandum; ut» pote cujus caro pro illis tor» quebatur, cujus anima pro ipsis » tristabatur: cujus mors illorum » vitæ ministrabatur.

Et quorsum tanta, & toties hujus suæ Passionis inculcata recordatio? g *Hoc certè*, inquit, *solenniter commendandum erat, ut Christus diligeretur, dilectus haberetur, habitus nunquam perderetur. Sed hæc ejus dilectio, ab hominibus servari non poterat*, MEMORIA PEREUNTE; *quare ne à corde fugeret, quod maximè cordi inesse oportebat, & ut semper redemptus, redemptionis pretium cogitaret*, memoriale hoc perenne instituit.

Fructum hunc commendare visum est divinum ostentum, sancto Elzeario exhibitum, *h* qui in amœnam quandam planitiem spiritu abreptus est, in qua templum quoddam elegans, ac plenum hominibus conspicatus, sacerdotem vidit sacris vestibus indutum, accedere ad altare: Introitus, qui à cantoribus præcinebatur, de S. Cruce fore missam innuebat, cujus hoc erat initium: *Nos autem gloriari oportet in Cruce*, &c. durante sacrificio, videre sibi visus Elzearius, sacratissimam Christi Passionem in totius populi mentibus renovari, suum quoque cor animumque, miris erga eandem affectibus inflammari. Finito sacrificio, ac visu disparente, totum se crucifixo Domino Elzearius confixum persentiscere, ut jam aliud nil mente volveret, quam mortem pro dilecto oppetere, & amorem, amore velle compensare. Quod si tam apta ad animum nostrum permovendum, ex divini sacrificii, vel in somnis spectati, suborta fuerit viro huic recordatio; qualem expectare non liceat, dum vigili, apertâque mente ei adstiterimus? ut quemadmodum Elzearius, sacratissimam Christi Passionem in totius populi hujus men-

e S. Th. opusc. 57. f Petr. Cluniacensis de sacrificio missæ contra hæresim Petro Brusianorum. g Ibid.

h Surius in vita.

mentibus renovari cernamus.

Ex hac dilectione, alius fructus emanat uberrimus omnium gratiarum, & omnium quæ Christus passus est, meritorum licet enim sanguis, & mors ejus superabundanter redemptionem nostram operata sint, *quoad sufficientiam*, *non tamen ad efficacitatem*, quæ nobis per hanc amabilem recordationem applicantur: i *noverat Salvator quid fecerat, quid facturus erat propter hominem: noverat singulare opus, quod gesserat induendo hominem: noverat stupendum quod gesturus erat moriendo propter hominem. Sciebat hoc se opere salvaturum hominem*, SED ABSQUE HUJUS OPERIS DILECTIONE, NULLUM SALVARI POSSE HOMINEM Quid igitur Christo redemptori acceptius, sine quo, *qua utilitas in sanguine*, in morte ejus? Quid homini utilius, quam tam pretiosi pretii participem fieri, in quo omnium salus consistit: k ideo Petrus Cluniacensis, *homo magnus*, *& occupatus in magnis*, ut eum Bernardus compellat, nullius alterius mysterii recordationem inculcari asserit: *quotiescumque, ait, manducabitis, &c. mortem Domini annunciabitis.* „l Quare hoc? Quare non simi- „liter, ô Apostole Dei, dixisti „incarnationem Domini, nati- „vitatem Domini, circumcisio- „nem Domini, baptismum Do- „mini: vel quod majus videre- „tur, resurrectionem Domini, „ascensionem Domini? *Quare* „*dixisti mortem Domini?* Quare „illa, quæ gloriosa videntur, di- „misisti, & quod erat ignominiosius elegisti? ut, inquit, o- „stenderem in morte Domini, „singulariter constare salutem „mundi: ut ostenderem illud „opus ejus præponderare omni- „bus operibus ejus: ut ostende- „rem tormento illo requiem: „ignominiâ illâ, gloriam: morte „illâ, mortuis redditam vitam. „Ita planè, ita juxta Apostolum, „quando manducatur panis Do- „mini, id est Corpus Domini: „quando bibitur calix Domini, „id est sanguis Domini, annun- „ciatur, id est, *repræsentatur mors* „*Domini, quam passus est in cruce*, „non alia, sed eadem, quæ est „præsens caro Domini: qua fusus est non alius, sed idem qui su- „mitur sanguis Domini. Tum „, subdit: *quod cum sit, ad hoc utique sit, ut mens longè vehementius excitata, corporis Domini susceptione, quàm posset excitari verbi Domini admonitione, in amorem ejus, quem non tantum audit, sed etiam videt, & suscipit, inardescat; & videns verbum caro factum, ut habitaret in nobis, habitans etiam corporaliter, & in se, oblivisci jam nullatenus possit, quem fide credit, amore amplectitur, manu contrectat, ore suscipit. Quem quondam pro se mortuum, ipsa susceptione recolens, & morte illâ, sibi vitam paratam agnoscens, à mortis operibus, abstineat, & sic eidem Christo Domino suo, immortaliter viventi, in sempiternum convivat.* Quæ pluribus è Divo Thoma, aliisque, prosequitur Lancicius m.

Alter fructus est, ut cum cœlesti epulo Laici quotidie reficiendi non sint, & ipsi sacerdotes non nisi unica hac divina refectione in die perfrui possint, omnibus

i Pet. Cluniacensis. cit k Bern. Epist. 147. ad Pet. Cluniac. l Pet. Cluniac. cit.

m Lancicius opusc. 13. c. 6.

nibus concessum sit, indies, & sæpius per diem, fructum Passionis ejus, ac spiritualiter communicandi, participare; quam praxim tradit Doctor Mellifluus: n *beneficia*, inquit, *Passionis, & redemptionis ipsius recolere, ad fruendum suaviter in conscientia, & recondendum in memoria, est spiritualiter manducare Corpus Christi, & bibere ejus sanguinem in memoriam ejus; qui omnibus in se credentibus præcepit, dicens: hoc facite in meam commemorationem.* Tum subdit: *quam impium sit, hominem tantæ Dei pietatis immemorem esse, eum amici, hominis abeuntis, sub quolibet signo commendatam memoriam, nefas sit oblivisci. Si autem vis, & verè vis omnibus horis, tam diei, quam noctis, hoc tibi in cella tua præsto est. Quoties in commemorationem ejus, qui pro te passus est, hoc facto ejus, piè ac fideliter fueris affectus, corpus manducas & sanguinem bibis.* Quæ potenter inculcanda, & ad Sacramentalem communionem, praxis utilissima.

Superest nunc, ut quem in exordio hujus paragraphi proposuimus, ex hoc Eucharistico epulo fructum carpamus, quo contra omnes hostiles insultus arma, & robur conquiramus. Divinum illud S. Spiritus oraculum est: o *cibabit illum pane vitæ, & intellectus: ET FIRMABITUR IN ILLO, & non flectetur;* sacra quippe communione, justus adeò firmatur, & roboratur, ut fortissimorum inimicorum vires elidat, aut eludat. Quærit Doctor Angelicus, p cur sub speciebus panis se nobis Christus communicarit, & rationem adfert ex præcipua qualitate panis, quod maximè confortet, juxta illud Regii vatis: *panis cor hominis confirmat.* Si placet, medicorum placita, & inter eos Principem Galenum audiamus, qui ex omnibus eduliis, panem maximè nutrire, & confortare profitetur. Sensit hoc & ævi nostri, spiritualis archiatrus, Leonardus Lessius, in opusculo „ de victu temperando, ubi hæc „ paucis: inter omnia ciborum „ genera, senibus, & debilibus „ nil convenientius; ut panatel- „ la, quam Itali pulticulam vo- „ cant ex aqua & pane. Unde sapienter ait sapiens: q *Initium vitæ hominis; aqua & panis.* Hactenus celeberrimus Lessius. Quibus verbis disertè significat, vitam pane fulciri, ac sustentari; nec injuria sanè, cum & hebraicè panis, *Nizan*, id est baculum, seu fulcrum significet; quod vita pane sustentetur, ut infans fulcro, & senex baculo. Quod & ex illo Levitici 26. confirmatur: *Postquam confregero baculum panis*; & Ezechielis 4. *Ecce ego conteram baculum panis in Jerusalem*, ubi Chaldæus vertit: conteram fulcimentum panis. At panis cœlestis, de quo hic agimus, aliud *firmamentum*, aliud robur, alias vires suppetit; hic panis ille, de quo Isaias cap. 3. prædixit: *Omne robur panis*; & ubi in latino habetur: *Panem Angelorum manducabit* homo, Hieronymus *vertit panem fortium*; quo omnes Christi Athletæ sese muniérunt, ut olim milites Romani pane palæstrico, & *fortes facti sunt in bello*, contra visibiles, & invisibiles hostes,

n Bern. de vita solitar. o Eccl. 15. v. 3. p S. Thom.

q Eccl. 29.

contra

contra omnes tyrannorum minas, & carnificinas, *cogitatione* sanguinis, & mortis Domini *armati*; exemplo invictissimi sui ducis, Christi redemptoris; qui ante cruentum illud prælium Passionis, & prælum sanguinis, hoc se pane munivit; tum ne & sui ab hoc immunes essent, commonuit, ut quod ipsum facere viderent, & illi facerent.

Ita in prima Ecclesiæ exorientis persecutione, r *erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & FRACTIONE PANIS.* Quoniam vero in cryptis, & locis abditis missæ sacrificia peragebantur, qui ad ea clam conveniebant, non tantum id temporis de Eucharistia participabant; sed etiam Eucharistici panis particulas à sacerdote acceptas, domum deferebant; quas reverenter acceptas, contra instantes carnificum lanienas, sumerent. Ita refert Baronius f. Sic se armasse sui temporis Martyres, docet Cyprianus: t *quos*, ait, *excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus; sed protectione Corporis, & Sanguinis Christi muniamus*; ubi vides tanti facere hanc Eucharisticam protectionem, ut sine illa nudos, & inermes arbitretur; invictos autem existere, *cogitatione* sanguinis, & mortis Domini *armatos*: qua & suum fundere minimè reformidabant, ut Epistola 56. tradit, quotidianâ eos synaxi se munire, v *considerantes se quotidie calicem sanguinis Christi bibere, ut possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere.* Hac consideratione, in omni quæ nobis imminet adversitate, utendum est, & cuique ingeminandum sanguis Christi, *Passio Christi conforta me.* Hortatur ad hoc Apostolorum Princeps, dicens: x *Et vos eâdem cogitatione armamini*, ut sanguinem Domini bibentes, si non possimus *propter Christum sanguinem fundere*; saltem tantum inde roboris hauriamus, ut quoscumque cruciatus, & morbos liberorum, ac fortunarum jacturam; denique si non verbera, saltem verba prompto, alacrique animo perferamus. Tum adversus Tartareos Leones, & dracones, hoc pane athletico roborati, generosè decertemus.

Ecquis non miretur Danielem, inter Leones rugientes, & fame rabidos, illæsum permansisse, & obturasse ora Leonum? y *Danielem*, inquit Chrysostomus, *Leones, sicut ove[...]nda-bant: Et retusâ ferocita[...]hil illi incommodabant.* Unde, quæso, tanta Danieli fortitudo, & leonibus imbecillitas, ac formido? Ab ipso z *prandio quod misit illi Deus*; hoc etenim, ut inquit eruditissimus Interpres, a Eucharistici convivii symbolum non obscurum, satis virium habebat, & ad Danielem confirmandum, & ad Leones coërcendos. Quod si panis ille typicus hic valuit, quid Eucharisticus non poterit? quas non vires suppeditabit, quam potenter malignos spiritus frænabit? Daniel illâ suâ in mensâ, quæ hujus figuram adumbrabat,

r Act. 2. v. 42. f Baron. Anno Christ. 57. t Cyprian. v Cyprian. Epist. 56. ad Tibaritanos.

x 1. Petri. 4. y Chrys. hom. 57. in gen. z Daniel. 15. v. 37. a Mendosa tom. 2. in l. 1. reg c 5. n. 5. annot. 17. circa litt. sect. 1

adeò

adeò fortis erat, & strenuus, inquit Ambrosius lib 2. offic. cap. 4. b *ut inter Leones fame exasperatos, nulla bestialis sævitia formidine frangeretur.* Unde non est quod quis hoc cœlesti pane munitus, rugitus stygii Leonis, qui circuit ut devoret per tentationes, infestationes, suggestiones, imaginationes, *formidine frangatur*; Leo ille de tribu Juda, cujus illa mensa, corpus & sanguinem repræsentat, hujus Leonis vires, jam prius confregit, domuit, & subegit; quo fit, ut & nos hoc cœlesti pabulo roborati, ipsos dæmones terreamus, ut aureè Antiochenus Antistes: c *tanquam Leones ignem spirantes, ab hac mensa recedamus, facti Diabolo terribiles*; quod idem Doctor homiliâ ad Neophytos luculentius expressit: d *Cum*, inquit, *te egredientem post Dominicum convivium viderit inimicus, post cœlest[illegible]las, tanquam ignem Leonis o[illegible]mantem fugit, & deserit, omni vento velocior, nec approximare contendit: Et cum cruentam linguam tuam de longè ille crudelis prospexerit; mihi crede, non stabit.*

Dum lingua tua sacratissimo Christi sanguine rubescit, ardenti pectore inclama: e *Passio Christi conforta me*, & omnibus dæmonibus terribilis efficieris. Illustrat exemplo Angeli percutientis primogenitos Ægypti, qui ubi videbat litum sanguinem Angeli Paschalis, formidabat, & à cæde abstinebat; unde egregie argumentatur Chrysostomus: *si Angelus f*, inquit, *cessit exemplo*, (& typo) *quantò magis terrebitur inimicus, si ipsam perspexerit veritatem?*

b Amb. lib. 2. offic. c. 4. c Chrysost. hom. 61 ad popul. d Idem tom. 5. hom. ad neophytos. e Chrys. cit f Exodi. 12. v. 13.

Hac oratione hactenus pathetica, & parænetica, de commemoratione Passionis Domini, quoties in ara, hostia immolatur, frequentanda, jam satis prolixè habita, venio ad perorationem, in qua intimo cordis affectu cum gemitu, & lacrymis inenarrabilibus, ad quidvis per vulnera Christi impetrandum, & insidias inimici superandum, omnibus vobis tandem exclamandum:

O bone JESU *exandi me*:
Intra VVL*nera t*V*a abs*C*on*D*e* M*e.*

Quodquando opportunius, quam dum sacratissimum Corpus intra sinum cordis tui recondis, & linguam tuam intra ejus vulnera figis? Nam ut inquit Divus Cyprianus, sermone de cœna Domini: g *quam præclarus est calix iste? quam religiosa est hujus potus ebrietas, per quam excedimus Deo, cruci hæremus, sanguinem sugimus*, ET INTRA IPSA REDEMPTORIS NOSTRI VULNERA FIGIMUS LINGUAM? h Quid non hæc lingua *interius, exteriusque rubricata*, perorabit, & impetrabit? quando intra pectus tuum resonabunt, & in cœlum clamabunt *tot ora, quot vulnera* i Simile quid prudenter olim in S. Romano Martyre D. Prudentius notavit, dum cecinit:

Martyr fluentem fatur inter sanguinem:

g Cyprian. serm. de cœna Dom. h Ibid. i Chrysolog. serm. 121.

Grates tibi, ô Præfecte, magnas debeo,
Quod multa pandens ora, jam Christum loquor.

TOT ECCE PATENT ORA, QUOT SUNT VULNERA.

Fuerit olim Romæ Orator disertissimus Marcus Antonius, *k* qui causam Aquileii, de capite periclitantis apud Senatum perorans, arrepto illius sago, multis telis confosso, & recenti adhuc sanguine stillante, ac contestante vulnera, quæ pro Patria acceperat, magis ad clementiam hoc spectaculo, quam suo eloquio commovit. Infinitò potentius, quæ in sanctissimo Corpore adhuc quinque hiantia & spirantia, ac innumera in salutem nostram recolis accepta vulnera, pro omni quicum conflictaris ærumna, aut pro quavis in corpore aut animo, qua ab adversario affligeris molestia, apud Patrem ille demonstrabit, & perorabit, l *qui tot ora habet, quot vulnera, quibus causæ nostræ patrocinetur.*

Norant hoc dilectæ Christi Sponsæ, quæ, ut columbæ in hisce foraminibus petræ nidificabant, ad ea in omni discrimine, tutæ ab accipitre convolabant, summa religione venerabantur, ardenti amore exosculabantur. Hac pietate excelluit Beata Margareta Hungarica, *m* quæ nunquam ad prandium, seu consuetam corporis refectionem se conferre solebat, nisi prius quinis Christi plagis osculum fixisset.

Hanc si non superarit, piè adæquavit Maria de Incarnatione, ex Ordine Carmelitano, *n* quæ suum ipsa cubiculum, numquam ingrediebatur, quin extemplo Domini sui Sacratissima vulnera exoscularetur. Quæ si in cella privata, ligneo aut saxeo simulacro oscula exhibita, divinis favoribus non caruere; quanto teneriori affectu, vivaciori fide, & ardentiori charitate, sacris illis stigmatis, vero ac vivo redemptoris nostri Corpori, quoties sacram mensam accessuri sumus, & cubile cordis nostri intraturo, figenda, atque ex iis omnis suavitatis & benedictionis fluenta haurienda sunt? Quare omnes sensus corporis, omnes facultates animi, omnia desideria, & cogitata, quæ à cœlesti Sponso, capilli nuncupantur, hac purpura pretiosi sanguinis Christi, è vulneribus manante, tingenda sunt; quod spectasse, & inculcasse videtur Hailgrinus Card. qui exponens illud Cant. 7. v. 5. *Comæ capitis tui, sicut purpura Regis*, ad Deiparam Virginem mysticè refert, quæ omnes cogitationes suas jugi meditatione, velut recenti sanguine è vulneribus stillante tingeret: o *Comæ capitis tui* (ô Maria) *id est cogitationes tuæ, tinctæ in sanguine Dominica Passionis, sic affectæ fuere, quasi recentem viderent sanguinem de vulneribus profluentem*; quod S. Gregorius hic unicuique fideli animæ, Christi Sponsæ accommodat. *p* In hæc vulnera, ô anima mea, per te quidem, sed & pro te inflicta, abscondе te, ut sint tibi loca refugii, ad

k Cic. Orat. in Verrem. l August. in Joan. Epist. 1. c. 2. advocatum habemus. m In vita.

n Duvallius in vita. o Hailgrinus in cant. c. 7. v. 5. p Greg. in Cant. cap. 7. v. 5.

quæ

quæ in quacumque persecutione, te recipias: Hæc promptuaria, unde cœlestium gratiarũ thesauros depromas: Hæ morbis tuis curandis apothecæ, & salubria sordibus abluendis balnea sunt: Hæc debitis tuis solvendis æraria, devotioni nutriendæ sanctuaria, & templa. Illic commorari, & commemorare juvat, cur etiamnum hæc in glorioso corpore sub speciebus Eucharisticis vulnera servarit, nisi ut tibi, cæterisque peccatoribus, ac miseris, asylo atque solatio forent.

Unde priscus ille, & præstans SS. Patrum Doctor, Theodorus Studita: q *Etsi Pascha præteriit, nequaquam memoria ejus unà prætereat*; *sed* SALUTIFERA VULNERA, *crucem, sepulturam perpetuo sub oculos revocemus*: *ut assidua harum usurpatione rerum, vitiis invicti simus*; omnibus adversitatibus, omnibus insidiis, & insultibus dæmonis *invicti simus*. Haud diu pulsandum, ultro jam tibi quinque illæ portæ misericordiæ, ultro civitates refugii patent. Amanter te invitat: r *veni columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ*. In quæ verba Pontifex maximus: ſ *Per foramina Petræ*, VULNERA *manuum & pedum Christi in cruce pendentis intelliguntur*; *per cavernam vero maceriæ*, *vulnus lateris*. Ubi primum sanctissimum limen humillimo osculo adoraveris, ingredere cum fiduciâ. Quid si manuum, ac pedum angustiores recessus minoribus peccatoribus relinquas; ipse verò cum grandiori criminum, miseriarumque sarcinâ, in capaciorem te insinues *sacri Lateris* sinum? Facio benignissime JESU, dilata misericordiæ tuæ viscera, ut magnum peccatorem recipiant. t *Absconde me in tabernaculo hoc à conturbatione hominum*, à strepitu inutilium curarum, & sæcularium desideriorum tumultu. Hic mihi requies, hic v *dulces latebroso in pumice nidi*, hic tutus ab accipitre: x *in his enim latebris*, inquit Bernardus, *se columba tutatur*, *& circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem*; *in his passer invenit sibi domum*, *& turtur nidum*. Non longè animula mea, columba mea, tibi cum periculo volandum est, intra te est sacra illa maceries, patent foramina, hiant etiamnum in glorioso corpore vulnera, ingredere: y *ubi enim tuta, firmaque infirmis securitas*, *& requies, nisi in vulneribus Salvatoris? Tanto illuc securior habito, quanto ille potentior est ad salvandum*; nemo hic mihi molestus sit: non nôrit me mundus, neque ego quæ in mundo sunt; sed te solum tuasque plagas, & per hæc ampla misericordiæ atria expatiari, speculari, horum longitudinem, latitudinem, profunditatem jugi meditatione coram juvat metiri, dum tu in me, & ego in te, ut sic z *vita mea abscondita* tecum in Deo, tecum aliquando in gloriâ manifestetur.

q S. Theodorus Studita. serm. 1. in Pascha. r Cant. 2, 14. ſ S. Greg. hic.

t Psal. 21. v Virg lib. 5. Æneid. x Bern. serm. 61. in cant. y Ibid. z Ad Coloss. 3 v. 3.

§. VI. *Nec*

§. VI.

Nec permittas me separari à te.

Nihil justis, & electis Dei servis gratius, nihil jucundius, nihil amabilius, quam Deum habere præsentem; *a* nec quidquam acerbius, & amarius ferunt, nihil horribilius reformidant, quam ab eo separari. Inter maximè mirabilia, quæ in sacris paginis referuntur, extollit Abbas Rupertus luctam illam Iacob cum Deo, ut singulari memoria dignam: b *famosa lucta* inquit, *& totius ore Ecclesiæ per orbem celebrata, qua homo cum Deo luctatur*; omnibus nempe corporis ac animi viribus renitebatur, ne discederet ab eo: Arbitrabatur enim & rectè quidem Iacob, se cum Deo omnia possidere, amicum, Patronum, defensorem, solatium, subsidium, præsidium. Hinc Psaltes Regius hoc unum solicitè precabatur: *c* Domine, *ne discesseris à me*, & iterum: d *Domine ne discedas à me!* ac tertiò instat, & ingeminat: e *ne derelinquas me, Deus meus ne discesseris à me.* Hoc unum, & præ omnibus unum reformidabat, Domine, separari à te. Durum & amarum illi erat, separari à Ionatha suo multum amabili: f *quia anima Ionathæ conglutinata erat animæ David*, quæ avelli è corpore videbatur, dum ab eo separari cogebatur. Durum & amarum est, dum homini opulento, auro, & divitiis immerso, derepentè omnibus in quibus confidebat, seu naufragio, seu infortunio, seu ipsa denique morte, fortunis spoliari, cum ab his separari, vel ipsa cogitatio morte acerbior sit, Ecclesiastico testante: g *O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantia sua!* Durum & amarum est conjugi, arctissimo conjugii vinculo colligato, quod nec paupertas, nec nuditas, nec persecutio, nec morbi ulli valent disrumpere, violenta morte à charâ conjuge, & liberis separari; unde illæ voces: h *siccine separat amara mors?* Sed præ his omnibus *malum & amarum est*, Domine Iesu, separari à te. Quare aufer à me valetudinem, pulchritudinem, divitias, honores, formam, famam, vitam; *sed non permittas me separari à te.* Separa me ab amicis, à liberis, ab uxore, à bonis omnibus terrenis; *sed non permittas me separari à te.* Tenta me, infestationibus dæmonum, persecutionibus propinquorum, invidorum opprobriis, immitte omne morborum genus, ure? & seca, sed *ne discedas à me, nec permittas me separari à te.* Quia super omnia *malum & amarum est*, separari à te, & amabili facie tua privari in æternum, quod Hipponensis Antistes graviter expendit, & graviter exponit dicens: i *jam aliquid interrogo, quod vosmetipsos interrogetis. Si Deus veniens voce propria loqueretur nobis, & diceret homi-*

a Quam malum, & amarum à Deo separari. b Rupert. lib. 8. in gen. cap. 6. c Psal. 21. v. 12. d Psal. 34. 22. e Psal. 37. 22. f 1. Reg. 18. v. 1.

g Eccl. 14. h 1. Reg. 15. Ierem. 2. i Augustin. in Psal. 127.

peccare vis; pecca: fac quidquid te delectat (inebriare, furare, fornicare) *quidquid amaveris in terra, tuum fiat: cui fueris iratus, intereat, &c. Nemo tibi resistat, nemo tibi dicat, quid facis? Abundent tibi omnia ista terrena, quæ concupisti* (dignitates, divitiæ, deliciæ affluant) *& vive in illis, non usque ad tempus, sed semper*; *FACIEM TANTUM MEAM NUMQUAM VIDEBIS*, Ubi hæc effatus est, omnium gemitus, & comploratio exaudita est: *Fratres mei*, inquit, *unde ingemuistis? Quare percussum est cor vestrum, si diceret Deus, FACIEM MEAM NUNQUAM VIDEBIS? Ecce omni ista terrena felicitate, omnibus rebus abundabis, circumfluent te bona temporalia, non illa amittis, non illa deseris; quid vis amplius?* Te volo, sine quo, omnia mihi amara sunt; à quo separari, mihi infernus est: *immò tollantur omnia, ET FACIEM TUAM VIDEAM*, & fruar te.

Hoc omnibus, sed potissimum sacris Virginibus, amantissimis Christi Sponsis, Doctor Mellifluus inculcatum volebat, quas sic alloquitur: k *O filiæ Ierusalem, Sponsæ dilecta Dei! una mecum lacrymas fundite, donec Sponsus in sua speciositate benignus appareat, vel occurrat. Recolite, recolite, & sedulâ mente pensate*, QUAM SIT AMARUM AB IPSO SEPARARI, *cui vos in omni sanctitate vovistis.* Sed compello te, quæcunque es, quæ gehennâ ipsâ acerbius ducis, & dicis separari à dilecto tuo, aut ut eum manentem in te, & non discedentem à te, perpetuo teneas, an parata sis nullum illi offendiculum ponere, quidvis ardui pati, ne separetur à te? Quod ne fiat, tantis blanditiis complectere, ut nec ipse velit separari à te.

Talis exstitit S. Gertrudis, quæ nihil adeo reformidabat, quàm à dilecto Sponso separari; unde cum quadam vice illi diceret: *Domine, offero tibi, ac parata sum, pati quidvis, quo tu lauderis*, Audiit ab eo Gertrudis: l *meus amor adeo intrinsecè tibi conjungitur, ut nolim sine te vivere: quia ex quo in te meum amorem collocavi, sustinere nequeo* UT SEPARARER A TE.

Quanti vos filii tenebrarum, aut ut mitius loquar, hujus sæculi, in extrema lucta præsentiam divini numinis, non ut per immensitatem toto mundo Deus diffusus, ipsis inferis præsens est, sed sub speciebus Eucharisticis corporaliter gratiâ præviâ animæ infusâ, & Sacramento pœnitentiæ expiatæ vobis mercari optaretis? Hic, exquisitis quibus fruitus est deliciis: ille, maximis quibus abundavit divitiis, alter gravissimis quos exantlavit laboribus: nemo non omnibus anachoretarum lacrymis ac jejuniis, ipsorumque quæ perpessi sunt Martyres tormentis; quod mortalium infelicissimi, qui in æternum à summo bono separati sunt, mille votis, sed incassum, exoptarent: nam ut è sacra sua Carthusia clamat Divus Bruno: m *Addantur tormenta tormentis, & pœnæ pœnis: sæviant sævins sævissimi ministri: crescant crudelissi-*

k Bern. de lamentatione B. Virg.

l Gertrud. lib. 3 c. 5. m S. Bruno serm. de judicio.

ma flagellorum genera , & DEO NON PRIVEMUR.

Omni amanti tormenti genus, & quoddam timoris, ac amoris Martyrium est,ne Sponsum perdat, aut ab amante separetur. Ita B Margareta de Cortona dicta est Martyr : sic enim aliquando ad illam cœlestis Sponsus : n *quid a me petis Martyr mea ?* Cui cum illa reposuisset: n *quid me Martyrem dicis ?* statim audit : *Martyrium tuum est,ne me perdas.* Nimirum illo angebatur, diro cruciabatur Martyrio , & quasi lenta morte conficiebatur pia Virgo,& præ hoc Martyrio rogos & rotas, lilia & rosas ducebat. Hausit hoc forte è Melliflui Doctoris Spiritu,qui æstu amoris abreptus, & Paulino zelo incensus, in has flammas erupit : o *bonum mihi Domine tribulari* , DUMMODO IPSE SIS MECUM , *quam regnare sine te,sine te gloriari. Bonum in tribulatione magis amplecti te in camino* (cum tribus pueris) HABERE TE MECUM , *quam esse sine te vel in cœlo.*

Ut is tibi pie adolescens, tibi tenera virguncula animus sit, forte vires,& robur non est , ut parentum illecebris, propinquorum terriculamentis, procorum blanditiis & lenociniis resistas, quo minus, dum de statu vitæ deliberas,aut jam emisso voto te consecrasti , Christo adhæreas; ne avellaris ab illo, nec ille vel ipsâ morte avellatur à te, imitare præclarissimum hac in lucta exemplum , quod præbuit Beata Agnes,Regia Virguncula, Ludovici Imperatoris Bavari Filia, apud S. Jacobum Monachii Religiosa. p Hæc biennio ante mortem Patris, quadrimula in sinum Christi delata est, apud Religiosas Virgines Divæ Claræ initiatas, ipso natali B. Virginis, ut in sacrario innocentiæ, inter sanctimoniales adolesceret. Ægrè hoc habuit Provinciæ Proceres, cupiebantque etiam abnuente Principe, Regiam Virginem ad disciplinam politicam efformari. Agnes igitur cum id agi videret, ut per vim à sacrario abstraheretur, aris se admoveri jussit, ubi complexa utroque brachio sacrum Christi tabernaculum, *in quo sanctissimum ipsius in Eucharistia Corpus custodiebatur : Christe Sancte*,inquit, *noli permittere* UT UNQUAM ABS TE AVELLAR. Audit piam supplicantis vocem Deus, & ne sibi eripi posset, aut unquam separari à se,illam è vita mortali,repentinâ morte eripuit. Si vos ita constituti, si in persecutione consimili ad hanc aram confugeritis, si sæpius per sacram communionem Sponsum vestrum complexi fueritis, nemo vos avellet ab illo, nec vos sinet separari à se. O mi Jesu, ita arctè stringam te brachiis meis,ut non *permittas me vel ipsa morte separari à te.*

Ad hoc noctes, & dies jacto, & expando brachia mea, non ut spurcas voluptates , & evanidam nubem ; sed ut complectar te, *nec permittas me, separari à te.*

Doctor Seraphicus asserit q *Galenum tradere, quod brachia hoc habent proprium, quod omnia illa, quæ*

n Bollandus Feb. tom 3. in ejus vita. cap 9. o Bern. serm. 17. in Psalm. qui habitat.

p Raderus in Bavaria sancta. q S. Bonaventura serm. de SS. Apostolis in communi in serm 8.

habent proprium, quod omnia illa, quæ amari à corde sciunt, dulcibus amplexibus capiunt, & cordi, quantum possunt, adstringunt; ita quod dilectum totum cordi imprimerent, si valerent, nec unquam separari, nisi cruciatu, & Martyrio summo, etiam præ ipsa gehenna, permitterent.

Testis hic mihi, qui mortalium omnium felicissimus habitus Simeon Hic vir ætate gravis, vitæ jam omnis, fortunæque satur, dum inter mortales nihil mortale in hac sibi colonia reliquum videt, quod votis etiam mediocribus esset ambiendum, ad longinqua cœpit spes omnes, curasque convertere, & ardentia desideria extendere, ut Deum in terris mortalem oculis cernere, ulnis excipere, & brachiis stringere liceret. Eluxerat tandem tot votis expetita dies; itaque ingressus templum, extemplò spectat Virginem, pusillum infantem, antiquum, inquam, dierum, brachiis circumferentem. A qua cum ei commissum illud tam amabile pondus & pignus, arctè suis brachiis parvulum Numen, compresséque amplexus, seniles vultus, sinusque properantibus gaudio lacrymis, continuò perfudit, hæc tacitè secum effatus: video Jesum, quem videre salus est videntis: amplector eum, in quo est omnium bonorum complexio. O infans! non est ultra quod desiderem, dum illum ulnis stringo, qui est totus desiderabilis: nemo illum tollet à me: fe o in brachiis, quem prius semper tuli in oculis. Teneo, qui omnes tenet amore in cœlis, stupore in terris. Dum te capio inter brachia, non me capio præ lætitia. Hæc una dies mihi est super millia, dum teneo te electum è millibus: nunc mihi certò appropinquat redemptio, dum mihi tam propinquus est redemptor: nunc eructat cor meum verbum bonum dum cordi applico, qui non solum est bonus, sed omne bonum. ô verbum æternum! ex cujus ore prodibunt tot verba vitæ æternæ, excipe ultima mea verba: r *nunc dimittis servum tuum Domine*: si quæras causam? *quia viderunt oculi mei salutare tuum*: quia illum teneo, in cujus amabilissimo complexu vita deficit, inque ejus suavissimo osculo exspiro, priusquam illum quis tollat à me. Sed satis est: non enim mihi amplius verba suppetunt, hæret mens, stupet lingua, & dum de divini infantis amplexu loquimur, ad infantiam omnis redit facundia.

Credo vos optare vobis illam, quam modo audiendo percepistis, planè invidendam Simeonis conditionem; ipsius oculos, ulnas, & brachia. Ex quibus votis illud observo, nihil vobis penitus deesse ad illam Simeonis, quam optatis felicitatem, quam ut verè credatis, & clarè cognoscatis, vos æque esse felices, & multò feliciores. Quid inquieti tam intemperanter optatis, & optando fatigatis vos, ut illa felicitate fruamini, qua frui quoties lubet, toties licet? Quid Simeoni invidetis? vidit divinum infantem, *vidit & gavisus est*; sed viderit ipse alibi, fuitne tamen alius quem vidit Simeon in templo, quam est ille quem & vidistis

r Luc. 2.

stis,& videtis in hoc templo ? sed accepit eum Simeon in ulnas; quid inde ? vos in fibras. Tenuit inter brachia; vos intra viscera, & intimos cordis sinus. Strinxit illum amplexu corporis, vos pectoris: semel ipse, sæpius vos. Illi datus pro exigua temporis mora ad solatium, ut illum aspiceret; vobis datus est ad cibum ut pasceret, ad potum ut reficeret, ad præsens præsidium, ut defenderet, idque apud te & in te manendo dum viveres, & in æternum, cum illo regnares. Dum ille pectus tuum subit, illumque amoris brachiis stringis, audi tacitè illum ore suo, quod pridem ore Isaiæ insonantem: *f ego ipse qui loquebar, ECCE ADSUM.* Ego ipse, qui in principio ante omne principium fui in sinu patris, *ecce adsum.* Ego ipse, qui operatus sum salutem in medio terræ,& tradidi memetipsum pro te, *ecce adsum*, ut sim tibi dux peregrinanti, lux caliganti, panis esurienti, fons sitienti, robur deficienti, solatium mœrenti, vita morienti, salus pereunti: *ecce adsum.* Adsum ut te doceam, ut magister; sanem, ut medicus; juvem, ut patronus; defendam, ut protector; foveam, ut pater: redimam, ut salvator. *Adsum*, dando tibi corpus in cibum, sanguinem in potum, vitam in lytrum, animam in pretium, me totum in præmium. Cogita quæ potes omnia, *adsum*, ut sim tibi omnia in omnibus. Obversentur animo, omnia quæ à creatura aliqua, ab ipso orco tibi imminere possunt mala, *ecce adsum.* O Domine Jesu, hæc mihi obtingat votorum summa, ut in ancipiti illo disparis æternitatis bivio, illud audiam. *Ecce adsum*, in manibus ministri mei, qui ante mortualem tuum lectulum assistet, & ubi sacro viatico refectus fueris, *ecce adsum*, intra te sum, tecum sum. O Domine Jesu, *non permittas me* hac amabili tua, sub Eucharisticis speciebus præsentia frustrari,& *separari à te*, t *qui est cruciatus*, teste Bernardo, *omnium gravissimus*; acerrimum enim,& mille gehennis horribilius fulmen illud: v *discedite à me*; quem è tot millibus Ethnicorum, Turcarum, Hæreticorum elegi: fidei radio illustravi, toties mea carne, & sanguine pavi, tot beneficiis,& amoris illiciis ad me suavissimè traxi; & me spreto, mundum, carnem, & diabolum secutus es: *discede à me*, qui tibi benignissimus Redemptor exstiti, meo sanguine & vita redemi, qui nihil tibi unquam mali feci. O Salvator mi, ô Jesu, quò discedam à te! Quomodo potero separari à te, ô pulchritudo tam antiqua, tam nova, bonitas infinita, misericordia inexhausta? vis me instar maledicti Caini profugum super terram: aut ut cum Nabuchodonosore velut bos fœnum comedam, & inter bruta degam, qui vitam duxi belluinam? non, non; sed *discede à me, in ignem* illum horrendum, ad flammas illas infernales. At quamdiu, justissime Judex illis cruciabor, & separabor à te ? in *ignem æternum*, sine fine, quamdiu DEUS, erit DEUS. Hipponensis præsul ad

f Isaiæ. 52. v. 6.

t Bernhard. epist. 5. v Matth. cap. 25. ver 41.

hæc attonita mente contremiſcens, exclamat: x *quid poteſt delectabilius exprimi, quam venite? & quid lamentabilius, & terribilius cogitari, quam ITE? duæ ſunt voces, quarum nihil jucundius una, & nihil horribilius altera poteſt inveniri.* ô Lamentabilis echo: *venite: ite.* Patrem in flammis, in tenebris exterioribus, à conſpectu Solis æterni, & à filio, qui gaudiis cœli fruitur, & faciem Dei intuetur, in æternum ſeparari, *nihil* illo *horribilius.* Filiam Agno nuptam, cum illo ad nuptias introire: matrem cum hœdis ab Agnis & ovibus, & conſpectu agni in æternum ſeparari, *nihil horribilius.* Maritum apud inferos pice, & ſulphure; uxorem torrente voluptatis potari, & magnum illos, & ſummum bonum, Chaos ſeparare, *nihil horribilius.* Unde rectè concludit S. Ephrem: *quis illam ſortem damnatorum non fleat, quando à facie Creatoris perpetuo excluſi, ab ipſo, & Angelis, & Electis omnibus SEPARABUNTUR?* quam ſortem damnandam, ac maximè deplorandam, ne quis veſtrum incurrat, unum aliud agendum, & ſatagendum eſt, ut ſi tantus vobis animus non ſit, ut jactura bonorum, & vitæ, per mille cruciatus exponendæ, à Deo ſeparari, ex humana infirmitate reformidetis; ſaltem mandatis ejus, quæ verè gravia non ſunt, inſiſtatis, illudque unicè ſtudeatis, ne in hora mortis, à ſuaviſſima ipſius præſentia, vel formidine mortis, vel lacrymis uxoris, vel famuli incuria, aut nequitia ſeparari contingat; quod ne contingat, pia quorundam praxis eſt, ſæpius per vitam, imo indies ſub miſſæ ſacrificium illa ſacerdotis verba ante ſumptionem ſanctiſſimi Sacramenti, uſurpare: *Domine Jeſu Chriſte, Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu ſancto, mundum vivificaſti, libera me per hoc ſacroſanctum corpus & ſanguinem ab omnibus iniquitatibus meis, & univerſis malis: & fac me tuis ſemper inhærere mandatis, ET à TE NUMQUAM SEPARARI PERMITTAS;* cui enim id ſummi, quod DEUS homini mortali conferre poteſt, beneficii ac ſingularis favoris obtigit, ſacro viatico contra omnes inſultus Diaboli & poteſtates tenebrarum muniri, certiſſimam æternæ ſalutis teſſeram habet, & beatæ prædeſtinationis prærogativam. Sic ſenſit & animi fortitudine, & innocentiâ vitæ, ac morum ſanctitate, famâ ſuper æthera notus, ſereniſſimus Archidux Guilielmus Leopoldus, qui in teſtamento animæ ſuæ, jam pridem ab eo condito, quod indies revolvebat, hoc votum ſuum, & extremam voluntatem ſuam hiſce verbis declaravit: y *Tum, ſi quo caſu, hora illa ultima non petiero, vel petere non potuero Sacramenta ſanctiſſima confeſſionis, VIATICI, & unctionis extremæ, ex hoc in tempus illud proteſtor, deſiderare me illa corde toto, & inſtantiſſimè, humillimeque poſtulare, ardenter exoptando, in hujus meæ vitæ ad alteram tranſitu, HABERE COMITEM DOMINUM MEUM; confidens fore, ut* SI ILLUM MECUM HABUERO IN SANCTISSIMO VIATICO, *dicam illi ſecurus:*

x August. Soliloq. c. 3.

y Leopoldi, Guilielmi Archiducis virtut. à R. P. Avancino pag. 283.

rus : si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, QVONIAM TV MECVM ES; quæ paragrapho proximo fusius deducemus.

§. VII.

Ab hoste maligno defende me.

PAtriarcha Abraham Domino præcipiente in terram Geraris profectus, multum illic affligebatur, omnes sibi infestos patiebatur, cum ecce apparens illi Dominus, his verbis vires & animos illi addit, omnemque procul metum propulsat: z *Ego sum Deus Abraham patris tui: noli timere*, QUIA EGO TECUM SUM. Animæquior esto, confortare, & esto robustus: fide namque divina tibi polliceor, adeò tibi vicinus ero, semper præsto, & præsens futurus, ut latus tuum sim clausurus; unde nil tibi timendum, *Ego tecum sum*. Ego: ecquis tu Domine? Ego vita, quid mortem times? ego salus, quid formidas infirmitatem? ego fortitudo, & protectio tua, quid ad hostiles expavescis incursus, & expallescis insultus?

Ita se Deus socium præstitit Isaaco, laterique ejus comitem; quo præsidio munitus ita hostibus suis terribilis exstitit, ut despondentes animum, alia consilia inierint, dixerintque: frustra hunc virum impugnamus, quia Dominus cum ipso est; factumque, ut positis armis, proni pedibus ejus advoluti, amicitiæ fœdera postularint; quam rerum vicissitudinem Isaac admiratus, percunctatur, quid hæc sibi tam inexpectata vellent nuntia? unde hæc omnia? a *quid venistis ad me, hominem quem odistis, & repulistis à vobis?* unanimes respondent: ne mireris, vir fortissime, animos & armà ponimus, quia *videmus tecum esse Dominum*; quare vanæ omnes machinationes nostræ; cum nemo tibi possit nocere.

Iisdem verbis, inquit Chrysostomus, Deus Jacob solatur, qui primæ lanuginis annis, domesticis deliciis assuetus, ab omnibus avulsus, arduum iter solus ingressus, ubi nox occupavit, nec ullum circumspiciens diversorium reperiens, se in dura prostravit, lapide usus pro cervicali, ubi oppidò lassus, altum indormiscens Deum è summitate scalæ conspexit, qui sic eum solatus est: b *Ego sum Deus Abraham & Deus Isaac patris tui*, ET NUNC TECUM SUM CUSTODIENS TE IN HOC ITINERE, ita Chrysostomus, quod nostra vulgata compendiosius. Ne fili mi reformides, si exsurgant omnes adversarii contra te, quia *ego tecum sum*; quin omnes qui te persequuntur, proni corruent, & ad pedes tuos se prosternent. Ne te excrucies si desertus à propinquis, ab uxore, à liberis, durum tibi præ morbi molestiis stratum videatur, jam in itinere æternitatis constituto, modo illud tibi solatii contingat, non ut Abraham, aut Isaac, aut Jacob, in protectione cœli commorari, & eum suo omnipotenti brachio præsentem habere; sed & eundem amore tui incarnatum, & *verbum caro fa-*

z Gen. 26. v. 27.

a Gen. 26. v. 27. b Gen. 28.

Cum

ctum, corporaliter intra tua viscera in viaticum assumere; quo sumpto, longè confidentius hæc verba tibi dicta noris: *nunc tecum sum in hoc itinere*; lue correptus es, omnes dereliquerunt te, non est ex omnibus charis qui assistat, aut soletur, jaces in agro; *sed Dominus tecum jacet*. Non sanus lassis membris in dura somnum capis; sed podagræ, ac nephriticis cruciatibus exagitatus, noctes insomnes ducis; *sed Dominus tecum jacet*: non rudi saxo pro cervicali uteris, sed dum calculo intra renes lancinante, inquietè te jactas, *Dominus tecum jacet*; imo intra te jacet. Dum ignotum iter ingrederis sine comite, sine duce, ne querere: nam egò, inquit, *nunc tecum sum in hoc itinere*. c

Communi parœmia ventilatur, magno solatio passim esse, socium habere in pœna, in quavis miseria. Exemplo sit Thudippus, qui cum in carcere cicutam teri videret, qua ipse cum Phocione interficiendus erat, questus est, & calamitatem suam deploravit, quod injustè cum Phocione occideretur; cui Phocion: d *& tu non præclare tecum agi putes, quod liceat cum Phocione mori?* sed amabo, quam exile hoc solatium, socium habere in pœna, in ipsa morte, qui nec cruciatus lenire, nec periculo eripere, nec vitam dare potest? verum præclarè tecum agitur, si in pœnis tuis, in mortis articulo, Christum pro te passum, & mortuum, socium habueris, qui omnibus miseriis, periculis eripere, vitam corporis & animæ largiri potest.

c Hieron. Ep. 1. ad Heliod. d Plutarch. de viris illustrib.

Nil timendum terra, marique, dum ille *tecum est in hoc itinere*. Navigabant olim Apostoli, & horrenda tempestate, intempesta nocte jactati, naufragium omnes metuebant: e *Tenebræ*, inquit, Euangelista, *jam factæ erant, & non venerat ad eos Iesus*; *mare autem vento magno flante, exsurgebat*. Quid eos præcipuè in hac acri tempestate perterruerit, optimè exposuit D. Cyrillus Alexandrinus: f *conturbat tenebrarum multitudo, & conturbat nimia vis ventorum, & quod plus timoris inferebat*, CHRISTUS NON ADERAT; quasi graviora pericula ex Christi absentia, quam ex præsentia tempestatis provenirent; nec immeritò, nam ut rectè tradit Doctor Seraphicus: g *verè periculosa Christi absentia*. ABSENTE CHRISTO *navis agitatur*. Quid mirum? *Christus est vita, & ideo* IPSO ABSENTE *anima moritur*. *Christus est via, & ideo* IPSO ABSENTE *viator periclitatur*. Sed ubi Christus venit h *ambulans super mare*, & intravit in naviculam, *imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna*, non solum fluctuum & ventorum, sed & animorum, ac periculorum: i *cedit enim*, inquit D. Cyrillus, *omnis perturbatio, cunctaque pericula desinunt, CUM CHRISTUS ADSIT*, & socius ac comes fit.

De Socrate in carcerem inclusο magnificè pronuntiavit olim Seneca: k *carcerem intravit Socrates, ignominiam ipsi loco detracturus: neque enim poterat carcer*

e Ioan. 6. ver. 17. f Cyrillus Alex. l. 3. in Ioan. cap. 22.
g Bonavent. dom. 4. post Epiphan. serm. 2. h Matth. 8. i Cyrill. cit. c. 23.
k Seneca consolat. ad Helvidiam.

videri

videri, in quo Socrates erat. Hæc ille, fortè ex adulatione quadam, vel artis oratoriæ licentia: Ego ex veritate dixero: mare intravit Christus, sævitiam illi suam detracturus, neque tempestas videri, nec periculum timeri poterat, qua & ipse Dominus maris vehebatur. Mare hoc S. Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, Chrysologus, mundum appellant, in quo tot jactantur navigia, quot animæ, quæ si unquam in vita, numquam gravioribus tempestatibus, fluctibus, ac periculis jactantur, quam dum post longam navigationem, justi & sancti in portu naufragium; aut injusti & improbi inter scyllas & charybdes, æternum animæ exitium omni præsidio & auxilio destituti incurrunt; tunc enim *motus magnus* factus est in mari, ubi non de materiali, aut physico maris motu, quis exspectet ut dictionem instituam, sed *ut convenienter* cum Divo Thoma, l *sub quadam metaphora*, motum maris ad motum mentis, in illa suprema corporis & animæ commotione traducam: *motus quippe magnus factus est*, inquit, *quia commotæ sunt mentes*, commotus intellectus, judicium, voluntas, commoti omnes sensus, totus homo interior & exterior, navis jactatur magnis fluctibus; sed si in eam Christum receperint, m *omnis perturbatio, cunctaque pericula desinunt, CUM CHRISTUS ADSIT*; satis solatii, & securitatis est, ubi inter tempestates, & fluctus, illum comitem habes.

Cum irato mari ferebatur Cæsar, & sibi ab imminenti pericu lo timerent vectores, jam jamque se hauriendos fluctibus pallidi exclamarent; sic Navarchum animo intrepidus affatus est: n *ne time, Cæsarem vehis, & fortunam ejus.* Hæc ille vana quidem ostentatione: nec enim aut ventos compescere potuit, aut commota æquora pacare. At de Christo ex veritate dici potuit: ne time Petre, ne formida Iacobe, ne dubita Ioannes, & Christum vehis, unaque Christi non dico fortunam; sed potentiam admirabilem, sed providentiam amabilem.

Quæ omnia potentiori virtute operatur, ubi fluctuantem in salo naviculam animæ tuæ ingressus fuerit, ut cuique in hac tempestate jactato Tulliana sua facundia evagari libuerit: cui fortè illud usui erit, quod S. Ambrosius de fratre suo, lib. de obitu Satyri commemorat, qui etiamnum Catechumenus, mari jactatus, cum periculum naufragii præsens immineret, conscius (ut tum etiam moris erat) sacram Eucharistiam à Christianis devehi, eam sibi, cum sumere non liceret, exhiberi petiit, & hac, orario, seu stolæ, aut vestimenti Catechumeni oræ alligata & collo affixa, primus & incolumis evasit. o Ipsum Ambrosiâ suâ facundiâ Doctorem in laudem fratris suavissimè excurrentem attendite: *Priusquam perfectioribus esset initiatus mysteriis, in naufragio constitutus, cùm ea, qua vehebatur, navis scopuloso illisa vado, & urgentibus hinc atque inde fluctibus solveretur, non mortem metuens; sed ne vacuus mysterii exiret è*

l S. Thom. in Marc. c. 4. m S. Cyrillus cit.

n Plutarch. o Petrus Nannius in annotat. Amb. Amb. lib. de obitu Satyri fratris.

vita, quos initiatos esse *cognoverat, ab his DIVINUM ILLUD FIDELIUM SACRAMENTUM POPOSCIT; non ut curiosos oculos inferret arcanis, sed ut fidei suæ consequeretur auxilium, etenim ligari fecit in orario, & orarium involvit collo, atque ita se dejecit in mare, non requirens de navis compage resoluta tabulam, cui supernatans juvaretur; quoniam fidei solius arma quæsierat.* Hæc priusquam tibi, aut aliis in extremis fluctuantibus applicanda sint, quem eventum Satyrus hoc præsidio sortitus sit, D. Ambrosium prosequentem audiamus: *itaque his se tectum,* ATQUE MUNITUM SATIS CREDENS, *alia auxilia non desideravit. Nec deseruit spes. Primus enim servatus ex undis; & in portum terrenæ stationis evectus, ubi cæteros servulos suos liberavit, vel liberatos comperit.* Quid vobis deesse poterit, quid tabulam fallacem, & testamenti tabulas, naufragio corporis & animæ imminenti, circumspicitis? Quid fragili cymbæ humani corporis jam conquassatæ vos fiditis? quid divitiis & fortunis, fluxis hujus mundi bonis adhuc innatatis? Hoc satagite, ne quis vestrûm *de navis compage* (aut temporalium bonorum) *resoluta, tabulam requirat; sed* DIVINUM ILLUD FIDELIUM SACRAMENTUM, non vestis oræ, aut collo alliget, verum intra viscera sua, cordis sinu recondat, quo inter omnes fluctus, & tempestates irruentes, *servatus ex undis, & in portum cœlestis stationis evectus*, charos suos, & præ omnibus Christum tunc in littore stantem complectatur.

Nunc è mari in terram exscendamus, & reperiemus verissimum illud Poetæ:

p *Plus habet infesta, terra timoris, aqua.*

Si quis per invia & avia, per lustra & tesqua, feris ac latronibus infesta vagetur, solatio summo est, comitem habere, aut obvium viæ gnarum, qui se lateri socium adjungat, ac fidum Achatem præbeat, qui animos erigat, lassos & fatiscentes reficiat, vires addat, ac in patriam deducat. Iter nostrum latrunculi obsident, q *Leo est in via.*

Soli gradimur; si Christum cum Angelis occurrentem habuerimus, qui nos defendat, & suo viatico reficiat, non deficiemus in viâ. Vitam hanc peregrinationem mille incommodis, molestiis, & periculis plenam, ad cœlestem illam patriam omnibus mortalibus ineundam, & sacrarum litterarum, & sanctorum Patrum testimoniis compertum est; in qua ne deficiamus, viatico opus est, potissimum in confinio exilii ac patriæ, iter æternitatis ingressuris, quod non aliud quam Eucharisticum, ut rectè sentit Doctor Angelicus: r Eucharistia inquit *VIATICUM appellatur, quia in via reficiens, ad Patriam usque perducit.*

Hujus rei typum habemus in Elia, qui inediâ confectus, & longo itinere defatigatus, non valens pedibus consistere, virtute mystici panis roboratus, pervenit in montem Dei Horeb. 3. Reg. 19. *Elias perrexit in desertum*, cumque prostratis viribus jace-

p Ovid. q Prov. 22. v. 13. r S. Thom. opusc. 58. c. 23.

ret,

ret, *ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede: grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexisset, comedit, bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius usque ad montem Dei Horeb.* Lyranus hic: f *comede*, inquit, SACRAM EUCHARISTIAM CORPORIS DOMINI, *quasi diceret: ipse est tibi VIATICUM ducens ad patriam.* Non valet homo, non solum per quatuor dies & noctes, per plures menses variis morbis & cruciatibus exhaustus, jam morti proximus, viribus, sensibus, & facultatibus omnibus deficientibus, vel pedem movere, quomodo longum illud iter ingredi poterit? ecce sacerdos, Angelus Domini, adest, & animat: *Comede* divinum panem corporis Domini, & bibe ejus sanguinem: *ipse* EST TIBI VIATICUM DUCENS AD PATRIAM. Quare Tridentinum de Eucharistia loquens, *cujus vigore*, inquit, *confirmati, ex hoc miseræ peregrinationis itinere, ad cœlestem Patriam pervenire fideles valeant.*

Nicolaus Tolentinas morti vicinus, divinam synaxim ardenter exposcebat: *ut tanto*, inquiebat, MUNITUS VIATICO, *non deficeret in via ad cœlestem Patriam profecturus; & si ob demerita sua improbus Belial, hostis ejus, illi occurreret, posset fidenter dicere*: DOMINUS MIHI ADJUTOR, ET EGO DESPICIAM INIMICOS MEOS. Si vir sanctitate vitæ, & divinis prodigiis clarus, his se præsidiis contra infernalem hostem armavit, quantò nos soliciriores esse oportet, ne in hac via æternitatis inermes reperiat? ne Dominus nobiscum non sit? ubi usurpare mihi liceat sanam & salubrem ascetici Doctoris sententiam: t *esse sine Jesu, gravis est infernus: &* ESSE CUM JESU, *dulcis est Paradisus.* SI FUERIT TECUM JESUS (non dico tantum per immensitatem, aut etiam gratiam; sed per suam corporaliter præsentiam) *nullus poterit nocere inimicus.* In extremâ luctâ nullæ potestates tenebrarum, nec catervæ Dæmonum timendæ, dum Christum præsentem habeas apud te, & intra te.

Dixit, & confidenter quidem, Jessæus vates: v *Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala,* QUONIAM TU MECUM ES. Vbi, ut Hebræi vertunt, umbra mortis, significat loca tenebrosa, feris, præcipitiis, latronibus, atque omnibus periculis exposita; sed per hæc omnia David, Deo comite intrepidè pergebat: Divus Bernardus, umbras, & larvas intelligit; monet nihilominus, ut justus hoc tam fido Achate, fidens animi aggrediatur: nam post alia innumera discrimina: x *ipsam, si necesse est intrare gehennam, securus medias penetrans flammas, læta decantet conscientia: & si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala,* QUONIAM TU MECUM ES. Quod si hæc justus per gratiam, quam conscientia nullius gravioris arguit peccati, securus decantet; quantò securius, qui Christum realiter, sacramentaliter, corporaliter intimè sibi, in medio cordis

f Liran. in 3. Reg. c. 19.

t Thomas à Kempis de imit. Chr. lib. 2. cap. 8. v Psalm. 22. vers. 4. x Bern. epist. 42.

sui præsentem habet, non timebit mala? quia verissimè, cum y *Deus in medio ejus, non commovebitur.*

Ieremiam inter mille pericula, sola Dei præsentia, intrepidum, invictum, & inexpugnabilem reddidit; ad illum enim Dominus: z *ego*, inquit, *dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æneum super omnem terram, regibus Inda, & Principibus ejus. Et bellabunt adversum te, & non prævalebunt.* Unde uni viro tanta firmitas, & animi robur, contra tot agmina bellatorum, QUIA EGO TECUM SUM, *ait Dominus, ut liberem te*; hoc etenim uno præsidio, omnes hostium vires facilè franguntur, & enervantur.

Sed ut vetera mittamus, invictissimus Heros Princeps Leopoldus, a *pietate insignis & armis*, hanc sibi tesseram assumpsit: b *non timebo mala*, QUONIAM TU MECUM ES: c nam eo die, quo Cæsaris nomine primum arma suscepit, hanc in Deo fiduciam, suo Chirographo est contestatus, quod Hierothecæ de collo pendulæ inclusit: *Iesu, & Maria, quem timebo, quando* TU NON TANTUM MECUM ES, SED ET MEUS ES? hæc tessera, *tu mecum es*, illi pro vallo, & muro aheneo erat, quâ intrepidus medios hostium penetravit cuneos, illæsus & invictus horrenda tormentorum elusit tonitrua, & elisit fulgura. d Nec ad Neoburgum ad fines Bohemiæ, ubi Slangium cum numeroso milite concluserat, loco movit, quamquam jam plures grandiorum globorum vi, ad latus occubuissent; nec stationem suam transtulit, quamquam illam jam tertius ab hoste globus perrupisset. e Ad Wolfenbitum, ausum est è grandinante machinâ ferri frustum ad lævam Archiducis manum adlabi, tangere, non percutere, non vulnerare; sed quasi fixo innocente osculo, se profundâ reverentiâ in terram demisit. Quare inter suos dimanavit fama, tutiorem eum esse qui volante undequaque plumbi aut ferri grandine post Serenissimum lateret, quam qui fortissimis mœnibus & muro aheneo tegeretur. Nam inter nutantes intrepidus, inter cadentes erectus, inter pericula munitus hoc solo symbolo fisus: f DOMINUS MECUM EST *quasi bellator fortis*; aut illo psaltis regii: g *Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo*? quo tutus quoque in Belgio, dum ad Armenteriam abrupta, plumbi glande, galeri spira, ostendit quid hostis vellet, quid Deus nollet. Ad Landracum, nec discerptus muralis tormenti globo, ad latus sibi assistentis Marchionis Pallavicini equus, Principis animum percelluit, nec frequentiora fulmina militaria immissa tentorio, nisi ut propior mœnibus accederet, & per ipsa vitæ discrimina, loco potiretur. Ad Bassæam sua Ducibus communicantem consilia non distraxerunt plures ingentium machinarum globi, qui supra, infra, circumquaque ferebantur: non terruerunt qui vel plumis pileo sublatis reveriti sunt caput, vel

y Psal. 45. v. 5. z Ieremiæ. 1. v. 18. a Virgil. b Psal. 22. c Nicolaus Avancinus Leopoldi virt. part. 2. c. 3. p. 144. d Pag. 145.

e Pag. 146. f Ierem. 20. v. 11. g Psal. 26. v. 1. 147.

calce àc pulvere contusi adiacentis molendini, honoratam faciem asperserunt, quam supremus ejus cameræ Magister Joan. Adolph. Com. Schwartzenburgicus manu reverenter abstersit. Mitto reliqua. Sed unde illa tibi, invictissime Heros, animi fortitudo? unde inter omnia pericula mens secura, & intrepida, unde illa insuperabilis corporis, vitæque tutela? nisi quia *h* DOMINUS TECUM EST, *virorum fortissime*? plus dico, intra te est: à prima etenim adolescentia piam sibi Dominico quoque die (præter festa Domini, *i* Virginis Matris, SS. Apostolorum, ac Tutelarium) legem statuit sanctissimi Corporis Domini recipiendi, quam in omnem vitam servavit, nec in ipsis castris prætermisit; *k* quin & currule sacellum adornavit, in quo magnifica pompa secum Eucharistia graderetur, *secumque Deum*, majori præsidio quam olim Israelitæ arcam, *in prælia duxit.*

Quod hic magnanimus inter visibiles hostes, & corporis discrimina munimen expertus est, hoc & Martyres inter Tyrannorum minas, & acerbissimam lanienam, hoc & Christiani in extremo mortis agone, contra invisibiles hostes, & tartareas phalanges experti sunt, *pane fortium*, id est, Eucharistico, roborati: quia hoc pasti, *l fortes facti sunt in bello, extinxerunt impetum ignis, obturaverunt ora Leonum &c.* In quem finem, ne forte dolorum acerbitate succumberent, vetus in Ecclesia mos fuit, ut iis Sacramentum Dominici corporis præberetur, teste Tertulliano: m *cum ad hoc*, inquit, *fiat EUCHARISTIA, ut possit accipientibus esse TUTELA, quos tutos contra adversarium volumus*, MUNIMENTO DOMINICÆ SATURITATIS ARMEMUS: Et alibi sic scribit ad Cornelium Maximum: n *idoneus esse non potest ad Martyrium, qui* AB ECCLESIA NON ARMATUR *ad prælium: & mens deficit, quam* NON RECEPTA EUCHARISTIA ERIGIT, *& accendit.*

Hinc S. Lucianus in carcere, cum tyrannica barbaries neque templi, neque sacrarii copiam faceret, super pectus suum sacris operatus est: nulla autem vel fragravit ara amœnius, vel flagravit ardentius.

Hoc se quoque *munimento* ad Martyrium armavit Maria Stuarta, Regina Scotiæ, quæ sacerdote destituta, porrectam in pyxide sacram hostiam sumpsit, quo viatico tuta processit ad prælium; quemadmodum & alii innumeri. Sed cum & cuique nostrum instet agonia, quando *circumdabunt nos inimici nostri vallo, & coangustabunt nos undique*, quis idoneus erit ad bravium, *qui ab Ecclesia recepta Eucharistia, non armatur ad prælium?*

Eam quam Solymæ Christus prædixerat imminere vastationem, Divus Bonaventura, ad animam refert, inter angustias mortis & infestationes, quas à Dæmonibus patitur, constitutam:

h Iudicum 6. v. 12. i Pag. 33. k Pag. 37. l Heb. 11. v. 34.

m Tertull. l. 1. ep. 2. n Idem ep. 14: ad Corn. Papam.

o quan-

o quando, inquit, CIRCUMDATUR misella hominis animula, *inimica dæmonum malignitate, qui plus animam, quam canes feram persequuntur.* Secundò ait COANGUSTATUR in morte, *corporis infirmitate, judicis severitate, dæmonis crudelitate.* Adeoque *undique, quia subtus, & supra, intus & exterius.* Has extremas hominis moribundi angustias, pavores, & terrores, nemo fando explicare potest. Patheticè hos adumbravit S. Ephrem Syrus, ea solum attingens quæ circumstantes vident exterius, sed penetrare non valent, quæ multo horribiliora aguntur „ interius: p *magnum,* inquit, *&* „ *occultum est mortis arcanum, &* „ *nullus enarrare illud potest.* Hor„ renda, & formidabilia sunt, „ quæ tunc anima subibit; sed ne„ mo nostrum ea novit, nisi „ solum qui illuc permearunt. „ Non vides apud fratres mo„ rientes, quibus assidemus, quam „ terribilia tunc illis accidere „ cernantur? non aspicis eos su„ doribus frigidos, instar messo„ rum in agro? quomodo oculos „ huc illuc retorqueant? quomo„ do alii dentibus strideant, quo„ modo obstupescant, & expave„ scant, tumultuarieque agant? „ & quo pacto etiam multi ca„ pillos suos evellant, quo pacto „ è lecto exiliant, fugere volen„ tes, licet nequeant; requiren„ tes qui eos redimat, & nemo est qui liberet? denique quidquid hic adducit, non hyperbole est, sed muta velut tabula, & rude schema eorum, quæ homini ad extrema accidunt. Hanc mortem tam terribilem, tam acerbam, tam amaram, sola benignissimi Jesu sub Eucharisticis speciebus præsentia, amabilem, dulcem, ac suavem reddere potest; ejus vero absentia, terribilium omnium terribilissimam: unde ardentissimus ille Ecclesiastes, S. Vincentius q *magnam,* ait, *difficultatem habet anima in exitu è corpore, ubi veniunt dæmones eam expectantes; propter* QUOD DATUR COMMUNIO INFIRMIS, ET DATUR VIATICUM: *nam tunc dæmones, sentientes Christi præsentiam, fugiunt.*

Nec est quod quis mortem dumtaxat terribilem gravissimis peccatoribus, & inveteratis dierum malorum existimet; nec sibi bono Christiano, aut Religioso talem futuram, adeoque minus solicitos esse debere, cum sanctissimi viri eam reformidarint, & horrendam luctam experti sint; quibus profecto ingens cura, & solicitudo adhibenda, ne omnium, quæ per mille austeritates vitæ, ac virtutum opera conquisita, meritorum jacturam, & in portu naufragium patiantur. Sic etenim D. Bernardus ad suos in Clara valle viros sanctitate eximios, quos sic exstimulat: r *unde nobis ista dissimulatio fratres mei? unde hæc tam perniciosa tepiditas? unde hæc securitas maledicta? quid seducimus miseri nosipsos? forsitan jam divites facti sumus? forsitan jam regnamus? nonne ostium domus nostræ horribiles spiritus illi obsident? nonne exitum larvales illæ facies præstolantur? quis iste pavor erit, ô anima mea, cum dimissis omnibus,*

o S. Bonav. Dom. 8. post Pent. serm. 2.
p S. Ephrem. Syrus ser. in eos qui in Christo obdormiunt.

q D. Vincent. serm. in octava SS. Corporis Dom. r Bern. serm. in illud Iob. in sex tribulationibus liberabis me.

nibus, quorum tibi est tam jucunda præsentia, tam gratus aspectus, cohabitatio ipsa tam familiaris, sola ingrediens incognitam penitus regionem, occursantia tibi catervatim teterrima illa monstra videbis? quis tibi in die tantæ necessitatis occurret? quis tuebitur à rugientibus præparatis ad escam? quis deducet?

Hæc ut à sanctissimo Archimandrita, ex spiritu humilitatis, & timoris Domini prolata sint, vera tamen in eximiis sanctis comprobantur, qui gravissimam in extremis cum cacodæmone luctam, & lusionem experti sunt. Ut innumeras mittam, refert Surius de S. Elzeario f, qui virginitatem cum conjuge sua Delphina illibatam servavit, eum in exitu gravissimas animi angustias, & tentationes expertum: ad extremum, inquit, in agone positus, vultum prætulit valde terribilem; unde colligi liceret eum in magno versari labore, ob quædam illi objecta, atque sub ejusmodi conflictu exclamavit: magna est dæmonis vis; sed eam penitus enervarunt, virtus & merita sacrosanctæ incarnationis, & passionis Jesu Christi. Post paulum, rursus exclamans, ait: planè vici. Post aliquantulum temporis spatium, cum ingenti clamore dixit: totum me divino judicio committo. Atque his dictis, reparatus est vultus ejus, & quodam rubore, atque splendore, multaque elegantia perfusus, reddidit spiritum.

Terribiles in extremo hoc agone dæmonis fallacias videre est apud Stengelium de judiciis divinis. tom. 3. c. 33. n. 2. pag. 380. illud mihi Cardinalis Damiani dixisse sufficiat: t *sub hoc inimico casus frequens, & respiratio difficilis de hoc rara, & nunquam secura victoria: huic voluntas semper iniqua, & fallendi principatus.* Divus Bonaventura similitudini insistens eversionis Hierosolymitanæ, ait: v *dæmones animas circumdant in mundo; coangustant in extremo; prosternunt in inferno. Circumdant in tentatione; coangustant in expiratione, prosternunt in damnatione.*

Quis hisce angustiis, terroribus, tentationibus, dæmonum undique incursibus par esse poterit, quis innumeris eorum catervis, & rugientibus præparatis ad escam, nudus, & inermis, solus resistat? confide fili, & illo psaltis regii vaticinio te solare: x *parasti in conspectu meo mensam adversus omnes qui tribulant me.* Mensam nobis diabolus proposuit toties, circæis quodammodo poculis instructam, quibus homines redditi imbecilles, imbelles, & velut in belluas commutati, miserrimè capiebantur: at Christus Dominus Eucharisticam nobis mensam instituit, spiritualibus deliciis abundantem, quibus armarentur homines, & dæmones vincerentur, ut rectè S. Cyrillus Jerosolymitanus: y *mensam illam proposuit Deus adversariam illi, quam nobis antea dæmones proponebant.*

Victus olim Adonisebec Rex Chananæorum à Juda, & præcisis manuum, pedumque articulis, sub

f Surius 27. sept. Bellarm. de arte moriendi l. 2. c. 10.

t Pet. Dam. ferm. de S. Martino v Bonav. Dom 9. post Pent. ferm. 2. x Psal. 22. v. 6. y S. Cyrill. Ierosolym. Catech. 4. v. Lorin. Corderium in ps. 22.

sub illius mensâ catenatus, cum gemitu exclamavit: z *septuaginta Reges amputatis manuum, ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa ciborum reliquias, sicut feci, ita reddidit mihi Deus.* Quid hoc typo clarius, mensam Domini exercituum, contra diabolum, illustrat? nam olim, interprete Lyrano, septuaginta gentes (totidem enim ex illa confusione linguarum babylonica pullularunt) hoc est, totum mundum subjugavit, easque sine pedibus ad fugiendas tentationes; & sine manibus ad fugandos hostes, prorsus imbecilles, & imbelles, vano quodam voluptatis aucupio, sub suâ mensâ detinebat. Quid *Dominus exercituum*, mensam, inquit divinus vates, *paravit in conspectu nostro, adversus omnes qui tribulant nos*; in quâ ferocissimum tyrannum diabolum, prius orbis domitorem, domuit, & subjugavit, ac sub hac mensa tremebundum colligavit: non ut ullas ex hac mensa reliquias degustaret; sed ut aspiceret convivas, ex hac mensa a *velut Leones, ignem spirantes*, ut Chrysostomus loquitur, *diabolo factos terribiles*.

Quod vel in ipsis energumenis, & à dæmone possessis, Serenus Abbas comprobatum asserit apud Cassianum, ubi immundos spiritus, sacra Eucharistia è corporibus humanis expelli, & velut exuri testatur: b COMMVNIONEM, inquit, *eis* (nempe energumenis) SACROSANCTAM, *à senioribus nostris numquam meminimus interdictam. Quin imò, si possibile esset, etiam quotidie eis impertiri eam debere censebant.* Et paulò post: *quæ ab homine percepta, eum qui in membris ejus insidet spiritum: seu in ipsis latitare cognoscitur,* VELUT QUODDAM EXURENS INCENDIUM. c Quod Abbatis Andronici, aliorumque plurium experimentis confirmat; & ipse Martinus Delrio, raris & præclaris historiis, quantum dæmones ad præsentiam Eucharistiæ trepident, fugiant, evanescant, disertè demonstrat, è quibus unam attigisse sufficiat, ut si ea vis Sacramenti sit, ut tartareum hospitem illum, è corpore & animo expellat, quanto facilius, ubi Christus sub viatico hospes ingreditur, eum fugabit, & omnia circumstantium legionum agmina delebit? Carthagine, inquit; quædam juvencula, Araba natione, Ancillæ Dei habitum gestans, cum in balneo „ lavans, simulacrum quoddam „ veneris impudicè aspiceret, & „ seipsam, eique se consimilans, „ domicilium diabolo præbuit. „ Statim ille leo, qui rugiens cir- „ cuit, quem quærebat, invenit. „ Meatus igitur gutturis ejus oc- „ cupans, nullum cibum, nul- „ lumque potum trajiciens, per „ septuaginta fermè dies, totidemque noctes, jejunium sibi „ diabolus ex capto, possessoque „ vase exhibuit. Hoc monstrum, „ parentes puellæ per tot dierum „ spatia auferri posse sperantes, „ dum juge malum ulterius tole- „ rare non possent, simul cum fi- „ lia sese ingesserunt sacerdoti, „ quæ acta erant, fideliter inti- „

z Iudicum 1. v. 7. a Chrys. hom. 61. ad pop. b Cassian. collat. 7. cap. 30.

c Eucharistia pellit dæmonem è corpore Energumeni, quanto magis ad stantem fugabit, ubi subiit corpus & animum moribundi. Delrio disquisitiones magicæ l. 6. c. 2. sect. 3. quæst. 3. Prosper.

man-

„ mantes. Hoc tantum puella fa-
„ tebatur, avem quandam, noctis
„ medio apparere, quæ ori, nescio
„ quid infunderet. Stupor inerat
„ cunctis, videre puellam nullis
„ indiciis diuturni jejunii fœda-
„ tam, nullo pallore, seu tabe, vel
„ debilitate confectam: quin po-
„ tius robustam, succo viscerum,
„ moleque membrorum. Cum
„ incredibilia viderentur, quæ
„ dicebantur, habito consilio, in
„ monasterio puellarum, sacer-
„ dos puellam præposito com-
„ mendavit. Illic primo tantum
„ die apparuisse illam avem as-
„ seruit seque increpasse, quod
„ neque fame, neque siti com-
„ pulsa, illum appeteret locum,
„ quo sibi accedere non liceret.
„ Per duas sanè hebdomadas ni-
„ hil cibi, vel poculi sumens, in
„ monasterio mansit Accidit au-
„ tem ut quintus decimus, domi-
„ nicus illucesceret dies, ascen-
„ dente nobiscum sacerdote, ut
„ matutinum illic sacrificium so-
„ lito offerretur; puellam præpo-
„ situs ad altare perduxit eo in-
„ cessu, & habitu, quo solent ru-
„ bore perfusæ ex epulis, poculis-
„ que, mulieres advenire. Sed út
„ se illa prostravit altari, clamore
„ fletus sui, cunctis adstantibus
„ gemitus, lacrymasque, & in-
„ gens murmur in populo exci-
„ vit. Peracto itaque missæ sacri-
„ ficio, cum puella inter cæteras,
„ *brevem particulam corporis Do-*
„ *mini nostri Jesu Christi, tinctam à*
„ *sacerdote perciperet*, semihora
„ mandens, trajicere non valuit,
„ nondum illo fugato, de quo di-
„ cit Apostolus: *quæ communicatio*
„ *Christi ad Belial?* mànu igitur
„ faciem ejus sustentante sacer-
„ dote, ne *sanctum* projiceret, à
„ quodam Diacono suggestum „
„ est, ut calicem salutarem guttu- „
„ ri ejus, Pontifex applicaret. „
„ Quod ut factum est, statim lo- „
„ cum illum, quem diabolus ob- „
„ sederat, Salvatoris nostri im- „
„ perio reliquit, *Sacramentum*, „
„ *quod ore gestabat, cum laude re-* „
„ *demptoris transglutisse puella cla-* „
„ *mavit. Hinc lætitia, hinc voces in glo-*
riam Dei, quod post octoginta duos
dies, DIABOLO EXPVLSO,
PVELLA DE POTESTATE
FVERIT ERVTA INIMICI.
Hæc eò adduxi, ut si dæmon eti-
am ex hospitio, ubi per plures
annos sedem fixit, ubi fortior se
supervenerit, expellatur, quanta
fiducia, & solatium moribundo
futurum sit, dum Christum intra
cordis hospitium receperit, ne
propius tartarei hostes accedere
audeant; sed fugiant à facie ejus,
& anima à potestare inimicorum
eruatur. Sic porrò Chrysostomus:
d SACRIFICIO ILLO MVNI-
TI, *migrabimus cum magna fidu-*
cia.

Adest mihi vates Evangelicus, sic de sacro Sympofio excurrens: e *faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc, convivium pinguium, convivium vindemiæ; pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ.* Eleganter admodum divinam cœnam describit: convivium utique est, sacro in monte paratum, in quo sic affluit cibus, ut non deficiat potus sanguinis Domini. Illud autem mysterio non caret, quod dum hanc mensam apponit, quod non Angelorum, Cœlorum, hominum, aut alio vocabulo, sed exercituum Dominum vocat: *faciet*,

d Chrys hom. 24. in 1. cor. l. 6. de sacerd. e Isa. 25. v 6.

inquit

inquit, DOMINUS EXERCITUUM *in monte hoc convivium*. Quorsum hoc? ut adversus hostiles exercitus, hoc convivio roborati, se duce intrepidi pergerent. Sic sensit doctissimus Salmeron, f *dicitur hoc convivium instructum à* DOMINO EXERCITUUM, *quia pro exercitibus Ecclesiæ militantis corroborandis, & contra malignorum spirituum exercitus confortandis, institutum est*. Quid igitur tibi, ô anima, reformidandum ab hoste maligno, ubi illo convivio instructus es, in quo Dominus exercituum tecum est, tecum graditur, & manu quasi ducit, & succollatur ad Patriam? anima sic innixa super dilectum suum, quem portat, & à quo portatur, audiet cœlestium civiū acclamationes: g *quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut Sol*, TERRIBILIS UT CASTRORUM ACIES ORDINATA? hunc locum expendens Paschasius, animamque hujusmodi advertens: non modò ut lunam, sed pariter ut solem, cœlicas sedes ascendere, Christo comitatam, & unitam, intelligit per solem, Christum, per lunam, animam accipiens: h *Christus*, inquit, *qui per solem exprimitur, cum sponsa ascendere designatur*; unde omnibus dæmonibus terribilis, ut castrorum acies ordinata. *Quæ nimirum idcirco ut castrorum acies contra hostes ordinata narratur ascendere, quia illi viam ad cœlum eundi obsident, ut in nullo frangatur conamine*; sed tuta & secura ascendat, ubi eum non absconditum, non in specie, & ænigmate, sed facie ad faciem jugiter contempletur.

f Salmeron tom. 9 tract. 2. in Evang. g Cant. 6. v. 9 h Paschas. in cap. 4. Matt.

§. VIII.

In hora mortis meæ voca me, & jube me venire ad te; ut cum sanctis tuis laudem te in sæcula sæculorum. Amen.

IN Divino suo Epithalamio invitat & vocat cœlestis sponsus prædilectam sponsam suam, suavissimis verbis eam compellans: i *veni de Libano sponsa, veni de Libano*. In Hebræo est: *mecum de Libano sponsa, mecum de Libano*. Quasi dicat, nulla te terreat, aut avocet viæ asperitas, quam suavissimi Jesu comitatus demulcet. *Mecum de Libano, de cubilibus leonum, de montibus pardorum*, id est de tentationibus & infestationibus dæmonum, qui & feritate leones, & astu, fraudibusque leopardi: veni, inquam, ab illis, veni coronaberis, quia me comite, me duce venisti. In eundem sensum Salazar noster: k *mecum de libano*, id est è „ templo, mecum perge: prærupta montium cacumina supe- „ rabis, per medios pardos, atque „ leones ibis tuta, & ex monti- „ bus Amana, & jugis Hermon „ flores tibi legam, & tempori- „ bus tuis pulchra serta pangam. „ *veni coronaberis*. Quid ni, Pater æterne, in hora mortis meæ voces me, & jubeas me venire ad te, qui, ut decantat per orbem Ecclesia,

i Cant. 4. v. 8. k Salazar in cant. c. 4. v. 8. Epithal. 5.

clesia, mecum habeo *pignus æternæ gloriæ*: qui penes me, & intra me habeo dilectum filium tuum, in quo tibi bene complacuisti? Arrham, & pignus habeo, prophetico spiritu stabilitum: l *memor erit in sæculum testamenti sui: virtutem operum suorum annuntiabit populo suo, ut det illis hereditatem.* Ubi in rem nostram Cornelius Jansenius, non ille Iprensis, à sacra sede damnatus; sed Orthodoxus Gandensis, scriptis in Ecclesia celeberrimus: *Deus optimus maximus Eucharistiam escam populis sibi fidelibus dedit: quo quidem opere, satis demonstravit, fœderis sui rationem semper se habiturum: quia fidei suæ, amorisque PIGNUS EXIMIUM PRÆSTITIT.*

Quanto hoc moribundis solatio? qui dum famulis, bajulis, rhedis, & equis destituuntur, hoc pignore certi, confidenter exclamare possunt: jube me venire ad te; idque non pedestri, aut communi viâ, qua cæteri in gratiâ decedentes; sed alis Angelorum subvolando, ut D. Chrysostomus adpromisit, qui asserere non dubitavit, m eorum animas, qui hoc Sacramentum in fine suscipiunt, propter illud, ab Angelis rectà hinc in cœlum deportari. Corpora verò iisdem bonis geniis, satellitum more stipantibus, in vitam æternam custodiri, juxta illud Joannis 6: n *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die*; ubi Divus Cyrillus: o *Ego, dixit, id est corpus meum quod comedetur, resuscitabo eum: non enim alius ipse est quam caro sua. Non id dico, quia natura non sit alius; sed quia per incarnationem in duos se dividi filios minimè patitur. Ego,* inquit, *qui homo factus sum, per meam carnem, in novissimo die comedentes resuscitabo.*

Sed parum est ab Angelis, sicut & Lazarus (quæ felicitas magna) in cœlum deferri; caro Christi tibi augustissima sella, & triumphalis currus fit, quo in cœleste palatium, longè splendidiori pompâ, quam olim Imperatores Romani in Capitolium, anima devehitur, sic etenim Abbas Igniacensis: p *Caro Christi tibi viaticum, spiritus VEHICULUM, IPSE CURRUS, & auriga ejus* ô anima, vide quali sis insignita honore, qua te sponsus, cui intime conjuncta es, gloriâ dignatur, ut purpureo sui sacratissimi Corporis curru devehat. Doctor Angelicus in hunc sensum adducit illud Ambrosii: q *Dominici corporis figura præcessit, quando dominus in deserto manna pluit: quia sicut ille panis populum per desertum ad viam promissionis duxit, ita hæc esca cœlestis fideles hujus sæculi desertum transeuntes, in COELUM SUBVEHIT.* Quis non suspiret, aspiret, anhelet hunc tam gloriosum currum conscendere?

Urbem Romanam Cæsar Augustus curru eburneo, & 40 Elephantis, Marcus Antonius Leonibus, Aurelianus cervis, fuerit olim invectus; sed vehiculi hujus r *magnificentia sanctissimi Corporis*, quo cœlestem Jerusalem inveheris, *omnem superat intellectum*, omnem excedit splendorem, omnes rapit in admirationem.

l Psal. 110. v. 6. m Chrysost. l. 6. de Sacerdotio n Ioan. cap. 6. vers. 44. o Cyrill. in Ioan. c. 6.

p Guarricus serm. 1. de resurrect. Dom. q S. Amb. apud S. Thomam. opusc. 58. c. 23. r Cyprian. serm. de ascen.

O Do-

O Domine Jesu, hoc tam pretioso, tam specioso vehiculo, Angelicis turmis circumdato, *jube me venire ad te*; ubi numquam recedam à te; *ut cum Sanctis tuis* s *laudem te*, hic dum vivam in terris, & ubi tecum unitus in cœlis, *in secula seculorum*; *Amen.*

Ad hoc me movet, & monet vel ipsum Eucharistiæ nomen, quod gratiarum actionem significat, quam divino numini Orator aureus acceptissimam declarat: t *optima quippe beneficiorum custos, est ipsa memoria beneficiorum, & perpetua quædam confessio. Propterea & reverenda ac salutaria illa mysteria*, EUCHARISTIA, id est, GRATIARVM ACTIO NVNCVPANTVR: *sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipsum divinæ erga nos charitatis ostendunt, nosque faciunt DIVINAS DEO GRATIAS semper exolvere.* Hoc est quod à nobis, & solum postulat immensus amor, & infinita bonitas Dei, sese in hoc amabili Sacramento, totum quod est, & habet, communicantis; in remunerationem non quærit victimas taurorum, aut ovium: non mandat ut omnia quæ à munifica ejus manu accepisti, in sinus pauperum effundas, ut corpus inedia maceres, flagellis ad sanguinem usque excrucies, hæc tamen jure meritissimo illi debentur, ut rectè Hieronymus: v *hæc est sola digna retributio, cum sanguis sanguine compensatur, & redempti cruore Christi* (eoque toties potati) *pro Redemptore libenter occumbimus*; non hæc à te requirit, sed gratum animum, & sacrificium laudis: sic etenim ait per vatem suum Isaiam: x *numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* minimè vero, quoniam bonorum meorum non eget? *sed immola Deo sacrificium laudis*: nostis quod illud sacrificium? cujusmodi hostia, pro hostia altaris, nobis immolanda sit? non alia, inquit Augustinus, quam gratiarum actionis: y *quod est sacratius laudis sacrificium, quàm in gratiarum actione?* à quo sacrificio gratiarum nemo hominum expers, nemo offerendi immunitatem, nemo hostiæ defectum in excusationem adferre potest. Philo ille Alexandrinus lib. de plantatione Noe: *omnis*, inquit, *virtus sancta est; gratitudo vero sanctissima*: & statim monet, eā non in externo apparatu, sed interno cordis affectu, & voce laudis exhibendā: *quam non legitimè Deo exhibent, quotquot putant eum placari ædificiis, donariisq; sacrificiis: nam ne totus quidem mundus, ad templum in honorem ejus suffecerit; sed præstat cum* LAUDIBUS, HYMNISQUE COLERE.

Quod ut ad praxim revocemus, occurrit illud ab ardentibus Christi sponsis, centies, & millies, per dies & noctes usurpatum; LAUDETUR SANCTISSIMUM SACRAMENTUM, Hispanis semper in ore: *Alabado sea el sanctissimo Sacramento*, Francis *Loüelè soit ce tressainct Sacrament.* Laudetur tot laudibus, quot in cœlo stellæ, in igne scintillæ, in aëre atomi, in mari guttæ, in terra pulveres: quot vere flores, æstate grana, autumno folia, hyeme nives & grandines, quot corporeæ in universo creaturæ;

r Laus cum gratiarum actione, pro diviniffimo Eucharistiæ mysterio. t Chrys. hom. 26. in c. 8. Matt. v Hier. Epist. 22. ad Eustochium de custodia virg.

x Isa. 49. y Aug. l. 1. contra adversarium legis. & Proph. cap. 15.

turæ; quia dignus es a *tu Dominus universorum*, qui sub corporeis panis, viniq; speciebus latens, a *verè tu es Deus absconditus*. LAUDETUR SANCTISSIMUM SACRAMENTUM, tot laudibus quot ullo opere, quot ore proferri, quot corde omnium hominũ excogitari unquam potuere, vel possunt; quia dignus es amator hominum, qui nos cibas, & potas quotidie corpore, & sanguine tuo, quod teste D. Gaudentio, est b *donum Dei inenarrabile*.

Et quia valde exiguũ est, c quod per nos possumus, conemur supplere per amicos, & accersamus in societatem, Angelicos spiritus, cœlestia corpora, sublunaria omnia, & universam creaturam animatam, & inanimatam, ut nobiscum, ut pro nobis, Deo pro immenso hoc beneficio, aliisque innumeris collatis, gratias agat, eumque laudet, & benedicat Sic propheta David, qui de hoc mysterio dilucidè vaticinatus est, multis locis miro affectu, & veluti divino amore ebrius, omnem naturam creatam, quæ in cœlo, & quæ in terrâ, ad laudem Dei provocat, ut Ps. 148: d *laudate Dominũ de cœlis, laudate eum in Excelsis; laudate eũ omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus: laudate eum sol & luna, laudate eum omnes stellæ & lumen.* Et socii Danielis in fornace Babylonica: e *benedicite omnia opera Domini Domino, laudate & superexaltate eum in sæcula. &c.* f Circa quæ, inquit, notandum est, non esse inutilem, aut fœmineam devotionem, si desideres ut universa creatura tecum, & pro te Deum laudet, gratias agat, benedicat, aut tu ipse tantum Deum ames, & laudes, quantum simul omnes beati in Cœlo, Cherubim, &, Seraphim flagrãtissimo amore; vel si optes tibi mille vitas, mille corpora, quæ in honorẽ Dei expendas, ut pro collato beneficio aliquo modo respondeas. Sunt eni ejusmodi affectus, etsi inefficaces, & rei impossibilis, summi meriti, & signa sũmi in Deum amoris, & gratitudinis quia ex quadam redundantiâ amoris sequuntur, animo in hujusmodi vota præ affectus ardore exæstuante; sicut eni sũmæ malitiæ esset, tales affectus assumere in malũ, ita maximæ charitatis, & meriti est, excitare in bonũ.

LAUDETUR SANCTISSIMUM SACRAMENTUM tot laudibus, quot sanctissima Trinitas sua infinita potentia depromere, sapientia concipere, bonitas optare potest: omni modo, omni loco, omni tẽpore, in æternũ, & ultra: quia dignus es tu Dom. Deus meus, qui mihi donas non tantũ humanitatẽ, sed & divinitatem tuam, & *omne bonum* in summo gradu cõtulisti: nam ut inquit Doctor Angelicus: g *Redẽptor noster totũ quod ipse est, & habet, in summo dedit; nec hoc semel tantũ, aut bis in tota hominis vita; imo quocumq; tempore, quocumq; loco, à quocũq; sacerdote fideli, bono vel malo, salutare illud sacrificium in forma Ecclesiæ oblatũ fuerit, toties Deus Pater, cũ Spiritu S singulis animabus se totũ ad fruendum exhibet.* Quid pro his retribues Domino? respondet per regium suũ Prophetã: h *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei*; ubi Sacri interpretes, i hoc sacrificium laudis

a 2. Mach. 14. a Isa. 45. b Gaudent. tr. 3. c Lessius de perfect. divin. l. 13 c. 19. n. 170. d Ps 148, e Dan. 5. f Less. g S. Th. opusc. de beatitud. h Psal. 49. i Lessius de perfect. divin. l. 12. 14. n. 101.

non aliud, quam *Eucharisticum*, *seu gratiarum actionis* intelligunt, identidem illud corde & ore ingeminando: *LAUDETUR SANCTISSIMUM SACRAMENTUM:*

Quo in genere excelluit illustrissimus Patriarcha Joannes Ribera, *k* in quo vel ad elegantiam pietatis, vel ad populorum utilitatem illud longè eximium fuit, quod nobilissimæ gentis Riberæ, abjectis insignibus, calicem cum patina,& hostia assumpserit,duabus hinc inde arulis cum igne, addita Epigraphe: *l* *tibi post hac*, fili mi, ultra quid faciam? innuens Deum cum in se omnem benedictionem, ac omnia donasset, non habere amplius quod largiretur; atque ut latius ea pertineret religio, novam hanc invenit salutationem pietatis plenissimam: *LAUDETUR SANCTISSIMUM SACRAMENTUM.*

Illud porrò Eucharistiæ beneficium, ut gravissimus Theologus loquitur, *m* simpliciter infi- „ niti est pretii, & nos totos, no- „ straque omnia vicissim postu- „ lat antidoron. Si enim Deus se „ totum dedit nobis, non solum „ in socium,in amicum,in magi- „ strum, in exemplum, in Re- „ demptorem, in pretium, in ly- „ trum, in hostiam, & sacrifi- „ cium; *sed etiam in cibum & po- „ tum, in alimentum vitæ æternæ*, ut „ sit in nobis, & nos in se trans- „ formet, suoque Spiritu vivifi- „ cet, & immortales ac beatos „ corpore & anima efficiat; cur „ non debeamus invicem nos totos in ejus famulatum expen- „ dere? aut quid excusationis po- „ terimus obtendere, si alio cogi- „ tationes, & studia nostra con- „ vertimus? Quid amplius potuit „ nobis conferre? quibus modis „ arctius nos sibi obstringere aut „ amorem nostrum,& obsequium „ vehementius solicitare, & exi- „ gere? ipse tantæ majestatis Do- „ minus; in salutem mei pusilli „ vermiculi, tam multis,tam mi- „ ris modis se impendit,& expen- „ dit, & ut ita dixerim exhausit: „ Et ego ipsius amori, gloriæ, & „ cultui,ac obsequiis me non im- „ pendam? *Etiamsi infinitas habe- „ rem animas, & vitas, omnes jam „ essent obnoxiæ, omnes jure naturæ „* illi addictæ, & infinitis titulis „ obstrictæ. Quis ista considerans, putabit se aliquid pro Deo fecisse vel labores suos poterit magni pendere? *n* *Quis*, inquit S. Bernardus, *amplius grunniet, dicens: nimium laboramus, nimium jejunamus, nimium vigilamus: cum nec millesimæ, imò nec minimæ parti debitorum suorum valeat respondere*; cum omnes omnium mortalium labores, sudores, afflictiones, amores, minimo Domini labore non sint digni, quia infiniti pretii, immensi ponderis,& æstimationis. Unde illi debetur gratiarum actio infinita, infinito tempore, infinito affectu, & effectu gratitudinis; quæ quia ex parte creaturæ præstari non potest, relictum nobis est sacrificium laudis, hoc est *o* Eucharisticum, ad gratiarum actionem, ut habeamus, quo dignas Deo gratias perpetuo agamus; hac etenim nulla poterat esse

k Ioan. Rho variæ virtutum hist. l. 3. c. 1. §. 10. l Gen. 27. v. 37. m Lessius de perfect. divinis. l. 12. c. 19. n. 166.

n Bern. serm. de quadr. debito.
o Less. l. 12. c. 14. n. 110.

major,

major aut præstantior, gratiarum actio, quam quæ oblatione hujus sacrificii perficitur, quod indies, & sub quolibet sacrificio, æterno Patri offerre cum sacerdote possimus. Cui ut non solum voce; sed & opere prælucere videamur, quidquid in hujus cultum, & venerationem mysterii excogitandum est, conferamus.

Senserunt hoc majores nostri, & Principes animæ, quorum pius labor in eo desudavit *p*, ut sacris ædibus staret majestas, sua supellectili esset opulentia. Hanc Servator optimus, cæterum omnis humilitatis, & extremæ paupertatis amator spectasse convincitur, ex illo Matt. 26. v. 18. cum immineret solennis Agno Paschali dies, discipulos suos emittit: q *ite*, inquit, *in civitatem, ad QVENDAM, & dicite ei: Magister dicit, tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.* Hic inter Theologos, ac summos Ecclesiæ Patres non levis controversia est, quis ille, quem Christus anonyma voce appellat, *quendam?* Hieronymus, & Beda respondent, neminem nominatum certo consilio, & decreto, sed omnes omnino mortales, ad novum à Christo Pascha devocari: Divus Ambrosius alio sententiam, calamumque ducit, & ex vulgata illa, trita, & abjecta, anonyma voce, colligit appellari *quendam*, quod pauper, ignobilis, atque inter homines innominatus esset: r *sine nomine*, inquit, *designatur, ut pauper, & ignobilis æstimetur.* Verum, quod *unus quidam*, homo pauper, & vilis ad hoc venerandum, & augustissimum Christi Corporis mysterium, minimè adhibitus fuerit, & ratio, & auctoritas declarat: subjicit enim sacer Historicus, virum illum habuisse *f cœnaculum grande stratum*, aulæis convestitum, atque ad dignitatem, & splendorem exornatum. Unde aliorum non inanis conjectura, eum fuisse opulentum, atque inter suos magni nominis virum habitum: Nicephorus credit *t* illum fuisse inquilinum earum ædium, quas D. Joannes Evangelista à Caipha, in monte Sion, ingenti ære coëmerat, venditis, quas in Galilæa habebat amplissimis facultatibus. Hæc Nicephorus. Theophylactus ait *hominem illum QVENDAM*, Simonem Leprosum, eumque Lazari Patrem. Alii volunt *quendam* fuisse è Judæis, eumque prædivitem, Christo familiarem in paucis, imò & discipulum, sed occultum. Is esse potuit aut Josephus ab Arimathia, aut Nicodemus aliquis, vir potens & opulentus, ut enituit in cœnaculi apparatu, & totius illius suppellectilis magnificentiâ, ut vel ex eo patet, quod calix, qui primus pretioso Christi sanguine imbui, rubere, calere debuit, effictus esset è lapide pretioso, cui pretium, lucemque addebat auri fulgor, nitorque. *v* Visitur ille Valentiæ ad illius diei, ac beneficii monumentum. Patina verò, quæ sacrum Christi Corpus sub albicanti panis specie excepit, & illa ex

p Gratitudo Eucharistica non solum ore sed & opere exhibenda, in cultu templorum & sacræ supellectilis.
q Matt. 26. v. 18. r Amb. in Luc. 22.

f Luc. 22. t Niceph. l. 1. c. 28.
v Ferrandus disquisitio reliquiaria l. 1. c. 1. Lobbetius spec. Eccl.

consimili materia affabre facta, Genuæ servatur.

Quæ redemptor noster spectasse visus est, ut & consequentes ætates ad illius instar, sua diviniori huic sacrificio tecta molirentur, sacra vasa conferrent, quemadmodum Justinianum Imperatorem fecisse legimus, quidquid terrâ, marique pretiosum, quidquid in orbe rarum, id omne augusta voluntate & regia facultate ad divinam aram contulit; sic etenim Cedrenus: x *Fecit sacram mensam ex auro, argento, & omni gemmarum genere, è ligno, & metallo, & aliis rebus omnibus, quæ terra aut mari, toto denique orbe in pretio sunt.* Ejus munificentiæ, aureæque majestatis in sacra supellectile, in calicibus, meminit Ambrosius lib. 2. off. c. 28. dum ait: *infusum auro sanguinem Christi irrutilasse.*

Sed quoniam quæ nostri sæculi sunt, & propè sub oculis, lenius in animos influunt. Accipe quæ Anno 1629. Madrito ex Hispania perscripta sunt. Contigit elapsa hyeme, Madriti Ludovicum d'Aros, Comitem de Olivarez, nocte intempesta vehi nova rheda, intus purpureo holoserico, pretiosè & artificiosè acu picto convestita; cui forte sacerdos divinum immortalitatis viaticum ad moribundum deferens, occurrit. Porrò cum nix alta decideret, comes de Olivarez rheda exiliens, sacerdotem cum Eucharistico epulo eam subire voluit, atque ipse arrepta face, ei ad ædes infirmi, ac deinde usque ad templum præluxit. Eo ubi deventum est, & equos, & rhedam, Ecclesiæ condonavit, dicens ac ducens se indignum, qui posthac sub eo tecto sederet, sub quo sanctissimum Christi Corpus requieverat; ex ipsa verò tam pretiosa rheda, umbraculum pro V. Sacramento, aliaque ornamenta templi facta sunt; atque ita ipse pedes domum remeavit. In quo & reges, ac Principes præluxerunt: nam Ludovicus XIII. Franciæ Rex, cum Bearniam, Galliarum Provinciam victor ingrederetur, à populo Umbella auro gemmisque pretiose intexta donatus est, quam piissimus Rex Eucharistiæ Hostiæ per urbem deferendæ triumphabundus consecravit. y

Ejusdem pietatis, animique exstitere insignes Virgines, ac Illustres Matronæ. Desinet Midas prius inaurare, quam Imperatrix Helena dare, tam pretiosa templis & aris donaria reliquit.

z Placillam Augustam Divus Gregorius Nyssenus insigni laudis præconio exornat, quod cum illa, *Altarium ornatus extinctus propè*, ac sepultus fuerit.

Verum ut non omnibus illa Regia facultas, & egregia voluntas, tam augustâ & pretiosa templis, ac Eucharistico mysterio donaria dicare, præcipuis hujus urbis Matronis, ac domicellis facilem praxim suggero, ut quem in suo putri corpore adornando, cultum, & mundum muliebrem spectant, eundem ad divinissimum dilectissimi Jesu Corpus honorandum conferre non dubitent. Ut fecisse legimus, æterna memoria dignam, nobilissimam Matronam Anno 1624.

x Cedrenus in Iustiniano.

y Theat. Polit. Martiniani. pag. 80.
z Greg. Nyssen. in funere Placillæ.

a quæ cum novum veſtimenti genus primum induiſſet, ea materiæ raritate, & pretio, eo phrygionum artificio elaboratum, ut omnium in ſe oculos converteret; ubi ſacram ædem ingreſſa, ante V. Sacramentum conſtitit, quod fortè neglectum, & incultum proſtabat, ingenuè erubuit; nec diu cunctata, ubi domum rediit, veſtem illam unico die ſpectatam, & ſemel exutam, nunquam induit amplius; ſed pio in ſacram Euchariſtiam affectu, illum omnem mundum templo obtulit, & ſacravit. Porrò ex hac unâ tam pretioſâ veſte, altari ſacrum frontale, ſeu pallium, ſacerdoti indumentum, calici velum, libro miſſali tegumentum, ſanctiſſimæ Euchariſtiæ amiculum confectum eſt. Si vos ei, qui ſeipſum vobis toties donavit, aliquod gratitudinis argumentum conteſtari velitis, eandem pietatem æmulamini.

Virgines verò Deo devotæ, ac ſanctimoniales, floribus eleganter efficiis, aut acupictis, amorem ac gratitudinem ſuam quoque commonſtrare poſſunt. Exemplo ſit *Thereſia de Lacerda* ſanctimonialis, *b* hæc inter cætera pietatis exercitia, elegantem tunicam parvulam concinnârat nudo puero Jeſu; quam cum pridie ſolennitatis illi induere vellet; tenero & velut ſtulto amoris œſtro abrepta, ſic parvulum expanſis brachiis compellabat: *Veni huc meum corculum, meum delicium, nunc eſt, quod te pulchra & eleganti tunica induam*; ad quas amabiles voces, puerulus ſtatuæ lapideæ, è ſinu Virginis Matris accurrit, ſeque Thereſiæ manibus ſtitit; quem indutum, ſuo loco reſtituit. Alias autem accidit, ut novam togulam eidem parvulo pararet, priori multo ſplendidiorem; ſed ut libera ſunt amantium colloquia, Virgini ad aram divinis ardoribus in dilectum ſuum exæſtuanti, Jeſulus hæc paucis effatus eſt: Tu filia, multum ſatagis, & ſolicita es erga plurima, ut me in imagine mortua ſplendidè veſtias, & condecores; at nulla tibi mens, vel cogitatio, de viva & reali eſſentiâ, ac ſubſtantia meâ, qua corpore & animâ ſub Euchariſticis ſpeciebus tibi præſens, & præſto ſum. Quibus vocibus inflammata, omne ſtudium, opem, & operam contulit, in ornatum & cultum, quem illi gratiſſimum jure merito acceperat, ut SS. Sacramentum conferret; ſeque quamprimum totam impendit, & tabernaculum tam exquiſito artificio & ſumptuoſo pretio concinnavit, ut in univerſa Hiſpania nil ſimile ſpectetur. Argentea, aurea, gemmea donaria templis, ſacris vaſis, ac Euchariſticis Hierothecis, ab ipſis Eccleſiæ incunabulis collata, videre eſt apud Michaëlem Alfordum in Annal. Britaniæ Tom. 1. Anno Chriſti 234. n. 30. &c. nec quidquam omnia hæc, pro Deo vero & vivo habent ad templum Salomonis, mortuæ figuræ exſtructum.

Obganniant, & fremant dentibus hæretici noſtri temporis, quibus profana fana, & aræ, haræ ſunt. *c* *Si calicem*, inquit

a Drexelius triſmegiſt. l. 3. c. 10. §. 1.
b Barrii pratique des vertus 27. pratiq. 6. ex P. Ioan. de S. Maria.

c Auguſtin. Epiſt. 41.

Augustinus, *inveniſſes in terrâ, donares illum Eccleſiæ Dei*; donares, inquit, non raperes, ut avara, ſacrilega, impiaque manu faciunt, templorum, ac ſacrorum violatores, qui majeſtatem illam divinam ſuſpicere, vereri, & revereri deberent;

Quod vel inter ipſos Eccleſiæ hoſtes fecit Regii Theſauri cuſtos *Felix*, ſub imperatore Juliano. Hic cum in templum Antiochenum veniſſet, ad ſacra Eccleſiæ vaſa diripienda, videretque ingentem ciboriorum copiam, & calicum, & complurium donariorum tum magnitudinem, tum elegantiam, ſtupore attonitus, & propè amens exclamavit: d *Ecce quam ſumptuoſis vaſis, filio Mariæ miniſtratur.* Hæc illi ſtupor, & ſacræ opulentiæ admiratio verba expreſſit, utinam & piam mentem impreſſiſſet, & ſacrilegas manus à templis, ab aris, à ſacris vaſis abſtinuiſſet. Ecquid porrò ſatis ſumptuoſum, ac pretioſum *Filio Mariæ?* à quo vivo fonte, omnes auri venæ profluunt: cui omnes adamantes, & lapides pretioſi, & quidquid in orbe gemmarum, ut conditori, & vel ſoli tà amabili redemptori debentur.

Verùm, quid ego hic heterodoxos, blaſphemos, idololatras inſector, cum, quod maximè exectandum, reperire ſit, qui inter Catholicos cenſeri volunt, & hunc in aris, & Euchariſtiæ Sacramento exornando ſplendorem, & opulentiam, petulanti ac blaſphemâ lingua laceſſant, Theonino dente admordeant; cum interim ipſi, & eorum amaſiæ, argenteis & inauratis poculis non ſolum bibant, ſed & pretioſis pelvibus ad exſcreandum, & ſordes ſuas egerendas utantur; quos Judæ proditori, quis ſi contulerit, non omnino aberrarit, cum ejus voces uſurpent: e *ut quid perditio hæc? potuit enim venundari multo, & dari pauperibus*; ubi videndi interpretes. Ad lineam, & propoſitum redeo, & dico, non leve gratitudinis in Euchariſticum myſterium teſtimonium eſſe, ejuſdem cultui opulenta donaria, & pretioſa vaſa conferre.

Eſt & alterum illuſtre argumentum, accenſis cereis, ac facibus, ſplendorem addere, ut feſto Virginis Purificatæ, quod luminarium eſt, attigimus.

Sed ſuper omnia huic Sacramento amoris, nos veros laudatores, & gratos renumeratores exhibebimus, ſi corda noſtra divino igne flagrantia, & miſſiles ardentium deſideriorum ignes ejaculati fuerimus, donec puriores & non evanidos, omnis fuliginis, & humanæ concretionis expertes, altioris ordinis ignes concipiamus, & ipſi fonti, dicam an fornaci amoris, propinquantes, potemur, & ſatiemur, ut rectè Rupertus: f *Quamdiu per deſertum hujus ſæculi incedimus, quamdiu per fidem, & non per ſpeciem ambulamus, nimirum iſtis alimentis indigemus. Paſcimur mente legendo, vel audiendo verbum Dei: Paſcimur, & ore*, MANDUCANDO DE MENSA DOMINI PANEM VITÆ ÆTERNÆ, ET BIBENDO CALICEM SALUTIS PERPETUÆ. *At ubi venerimus ad illam terram viventium, in illam Beatam Sion, ubi in ſua ſpecie Deus Deorum, neque*

d Theodoret. l. 3. c. 11.

e Matth 26. v. 8 Marci 14.

f Rupertus in Ioſuæ cap. 17.

verbo

verbo doctrinæ indigebimus, neque in istis speciebus panis & vini, sed in propria substantia, videndo manducabimus, & saturabimur. Quod ad Israëlitas olim, Dominus: g *Comedetis panem vestrum in saturitate*, Christianis proprius congruit, interprete Lyrano, qui ait: hoc est, *panem Eucharistiæ, qui dat hic plenitudinem gratiæ, & postea satietatem gloriæ.*

Fuere quidem nonnullæ ferventes animæ, ut supra memini, etiam in carne degentes hoc cœlesti poculo saturæ, & divino vino ebriæ; mira & stupenda in laudem Sponsi sui, sub velamento panis absconditi, eructantes; sed capacitas vasculi corporei plura non capiebat; & ut solerter Chrysologus, si tali hic peregrinis in eremo prospexit de viatico, quid servaturus in Patria? h *Qui enim se nobis hic manducandum dedit, quid suum denegare poterit in futurum? Et qui tantum nobis* VIATICUM *præparvit ad victum, quid in illa nobis perpetua mansione non parabit?* ubi, ut canit Ecclesia, *divinitatis tuæ sempiterna fruitione repleti, quam pretiosi Corporis, & Sanguinis tui, temporalis perceptio præfigurat*, laudes in omnem æternitatem, toto ore, corde, & mente cum omnibus sanctis sine fine canemus.

g Levit. 26. v. 5.

h Chrysologus serm. 95.

FESTUM SANCTI NORBERTI ARCHI-PRÆSULIS MAGDEBURGENSIS, GLORIOSISSIMI PRÆMONSTRATENSIUM FUNDATORIS.

Dominator Dominus ex omnibus floribus Orbis elegit sibi LILIUM. 4. Esdræ 5, v. 24.

Toto vertice supra est: 7. Æneid.

ARGUMENTUM.

AD rarum & præclarum, quod gloriam Salomonis, omnem-

omnemque vêstium apparatum excedit, spectaculum, rerum omnium conditor Deus nos invitat, dum *Lilium*, mortalium oculis & attentius animis contemplandum proponit: i *considerate*, inquit, *LILIA AGRI; dico vobis, quia nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis.* Hoc longè verissimum apparebit in candidissimo, quod habitu & mente, & moribus candidissimi Ordinis Fundator NORBERTUS expressit LILIO, cui nec Salomon in omni gloria sua queat comparari. Inter speciosos pretiosos flores, Lilium

—— tantum caput extulit omnes,

k *Quantum lenta solent inter viburna cupressi.*

Cumque flores habeant & colores suos, ad mores sancti Patres Lilium à candore, odore, & decore, eximiis encomiis, quæ sanctissimo huic Patriarchæ propria, emphaticè commendant; nihil vero magis, quam quod speciosus præ filiis hominum, l qui *pascitur inter LILIA*, non solum huic flori assimilari, sed & *Lilium* nuncupari, & in illud quodammodo commutari voluerit; quare non diu quærendum, cui hunc cœli *Candidatorum* Parentem assimilabimus, cum specie *Lilii* in cœlum assumptus sit, ubi in æternum floret ante Dominum; in terris autem gloriosissime Pater, CanDIDVs orDo tVVs fLoret, sine maculâ, primo suo candore, odore & decore.

§. I. *Dominator Dominus ex omnibus floribus orbis, elegit sibi LILIUM.* Esdræ 5. v. 24.

§. II. NORBERTUS LILIUM CONVALLIUM *præ humilitate.* Cant. 2.

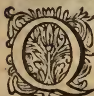
§. III. S. NORBERTUS LILIUM INTER *adversitatis* SPINAS *illæsum.*

§. IV. D. NORBERTUS, *qui in terris germinavit sicut* LILIUM, *florebit in æternum ante Dominum.*

i Matt. 6. k Virg. Ecl. 1. l Cant. 2.

FESTUM SANCTI NORBERTI ARCHI-PRÆSULIS MAGDEBURGENSIS, GLORIOSISSIMI PRÆMONSTRATENSIUM FUNDATORIS.

Dominator Dominus ex omnibus floribus Orbis elegit sibi LILIUM. 4. Esdræ 5, v. 24.

Quod inter nitida cœli sidera, lucidissimũ illud solis jubar: quod inter pretiosa, terræ venis eruta metalla, fulgore suo omnium præstringens oculos, aurum, quod inter aligeras volucrum phalanges, m *regnum tenens aquila*; hoc inter omnem omnium florum elegantiam, colore, odore, decore longè excellens, ipsius primæ Veritatis testimonio, lilium deprædicatur, dum n *ex omnibus floribus Orbis, elegit sibi* LILIUM *unum.* o Est porrò lilium si naturam spectes *flos Regius*, quo Reges Christianissimi divinâ velut tesserâ, in scutis aureis gloriantur. Plinius qui præ cæteris, naturas rerum plenius, ac penitius contemplatus est, hoc de lilio egregium, ac regium tulit encomium: p *candor ejus eximius, nec ullis florum excelsitas major*; super omnes enim, ut in amplissimis Principum Virorum hortis opere topiario excultis, videre est, lilium eminet, q & *toto vertice supra est.* Omnia paucis complexus Doctor Mellifluus, in illud Cant. *qui pascitur inter* LILIA: r LILIA, inquit, *orta de terra, nitentia super terram, eminentia in floribus terræ, super odorem aromatum.* Altius exsurgit, & Lilii eminentiam, ac candidi hujus floris excellentiam, sermone aureo Chrysologus extollit, expendens illud Matthæi 6. *considerate* LILIA *agri; quia nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis*: Sic differit: ſ LILIUM, *Salomonis sublimat* (Christus) *exemplo: quia ipso Domino testante, inter omnes Reges, Salomon singulari gloria, ornatu unico speciosus effulsit; & omnes terræ flores* LILIUM *vincit, & præcellit gratia; tantumque distat ab universo germine* (& cæteris floribus) *quantum Regem specie, gloria, cunctis constat excellere.* Cui cum nihil addi possit ad commen-

m Hieron. Tom. 4. in Daniel. 7.
n 4. Esdræ. 5. o Pererius. p Plin. l. 21. c. 5. & 7

q Virg. lib. 1. Æneid. r Bern. ferm. 58 in Cant. ſ Chrysolog ferm. 163

mendationem, concludit: *nec à nobis latius LILII describenda est pulchritudo, cujus prærogativam Dominica testatio reddit singularem.*

Videtis, ut opinor, quorsum hæc Lilii commendatio, quæ ut amplissima, non accedit ad encomium illius LILII, quod vobis hodierna die, candore vitæ, & habitu, virtutum fragantiâ, atque è terris in cœlum, *in speciem Lilii* ascendentis decore, in ipso, inquam, candidissimi & Liliati Ordinis, gloriosissimo Patriarcha *Norberto* proponam, & quantum *omnes terræ flores LILIUM vincit & præcellit gratia*, tantum aliis antecellere contendam.

Si ex insanis, hoc ævo, florum amasiis, unum aliquem in picturatam omni varietate, Floræ aulam induxeris, quid primum mirari, quid præ cæteris deprædicare, quid maximi æstimare arbitramini?

Anno hujus sæculi millesimo, sexcentesimo, trigesimo sexto, mercator nostro Danieli Segers pictori, in arte florum præstanti retulit: Amstelrodami æstimatam unam tulipam octo millibus florenorum, neque eo pretio venalem fuisse. Anno autem insequenti, Lusitanus in bulbos 45. ejusmodi florum, Antverpiæ expendit octoginta millia florenorum, è quibus annuus census, supra 5000. redundaret. Et hoc totum pretium, vel vermis, vel urens sol, aut crudior aura depascitur, & breve temporis spolium est. At dum cœlestis ille Colonus, ipsa increata Patris Sapientia, sponsus Virginum descendit in hortum suum, in animarum viridaria, t *ex omnibus floribus orbis elegit sibi* LILIUM UNUM, præ omnibus floribus sibi gratissimum, & pretiosissimum; quod, ut cum Doctore Mellifluo loquar, v *candore conspicuum, odore præcipuum*, quod non caducum, non fluxum, *non hodie est, & cras in clibanum mittitur, sed florebit in æternum ante Dominum.*

Tale, tam excellens, tam divinum Lilium *amator ille* LILIORUM, candidissimi Ordinis Fundatorem elegit, de quo jure meritissimo exclamare possim; x tali *quid* LILIO *pretiosius*? quod quemadmodum germinarit, paucis attendite. Præ cæteris floribus, mira est Lilii fœcunditas, quam Plinius *doctissimus homo*, ab Augustino nuncupatus, hisce verbis describit: y *albis* LILIIS *nihil est fœcundius: una radice quinquagenos sæpè emittente bulbos.* At cœlestis hujus Lilii, quod divina manus, in Ecclesiæ paradiso plantavit, innumera sunt germina, quæ vel à dignitate, vel à sanguine, vel à virtute, ac sanctimonia, vel denique ab eruditione conspicua recensere, non humanæ, sed Angelicæ est facultatis. Testimonium, quo luculentius non habet orbis, hoc dedit SS.D.N. Adrianus Papa IV. z *attendentes quomodo Religio, & ordo vester* (Præmonstratensis) *cujus nos alumnus fuimus, multa refulgens gloria meritorum, palmites suos extendit à mari usque ad mare.* a Usque eò porrò se hujus candidæ familiæ splendor virtutum diffudit, ut certatim illius colo-

t 4. Esdræ 5. v Bern. serm. 70. in cant. x Bern. ibid. y Plin. l. 21. c. 5. z Lancicius opusc. spirit. 1. c. 19. a Ibid.

nias, viri Principes variis in locis expetierint. Siquidem primis octoginta Annis, supra mille & octoginta Monasteria numerata fuêre, *tamque fœcunda religiosorum* (instar Liliorum) *germina*, graves scriptores testantur, ut mille alumnos subinde unicum cœnobium eduxerit in Ecclesiæ castra: nihilque frequentius esset, quam ut 200. 100 & plures in singulis claustris invenirentur. Tractu verò temporis, recensuit Præmonstratensis ordo abbatias mille & trecentas virorum præpositiuras, insuper quingenta sanctimonialium Cœnobia. *b*

Et hic domi ab infula, pedoque decor, & gloria. Foris autem, ab Ecclesiis tam Metropolitanis, quam Cathedralibus, ornamentum longè maximum: occupavit enim (quod hactenus nulli, quem legerim, ordini datum est) sexdecim Ecclesias, tum Metropolitanas, tum Cathedrales, quibus Archiepiscopos, Episcopos, Præpositos, Archidiaconos, Canonicos dedit longissima serie, etiam per multa sæcula.

Ex his vel sola *Regiensis*, quæ est sedes Metropolitana in Livonia, habet sub se Episcopos suffraganeos novem, quibus omnibus præsules suo de gremio, imò & suo quasi jure, ad multa sæcula subministravit.

Certè unicum *Præmonstratense* Monasterium, dedit in primo suo flore Magdeburgensi Ecclesiæ *D. Norbertum*. Raseburgensi *B. Evermodum*. Laudunensi *B. Gualterum* Moriensi *B. Milonem*, Coseranensi *Navarrum*. Cabilonensi *Gualterum*. Bagiensi *Gervasium*. Ecce quot ab unica familia infulati Præsules.

b Bibliotheca Præmonst. l. 1. c. 17.

Accipe, quot ab alia *montis Sion*, quæ vulgo *Strahoven*, non procul ab aula Imperatoris, in Regia Bohemorum Urbe: ex eâ unica, Pragensis Ecclesiæ etiam Cathedralis, Episcopi omnino decem. Ut proinde jure meritissimo Monasterium Strahoviense audierit, quasi seminarium Olomucensium Episcoporum, quod adeo probatum Bretislao, Bohemorum Duci, ut deinceps statuerit, neminem nisi ejusdem cœnobii Canonicum, in Episcopum Olomucensem eligi oportere: quod & litteris suis, ac diplomatibus sancitum voluit. Ut vel ex eo omnibus compertum sit, Divum NORBERTUM, virum sane gloriosum, in sua illa infulata, & sacratiore candidi ordinis, generatione, germinasse sicut Lilium.

§. I.

Dominator Dominus ex omnibus floribus orbis elegit sibi LILIUM. 4. Esdræ 5.

NObilissima omnium, quæ sub sensum cadunt oblectamenta, sunt *colores*; utpote qui lucis filii, solis prosapia, & cœlestis naturæ. Enimvero nihil oculis gratius, nihil acceptius, nihil mirabilius. Colores gemmas nobilitant, flores vestiunt, atque distinguunt. Colores, avium plumas, ovium vellera, ferarum pelles, arborum fructus variant, & commendant. Colores, tabulas, imagines, statuas picturare, & animare

mare videntur. Colores, hominum formas, & habitus non solum distinguunt; sed etiam illustrant, omnemque venustatem ad Miraculum conferunt. Colores ipsum etiam cœlum exornant? Coloribus enim Iris vestitur, nubes induuntur; à colore dicitur aureus Sol, argentea Luna, flammea sidera, denique totum ipsius cœli Corpus, ab uno colore, cœruleum appellatur.

At qualis interiorem empyreæ domus faciem, colorum varietas, & venustas perstringat, quæ *oculus non vidit*, lingua nequit explicare: c *si enim in hoc exilio, & lacrymarum valle, tanta est multitudo, & pulchritudo COLORUM, & formarum, ad oblectandos oculos, quanta erit in patria?* Omnes igitur colores ita natura comparavit, ita pulchros & diversos constituit, ut de ipsorum primatu, ingens reliquerit certamen; cum quisq; prope suos habeat auctores, & fautores.

Roma totius orbis Regina, quatuor in ludis aurigantium factiones habuit, diversis coloribus distinctas, & adversis pariter animis repugnantes invicem & adversantes. Una erat *viridis*, quæ Prasina dicebatur; altera *cærulea*, quæ Veneta nominabatur. Adde *albam* alteram, quæ viridi; alteram verò rubeam, quæ cœruleæ adhærebat. Quatuor hæ, sacratæ erant quatuor Elementis, & quatuor Anni temporibus. *Viridis*, terræ & veri; *cærulea*, aquæ & autumno; *rubea*, igni & æstati; *alba*, aëri & hyemi.

Nero & Caligula, viridi & albæ usque adeò indulserunt, ut eas vituperare auderet nemo. Vitelius tanto studio venetam, cœruleam, & rubeam prosequebatur, ut morte mulctaret eum, qui contra eas loqueretur:

d Constantinopoli ex hac contentione, tanta ac tam fœda coorta est armorum tempestas, ut triginta hominum millia funditus perirent: Imo Auctore Paulo Diacono e, ab his *colorum* factionibus, atrocissimum illud, ac civile bellum fuit excitatum, quod quidem universam penè plagam orientalem, in commune incendium impulerit. Nos pro virtute decertantes, sine cæde, & sanguine, hæc disceptabimus.

Universim constat, omnia colorum genera, in sex præcipuos conflari. Nam præter cœruleum, viridem & flavum, quos Platonici admittebant, inducunt tres alios, rubrum, nigrum, & album, cum communi Philosophorum placito, apud Dandinum f. Ac primum quidem, pro primatu *Cærulei coloris* facit, quod color tenuissimus sit inter omnes, ideoque à pictoribus, in magno pretio habitus. Jam verò antiquitas illum aëri ex elementis: Jovi ex Planetis: Sapphiro ex gemmis attribuit g: ejusque præstantiam commendat sacer Ordo S. Joannis Euangelistæ, qui hoc colore indutus, orbem condecorat, & illustrat.

Viridem præ cæteris gratissimum esse oculis, probat Aguilonius h. Subscribunt pictores, suasq; ducunt lineas, fessis oculis

c Lessius de summo bono. l. 3. c. 8. n. 97.

d Manasses in polit. e Paul. Diacon. f Dandin. l. 3. digress. 35. Rhodigin. l. 1. antiq. c. 2. g Aguilon. de optic. l. 1. h Aguilon. in optic.

virides colores inducentes, ut reficiant; auget hujusce coloris excellentiam marmor Lacedæmonium, quod *viride*; & omnium laudatissimum Plinius i commemorat: eundem maxime commendat Smaragdus, gemma ob unum *viridem colorem*, magno ubique pretio æstimata. k Ex virtutibus etiam castitatem demonstrat: Smaragdus enim adeò usque libidini adversatur, ut si quis ea tabe infectus, eum circumferat, frangi contingat.

Pro *flavo*, qui & aureus dicitur, tota auri, solisque forma decertat. Ab hoc colore quidquid divitiarum, quidquid venustatis est, cognominatur: sic aurea mala: coma aurea: aurea cæsaries: capillorum enim flavities tanti fiebat, ut aureis ramentis aspergeretur. Unde Augusti & Constantini Magni cæsaries, magno honore colebatur. Iam vero apud Hebræos nihil pretiosius. Probatur ex Davidis, Absolonis, ac Salomonis capillis, atque ex egregio pulcherrimorum juvenum cœtu, qui Salomonem comitabantur, quorum fuit cura præcipua, auri scobe comam inaurare l. Color hic inter gemmas, Topazion præsertim insignit:

Sunt qui præ his, *rubrum* extollant, quod eo, juxta veteres, ignem ex Elementis: Martem ex Planetis: Leonem ex astris, ex floribus rosam; ex gemmis carbunculum condecoret. Hoc colore Regum purpuræ tinguntur: Cardinales, Ecclesiæ Principes induuntur. Pro nigro tamen, totus insudat Cassanæus m, eique primas defert: hic in ebeno effulcet, hic in pretiosis tabulis, in artificiosis picturis, per umbras splendorem inducit. Hic venustatem confert incredibilem, ex nigro capillitio, supercilio, & pupillis nigris, unde Horatius:

n *Spectandus nigris oculis, nigroque capillo.*
Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Quid quod sponsa, in sacro Epithalamio, venustatem suam à nigredine commendat: o *NIGRA sum, sed formosa*, quæ pulcherrimè edisserit Bernardus: p *non omne, quod NIGRUM, deforme est. NIGREDO in pupilla non dedecet, & NIGRI quidam lapilli in ornamentis placent, & NIGRI capilli, candidis vultibus, etiam decorem augent, & gratiam.* Mitto alia exempla. Cant. 5. *Coma ejus sicut elatæ palmarum, NIGRÆ sicut corvus.* Placuit admodum hic color Augusto, qui imperavit ex lapide nigro, sibi statuas erigi. Hunc præ cæteris insignis Pictor Apelles in Alexandro exprimendo amavit; subnigrum enim, auctore Plutarcho, cum ejus pulchritudinem exprimere voluisset, depinxit. In equis nihil præstantius; indicium est invicti roboris. Hic color, constantiæ symbolum: Nam cum ipse omnes extinguat, à nullo extinguitur: *Lanarum nigræ, nullum colorem bibunt.* Est hic luctus, & pœnitudinis signum, omnisque cultus mundani, ac vanitatis sparium. Stant pro eo plures Religiosi ordines, qui ab illo habitus, & vestes petunt.

Denique út concludam cum

i Plin. l. 36. c. 7. k Pererius. Hieroglyp. l. 41. de Smaragdo. l Ioseph. l. 8. antiq. c. 2. m Cassanæus in Cat. Arist. 1. p. concl. 17.

n Horat. de arte. o Cant. 1. p Bern. serm. 25. in cant.

Pla-

Platone, pro *rubicundo colore* videre mihi videor ſtare animoſos: pro viridi viriles & maſculos: pro flavo dociles: pro igneo iracundos: pro cœruleo crudeles: pro nigro melancholicos, & ſecundum perſpectivos timidos. Verumenimvero pro *albo, ac candido, pios ac Deo* devotos, imò ſanctos omnes, amictos *ſtolis albis* ipſamque Virginem cum Agno ſtare video. Quem, non ſine admirabili & amabili Numinis providentiâ, D. NORBERTUS in ipſo ſanctioris Vitæ exordio induit: q etenim ut veterem hominem, qui extrinſecus etiam oculis patet, exueret, veſtem pretioſam ſerico, auroque pulchre intextam, cum paupere mutat, & agninâ pelle, non ſine myſterio, ut Chriſtum agnum, novus ſanctitatis candidatus induerct.

Albus porrò color, cæteris, inquit Ariſt. r, nobilior, quia vicinior luci. Ille notat ex Elementis aquam: ex gemmis adamantem, ebur, & candiſſimas margaritas: ex floribus *Lilium*: ex ætatibus infantiam, illibatamque innocentiam: ex virtutibus caſtimoniam, & virgineæ mentis candorem: deſignat fortunam proſperam, & ſecundam; hinc dies candidi, & nivei lapilli, felicitatis indices. In veſtibus, feſtivitatis ac lætitiæ; imo & dignitatis ac gloriæ acquirendæ, ut in Candidatis, ac Triumphis Principum, argumentum ſ. Hic ſanctorum color & habitus, quin & Angelorum, quos Matth cap. ult. in veſtimentis ALBIS inducit. Sic Lucas Angelum Petrum vinculis eximentem depingit. Marcus ipſum Regem Angelorum, in veſtibus albis glorioſum proponit. Nam hic in terris veſtimenta *candida facta ſicut nix*, & in cœlis, agnus candidus, quem candida Virginum agmina, in veſtibus albis ſequuntur, quocumque ierit.

Ejuſmodi veſtem, quæ t *vincit candore nives*, è cœlis, Angelorum Regina NORBERTO detulit, ut index eſſet illius candoris, nitoris, & caſtimoniæ, quam in ejus alumnis amabat, & geſtari, ac ſervari volebat. Hoc aureum Principis Philoſophorum pronuntiatum eſt. v *In* VESTE CANDIDA, *atque mundâ, vel minima macula perſpicua eſt*; hinc ſi quæ candida cyclade, ex niveo holoſerico induuntur, omni curâ, & cautela obſervant, ne propius ad ſordes accedendo, levi affrictu, vel attactu, minima macula aſpergantur. Quod intus ad animum referendo, melleo flumine derivat Bernardus: x *ſicut pretioſam veſtem quævis macula turpis decolorat*; *Ita nobis ad immunditiam, minima qualibet inobedientia ſufficit: nec jam nævus, ſed gravis macula, ſi in actionibus noſtris vel minima reſidet negligentia mandatorum.* Nec minus venuſtam, ab eleganti hominis forma, inducit ſimilitudinem: diſplicet in pulchro corpore, non ſolum macula, ſed etiam nævus. y *Et quo nitidiores manus, eo gravius quoque minor in eis nævus offendit.*

Diſplicet in aurea cæſarie, vel

q In vita. r Ariſt. l. 2. Phyſ. & libro de ſenſu, & ſenſibili. ſ Alex. ab Alex. Rhodigin.

t Ovid Metam. v Ariſt. l. 5. c. 1. de generat. animal x Bern. ſerm. de tripl. cuſtod. y Bern. de tripl. cuſtod.

unus pilus canus: In nigris oculis, exigua albugo: In eburnea fronte, vel minima verruca; adeò ut repertæ, quæ cum summo cruciatu, ac præsentis vitæ discrimine, hunc nævum, perita chirurgi, aut medici manu tollere conatæ sint. Hic optem, divini Ecclesiastis sermo, ut facula exardescat, potenter suos inflammando, ut non minori curâ, ac cautela cœlestem illam Castimoniæ formam, & divinam Virginitatis speciem, ab omni verrucâ, ac macula conservent. Quod in vobis, Religiosissimi Patres, ac Candidissimæ D. NORBERTI filiæ sanctimoniales, peculiariter elucet studium, ut quam cœlitus candidissimam vestem accepistis, eam morum, vitæque integritate, ab omni nævo intactam conservetis: z ut *sitis sancti & immaculati*, id est, juxta Symmachum, *sine nævo*. Talis exstitit jam tot sæculis, primo suo in flore, & vigore, candidissimus vester Præmonstratensium ordo, sine ruga, & sine macula; aliis quondam florentissimis Religionum familiis, lapsu temporis, multum fæcis, & luti contrahentibus. Nec dubitavit vir omni encomio superior, Eminentissimus Cardinalis Bellarminus, inter fontes lacrymarum, hanc in plerisque antiquis cœtibus vitæ regularis, labefactationem statuere a. Nullus hisce lacrymis locus, circa hunc ordinem D. *Norberti*, qui imitatione cœlestium Corporum, perstat ab initio incorruptus. Imo quia cœli mutabuntur, & veterascent, Deum ipsum (quantum per humanarum rerum conditionem licet) æmulari dicendus est, cum aliis Ordinibus de sua constantia dejectis, hic audire queat: b *tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Illi inquam anni, qui per dies, mensesque virtutum, numquam interruptos, sed perpetuo recurrentes, ut Origenes disserit, in terrestribus cœlis efficiuntur. Illi anni, & lustra, & sæcula adeò non vetustatem, aut fuliginem aliquam, niveo candori vestro aspersere, ut eum semper puriorem, nitidioremque reddiderint. Fuit qui in tabula cœlestem genium expressit, qui globum niveum volvebat, hoc lemmate subjecto: *traxit volvendo nitorem.* Quod nulli potius, aut propius, quam huic ordini, de quo agimus, congruere videtur. Nam

c *Toto candidior hic* ORDO *cygno,*
Argento, nive, LILIO, *ligustro.*

De aliis quibusdam olim Psaltes Regius vaticinatus est: d *commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & factum est illis in scandalum.* Dum vos, e *humanæ nil fæcis habentes*, longe supra terrena, cœlestia sapitis, naturam *Lilii*, vel hoc ipso æmulantes, cujus hanc illibati candoris causam Nyssenus Antistes adducit: f *magna ex parte*, inquit, *cum in rectum à radice instar arundinis excurrerit herba Lilii, tunc florem edit*

z Ephes. cap. 5. vers. 27. a Bellarminus de gemitu Columbæ lib. 2. cap. 6.

b Psal. 101. v. 28. c Martial. lib. 1. Epig. 116. d Psalm. 105. vers. 35. e Ovid. 1. Metam. f Nyssen. hom. 7. in cant.

edit ex vertice, non modico intervallo à terra: tantum distans, quantum satis sit ad hæc, ut maneat pura in sublimi pulchritudo, non inquinata à mistione cum terra. Qui fit tot viros Religiosos, tot candidas mentes, super carbones denigratas? Corpore, & animo infixæ sunt in luto: g *commixta sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum.*

Quantò sors vestra securior, sublimior, sanctior, quorum h *manet pura in sublimi pulchritudo, non inquinata à mistione cum terra?* de vobis enim Jeremias vaticinatus est: i CANDIDIORES *Nazaræi ejus nive.* Alexandrina versio: *nitidi facti sunt, abstinentes se ex hominibus, magis quam nix.* k Nazaræus ex Etymo, idem est, quod separatus, consecratus, coronatus; separatus quidem à mundo, consecratus Deo, & ex utroque, meritò gloria & honore coronatus. Unde Nazianzenus l *Religiosos, nostrates, Nazaræos compellat: quia sunt Ecclesiæ pars selectior, & sapientior, qui seipsos à mundo sejunxerunt, ac vitam suam Deo consecrarunt.* Quod juvat irrefragibili Angelici Doctoris confirmare Judicio: m *Nazaræi cum voto sanctificabantur. Per eos significantur illi, qui ad perfectionis summam pertingunt*; qui puritate vitæ nivem; nitore lac referunt; quo fere sensu Magnus Gregorius: n *Quid enim Nazaræorum nomine, nisi abstinentium, & continentium vita signatur, quæ nive, & lacte*

g Psal. 105. b Nyss. cit. i Thren. 4. v. 7. k Mendosa tom. 1. l. 1. Reg. c. 1. annot. 10. sec. 1. n. 14. l Nazian. orat. 20. m S. Thom. 2. 2. q. 186. a. 6. n. S. Greg. l. 33. mor. c. 23. & lib. 3. cap. 17.

nitidior dicitur? Quid per nivem, nisi candor vitæ cœlestis demonstratur? Ecquid candoris similitudinem à nive, non à candidissimo lino, aut bysso mutuatur? quia hæc primum fuere nigra, terrumque colorem biberunt, quo expiari debent; nix verò semper candida, omnis ex se nævi expers, & nigredinis; quæ cum vobis propriissima sint, libet communi Ecclesiæ voce exclamare: *candidi facti sunt Nazaræi, splendorem Deo dederunt; Candoris testis, mens candida, candida vestis*: Dixerit olim Tertullianus de pallio, quo Christiani induebantur: o *de occursu meo, vitia suffundo. O quam grande pallii beneficium est, sub cujus cogitatu, vel improbi mores erubescunt.* Dicam ego: de occursu vestro, vitia spectantium suffunditis. *O quam grande candidi Pallii*, & niveæ togæ *beneficium est, sub cujus cogitatu*, qui vos intuentur, *vel improbi mores erubescunt*; & taciti monentur ut candidis moribus, candidis oculis, candidis manibus, candidis pedibus, candido corpore, & candida mente sint.

Hunc itaque candidissimum habitum, vobis Adm. Reverendi Domini, cœlestis Aulæ candidatis gratulor. Hic festivitatis sanctæ, ac cœlestis lætitiæ indicium est: sic etenim Gregorius, in solenni Christi ad superos ascensu, Angelos in albis vestibus apparuisse ait, p *quia in ALBIS VESTIBUS gaudium, & solennitas mentis ostenditur.* Consimili beneficio, quo *sanctissimus Patriarcha vester*, S. Ildephonsus, orbis, & cœli amor, marianâ munifi-

o Tertull. lib. de pallio. c. 5. p S. Greg. hom. 29. in Evang.

centiâ

centiâ donatus est. q Hic Virginem Matrem principe semper studio coluit, ejusque sanctissimam integritatem, insigni volumine contra hæreticos edito, propugnavit: nec gratis; assumptæ siquidem in cœlos die, dum supplicabundus cum suis, templo proximus esset, cœlitum manus fores pandit, & Virgines inter, Virgo maxima in Throno Regio conspicua, eidem vestem mirifici Candoris donavit, quæ hodie religiosè asservata, docet quo filios suos Parthenios magna Mater uti vestis, aut certe animi colore cuperet. Hoc Ildephonsi, hoc NORBERTI à Diva Parthenone cœlitus munus submissum, ampliori encomio celebrandum, quam olim Martialis Poëta illam nobilissimam, candidissimamque togam à Parthenio, cubiculi Domitiani præfecto donatam. Quam ita laudat:

r *LILIA tu vincis, nec adhuc delapsa ligustra,*
Et Tiburtino monte quod albet ebur.
Spartanus tibi cedet olor, Paphiaque columbæ,
Cedet Erithræis eruta gemma vadis:
Et licet hæc primis nivibus sint æmula dona,
Non sunt Parthenio candidiora suo.

Sic si animum, quo Parthenica Virgo suos clientes donavit, spectes:
Non sunt Parthenia candidiora sua.

Qualis autem hic candor sit, virgineus Doctor edisserat, qui ait: s *Flos LILII, tam interius, quam exterius ALBUS est; Quid verò per exteriorem partem floris ALBAM: nisi munditia corporis; aut quid per interiorem, nisi virginalis mentis puritas figuratur?* Nihil porrò confert candor habitus, aut corporis exterior, nisi sit puritatis nitor interior, de quo ad Virgines, quas hic paucis alloquor, exstat illud Apostoli monitum: Virgo sancta sit, non solum *corpore*: sed & *spiritu*, & mente t; quam vel fœda cogitatio, deliberatè admissa, macula turpissimâ lethali noxâ inficere potest. Unde sanctus Gregorius in cap. 3. Cantic. *Qui pascitur inter LILIA*, sic ait: v *Quid per LILIA, nisi mundæ animæ designantur? quæ cum castitatis candorem retinent, per bonæ famæ opinionem, proximis quibusque bene olent. Inter LILIA sponsus ergo pascitur, quia animarum castitate delectatur, quæ & in se munditiam carnis conservant, & per nitidas cogitationes coram eo placent*; qui interior mentis candor, animique nitor, adeò necessarius est, ut Beatus Petrus Damiani jure perstringat illas in habitu, gestu, sermone, aspectu minus circumspectas filias, quæ de virginitate corporis gloriantur, sibique præfidentes, liberius evagantur: x *ubi sunt illæ* inquit, *quæ dicunt; ego sum virgo, ego sum virgo? Verbosæ, contentiosæ, suspectuosæ, veste compositæ, moribus dissipatæ. Ego sum virgo, nescio enim virum, ignoro conjugium. O virgo! quam felix esses, si quod habes in carne, servares in mente, custodires in actione! Quid enim prodest*

q Surius 23. Ian. vid Boll. r Martialis l. 8. Epig. 28.

s Bern. tract. de passione cap. 28. t 1. Cor. 7. v S Greg. in cant. cap. 3. x Damian. serm. 3. in nativ. B. V.

solitus

solius carnis integritatem servare, & malignorum spirituum stupris, mentis interiora corrumpere? Virgo carne, non animo, virginitatis præmio non potitur: Aliud quippe est tentationum fortiter illecebris contraire, aliud eisdem blandè irrepentibus etsi non corpore, mente tamen enerviter cedere. Talis cum Regio Propheta clamet: y *cor mundum crea in me Deus. Fiat cor meum immaculatum*, quod Sponso Virginum, qui pascitur inter Lilia, dignum.

Quale fuit illud, quod Ludovico XI. Galliarum Regi oblatum est; z qui cum prævalidas regni sui arces lustraret, & tandem Tornacum diverteret, effusa est urbs in occursum Regis, interque alia amoris, & venerationis testimonia, virginem obviam habuit, specie præcellentem, ac Regiâ pompâ stipatam, agglomerante ex ordine civium agmine. Hæsit Ludovicus in Virginem defixus: cui puella, semotâ pectorali fasciâ, protulit cor aureum, quo aperto *Lilium* promicabat; ac tum tandem sic Regem affata est: illibatum se suum virginitatis florem Regi Galliarum, cui *Lilium* regalis tessera, in perpetuum devovere Hujus unius virginis exemplo, nos omnes cor charitate aureum, virginitatis *Lilio*, quasi illibati amoris flore redimitum, Regi nostro offeramus. Hoc innuit S. Isidorus: a *Lilia* inquit, *lactei floris herba, unde & nuncupata quasi Lidia, cujus cum candor sit in foliis, auri tamen species intus effulget*: ut & cor nostrum virgineo candore niteat: & auro charitatis resplendeat. Quale sanctissimus hic *Patriarcha* Regi immortali dicavit, & consecravit.

§. II.

NORBERTUS, LILIUM CONVALLIUM *b, præ humilitate.*

Summus ille rerum omnium opifex Deus, in amoris cantico, se c *LILIUM CONVALLIUM* nuncupare non dubitavit, quia propter nos ab altissimo cœlorum Throno, in hanc infimam miseriarum vallem descendit: d *propter me*, inquit Origenes, *qui in valle eram, sponsus descendit in vallem, & fit LILIUM.* Illud quidem flores inter, excelso vertice supereminet, e *nec ullis florum excelsitas major*; sed ut nobis vivum humilitatis symbolum exhiberet, capite in terram prono reclinat, ut apis illa claravallensis, sermone melleo quem hinc suxit, exponit: f *flos LILII tam altus, tam candidus, semper reclinatur in terram. Quid nobis per hoc aliud, quam humilitas commendatur?* Nôsse vultis, quantum sese hoc Lilium convallium inclinârit? In paupere tugurio, in præsepi reclinatur, & pauperculis pastoribus manifestatur g *agnosce LILIUM ex candore, qui mox in ipso exortu floris, Pastoribus de nocte emicuit*, candidis pannis involutum. Idem argumentum prosequitur S. Bernardus. h LILIUM, inquit, non

y Psal. 50. & 118. z Pisc tom. 2. festo S. Iosephi. pag. 279. a S. Isid. lib. 17. cap. 9.

b c Cant. 2. d Orig. homil. 2. ex duabus. e Plin. l. 21. c. 7. f Bern. tract. de pass. cap. 29. g Bernard. serm. 58. in cant. h Idem serm. 47. in cant.

non collium, sed convallium: *cum se manibus Baptistæ servi, Dominus inclinaret*, sacrumque illum verticem, qui fulcit orbem, homini mortali subderet. i *Pulcherrimè etiam dicitur* LILIUM CONVALLIUM, *dum saturatus opprobriis*, in sublimi crucis stipite, *inclinato capite tradidit spiritum*. En Lilium, cui nulli *florum excelsitas major*, infima humilitate depressum.

Sed quid se Lilium vallium, & non vallis, cœlestis Sponsus indigitavit? si altissimam hic humilitatem indicare voluerit; suffecerit se Lilium vallis nuncupare. Audiendus hic Alanus, qui ait: *rectè dici Lilium convallium, quia perfecta humilitas fuit in Maria, & in humana Christi Natura* VERBI: *valles dicuntur, propter eminentiam humilitatis; & non solum valles, sed* CONVALLES, *ratione similitudinis*. Jam mundi Domina, cœli Regina, omnipotentis Dei Mater, qua major dignitas, & potestas excogitari non potest, eligitur, & se ancillam prædicat. Attonitus hic exclamat Bernardus; k *quæ est hæc tam sublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, insolescere gloria nescit? Mater Dei eligitur, & ancillam se nominat.* Tum subdit: *non magnum est, esse humilem in abjectione: magna prorsus, & rara virtus, humilitas honorata.* Quæ quo rarior, hoc præclarior, in divino illo viro NORBERTO enituit, quam jure omnes miramur, & veneramur, utinam & æmulemur.

l Erat Norbertus, fratre Heriberto Gennepii Comite, ex augusta *Salicorum* familiâ, è quibus quatuor, continuata serie Romanum Imperium tenuerê, videlicet Conradus Salicus, Henricus secundus, Henricus tertius, & Henricus quartus, nepotes, ac pronepotes; ex Matre verò Hadawigi, Guisios, ac Lotharingos Duces ostentabat. Accedebat aulæ favor, & gratia, tum Frederici Archiepiscopi Coloniensis, tum Henrici quarti Imperatoris etiam consanguinei, à quibus summa omnia sperare, & impetrare poterat, nisi sua se modestiæ virtute involvere, atque in humilitatis valle, pauperes Evangelizando, & cum humilibus sermocinando, hoc *Lilium convallium* latere maluisset. m Ibat ille pauperis habitu, nudis pedibus asperrima hyeme, per glaciem, & nives, non ad genua dumtaxat, sed umbilico tenus perreptans, ut ex Apostolica Gelasii Papæ jussione, sementem verbi Dei faceret, animasque Deo, ac oves perditas ad ovile Christi reduceret. Tanto divinæ charitatis æstu flagrans, ut eum nec frigoris asperitas, nec corporis inedia, nec virium die noctuque defatigatio, à cœpto retardaret. n Non sic tamen latere potuit, quin ad Illustrissimam Archiepiscopatus Cameracensis Infulam vocaretur, quam ipse non tam gemmis & auro, quam cura & solicitudine gravem, recusavit, tantoque honoris.

i Ambros. serm. 5. in psalm. 118.
k Bernardus. sermon. 4. super missus.

l In vita S. Norberti Authore D. Petro de Vsagenare. m Surius cap. 5. & 11.
n Ibidem.

ris oneri verticem quasi nòn ferendo parem, subduxit: ad instar LILII, o *quod languido semper collo, & non sufficienti capite oneri* Interim Burchardus, qui ad infulam illam venit, NORBERTO renuente, hanc ejus, dicamne demissionem animi, an celsitudinem, suspicere, & amare, & cum lacrymis commemorare solebat. p *Rara prorsus virtus humilitas honorata*! Rari rerum humanarum æqui æstimatores, qui honorem, onus reputent.

In hoc genere nihil illustrius, quam SS. Patris Urbani VII. testimonium, qui quoties amiculum è subtili telâ superindueret, alto pectore ingeminabat: *quis crederet, sub tam levi sindone, tantum ponderis delitescere?* reipsa etenim experiebatur, verissimum illud Senecæ: q *Est inter onus, & honorem, non tam allusio vocis, quam rei ipsius expressa veritas.* Sed parum hoc attendunt honoris candidati, ac gloriæ aucupes, qui ut ad dignitatum gradus efferantur, quantum studii, diligentiæ, solertiæ impenditur? Quam pretiosa potentioribus munera missitantur? Quot obsequiis, & infimis servitiis, gratia captatur? Aculeum hic jure exerit Doctor Mellifluus: r *O perversitas generis humani! ô abusio filiorum Adam! quia cum ascendere difficillimum sit; descendere autem facillimum, ipsi & leviter ascendunt, & difficilius descendunt; parati ad honores, & celsitudines graduum Ecclesiasticorum, ipsis etiam angelicis humeris formidandos*; cui oneri, tot magnæ animæ succubuerunt, & in æternum perierunt. Verè, & severè sapiens minatur: *judicium durissimum his, qui præsunt, fiet* ſ. Quod Laurentius Justinianus expendens, ait: t *Si quis pro seipso rationem reddere nequaquam sufficit, quantò minus pro se, sibique commissis?*

Hinc Pius V. vir piissimus, in pontificem electus, ad purpuram erubuit, fastigium fastidivit, & propè exanimis concidit. Causam rogatus, modestè respondit: v *cum essem Religiosus S. Dominici, optimè de salute mea sperabam: creatus Episcopus, cœpi de ea formidare: nunc verò electus Pontifex, fere cœpi desperare.* Rationem subdit: *quomodo enim ego Deo rationem tot millionum animarum, quot sunt in mundo, reddam, qui vix unius animæ meæ rationem reddere valeo?* his tamen non obstantibus, quot reperire est, qui dignitatibus inhiant? ad Infulas aspirant, purpuram ambiunt, ad tricoronides tiaras anhelant, ac tum se beatos in terris arbitrantur; parum recogitantes, quam hæc brevi deferenda, possessores suos immani miseriarum abysso involvant. x *Age ergo*, inquit Bernardus, *festina multiplicare præbendas: inde ad Archidiaconatum evola. Demum aspira ad Episcopatum, nec ibi quidem requiem habiturus, quoniam sic itur ad astra.* Hæc ubi ironicè insultavit, ita hominem, aculeata voce melleus Doctor perstringit, ac pungit: *quò progrederis miser? an ut ab altiori sit casus gravior? neq; enim sic paulatim decides, sed tanquam fulgur, in impetu*

o Plin. l. 21. c. 7. p Bern. cit. q Sen. de Brevit. vitæ. r Bernard. serm. 2 de ascen.

ſ Sap. 6. t B. Laur. Iustin. de instit. & reg. præl. c. 1. v Corn. à lap. in cap. 12. Lucæ. x Bern. in declamat. ecce nos.

vehe-

vehementi, quasi alter satanas subito dejicieris; ut fulgur disrupto nubis sinu, in terras dissilit, sic illi scissa tandem, disruptaque corporis nube, in ima terræ, in abyssum inferni præcipites descendunt, nihilque mortalium oculis, nisi inanem fulgoris, ac fulguris imaginem relinquunt. Quod diabolicum ambitionis virium, potissimum in iis S Doctor execratur, qui vilitatis, ac paupertatis pristinæ obliti, in Clero, in claustro lucere, ac clarescere incipiunt, nequeunt lucem, ac splendorem suum, humilitatis sipario obvelare: y *videas* inquit, *plerosque de ignobilibus nobiles, de pauperibus divites factos, subito intumescere: pristinæ oblivisci abjectionis, genus quoque suum erubescere, & infimos dedignari parentes.*

Estque experientia nimis compertum, eos potissimum, qui è plebe, è mendicabulo, & quasi è stercore erecti sunt, ambitionis œstro potentius incitari, dignitates, & titulos ardentius expetere: quas illustri sanguine heroes, & majorum stemmate, excelso animo infra se ducunt, nec tam lucere, quam latere gestiunt, soli Deo conspicui.

Ut lilio candorem suum, vigorem, odorem, etiam brumali tempore conserves, ea solum industria opus est, quod experimento didici, ut mundo vitro, intra puteum, aut terram recondita asserventur, ne ab aëre, aut solis æstu alterentur. Id apud Romanos olim in usu fuisse, Martialis tradit:

z *Condita sic puro numerantur LILIA vitro.*

y Bern. serm. 4. super miss. z Mart. l. 4. Ep. 22.

Raderus hic astruit, veteres liliis delectatos, ea solere vitreis vasis recondere, ne facile ab *aere corrumperentur*, ut colligere est ex illo Ovid. 4. Metam. *ut liquidis translucet aquis, vel eburnea si quis signa tegat claro vel candida LILIA vitro.*

Talis exstitit *PRÆMONSTRATENSIS Ordinis* sidus eximium, *a S. Gerlacus*, qui nobili stemmate oriundus, inopinato conjugis suæ fato, tribunitiâ dignitate positâ, ac sæculo spreto, cilicio ac loricâ sub candido habitu, dies noctesque indutus, postquam septennium se ad porcos pascendos abjecisset, pro cellâ veternosam quercum ad annos quatuordecim inhabitavit, donec ultimum creatori redderet spiritum. Sic *b S. Hilbertus*, ex potente milite sæculi, humillimus sub candido vexillo miles Christi exstitit. Erit aliquando cum hoc lilium convallium germinabit, & florebit in æternum ante Dominum: *c erit namque cum omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & tunc candor illæ vitæ æternæ, LILIUM planè non collium, sed convallium*, cùm hisce *apparebit*.

Jam securus delitescebat NORBERTUS, *d* cum omnium ignarus, ad sedem Archiepiscopalem populi, clerique manibus rapitur, nullo deliberandi spatio, aut effugiendi aditu relicto; nec contra vim *se homo debilis defendere poterat*. Deducitur ergo homo Dei, nudis pedibus, pannosus,

a In officio S. Gerlaci à Raym. Cuquio concinnato. b Beyerlinck. theat. R. pag. 184. c Bern. serm. 47. in cant. d Surius c. 40.

squallidus,

squallidus, pallidus, mendicum indutus, sub gravi onere, quod vertici imminebat, altè ingemiscens.

Is nimirum magnorum virorum genius est, ad dignitates rapi, trahi, non convolare. Talis ævo suo extitit Ambrosius, qui cum è latebris in solem protraheretur, fugam nec quicquam circumspiciens, non voce solum, sed animo, omnique nisu *nolens Episcopari*, verissime de se dixit: e *quam resistebam ne ordinarer! postremo cum cogerer, saltem ordinatio protelaretur*. Norant hi, quam locus hic terribilis, & quam pronus ab alto lapsus, quod Bernardus, in summo Ecclesiæ fastigio consistentem, admonere non veritus, ait, f *ascendisti in altum, noli altum sapere sed time; ne forte contingat miserabilem illam emittere vocem; à facie iræ, & indignationis tuæ, elevans allisisti me. Altiorem quippe locum sortitus es, sed non tutiorem. Terribilis prorsus, terribilis est locus iste.*

Sed quam paucis hoc videtur? quam rara, *languido* præ humilitate, ad honores, ac dignitates *collo*, ejusmodi LILIA CONVALLIUM. Quæ plures mortalium æmularentur, si sublimia, quæ in Cœlis humiles manent, præmia, attenta mente expenderent.

Convalles, meritò humiles nuncupantur, quos gloriæ lilium coronat: g sponsus etenim, qui *pascitur inter lilia, addit se*, LILIVM CONVALLIUM, *id est* HVMILIVM CORONAM: *specialem gloriam futuræ exaltationis ipsorum, hujus eminentia floris designans*; qua omnes candidissimi, hujus ord.nis, clientes coronantur, ut idem doctor prosequitur: h *Justus germinabit sicut* LILIVM *quis justus nisi humilis? Justus humilis, justus convallis est. Et si humiles inventi fuerimus, germinabimus & nos sicut* LILIVM, *& florebimus in æternum ante Dominum. An non verè, vel tunc maximè se* LILIVM CONVALLIVM *comprobabit, cum reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ? non ait corpus nostrum, sed corpus humilitatis nostræ, ut hujus lilii miro, & sempiterno candore, solos significet humiles illustrandos.*

Hæc inter candidissima lilia eritis & vos, genuinæ tanti parentis filiæ, & dilectæ Christi sponsæ, *Religiosissima Norbertina*, si ejus humilitatem sectari studueritis, ad quod illud aureum Divi Ambrosii monitum exstimulare poterit: i *audi virgo, quid dicat* LILIVM CONVALLIVM, *id est humilium & mitium. Esto ergo mitis & humilis, ut in te, tanquam* LILIVM, *germinet Christus.* Quot sacras Ordinis hujus candidissimi parthenones recolo, tot hortos conclusos, hisce liliis convallium condecoratos reperio, quæ *florebunt in æternum ante Dominum.*

e Amb. l. 5. Epist. 25. f Bern. Epist. 237. ad Eugen. g Idem.

h Bern serm. 47. in cant. i Amb. de instit virg c. 15.

§ III.

§. III.

SANCTUS NORBERTUS LILIUM *inter adversitatis spinas illæsum.*

ACutè sensit, qui mundum hunc universum, horrido vepreto, aut rubo spinis undique hispido, & aculeato comparavit. Cujus sententiæ fuisse videtur Doctor Mellifluus, qui illud cantic. *sicut LILIUM inter spinas &c.* sic suavissime exponit: k *plenus est mundus spinis, in terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt: versari in his, & minimè lædi, divinæ potentia est, non virtutis tuæ.* Lilium inter spinas NORBERTUS, inter aulæ delicias, & inter carnis illecebras, quia l *spinæ juxta te, sunt carnales voluptates*, quæ stimulis, & aculeis, spinarum instar, castimoniam non raro vulnerant: *lilium* inter spinas NORBERTUS, in affluentia opû, ac divitiarum. m *LILIUM in medio spinarum*, inquit Ambrosius, *inter solicitudines hujus sæculi, quæ mentem hominis animumque compungunt. Lilium* inter spinas NORBERTUS, n in *medio nationis pravæ, & perversæ.* Numquid lilium inter spinas NORBERTUS; dum inter hostium acies, hastas inter, nudosque mucrones, ipsamque cruentæ mortis imaginem, quæ illi non semel in oculis fuit, vel à tumultuante plebecula, vel ab immisso ad cædem sicario, vel etiam ab equitatu, in eum feroce manu concitato stetit, floruit, caputque extulit?

k Bern. in cant. serm. 48. l Hugo Card. in cant. c. 2. v. 2 m Amb. serm. 5. in psal. 118. n Hugo cit.

B. Mariæ ædem cum suis occupârat vir sanctus, in eam authoritate regiâ simul & pontificiâ inductus, sed aculeatæ invidentium spinæ eum undique cinxerunt: o plebecula furens in eum incurrit, non animis magis ferocientibus, quam armis: quid hic magnus præsul? an subducat sese? an latebras quærat? an fugâ sibi consulat? poterat enimverò justo timori cedere, atque concitatis in eo tumultu plebeiorum animis concedere; sed obviam procedit, ingerit se inter tumultuantium cuneos, quos sic libera voce compellat: *ecce me, ecce pectus, ecce obvium ferro caput, illud unicum peto, parcite cæteris, sinite hos abire.* Hac voce, ceu tonitru, perculsa pars una popelli mitescit, atque ad S. Præsulis pedes sese abjicit, pars altera Furiis agitur, & in cædes proruit; atque ex hac unus aliquis cubicularium illius, nudato ense ferit, & vulnerat: quod ut vidit pius parens, nec quidquam obstantibus ministris aliisque, in confertam turbam irruit, certus potius mori, quam suos destituere. Quæ sanctissimi Pontificis constantia, sicarii illius animum adeò non flexit, nec fregit, ut in ferrum, in vulnus præcipitem egerit: ausus enim impio, immanique nisu, ense adhuc cruento, in humero ferire. Sed ô Miraculum! ô prodigium divinæ protectionis! resiliit ferrum, ac si in adamantem, aut incudem incidisset, eoque sanguine, quo jam tinctum erat, Episcopalis mitræ fimbrias infecit, quæ eam maculam etiam ad annos retinuerunt, veluti testes oblati pro Dei causa, tam cari Ca-

o Hugo cit.

pitis,

pitis, ac Sanguinis. Atque in his omnibus superabat, propter eum qui sese è cruce NORBERTO exhibuerat, sacrum verticem spinis, manus, & pedes clavis, latus lanceâ perfossum, totumque corpus saucium ostentans. Quod spectaculum, & hunc imitatorem Christi, ad injurias omnes subeundas, animavit, dum illud D. Ambrosii numquam non animo obversaretur: p *Christus erat LILIUM in medio spinarum, quando erat in medio Iudæorum.*

Sacer ille Dominicæ cœnæ dies agebatur, cum ad virum Dei, communem parentem, emissus est sicarius, & hoc quidem ementita specie, vultuque pœnitentis, qui dum ausu sacrilego, vocem ad aures sanctissimi Antistitis emitteret, ferrum quoque lateri infigeret. At NORBERTUS divinitus edoctus, nefarium parricidam propius accedentem consistere jubet, ferrumque sub pallio, quo obvolutus erat, detexit, simulque auctores ex intimis familiaribus suis meditatæ cædis agnovit. Quid in hos, illumque NORBERTUS? q *hilari facie, & vultu sereno* ad confertam, quæ affluxerat, turbam: quid miramini, si hostis antiquus in membris Christi, opus suum exercere nititur, quod in hac sacratissima nocte, in capite nostro Jesu Christo non timuit efficere? tum exæstuanti charitatis ardore, in hæc flagrantia cordis desideria patiendi pro Christo erupit: *O quam felix esset, qui in aliqua hujus diei hora non ab inimicis, sed etiam ab amicis* (quos in necem suam conspirare audierat) *traderetur. Hæc est dies, qua desperatis misericordia, peccantibus venia, mortuis redditur vita.* Unde & ipse inimicis suis misericordiam, veniam, & vitam libens, ejus amore donavit, qui se inter hostium sicas, & mucrones, velut *lilium inter spinas* illæsum servarat: nam ut acutè eminentissimus Doctor Hugo Cardinalis, exponens illud: *sicut lilium inter spinas*, ait: r *spinæ circa te sunt falsi fratres, & perversi*, ac subdoli amici, qui mel in ore, sub cingulo novaculam gestant.

Godefridum Westphaliæ Comitem, & Deo, & Ordini suo adjunxerat, candidumque hoc lilium, è mundi spineto, in religionis suæ viridarium transtulerat NORBERTUS. Hinc invidia, hinc iræ truces, hinc truculentæ minæ Friderici comitis, illi affinis: hinc etiam meditata cædes, & cruenta mors, ad quam inferendam non semel advolavit, cum aliquot equitum armis, ut NORBERTUM caperet, atque è furca, ut ajebat, suspenderent. Indignabatur siquidem omnes possessiones Godefridi, ejusque castrum Capenbergense, huic Ordini cessisse, adeò ut omnibus Religiosis illud incolentibus, mortem, ni excederent, interminaretur. At brevi ille, divino numine sic disponente, s *interiit, & reddidit simul finem malitiæ, & vitæ.* Fidelissimum verò servum suum Dominus, ad sui numinis gloriam, & gregis sui tutelam servavit: ut sermone lacte & melle manante Bern. t *Custodit Dominus* omnes

p S. Amb. de institut. virg. cap. 14.
q Surius. in vita.

r Hugo in cant. cap. 2. v. 1. s Surius. t Bernardus in cant. serm 48.

omnes diligentes se, sicut LILIVM inter spinas Non mediocris titulus profectò virtutis, inter pravos vivere bonum, & inter malignantes, innocentiæ retinere candorem, & morum lenitatem · magis autem, si his qui oderunt pacem, pacificum, & amicum ipsis te exhibeas inimicis. Tum perappofite fubjungit: *id planè tibi similitudinem datam de LILIO, jure quodam proprietatis specialiter vendicabit; quod ipsas utique pungentes se spinas, candore proprio illustrare, & venustare non cessat.*

Quod quam præftanter divinus patriarcha NORBERTVS affecutus fit, paucis docebo. Dicebat è pulpito, nec tam verba fundebat quam fulmina, nec in fæculares dumtaxat, fed & in Ecclefiafticos licentioris vitæ, vehementius detonabat: v cum ecce Clericus unus aliquis, ut genere ignobilis, fic & vitâ, ac moribus infamis, divinum illum Ecclefiaftem variis injuriis, & fannis procaciter impetebat, propiusque accedens, faciem dicentis fœdè confpuit, attonitâ, imò & fremente concione tota, at NORBERTVS iram continere, & fimul etiam vocem; tum modefte faciem extergere, tum etiam tanto fceleri illacrymari, numenque pro reo precari, veniamque expofcere, quod excelfi fuit animi, imo cœleftis, & quodammodo divini.

Inter eos, qui fpiritu Dei aguntur, & eos qui carne: inter filios Dei, & hujus fæculi, hoc intereft, quod illi in magnis ducant injurias tolerare, imo & donare etiam ultro; contra verò hi, excutere, imo ferro, & fanguine, vita corporis & animæ vindicare, in excelfis reponunt. Aliter fenfit optimus morum Magifter, gentilis Seneca: quem utinam Chriftiani, fidem filii Dei profeffi obaudirent! x *pusilli hominis, & miseri est*, inquit, *repetere mordentem; mures, & formicæ, si manum admoveris, ora convertunt. Imbecillia se lædi putant, si tanguntur.* Generofus equus, latratus catellorum inadvertenter tranfit, & infra fe ducit: y *proprium est magnitudinis veræ, non se sentire percussum. Sic immanis fera, ad latratum canum, lenta respexit*; à brutis animantibus, homines ad humana, & moralia deducit, nec quidquam injuriarum commovere, aut laceffere magnanimum, gentilis Chriftianè edocet: z nam fi puer eft, ætati donetur, nefcit an peccet. Mulier eft, errat: malus eft, noli imitari, ne duo mali fitis: *puerum ætas excuset, fœminam sexus, extraneum libertas, domesticum familiaritas: nunc primum offendit? cogitemus quamdiu placuerit. Sæpe & alias offendit? feramus quod diu tulimus. Amicus est? fecit quod noluit. Inimicus est? fecit quod debuit.*

Rationes has folidiffimis exemplis confirmat, è quibus unum adduxiffe fufficiat: a *contumeliam tibi fecit aliquis? numquid majorem quam Diogeni Philosopho Stoico? cui de ira cum maximè disserenti, adolescens protervus inspuit. Tulit hoc ille leniter, ac sapienter Non quidem inquit irascor, sed dubito an irasci oporteat* b. Quo in genere, & Cato laudatur ibidem. Atque hoc, dicta fua, concludit argumento: *ultio, doloris*

v Surius.

x Sen. lib. 2. de ira: c. 34. y lib. 3. de ira cap. 25. z lib. 3. de ira cap. 24. a c. 38. b Seneca de ira l. 3. c. 5.

doloris confessio est; non est magnus animus, quem incurvat injuria Hæc è stoa sua Ethnicus Philosophus.

Alius altioris philosophiæ Magister NORBERTUS exstitit, cujus exemplum, è societate nostra Joannem Fernandez æmulatum audio; c *certa feram certis auctoribus.* d Vbi magnus Indiarum Apostolus Xaverius, cum sociis suis jam menses aliquot crudum, aridumque novale tractasset, ac nullo dum fructu Divini verbi semina projecisset; tandem è proscisso, ac sæpius iterato solo, Christianæ fidei germen emicuit. Germinis ejus origo fuit ejusmodi: concionanti, ut solebat, in publica via patri Joanni Fernandez, præteriens Japon unus aliquis, cæteris petulantior, attracta præpingui saliva, repente in mediam inspuit faciem. Ille sine perturbatione, sputo seu nube deterfa, sereno animo, vultuque (atque in eo etiam NORBERTO similis) ne verbo quidem reddito, cœptam orationem eodem prorsus tenore prosequitur. Id contemplatus ex auditoribus quidam, haud imperitus rerum æstimator, cœpit cogitare apud se: profectò nobilissimum, atque adeo divinum Philosophiæ genus esse, quod homines ad tantam æquitatem animi, constantiamque perduceret. Dimissa dein concione, domum ad Fernandez venit, præcipua Christianæ fidei capita, legesque probe cognoscit, ac primus omnium Amangusianorum, sacro fonte renascitur. Hunc deinceps divino impulsu imitati, quorum ad quingentos brevi pervenit numerus, nunc in messem ingentem, uno hoc excelsi animi, injuriam contemnentis opere, excrevit.

Erat Joannes Fernandez homo communis, omnibus barbaris ignotus, nullo eximiæ sanctitatis testimonio etiamnum celebris; NORBERTVS verò candidæ legionis ductor, celeberrimi Ordinis Patriarcha sanctissimus, Archiepiscopali dignitate venerandus, vitæ sanctimoniâ, divinisque prodigiis clarissimus, cum ex ore procaci infamem nebulam serena fronte excepisset, quos non animorum motus, quam sui admirationem, & venerationem conciverit, quis assequatur? *in hoc filium* Dei æmulatus, e *qui non avertit faciem suam ab increpantibus, & conspuentibus in se.* Hoc etenim modestiæ exemplo, eum sanctitatis apicem consecutus est, ut filius Dei habitus, & nuncupatus, ipsam prope divinitatem adeptus fuerit. Honorificum plane & vere divinum, hoc nomen filiorum DEI.

Nam f *si filii, & heredes*: nihilque charius habent parentes, quam filios, qui ab amore parentum nomen sortiuntur, omnium possessionum, facultatum, dignitatum heredes transcribere. Hæc omnia longe præ terrenis, & perituris, ab æterno patre NORBERTVS meruit obtinere, dum injurias, opprobria, necem intentantibus, benevolum se, ac beneficum exhibendo, inter filios Dei adscriptus est ipso increato filio Dei contestante: g *diligite*

c Tibul. l. 4. d Maffeius. hist. ind. l. 4 hist. soc. l. 11. n. 104.

e Isa. 50. 6. f Rom. 8. Salmeron. tom. 5. tr. 21. g Matth. 5. v. 44.

omnes diligentes se, sicut LILIVM inter spinas. Non mediocris titulus profecto virtutis, inter pravos vivere bonum, & inter malignantes, innocentiæ retinere candorem, & morum lenitatem: magis autem, si his qui oderunt pacem, pacificum, & amicum ipsis te exhibeas inimicis. Tum perappofite subjungit: *id planè tibi similitudinem datam de LILIO, jure quodam proprietatis specialiter vendicabit; quod ipsas utique pungentes se spinas, candore proprio illustrare, & venustare non cessat.*

Quod quam præstanter divinus patriarcha NORBERTVS assecutus sit, pau cis docebo. Dicebat è pulpito, nec tam verba fundebat quam fulmina, nec in sæculares dumtaxat, sed & in Ecclesiasticos licentioris vitæ, vehementius detonabat: v cum ecce Clericus unus aliquis, ut genere ignobilis, sic & vitâ, ac moribus infamis, divinum illum Ecclesiastem variis injuriis, & sannis procaciter impetebat, propiusque accedens, faciem dicentis fœdè conspuit, attonitâ, imò & fremente concione tota, at NORBERTVS iram continere, & simul etiam vocem; tum modeste faciem extergere, tum etiam tanto sceleri illacrymari, numenque pro reo precari, veniamque exposcere, quod excelsi fuit animi, imo cœlestis, & quodammodo divini.

Inter eos, qui spiritu Dei aguntur, & eos qui carne: inter filios Dei, & hujus sæculi, hoc interest, quod illi in magnis ducant injurias tolerare, imo & donare etiam ultro; contra verò hi, excutere, imo ferro, & sanguine, vita corporis & animæ vindicare, in excelsis reponunt. Aliter sensit optimus morum Magister, gentilis Seneca: quem utinam Christiani, fidem filii Dei professi obaudirent! x *pusilli hominis, & miseri est*, inquit, *repetere mordentem; mures, & formicæ, si manum admoveris, ora convertunt. Imbecillia se lædi putant, si tanguntur.* Generosus equus, latratus catellorum inadvertenter transit, & infra se ducit: y *proprium est magnitudinis veræ, non se sentire percussum. Sic immanis fera, ad latratum canum, lenta respexit*; à brutis animantibus, homines ad humana, & moralia deducit, nec quidquam injuriarum commovere, aut lacessere magnanimum, gentilis Christianè edocet: z nam si puer est, ætati donetur, nescit an peccet. Mulier est, errat: malus est, noli imitari, ne duo mali sitis: *puerum ætas excuset, fœminam sexus, extraneum libertas, domesticum familiaritas: nunc primum offendit? cogitemus quamdiu placuerit. Sæpe & alias offendit? feramus quod diu tulimus. Amicus est? fecit quod noluit. Inimicus est? fecit quod debuit.*

Rationes has solidissimis exemplis confirmat, è quibus unum adduxisse sufficiat: a *contumeliam tibi fecit aliquis? numquid majorem quam Diogeni Philosopho Stoico? cui de ira cum maximè disserenti, adolescens protervus inspuit. Tulit hoc ille leniter, ac sapienter. Non quidem inquit irascor, sed dubito an irasci oporteat* b. Quo in genere, & Cato laudatur ibidem. Atque hoc, dicta sua, concludit argumento: *ultio, doloris*

v Surius.

x Sen. lib. 2. de ira: c. 34. y lib. 3. de ira cap. 25. z lib. 3. de ira cap. 24. a c. 38. b Seneca de ira, l. 3. c. 5.

doloris confessio est; *non est magnus animus, quem incurvat injuria* Hæc è stoa sua Ethnicus Philosophus.

Altius altioris philosophiæ Magister NORBERTUS exstitit, cujus exemplum, è societate nostra Joannem Fernandez æmulatum audio; c *certa feram certis auctoribus*. d Vbi magnus Indiarum Apostolus Xaverius, cum sociis suis jam menses aliquot crudum, aridumque novale tractasset, ac nullo dum fructu Divini verbi semina projecisset; tandem è proscisso, ac sæpius iterato solo, Christianæ fidei germen emicuit. Germinis ejus origo fuit ejusmodi: concionanti, ut solebat, in publica via patri Joanni Fernandez, præteriens Japon unus aliquis, cæteris petulantior, attracta præpingui saliva, repente in mediam inspuit faciem. Ille sine perturbatione, sputo seu nube detersa, sereno animo, vultuque (atque in eo etiam NORBERTO similis) ne verbo quidem reddito, cœptam orationem eodem prorsus tenore prosequitur. Id contemplatus ex auditoribus quidam, haud imperitus rerum æstimator, cœpit cogitare apud se: profectò nobilissimum, atque adeo divinum Philosophiæ genus esse, quod homines ad tantam æquitatem animi, constantiamque perduceret. Dimissa dein concione, domum ad Fernandez venit, præcipua Christianæ fidei capita, legesque probe cognoscit, ac primus omnium Amangusianorum, sacro fonte renascitur. Hunc deinceps divino impulsu imitati, quorum ad quingentos brevi pervenit numerus, nunc in messem ingentem, uno hoc excelsi animi, injuriam contemnentis opere, excrevit.

Erat Joannes Fernandez homo communis, omnibus barbaris ignotus, nullo eximiæ sanctitatis testimonio etiamnum celebris; NORBERTVS verò candidæ legionis ductor, celeberrimi Ordinis Patriarcha sanctissimus, Archiepiscopali dignitate venerandus, vitæ sanctimoniâ, divinisque prodigiis clarissimus, cum ex ore procaci infamem nebulam serena fronte excepisset, quos non animorum motus, quam sui admirationem, & venerationem conciverit, quis assequatur? *in hoc filium* Dei æmulatus, e *qui non avertit faciem suam ab increpantibus, & conspuentibus in se*. Hoc etenim modestiæ exemplo, eum sanctitatis apicem consecutus est, ut filius Dei habitus, & nuncupatus, ipsam prope divinitatem adeptus fuerit. Honorificum plane & vere divinum, hoc nomen filiorum DEI.

Nam f *si filii, & heredes*: nihilque charius habent parentes, quam filios, qui ab amore parentum nomen sortiuntur, omnium possessionum, facultatum, dignitatum heredes transcribere. Hæc omnia longe præ terrenis, & perituris, ab æterno patre NORBERTVS meruit obtinere, dum injurias, opprobria, necem intentantibus, benevolum se, ac beneficum exhibendo, inter filios Dei adscriptus est ipso increato filio Dei contestante: g *diligite inimicos*

c Tibul. l. 4. d Maffeius. hist. ind. l. 4 hist. soc. l. 11. n 104.

e Isa. 50. 6. f Rom. 8. Salmeron. tom. 5. tr. 21. g Matth. 5. v. 44.

inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, ut sitis filii Patris, vestri: hi etenim, ut exponit Greg. Nazianzenus, h *soli in ordine salvandorum, filii appellantur.*

Reperire est nonnullos, in pauperes profusos, in oratione prolixos, in jejuniis assiduos, non temulentos, non adulteros, non turpis lucri cupidos; ex albo tamen filiorum Dei expungendi sunt, quod nescio quam illatam olim injuriam, amaro animo fovere pergant: nec ullum habet amicum in cœlis inter omnes filios Dei, qui unum hostem execratur in terris.

Usuvenit hic, quod de Alexandro Magno, celeberrimus historicus, quintus Curtius commemorat: i varios ex variis, & longe dissitis orbis partibus Oratores convenisse, qui coram Rege Philippo super virtute ejus bellica, præclaris facinoribus, innumeris de hoste reportatis victoriis disertissimè perorarent. Post longam tandem laudum, rerumque ab eo gestarum seriem; hunc omnes Epilogum subjunxerunt: *Tu Philippi es filius*, Regis potentissimi, prudentissimi, clementissimi; atque hoc uno eoque maximè nervoso compendio, omnia complexi videbantur. Haud aliter Redemptor noster, ut amicos suos, præ cæteris electos & sublimissimè evectos ostenderet, missa omni laudandi, ac prolixa exornandi facundia, eo quo nullus dignior, titulo insignire placuit, dum dixit: k *ut sitis filii patris vestri, qui in cœlis est.* Quid hoc? amando inimicum, filii non Principis, aut Regis; sed filii Dei, filii altissimi nominamur, & sumus. *Cui Angelorum*, quærit Doctor gentium, *aliquando dixit, filius meus es tu?* quod expendens Antiochenus præsul exclamat: l *qualis putas sit actus dilectionis inimicorum, cum filiationis divinæ titulo remuneretur? diligite ergo inimicos vestros, ut sitis filii Patris vestri, qui in Cœlis est.* Hoc ne cui fortasse mirum videatur, juvat ipsius Augustini, eoque maximè luculento, confirmare testimonio, dum hominem hostis sui amantem, ipsi Deo conferre non dubitavit, dicens: m *qui ergo bene vult suo inimico, Deo similis est.*

Ita Jacob, ubi Esau ponentem odia, & missa omni amaritudine sibi obvium habuit, eum non ut hominem, sed ut Deum admiratus est: n *sic enim vidi faciem tuam, quasi viderem vultum Dei.* Ubi Glossa subjungit: *homo qui remittit, quasi alter Deus est*; unde in hunc locum Chrysostomus, auream illam posteris transcripsit sententiam: o *nihil facit hominem ita Deo similem, sicut inimicis esse placabilem*; & alibi expressius: *non ulcisci, Deo facit æqualem.* Quæ cum in sanctissimo hoc Patriarcha, per omnem vitam, eminentiori quadam ratione excelluerint, *eum Deo æqualem* esse, quis diffitebitur? Idque ne temere astruere videar, non me, sed Gregorium Theologum, Nazianzi Antistitem audite: p *extremum*, inquit, *est punctum virtutis, si quis dimittat debitoribus suis: eumque non amplius intra terminos naturæ*

h Greg. Naz. orat. 13. i Curtius. k Matt. 5.

l Chrysost. hom. 13. in cap. 5. Matt. m Aug in psal. 70. n Gen. 33. v. 10. o Chrysost. in Gen. c. 33. & hom. 8. in Matt. 5. p Greg. Naz. in orat. Dom. dimitte nobis debita nostra.

humana conspici, sed ipsi Deo per virtutem assimilari, ut alius ipse Deus esse videatur; dum facit ea, quæ Dei solius est facere. Debitorum enim remissio, proprium ac peculiare Dei munus, & officium est. Ubi illud expendas velim, injurias remittere *extremum esse virtutis punctum*, ultra quod procedat nemo. Deinde qui hoc fecerit, *jam non amplius intra terminos naturæ humanæ conspici*; sed hac superiorem evadere, *ipsique Deo assimilari*; non quidem per naturam sed *per virtutem*, quæ scilicet Deo propria est, & singularis. Denique, *quod alius ipse ille Deus videatur; & hoc*, ut *quia facit ea, quæ Dei sunt, & quidem solius.* In hoc albo filiorum Dei, vos quoque *venerandi Domini Canonici D. NORBERTI FILII*, conscripti estis, qui & potentum minas, invidorum calumnias, hostium injurias, qui vel ipsa Ordinis fundamenta, super petram, qui Christus est, solidata, evertere conati sunt, tranquillo animo, & renidenti vultu (parenti vestro similes) videtis, & ridetis. Candidissimus Ordo vester, undique adversitatum fluctibus, ac procellis impetitus, jure sibi Symbolum q Principis Italiæ assumpserit, cristam struthionis candidam, galeæ impositam, ventorum turbine agitatam, hac ingeniosa Epigraphe adjecta: *vi nulla invertitur Ordo.* r NORBERTUS cùm Ecclesia Steinveldensis magnis adversitatibus quateretur, & solum ei remedium esset à Domino expetendum, Christi Virgo Elisabetha (quæ propter spirituales amicos, quos in eadem Ecclesia habebat, ipsam tanquam propriam diligebat) cœpit sibi Ecclesiæ perturbatæ causam assumere, & nocte ac die à precibus, & lacrymis non cessare. Experta loquor; fuit talis Virginis Christi consuetudo, ut quotiescumque pro causa aliqua Domino supplicare cœpisset, nequaquam ab inceptis laboribus temperaret, donec certam à Domino consolationem recipere mereretur. Instanti itaque precibus, & lacrymarum fluminibus, januam mitissimi cordis Domini, valido clamore pulsanti, adstitit ei ipse mœrentium consolator, & sua præsentia, & dulci alloquio suam est consolatus ancillam: quid, inquit, pro Ecclesia Steinveldensi clamas ad me? an putas me illius oblitam? certissimè scito, jam in Ecclesia *lilium* germinare, quod teipsam dignitate præcellet: & quamdiu illud fuerit in ea Ecclesia, non poterit deperire. Si quis dubitet, quem hoc *Lilium* significet, studeat florem lilii, & testimonium Angelicum comparare. Requisitus enim de meritis ejus à dicta Dei famula, Angelus respondit: nullus ei in Ecclesia similis est: præfertur lilium omnibus floribus, præsertim omnibus fratribus, Iosephus, antea Hermanus dictus, quem annulo donatum, Dei mater Iosephum nuncupans, in sponsum adlegit, dotemque in manus, omnes cœli delicias, filium dedit. Et si eas, quas præostendimus, virtutes velis in lilio intueri, fuit non solum *lilium convallium* per humilitatem, sed fuit & *lilium inter spinas* per patientiam, *lilium agri*

q Typótius in Symb. r Chrysost. Van der stere in vita B. Hermani seu Ioseph. ordinis præmonst. c. 44.

per charitatem, omnibus se communicantem; fuit lilium candidissimum per castitatis excellentiam, & ut omne dubium absolvamus, Dominus per miraculorum frequentiam, quod eum lilium hoc appellaverit, multipliciter, mirabiliter, & misericorditer jam ostendit: magnificavit enim eum non solum super omnes fratres suos, sed etiam super ancillam suam, virginem pretiosam, cui ista prædixerat, & in universos fines terræ sui lilii diffudit odorem, atque Ecclesiam suam suo patrocinio, Christi, virginisque præsidio, contra omnes insultus hostium tutatus est. Denique NORBERTUS fuit lilium inter spinas, dum inter Dæmonum technas, insidias, præstigias, nunc ursi, nunc bufonis, nunc lupi, nunc cerberi trifaucis specie, se, suosque infestantis, intrepidus & inconcussus stetit. In quem vir sanctus, mirum exercuit Imperium. *f* Oves in agris pascebat puer, & quidem solus, etiam fido ovium custode, cane destitutus. Hinc anxius: quid me fiet, inquit, quid ovibus, si incurrat lupus? cui pio joco responsum: lupo præcipe, & hoc Magistri tui NORBERTI nomine, jussuque, ne ovem auferat. Paruit puer, incurrit in gregem lupus, ovem abripit, & fugit; cui confestim puer, siste prædo, *siste raptor, & ovem redde*; paret lupus, cursum sistit, ovemque ponit: quodque insolens, & inauditum, absente puero, ceu pastore, fit ipse lupus custos ovium fidelissimus, ut quod alter ironicè, nos verè dicere possimus: t *ô præclarum custodem ovium lupum!* Hæc ut insolita admiramur, cum interim quæ vir Apostolicus *animabus* contulit, longè sint illustriora, quas ex tartarei lupi unguibus, è faucibus orci eripuit, dum è corporibus malignos genios expulit, dum à pravis sociis, ipsius Satanæ administris, atque à perversis Orthodoxæ fidei hostibus revocavit. Denique fuit lilium inter spinas, dum inter infestos Ecclesiæ hostes, & perversissimos Hæreticos, mille sannis, & opprobriis, velut spinis & aculeis compunctus, versatus est. Non possum, quin cum mellifluo Doctore hic exclamem: v *ô candens LILIUM! ô tener, & delicate flos? increduli, & subversores sunt tecum. Vide quomodo cautè ambules inter spinas.* x Difficillimis Ecclesiæ temporibus, quando Sacramentariorum, & Adamitarum hæresis passim increbuerat, novum hunc Alcidem, misericordiarum Pater excitavit, qui novos milites in campum educeret, hostem imminentem, gladio spiritus profligaret, ac opere & sermone se potentem exhiberet. Ea quippe tempestate Germania inferior, & superior ardebat sacrilegis Sacramentariorum flammis: itaque lolium omnia latè occuparat, ut vix pauci Catholici in semen relicti viderentur. Erat in Brabantia infame totius Provinciæ bustum Tanchelinus, Adamitam, & Sacramentariam hæresim impius hæresiarcha professus, eam etiam vi armorum propagabat, & Christi gregem lupus rapax invadebat. Benedictus Deus, qui pro sua semper pervigili, in Ec-

f In vita, c. 37. t Cicero in aut.

v Bern. serm. 48. in cant. x Beyerlinck. theat. R. pag. 193.

clesiæ bonum excubante providentiâ, adversus singularem ferum, & cœnosissimum porcum, Tanchelinum dico, tantum & tam potens præsidium, in tempore opportuno submisit.

Sapienter Gregorius Nyssenus observat, y in more positum esse Deo, venenis alexipharmaca providere. Ex eo more, cum monstrum illud hominis, & verè porcinum harę excrementum, invecturum esset in Ecclesiam sordes, quantas vix ullus priscorum Borbonitarum tentarat inducere, cœlibatus Sacri conculcationem, jejuniorum omnium exilium, continentiæ Religiosæ, omnisque sexus proscriptionem, macerationum quarumcumque ablegationem. Econtrario autem carnis curam in desideriis, esculentorum, & potulentorum lautitiam, libidinum non secus ac ciborum prætensam necessitatem, qua nulli fas sit exsolvi, dum hujus carneæ cochleæ septo continetur. Hæc, aliaque cum per hujusmodi pecuinum Evangelistam, ex Erebo emissum, in Ecclesia spargerentur, placuit Deo, in utilitatem nostram semper intento, S. NORBERTUM huic hydræ Alcidem opponere. Antverpia nobilissimum emporium, & Belgii nostri ocellus, & Urbes inter, quod in annulo gemma, quid non erroris, & hæreticæ pravitatis ab homine hoc vafro, & prostituto nebulone, per malas artes effičto, contraxit? Catholicæ Religionis hostis erat acerrimus, atque imprimis Sacramentorum osor, maximè verò Venerabilis Eucharistiæ. Irrisor Cleri, atque Episcoporum: popelli genium, affectumque captans, & eo quidem, ut ex illo jam tria armatorum millia coëgisset. Splendido comitatu, veste pretiosâ, magnis donariis, exquisitis epulis, ita populum dementabat, ut lotiones ejus biberent, & pro Reliquiis asportatas domum penuario reconderent; Et cum filias in conspectu matrum, sponsas in conspectu maritorum oppressisset, opus spirituale, id esse asserebat, infelices eas, quæ in illius partem non venissent. Et hæc fuere scelerum monstra; quæ aliquando aspexit, gemuitque Antverpia. Quid illis remedii, & unde petendum? unus erat in urbe tota S. Michaelis parochus; sed quid hic unus, contra illam scelerum colluviem? quid ad popelli tumultus, & undas armatorum? NORBERTUM cum sociis advocare placuit, iisque D. Michaelis ædem concredere. Certum non alio præsidio, non aliis armis, eam errorum hydram expugnari posse; & sanè expugnata duce NORBERTO, ejusque candidæ militiæ centurionibus adeò fortiter, & feliciter, ut ne tam pestilentis incendii scintilla, vel fomes superfuerit. Atque hoc est beneficium, quod huic Apostolo, ejusque filiis debet, & debere se fatetur Antverpia, ut jure usurpare possim, quod Bonifacius VIII. tulit oraculum: z *in firmamento Ecclesiæ, vester Ordo claro nitore coruscans, universalem Dominici gregis caulam illuminat, currentibus in stadio rectum iter insinuat, qua ad salutis bravium facilius pervenitur.* Nec Antverpia dum-

y S. Greg. Nyss. de laudib. Basilii.

z In litt. Apost. a. 1302.

tanto artificio convestita, ut Hieronymus stupore defixus prorumpat: l *quod sericum, quæ Regum purpura, quæ pictura textricum, potest floribus comparari? Quid ita rubet, ut rosa? quid ita candet ut* LILIUM? Idque proprio, & nativo decore; secus ac omnis Salomonis ornatus, ascititius, & aliunde mutuatus, ut si terra aurum suum, & argentum: mare uniones: bombyx sericum: ovis lanam: conchylia sanguinem: flores, & herbæ succos, ac tincturas suas jure suo repeterent, profectò non minus movebit risum, quam graculus furtivis ornatus plumis, de quo Poëta:

m Et si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum,
Furtivis nudata coloribus.

Haud aliter Regio ornatu insignis, cunctis creaturis risum ciebit, & *qui* n *nudus egressus est de utero Matris*, nudus abire cogetur. At vestis, & ornatus Liliorum, nativus & proprius, quem absque injuria, & quodam quasi naturæ furto, ab illis nemo valet auferre. Lilia Deus *sic vestit*, id est, tam appositè, tam concinne, ut nihil superfluum, nihil laxum, aut fluens, nihil arctum aut breve esse videatur, omnem omnium sartorum peritiam, industriamque exsuperans, Accedit candorem illum, quo vestiuntur Lilia, non modò non oneri, sed & honori illis esse; at mortalium vestes, quamtumvis pretiosæ, cum quadam ignominia conjunctæ sunt: refricant enim memoriam humanæ nuditatis, & indigentiæ: suosque, quos tegunt, gravant: inque iis sudare etiam Reges, & Principes compellunt. Quæ præclarissima Liliorum hic in Terris nascentium encomia, tibi GLORIOSISSIME NORBERTE, tuisque candidissimis filiis, qui tecum in Cœlesti Paradiso, sicut Lilia florent, & in æternum *florebunt ante Dominum*, longè propriissima esse, omnes mecum suffragentur, necesse est. Etenim o *Lilia agri posita sunt, ut de rebus minoribus, majora persuadeantur*, ut si tanto candore, & splendore vestiuntur Lilia, quæ fluxa & caduca sunt, persuadeatur qualiter induenda, & vestienda sint corpora, quæ in æternum *florebunt ante Dominum.* Quod si, magno teste Ambrosio, p *corpus* LILIUM *est, in quo sit splendor æternitatis*, quo candore Gloriosum hujus Sanctissimi viri Corpus, totque millium sectatorum ejus resplendebunt? ut verissimum, ac prorsus indubitatum sit, quod *nec Salomon in omni Gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis.* Hujus vos, *venerandi Domini*, Gloriæ *candidati*, tantique Fundatoris inclyta soboles, aliquando participes, & consortes fore, sperare jubet liliorum verum, ac vivum Beatæ Resurrectionis symbolum. In quam rem præclarè Divus Hilarius, cujus sermone nihil concinnius habuit comata Gallia. Hic ad illa verba: *considerate* LILIA *agri*, q *per* LILIA *intelligit Angelorum Cœlestium claritates, quibus extra humanæ scientiæ eruditionem, à Deo Gloria candor indu-*

l Hierony. in c. 6. Matt. m Horat. l. 1. Ep. 3. n Iob. 1. 21.

o Aug. de Sermone Domini. l. 2. c. 23. p Amb. in Psal. 118. Serm. 14 Matt 6. v. 29. q S. Hilarius in Matt. c. 6.

ctus.

ctus est: Et cum in Resurrectione similes omnes Angelis erunt, sperare nos cœlestis Gloriæ voluit operimentum, exemplo angelicæ claritatis LILIUM *enim, etiam quotannis avulsum à radice, ex se (vere novo) efflorescit, & virescit, & rursum suo honore vestitur*; ita Beatorum corpora, è terra, liliorum instar candidissima reflorescent, ac nitescent; quæ inter, NORBERTUS candida sua ducet agmina, quæ ab Adriano IV. tam copiosa, quam *luminaria in firmamento* Cœli, quæ numerare nemo potest, astruuntur. Putes Christum hunc Ordinem fecisse, veluti heredem suæ, qua in monte Thabor fulsit, Gloriæ: illic enim r *resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt* ALBA SICUT NIX. Ecce hic in facie instar Solis splendor, in veste, instar nivis candor. Hæc sunt duo, quæ hunc Ordinem mirifice commendant, in mentibus splendor, in vestibus candor: ille refert faciem solis, hic speciem nivis. Solis splendor designat, qua fulgent, scientiam; nivis candor, qua florent, vitæ innocentiam: utrumque, consummatam Sanctimoniam. f *Quare florete flores sicut* LILIUM, cui Sanctos assimilari, mirabili prodigio Deus declaravit. t In Cœlos excesserat anima *Beati Benedicti*, Ordinis vallis Umbrosæ, in Etfuria; Jacebat corpus exanime in alta reconditum humo, cum exhumari placuit. Et ecce dignum Christianis oculis spectaculum, in illius ore visebatur LILIUM, quasi recens exortum, mirabilem exspirans odorem; attonitis ad miraculum omnibus, illud cœlitus significatum, quod *Sancti florerent sicut* LILIUM: nam ut rectè disserit *Gregorius*: u *quid per* LILIA, *nisi illa vita declaratur, qui veraciter dicunt: Christi bonus odor sumus Deo. Electi ergo, ut assequi summa pravaleant, conspecta odoriferâ & candidâ justorum vita satiantur.* Satiemur & nos hodie, super omnia odoriferâ, & candidâ NORBERTI vitâ, qui speciem LILII, candore virtutum, & odore Sanctæ conversationis sese inspectantibus exhibuit. Quod priusquam enarrare aggredior, non possum quin inter cætera, quæ mortem Caroli V. Invictissimi Imperatoris, Cœlo, terrâque signa comitata sunt, illud admiratione dignum præmittam. x In Caroli V. hortulo, binos eodem tempore stylos emiserat candens lilium. Alter Majo mense, uti assolet, calyce dehiscente floruit: alter quamvis eadem culturâ provocatus, tumorem tamen, ac partus signa vere toto, atque æstate sustinuit; eademque demum nocte, qua Caroli animus integumento sese corporis evolvit, ille explicato repente folliculo, intempestivâ nempe, atque insperata germinatione, promisit florem. Id verò & observatum ab omnibus, & *Lilio* super ara Templi maxima ad spectandum proposito, fausti, candidique ominis loco acceptum est. Quod si illud lilium fortuito enatum, fausti ac felicis ominis, beatæque mortis indicium fuerit, quid non faustissimum auspicabimur, ubi ipse Divus candidissimi lilii formam induit? y Ea ipsa die, ac hora,

r Matt. 17. v. 2. f Eccl, 39. v. 19.
t Bollandus 20. Jan.

v S. Gregorius. lib. 24. Mor. c. 10.
x Famian. ftrada, de bello Belgico a. 1558.
y Surius cap. 52.

omnes diligentes se, sicut LILIVM inter spinas. Non mediocris titulus profecto virtutis, inter pravos vivere bonum, & inter malignantes, innocentiæ retinere candorem, & morum lenitatem: magis autem, si his qui oderunt pacem, pacificum, & amicum ipsis te exhibeas inimicis. Tum perapposite subjungit: *id planè tibi similitudinem datam de LILIO, jure quodam proprietatis specialiter vendicabit; quod ipsas utique pungentes se spinas, candore proprio illustrare, & venustare non cessat.*

Quod quam præstanter divinus patriarcha NORBERTVS assecutus sit, paucis docebo. Dicebat è pulpito, nec tam verba fundebat quam fulmina, nec in sæculares dumtaxat, sed & in Ecclesiasticos licentioris vitæ, vehementius detonabat: *v* cum ecce Clericus unus aliquis, ut genere ignobilis, sic & vitâ, ac moribus infamis, divinum illum Ecclesiastem variis injuriis, & sannis procaciter impetebat, propiusque accedens, faciem dicentis fœdè conspuit, attonitâ, imò & fremente concione tota, at NORBERTVS iram continere, & simul etiam vocem; tum modeste faciem extergere, tum etiam tanto sceleri illacrymari, numenque pro reo precari, veniamque exposcere, quod excelsi fuit animi, imo cœlestis, & quodammodo divini.

Inter eos, qui spiritu Dei aguntur, & eos qui carne: inter filios Dei, & hujus sæculi, hoc interest, quod illi in magnis ducant injurias tolerare, imo & donare etiam ultro; contra verò hi, excutere, imo ferro, & sanguine, vita corporis & animæ vindicare, in excelsis reponunt. Aliter sensit optimus morum Magister, gentilis Seneca: quem utinam Christiani, fidem filii Dei professi obaudirent! x *pusilli hominis, & miseri est*, inquit, *repetere mordentem; mures, & formicæ, si manum admoveris, ora convertunt. Imbecillia se lædi putant, si tanguntur.* Generosus equus, latratus catellorum inadvertenter transit, & infra se ducit: y *proprium est magnitudinis veræ, non se sentire percussum. Sic immanis fera, ad latratum canum, lenta respexit*; à brutis animantibus, homines ad humana, & moralia deducit, nec quidquam injuriarum commovere, aut lacessere magnanimum, gentilis Christianè edocet: z nam si puer est, ætati donetur, nescit an peccet. Mulier est, errat: malus est, noli imitari, ne duo mali sitis: *puerum ætas excuset, fœminam sexus, extraneum libertas, domesticum familiaritas: nunc primum offendit? cogitemus quamdiu placuerit. Sæpe & alias offendit? feramus quod diu tulimus. Amicus est? fecit quod noluit. Inimicus est? fecit quod debuit.*

Rationes has solidissimis exemplis confirmat, è quibus unum adduxisse sufficiat: a *contumeliam tibi fecit aliquis? numquid majorem quam Diogeni Philosopho Stoico? cui de ira cum maximè disserenti, adolescens protervus inspuit. Tulit hoc ille leniter, ac sapienter. Non quidem inquit irascor, sed dubito an irasci oporteat* b. Quo in genere, & Cato laudatur ibidem. Atque hoc, dicta sua, concludit argumento: *ultio,*

v Surius.

x Sen. lib. 2. de ira: c. 34. y lib. 3. de ira cap. 25. z lib. 3. de ira cap. 24. a c. 38. b Seneca de ira, l. 3. c. 5.

doloris

doloris confessio est; *non est magnus animus, quem incurvat injuria* Hæc è stoa sua Ethnicus Philosophus.

Alius altioris philosophiæ Magister NORBERTUS exstitit, cujus exemplum, è societate nostra Joannem Fernandez æmulatum audio; c *certa feram certis auctoribus*. d Vbi magnus Indiarum Apostolus Xaverius, cum sociis suis jam menses aliquot crudum, aridumque novale tractasset, ac nullo dum fructu Divini verbi semina projecisset; tandem è proscisso, ac sæpius iterato solo, Christianæ fidei germen emicuit. Germinis ejus origo fuit ejusmodi: concionanti, ut *solebat*, in publica via patri Joanni Fernandez, præteriens Japon unus aliquis, cæteris petulantior, attracta præpingui saliva, repente in mediam inspuit faciem. Ille sine perturbatione, sputo seu nube detersa, sereno animo, vultuque (atque in eo etiam NORBERTO similis) ne verbo quidem reddito, cœptam orationem eodem prorsus tenore prosequitur. Id contemplatus ex auditoribus quidam, haud imperitus rerum æstimator, cœpit cogitare apud se: profectò nobilissimum, atque adeo divinum Philosophiæ genus esse, quod homines ad tantam æquitatem animi, constantiamque perduceret. Dimissa dein concione, domum ad Fernandez venit, præcipua Christianæ fidei capita, legesque probe cognoscit, ac primus omnium Amangusianorum, sacro fonte renascitur. Hunc deinceps divino impulsu imitati, quorum ad quingentos brevi pervenit numerus, nunc in messem ingentem, uno hoc excelsi animi, injuriam contemnentis opere, excrevit.

Erat Joannes Fernandez homo communis, omnibus barbaris ignotus, nullo eximiæ sanctitatis testimonio etiamnum celebris; NORBERTVS verò candidæ legionis ductor, celeberrimi Ordinis Patriarcha sanctissimus, Archiepiscopali dignitate venerandus, vitæ sanctimoniâ, divinisque prodigiis clarissimus, cum ex ore procaci infamem nebulam serena fronte excepisset, quos non animorum motus, quam sui admirationem, & venerationem conciverit, quis assequatur? *in hoc filium* Dei æmulatus, e *qui non avertit faciem suam ab increpantibus, & conspuentibus in se*. Hoc etenim modestiæ exemplo, eum sanctitatis apicem consecutus est, ut filius Dei habitus, & nuncupatus, ipsam prope divinitatem adeptus fuerit. Honorificum plane & vere divinum, hoc nomen filiorum DEI.

Nam f *si filii, & heredes*: nihilque charius habent parentes, quam filios, qui ab amore parentum nomen sortiuntur, omnium possessionum, facultatum, dignitatum heredes transcribere. Hæc omnia longe præ terrenis, & perituris, ab æterno patre NORBERTVS meruit obtinere, dum injurias, opprobria, necem intentantibus, benevolum se, ac beneficum exhibendo, inter filios Dei adscriptus est ipso increato filio Dei contestante: g *diligite*

c Tibul. l. 4. d Maffeius. hist. ind. l. 4 hist. soc. l. 11. n 104.

e Isa. 50. 6. f Rom. 8. Salmeron. tom. 5. tr 23. g Matth. 5. v. 44.

inimicos

inimicos vestros, *benefacite his*, *qui oderunt vos*, *ut sitis filii Patris*, *vestri*: hi etenim, ut exponit Greg. Nazianzenus, h *soli in ordine salvandorum, filii appellantur*.

Reperire est nonnullos, in pauperes profusos, in oratione prolixos, in jejuniis assiduos, non temulentos, non adulteros, non turpis lucri cupidos; ex albo tamen filiorum Dei expungendi sunt, quod nescio quam illatam olim injuriam, amaro animo fovere pergant: nec ullum habet amicum in cœlis inter omnes filios Dei, qui unum hostem execratur in terris.

Usuvenit hic, quod de Alexandro Magno, celeberrimus historicus, quintus Curtius commemorat: i varios ex variis, & longe dissitis orbis partibus Oratores convenisse, qui coram Rege Philippo super virtute ejus bellica, præclaris facinoribus, innumeris de hoste reportatis victoriis disertissimè perorarent. Post longam tandem laudum, rerumque ab eo gestarum seriem; hunc omnes Epilogum subjunxerunt: *Tu Philippi es filius*, Regis potentissimi, prudentissimi, clementissimi; atque hoc uno eoque maximè nervoso compendio, omnia complexi videbantur. Haud aliter Redemptor noster, ut amicos suos, præ cæteris electos & sublimissimè evectos ostenderet, missa omni laudandi, ac prolixa exornandi facundia, eo quo nullus dignior, titulo insignire placuit, dum dixit: k *ut sitis filii patris vestri, qui in cœlis est*. Quid hoc? amando inimicum, filii non Principis, aut Regis; sed filii Dei, filii altissimi nominamur, & sumus. *Cui Angelorum*, quærit Doctor gentium, *aliquando dixit, filius meus es tu?* quod expendens Antiochenus præsul exclamat: l *qualis putas sit actus dilectionis inimicorum, cum filiationis divinæ titulo remuneretur? diligite ergo inimicos vestros, ut sitis filii Patris vestri, qui in Cœlis est*. Hoc ne cui fortasse mirum videatur, juvat ipsius Augustini, eoque maximè luculento, confirmare testimonio, dum hominem hostis sui amantem, ipsi Deo conferre non dubitavit, dicens: m *qui ergo bene vult suo inimico, Deo similis est*.

Ita Jacob, ubi Esau ponentem odia, & missâ omni amaritudine sibi obvium habuit, eum non ut hominem, sed ut Deum admiratus est: n *sic enim vidi faciem tuam, quasi viderem vultum Dei*. Ubi Glossa subjungit: *homo qui remittit*, *quasi alter Deus est*; unde in hunc locum Chrysostomus, auream illam posteris transcripsit sententiam: o *nihil facit hominem ita Deo similem*, *sicut inimicis esse placabilem*; & alibi expressius: *non ulcisci, Deo facit æqualem*. Quæ cum in sanctissimo hoc Patriarcha, per omnem vitam, eminentiori quadam ratione excelluerint, *eum Deo æqualem* esse, quis diffitebitur? Idque ne temere astruere videar, non me, sed Gregorium Theologum, Nazianzi Antistitem audite: p *extremum*, inquit, *est punctum virtutis*, *si quis dimittat debitoribus suis*: *eumque non amplius intra terminos naturæ*

h Greg. Naz. orat. 13. i Curtius. k Matt. 5.

l Chrysost. hom. 13. in cap. 5. Matt. m Aug in psal. 70. n Gen. 33. v. 10. o Chrysost. in Gen. c. 33. & hom. 8. in Matt. 5. p Greg. Naz. in orat. Dom. dimitte nobis debita nostra.

ha-

humana conspici, sed ipsi Deo per virtutem assimilari, ut alius ipse Deus esse videatur; dum facit ea, quæ Dei solius est facere. Debitorum enim remissio, proprium ac peculiare Dei munus, & officium est. Ubi illud expendas velim, injurias remittere *extremum esse virtutis punctum*, ultra quod procedat nemo. Deinde qui hoc fecerit, *jam non amplius intra terminos naturæ humanæ conspici*; sed hac superiorem evadere, *ipsique Deo assimilari*; non quidem per naturam sed *per virtutem*, quæ scilicet Deo propria est, & singularis. Denique, *quod alius ipse ille Deus videatur*; & *hoc*, ut *quia facit ea, quæ Dei sunt*, & quidem *solius*. In hoc albo filiorum Dei, vos quoque *venerandi Domini Canonici D. NORBERTI FILII*, conscripti estis, qui & potentum minas, invidorum calumnias, hostium injurias, qui vel ipsa Ordinis fundamenta, super petram, qui Christus est, solidata, evertere conati sunt, tranquillo animo, & renidenti vultu (parenti vestro similes) videtis, & ridetis. Candidissimus Ordo vester, undique adversitatum fluctibus, ac procellis impetitus, jure sibi Symbolum q Principis Italiæ assumpserit, cristam struthionis candidam, galeæ impositam, ventorum turbine agitatam, hac ingeniosa Epigraphe adjecta: *vi nulla invertitur Ordo.* r NORBERTUS cùm Ecclesia Steinveldensis magnis adversitatibus quateretur, & solum ei remedium esset à Domino expetendum, Christi Virgo Elisabetha (quæ propter spirituales amicos, quos in eadem Ecclesia habebat, ipsam tanquam propriam diligebat) cœpit sibi Ecclesiæ perturbatæ causam assumere, & nocte ac die à precibus, & lacrymis non cessare. Experta loquor; fuit talis Virginis Christi consuetudo, ut quotiescumque pro causa aliqua Domino supplicare cœpisset, nequaquam ab inceptis laboribus temperaret, donec certam à Domino consolationem recipere mereretur. Instanti itaque precibus, & lacrymarum fluminibus, januam mitissimi cordis Domini, valido clamore pulsanti, adstitit ei ipse mœrentium consolator, & sua præsentia, & dulci alloquio suam est consolatus ancillam: quid, inquit, pro Ecclesia Steinveldensi clamas ad me? an putas me illius oblitam? certissimè scito, jam in Ecclesia *lilium* germinare, quod teipsam dignitate præcellet: & quamdiu illud fuerit in ea Ecclesia, non poterit deperire. Si quis dubitet, quem hoc *Lilium* significet, studeat florem lilii, & testimonium Angelicum comparare. Requisitus enim de meritis ejus à dicta Dei famula, Angelus respondit: nullus ei in Ecclesia similis est: præfertur lilium omnibus floribus, præsertim omnibus fratribus, Iosephus, antea Hermanus dictus, quem annulo donatum, Dei mater Iosephum nuncupans, in sponsum adlegit, dotemque in manus, omnes cœli delicias, filium dedit. Et si eas, quas præostendimus, virtutes velis in lilio intueri, fuit non solum *lilium convallium* per humilitatem, sed fuit & *lilium inter spinas* per patientiam, *lilium agri* per

q Typótius in Symb. r Chrysost. Van der stere in vita B. Hermani seu Ioseph. ordinis præmonst. c. 44.

per charitatem, omnibus se communicantem; fuit lilium candidissimum per castitatis excellentiam, & ut omne dubium absolvamus, Dominus per miraculorum frequentiam, quod eum lilium hoc appellaverit, multipliciter, mirabiliter, & misericorditer jam ostendit: magnificavit enim eum non solum super omnes fratres suos, sed etiam super ancillam suam, virginem pretiosam, cui ista prædixerat, & in universos fines terræ sui lilii diffudit odorem, atque Ecclesiam suam suo patrocinio, Christi, virginisque præsidio, contra omnes insultus hostium tutatus est. Denique NORBERTUS fuit lilium inter spinas, dum inter Dæmonum technas, insidias, præstigias, nunc ursi, nunc bufonis, nunc lupi, nunc cerberi trifaucis specie, se, suosque infestantis, intrepidus & inconcussus stetit. In quem vir sanctus, mirum exercuit Imperium. ſ Oves in agris pascebat puer, & quidem solus, etiam fido ovium custode, cane destitutus. Hinc anxius: quid me fiet, inquit, quid ovibus, si incurrat lupus? cui pio joco responsum: lupo præcipe, & hoc Magistri tui NORBERTI nomine, jussuque, ne ovem auferat. Paruit puer, incurrit in gregem lupus, ovem abripit, & fugit; cui confestim puer, siste prædo, *siste raptor, & ovem redde*; paret lupus, cursum sistit, ovemque ponit: quodque insolens, & inauditum, absente puero, ceu pastore, fit ipse lupus custos ovium fidelissimus, ut quod alter ironicè, nos verè dicere possimus: t *ò præclarum custodem ovium lupum!* Hæc, ut insolita admiramur, cum interim quæ vir Apostolicus *animabus* contulit, longè sint illustriora, quas ex tartarei lupi unguibus, è faucibus orci eripuit, dum è corporibus malignos genios expulit, dum à pravis sociis, ipsius Satanæ administris, atque à perversis Orthodoxæ fidei hostibus revocavit. Denique fuit lilium inter spinas, dum inter infestos Ecclesiæ hostes, & perversissimos Hæreticos, mille sannis, & opprobriis, velut spinis & aculeis compunctus, versatus est. Non possum, quin cum mellifluo Doctore hic exclamem: v *ô candens LILIUM! ô tener, & delicate flos? increduli, & subversores sunt tecum. Vide quomodo cautè ambules inter spinas.* x Difficillimis Ecclesiæ temporibus, quando Sacramentariorum, & Adamitarum hæresis passim increbuerat, novum hunc Alcidem, misericordiarum Pater excitavit, qui novos milites in campum educeret, hostem imminentem, gladio spiritus profligaret, ac opere & sermone se potentem exhiberet. Ea quippe tempestate Germania inferior, & superior ardebat sacrilegis Sacramentariorum flammis: itaque lolium omnia latè occuparat, ut vix pauci Catholici in semen relicti viderentur. Erat in Brabantia infame totius Provinciæ bustum Tanchelinus, Adamitam, & Sacramentariam hæresim impius hæresiarcha professus, eam etiam vi armorum propagabat, & Christi gregem lupus rapax invadebat. Benedictus Deus, qui pro sua semper pervigili, in Ec-

ſ In vita, c. 37. t Cicero in ant.

v Bern. serm. 48. in cant. x Beyerlinck. theat. R. pag. 193.

clesiæ bonum excubante providentiâ, adversus singularem ferum, & cœnosissimum porcum, Tanchelinum dico, tantum & tam potens præsidium, in tempore opportuno submisit.

Sapienter Gregorius Nyssenus observat, y in more positum esse Deo, venenis alexipharmaca providere. Ex eo more, cum monstrum illud hominis, & verè porcinum harę excrementum, invecturum esset in Ecclesiam sordes, quantas vix ullus priscorum Borbonitarum tentarat inducere, cœlibatus Sacri conculcationem, jejuniorum omnium exilium, continentiæ Religiosæ, omnisque sexus proscriptionem, macerationum quarumcumque ablegationem. Econtrario autem carnis curam in desideriis, esculentorum, & potulentorum lautitiam, libidinum non secus ac ciborum prætensam necessitatem, qua nulli fas sit exsolvi, dum hujus carneæ cochleæ septo continetur. Hæc, aliaque cum per hujusmodi pecuinum Evangelistam, ex Erebo emissum, in Ecclesia spargerentur, placuit Deo, in utilitatem nostram semper intento, S. NORBERTUM huic hydræ Alcidem opponere. Antverpia nobilissimum emporium, & Belgii nostri ocellus, & Urbes inter, quod in annulo gemma, quid non erroris, & hæreticæ pravitatis ab homine hoc vafro, & prostituto nebulone, per malas artes effecto, contraxit? Catholicæ Religionis hostis erat acerrimus, atque imprimis Sacramentorum osor, maximè verò Venerabilis Eucharistiæ. Irrisor Cleri, atque Episcoporum: popelli genium, affectumque captans, & eo quidem, ut ex illo jam tria armatorum millia coëgisset. Splendido comitatu, veste pretiosâ, magnis donariis, exquisitis epulis, ita populum dementabat, ut lotiones ejus biberent, & pro Reliquiis asportatas domum penuario reconderent; Et cum filias in conspectu matrum, sponsas in conspectu maritorum oppressisset, opus spirituale, id esse asserebat, infelices eas, quæ in illius partem non venissent. Et hæc fuere scelerum monstra; quæ aliquando aspexit, gemuitque Antverpia. Quid illis remedii, & unde petendum? unus erat in urbe tota S. Michaelis parochus; sed quid hic unus, contra illam scelerum colluviem? quid ad popelli tumultus, & undas armatorum? NORBERTUM cum sociis advocare placuit, iisque D. Michaelis ædem concredere. Certum non alio præsidio, non aliis armis, eam errorum hydram expugnari posse; & sanè expugnata duce NORBERTO, ejusque candidæ militiæ centurionibus adeò fortiter, & feliciter, ut ne tam pestilentis incendii scintilla, vel fomes superfuerit. Atque hoc est beneficium, quod huic Apostolo, ejusque filiis debet, & debere se fatetur Antverpia, ut jure usurpare possim, quod Bonifacius VIII. tulit oraculum: z *in firmamento Ecclesiæ, vester Ordo claro nitore coruscans, universalem Dominici gregis caulam illuminat, currentibus in stadio rectum iter insinuat, quo ad salutis bravium facilius pervenitur.* Nec Antverpia dum-

y S. Greg. Nyss. de laudib. Basilii.

z In litt. Apost. a. 1302.

facilius pervenitur. Nec Antverpia dumtaxat, Belgiumque, sed & Europa, atque Orbis Universus, hos Generosissimos Ecclesiæ defensores, errorum, scelerumque expugnatores agnoscit, colit ac veneratur: quoque nullum excelsius, aut excellentius excogitari potest encomium, summi in terris Christi Vicarii, hæc splendidissima de iis elogia pronuntiarunt: Innocentius IV. *a* sanè inquit, mundo celebris, & supernis grata civibus, *Sacra Religio Præmonstratensis Ordinis*, à suæ plantationis initio, Regis æterni „ habitaculum, virtutum splen-„ doribus illustratum, generalis „ Ecclesiæ decus extulit, & deco-„ rem multimodis ampliavit: ac „ tandem concludit: *hæc contra tentatoris impetum, & turbinem vitiorum, est quasi* TURRIS EBURNEA, *virtutum munita propugnaculis*. Aptissimè hæc candida militia, *Turri Eburneæ* comparatur: *b* Ebur enim virtute sua præsens contra venena antidotum, & duritie sua, nobile fortitudinis Symbolum est; quæ profectò, si ulli, vestræ Militiæ convenire, nemo diffitebitur, qui attenderit, quam præsens contra pestilens hæreseos virus antidotum, quam potens contra Ecclesiæ hostes præsidium exstiterit; vel hoc argumento sit quod Clemens VIII. anno 1603. Ordinem Præmonstratensem vocat *perpetuum virorum fortium, & fidei Catholicæ propugnatorum Seminarium*.

a In diplomate a. 1244. b Rich. à S. Laur, de Laud B. Virg.

§. IV.

Divus NORBERTUS, *qui in Terris germinavit sicut* LILIUM, *florebit in æternum ante Dominum.*

SUper omnes Monarchas, & Reges Terræ, magnificatus est Salomon vehementer, quem Josephus describit procedentem Divina quadam Majestate, delecto pulcherrimorum Juvenum comitatu stipatum, *c qui omnes tunicis, & sarranâ purpura conspicui, promisso capillitio, radianti auri ramentis; ac Salomon Regio curru sublimis invectus, amictus veste candida.* Quæ non minus pretioso, quam ingenioso artificio, LILIIS contexta, quemadmodum Pausanias in Eliacis l. 5. Jovis simulacrum depingit: *cui præter alia*, inquit, *pallium erat aureum: in eo cum diversa animalia, tum ex omnibus florum generibus*, LILIA *imprimis cælata erant*. *d* Non inferiori luxu, Regia Salomonis vestimenta, pretiosissima atque *candidissima Liliorum* effigiatorum, arte plumaria, figuris vernantia: adeò ut *Salomonis Gloria*, teste Hilario, non aliud quam vestimentorum cultum luxumque significet. Tandem ubi omnem hunc splendorem Salomonis, Regiumque vestimentorum ornatum contemplati fueritis, invitat vos summus ille rerum omnium

c Ioseph l. 8. antiq. c. 2. d Pineda de rebus Salomon, l. 6. c. 5. & 6.

opifex

opifex Deus, ad aliud longè excellentius ſpectaculum, dicens: e *conſiderate* LILIA *agri, dico vobis, quia nec Salomon in omni Gloria ſua, coopertus eſt, ſicut unum ex iſtis.* Paradoxum videtur: f *Non ex avibus pavum*, inquit Chryſoſtomus, *propoſuit, aut cygnum*, aut alias varietate plumarum aves Indicas; ſed candens Lilium, & horum, & florum omnium colore præſtantius. S. Amb. g *quid tibi deſcribam purpuraſcentes violas, rutilantes roſas, candida* LILIA, *in quibus neſcias utrum ſpecies amplius florum, aut vis odora delectet? Qui alius artifex poſſit tantam rerum ſingularum exprimere venuſtatem? conſiderate* LILIA AGRI, *quantus candor in foliis, quemadmodum ſtipata ipſa folia, ab imo ad ſummum videantur aſſurgere, ut Scyphi exprimant formam: ut auri quædam ſpecies intus effulgeat. Si quis hunc florem decerpat, & ſua ſolvat in folia, quæ tanta eſt artificis manus, quæ poſſit* LILII *ſpeciem reformare? cui Dominus Deus tantum teſtimonium dedit ut diceret: nec Salomon in omni gloria ſua ſic veſtiebatur, ſicut unum ex iſtis. Rex opulentiſſimus, & ſapientiſſimus inferior judicatur, quàm hujus floris pulchritudo eſt.*

Neque hæc per hyperbolem, vel auxeſim, ſed veriſſimè à prima Veritate pronuntiata ſnnt, attenta non hominum æſtimatione, plerumque falſa; ſed ipſa in ſe rerum natura: Ecquis porrò inficiabitur, vivas, ac veras uvas, fictis, aut pictis, colore, odore ſapore meliores eſſe? quamvis racemus ille Zeuxidis *h*, qui aves fefelliſſet, longè pluris æſtimaretur. Aureè Chryſoſtomus: i *quantum diſtat à veritate mendacium, tantum Salomonis amictus, & horum florum interjacet.* Quare non injucundum vobis futurum auguror, ſi paucis rationes adduxero, quibus Pineda noſter, ſcitè & erudite hoc argumentum proſequitur, ac Liliorum nativum candorem, artifici Salomonis ſplendori, tantum antecellere contendit, quantum vera fictis, viva mortuis, propria aſcititiis, natura arti, Divina humanis præferenda ſunt. Quod quam verum, ex comparatione utriuſque liquebit. *k* Salomon ut fulgeat ornatu veſtium, & gloriæ magnificentiâ, quot hominum & manus, & ingenia, & pedes, & oculi, laborando, cogitando, inquirendo, defatigantur? Eruitur ex imis Terræ viſceribus aurum: prope ad ipſa tartarorum ſuburbia deſcenditur, ut inquiratur argentum, quibus fulgeat ejus diadema: curritur ad Indias, ut illic peregrinæ aves aucupio capiantur, & ex earum plumis ornetur caput: navigatur ad Erythræum mare, ut piſcatu conquirant gemmas, quibus pectus ſplendeat: exprimitur è murice piſce ſanguis, quo imbuatur lana, & conficiatur purpura, qua tegantur humeri: Quot jam his conquiſitis ſudant ſartores, textores, phrygiones? Et tamen poſt tot expenſas, vigilias, labores, curas, moleſtias: *Salomon in omni Gloria ſua coopertus non eſt, ſicut unum ex iſtis.* Lilia quippe ab ipſo auctore Naturæ, ſupremo omnium artifice,

e Matt. 6. v. 28. & 29. f Chryſoſt. in Matth. 6. g S. Amb. in hexam. l. 3. cap. 8.

h Plin. l. 35. c. 10. i Chr. in Matt. c. 6 k Pineda de rebus Salomonis. l. 6. c. 6.

tanto artificio convestita, ut Hieronymus stupore defixus prorumpat: l *quod sericum, quæ Regum purpura, quæ pictura textricum, potest floribus comparari? Quid ita rubet, ut rosa? quid ita candet ut* LILIUM? Idque proprio, & nativo decore; secus ac omnis Salomonis ornatus, ascititius, & aliunde mutuatus, ut si terra aurum suum, & argentum: mare uniones: bombyx sericum: ovis lanam: conchylia sanguinem: flores, & herbæ succos, ac tincturas suas jure suo repeterent, profectò non minus movebit risum, quam graculus furtivis ornatus plumis, de quo Poëta:

m Et si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum,
Furtivis nudata coloribus.

Haud aliter Regio ornatu insignis, cunctis creaturis risum ciebit, & qui n *nudus egressus est de utero Matris*, nudus abire cogetur. At vestis, & ornatus Liliorum, nativus & proprius, quem absque injuria, & quodam quasi naturæ furto, ab illis nemo valet auferre. Lilia Deus *sic vestit*, id est, tam apposité, tam concinne, ut nihil superfluum, nihil laxum, aut fluens, nihil arctum aut breve esse videatur, omnem omnium sartorum peritiam, industriamque exsuperans, Accedit candorem illum, quo vestiuntur Lilia, non modò non oneri, sed & honori illis esse; at mortalium vestes, quamtumvis pretiosæ, cum quadam ignominia conjunctæ sunt: refricant enim memoriam humanæ nuditatis, & indigentiæ: suosque, quos tegunt, gravant: inque iis sudare etiam Reges, & Principes compellunt. Quæ præclarissima Liliorum hic in Terris nascentium encomia, tibi GLORIOSISSIME NORBERTE, tuisque candidissimis filiis, qui tecum in Cœlesti Paradiso, sicut Lilia florent, & in æternum *florebunt ante Dominum*, longè propriissima esse, omnes mecum suffragentur, necesse est. Etenim o *Lilia agri posita sunt, ut de rebus minoribus, majora persuadeantur*, ut si tanto candore, & splendore vestiuntur Lilia, quæ fluxa & caduca sunt, persuadeatur qualiter induenda, & vestienda sint corpora, quæ in æternum *florebunt ante Dominum*. Quod si, magno teste Ambrosio, p *corpus* LILIUM *est, in quo sit splendor æternitatis*, quo candore Gloriosum hujus Sanctissimi viri Corpus, totque millium sectatorum ejus resplendebunt? ut verissimum, ac prorsus indubitatum sit, quod *nec Salomon in omni Gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis*. Hujus vos, *venerandi Domini*, Gloriæ *candidati*, tantique Fundatoris inclyta soboles, aliquando participes, & consortes fore, sperare jubet liliorum verum, ac vivum Beatæ Resurrectionis symbolum. In quam rem præclarè Divus Hilarius, cujus sermone nihil concinnius habuit comata Gallia. Hic ad illa verba: *considerate* LILIA *agri*, q *per* LILIA *intelligit Angelorum Cœlestium claritates, quibus extra humanæ scientiæ eruditionem, à Deo Gloriæ candor indu-*

l Hierony. in c. 6. Matt. m Horat. l. 1, Ep. 3. n Iob. 1, 21.

o Aug. de Sermone Domini. l. 2. c. 23. p Amb. in Psal. 118. Serm. 14 Matt 6. v. 29. q S. Hilarius in Matt. c. 6.

Clu

ctus est: Et cum in Resurrectione similes omnes Angelis erunt, sperare nos cœlestis Gloriæ voluit operimentum, exemplo angelicæ claritatis LILIUM *enim, etiam quotannis avulsum à radice, ex se (vere novo) efflorescit, & virescit, & rursum suo honore vestitur*; ita Beatorum corpora, è terra, liliorum instar candidissima reflorescent, ac nitescent; quæ inter, NORBERTUS candida sua ducet agmina, quæ ab Adriano IV. tam copiosa, quam *luminaria in firmamento* Cœli, quæ numerare nemo potest, astruuntur. Putes Christum hunc Ordinem fecisse, veluti heredem suæ, qua in monte Thabor fulsit, Gloriæ: illic enim r *resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt* ALBA SICUT NIX. Ecce hic in facie instar Solis splendor, in veste, instar nivis candor. Hæc sunt duo, quæ hunc Ordinem mirifice commendant, in mentibus splendor, in vestibus candor: ille refert faciem solis, hic speciem nivis. Solis splendor designat, qua fulgent, scientiam; nivis candor, qua florent, vitæ innocentiam: utrumque, consummatam Sanctimoniam. f *Quare florete flores sicut* LILIUM, cui Sanctos assimilari, mirabili prodigio Deus declaravit. t In Cœlos excesserat anima *Beati Benedicti*, Ordinis vallis Umbrosæ, in Etfuria; Jacebat corpus exanime in alta reconditum humo, cum exhumari placuit. Et ecce dignum Christianis oculis spectaculum, in illius ore visebatur LILIUM, quasi recens exortum, mirabilem exspirans odorem; attonitis ad miraculum omnibus, illud cœlitus significatum, quod *Sancti florerent sicut* LILIUM: nam ut rectè disserit *Gregorius*: u *quid per* LILIA, *nisi illa vita declaratur, qui veraciter dicunt: Christi bonus odor sumus Deo. Electi ergo, ut assequi summa prævaleant, conspecta odoriferâ & candidâ justorum vita satiantur.* Satiemur & nos hodie, super omnia odoriferâ, & candidâ NORBERTI vitâ, qui speciem LILII, candore virtutum, & odore Sanctæ conversationis sese inspectantibus exhibuit. Quod priusquam enarrare aggredior, non possum quin inter cætera, quæ mortem Caroli V. Invictissimi Imperatoris, Cœlo, terrâque signa comitata sunt, illud admiratione dignum præmittam. x In Caroli V. hortulo, binos eodem tempore stylos emiserat candens lilium. Alter Majo mense, uti assolet, calyce dehiscente floruit: alter quamvis eadem culturâ provocatus, tumorem tamen, ac partus signa vere toto, atque æstate sustinuit; eademque demum nocte, qua Caroli animus integumento sese corporis evolvit, ille explicato repente folliculo, intempestivâ nempe, atque insperata germinatione, promisit florem. Id verò & observatum ab omnibus, & *Lilio* super ara Templi maxima ad spectandum proposito, fausti, candidique ominis loco acceptum est. Quod si illud lilium fortuito enatum, fausti ac felicis ominis, beatæque mortis indicium fuerit, quid non faustissimum auspicabimur, ubi ipse Divus candidissimi lilii formam induit? y Ea ipsa die, ac hora,

r Matt. 17. v. 2. f Eccl, 39. v. 19.
t Bollandus 20. Ian.

u S. Gregorius. lib. 24. Mor. c. 10.
x Famian. strada, de bello Belgico a. 1558.
y Surius cap. 52.

qua mortali de corpore soluta D. NORBERTI anima, è fratribus unus aliquis eum vidit in mentis excessu, in veste mirè candida, formâque venustissimâ, ramum virentis olivæ manu prætendentem. Tum ex illo petiit, unde, & quò? respondit, è Paradisi regione venio, & in locum paupertatis meæ (hoc est *Præmonstratum*) tendo, ut ramum illum eo loci transplantem. His visis, auditisque, ad se rediit frater, diem notavit, & horam, ac deinde intellexit eadem excessisse, atque ad superos abiisse optimum Parentem suum; qui ramum exhibuit virentis olivæ; Indicem Pacis Religiosæ inter filios, misericordiæ, ac munificentiæ in pauperes: Indicem Gloriæ, ac Beatitatis, ut cum Osea, Divino vate, jure illud usurpare possim: z *germinabit sicut Lilium, & erit quasi oliva Gloria ejus.* Spectâstis ramum virentis olivæ, nunc lilii candorem, ac Gloriam attendite. Eo ipso temporis momento, quo vivere desiit, vidit Gloriosum hunc Patriarcham, ex Ordine sacerdos, & quidem primum in propria specie (nam & de vultu agnovit) deinde formâ candidantis LILII, quod Angeli colligentes, deferebant in æthera.

a *Manibus date Lilia plenis.*

Nempe in lilium mutari visus, qui habitû morum, vitæque nitore, lilii candorem, odoremque, testem utique in illo gratiæ, & Gloriæ immarcessibilis, expresserat, *Laudabile LILIVM, amabile LILIVM, exclamat* Bernardus, *quod colligitur à sponso*: non enim colligitur ut ultra marcescat; sed ut in Cœlesti Sanctuario, in Altari aureo, quod est ante Dominum, collocetur, ut sit ipsum, Ornamentum aliorum Sanctorum. Quid illustrius excogitari? Quid sublimius sperari potest? b *pascit in Liliis, hoc est, in splendore Sanctorum*, inquit Ambrosius, atque his omnibus hoc lilium, ornamentum est. Quod si in quibusdam animis, albicans lilium, Deo dicatum emarcuit, hac candidissima luce, qua Virginum decor, in speciem lilii in Paradisum Cœlestem transplantatus est, revirescat omnino, & reflorescat. Narrat Gregorius Turonensis c de Sancto Severo presbytero, stupendum illud, ac perenne miraculum, quod scilicet *Lilium*, ab illo quondam templo oblatum, cum anno toto aridum fuerit, ipso die anniversario quotannis germinare, ac reflorescere, ut intuerentur illa die populi, flores novos, quos pridem viderant arefactos. Quod illi lilio, hoc & vobis, anniversaria hujus liliati sancti festivitate, obveniat; & si forte, flaccidum, exsuccum, aridumque in animis, corporibusque fuerit Castitatis lilium, hac ipsa die revirescat, & reflorescat, & quidem ea mente, ea constantia, ea vigilantia, ut exemplo Cœlestis *Lilii*, hodie in Cœlos assumpti, nunquam marcescat, sed in æternum ante Dominum efflorescat.

z Oseæ 14. a Virg. 6. Æneid.

b Amb. Serm. 14. in Psal. 118. c S. Greg. Turon l. 2. de gloria conf. c. 51. & de gloria Mart. l. 1. c. 24. Ferrandus disquisitio reliquiar. pag. 137.

FE-

FESTUM SANCTI ANTONII DE PADUA.

TVteLarIs pro rebVs DeperDItIs reCIpIenDIs.

Vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam. Luc, 15. v. 4.

— *Amissa requiras.* Virgil. lib. 3. Georg.

ARGUMENTUM.

DIvum *Antonium Paduanum*, inter *claros Antonios*, re, & nomine longè præclarissimum extitisse, non

humanæ,sed Angelicæ,ac propè divinæ est facundiæ commonstrare. Quare, ne me perdam in hoc laudum oceano,littus legam,& missa faciens stupenda, quæ ab eo in omnia elementa,& animantia, patrata sunt prodigia,illud duntaxat mihi proponendum suscepi (cum alia ab aliis encomiastis luculenter agitata sint) in hoc potissimum se mirabilem præbuisse, ut res quævis deperditæ, non arte necromanticâ, aut divinatoriâ; sed divino ejus Patrocinio, feliciter inveniantur. Olim Sauli asinas perditas per triduum quærenti, dictum est; ut Samuelem Prophetam adiret: d *Ecce vir Dei est in civitate hac,omne quod loquitur, sine ambiguitate venit. Eamus illuc, si fortè indicet nobis*; qui asinas inventas indicavit. Talis surrexit Propheta in nobis *Antonius ille Paduanus*, 'tVteLarIs pro rebVs DeperDItIs reCIpIenDIs: eamus ad illum virum Dei,qui res perditas indicabit; cúmque nulla major jactura sit,quàm animam,quam Deum perdidisse,ille, qui,ut Pastor bonus,per vicos,& pagos,per urbes, & oppida,innumeras animas perditas quæsivit, & invenit,atque ad pascua Christi reduxit, unà edocuit, Deum perditum,quo omnia perdita sunt, quærere,& invenire.

§. I. SANCTUS ANTONIUS DE PADUA *quomodo inter* CLAROS ANTONIOS *præclarissimus exti terit.*

§. II. SANCTUS ANTONIUS *oves perditas invenit, & quomodo* JESUS *perditus, ac anima perdita invenienda sit, docebit.*

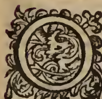
§. III. *Qualiter* DIVUS ANTONIUS *pro recuperandis rebus quibuslibet humanis perditis, peculiaris Patronus sit.*

d Lib. 1. Reg. cap. 9. v. 6.

BE-

FESTUM SANCTI ANTONII DE PADUA.

Vadit ad ovem, quæ perierat, donec inveniat eam. Luc. 15. vers. 4.

Ceanum mihi ingressus videor, nulla velificantis ingenii velocitate enavigandum, nulla solidissimarum rationum, & argumentorum bolide investigandum; e dum hodierna luce ejus viri encomiasten agere aggredior, cujus vel nomen ut floridum, ac pulcherrimum, sic & orbi universo celeberrimum, ac ipsis inferis acerrimum fuit. Hoc porrò nomine f *Antonii*, tot vitæ sanctitate, cœlestium prodigiorum admirabilitate, scientiæ ac eloquentiæ præstantiâ, viri illustres exstitere, ut si quæ eruditissimi Scriptores integris voluminibus *de claris Antoniis* encomia evulgarunt g, brevi orationis meæ alveo complecti voluero, oceanum cochleâ concludere velle contendero. Ecquis, amabo, ita in historiis peregrinus, qui vel nomen *magni Antonii*, toti orbi celebrandum, & orco formidandum ignorârit? colluctatio illi fuit assidua, non adversus carnem, & sanguinem, sed adversus potestates, ac principes tenebrarum harum; quibuscum jam ab ipso primæ ætatis tirocinio luctari consuevit. Orcus universus in hunc militem Christi emissus videbatur: nunc fœdis, ac terrificis spectris objectis, illibatum ejus animum labefactare: nunc aureum divitiarum arietem admovere, & montes aureos polliceri: nunc lucifer in Angelum lucis se transfigurans, nequitias in cœlestibus moliri satagebat. In his omnibus *magnus Antonius* semper invictus, *nec unquam*, si Athanasio credimus, *certamine lassabatur* h. Quin ipse cacodæmon ultro fassus est: *Multos seduxi, plurimos decepi; nunc autem tuo labore superatus sum*: tuis orationibus, jejuniis, corporis afflictationibus *superatus sum*. Nec animę dumtaxat, sed & corpori, suę inferorum larvæ nocumentum adferre, & vitam eripere nitebantur: accidit

e Exordium de claris Antoniis. f Anthos Græcè flos. g Sander. l. de claris Antoniis. Possevin. in apparatu S. Athan. Surius 17. Jan. S. Antonius Eremita.

h Athan. in vita.

Porrò non semel, ut ab iis manus & pedes vincirentur, horrendum in modum pugni, & flagra, ad spiritum extorquendum, impingerentur; qua in continua, & ancipiti lucta, *Domine* JESU, *ubi es?* inclamans, illum adjutorem habuit in tempore opportuno, qui hisce verbis generosum pugilem suum solatus est: *ANTONI, hic eram, sed exspectabam videre certamen tuum. Nunc autem, quia dimicando viriliter non cessisti, auxiliabor tibi, & FACIAM TE IN TOTO ORBE NOMINARI.* O nomen *Antonii* inferis formidandum, superis cantandum, mortalibus toto orbe celebrandum. Sed ex umbra tandem in solem, in apertum campum descendit, ipsos satanæ ministros, hæreticos, aliósque fidei hostes, truculentissimos tyrannos aggressus,

i *Cupiitque suum reperire periclum:*

nam cùm Alexandriæ, Maximianus in Christianos crudeliter deſæviret, spretâ eremo, martyrii palmam, sanguine suo emere statuit: sed divino Numini, cui si facultas desit, voluntas sufficit, aliter visum fuit; unde, inquit Athanasius, *tristabatur, quia volenti pati pro nomine Christi, martyrium non dabatur.* Hæc pauca è multis.

Fuit & alter sanctimonia vitæ clarus, & infulis insignis *S. Antonius Præsul Constantinopolitanus*, *k* cui juventus meritò invideat Doctorem Hic, si nescis, Spiritus Sanctus fuit. Hoc, neque alio magistro, primas ille litteras didicit. Mundum in bulla lusit, & ludos pueriles aversatus, viro digna gessit, aras struxit, aris thura, & quæ thure suavius olent apud superos, preces fudit. Ad altiora conscendit, dum mundum sub pedibus habuit, monachum professus & solitudinem, in quam & parentem pellexit, & tironem sub sua disciplina habuit. Pauperes bonorum omnium heredes scripsit, quos locupletius ditavit, ubi infulis Constantinopolitanis invitus admotus, & etiamnum demortuus stipem, quam vivus legarat, inter manus crescere fecit.

Vultis Regum purpura & bellicâ gloriâ *Antonios* insignes? *M. Antonius Imperator*, *l* quem Cæsar cùm per Italiam curru veheretur, unà secum semper eodem in curru habuit, utpote qui in Syriam contra Aristobulum, qui Judæos concitaverat, contendit, & primus omnium, vallum transcendit, ac parva manu ipsum Aristobulum, unà cum filio cepit. *m* Complura, inquit Plutarchus, & Livius, fortitudinis, & industriæ militaris facinora edidit. Adversus Parthos, qui infinita multitudine sagittarum, exercitum ejus obruebant, subsidere suos, & testudinem facere jussit; supra quam emissis sagittis, sine militum suorum noxa, exhaustus est hostis *n*. Quid, quod tribus pugnis, Parthos ad internecionem delevit? *Antonius* non solum terra terribilis, sed & mari formidabilis fuit. *o* Adversus Cæsarem 500 naves bellicas instruxit, in quibus centum millia peditum, equitum duodecim millia censebantur.

i Ovid. l. 8. metam. k Surius ex Niceph. 12. Febr. S. Antonius Præsul.

l Antonius Imper. m Plut. in Anton. n Vide Beyerl. theat. A. pag. 70. o Plut.

bantur: vehebátque in sua classe sex potentissimos Reges, Libyæ, Ciliciæ, Cappodociæ, Paphlagoniæ, Commangonæ, & Thraciæ; qua navali castrorum acie ordinata conspecta, *Cæsar ab Antonio elusus recessit.*

Quid te commemorem generosissime Heros *Antoni Columna*, *p* Dux Venetorum strenuissime, *& maximarum virtutum gloriâ, etiam apud hostes celeberrime?* nolim prolixam laudum tuarum panegyrim texere, hoc dixisse sufficiat, cùm sub annum Christi 1464 Selymus Turcarum Imperator, Cypro per vim potitus, cæteræ Venetorum ditioni, orbíque Christiano immineret, *Pius* Papa V. communi periculo occurrendum ratus, Venetorum & Hispaniarum copiis in suam societatem adlectis, ingenti mole bellum apparare cœpit. q *Antonius Columna* ea tempestate inter Romanos, genere, famáque clarissimus, Pontificiæ classi Præfectus, virtute bellica, & Virgine Lauretana Auxiliatrice, hostem fudit, ac fugavit, victorque & ovans, veteri Romanorum more renovato, urbem ingressus est. Prodeat in hoc illustrissimum *Antoniorum* Theatrum, rebus præclare gestis spectatissimus *Antonius Maria*, *r* qui inter eximia bellicæ virtutis facinora, hoc memoria æterna dignum edidisse fertur: quod ubi parentem hostium globo cinctum vidit, intrepidus adversariorum cuneos penetrarit, patrem præsenti mortis discrimini, vitæ suæ impendio eripuerit, ac libertati restituerit. Si alios omni scientiarum genere, ac eloquentiæ laude præstantes inducere voluero, dies & vox me deficiet. Mitto *Antonios* Theologica, Juridica, ac Historica scientia excellentes, unum vobis arte medica, & alterum oratoria facundia præpollentem, quæ ad scopum meum maximè faciunt, induxisse sufficiet. Is est *Antonius Musa*, *s* divi Augusti Medicus, toto orbe celeberrimus, & fama super æthera notus: qui dum Cæsarem jam conclamatum servasset, & ut ait Plinius, *gravi periculo exemisset*, statua Æsculapio proxima, illi à populo Romano, monumentum publicæ gratitudinis, & Deo prope æquali, erecta est.

Quod eloquentiam spectat, omnem omnium Oratorum famam exsuperasse videtur *Antonius Orator*, ipso teste Oratorum Principe Tullio *t*. Omnia *Antonio* ve- „ niebant in mentem: eaque suo „ quæque loco, ubi plurimum pro- „ ficere, & valere possent; ut ab „ Imperatore equites, pedites, le- „ vis armatura; sic ab illo, maxi- „ mè opportunis orationis parti- „ bus collocabantur. Erat memo- „ ria summa, nulla meditationis „ suspicio: paratus semper aggredi ad dicendum, ea verborum copia, & pondere, ut Plutarchus illi tribuerit Sirenem, & gratiam sermonis, qua globum etiam circumstantium militum, qui ad eum interficiendum venerant, veluti præstigiis attonitum detinuit. Et dubitamus adhuc *Antonios* omniū ore celebrandos, Scriptorum calamis in cœlum sublevandos, statuis, ac obeliscis, lauro,

p Ant. Columna. Sabellicus ex Iovio. q Beyerl. theat. M. pag. 239. r Bemb. l. 1. hist. Venet, Antonius Maria.

s Plin. l. 29. cap. 1. Sabellicus l. 7. c. 8. t Antonius Orator, Cicer. de orat.

& auro

auro condecorandos? quos inter claros Antonios, si Antonium Ulyssiponensem, seu Paduensem, multos æquasse, plures superasse, ac longè præclarissimum fuisse contendero, meipsum in hoc laudum Oceano perdidero, nisi per illum, qui rebus perditis patrocinatur, portum invenero.

§. I.

SANCTUS ANTONIUS DE PADUA, *inter* CLAROS ANTONIOS *quomodo præclarissimus exstiterit.*

De viris præclaris, juxta Pythagoræ præceptum, majoris artificii, & præconii est, *non pauca multis, sed multa paucis* dicere; quare compendio *Antonium Antoniis* conferre placuit, & quantum unus omnibus antistet, ex dicendis patebit. v *Sanctus Antonius* de Ordine Seraphico, Ulyssipone oriundus, *à pueritia sanctus*; quo singulari encomio hic minor, nónne *Antonio magno* major videri, & censeri posset? x in eremum & ipse secessit, ubi cellam in crypta reperit, in qua *prisci Antonii* æmulator exstitit, & contra infestationes dæmonis, nocturnis vigiliis, assiduis precibus, inedia tanta, ut pedibus consistere non valeret, & diris corporis cruciatibus sese obarmavit. Quid, quod & satan cutem ejus tangere ausus, & summa vi spiritum elidere, faucibus interceptis, aggressus sit; sed ille unico Mariæ nomine, simul viam loquelæ fecit, simul insidiatorem in fugam dedit, & *tantus gigas, à Minore superatus est.* y

Nec uni angulo natus *Antonius noster*, nec cellæ angustiis tantus spiritus arctari poterat. z Accidit ut sacra quinque Martyrum, Patrum Minorum, corpora, à serenissimo filio Regis Lusitaniæ, Marochio, summa qua par erat solennitate, & pompa deferrentur, cùm illicò in idem institutum exarsit, ut & ipse, qui in venis bulliebat sanguis, eundem pro Christo fundere, & martyrii lauream adipisci posset; jàmque terram Saracenorum ingresso, Deus cœptis obstitit, & morbo dejectum, ad propria redire compulit, ut eum, quem audietis, in agro Ecclesiæ excolendo, fructum faceret, & innumeras ab ovili Christi aberrantes, & perditas hæretica pravitate oves, divino suo eloquio reduceret: non enim ille hæreticos omnes, acerrimos Ecclesiæ hostes, cum *magno Antonio* dumtaxat aversatus, & insectatus est, sed & plurimos (ut mox dicemus) Christo lucratus est; quo factum ut in toto orbe cœperit *nominari*, & ut Surius loquitur, a *omnium ore meritò celebrari*, & hæreticorum malleus nuncupari.

Luserit alter *Antonium*, b Constantinopoleos Antistes in bulla mundum; sed & noster à teneris nil puerile gessit, qui *à pueritia sanctus fuit*, & ne quid vel tenuissimi pulveris humani, in via

v S. Antonius de Padua cum S. Antonio Eremicola confertur. x S. Antonio. chron. Tom. 3. tit. 23. cap. 11. de S. Francisco, cap. 3.

y z Surius. a Surius. b 2. Cum S. Antonio Episcopo.

Domini

Domini currentis pedibus adhæresceret, *retraxit eos, cùm necdum totos illos in ipso mundi primo aditu posuisset* c Non alio autem *Antonium nostrum* Præceptore, quàm Spiritu Sancto usum fuisse, hoc inter cætera argumento est. Ad generalia Ordinis comitia Forolivium evocatus, ignotus considebat; dum, qui ad Fratres verba faceret, nemo quisquam, qui promptus, & paratus foret, repertus est. Jussus tandem *Antonius*, expromeret, quæ Spiritus Sanctus ei suggessisset; ille se modestè, in abluendis culinæ vasculis, & hujusmodi humilitatis ministeriis magis idoneum, quam in exponendis divinorum eloquiorum mysteriis, palam affirmare; imperio tamen reniti non valens, ea dicendi facultate, & verborum copia sermonem instituit, ut omnes faterentur, *numquam sic hominem locutum* fuisse, & *ejusmodi sermonem se numquam antehac audivisse* d.Quare ipsius Ministri generalis mandato, rupto diuturno silentio,extemplò ei demandata est concionandi Provincia, *& cultor eremi, missus est ad prædicandum verbum Dei*; sine prævio studio, sine libris, sine scriptis, *cultor eremi, fit derepentè præco Evangelii*: *nam ubi Spiritus Sanctus Magister est, facilè discitur, quod docetur*; quem si plures Doctorem haberent, & audirent, saniorem,minimo olei & lucubrationis impendio, doctrinam haurirent, & traderent, qua non unum, sed innumeros, spretis mundi illecebris, ad solitudinem, & religiosa claustra *cum Antonio* pertraherent.

c Idem. d Pipinus festo S. Anton. de Padua, Surius.

Effuderit sanctissimus *Præsul Antonius* millia in sinus pauperum; *Antonius noster* omnibus relictis, quamtumvis opulentis facultatibus nudus ad nudum Christum confugit; nec minoris reor beneficentiæ, certè majoris prodigii,vinum subtracto epistomio, cujus vertebrum vidua manu tenens, amphoram viro Dei afferebat, in vase servasse, quàm stipem erogasse.

Minus nunc laborandum video, ut *Antonium Paduanum* Antoniis purpuratis conferam, qui ad purpuram omnem erubuit, eam si exceperis, quam sanguine suo pro Christo, tingere posset.

Fuderit *M. Antonius* e *Imperator* Parthos non uno Prælio, eduxerit in mare classem 500. navium, Cæsari formidabilem; à quo tamen victus; & subactus est. Non Parthos, sed piratas animarum, tartareásque legiones,robore validas, copiis innumerabiles debellavit & subjugavit. Uno fretus elementorum Rege,ventis imperavit & mari. Hic, non me, sed *Theologiæ* Doctorem, *eloquentiæ Magistrum, divinorum eloquiorum Interpretem* Mendozam *audite*. f Virtus *Antonii Ulyssiponensis*, latius quàm omnium Lusitanorum, nec solum quinque sed omnium Regum se effudit & extendit: *Hic Antonius* terram, aërem, ignem, aquam *nullius jugum patientem, pressit imperio*. Ut cætera elementa sileam, in mare sensus vestros avocate,palàm vobis erit, hoc non minus, quàm cætera *imperio, & nutui ejus paruisse*. g Cùm

e 3. Cum Antonio Imperat. f Mendoza in præfat. viridarii sacra ac prof. erudit. g Idem l. 6. orat. 12.

satanicæ

satanicæ copiæ à styge immissæ, illum fugere, & alio quasi vela facere coëgissent, prope littus, ubi mare multiplici undarum collisione effervescit, consedit, & Oceano imperans, *omnis subitò maris tumor se frangit*, molliter crispantur undæ, placido æstu ripæ alluuntur. Parum hoc, cùm Spiritu Sancto sufflante divino eloquii flumine Antonium velificantem stygii piratæ insectarentur, insolens & hactenus inauditum patravit prodigium: *h* pisces, qui soli nesciunt inter animantes mansuescere, evocat in littus, ad colloquium invitat, uti rebus divinis audiendis aures arrigant, hortatur. Quis crederet, aliquem ita docendo valiturum, ut tam rudes auditores erudiret, tam indociles edoceret, tam inexorabiles exoraret? pisces ex abditissimis suis specubus, in quos illos natura detrusit, & compegit, foras emicant, in summa aqua gregatim enatantes, confertissimè densantur: suis quique ordinibus, ut majores, aut minores erant, potiuntur: omnes in dicentem intendunt oculos, auditum advertunt, favent, applaudunt, gesticulantur: tandem fausta cum prece abire jussi, colla submittunt, pinnas explicant, hilaritudinem ostentant, obsequium pro anathemate rependunt. Ecquid majus? ecquid gloriosius fingi poterat? an unquam *Antonius Imperator*, sic milites, & epibatas sibi obsequentes habuit? vos ipsos appello testes; *sanè invenietis nulli unquam duci obæratos famulorum greges, tam peramanter obsequutos, quàm liberaliter* S. ANTONIO *indomitæ, & efferenes belluæ ancillantur*. Denique si quid à M. Antonio fortiter gestum est, id omne turpi luxu, & temulentia fœdavit: i *Ac sitiens non tantum meri, sed & civium sanguine ebrius*, infami morte concessit. Quantum ab hoc monstro pravitatis, miraculum sanctitatis distet, & *Antonius ab Antonio* discrepet videtis.

h Mendoza cit.

Fateor *Antonium* k *Columnam*, Ducem Venetorum, virtute bellica, & gloriosa de Turcis, acerrimis Ecclesiæ hostibus, victoria clarum, in Capitolium invectum fuisse. Sed inclytus Dux noster *Antonius Paduanus*, solus, & inermis vexillum crucis præferens, innumeros domum Dei vastantes, hæreticæ pravitatis sectatores, l & hos inter omnium Antesignanum *Bonivillum*, & alterum ferocissimum Christianorum tyrannum *Ecclinum*, gladio verbi Dei convicit, prostravit, & Christi castris aggregavit. Quanto hic nobilissimus tot animarum ductor triumpho, cœleste capitolium ingressus sit, ex eo conjicere est, quod non niveis equis, sed Angelorum turmis stipato, ipse summus Imperator Christus in occursum venit, ad cujus conspectum, in meta stans exclamavit: *Video Dominum meum*; quin & cœlum, ac terra, incredibili festivitate, & miris lætitiæ signis applausit. Ad venerandum viri corpus accurrunt Veneti, properant Cenomani, adsunt Vincentini, Longobardi, Slavi, Aquilejenses, Germani, Hungari, Hispani, Galli, & ex omni propè natione, quæ sub cœlo est. At inter

i Plutarch. in Antonio. Plinius lib. 14. cap. 22. k 4. Cum Antonio Columna. l Surius.

omnes

omnes, sibi de tanto thesauro gratulabatur Padua. Tum ne festivos ignes requiras, facer Clerus cum Antistite, & Magistratus, nobilium, ac militum comitante caterva, tum juventutis, omniumque artium collegia processêre, quos inter & illustres matronæ, & teneræ puellæ, nudis & ipsæ pedibus comitabantur; erant autem cerei, qui ante singulos cœtus præferebantur, ea longitudine, ut non nisi resecti, in sacram ædem inferri possent: quidam etiam præ mole sua, humeris portabantur, nonnulli curribus vehebantur; cúmque templum luminaria non caperet, ad valvas templi, super muros longa serie, & splendido per dies & noctes spectaculo collucebant. Ulyssipone eo die, quo Sanctorum fastis adscriptus est *divus Antonius*, quod Anno ab obitu proximo factum, & viri, & nuptæ, innuptæque puellæ in plateis saltabant, cantabant, choros ducebant, & æs omne campanum per urbem universam, nullo movente festivè concrepabat, nec poterant homines se cohibere, quin se lætitiæ, & tripudiis darent; omnibus tamen causæ tantæ exultationis ignaris: etenim non diu post, supervenere ex Italia Fratres, quorum relatu didicere, eo ipso die inusitatæ lætitiæ, *virum Beatum* in Sanctorum numerum adscriptum, unde novus gaudii & triumphi cumulus accessit. Applaudit sibi & triumphat de tali cive, Ulyssipona, & universa Lusitania.

Libet ulterius *Antoniorum* nomen, & famam, in cœlum efferre; quod insigni laude condecoravit *Antonius* m *Maria*, dum parentem præsentissimo mortis periculo, & hostium manibus eripuit, ac libertati restituit.

n SANCTE, *tuum nomen, superest modo* PADUA *nobis,*
Cantantes sublime ferens ad sidera cygni.

Alio in discrimine non hostium, sed linguarum telis parens expositus, tuo beneficio ex mortis maximè infamis faucibus ereptus est: nam cum Paduæ degeret, Ulyssiponæ duo cives mutuis odiis dissidentes, alter alteri mortem intentabat; quam cum apertâ vi inferre nequirent, eorum unus nocte ingruente, adversarii filium in platea inventum, summa crudelitate jugulavit, & in horto Parentum, viri DEI, forte vicino, eum tumulavit. Cum autem nobilis esset, cujus filius cæsus erat, inquisitum est diligenter, & compertum, ejus filium illac transisse, ubi inimicus morabatur; itaque ejus domo, & horto lustrato, nihil compertum est. Itum est ad vicinas ædes, & in horto, pueri cadaver inventum est, atque è vestigio parens *Sancti Antonii* cum omni familia conjectus in carcerem, tanquam cædis illius reus, mortis sententiam opperiebatur; quod ut divino Spiritu vir Dei Paduæ cognovit, nocte insequenti, ingenti prodigio, Ulyssiponem perductus est, & proxima luce ad Judicem se contulit, insontes dimitti postulans; cui cum Judex repugnaret, petiit cadaver pueri interempti ad se adferri. Quo allato, jussit surgere puerum, & edicere, num à parentibus suis manus illi illatæ forent? qui resurgens, palam

m Cũ Ant. Maria duce Venet. n V. Ecl. 9.

con-

confessus est, illos cædis omnino ignaros, ac planè innoxios esse; quo mortui testimonio, parens cum suis infami morti ereptus, ac innocentię trabea indutus, domum gloriosè deductus est· mansitque toto die cum parentibus vir Beatus, & mane, Angelico ministerio Paduam reductus est.

Superest, ne his diutius immorari videar, ut inter *Antonios* o omni scientiarum genere eruditos, ac medicâ cumprimis arte excellentes, *Divum Antonium* omnibus præcelluisse paucis comprobem. Hoc vel ex eo omnibus manifestum erit, quod scientiam divinitus infusam, non ab alio Magistro, quam Spiritu Sancto acceperit, qua fretus, primus in ordine suo Theologiam Bononiæ professus est: memoria illi pro omni codice erat. Summi Pontificis primæ veritatis oraculo, *arca testamenti* indigitatus est; ut quidquid in veteris, aut novi testamenti tabulis, aliisque codicibus expressum, in *ANTONII* pectore, quasi in *arca testamenti*, & cœlesti scrutinio reconditum servaretur.

Valuerit apud Romanos gloriâ, & apud Augustum gratiâ *Antonius Musa*, qui eum arte sua Podaliricâ è gravi morbo liberavit, quo ex merito, ei statua erecta est; verum enimvero divinus noster, non animarum dumtaxat, sed & corporum medicus *Antonius Paduanus*, qui omnium morborum genera curavit, & mortuos in vitam revocavit, non una in urbe Româ, sed per Orbem universum, jure meritissimo pluribus statuis, & aris, & templis, quam annus dies numeret, honoratur; nam ut auctor vitæ de ipso commemorat, p *quovis affecti morbo*, vel ad contactum fimbriæ, aut mortui sandapilæ, convalescunt: Cæci vident, surdi audiunt, claudi ambulant, omne genus ægritudinum depellit; cui omnis ars & industria Hippocratis, Galeni, Antonii Musæ, & quos inter divos, gentilitas retulit, Æsculapii, Melampi, Podalirii, & omnis medicorum turba concedat, necesse est. Et hæc omnia mirari desines, ubi mortuos vitę restitutos inaudieris. q Honesta fœmina, piâ quadam Religione in *D. Antonium* non vulgariter affecta, concionantem auditura proficiscitur, filio quem unicum lactabat, intra ædem præcluso, non sub alterius tutelâ quam *Antonii*, cujus opem omnibus auxiliariam credebat, sibi quoque minimè defuturam: forte accenso foco pendebat desuper ahenum, in quod infantulus, dum improvide hac, illac repit, præcipitem se agit, ita ut foras se proripere nec sciret, nec posset. Quid contigisse arbitraris? vigebat ignis, flamma exultabat: Puellus, (O rem ad memoriam omnium sæculorum prædicandam) quasi lavatum ad balnea veniret, aut animi gratia in hypocaustis desudaret, inter ebullientis calidæ scatebras, festiviter colludebat. Si quis hic minoris virtutis dixerit puerum in igne illæsum servasse, quam in vitam revocasse, Divus Antonius, teste Antonino r, puerum

o 5. Cum Antoniis omni scientia eruditis; ac cum Antonio Musa Augusti medico.

p Surius. q Mendosa viridario l.6. orat.11. r Antoninus Chronico part. 3. tit. 24.

in

in cunis relictum, à matre mortuum repertum, vita donavit & reddidit eum matri suæ.

Restat actus ultimus, isque utilissimus, qui totus in eloquentiæ laude consistit, qua longe potentius, quam olim *Antonius* ſ *Orator*, *S. Antonius* animos quantumvis obduratos emollire, in quam voluit partem ducere valuit, & divina sua facundia non solum linguas infantium fecit esse disertas, sed & omnium Oratorum ora confudit, t dum unica, eaque ignea, ut olim Apostoli, ad varias omnium nationum gentes loqueretur, & intelligeretur. Testem habeo omni exceptione majorem, Florentinorum Præsulem Divum Antoninum: v cum *in urbe Orbis Domina ex mandato summi Pontificis, peregrinis plurimis, qui venerant propter indulgentias, prædicaret, qui erant diversarum nationum, & idiomatum, Græci, Latini Francigenæ, Teutonici, Anglici, & alii diversarum linguarum, Spiritus Sanctus linguam ejus sic movit, ut omnes qui ipsum audiebant, non sine omnium admiratione, ipsum claré intelligerent, & unusquisque audiebat linguam suam, in qua natus fuerat: & tunc tam ardua & melliflua eructavit eloquia, ut omnes in stuporem adduxerit.*

Numquam è rostris *Antonius Orator*, aut Tullius ea populi fre-„quentia peroravit, qua divinus „Ecclesiastes noster, x ad quem „audiendum è vicinis urbibus, „castris, pagis innumera pæne „hominum multitudo, salutem „suam in illius Doctrina, spe „non dubia collocans, conflue-„bat: surgebant intempesta nocte, ut alii alios præverterent, mili-„tes, matronæ nobiles, quæ in „multam lucem stertere consue-„verant, concionaturum oppe-„rientes; cumque parietes non „caperent, suggestum in campo „conscendere debuit: atque ea at-„tentione auditus, ut in triginta „vel eo amplius hominum mil-„libus, vix murmur aut strepitus„perciperetur. y Accidit, ut cum „omnes arrectis auribus adstarent, intentique ora tenerent, derepente Cœlum turbari, nubes conglomerari, densus imber, & grando, velut fractis cœli cataractis irruere cœperit, tota auditorum turba, eodem vestigio consistente, & ne stillâ quidem ruentis imbris contacta; dum omnis, quæ coronam cingebat, circumquaque area stagnaret Ea autem vocis contentione, quæ omnem humanam excedit facultatem, dicebat, ut pia mulier ob morbum mariti, domi defixa, absens ad duo milliaria, eum diserte concionantem audierit; quodque non minus habet admirationis, eodem tempore in summa æde ad populum verba facere, & domi in choro canere auditus, & visus est.

Quo verò animorum motu, & morum metamorphosi, in fœda scelera & enormia flagitia detonuerit, ac fulminarit, pœnitentium lacrymæ, & tunsiones pectorum, & sacræ exomologeses, quibus audiendis sacri Mystæ non sufficiebant, & dire flagellantium sese, ab eo primum institutæ supplicationes, me tacente, satis loquuntur. Videbatur quasi

ſ 6. Cum Antonio Oratore Romano comparatur. t Surius. v Antonin. cit. x Surius.

y Antonin.

quasi alter quidam prodiisse Elias, & z *Sermo ipsius ut facula ardebat*, inflammatusque igne Spiritus Sancti, ignitis sermonibus urebat auditorum tepida, torpentia, & frigida corda; saxea autem, & ferrea domabat, emolliebat, ceræ instar fluere cogebat.

Ingens dicendi vis in *Antonio Romano* fuerit, qua strictos in se acinaces avertit, & jugulo imminentes vaginæ reddidit. *a* Verum quæ divina inerat *Antonio Paduano* facundia, latrones manu aurum offerentes, & sub cingulo ferrum occultantes, flexit, & subegit; nec à sua solum cervice, sed & ab omnium Veronensium, dum *Ecelini*, immanissimi tyranni, ejusque sequacium sicas avertit, compescuit, manibus excidere, eumque secum, ac cum Deo gratiam inire fecit.

b Hæc, aliaque tam portentosa, & à sæculis inaudita, omnes omnium oratorum linguas mutas facit, & infantes. Ut si olim Tito Livio Romæ statua erecta, quæ digito labellum comprimebat, innuens, omnibus & oratoribus, & scriptoribus post illum, silentium indictum; id potiori jure de *Antonio nostro* pronuntiaro, ac nobiliori titulo, quam olim *c* Beroso Athenienses in Gymnasio statuam lingua aurea posuere, illi, cujus lingua omnis expers scoriæ, tota aurea, & à morte vivida, ac vegeta, immortalis exstitit, erigendam esse, contendero: nam d *si linguis hominum loquar & Angelorum*, nullam partem consequi potero earum laudum, quæ debentur sacrosanctæ *Antonii* linguæ: quæ cum tacet, loquitur: cum obit, vivit: cum sepelitur, resurgit: cum abire in cineres putatur, vitalem redire in pulchritudinem videtur. Trigesimo secundo Anno à Sanctissimi viri obitu, aperitur capsa, in qua Sacrum Corpus conditum servabatur; patent membra cetera soluta in cineres: una lingua succi plena & sanguinis, vivere visa est, & spirare. Aderat totius Ordinis Antistes Bonaventura, excipit in manus cœlestem Thesaurum, gaudio delibutus fundit ubertim lacrymas, e *longo tandem post tempore fatur: O lingua benedicta, quæ Deum toties benedixisti, atque alios benedicere docuisti.*

Jobum ab imis unguibus, usque ad summum verticem capitalis hostis lethaliter ulceravit; linguam tantum reliquit incolumem, ut ipse testatur: f *derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.* Id est, interprete Hieronymo, *ex omnibus aliis officiis membrorum, solum mihi remansit locutionis officium.* Quo merito, quo jure lingua tantum superstes fuit? Deum semper benedixit, ejus gloriam toto Orbe propagavit; nam ut benè Augustinus: *Lingua quæ Deum maledicit, semper minuitur, lingua quæ Deum benedixit, semper augetur*, & immortalis est. Lustrate, si lubet, omnium mortuorum tumulos, & exesa cadaverum ora scrutamini, nullius non imminutam, & in tabum, ac cineres, resolutam linguam reperietis, nisi unius Antonii, *quæ Deum toties benedixit, & alios benedicere docuit.*

Unde, sic pro concive suo concludit disertissimus Ecclesiastes Mendosa: g *gaudeat ergo terra no-*

z Eccl. 48. a Paoletti. b S. Antonii lingua incorrupta à morte. c Plin. l. 7. c. 37. d 1. Cor. 13.

e Virg. f Iob 19. g Ambrosius.

stra,

ſtra, inquit Ambroſius, de Nazario locutus; gaudeat Padua, geſtiat Vlyſſipona, triumphet Conimbrica, Luſitania univerſa hilareſcat, *nutrix cœleſtis militis*, *& tantarum parens fœcunda virtutum: quæ eundem habet apud Deum, & alumnum, & Patronum.* Imò ſubdit Ambroſius, cujus verba, propriis tantum in rem noſtram variatis nominibus ſubnectit, *imò totus exultet Orbis*: nam licet Antonius, Patavinus *ſit privilegio ſepulchri*; Olyſſiponenſis *conditione incunabuli*; Conimbricenſis *ſorte educationis*; *omnium tamen eſt communione ſuffragii*: *Non enim clauditur locis, quod effunditur meritis.* OMNIBUS LINGUA ILLA DATA EST IN PIGNUS, h *ut pro omnibus Deum oret*, omnibus patrocinetur; adeò ut de nullo ægro ita conclamatum de omni humano auxilio, quovis in diſcrimine, deſperatum, de cauſa etiam evicta, clienti abjudicatum, quin lingua ejus *pro omnibus Deum oret*, & exoret, ægros ſanitati, periclitantes incolumitati, damnatos vitæ reſtituat, & patrocinetur.

Nolim vetera eruderare, ſed quæ non ita pridem & quaſi ſub oculis geſta ſunt, enarrare. *i* Anno hujus ſæculi 1628. Neapoli vir innocens, ex allegatis, & probatis, in carcerem conjectus, & capitis damnatus, cum neſciret quò ſe verteret, obteſtatur pauperculam uxorem ſuam, ut Proregem adiret, lacrymis, ejulatibus, & quibus poſſet modis, mariti vitam poſtularet. Paret mulier. Sed cum ſibi ad Proregem aditus omnes occluſos cerneret, libellum ſupplicem, quem manibus tenebat, divino utique inſtinctu afflata, detulit ad Franciſcanorum templum, & ad aram *S. Antonii Paduani*, prodigiis & illic celeberrimi, mappæ ſuppoſuit, obnixè fuſis ubertim lacrymis, opem & patrocinium ejus efflagitans. Poſtridie ſpei plena revertitur, & ſchedam, ubi collocarat, reperit, recipit, inſpicit, & advertit novis, & incognitis characteribus ſubſcriptam, quam dum aliis legendam porrigit, intelligit Regem ſuo Chirographo ſententiam mortis revocaſſe, ac maritum liberaſſe. Feſtina currit ad carcerem, cuſtodi abolitionem exhibet; ille Secretario, qui ſyngrapham adulteratam, & litteras confictas dictitans, præproperè ad Regem convolat, qui inſpecta charta, ſyngraphen ſuam agnoſcit, & fatetur fratricellum ſe conveniſſe, & perſuaſiſſe captivi innocentiam; itaque libello ſubſcripſiſſe, eique ſententiam, qua abſolvebatur, commiſiſſe. Quæ res vehementer *Sancti* cultum promovit, & fiduciam omnium ad ejus implorandum patrocinium mirificè excitavit. Quas partes Advocati apud Proregem *Antonius* potenter egit, eas, aliáſque in omni diſcrimine, longè potentius apud Cœleſtem Regem pertractare conſuevit.

Longum foret commemorare, quot, & quam præclara, ſupra naturæ vim, & ordinem, hic Thaumaturgus in varios mortales, ad preces P. Bernardi Colnagi, S. J. huic ſancto devotiſſimi, à quo numquam paſſus repulſam, contulerit. Quædam tantum, quia liber

h S. Antonius in omni neceſſitate Patronus. i Litt. Rom. anno 1628. 9. Septemb.

liber paucis ad manus, adnumerare hic lubet. Atque ut à domesticis ordiamur, k *Antonius quidam* nostræ familiæ adjutor, dum nocte jam adulta in erigendo Servatoris cenotaphio, per Sanctiorem hebdomadam strenuè, nec minus improvidè operam ponit, fallente vestigio, præceps ex alto ruit, artubusque oppidò contusis, confractisque, lecto infertur. Id ubi Bernardus rescit, ad *Divi Antonii*, quam in cubiculo habebat imaginem, conversus: *Sancte Antoni*, inquit, necesse est *Fratrem Antonium* die crastina incolumem, ad absolvendum Domini sepulchrum, redire; quare age, sanitatem impertire. Et confestim se ad decumbentis lectum contulit, crucem bene magnam formavit, dicens: *Sanctus Antonius te sanet: Cras incolumis esto, & ultimam sepulchro manum impone.* Paruit æger, seipsum miratus surrexit, mirantibusque cunctis accinxit se operi, & viribus integris, quod cœperat, in tempore absolvit. Videbatur divum hunc tutelarem semper, & ubique sibi præsentem, & præsto habere. *l* Neapoli evocatus ad primæ nobilitatis puellam, à medicis jam propè depositam, post consueta salutationis officia: *S. Antonius*, inquit, *ad te invisendam venit, qui tibi longioris vitæ gratiam obtinuit. Bono esto animo, non est porrò, quod timeas.* Non vanum fuisse Bernardi vaticinium, eventus, & res ipsa docuit. Sic Mariam Todescam, Sanctimonialem, omnibus Christianæ fidei Mysteriis ad iter æternitatis instructam, divinus ille Archiatrus *Antonius* restituit: Parens hujus moribundæ Virginis, vir Nobilis, Bernardum ut ad eam viseret, exoravit, qui accurrens fortè ad crates, uti mos fert, de moriente Joannâ, verba faciens, ad unam Monialium, quæ adstabat, solita simplicitate: *volumusne*, inquit, *Ioannam restituere sanitati?* Ad quod illa subridens, omnino, sanemus eam, Pater. *Ergo sanemus illam* subjungit Bernardus, *Oremus sanctum Antonium*; quo invocato, morborum, mortisque victrix Joanna convaluit, & firma, ac valens se in pedes erexit. Mitto cætera, ex quibus omnibus manifestum est, quocumque chari liberi, aut conjuges morbo conflictentur, qui omnem medicorum industriam exsuperet, ad *hunc Sanctum*, cui Deus omnia possibilia fecit, recurrendum: Quacumque adversæ fortunæ tempestate jactati sitis, *Antonii* patrocinium, & præsidium implorandum, quæ si oratorum more amplificare, & ad mores sententiis, & figuris suis exornare voluero, scopum meum perdidero, nec usquam exitum invenero.

k Ioan. Paulinus in vita P. Bernardi Colnagi. edita a. 1662. Lib. 2. c. 7. §. 3.
l §. 4.

§. II.

S. ANTONIUS *oves perditas invenit, & quomodo Jesus perditus, ac anima perdita invenienda sit, docebit.*

QUare instituti mei memor, unum dumtaxat hodiernâ luce sectabor, ut eum vobis, in quo

quo præ cæteris excelluit, pro rebus perditis inveniendis Patronum, ac Tutelarem invocetis: cumque nulla in orbe major jactura sit, quam Deum perdidisse, & animam perdidisse, m quemadmodum & illum, & illam invenire possitis, exemplo suo, qui tot oves perditas invenit, edocebit. Redemptor noster, optimus Pastor, è summo cœlo, de Regalibus sedibus in mapale descendit, per agros discurrit, in montes prorepsit, per sentes & spinas, non habitu, sed toto corpore lacer, & saucius, consistere non potest. Quem si rogemus, quæ sit causa tanti laboris, sudoris, doloris, & cruoris, dicet se errantem ovem requirere. *Ad quid enim venisse credendus est?* Respondet Bernardus: n AD QUÆRENDAM *ovem centesimam, quæ erraverat.* MIRA QUÆRENTIS DEI DIGNATIO, MAGNA DIGNITAS SIC QUÆSITI. Novem supra nonaginta in ovili habebat; tamen, quasi post unam perditam, nulla superesset, non conquiescit donec inveniat: o *dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat,* DONEC INVENIAT EAM. Hanc Pastoralem solicitudinem summoperè demiratus D. Chrysostomus, seu Auctor imperfecti, exclamat: *Considera ovem illam, quomodo Pastor non requievit per desertum discurrere, donec inveniret eam.* Mox subdit conclusionem auream: *nullam ex omnibus se habere putabat, si de suo numero una periret.* Auditis Pastores animarum? Habetis in ovili vestro non solum nonaginta novem oves, sed ad nongentas, & plures; num ad unam perditam quærendam, quietem interrumpere, commoda relinquere, in sudore vultus, & periculo vitæ, eam invenire, & ad pascua reducere studetis? Auditis Patres familias? habetis octo, novem liberos, pios, morigeros, obsequentes, oves innocentes, vocem Pastoris audientes; has inter, una ovis perdita, una filia vaga, unus filius prodigus, & perditus, num hic cura te tangit, & solicitudo angit, ut ovem hanc perditam in popinis, aut prostibulis invenias, promissis, ceu viridi ramo; aut minis, ac baculo Pastorali ad ovile reducas?

At dicunt ejusmodi ignavi Pastores in defensionem suæ inertiæ, oves illas duræ cervicis, nolle converti, nolle vocem Pastoris audire, & sequi. Et hoc vobis satis, ut securi in utramque aurem, & utrumque oculum dormiatis, securi genio indulgeatis, non recogitantes animam perire, Christi Sanguine redemptam? Quæro à vobis, an Nerones voluerint, fidem Romanis tradi, cujus præcones bestiis objiciebantur laniandi, aut flammis ustulandi? An Sapores in Perside, Christi Legatos admittere voluerint, quorum membra ignitis forcipibus resecabant? An Armeni voluerint, Deum verum destructis idolis per Christi ministros prædicari, quos vivos excoriabant? Hoc argumentum contra Donatistas, à quibus repulsus, & oppressus, appositè usurpat, & refutat Augustinus: non mihi dicas: p *Ut quid* QUÆRIS *me, si perii? Ideo enim* TE QUÆ-

m 1. Oves perditæ cum S. Antonio quærendæ. n Bern. Serm. 1. de Adventu. o Luc. 15. v. 4.

p Augustin. in Psal. 18.

QUÆRO, *quia perisli. Noli me quærere. Hoc sane vult iniquitas, qua divisi sumus; sed non vult Charitas, qua fratres sumus. Improbus non essem,* SI NON QUÆREREM SERVUM MEUM? *Irascatur, dum* QUÆRATUR. In conventicula Hæreticorum, ubi quandoque seducta, & perdita ovis latet: in prava consortia ganeonum, ubi filia tua, ovis inter lupos posita: in symposia, & lupanaria, ubi filius cum meretricibus corpus & animam perdit, intrepidè irruendum est, *irascatur,* DUM QUÆRATUR, inveniatur, & ad ovile reducatur. Si Christi sanguis in cordibus vestris ebulliret, obstantes omnes difficultates perrumpere, & imminentia quævis pericula alacriter aggredi auderetis, & arderetis. Audite quid Sanctus Ennodius Ticinensis Episcopus senserit: q *quamvis cana nivibus juga Alpium, transituris minarentur exitium: mortiferum frigus, & concretas algore glebas, fidei ardor exuperat. Nescivimus parcere sanguini nostro, dum servamus alienum. Nam in tanta circumspectione salutis omnium, solum pro nobis timere non novimus.*

Hoc zelo inflammati fuere Apostoli, Christique sectatores, ac imprimis dilectus ille discipulus, qui è pectore Domini sui, velut amoris & charitatis officina, singularem quendam salutis humanæ zelum hauserat, exemplo docuit, quantum esset vel unius oviculæ perditæ lucrum, r *quod sibi Christus sanguine suo pretiosius judicavit.* s Ephesto excedens D. Joannes, villas, & oppida circumcursabat, cum ecce ei occurrit Adolescens ingenio peracuto, & genio bono, specie etiam liberali, & amœna? quem primis integritatis annis, velut innocentem oviculam, Apostolus, illius loci Episcopo, ejusque custodiæ quam obnixissimè hac ferè verborum formula commendavit: *Hunc Adolescentem omni studio, cura, & cogitatione, coram Ecclesia, & Christo teste, tibi, tuæque fidei commendo.* Suscepit ille, tum pro ea, qua in Magistrum erat reverentia, tum etiam prona, ac benevolâ in subditos charitate, eumque in familia sua aluit, & curam illius egit planè singularem, ne quid corpori, ne quid animo deesse videretur. Fluxêre in eo pietatis officio complures anni, quibus adolescentiæ memor, juveni fræna contrahere, habenas adducere, ne fortè quod illi ætati facile est, positos sibi limites excederet. Verum ut temporis lapsu deteruntur, & lentescunt omnia; ita hujus Præsulis, ac Ecclesiæ Pastoris pius labor, curáque, eo annorum curriculo deferbuit. Hinc adolescenti laxiores dare habenas, & plus æquo indulgere. Ab illa Pastoris conniventiâ, & indulgentiâ, cœpit ovicula lascivire, liberius ac longius evagari, tandémque variis lenociniis ex oculis abduci, & præceps ruere. Ita sibi malè lusit, magistróque illusit adolescens, eóque scelerum venit, ut non tantum in malis malus esse, sed & pessimus videri posset: imò Prædonum Dux, & Coryphæus. Vita in præcipiti, salus in desperatione videri poterat, quia ovis propè in faucibus lupi; cum peracto velùti curriculo, & laborum metâ, ad suos revi-

q S. Ennodius. opusc. 3. r Bern. Serm. 3. de tripl. adv. s Eusebius l. 3. Eccl. hist. c. 17.

revisit Ephesum Apostolus, ejúsque prima cogitatio ac primaria cura fuit, à præsule quærere: quid de ove sibi commissa, quam Christo, & Ecclesiâ teste ei commiserat, feliciter factum? quam ut vagam, ac perditam agnovit, attonito similis hæsit; dein subirato vultu, vocéque, ita paucis: *Siccine*, inquit, *servasti depositum, sic fratris tui animam*, dilectam oviculam meam, tanto affectu, solicitudine, curâ tibi commissam, & commendatam? cætera dixère lacrymæ, profundíque gemitus: à quibus (nec enim longior amanti mora) sese in viam expediit annosus senex, & in densa nemora, metuendósque saltus, ardens animarum Pastor, & Prædo evasit, oviculam suam perditam quæsiturus. Ubi in juvenis conspectum venit, agnovit ille venerabilem Pastoris sui vultum, & celeri fugâ sese illius oculis eripuit; nimirum dolor, pudórque pedibus alas addiderat. Sed & amor pio seni animos, & stimulos subdebat, qui per lustra, & tesqua clamitando, concito cursu insequebatur: quo abis infelix adolescens? ego tui causa in ferrum ibo, & in vulnera pronus ruam, pro quo optimus Pastor, magister meus, amor meus, in crucem ac mortem venit. Audiit tandem ovis perdita vocem Pastoris sui, inque sinum ejus cum rubore & lacrymis, se supplicem conjecit; dexteram fortè tot criminum ream, & adhuc innoxio sanguine cruentam, abdiderat, quam pius pater prensavit, & osculo dignatus est, & veniam spopondit. Ita bonus Pastor perditam ovem quæsivit, & in humeros quasi assumens, ad ovile reduxit: imò deinceps probè pœnitentem, & instructam, dominico gregi præfecit. Habet in eo quisquis est animarum Pastor, Prætor, Paterfamiliâs, cui oves Christi commissæ sunt, quod discat, amet, & imitetur.

Hic zelus in eo, de quo agimus, Pastore Paduano, luculenter exarsit, & Christum Pastorem proximè æmulatus, t ex eremo ad oves perditas quærendas, & inveniendas, divino amore incensus, totus incubuit: per vicos, & pagos, per oppida, & urbes, per invia, & avia hic ardentissimus Pastor *zelo fidei*, *& fervore animas adducendi*, nullis molestiis, nullis periculis deterritus excurrit: qui *enim antè*, *passionis calicem tantopere concupierat*, nullum periculum reformidabat. An non oves perditas quis dixerit, istiusmodi homines, qui implacabili odio inter se dissident, nil nisi sanguinem, & vindictam spirant? illas adduxit *Antonius*. An non oves, & animæ perditæ censendæ, quas usuris, & rapinis, & bonis injustè partis, detonso in restitutionem aureo vellere, in humeros portavit, & caulis Christi restituit? an non filios, & filias perditas quis duxerit, quas, cum cœno libidinis, & ut sues in volutabro luti immersæ essent, quæsivit *Antonius*, expiavit, & *niveo vellere*, Christi gregi associavit? quin & absens, altum somno vitiorum stertentibus, noctu apparuit, & pedo pastorali verendus, ac voce terribilis intonuit; v *Surge Martine*, *surge Agnes*, surge Agatha, surge Catharina, surge Petre, surge Joan. surge

t S. Antonius quærit oves perditas.
v Surius.

Paule, & peccata confitere. Ita *zelo fidei, & fervore animas addu-cendi*, non vir unus, sed multiplex erat *Antonius*.

An non ovis perdita, homo nefarius, carni & sanguini deditus, sed & illam oportuit *Antonium* adducere: obviam illi factus, humanitate summâ illum salutavit, humilitate ima ad pedes prostratus veneratus est, eique divinitus spiritum impetravit, ut gloriosus Christi Martyr, inter oves Christi purpureo vellere adscriptus sit. Aureo olim sermone de Christo pronuntiavit Chrysologus, Ravennatum Antistes: x *Solus bonus, solus Pastor, solus Pastorum Pastor, animam suam ponit pro ovibus suis, quas per mortales campos, per iter mortis, vitalia vocavit, & perduxit ad pascua: ut sanguine suo tinctæ fulgerent regali purpura, niveo vellere perlucerent*; quem, quam proximè æmulatus sit Pastor Paduanus, jam audistis, ut meritò exultare, & clamare queat: *Congratulamini mihi*, quia inveni non unam, sed innumeras oves, quæ perierant; nescio enim quo fato fiat, ut majori gaudio reperiantur deperdita, quam numquam amissa: sic etenim idem Doctor: y *Semper quidem* CUM PERDITA REPERIMUS, *novum capimus cumulum gaudiorum: & est jucundius nobis* INVENISSE PERDITA, *quàm non perdidisse servata*.

Erant & aliæ oves perditæ, quæ non de ovili Christi, à pascuis Ecclesiæ longè aberrantes, quas è stygii faucibus lupi eripuit, & ad verum Pastorem animarum adduxit. Testis, ut innumeros sileam, de quo supra memini, *Ecelinus*, z quem cùm didicisset B. Antonius multam cædem, per summam crudelitatem, Veronæ fecisse, intrepidus illum accessit, atque his verbis compellavit: imminet cervicibus tuis, tyranne sævissime, & rabide canis, horrenda Dei sententia. Quousque non temperabis tibi a fundendo insontium sanguine? pluráque his similia, voce liberrima in faciem ei dixit. Qui verò aderant, nihil exspectabant aliud, nisi illum more suo jussurum, ut trucidaretur; sed secus evenit: nam *omni posita feritate*, INSTAR OVIS, *ad collum* suspensa zona Pastorem suum *Antonium*, fulgore qui à vultu ejus absistebat præstrictus, cum commilitonibus suis secutus est.

Erat & alia ovis perdita, quæ noxiis herbis assueverat, & longe à pascuis aberrarat; a hanc ut reduceret, non pedo, non cane, aut terrifica voce, sed pane Angelico objecto, quod jejunum triduo jumentum, relicta avena, flexo poplite veneratum est, ad caules Christi adduxit. Sic docuit *Antonius*, Pastores animarum, oves perditas quærere, & invenire exemplo Pastoris summi & æterni Numinis.

A primis mundi nascentis incunabulis, æterna Dei sapientia, *ludens in orbe terrarum*, si fas sit dicere, parvulorum more, qui conniventibus, aut ultro sibi clausis oculis, quærunt absconditum, & qui se ultro perdidit; ludum lusit non absimilem cum b primo omnium mortalium parente, qui ubi se ipsum, & Deum perdidit, solicitè eundo & redeundo, am-

x Chrysol, Serm. 40. y Idē Serm, 116.

z Surius. Antonin. a Anton. b Deus primum hominem perditum quærit.

bulan-

bulando, & deambulando, illum quæsivit, indagavit, clamavit; sed tantum abfuit, ut ad vocem suavissime invitantis Dei accurreret, ut se in majores latebras absconderet, & perderet. Sic etenim Sacer textus: c *Cùm audissent* (Adā & Eva) *vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam, & uxor ejus, à facie Domini Dei, in medio ligni Paradisi* (& ut illi, de quibus supra, noluerunt reperiri) *vocavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei, ubi es?* similitudinem inducit hic Procopius à matre, quæ parvulum suum, forte ab aliis seductum, aut vagum perdidit: vel à patre, qui unicum prædilectum filium forte longius aberrantem, omni cura & solicitudine quęrit; sed hunc amorem, & dolorem parentum, infinito excedit intervallo, æterni Patris charitas, hominem perditum quærentis; sic etenim in illud: *Adam ubi es?* differit: d *Quis Pater tanta cura, & clementia* PERDITUM QUÆSIVIT FILIUM, *dolens quod suæ dignitatis oblitus, in tantam miseriam devolutus sit:* consimili prope sensu Ambrosius lib. de Paradiso cap. 14. e *Adam ubi es? id est, non in quo, sed in quibus? de quibus bonis, de qua beatitudine, de qua gratia, in quam miseriam incidisti? ubi ergo es? hoc est, non in quo loco quæro; sed in quo statu? quò te deduxerunt peccata tua, ut fugias Deum tuum, quem antè quærebas?* nunc ultro te Deus tuus quærit, & abscondis te, ne inveniaris. Hanc hominis pertinaciam, & benigni Numinis clementiam, hominem perditum quærentis, considerans Hugo Victorinus, disertissime excurrit: f *Ubi es Adam? Adam ubi es? audivi, inquit, vocem tuam, & abscondi me; ô abscondite ubi es? quàm longe es, & quam prope es? quàm longè es ab illo, & quàm prope es illi?* QUÆRIT TE DEUS TUUS, *ut tu ipsum invenias: &* QUÆRIT TE, *ut & tu ipsum quæras, & dicas: Domine ubi es? & tu ergo quid facis? nam ipse perdidit,* TAMEN QUÆRIT. *Si perdidit, non totum perdidit; quia videt quod perdidit: non enim quæreret, nisi videret. Tu autem quid? Adam ubi es?* TU TOTUM PERDIDISTI, *quia perdidisti ne habeas: & videre desisti ne requiras O infidelis Adam! ubi est recordatio tua? dure, indurate, & obdurate! non te emollire potuit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor dilectionis, ut liquefieres, & curreres post eam?* g profectò ferus, ac ferreus sit, tigride aut caucaso natus, qui ad has amoris faces non colliquesceret, ad has benignissimi parentis invitantis voces, solicitè quærentis filium suum perditum, aures obturaret, longius profugeret, & in peniciores latebras se abderet; sic interim, quisquis peccator es, cum Deo tuo agis · nam ut scite Magnus Gregorius. h *Unusquisque per peccatum occultatur, &* QUASI PERDITUS, UBI SIT NESCITUR; nec inveniri potest, nisi & ipse se inveniat, & Deum suum quærat: Nam, ut inquit Abbas Rupertus de Adamo agens: i *Hoc* BENIGNITAS QUÆRENTIS *intendebat, ut is qui* QUÆREBATUR, *seipsum inveniret, & sciret* QUID PERDIDISSET. O Domine, ô pulchritudo tam nova, tam antiqua! ô

c Gen. 3. d Procop. in Gen. c. 3. Lir. hic. e Ambros. l. de Paradiso c. 14.

f Hugo Victorin. in Alleg. g Pererius hic. h S. Gregor. l. 2. moral. cap. 9. i Rupert. in Gen. c. 3.

bonitas infinita, ego scio quid perdidi, quia te amisso, omnia perdidi: perdidi me, & perdidi te, omne bonum. O dilectissime JESU, Redemptor animæ meæ, QUÆRENS ME *sedisti lassus, tantus labor non sit cassus*; quære me, ut inveniam me, quod fieri non potest, nisi tu quæsieris me. Unde ad te cum ardentissimo tuo Præsule Ambrosio, ex corde clamo: *k* QUÆRE ME, *Domine, quia ego te requiro.* QUÆRE ME, INVENI ME, *suscipe me, porta me.* POTES INVENIRE, *quem tu requiris, dignare suscipere,* QUEM INVENERIS, *impone humeris, quem susceperis. Non sit tibi pium onus fastidio.*

Sed frustra, ô peccator, optas, & clamas, ut Deus quærat te, qui perdis te, & abscondis te, ne inveniat te. Deum tuum, qui tam solicite quæsivit te, horrendis tuis flagitiis toties repulisti, quid superest, nisi ut eum perditum quæras, donec invenias; hoc autem, qua ratione fieri queat, paucis adverte, docebo.

l *Ruben*, qui solus viscera fraterni amoris, erga *Josephum* innocentem demonstrarat, pro eo liberando fortiter certarat, & ab imminente cæde exemerat, commiseratque cisternæ veteri, utiq; brevi recipiendum; *reversusque Ruben* NON INVENIT *puerum*, quem perditum ingenti dolore luxit, & scissis vestibus in hos amarissimos questus erupit: m *Puer non comparet, & ego quò ibo?* anxius erat, quò se verteret, quò pedem, quò mentem flecteret, quî veniret in conspectum patris, amisso Joseph, tam charo, parenti, filio.

Tibi, ô anima fidelis, periit, & perditus est JESUS, à te longius abiit, nec impatiens tantæ jacturæ ingeminas illud: JESUS *non comparet, & ego quo ibo?* quò animum, quo oculos flectam? an fortè in cœlum? at hinc imminent irata fulmina. An ad inferos deflectam? & istic parata mihi supplicia, & quidem æterna. An recurram ad Patrem cœlestem? *at puer non comparet*, perdidi culpâ meâ filium ejus dilectum, in quo solo sibi complacuit, & unica mihi salus est. An ad Virginis Matris aram me supplex prosternam? at ejus *puer non comparet, & ego igitur quò ibo?* ut ingenue tibi dicam, ô misera, & miseranda, nullum malo tuo remedium video, nisi in toto corde, lacrymis, & singultibus quæras JESUM perditum, donec invenias eum. *Scire vis*, inquit Doctor Seraphicus, de JESU perdito agens, *n* QUOMODO QUÆRENDUS SIT? *dolendo, & flendo, amore, & ardore summo: sic enim* QUÆRERE DEBEMUS CHRISTUM, *sicut* QUÆRERET *fontem vel aquam, cujus domus arderet; panem, quem fames urgeret; dilectum, qui amore langueret; vitam, qui suspendi deberet. Nimirum fons est Christus extinguens ardorem vitiorum: panis confortans in via mandatorum: dilectus amplexans in oblectatione meritorum: vita conservans, à morte damnatorum.* Sic quærendus Deus perditus, *ut inventus nobiscum sit per gratiam.* Ita igneus ille Ecclesiastes Paduanus innumeros peccatores, Deum perditum *dolendo & flendo*, quærere & invenire docuit.

k Ambros. in Psalm. 118. in fine. l Deus per peccatum perditus quærendus. m Gen. 37. v. 30.

n Bonav. Dom. infra Oct. Epiph. serm. 1

Hugo

Hugo Cardinalis locum Genesεos, quem supra citavi, expendens: *Reversúsque Ruben ad cisternam,* NON INVENIT PUERUM *&c.* Sic in rem nostram solerter excurrit: o *Ruben satis congruè designat Magdalenam: ille venit ad cisternam, illa ad sepulchrum. Ille* NON INVENIT PUERUM; *illa* NON INVENIT CORPUS JESU. *Ille dixit: puer non comparet; illa dixit: tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum:* ille non destitit Joseph perditum quærere, nec illa JESUM suum; cujus in quærendo solertiam, diligentiam, constantiam, Origenes Adamantius, *immortali vir ingenio*, ut loquitur Hieronymus, his verbis describit: p PERDIDERAT *Magistrum suum, quem ita singulariter diligebat.* PERDIDERAT *vitam animæ suæ; & jam sibi melius arbitrabatur fore, mori, quàm vivere: quia forsitan* INVENIRET *moriens, quem* INVENIRE *non poterat vivens; sine quo tamen vivere non volebat.* QUÆREBAT *eum, & non inveniebat, & ideo stabat ad monumentum, & plorabat, tota lacrymabilis, tota miserabilis.*

Quis non crederet solatio fuisse, dum prospiciens in monumentum, duos Angelos invenit sedentes, qui dicunt ei: *Mulier quid ploras? nam tu* QUÆREBAS UNUM, *& duos invenisti:* QUÆREBAS *mortuum, & viventes reperisti: eos qui volunt dolorem tuum lenire.* Sed quærenti JESUM, nulla consolatio humana, nec etiam Angelica dolorem lenire potest, nisi ipse inveniatur; unde sic respondet: *Prô dolor! qualis est ista consolatio, qualis est ista visitatio? onerosi mihi sunt omnes consolatores; gravant me, & non consolantur. Ego autem quæro Creatorem;* & ideo mihi gravis est *ad videndum omnis creatura: nolo Angelos videre, nolo cum Angelis manere; quia possunt dolorem augere, & non possunt penitus delere. Denique ego* NON QUÆRO ANGELOS; *sed eum qui fecit me, & Angelos. Non* QUÆRO ANGELOS; *sed meum & Angelorum Dominum. Tulerunt Dominum meum:* IPSUM SOLUM QUÆRAM, *ipse solus me potest consolari; sed nescio ubi posuerunt eum:*

Multi quærunt JESUM, & non inveniunt, quia solatium à creaturis, & non à Creatore requirunt: hi solatium à divitiis, alii à deliciis, alii ab amicis recipiunt, & Deum qui solus potest consolari, quærere negligunt. Non sic mirabilis hæc mulier, quæ solum JESUM diligenter, & indesinenter quærere non cessavit: q *Heu me miseram*, inquit, *quid agam, quò ibo, quò abiit Dilectus meus?* UBI EUM QUÆRAM, UBI EUM INVENIAM? *surgam certè, & circuibo omnia loca quæ potero, non dabo requiem pedibus meis,* DONEC INVENIAM ILLUM, *quem diligit anima mea.* Dúmque sic perseverat quærere, meruit invenire, sic etenim se manifestans, *dicit ei* JESUS: *Maria;* & ilicò *conversus est dolor magnus, in gaudium magnum: mutatæ sunt lacrymæ doloris, in lacrymas amoris. O Domine, dilectrix tua* SIMPLICITER QUÆREBAT TE, ET VERACITER INVENIT TE.

Quisquis JESUM perditum in-

o Hugo Cardin. in Gen. c. 37. v. 30.
p Hieron. de Script. Eccl, Orig. hom. 10. in diversos jug.

q Origen. cit.

venire desiderat, r illum cum Magdalena incessanter,& eo modo quo ipsa,amanter quærat:ploret unusquisque ad JESUM, & QUÆRAT FIDELITER JESUM, *quia non celavit se* QUÆRENTI PECCATRICI. *Disce peccator à peccatrice muliere, disce plorare Dei absentiam,& desiderare ejus præsentiam. Disce à Maria* JESUM *amare, & in* JESUM *sperare, &* QUÆRENDO JESUM INVESTIGARE, *nulla adversa formidare, nullam consolationem extra* JESUM *accipere, omnia propter* JESUM *contemnere, Disce à Maria* QUÆRERE JESUM IN MONUMENTO CORDIS TUI. *Revolve lapidem ab ostio monumenti Dei, amove omnem duritiem, & repelle omne obstaculum: tolle omnem concupiscentiam mundi à corde tuo, & diligenter perscrutare, si sit* JESUS *in eo. Si autem* NON INVENERIS *in eo* JESUM, *sta foris, & plora, & plorando, ora* JESUM, *ut dignetur intrare ad te, & ut inhabitet in te. Audeo tibi confidenter promittere, si* PLORANDO JESUM QUÆSIERIS, ET QUÆRENDO PERSEVERAVERIS, *si te tum humilitate inclinaveris,si exemplo Mariæ nullam consolationem de JESU, nisi JESUM recipere volueris, ipso revelante,* IPSUM INVENIES, *& ipsum cognosces,ita ut non sit necesse ab aliis* QUÆRERE *ubi sit JESUS; sed tu magis indicabis eum, nuncians aliis: quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.* Disce & tu à Maria,quisquis Deum perdidisti, eum quærere dolenter, ardenter, & diligenter: ſ *Oportet enim qui quærit* JESUM, *non negligenter,non dissolutè,*NON TRANSITORIE QUÆRERE, *sicut quærunt nonnulli, & ita invenire non possunt. Nos autem dicamus:* DOLENTES QUÆREBAMUS TE. Quàm dolenter, quàm diligenter quærit mater filium perditum, monile perditum, dominus equum perditum, rusticus bovem aut ovem perditam? non dat somnum oculis suis, omnes domus anguli excutiuntur, per totam viciniam, per plateas, & vicos discurritur, nec acquiescitur, nisi inveniatur.

Fuit non ita pridem nobilis, qui ob canem sibi fidum deperditum, noctes & dies insomnes duxit, per totam urbem quæri jussit, famulum per omnes villas & oppida, imò in exteras terras, ut canem quæreret, amandavit; insuper præconis voce edici fecit, decem aureos inventori annumerandos; non inventum,luxit ut filium perditum.

Sic vetula ob felem perditam, diligenter quæsitam, & non inventam,infelicem animam efflavit. Et Deum perditum quærere supersedemus, nec perditum lugemus; quam incuriam gravissime exaggerat,& deplorat sanctus Bonaventura: t *Heu! quia magis est homo solicitus* QUÆRERE ASINUM PERDITUM, QUÆRERE PORCUM, QUÆRERE BOVEM, VEL EQUUM, *quàm quærere Christum (Cujus probatio est: cùm perditur bos vel asinus, statim sine* DILATIONE QUÆRITUR, NEC À QUÆRENDO CESSATUR, DONEC INVENIATUR. *Sed si Dominus per* PECCATUM PERDITUR, *sæpe negligitur, ut per multa annorum spatia*

r Quomodo exemplo Magdalenæ quærendus sit Iesus. ſ Origenes hom. 18. in Hierem.

t Bonavent. in Cant. Serm. 64.

spatia NON QUÆRATUR. Hoc vobis, hoc Christi vicariis testatissimum est, plures esse, qui per 8. 10. menses, imò per multa annorum spatia, Christum ob enormia flagitia perdiderunt, & quærere neglexerunt: qui pro vili creatura, pro jumento suo, noctes & dies non cessant, donec inveniant ea. Mulier illa Evangelica, de qua S. Lucas: *v* SI PERDIDERIT DRACHMAM UNAM, *nónne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter*, DONEC INVENIAT EAM.

Doctor Angelicus in catena sua aurea, ex divo Cyrillo sic ait: *x Drachma nummus est, impressam habens Dei figuram*, seu imaginem. Hunc pretiosum nummum deperditum, aureus fuerit, an argenteus, non disputo, omni auro, & argento, ac lapide pretioso, Hugo Cardinalis longè pretiosiorem, interpretatur *esse animam*. Inde moraliter excurrit: *y Aliquis Prælatus habet decem drachmas, id est, decem animas, sibi ad regendum commissas*; SI PERDIDERIT DRACHMAM UNAM, *id est, unam animam sibi commissam, nónne accendit lucernam, & everrit domum*, DONEC INVENIAT EAM? lucernam autem accendit pro perdito, vel perditâ *orando meditando*; ubi tradit & alium modum, quo inveniat, *bene vivendo*, bono exemplo prælucendo, eleemosynas, jejunia, aliáque pietatis opera pro drachma perdita offerendo: *Domum everrit, conscientias subditorum de reatu suo, comminatione pœnæ æternæ perterrendo; & sic drachma* EST INVENTA, *id est, imago Dei in homine*, in filio, in filia, in servo, in ancilla *reparata*. Paterfamilias habet 10.8.6. drachmas, id est tot animas filiorum, filiarum, famulorum, famularum sibi commissas; *si perdiderit drachmam unam*, id est, unam ex his animam sibi commissam, nónne accendit lucernam? nónne oculos mentis aperit, nónne lumen per orationem sibi cœlitus immitti petit? qui antea cùm ignoraret quid ageretur, quid deperderetur in domo, prorsus nesciret: Quia *z nox ei erat jugis, erat ei profunda & perseverans caligo, cui lucerna sine divino igne ad noctis solatium non lucebat; donec supernus ignis Spiritus Sancti se effudit, & corda sui ignis calore succendit*. Tunc homo accendit lucernam, *id est, internum illum sui cordis obtutum, & illuminatos oculos intendit*, domum, & omnes angulos everrit, libros amatorios, obscœnas tabulas, amasii effigies everrit, tum drachmam perditam fortè cœno immersam quęrit, id est animam, quam comminatione pœnę ęternæ, familiæ totius ignominiâ, Parentum commiseratione, & indignatione perterret, ut interiorem domum, doloris & confessionis scopis everrat, ac perditam Dei imaginem in se restauret, & inveniat.

Illud enimvero maximè indignandum & exaggerandum, plerosque mortalium, omnem lapidem movere, omnem conatum adhibere, superos & inferos implorare, ut nummum deperditum, gemmam, aut monile deperditum, aut furto sublatum inveniant, nil autem agere, aut satagere

v Luc. 15. x S. Thom. in Luc. c. 15. y Hugo Cardin. hic.

z Chrysologus Serm. 169.

agere ut suam, aut suorum animam quærant, & inveniant.

Audite in hoc genere, quid Princeps Matrona commenta sit. a Furto huic subducta ingentis pretii gemma, quam dum omni humana diligentiâ, & industria se recuperare posse diffideret, statuit ariolos, & divinos consulere, summâ aliquot aureorum proposita, & lautis epulis excipiendum, qui hac in parte operam navaret, & ablata restitueret. Hac fama urbe tota divulgata, Adolescens callido ingenio, cui nomen *Glis*, vulgo *Monsieur le Rat*, personam necromantici, & arioli induit, Principem fœminam adit, ac furem se deprehensurum pollicetur hac lege, ut sibi epulanti, omnibus advenientibus ad spectandum, triduo aulæ fores pateant, quod perbenignè concessum. Condicto die, epulæ instruuntur, mensæ divinus noster accumbit, & splendidè epulatur, subingredientium magna spectatorum turbâ, quos inter, furum unus unà convenit. Dominus igitur *Glis* jam benè pransus, & potus, omnes elato supercilio circumspiciens, alta voce exclamat: *En unum*, scilicet convivium innuere volens. Fur se signari, oculis, & verbis ratus, ut timidæ sunt reorum conscientiæ, evestigio se subduxit, & ad socios accurrit, affirmans illum verè divinum, arte ariolandi, & augurandi pollere, se oculo obliquo notasse, ac dixisse: *En unum*. Postera luce alterum convivium non minus dapsile apparatur, nec segnius *Monsieur le Rat* partes suas egit, ac multo plures quam pridie spectatores, atque hos inter & furem alterum numeravit: dum artis ejus explorandi gratia, inter duas lances, ferculum probè clausum illi apponitur, ut quid lateret, jussu Dominæ divinaret. Hic *Monsieur le Rat* angi, hærere, caput scalpere, seque in astutia sua captum existimans, complosa mensa exclamat: *Ha pauure Rat! te voila pris*! O miserum glirem! hic captus es, seipsum intelligens. Ad quæ famulus, rectè ac feliciter divinasti, & lancem aperiens, glirem abditum cum ingenti omnium circumstantium plausu, & Dominæ cumprimis gaudio, exhibuit.

Hic ille animo gestire, & metum omnem conceptum largè diluere, ac tandem bene fartus assurgere, & elata voce intonare: *En alterum*; quo dicto, furum alter attonitus, curriculo ad socios, omnia ariolo comperta asserit, ac proinde ne in malam crucem una omnes tres agantur, hominem pecunia corrumpendum decernunt. Iam tertia, ac decretoria dies aderat, qua *Dominus Glis* regiis epulis excipitur, effusa propè ad spectaculum urbe universa, nec furum tertius aberat, ut sibi, sociisque consuleret. Iamque satur, & probè saburratus, altum vociferari: *En tertium*, nempe convivium peractum, sequecum dicto ad vicinum conclave recipit, quo fur clam subsecutus, *Domino Gliri*, homini divino supplex accidit, magna aureorum summa oblata, ut famæ, ac vitæ suæ, sociorumque parceret. Rectè, inquit, *Monsieur le Rat*; at ubi gemma? Et illam habe. Receptam, de fabula ex voto, & supra votum feliciter peracta, animo gestiens, Dominæ defert, à qua

a P. Iac. Rinald. historie ingenieuse. cap. 2. §. 6.

à qua ut condictum fuerat, pro arte sua divinatoria lauto stipendio donatus, aula excessit; dein testatus se non malis artibus, aut nigris spiritibus sed suopte vivo spiritu, lepido genio, & solerti ingenio usum: ac malle se jacturam vitæ, totiusque mundi facere, quam cum inferno pactum sancire. Quo facto, magnam nominis, ingeniique famam reliquit.

O si vobis ea cura, solicitudo, & solertia, pro drachma, hoc est, quo nullum monile pretiosius, pro anima deperdita foret, non falsos divinatores; sed verè hominem divinum, *B. Antonium*, atque ipsam infallibilem divinitatem consulendo, ut eam quovis etiam divitiarum pretio invenire valeatis!

Sed pergo porrò, & cœptum prosequor. Doctor Seraphicus hanc parabolam de drachma perdita, & diligenter quæsita, Deum, quo nihil pretiosius, interpretatur, dicens: b *si sic facit mulier de drachma sua, quid tibi facere convenit, si Deum tuum perdideris?* Si mulier somnum capere non potest, multa nocte cum lucerna omnes angulos discutit, & domum everrit, quomodo tu cubitum, concedis, non implorata prius luce gratiæ, ut omnes conscientiæ latebras excutias, & Deum perditum invenias?

Erit aliquando tempus, dum eum quæretis, c & non invenietis, quo fulmine Judæos afflavit: d QUÆRETIS ME, ET NON INVENIETIS, *& in peccatis vestris moriemini.* Cui fortè veræ, ac severæ sententiæ, si quis alteram primæ veritatis opponat: QUÆRITE ET INVENIETIS; *& omnis* QUI QUÆRIT, INVENIT. Respondeo, quod hic tempus præsens indicatur: *Omnis qui quærit*; illud autem *quæretis*, in futuro est, dum serò est. Erit aliquando tempus, quod *nunc* cordis compunctione, oris confessione, mentis devotione quærere, & invenire potestis, tunc nec amarissimis lacrymis, nec omnium Anachoretarum austeritatibus, nec Martyrum tormentis, imò nec æternis suppliciis dabitur invenire. e *Unde* NUNC *est* TEMPUS QUÆRENDI, ETIAM INVENIENDI; *quod dicitur*: QUÆRITE *Dominum dum* INVENIRI POTEST, *invocate eum dum prope est. Quantum adhuc plorabunt, quantum ululabunt, quam amarè dolebunt, qui modò cum* NON QUÆRUNT. *Sed quid proderit* TUNC *flere, quod si fieri posset millies occidi,* QUANDO ERIT IMPOSSIBILE INVENIRE? Serò quis avem quærit, quæ è corte avolavit: Serò quis officium quærit, quod jam alteri collatum est: Serò quis causam, lucrari quærit, quæ abjudicata, & deperdita est: Serò quis Sponsam quæ jam alteri tradita, & nupta est: Serò quis tempus quærit, quod pervolavit, & deperditum est: ita dico vobis, avolavit Spiritus sancti gratia, dignitas, & hereditas Filii Dei, alteri collata est: causa tua coram supremo Judice jam deperdita est: Anima tua, Sponsa Christi, jam diabolo tradita est, tempus, & occasio, hæc omnia inveniendi, pervolavit, & perditum est.

Nunc est tempus quærendi Jesum perditum, sed quærunt illum & non inveniunt: quia non eo tempore: non eo modo, soler-

b Bonav. in cant. Serm. 64. & Dom. 3. post Pent. c Qui male quærunt. d Ioan, 8

e Bonav. cit.

tia, & solicitudine: non eo loco, ubi inveniri potest, & debet, quærunt eum. Frustra quis ficus, cerasa, & uvas quærit in hyeme, & non in tempore suo. Frustra quis quærit in tenebris margaritam, aut drachmam deperditam, si lucernam non accendat, domum everrat, & omnes angulos excutiat. Frustra quis quærit saccharum in arundinibus ad ripam Schaldis: cinnamomum, & balsamum in plantis Europæ, in loco ubi inveniri non potest: aut dilectum suum sponsa in foro, in symposiis, aut stertentem in molli strato, qui inveniendus in solitudine, in templo, in lectulo crucis. Lacteo sermone hæc expressit divus Bernardus: f *quid est,* QUOD NON INVENITUR QUÆSITUS? *ipse autem dicat:* QUÆRITE, ET INVENIETIS: ET QUI QUÆRIT, INVENIT.

Ad quæsitum, tres rationes assignat, cur quæsitus, minimè inveniatur: g *Attendite,* inquit, *tres esse causas, quæ interim occurrunt, &* QUÆRENTES *frustrari solent.* Prima est, *cum aut videlicet,* NON IN TEMPORE QUÆRUNT. Secunda, *aut non sicut oportet.* Tertia, *aut non ubi oportet.* Quod primam spectat: *Si omne tempus aptum est* AD QUÆRENDUM, *cur ergo dicit Propheta*: QUÆRITE, *dum inveniri potest? Erit absque dubio cum inveniri non poterit; & hac una causa est, quæ impedire potest, ne inveniatur Sponsus* A QUÆRENTIBUS *se*, CUM NON QUÆRUNT IN TEMPORE OPPORTUNO.

Nimis hoc eventis tragicis comprobatum est, si quærere differant, *fore absque dubio tempus, cum inveniri non poterit*; fore tempus, quo nec clementia, nec gratia, nec contritio, nec confessio, nec absolutio, nec salus, nec Cœlum, nec Deus *inveniri poterit.* Ita accidisse memini in Alsatiâ, *h* nobilissimi nominis, & illustris familiæ viro, qui in more habebat, remotis mensis, meridiari, & in tumultuario strato somnum capere, vitro vini de meliori cado, sibi in abaco apposito, quo experrectus reficeretur. Quadam vice, variis cogitationum fluctibus agitatus, fugit somnus ab oculis ejus, spectatque planè vigilans, vitrum sibi appositum, vino omni effuso, in frusta dissilire. Territus inopinato prodigio, famulum evocat, qui cogitationes dissipat; novumque illi vitrum, vino spumans apponit. At Dominus in vitro se vitreum cogitans, & fragilitatis humanæ se fortè admoneri, serio animo volvere cœpit, ut confessarium quærerent; hæc dum agitat, alterum vitrum, nemine tangente, rumpitur. Hic ille uxorem, & familiam omnem convocare, vindicem Dei manum sibi imminere; sed uxoris, suorumque precibus, & rationibus humanis, in casu vitri, ex mille circumstantiis fragilis delinitus, se rursus ad somnum, quem minimè cepit, composuit, oculis semper in tertium vitrum intentis; quod ut corruit, quasi desperabundus exclamavit, quantocyus, citò, citò, curriculo, confessarium quærerent, actum de se, & conclamatum. Uxor illum insanire, phantasma esse, quod hominem sanum exagitaret, nil periculi esse.

f Bernard. Serm. 75 in cant. g Tres causæ, quare Christus non invenitur, 1. Causa.

h Stengelius de ovis Paschalib. Emb. 75. Fabri festo S. Ioan.

esse. Sic dies illa, & nox abiit; manè ubi pallor faciem, & frigidus sudor artus occupavit, oculi in morte natabant, famulus eques Bruntrutum, paucis milliaribus à castro distans, festinatò mittitur, ut Confessarium quærat: ille totâ viâ aberrat, & integrâ noĉte in sylva vagatur, dum interim Dominus exspirat. Adest summo mane Confessarius, qui verissimum illud deprędicavit: QUÆRETIS ME, ET NON INVENIETIS, ET IN PECCATIS *vestris moriemini.* Quid uxor hic responsum habuerit, supremo Judici, & vobis considerandum relinquo.

Recentius est, quod Antverpiæ à paucis annis accidit. P. Cornelius Danckaert vir Dei Zelo plenus, qui non paucas è cœno libidinis animas extraxerat: cum unam jam per plures annos mersam in profundum luti, identidem severè admonuisset, ac væ æternum, nisi resipisceret, & ex corde contrito, ac sincerâ confessione, misericordiam Dei quæreret, interminatus esset, contigit ut illa subito paroxismo oppressa, miserit Antverpiam ad domum Professam, Patrem monitorem suum imploratura; sed ille à janitore, in eo articulo moribundæ, curriculo per domum quæsitus, tandem repertus est ad aram facere; jamque sacris operatus, ut in extimam urbis partem, ubi decumbebat, excurrit, passis crinibus, & vultu, ac oculis ungue dilaceratis, instar furiæ desperabundam exspirasse comperit; quo spectaculo, seu, ut verius dicam spectro, attonitus, domesticis, ac vicinis, hoc saluberrimum, ac pulcherrimum monitum, aculei instar reliquit: QUÆRETIS ME, *& non invenietis, & in peccatis vestris moriemini.*

Secunda causa est, k quod inveniri non possit, *cum tepidè, aut negligenter, seu perfunctoriè; non corde ardenti, & omnino indefatigabiliter quæritur.* Oportet Deum solicitè quærere, sepositis omnibus corporis commodis, quemadmodum Sponsa illa in canticis, de qua mortalium sapientissimus Salomon: l *In lectulo meo per noctes* QUÆSIVI *quem diligit anima mea,* QUÆSIVI ILLUM, ET NON INVENI. Nil miri, si deses, & pigra, dilectum in lectulo non invenerit; quare torpore excusso: *Surgam*, inquit, *& circuibo civitatem; per vicos, & plateas* QUÆRAM, *quem diligit anima mea.* Quem locum Doctor Seraphicus ad mores solerter exponit, interiorem animæ nostræ civitatem perambulandam, perque omnes potentias Deum quærendum, dicens: m *Salvator noster est* QUÆRENDUS *solicitè, ut non possit homo quiescere, donec dilectum inveniat, ut Sponsa dicit Canticorum tertio: Surgam, & circuibo civitatem, per vicos, & plateas* QUÆRAM. *Civitatem circuire, est omnes animæ potentias circumire, ut dilectum,* QUEM QUÆRIT, *valeat invenire. Unde ibi dicitur, quod sic solicitè* QUÆSIVIT, *ut invenire meruerit.* Hac ratione quærendus Deus, per omnem facultatum nostrarum, & sensuum rempublicam; sed memoria dicet *non est hic*, quia per oblivionem jamdum recessit à me. Intellectus

k Bern. cit. Secunda causa. l Cant. 3. m Bonav. Serm. 64. in cant.

dicet, *non est hic*, quia *n non est intelligens*, *aut* REQVIRENS DEUM; sed intelligens vana, curiosa, sæcularia & carnalia, requirens ea quæ mundi sunt Voluntas dicet, *non est hic*, qui illa non amat quæ Dei sunt, tota vana, & vaga, spreto Creatore, creaturas sectatur, & amatores alteros.

Hoc ipsum sponsa queritur: o *Multi dicunt, Ecce hic est Christus, ecce illic est, & neque hic, neque illic erat*: quia quærebatur, ubi non erat. Nunc, si lubet, omnes *vicos, & plateas* sensuum tuorum obambula, & auditus, symphoniis, & citharis, blandis & lascivis canticis assuetus, dicet, *non est hic.* Visus, spectaculis, vanitatibus, & venustis corporum formis irretitus, dicet, *non est hic.* Gustus, cupediis, symposiis, exquisitis ferculis, & poculis immersus, dicet, *non est hic.* Odoratus, suffitu, pastillis, musco mure, nardo, & unguentis diffluens, dicet, *non est hic.* Tactus, molle stratum, roseum pulvinar, Sardanapali delicias, & carnis illecebras sectatus, „ dicet, *non est hic* Hoc de se verissimum fatetur Augustinus: p „ Ego erravi sicut ovis quæ periet, „ *quærens* te exterius, qui es „ interius: & multum laboravi „ *quærens* te extra me, & tu habitas in me; si tamen ego desiderem te. Circuivi vicos, & plateas civitatis hujus mundi, *quærens te, & non inveni* quia malè „ quærebam foris, qui eras intus: „ *Misi nuncios meos, omnes sensus exteriores, ut* QVÆRERENT *te, & non inveni; quia male quærebam* Serò te amavi pulchritudo tam antiqua, & tam nova, serò te amavi: & tu intus eras, & „ ego foris, & *ibi te quærebam*: & „ in ista formosa, quæ fecisti, ego „ deformis irruebam Circuibam „ enim omnia *quærens te*, & propter omnia derelinquens te. Interrogavi terram, si esset Deus „ meus, & dixit mihi; quod non: „ & omnia quæ in ea sunt, hoc „ idem confessa sunt &c. „

Quæramus ergo eum, ubi inveniri potest quæramus eum in memoria, per jugem præsentiam ejus. juxta illud Psaltis, *memoriâ* MEMOR *ero* omnium magnalium, & beneficiorum ejus: q *Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui Deus* In intellectu per contemplationem bonitatis, & pulchritudinis ejus. In voluntate per ardentem amorem, & ignita desideria: in oculis, per modestiam, & lectionem librorum spiritualium, & repræsentationes amabiles amarissimæ Passionis ejus. In auribus per auscultationem verbi Dei, hymnos, & cantica spiritualia. In gustu, per jejunia, & abstinentiæ rigorem. In tactu per cilicia, flagella, humicubationes, aliásque corporis afflictationes; hoc est quod Galfridus commendat: r QUÆRENDUS *est in corde, in opere, & sermone. In corde per pœnitentiam delictorum, per contemptum mundanorum, per desiderium supernorum. In opere, misericordiam exhibendo indigenti, humilem obedientiam præsidenti, firmam patientiam disciplinæ cœlesti In sermone, per confessionem peccati, per laudationem Dei, per ædificationem proximi.*

Restat, inquit Bernard. s *ut de*

n Ps. 52. v. 3. o Bern. serm. 87. in cant. p Aug. soliloq. c. 31.

q Thren. 3. v. 20. Ps. 136. v. 6. r Galfridus in Isa. c. 55. s Tertia causa Bern. Serm. 75. in Cant.

ter-

tertia causa videamus; *ne videlicet, ubi non decet, quærat*, & eo loco ubi inveniri non potest: *In lectulo*, inquit Sponsa, QVÆSIVI, *quem diligit anima mea*; sed dilectus, qui in lectulo crucis recumbit, non invenitur in molli strato: t *Non invenitur in terra suaviter* (& molliter) *viventium*. v Frustra adolescens de statu vitæ deliberans, Sponsum suum Christum, *in lectulo existens, & jacens, aut in lectulo sedens quærit*: frustra illum inter puellarum choros, & tripudia quærit, frustra inter myrteta, & roseta; qui inter rubeta & spineta reperiendus est. Frustra, quæ Christi Sponsa esse desiderat, Sponsum quærit in contubernio juvenum, in consortio procorum, in convivio lascivientium, in compitis, aut foro prostantium lenonum: x *Sponsus*, inquit Hieronymus, *in plateis non potest* INVENIRI, *Zelotypus est* JESUS, *non vult videri faciem tuam Foris vagentur virgines stultæ; tu intrinsecus*, in domus angulo, in templo, in clauso cordis cubiculo illum quære, ibi inveniendus est. Vnde in eundem sensum perapposite divus Ambrosius. y *Non in foro, non in plateis Christus reperitur*. NON EST CHRISTVS CIRCVMFORANEVS; *Christus enim pax, in foro lites. Christus justitia, in foro iniquitas &c.* Ac tandem concludit: *Nequaquam igitur ibi* QVÆRAMVS *Christum, ubi invenire non possumus* Non ibi, *ubi non decet*, quæramus, sed illic, ubi est, ut eum perditum inveniamus.

t Iob. 28 v 13. v Bern. cit. x Hier. Epist. 22. ad Eustoch. y. Ambros. lib. 3. de virginit.

§. III.

Nunc, qualiter DIVUS ANTONIUS *pro recuperandis rebus quibuslibet humanis perditis, peculiaris Patronus* z *sit, videamus*.

VErissimum illud divi Bonaventuræ effatum Serm de Invent. S. Crucis: *Omne quod diligitur, à diligente solicitè quæritur*: sit bos, sit asinus, canis, aut felis, sit res quævis deperdita quam amas, *solicite quæritur*. Ita sacri Regum annales memorant, Saulis parentem asinas deperditas, omni curâ & diligentia quæri mandasse: a *Perierant asinæ Cis, patris Saul, & dixit Cis ad Saul filium suum: tolle tecum unum de pueris, & consurgens vade, &* QVÆRE ASINAS; *qui cùm transissent per montem Ephraim, & per terram Salisa*, ET NON INVENISSENT, *transierunt etiam per terram Salim, & non erant; sed & per terram Jemini, & minime repererunt* b Tribus diebus Saul quærit asinas, quæ perierant aberrando, sive pastu longius digressæ, sive etiam furto ablatæ; jàmque diffidens se eas invenire posse, reditum ad patrem cogitabat, dum prudens illud consilii famulus suggessit, *qui ait*: c *Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis, omne quod loquitur, sine ambiguitate venit Nunc ergo eamus illuc, si fortè indicet nobis &c. Et dixit Saul ad puerum suum, optimus sermo*

z S. Antonius peculiaris Patronus pro recuperandis rebus perditis. a Lib. 1 Reg. cap. 9. vers. 3. b Mendosa hic. c Vers. 6.

tuus;

tuus. Veni, eamus, & ierunt in civitatem in qua erat vir Dei. Apparuit autem Samuel egrediens obviam eis, qui perhumaniter illos salutavit, & invitavit, & ait ad Saulem: d *Omnia quæ sunt in corde tuo, indicabo tibi. Et de asinis, quas nudiustertius* PERDIDISTI, *ne solicitus sis*, QUIA INVENTÆ SUNT? quid hic aliud innuitur, quam ut, si quis rei cujuspiam sibi charæ jacturam passus est, quam deperditam improbo labore, & sudore, diu, multúmque frustra quæsivit, ad virum Dei, e *sanctum Antonium*, novæ legis Prophetam, cum fiducia sese conferat? de hoc etenim verissimè pronuntiare possum: *Ecce vir* DEI *est in civitate hac*, VIR NOBILIS, *omne quod loquitur, sine ambiguitate venit &c.* Hic non de asinis, quas fortè perdidisti (nec hoc sæculo multum quærendæ sunt) seu de equis & mulis, & aliis quibuscumque pretiosis rebus deperditis, ne solicitus sis, quia per ipsum inventæ, & tibi restaurandæ sunt.

Palam est, *sanctum Antonium Patavinum*, rebus seu casu, seu furto perditis, Domino restituendis à Deo destinatum, ut innumera eorum testantur beneficia, qui ejus Patrocinio res amissas, omni humanâ industriâ, & diligentiâ nequidquam adhibitâ, feliciter recuperârunt; è quibus, ut passim omnibus nota prætercam, ea quæ recentiora sunt, & paucis abhinc annis in vita mirabili P. Bernardi Colnagi Societatis JESU, huic *sancto Antonio* impensè deditı, & imprimis gratiosi, vulgata sunt, commemorabo.

d V. 20. 21. e Surius.

f Quadraginta dies effluxerant, ex quo nonnemo mulam, nescio quo casu perditam, frustra quæsivit, non nisi miraculo reperiendam; Bernardum tamen adiit, ut ejus impetraret precibus, quod fieri posse per Superos credebat: neque spe suâ falsus est. Tenebat forte Bernardus caryophylli florem manibus. Itaque sic homini in mandatis dedit: iret, suóque nomine hunc florem *divo Antonio* in sacra ipsi æde porrigeret, certus beatum virum, qui in deliciis habeat flosculos, oblatas cum flore preces, pronis auribus excepturum. Is quidem imperata fecit; sed irrito eventu: ideoque rursum elapsis aliquot diebus patri se stitit, amicè questus, incassum preces cecidisse. Tandem, cùm pater eadem jussisset, atque ille dicto audiens, *Antonii* opem denuò supplex implorâsset: ecce tibi, sub auroram sequentis diei, pulsant fores duo familiæ Franciscanæ filii; & alter quidem, mulæ diu abhinc quæsitæ insidens, nutu significat, accedat Herus, suúmque recipiat jumentum. At vix ille descenderat, cùm isti ex oculis abiere, tanti beneficii memoriâ, & admiratione in pii clientis animo relictâ.

g Consimile quid Catanæ mulioni accidit, qui oblatis geminis cereis *divo Antonio*, deperditum jumentum è vestigio recuperavit.

Sic rustico, qui multis diebus equum frustra quæsitum deplorabat, prædixit Bernardus fore, ut per *sanctum Antonium* recuperet. Elapsis inde diebus non mul-

f P. Ioan. Paulinus in vita P. Bernardi Colnagi adita An. 1662, l. 2, c. 7. §. 8.
g Ibid. §. 10.

tis,

tis, audit agricola post domus januam, qui monebat: eja, age, recipe tuum, bone vir, equum. Itaque pandit fores, & equum tertiâ noctis horâ ad ædes deductum, fræno, selláque ornatum lætus aspexit.

Eo usque tandem Bernardi nostri in exploratam *hujus Divi* potentiam, pietatémque fiducia crevit, ut si surdis auribus suas præteritas fuisse preces crederet, etiam amicè conqueri, & dulci prius osculo sacræ ejusdem imagini, de genibus impresso, molliter subirasci, & quandoque blandas intentare minas auderet. Ubi demum voti damnatus, obtinuit, quod vi amicâ extorserat, omnibus incedere lætitiis, sancto suo corollas ex floribus texere, laudes metricis inclusas numeris decantare, iconem amplexari, basiis demulcere, modisque omnibus sibi Patronum demereri plurimum gestiebat. Et videbatur *sanctus* pio patris candore non mediocriter delectari.

h Usu fortè venit, ut Bernardus beneficium pro muliere à *S. Antonio* postularet, & licet ignarus, brevi impetraret. Equus erat perditus; sed à marito, nondum consciâ uxore, repertus. Itaque arbitratus Pater, preces suas non habuisse pondus, puerum ex iis, quos clericos vocamus, unum, dato in manus lapillo ad S. ædem ablegat: abi inquit ad *S. Antonium*, eique dic in hunc modum: Pater Bernardus, ô Beate, ait, cor tibi esse hoc saxo durius, quod beneficium tantopere desideratum non concesseris: probatio amoris, exhibitio est operis,; ad quid tam prolixa mora, ubi celeratam necessitas opem flagitat? dum ergo parvulus mandata peragit, impositóque aræ lapillo, ut fuerat imperatum, tantisper ad obvium exhomologeterium se recipit: videt ex summa ara prodire Franciscanæ Familiæ alumnum, graviter, blandéque arridentem, & dicentem: ecce tuum tibi lapidem, redi ad Patrem, eique ex me nuncia: imò verò ipsum in præcordiis saxum circumferre, qui toties experientiâ doctus, nondum sibi persuadeat, gratiam dudum esse concessam. Quod ubi Bernardus accepit, supplex à cœlite veniam rogavit, suæque incusavit fiduciæ tarditatem. Hæc Sanctorum inter se, ut maximè amicorum, blanda expostulatio, & concertatio, amicitiæ sanctæ redintegratio est.

h Ibid. §. 11.

i Habent hic subulci, pastores, opiliones, agasones, ad quem perdito de grege pecore, magna cum fiducia confugiant; non verò ad aruspices, & ariolos, magos, qui diabolicis præstigiis, verso cribro, forcipi imposito, nomen furis indicandum persuadeant, & ut bestiam lucrentur, animam perdant. De quo videndus Martinus Delrio, disquisit. mag. lib. 4. cap. 2. quæst. 6. sect. 4. nu. 9.

Quid, quod ea sit auri fames, ut si in familia argenteum cochlear, furcinula, aut pretiosum aliquod monile deperditum sit, non vereantur etiam Catholici ad has artes necromanticas recurrere. In hanc rem, operæ

i Pro rebus perditis non consulendos magos.

pre-

pretium puto, inquit Delrio *k*, adscribere, quod duo recentiores Scriptores Germani commemorârunt: in Misnia hominem quemdam, domum retulisse pecuniam vesicæ suis, seu porci inclusam, & scamno imposuisse. Cúmque aliò abivisset, sus domestica, ut vorax, & multivorum est animal, in vesicam incidit, & ut vidit, devoravit. Ille rediens, quam non inveniebat pecuniam, ab uxore deposcit. Negat mulier vidisse se. Quid agit? adit stolidus vetulam propè degentem, quam pro veteratrice habebant. Jubet muliercula virum in limine domus consistere, nec à linea, quam cretâ notarat, latum abire culmum: mox ingressa cubiculum, & arcam introspiciens, dæmonem sciscitatur his verbis: *Quidam N. pecuniam suam domum reversus tali amisit die, quem ais furatum*? respondit veterator ex arca (novo suo tripode) *sus comedit domestica; tu autem dicito, conjugem ejus, ut cum sacerdote amasio eam abligurirct, clam sustulisse*. En, quo ut corpus, & animam perdat, hæc spectent consilia, & perfugia. Respondet illa quod à dæmone jussa, tacet de sue; sed innocenti fœminæ hoc divinæ clementiæ, singulare præsidium fuit, quod vir cuncta auscultâsset: nam nihil veritus anile interdictum, pedetentim, ac leniter illam fuerat subsecutus, & ante ostium cubiculi substiterat, ut quidquid malefica moliretur, accurate per rimam observaret. Reversus domum, uxori & amicis cuncta narrat, & ex eorum consilio, suem mactat, crumena potitur. Defert triveneficam, ut calumniatricem, & dęmonis partiariam: Magistratus portentum flammâ expiavit. Sed quis animum hujus hominis scelerati satis expiet? qui tam immani crimine sese contaminavit, & innocentis conjugis vitam, tanto, & tam præsenti discrimini exposuit?

Denique hunc Sanctum, ad recuperationem, aut inventionem deperditorum, peculiari nomine passim, ac ubivis celebrari, & invocari, testatur gravis Auctor Catharinus, qui narrat fusè, *l* se migrantem Tolosâ Lugdunum, socii incuria, amisisse scriptiones suas adhuc ineditas (illas ipsas de certa Sanctorum gloria.) sibi pretiosissimas, atque charissimas; nec mirum, cum libri, sint auctorum veluti liberi, juxta sanctum Ambrosium, atque Synesium; nec minori labore, ac dolore in partu steterint. Frustra autem remenso longo itinere, & per pręconem proposito præmio, restituenti ea scripta, ac etiam intentata à Judice pœna retinenti, si deprehenderetur, nihil cessit è sententia. Tandem emisso tacite per ipsum Catharinum voto, de hoc *sancti Antonii* charismate commendando, & scriptis committendo, ut omnibus innotesceret, illico à voti emissione, accurrisse ait, qui non interrogatus, certò doceret, ubinam scripta illa, tamdiu frustra quæsita, esset reperturus, factúmque se voti reum, magna erga *sanctum Antonium*, grati animi significatione commemorat. Si quid tibi, quod in.

k Delrio disq. mag. lib. 4. cap. 2. quæst. 6. sect. 1.

l Catharin. l. 2. de certa SS. gloria cap. de peculiaribus gratiis. Raynaud. pietas specialis, puncto 7. pag. 182.

in deliciis, in amoribus, deperditum, *Ecce vir Dei Antonius*, ille indicabit tibi, ne solicitus sis, quia invenietur. Quantæ in privatis familiis turbæ, solicitudines, suspiciones de re quavis perdita, aut furto subrepta? rogo te, ne solicitus sis: *Ecce vir Dei* ANTONIUS, ille indicabit tibi. Quare magna cum fiducia ad hunc *sanctum Patavinum* recurramus, & instanter, opportune, importune ejus opem exposcamus, exemplo perfamiliaris ejus amici, Patris Colnagi, *m* qui Romæ, cùm sanctus tardior esset ad audiendas preces ejus, diu, multumque patienter tulit beneficii procrastinationem; tandem verò tria in papyro exaravit verba, supplicis libelli vicem obitura:

Cunctatum satis est.

Chartulam sic in mensa relictam, manè reperit, metro lepide absolutam, velut quodam exoptabili epiphonemate divinitus signatam hisce verbis:

Vicit patientia, vicit.

Quod si hæc temporalia, bos, & asinus perditus, hujus tam stupendi viri patrocinio recuperentur, quanto majori cum fiducia rogare, sperare, & impetrare poteritis, ut animam, & Deum perditum, ejus intercessione invenire valeatis?

m In vita lib. 2. cap. 7. §. 11.

FE-

FESTUM
B. ALOYSII GONZAGÆ, SOCIETATIS JESU.

Bonum est viro cum portaverit jugum ab Adolescentia sua. Thren. 3.

A teneris consuescere, multum est. Virg. 3. Georg.

ARGUMENTUM.

HEbræi olim, non sine mysterio, diem non nativitatis, sed *Ablactationis*, solemni convivio celebrarunt:

brârunt: qui & maximè festivus esse debet Christianis, quo Parvuli non in peccato nati, & damnati, sed gratiâ dotati, ab uberibus mundi *ablactati*, à teneris Deo consecrantur, quod in *Beato nostro Aloysio* deprædicabimus, qui n *portavit jugum Domini ab Adolescentia sua*, & plantatus in domo Domini, multos grandævos senes qui o *annos numerant Religionis, sed non conversionis*, exsuperavit cordis puritate, mentis pietate, corporis austeritate, atque heroicarum virtutum varietate, quibus à *teneris assuescere multum est.* Tales innumeri pueri, & puellæ, quæ ut Hieronymus commendat, sæculum nescierunt; in quo parentes gravissimè arguendi, qui liberos suos mundi vanitates, & carnis illecebras, cum præsentissimo animarum periculo degustare volunt. A pVerIs tV DeVM CoLe, & exemplo *Aloysii*, ADoLesCens VIrtVteM qVære. Alterum est, Angelicum hunc Juvenem, in primo ætatis flore, mortalibus ereptum, cœlitibus adscriptum, p *in brevi explèsse tempora multa: placita enim erat Deo anima illius;* Sed & animæ parvulorum, Deo gratæ, quandoque præmaturè rapiuntur, ne malitia corrumpat, quibus potius gratulandum, quam lacrymis & lamentis parentandum.

§. I. *Bonum est viro cum portaverit jugum ab Adolescentia sua.* Thren.3.v.27.

§. II. *Consummatus in brevi explevit tempora multa: placita enim erat Deo anima illius.* Sap 4.v.13

§. III. *Parentibus in morte Parvulorum solatio sit illud sapientis: placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut fictio deciperet animam illius* Sap.4.

n Thren. 3. o Thom. à Kempis. p Sap. 4.

FE-

FESTUM
BEATI ALOYSII,
SOCIETATIS JESU.

Bonum est viro cum portaverit jugum ab Adolescentia sua. Thren. 3. v. 27.

Rudenti sanè consilio, etsi hoc sæculo, insolenti, Illustres illi veteris legis heroës, & insignes pietate viri, q non diem natalem stirpis suæ; sed ablactationis, omni solennitate, splendidis epulis, ac festivis lætitiæ signis celebrare consueverunt. Ita Abrahamum fecisse legimus in ablactatione Isaaci: r *crevit puer, & ABLACTATUS est. fecitque Abraham grande convivium in die* ABLACTATIONIS *ejus*; quod Divus Ambrosius expendens: *s non mediocre illud, nec usitatum*; sed prorsus exquisitum, opulentum, & opiparum fuisse asserit. Multis hoc, potissimum mulierculis, nutricibus, peregrinum & paradoxum videbitur: *cum soleant indignari pueri, quoties à lacte depelluntur*, atque ab ubere matris non sine fletu, & ejulatu avellantur, diem ablactationis, seu complorationis, qua tota domus resonat, symphoniis, symposiis & tripudiis agitare. t Rationem, si mentem adverteris, audi. Thomas de Vio, Cardinalis Cajetanus, juxta sensum historicum, & litteralem hanc lætitiæ causam adducit, quod infans tum primum comedere per se incipit, ita scribens: *laudabilis consuetudo, ut initium comedendi primogeniti, celebretur communi lætitia magni convivii.* Erat autem id rationi valde consentaneum: quia tunc parvulus clarè fari, tunc suis pedibus firmiter ingredi, tunc solido cibo vesci, eumque suis manibus sumere auspicatur.

In eundem sensum, consimiles rationes doctissimus interpres Mendosa noster excogitavit, v cur potius consuetudo apud Hebræos obtinuerit, diem ablactationis, quam nativitatis, lauto convivio celebrare. Primo,, inquit, quia in die ablactionis,, jam partus vitalis, ac duraturus,,

q Dies ablactationis, non nativitatis olim celebris r Gen. 21. v. 8. s Amb. l. 1. de Abraham. c. 7. Mendosa. in l. 1. Reg. c. 1. v 22. exposit. Litt. n. 7. Chrysost. hom. 1. de Anna.

t Sensus litteral. cur in ablactatione convivium. Cajetan in Gen. cap 21. v. 8. v Mendosa cit. v. 23. exposit. litt. n. 10.

vide-

„videbatur; qui in die nativita-„tis, nullam de sua duratione „spem satis firmam promittebat. „Tum quia sicut infans in die „nativitatis accedebat ad mam-„mam matris, ita in die ablacta-„tionis ad mensam Patris: Quæ „proinde, æquum erat, ut novo „aliquo convivio pro novo ho-„spite excipiendo ornaretur. Tū „quia in die nativitatis adhuc „puer vitā agere videbatur bel-„luinam, sugendo tantum, quod „cum bestiis cōmune erat; in die „verò ablactationis, jam huma-„nam: in hominum morem lo-„qui, ingredi, vesci aggredieba-„tur. Denique quia dies natalis „totus flebilis, & lacrymabilis à „pueris in lucem editis, ob præ-„sentes & instantes miserias agebatur, ut recte Tertullianus: x *mentior, si non statim infans, ut vitam vagitu salutavit, hoc ipsum se testatur sensisse, atque intellexisse quod natus est.* Consentit Augustinus lib. 21 de civitate c. 14. ubi loquens de prima infantia, ait: y *quæ quidem, quod non à risu, sed à fletu orditur hanc lucem, quid malorum ingressa sit, nesciens prophetat quodammodo.*

Accedit, diem natalem maximè plorandum, ac execrandum, quo homo in peccato nascitur: unde Husseus vates: z *pereat dies in qua natus sum*, quia malorum omnium, ac miseriarum exordium. Hac de causa inquit Origenes: a *nemo ex omnibus Sanctis invenitur diem festum, vel convivium magnum egisse in die natalis filii, aut filiæ suæ, soli peccatores super hujusmodi nativitate lætantur.* Idipsum confirmat Hieronymus, in cap. 14. Matt. *Nullum alium* inquit, *invenimus observasse diem natalis sui, nisi Herodem & Pharaonem, ut quorum erat par impietas, esset una solennitas.*

Verumenimverò in die ablactationis meritò convivandum, & jure exultandum, b ratio moralis, & sensus spiritualis, quem nos spectamus, evincit: quia sub hoc typo, dies ille præcipuè colendus indicatur, quo filii non simpliciter vitam, se l bonam vitam auspicarentur; in quo desinerent esse pueri, & evacuarent quæ erant parvuli: quo abducerentur à terrenis crepundiis, ad bona sectanda superna & æterna: quo ab uberibus mundi & illecebris carnis abstracti, & ablactati, deliciis inhærerent cœlestibus: atque à lacte matris, ad mensam accederent Patris, ubi epulum Eucharisticum apparatur; quæ omnia non meo, sed Sanctorum Patrum, ac Ecclesiæ Doctorum nixa sunt testimonio. Origenes (de quo Hieronymus, *ubi bene, nemo melius*) sic ait: c *Apud homines sæculi hujus, parentes solent natalem diem celebrare filiorum; Abraham verò non celebrat natalem diem filii sui, sed illum diem agit, & convivia celebrat, cum eum à lacte depellit, & ad cibos solidos applicat: quasi per hoc diceret Isaac cum factus sum vir, deposui quæ erant parvuli*: Dies ablactationis verè celebrandus, quo puer deponit, & evacuat, quæ sunt parvuli, quæ sunt infantilis ignorantię, quę sunt puerilis ineptiæ, & nequitiæ. Hæc Origenes.

x Tertull. l. de anima, c. 19. y Aug. lib. 21. de civit. cap 14. z Iob. c. 3 v. 3. a Origenes hom. 8. in Levitic. Hieronym. in c. 14. Matth.

b Sensus mysticus ac moralis cur in ablactione gaudendum. c Origenes. hom. unica in l. reg.

Nec

Nec minus solide Doctor Hipponensis, cur potius Abraham Isaacum ablactatum, quam natum solenni convivio, & insusitato gaudio prosecutus sit. d *Quaeritur*, inquit, *cur Abraham nec die quo natus est ei filius, nec die quo circumcisus est; sed die quo* ABLACTATUS EST, *epulum fecerit?* nullam hic naturalem rationem Doctor Doctorum invenit; sed ad propositum nostrum, hanc optimam ad mores excogitavit. sic porrò pergit: *quod nisi ad aliquam spiritualem significationem referatur, nulla solutio est. Tunc scilicet esse debere magnum gaudium spiritualis aetatis, quando fuerit factus homo novus spiritualis, id est, non talis, qualibus dixit Apostolus, lac vobis potum dedi, non escam.* Matres parvulis lac blanditiae, indulgentiae; licentiae omnis, potum dant: non escam solidam pietatis, devotionis, omnisque virtutis, quibus fit *homo novus spiritualis.* Similia tradit Ambrosius e; sed prae his copiosius, & luculentius spiritualem hanc ablactationis rationem tractat Abbas Rupertus, cujus verba coelesti eruditione, & divina dulcedine plena, hic apponere non alienum putavi: f *Quid opus erat* inquit, *in die* ABLACTATIONIS *fieri tam grande convivium, aut scribi à Moyse, nisi quia certi subest pulchritudo mysterii, quae lactentes adhuc parvulos, ad solidum cibum provocare possit? Est enim quoddam lac, & quaedam infantia, quam verus Isaac, scilicet Christus citò excessit: & quam supergredi oporteat quemque idoneum Christi imitatorem. In quo qui tardiores existunt, redarguuntur per Apostolum*: Omnis enim qui lactis mundani est particeps, expers est solidioris pietatis, & sublimioris doctrinae; perfectorum verò est solidus cibus, qui exercitatos habent sensus, ut norint reprobare malum & eligere bonum. *Hanc infantiam puer Jesus spiritualiter excessit testante Luca*: g *Jesus proficiebat sapientia, & aetate, apud Deum, & homines; non quod aliquid antea nescierit, cum sit ipsa Dei sapientia, sed quia paulatim de carnalibus legis ceremoniis intermittens sermonem*, FEREBAT PUEROS AD PERFECTIONEM. Videtis, ut opinor, tam illustri exemplo filii Dei, pueros à teneris ad perfectionem ducendos & educandos, atque à mamma matris, ad mensam patris dirigendos; sic enim subdit: *illic profectò grande fuit convivium: nam relictis lacteis, id est infantilibus ritibus, verbi gratia, brutorum animalium sacrificiis, traduxit suos ad verum & unicum sacrificium corporis & sanguinis sui. Hoc est utique grande illud convivium de quo dixit Isaias*: h *faciet Dominus exercituum, omnibus populis in monte hoc convivium pinguium medullatorum, convivium vindemiae defaecatae.* Tandem ne haec sine fructu, prolixius enarrasse videatur, his verbis concludit: *si hujus Historiae simplicem sequaris litteram, videntur levia, quae de isto convivio* (in ablactatione Isaaci) *scripta sunt; sin autem interiorem penetres Spiritum, multum ad rem pertinuit narrasse: quia crevit puer &* ABLACTATUS *est, & Abraham fecit grande convivium in die* ABLACTATIONIS *ejus.*

d Aug. quaest. 50. in Gen. e Amb. lib. 1. de Abraham c. 7. f Rupert. lib. 6. commentar. in Gen, cap. 19.

g Luc. 2. h Isai 25.

Laudi Samueli datum novimus, quod materna ubera non invitus reliquerit, quod rarum & insolens in infantibus; ita de illo scribit Chrysostom.: i *nec puer à mamma divulsus, moleste tulit, cum sciatis quam soleant indignari pueri, quoties à lacte depelluntur.* Nimirum gratius illi adhærere Deo, & Cœlesti gratiæ lacte pasci, in templo servire, quam à maternis uberibus pendere.

Sed quam difficile quis mundi ubera deserat, & ablactetur, expertus est Deus in populo Hebreorum, quem vix avellere ex Ægypto potuit; imò vix avulsus, quærere eadem ubera cœpit, ut recte idem Doctor annotavit: k *Quomodo infantes qui ablactantur, omnia habent in parvis calathis bellaria; at illis quoque dabat omnia, & multas delicias; sed sicut infans requirit mammam, ita isti quoque Ægyptum, & quæ ibi erant carnes.* Qui sic uberibus mundi inhiat, similis mihi videtur infanti illi, l qui fame exhaustus, repertus est mortuæ matris ubera sugere, unde & mortem bibit. Tale lac mundus, diabolus, & caro suis propinat.

Sed quorsum hæc tam prolixa de ablactatione filii enarratio, & tam longe petita exordiendi ratio? nisi ut illum diem omni festivitate, ac summa solennitate celebrandum vobis proponam, quo parvuli vestri spiritualiter regenerati, Deo consecrantur: ab uberibus matris ablactati, ad ubera Virginis matris portantur: quo non amplius lacte materno, sed solidiori cœlestis disciplinæ, ac pietatis cibo educantur, & ad Eucharisticas epulas in prima communione sumendas informantur: denique quo velut teneræ plantæ, è sterili mundi ericeto, in domo Domini à prima ætate transplantantur: sic etenim *instruendorum morum magister Ambrosius* m, ut eum Bernardus appellat: n *non quia à nutricis lacte subductus est puer, magnum convivium exhibuit Abraham: sed quia idoneus habitus est Isaac fortioris gratiæ cibo, & virtutis alimento: non adhuc (ut Corinthii) lacte potandus, sed epulis solidioribus mandatorum cœlestium, mentis suæ lacertos firmans.*

Itaque tum festum agi debet, cum qui per Baptisma Christo natus, & regeneratus fuit, progressu temporis in virtutibus exacti, solidiorem & sanctiorem in Christiana pietate vitam sectatur. o Quo spectat illud Procopii: *magnum convivium, & jucundum spectaculum est Deo Patri, videre in Christo regeneratum, relinquere infantilia alimenta, & ad perfectionem contendere* Exclamat hic Fernandius noster p *Quid hoc Isaaco ablactato formosius?* Cum virtutes in novo homine adolescunt, cum ille in dies ad magna & ardua amore Christi exantlanda robustior redditur. In ejusmodi pia ablactatione lætandum & exultandum aureo sermone docet Chrysologus: q *nos in hymnis, & Spiritualibus convenit exultare in canticis, quando virginei germinis* ABLACTATUR UNIVERSA FOECUNDITAS. Quæ omnia quam aptè

i Chrysost. hom. de Anna. k Chrys. hom 4. in cap. 1. ad Coloss. l Novarin. umbra virg. pag. 123.

m Bern. lib. de forma recte vivendi. n Amb. l. de Abraham. cap. 27. o Fernandius in Gen. c. 21. v 8. p Fernandius cit. q Chrysolog. Serm. 73.

aptè Beatiſſimo juveni *Aloyſio* conveniant, demonſtrandum ſuſcepi.

§. I.

Bonum eſt viro cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. Thren. 3. v. 27.

Libro 1. Reg. cap. 1. r Samuel quamprimum ablactatus eſt, ſiſtitur Domino, & ab uberibus matris, è domo paterna tranſplantatur in templo. Qua autem ætate Samuel, aliique parvuli apud Hebræos ablactari ſoliti fuerint, diſceptant auctores. Hieronymus ſ refert duas Hebræorum ſuper ea re opiniones quibuſdam quinquennale ablactationis tempus ſtatuentibus; aliis verò uſque ad duodecimum annum extendentibus. Magiſter Hiſtoriæ c. 3. Hugo Card Dionyſius Carthuſianus, triplicem ablactationem diſtinguunt: unam à lacte mamillæ, quæ fit tertio anno, juxta illud matris Machabæorum ad minimum ejus filium: t *Fili mi*, inquit, *miſerere mei, quæ te novem menſibus in utero portavi, & lac triennio dedi.* Valeſius de ſacrâ Philoſophia. cap. 83. ſcribit legitimum lactationis tempus eſſe biennium. Eos verò qui triennio lacteſcunt (mammotreptos vocant, hoc eſt diu ſugentes) molles evadere, & ſtolidos, quamvis pro complexione parvuli, hic nihil certi ſtatuendum, & in illa priſtina ætate, ubi ſicut viventium, ita & lactentium longiora eſſe ſpatia debuerunt. Alteram ablactationem ponunt à lacte infantiæ, quæ fit ſeptimo anno. Tertiam à lacte pueritiæ, quæ fit decimo vel duodecimo anno. Brevius Lyranus, qui duplicem tantum ablactationem agnoſcit: priorem à lacte, quæ eſt propria; poſteriorem à crepundiis, ſeu à luſibus puerilibus, quæ eſt moralis & metaphorica.

Communis ſententia eſt, Samuelem anno ætatis tertio ablactatum, à matre in templum deductum fuiſſe, v *ut appareat ante conſpectum Domini, & maneat ibi jugiter.* Attendite matres, ſi forte domi Samuelem parvulum habetis, ut exemplo Annæ, ablactatum ſiſtere Domino velitis, ut ab ubere matris, & lacte humano, ad ubera divina transferatur, & ſolido perfectionis cibo enutriatur, priuſquam ut Ieremias queritur, mundus & caro, velut x *Lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos ſuos*, & intimis venis, ac viſceribus parvulorum venena diffundunt. Vbi illud Doctoris mellei, cum felle & aculeo ingerendum occurrit: y *Quærunt ſibi jam in parvulis Babylonis dulces & truces matres, quibus lac mortis emulgeant, quos blandis mulceant favoribus, ac flammis nutriant ſempiternis.* Quales hoc perditiſſimo ſæculo complures *dulces & truces matres*, quæ parvulis ſuis *lac mortis* propinant, dum uberibus mundi & carnis, à te-

r 1 Reg. 1. v. 22. ſ Hier. in tradition. Hebraicis in Gen. c. 21. v. 8. Quo anno infans ablactari ſolitus. t 2. Machab. 7. vers. 27.

v Reg. 1. v. 22. x Ierem Thren. 4. v. 3. y Bern. epiſt. 78. ad Fulgerium Abbat.

neris

neris inhærere finunt, imò compellunt; à quibus ut ablactari queant, Constantinopolitanus Antistes ore aureo Samuelem deprædicat, & parentibus in exemplum proponit, comparans Samuelem teneræ plantæ, quæ vix nata in aliud fœcundius solum, ab industrio agricola transplantatur in domo Domini: z *Neque enim* inquit, *post malitiæ experientiam, venit ad malitiæ remissionem; sed ab ipsis cunabulis ad virtutem transiliit: non habuit consortium cum confessibus iniquitati obnoxiis: neque communionem habuit cum conventiculis iniquitate plenis; sed* PRIMA STATIM PUERITIA, *à mamma matris, venit ad mammam spiritualem.*

Legis gratiæ novus Samuel *Aloysius*, & plusquam Samuel, quia mater Marchionissa inter parturientis angustias, votum matri misericordiæ nuncupavit, ædem Lauretanam cum prole nascitura visitandi, *ut à mamma matris, veniret ad mammam spiritualem*, ad ubera Virginis: factumque ut nondum totus mundo natus, baptizatus, & Deo consecratus fit. Unde Auctor vitæ: a *Ope Virginis baptizatur, & Deo prius natus, quam mundo*: ac proinde lectissima matrona parvulum suum *Aloysium*, ut rem sacram, cum reverentia, sinu suo reclinabat. Hauserat id forte à divi Bern. Sanctissimâ parente Aleta, quæ liberos primum in lucem editos, in brachia sumebat, & suis manibus Christo Jesu offerebat, ac postea ut res sacras reverebatur, factumque ut septem in uno cœnobio filios, omnes Sanctimoniâ vitæ conspicuos habuerit *b*. Sic lectissima Galliarum Regina Blanca, Sanctum suum Ludovicum: S. Elisabetha, Hungariæ Regis Filia, Lantgravio juncta, è puerperio assurgens, nudis pedibus, manu cereum portans, infantem aræ imponebat, & Deo consecrabat. Hanc piam consuetudinem jam olim divus Hieronymus in Lætâ matronâ Romanâ deprædicavit, epist. 7. de institutione filiæ suæ Paulæ: c *Quæ*, inquit, *prius Christo consecrata est, quam genita quam ante votis, quam utero concepisti.* Consimilem laudem Marcellæ tribuit, de Asella filia agens, d *quod in utero benedicitur ei, antequam nascatur*, & antequam nata, Deo devota sit; quam epistolam, inquit, *adolescentulæ* legere dignentur, ut imitentur.

Felices illi, fortunati, ac ter beati, qui antequam nati, aut mox sæculo dati, Deo consecrati sunt: quique à teneris unguiculis, & ab uberibus matris, ad Christi vulnera, & ubera Virginis matris translati. Deo vero servire didicerunt. Hic sensus Sanctorum omnium, è quibus suffecerit Ravennatem Antistitem audire, qui in hac materia continere se non valens, exclamat: e *O vos Beatos, quibus datum est antè regnare, quam vivere. Ecclesia felix Mater, quæ vos tales respicit. Olim partus iste præcedentibus designabatur exemplis: hinc est quod Jacob in utero Matris, cum fratre luctatur, præripit & triūphos:*

z Chrysost. hom. de Anna v. 3. a Nierenbergius Hispan. in vita.

b Matres prolem natam Deo consecrent. c Hieronym. Epistola 7. de institutione filiæ. d Idem Epistola 15. ad Marcellam de laudibus Asellæ. e Chrysologus. Serm. 72.

hinc est quod in utero Thamar, gemini de primatus honore præliantur, nec antè lucem cupiunt videre, quam vincere: hinc est quod Ioannes exultat, & antè suo occurrit auctori, genitricis ex utero quam procedat. Et si humana pignora sic antè Deo militant, quam nascantur parentibus: quid mirum, si Ecclesia, divina germina, si Deo suo soboles in utero adhuc, quod sit superni germinis jam fatetur?

Ex quibus patet, quantum sibi in parvulis benignus Deus complaceat, cum etiam nondum nati Deo consecrati, adeò ipsi grati, & singulari amoris prærogativa donati sint. Unde Chrysostomus sic quamlibet matrem adhortatur: f *peperisti filium, imitare Annam. Disce quid fecerit illa: mox eum subduxit, atque obtulit in templum. Quis vestrum non innumeris modis mallet filium suum fieri sacerdotem, quam totius orbis Regem? At quomodo, inquit, potest fieri talis?* & statim respondet: *si Deo quemadmodum Samuel* A PRIMA INFANTIA *consecretur.* Antequam matrem, & sæculum nôsset, avulsus est, ut meritò illud Psaltis Regii usurpare, & eo gloriari potuerit: g *in te projectus sum ab utero*: & illud libens & gaudens ingeminare: h *Pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.*

Præceptum Doctoris maximi est, cui plerumque stulti parentes adversantur, & refragantur, expedire iis, qui à Deo ad statum Religiosum, & illibatum Virginitatis florem sponso Virginum consecrandum, vocati sunt, id à teneris faciant, priusquam mundi nequitias, & carnis illecebras nôrint, aut experti sint. Unde hæc ad Lætam de institutione Paulæ: i *postquam ablactaveris eam cum Isaac, & vestieris cum Samuele, redde pretiosissimam gemmam cubiculo Mariæ, & cunis Iesu vagientis impone: nutriatur in monasterio, sit inter Virginum choros: jurare non discat: mentiri sacrilegium putet.* NESCIAT SÆCULUM. *vivat Angelicè: sit in carne sine carne: omne hominum genus sibi simile putet*, nec sciat sexum distinguere. Talis exstitit k *S. Editha, Edgari Anglorum Regis Filia, virtutibus & miraculis Virgo clarissima, quæ teste Baronio, à teneris annis in monasterio Deo dicata*, SÆCULUM HOC IGNORAVIT POTIUS, QUAM RELIQUIT.

Hoc saluberrimum divi Hieronymi consilium, *nesciat sæculum*, expendant parentes, qui sæculum nequam suos experiri, & conjugales illecebras scire volunt, cum pernicie corporis, & animi. Si quis filius, aut filia exemplo Virginis *Mariæ* trimulæ, à teneris, in prima juventâ Deo, ac Religioni animum adjecit, probandi sunt per mille pericula. Puella collocatur sub magistrâ morum, ubi ad omnia quæ ornatum, & mundum muliebrem spectant, efformetur: ubi capitis crines discriminare, crispare, calamistrare, cyprio pulvere inspergere, cilia peniculo ducere, si quid exstet volsellis evellere, faciem stibio & purpurisso, aliisque pigmentis cerussare: fidibus ludere, leviter salire, inter petulantes procos inverecundè garrire condiscat. Filius crumena lautè instructa, phalerato equo, fa-

f Chrysost. hom. 21. in epist. ad Ephes. g Psal. 21, v. 11. h Psal. 26, v. 10.

i Hierony. Epist. 7. ad Lætam. k Baronius. Martyrolog. 16. Septemb.

famulo comite, insidens ad universitatem Parisiensem, Dolensem, ut Gallicè condiscat, aut ad exteras Regiones, in Hispaniam, in Italiam, ut multorum hominum mores spectet, & urbes, totúsque genio, ac libertati vacet, à parentibus, experiundæ constantiæ gratiâ, profecturus mittitur; parum providi, suos sic probando, non linguam sed mentem adurere. Interim si ut indies videmus, puella 14. aut 15. annorum, à nobili & opulento proco ad nuptias flagitatur, satis provecta, satis matura, satis prudens judicatur. Juvenculæ consimiles, ac juvenes, submersi sunt, priusquam aquas nôrint.

Non longam deliberationem aut probationem parentes hic requirunt, ut jugum matrimonii intolerabile, quod tribulationem, ut Paulus ait, & curas, molestias, miserias, ut SS. PP. loquuntur, & experientia docet, innumeras annexas habet, suscipiant; sed ut jugo Christi quod suave, & oneri levi, humeros filii supponant, per plures annos probandi sunt.

Quid, quod prætextum hunc probationis in fæculo, satis enervare, & tollere videatur Ecclesia, dum statuit annum probationis, idque in ipso Religionis loco, procul à fæculi turbis, & fæcularium consuetudine, inter viros Religiosos, sub directione spiritalis magistri, ubi omnes sui periculum facere, & experimentum capere voluit. Ubi è contra in matrimonio, nullus annus probationis, nullus resiliendi modus; qui si esset, haberent Ecclesiæ Pastores plures quos solverent, quàm quos ligarent.

Hic itaque modus probandi in Religione, est omnium optimus: submovet enim (quantum fieri potest) omnes tentationum occasiones, & causas, quibus semen divinum, & spiritus salutis solet extingui: quales sunt prava sociorum consuetudo, fœminarum lenocinium, vana colloquia, symposia, convivia, spectacula, illecebræ denique innumeræ; in Religione verò suppeditantur omnia adminicula, quibus semen illud foveri, & crescere queat: salutaria magistri documenta, superiorum monita: fratrum exempla, victus parsimonia, precum assiduitas, piarum rerum meditatio, frequens sacramentorum usurpatio, corporis castigatio, tota denique Religionis disciplina. Jure igitur meritissimo vehementer Sanctis Patribus improbatur consilium illud probandi se in fæculo. S. Bernardus magnus perfectioris vitæ magister, & spirituum discretor, Sermone: *Ecce nos reliquimus omnia*, sic ait: 1 *Quantos mundi sapientia supplantat, & in eis conceptum extinguit Spiritum, quem voluerat Dominus vehementer accendi. Noli inquit præcipitanter agere, diu considera, diligentius intuere; magnum est quod proponis, & opus habens multa deliberatione. Experire quid possis, amicos consule, ne post factum pœnitere contingat.* Hæc ubi enarravit, sic apis hæc melliflua aculeum exerit: *Hæc sapientia mundi terrena, animalis, diabolica, inimica salutis, suffocatrix vitæ, mater tepiditatis, quæ solet Domino vomitum provocare.* En quàm graviter invehitur in tales consultores.

1 S. Bernardus Serm. Ecce nos reliquimus omnia.

Cùm Paulinus presbyter propositum Religionis concepisset, & diutius differret exequi, ut interea commodius sua vendere posset, S. Hieronymus luculentam ad illum scripsit Epistolam, his verbis: m *Festina quæso te, & hærenti in solo naviculæ, funem magis præcide, quam solve: si habes in potestate rem tuam, vende; si non habes, projice.*

Parentes carnales, propinqui, filii hujus sæculi, minimè expedire arbitrantur, ut ubi etiam liberi ad annos pubertatis pervenere, id est, masculus ad annum quartumdecimum, puella verò ad duodecimum, se Deo consecret, & Religiosum statum amplectatur; quia prius inquiunt exercendi sunt in præceptis, & vita communi, quam in consiliis, quæ ad perfectionem pertinent. n Deinde juvenes non cognoscunt suas vires, nec intelligunt quæ sint onera Religionis, quæ lucta carnis & spiritus. Itaque censent differendos in 24. vel 25. annum ætatis, ut interim vires suas probent, *noscant sæculum*, & considerent an jugum Religionis ferre poterunt; *sed hoc*, inquit nervosè, & Religiosè Lessius, *insipiens est consilium, sacris Scripturis, sanctis Patribus, & rectæ rationi adversum.* Idque primo ex Scripturis probatur, Threnorum 3. *Bonum est viro cùm portaverit jugum ab adolescentia sua*; quem locum S. Thomas o, & passim alii pietatis magistri intelligunt de eo, qui in primo adolescentiæ flore, jugum Religionis capessit.

Alterum argumentum ex illo Marci 10. adducitur: *Offerebant ei parvulos, ut tangeret eos; Discipuli autem comminabantur offerentibus: quos cùm videret* JESUS, *indignè tulit, & ait illis: sinite parvulos ad me venire, & ne prohibeatis eos: talium est enim Regnum cœlorum.* Si Dominus indignabatur in eos, qui parvulos, infantes, qui nondum spiritualia capere poterant, impediebant, ne ad Christum accederent benedictionis causâ, quanto magis indignatur in eos, qui adolescentes, & adolescentulas, jam spiritualis doctrinæ capaces, ad Christum accedere, imitatione vitæ cupientes, ejusque consilia, divino spiritu intus monente sectari volunt, impediunt. p *Nulla Dei Regno immatura est ætas*, inquit Ambrosius.

Præterea, is, cui Dominus Matth. 19 & Luc. 10. ait: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me*: Adolescens erat, Græcè νεανίσκος, id est adolescentulus: qualis est quatuordecim, quindecim, sedecim annorum.

S. Joannes Evangelista juvenis, & à sæculi corruptione adhuc immunis, Dominum secutus est, & idcirco singulari amore à Domino dilectus, adeò ut passim vocetur in Scriptura, *Discipulus dilectus*, *Discipulus quem diligebat* JESUS. Unde & maxima ei mysteria præ cæteris à Domino revelata, ut refert Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum.

Quod si vos parentes delectemini juvencis, catulis, hinnulis, & animalium pullis; scitote & rerum omnium Dominum deli-

m Hieronym. Epist. ad Paulinum. n Lessius disput. de statu vitæ deligendo, quæst. 2. o S. Thom. lib. contra retrah. à Relig. c. 3.

p Ambros. in Lucam, c. 15.

cias suas habere cum parvulis, teste Clemente Alexandrino : q *Quemadmodum*, inquit, *patres & matres lubentius vident equorum quidem pullos, boum vitulos, leonum catulos, cervorum hinnulos, hominis pullum, ita & universorum Pater, eos recipit, diligit, ac defendit* : quo enim illa ætas purior, hoc Deo gratior.

Plurimi etiam in veteri testamento ab ineunte ætate Domino consecrabantur; ut Sampson, Nazaræi, Samuel, quem ubi Anna Deo devoverat, ut rem sacram reverebatur, nec attingere audebat. Chrysostomus hom. 2. de Anna : *Conspiciebat infantem illum non tantum ut infantem, verum etiam ut rem Deo consecratam.*

At longè plures, imò innumeri in lege nova. S. Paulus primus Eremita, S. Antonius, & S. Hilarion anno 15. ætatis, venditis omnibus, & in pauperes distributis, se in desertum contulêre, & totos Deo manciparunt. S. Simeon Stylita anno decimo tertio. S. Benedictus valde juvenis erat, quando omnia deseruit, nempe decem vel duodecim Annorum. S. Maurus anno duodecimo. S. Placidus, & multi alii tempore sancti Benedicti, à puero Religioni traditi. Horum omnium Dux, & primipilus, hoc insigni elogio commendatur : r *Joannes in solitudine præparatur, ille sacro crine venerabilis est, is vinum & siceram non bibit* : ADHUC PARVULUS *cum Domino sermocinatur*.

Quæ laus profectò *Aloysio nostro* congruit, qui *adhuc parvulus* per plures horas indies, *cum Domino sermocinatur*, & vix dum octennis perpetuo virginitatis sacramento, carni & sanguini bellum indicens, se Deo consecravit.

Jam nemo admiratione defixus, commendet egregiam Hannibalis indolem, quem ingentis animi, mentísque sane præcelsæ, illustre specimen in ipsa infantia præbuisse scribit Titus Livius. s Nono fermè ætatis anno, cùm Pater Amilcar perfecto Africano bello in Hispaniam trajecturus, sacrificaret: puellus Hannibal altaribus admotus, tactis sacris, jurejurando se obstrinxit, perpetuum se cum populo Romano bellum habiturum. Eximium planè magnanimitatis exemplar, ut qui tantillus esset ætate, tanto esset animo. Verum quid hoc est, & quàm exiguum, si cum adolescentuli nostri virtute conferatur? qui in primævo ætatis flore, Deo, ejusque Virgini Matri æternum dixit sacramentum, se perpetuum cum carne, mundo, & dæmone bellum gesturum, donec iis devictis, gloriosus tiro triumphet.

Ad ejusmodi à teneris animos concipiendos, triplicis mihi argumentum similitudinis præbet, quod Ælianus tradit, perdicum pullos, simul ac pedes exeruerunt de integumentis, velocissimos esse ad currendum : similiter & anatum pullos, statim post partum natare. Tertio demum testatur catulos leonum, matrum uteros unguibus stimulare, non tam ad lucem, quàm ad diripiendas, dissecandásque prædas. Tales esse debent qui Deo geniti, cœlestis auræ spiritum ducunt. Isti vix in lucem editi, velocissimi sint ad currendam viam mandatorum Dei : expediti ad natandum in

q Clem. Alexand. l. 1. pædag. cap. 5. Hieron. Epist. 7. ad Lætam.

s Livius lib. 1, decad. 3.

hoc

hoc turbido mundi oceano, ne fluctibus obruantur; instructi similiter ad prædam, & lanienam inimicorum.

Ita cucurrisse, ita natasse, & enatasse, ita pugnasse lego venerabilem Bedam, qui felicitatem suam hac in parte deprædicat, dum de se testatur: t *Ego septennis monasterium ingressus, ibi totâ vitâ omnem meditandis Scripturis operam dedi: atque inter observantiam disciplinæ regularis, & quotidianam cantandi in Ecclesia curam, semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui.*

Aptam similitudinem inducit Chrysostomus: v habet arborem piri quis in horto, quam transeuntes, quia in viam inclinat, impetunt, & fructus decutiunt. Pira ergo immatura colligi Dominus imperat, ut in paleis, loco tuto reposita, sensim maturescant. Ita supremus Dominus videt arbores ad viam sitas, fructus incipiunt rubescere; scurræ plateales impetunt, immaturis & oculos & manus injiciunt. Quid agit Deus? illos inter quatuor parietes, in paleis, in loco tuto, in domo Dei reponit.

Nec quisquam mirabitur æternam sapientiam, virides, acidos, & immaturos fructus carpere, si B. Franciscum de Sales, Genevensem Antistitem audierit: qui tradit saccharopegos, & qui condiendis sacchar o fructibus occupantur, poma aprica, nuces, melopepones, aliósque fructus immaturos decerpere, & in apothecis suis reconditos, ad delicias Regum asservare. Ea propter Psaltes regius exultat: x *Præveni in maturitate.* Ribera y legendum censet: *Præveni in immaturitate*; hoc est, à prima, & tenera ætate, ut tempus adhuc immaturum videretur. Excurrit hic ambrosio suo flumine Mediolanensis Præsul: z *Præcurrit*, inquit, *ætatis maturitatem, quisquis in adolescentia positus, senilem gravitatem induit, & juveniles annos veterana quadam continentia regit: fervorémque virentis corporis, in cana morum maturitate componit.* Tum assurgit in eos, qui florem ac vigorem juventæ, sæculo dant, vanitati & voluptati consecrant; effœtos verò vitæ annos, Deo ac Religioni sat idoneos dictitant: a *Quid potest habere laudis, si effœtum corpus voluptatibus, & jam senectutis gelu frigidum, ad sera devotionis officia, deposito jam segnior vigore convertat?*

Hoc execrandum, & deplorandum est, innumeros parentes reperiri, filios & filias inveniri, qui, ut Gregorius Nazianzenus loquitur, b *à pestifero decipiuntur spiritu, dicente: da mihi id quod nunc fluit temporis; futurum Deo: mihi ætatis florem; Deo senectutem: mihi voluptates; Deo corpus effœtum.*

Consecrate templis meliorem sobolis vestræ, imò vestri partem, non ignobilem & rejectitiam. Injuria palmaris cœlo fit, cùm conamur inter æternorum conviviorum lautitias, mensarum nostrarum analecta reponere: ut si quis regio convivio, si quid vile, aut scatens vermibus, & situ obsitum ferculum inferat. Quanta hæc in ipsum creatorem

t Histor. Anglic. in vita. v Vide Chrysost. in Levit. l. 2. c. 14. x Psal. 118.

y Ribera in c. 5. ad Hebræos, nu. 18. z Amb. in Psalm. 118. Serm. 9. a Amb. ibid. b Gregor. Nazianz. orat. 40. in S. Baptismo.

in-

ingratitudo! quanta in munificum omnium donatorem, ac benefactorem injuria? quam Petrus Cellensis his verbis exaggerat: c *Faces senectutis vestra immolatis altissimo, qui juventutis, & adolescentiæ vestræ florem in rebus nugatoriis* (in otio, in ludo, in choreis, in popinis, in prostibulis) *expendistis.* Quod si hæc magis piè quàm verè à sanctis Patribus exaggerari existimetis, gentilem solo rationis ductu differentem attendite: hic ubi illud Poëtæ expendit:

d *Optima quaque dies miseris mortalibus ævi*
Prima fugit,

Sic ait: e *Quid ergo cessamus nos ipsi concitare, ut velocitatem rapidissimæ rei possimus æquare? meliora prætervolant, deteriora succedunt.* Quod obviâ, & appositâ similitudine exponit: *Quemadmodum ex amphora primum quod est sincerissimum, effluit* (uti & ex dolio recens promptum) *gravissimum quodque, turbidúmque subsidit; sic in ætate nostra quod optimum, in primo est. Id exhauriri in aliis potius patimur, ut nobis fæcem reservemus.* Hæc Ethnicus Philosophus ipsis Ethnicis exprobrat, quod nobiliores vitæ spiritus, & mustum juventutis, in nequitias effundant & exhauriant; sibi autem ut in senectute vivant, viribus corporis, & animi exhaustis, & mentis ac rationis impotes *fæcem reservent.* Quid ad hæc Christiani? quid vos juvenes, & adolescentulæ? quid vos parentes, qui primum, & sincerissimum effervescentis, & despumantis adolescentiæ, à liberis vestris per omnem sæculi licentiam exhauriri optatis, ut sibi non solum, sed & Deo vappam, & *fæcem reservent?*

Quid potest magis indignum excogitari, quam mundo, carni, & sanguini dare puram similaginem, Deo meros furfures? mundo primum mustum, Deo vappam & fæcem? mundo purum aurum, Deo scoriam? mundo uniones & margaritas, Deo conchilia? mundo nucleum, Deo putamina? mundo fructus primævos & succulentos, Deo putridos & corruptos? mundo flores recentes, Deo marcidos, & deciduos? mundo veris rosas, Deo devexæ ætatis aridas spinas? hoc est quod clamitat lasciviens juventus: f *Coronemus nos rosis antequam marcescant: nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra.* Hoc est, quod olim questus Abbas Claravallensis: g *Quidquid naribus suave est, quidquid tactui blandum, quidquid oculis delectabile, quidquid cæteris sensibus carnis suæ jucundum,* (juventus) *exercet, ac sequitur*; si quis venustatis flosculus amœnius vernat, hic legendus est: si quis deliciarum fructus purpurascit, hic carpendus est. Primos, ac pulcherrimos ætatis suæ flores, cupiditatibus suis consecrant, iisque Deos suos, Cupidinem, & Venerem coronant; Deum verò, Sponsum virginum, speciosum præ filiis hominum, adeò in postremis reponunt, ut non nisi aridas & exsuccas occiduæ ætatis spinas reservent, iisque sacrosanctum ejus verticem, dignum redimiri liliis, & rosis, quia ipse *flos campi, & lilium convallium*, sentibus & spinis coronare non erubescant.

c Petrus Cellensis, Epist. 6. d Virgil. l. 3. Georg. e Seneca Epist. 108.

f Proverb. 2. v. 8. g Bernard. lib. de formula honestæ vitæ.

O teneri adolescentuli! ô castæ virgunculæ! date gloriam Deo vestro, & hoc caput *Nazareni*, id est, *floridi*, cingite, & adornate primævis & amœnis vernantis vestræ ætatis floribus: illibatum, & intactum virginitatis florem illi consecrate. Ad hoc vos hodie præit Angelicus noster juvenis *Aloysius*: præcessere, & secuti sunt innumeri juvenes, & adolescentulæ, quæ cum lacte pietatem, & à teneris annis, integritatis amorem hauserunt. Unde cauit Propheta: *Adducentur Regi virgines post eam.* Unum hic Ambrosium l. 3. de virg. audire sufficiat: h *Certe Theclam non senectus, sed virtus probavit: nec mireris in adolescentulis professionem, cùm legeris in parvulis passionem. Et quasi incredibile putamus, si puellæ nubiles Christum sequantur ad Regnum, quem etiam pueri sequebantur in desertum.* De iis olim sapientissime vaticinatus est Salomon, in sacro suo Epithalamio, Cant. 1. *Adolescentulæ dilexerunt te.* Quod expendens Origenes hom. 1. in Cant. ait: i *Non illæ vetulæ, ac veterem hominem indutæ animæ, neque rugas habentes, neque maculas. Sed adolescentulæ, in novitate spiritus ambulantes, primitias spiritus habentes.* Non vetulæ, non senes, qui diu fluctuati in salo sæculi, extracti in siccum ilico moriuntur.

Disquirit peraccutè Dionysius Carthusianus, cur Deus Levitici cap. 1. inhibuerit, ne pisces adhiberentur ad sacrificium k *Cur*, inquit, *non etiam de piscibus saltem aliquibus sacrificium offerri voluit*, cum cæteris in animantibus id permiserit? respondet secutus D. Thomam: l *Quia morantur & latent in aquis, & inde extracti protinus moriuntur.* Quo non obscure innuitur, respuere Deum sacrificia illorum, qui tum se illi mancipant, cùm ob dejectam fortunam, aut ob formam marcescentem, & ætatis annos jam declives, mundo extrahuntur, brevi morituri, aut defectu proci, *per faute de Baron, Fille de Sion.* m Unde lepidum illud cujusdam Agathæ, alicubi in Hollandia legitur Epitaphium:

Hier leydt begraeven Jonffrouw Aeght,
Die festich Jaer gheweest heeft Maeght;
Niet om dat haer heeft behaeght,
Maer om dat niet is gevraeght.

Idem argumentum, luculentius ad mores prosequitur S. Chrysostomus, dicens: n *Si nullus vestrum vult possidere servum senem*, ancillam vetulam, quos videmus indies jam fractos laboribus, etiam domo exturbari, non alia de causa, quàm quod exhaustis viribus, & robore destituti, diu servire non possint, & ad domestica obsequia inepti censeantur; quod si, inquit ille, vos ejusmodi ne quidem velitis; sed juvenes, vegetos, valentes quæritis, & quos ad nutum vestrum formare possitis, qui diu vobis & bene famulari queant, *quanto magis Deus vult adolescentiam, & tanquam intactam virginem eam sibi jungit, ut ejus* VITÆ PRIMITIAS *ambiat: ne quis cum juventutem peccando exhauserit, languidam & enervatam senectutem, ac vitæ fecem, virtuti* (& Deo)

h Ambros. l. 3. de virgin. i Origenes hom. 1. in Cant. k Dion. Carthus. in q. 3. Levit. art. 5.

l S Thom. m Mendosa lib. 1. Reg. c. 1. ann. 12. sect. 4. nu. 12. n Chr. in ps. 11

Deo) *reservet. Si nullus vestrum vult possidere*, emere, aut alere equum strigosum: si nemo vestrum in sponsam adlegere deformem vetulam, anum decrepitã, sed adolescentulam, primum vitæ florem, *quanto magis Deus* (jure suo) *vult adolescentiam, ut ejus vitæ primitias ambiat, & non vitæ fæcem.*

Sic interim Lutherus cum sui sequacibus, cum Deo agendum prædicat, & parentibus hoc virulentum dogma inculcat: *o* homines non esse aptos ad religiosum statum, & ad vota emittenda, nisi post septuagesimum, vel octogesimum ætatis annum. *p* Similiter omnes heretici reprehendunt Ecclesię consuetudinem admittendi pueros ad Religionem; quos impostores Democritus ridens, hac lepida narratione sugillâsse mihi visus est. *q* Celeberrima illa Venetorum Respublica duos adolescentes ingenio præstantes, judicio acres, linguâ promptos, morum maturitate præcellentes, ad Imperatorem legatos destinavit; qui cùm semel iterúmque à congressu & colloquio cum Imperatore arcerentur, nec, ut legationis suæ rationes exponerent, admitti possent; sciscitantibus tandem quid causæ esset quod repulsam paterentur? hoc responsi tulerunt, mirari non parum Imperatorem, Venetos ex suo tam illustri, & venerando Patrum conscriptorum Senatu, hos duos juvenes ad se delegasse, qui hac legatione fungerentur. Hi ut juventutem suam despicatui haberi cognoverunt, cum ingenio solerti essent, unum illud Imperatorem rogarunt, ut missis quæ in mandatis habebant negotiis, paucis illum salutare liceret: Quo impetrato, alter eorum sic exorsus est: *Si Venetorum Respublica, sacratissime Imperator, sapientiam non in corde hominum; sed in barba sitam esse credidisset, jam quidem ad Cæsaream vestram Majestatem duos vetulos, & barbatos hircos misisset.* Quibus ex verbis Imperator intelligens, cum quibus hominibus sibi res foret, comiter eos audivit, liberalitérque dimisit. Quæ contra insulsam Lutheri doctrinam de solis septuagenariis, vel octogenariis ad Religionem, cœlestis Imperatoris aulam admittendis, quadam ratione militare videntur; quasi verò soli hirci barbati, & vetuli, divino cultui destinandi. Nempe tunc *Epicuri de grege porci* incipient Deo vero & vivo servire, quando non amplius Baccho & Veneri poterunt; ad haram tunc potius illi porci ducantur, quam ad aram, & sacra limina.

Videant ergo Catholici, nedum sibi sanguine, vel amicitia junctos adolescentulos ab ingressu Religionis retrahunt, ac retardant, id faciant instinctu diaboli, cujus spiritu id improbant Hæretici. Hisce erebi monstris sana & sancta Doctoris Angelici opponenda documenta, qui pueros à teneris Deo consecrandos, & in monasteriis nutriendos scite & erudite ostendit: *r Sicut Gregorius dicit lib. 2. dialog. Beato benedicto Romani nobiles, suos filios Omnipotenti Deo nutriendos dare cœperunt; quod est valde expediens, secundum illud Threnorum 3. Bonũ est viro, cùm portaverit jugum ab ado-*

o Confess. Aug. art 27. p Vide Bellarmin. l. 2. de Monach. 5. cap. 35. q Democritus Ridens.

r S. Thom. 2. 2. qu. 189. art. 5.

lescentia

lescentia sua. Quæ verò, quamque ampla inde commoda, tum corporis, animíque emolumenta, sic paucis solidissimè complectitur: „ *f* his qui jugum Domini ab ado „ lescentia tollunt, multa bona „ proveniunt, de quibus *Sex* po- „ nere sufficit. *Primum* est quod „ bonitas profundius infigitur, „ cùm inveniat subjectum magis „ tenerum. Philosophus: sapiunt „ vasa, quidquid primum accepe- „ rint: Poëta:

„ t *Quo semel est imbuta recens*,
„ *servabit odorem*
„ *Testa diu*.

„ *Secundum* est, quod servitium „ Deo in adolescentia exhibi- „ tum, gratius est illi. Unde Jo- „ annem Evangelistam speciali- „ ter dilexit, quia ad ejus servi- „ tium adolescens venit; nec mi- „ rum, si amplius diligit illum, „ qui ad ejus servitium adole- „ scens venit, quam illum qui in „ senectute hoc facit: adolescens „ enim offert Deo de meliori vi- „ tæ suæ, de flore, de vigore, se- „ nex verò de fæce. Adolescens „ offert ei similam; senex verò „ offert ei furfur, &c. *Tertium* est, „ jucunda facilitas assuefactio- „ nem sequens. Sap. optima for- „ ma vivendi assumenda est, „ quam jucundam reddet assue- „ tudo. *Quartum* est, securitas in „ vita, & in morte, quod non est „ bonum modicum. De securita- „ te in vita dicit Seneca: pul- „ chrum est ante mortem con- „ summare vitam; deinde exspe- „ ctare securè reliquam temporis „ partem. Incertus de salute sua „ moritur, qui in fine vitæ suæ „ pœnitet. Augustinus: si quis, „ positus in ultima necessitate, „ voluerit accipere pœnitenti- „ am, & accipit, & hinc vadit; „ fateor vobis, non ei negamus „ quod petit; sed quod securè exe- „ at, non præsumimus. Pœniten- „ tiam dare possumus, securita- „ tem non. Qui ab adolescentia „ Domino servierunt, securi de „ salute decedunt, quod non est „ modicum bonum. Gregorius: „ initium retributionis est, in „ obitu securitas mortis. *Quintum* „ est, majoritas præmii. Habet „ Deus unde melius remuneret „ eos, qui diutius sibi servierunt; „ & licet salvetur, qui tardè con- „ vertitur, si convertitur verè, „ tamen in domo patris mansio- „ nes multæ sunt. *Sextum* est, evi- „ tatio, vel minoratio cruciatus „ purgatorii: licet ille salvetur „ qui in senectute ad Dominum „ convertitur; tamen salvus erit, „ quasi per ignem v. Et ut Hieronymus ait, x *senex graviori fasce peccatorum onustus progreditur*.

En qualia, & quanta bona proveniant, qui jugum Domini, ab infantia tollunt, quo fit, ut Ecclesia tamquam fœcunda mater, innumeris puerorum, & puellarum gaudeat, ac exultet choris. Ad quod spectaculum contemplandum Hipponensis Antistes, JESUM virginum Sponsum invitat, dicens: y *Respice agmina virginum, puerorum, puellarúmque sanctarum: in Ecclesia tua eruditum est hoc genus: illic tibi à maternis uberibus pullulavit: nomen-*

f S. Thom. lib. 5. de erudit. princip. c. 5. t Horat.

v 1. Cor. 3. x Hier. Ep. 3. ad Heliod. y August. de S. virginit. cap. 36.

tuum ad loquendum linguam solvit: nomen tuum velut lac infantiæ suæ suxit infusum.

Non potest quisquam ex hoc numero dicere (uti possunt in matura ætate Religionem ingressi) *qui prius blasphemus fui, & persecutor: imò etiam quod non jussisti; sed tantum volentibus arripiendum proposuisti, dicens: qui potest capere, capiat, arripuerunt, voverunt, & propter Regnum cœlorum seipsos, non quia minatus es, sed quia hortatus es, castraverunt.* Excellens profectò prærogativa, ut nemo ex hoc numero dicere possit, blasphemus fui, potator fui, scortator fui: nec aliqua puellarum dicere possit, lasciva fui, luxuriata fui, primos meos amores infamis procus abstulit; sed me immaculatam Christo consecravi.

Quare ut eo revertamur, unde exorsi sumus, sicut ovo nil candidius, nil nitidius, aut purius, dum recenter matri subtractum fuerit; at si per aliquod tempus fotum fuerit, fœtore suo omnibus abominationi est; ita à tenera ætate, matri proles subducenda, ne corruptelam contrahat. Non absimilis illa Cardinalis Damiani comparatio, qui agens de adolescentulis, & parvulis, quos Deus ad se trahit: z *Istos*, inquit, *tollit primo pubescentis adolescentiæ decore vernantes, illos autem ab ipso pueritiæ lactentis exordio*, VELUT DE NIDO PULLOS *educat implumes*, ne aucupi pateant, aut accipitri objiciantur.

B. Ægidius Seraphico Francisco in deliciis, quondam rogatus, ut quid à puero Religionem ingressus, tantam vitæ austeritatem, & pœnitentias amplecteretur, quæ dumtaxat pro commissis flagitiis, & vitâ male actâ adhiberi solerent? respondit Ægidius: carnes saliendas, antequam computrescant, serius salem adhiberi, ubi computruerint: sic S. Joannem Bapt. sanctificatum in utero, teneris in annis desertum petiisse.

Vos verò quicumque lubricos juventutis annos in omni licentia, libidine, ludis, commessationibus, flagitiis, pessimè traduxistis, a *quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?* quin hodie pœnitentia ductus quisque vestrum exclamet: b *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine.* Trivi juventutem meam in vanitatibus, & insaniis falsis, in ebrietatibus, scortationibus, & omnium sensuum lenociniis: florem, & vigorem omnem juventæ meæ, dedi mundo, carni, & diabolo: *Delicta juventutis meæ ne memineris Domine* O quanta me tenuit, ô æterna bonitas, ô pulchritudo tam antiqua, tam nova, tui ignorantia? quam parum cognovi mandata tua, quæ verè gravia non sunt! quàm parum animo comprehendi lethale virus noxæ mortalis, quo gravissima summo bono injuria irrogatur, & mihi æterna supplicia parantur! quàm parum mihi perspectum bivium illud disparis æternitatis? quam rarò mihi objectus infinitus misericordiæ tuæ thesaurus, & inæstimabile pretium mortis, & sanguinis tui! *Ignorantias meas ne memineris Domine.* Serò cognovi te, serò amavi te, bonitas infinita!

z Damian. l. 6. Epist. 17. in ordine.

a Ad Rom. 6. v. 21. b Ps. 24. v. 7.

c Ipsis Kalendis Januarii, cùm ad frequentem concionem verba faceret Pater Ignatius Martinez, Societatis nostræ vir undequaque perfectus, dolere se profitebatur, quod ab utero matris, Deo dicari, & ab anno ætatis septimo Societatem ingredi non licuisset. Optare se vehementer, ut in gratiarum actionem suæ vocationis, liceret sibi deinceps reliquum vitæ flexis genibus, brachiis expansis, cum Beatorum choris laudes Deo concinere. Plora tu septem annos, imò septemdecim juventutis tuæ, & plures deperditos.

Quanto fortunatior, ac beatior *Aloysius*, *d* de quo Bellarminus Cardinalis, qui animum *Aloysii* perspectum habebat, sanctè affirmavit, primam mentis innocentiam, quam in baptismo acceperat, velut candidam vestem, ab omni labe puram, intactámque servâsse; quodque propè inauditum, primo quo ad usum rationis venit momento, ea gratia præventum, ut se per actum divini amoris perfectè ad Deum converterit; quam verò exinde ad omnem pietatem, & sanctimoniam juventutem suam instituerit, videamus. Quod olim non minus verè quam magnificè de Joanne Baptista Igniacensis Abbas pronuntiavit: *e* *Joannis rudimenta primæ ætatis, gravitatem sapientiæ vicere senilis: qui enim antequam natus, Sanctus fuit, quid mirum, si in processu conversationis, plusquam Sanctus fuit?* Idipsum quadam ratione de Religiosissimo Adolescente nostro usurpare posse videor; qui antequam natus, per gratiam baptismi sanctificatus fuit, & in ipsis rudimentis primæ ætatis, sanctitatem multorum vicit senilem. *f* Hic etiamnum Adolescentulus, ac propè puer, prolixis precibus cū Deo sermocinabatur, atque ipsa concubia nocte, dum omnes decubuissent, ille frigidissima hyeme, nudus super pavimentum tenera membra adsternebat, expansisque brachiis, tam largo lacrymarum imbre perfundebatur, ut solum cui ingeniculatus fuerat, perplutum diceres. Non rarò per plures horas in terram pronum domestici observarunt. Ea autem in orando animi attentione, & mentis intensione fuit, ut quasi in statuam obriguisset, nullum unquam, ut moris apud nos est singulorum conclavia lustrētur, an orationi vacent, ad se inspiciendi gratia venisse senserit; illudque candide superiori sciscitanti aperuerit, non tanto distractionis spatio, quo salutatio Angelica percurritur, aliò vel leviter evagatum fuisse; ut exclamare jure liceat cum Petro Damiano: *g* *mira rerum conversio! hominem vix mundum ingressum, mundi fugere gloriam, & sæculi cupiditates non solum oblivisci, sed nescire: perpetuum cum divinitate stabilire consortium*: à quo avelli gravissimum sibi tormenti genus ducebat, affirmabatque, longè sibi difficilius fore, mente alio evagari, & ad hæc inferiora distrahere, quam de Deo jugiter cogitare, & divinis ruminandis inhærere. Hujus

c Exempl. virorum illust. *d* Ceparius in vita l. 1. cap. 1. Nierenb. Hispan. *e* Guarricus Serm. de S. Ioan. Bapt.

f Nierenb in vita c. 7. Ceparius. l. 1. c. 6. Rho varia virtut. hist. l. 3. c. 8. nostra. §. 6. *g* B. Pet. Damian. festo S. Ioan. Bapt.

autem

autem causam, de qua agimus, illam adducebat, *h* quod à puero precatiunculis, & oratiunculis assuetus, *usu quodam id sibi nunc naturale fore* dictitaret. Ut per omnem vitam fuerit illi oratio continua, ita *à teneris assuescere multum est.*

Sic *usu quodam* à teneris, perpetuam inediam sibi quasi *naturalem* fecit: nam puer adhuc, bis aut ter in hebdomadâ, jejunio tenerum corpusculum macerabat, atque eo sensim parsimoniæ devenit, ut ovum unicum in refectionem gravare dictitaret, compertumque sit, in diem unciatim vivere. *i* Hac assuetudine postea pane & frigida vitam toleravit, quin omnis gustus, ac saporis expertem, miraculose, ac planè divinitus vitam sustentasse, gravissimi auctores tradidere.

His ad ardua, & heroica prorsus prælusit: Parvulus etiamnum & tenellus, ter quot hebdomadis in se flagellis sæviebat; at ubi adolevit quotidie; quod si flagellum ad manum non esset, loris quibus canes alligantur, aut catenâ ferreâ se diverberabat, adeò dire, ut matri non semel indusia sanguine imbuta, sint ostensa. Tandem intra noctis ac diei spatium tertiò, ut cruor largè difflueret, innocuum corpusculum excruciabat. Jam ille in dura cubare, fragmen tabulæ linteis substernere, & pro cilicio calcaria nudo corpori admovere consveverat. Inexpertis hæc loquor, qui toti in cute curanda intenti, ad nudam rei enarrationem cohorrescunt, non alia de causa, quam quod à pueritiâ in ejusmodi carnis cruciatibus exercitati non sint. Hinc illis terrifica videntur, quæ *Aloysio*, aliisque fervidis religiosæ vitæ tironibus ludicra censentur.

k *Egregie*, inquit Seneca, *Virgilius noster*, dum sic canit.

Terribiles visu formæ, lethumque, labosque;

Non re dixit terribiles esse, sed visu: *id est videri, non esse. Quid, inquam in istis est*, si rite expendas, *formidabile*, quæ & tenelluli adolescentuli, & molliculæ virgunculæ avide arripuerunt? habetis, Adolescentes, quem imitemini *Aloysium*; sed ut & Adolescentulæ, & suam habeant quam sequantur virgunculam, Demetriadem ipsis D. Hieronymus in exemplum proponit, cujus sanctitatis præconia sic propè auspicatur: l *ajunt sanctæ, & nobiles filiæ, quæ eam viderunt, & norunt, noctibus & secreto, consciis tantum Virginibus Dei, numquam eam linteaminum, numquam plumarum usam mollitie: sed ciliciolum in nuda humo habuisse pro strato, jugibus faciem rigasse lacrymis* Credo equidem ita fieri debuisse, ut hæc à teneris, & Beatus ille Adolescens divino Spiritu incitatus, magna & ardua aggrederetur, ut nos suo exemplo à juventute ad magna & ardua incitaret.

Plura recitat sacræ scripturæ exempla in hanc sententiam B. Petrus Damianus epist. ad Henricum Imperatoris Filium, inquiens; m *ecce Joas Rex Juda* TENER ADHUC, *de sartis tectis templi celeriter instaurandis, cum Sacerdotibus disputat David vixdum adole-*

h. Nierenb, §.8.& 3, Ribadin. i. Nier. §.2. Rho. l.7.c.6. Cepariusl ib.1.c.6.

k Seneca Ep.104. l Hieron. Ep.8 ad Demetriad. m Damian. l. 7. epist. 5. ad Henricum Henrici Imp. Filium.

scentia

scentiæ limen ingrediens, adversus Goliath non cum gladio, sed cum lapillis quasi pueriliter dimicat. ADOLESCENTULUS *adhuc Josias omnia vasa Baal, de templo Domini cum sacerdotibus projicit, & in convalle Cedron, flamma vorante succendit.* Quibus auditis, considera quæ tuæ sint partes, & quando gigantem prosternere, quando dirutum animæ templum denuo excitare· & eliminatis vanitatum idolis, veri numinis cultum inducere, quando demum charitatis flammâ, idola cupiditatum, libidinis, avaritiæ destruere neglexisti; nunc saltem post acta in castris Dei, plurium annorum stipendia, impigrè perficias, & quæ præstantissime licet, ipso amœno flore melioris ætatis, hoc est in ipso tirocinio Sanctitatis, dudum fuerant absolvenda, jam aggredi quid moraris? A prima ætate, & n *à teneris assuescere multum est.*

Hoc in præfixo symbolo cernere est, ubi avicula ad crucem anhelare, in eâque requiescere, à puero edocetur;

Quid ni liberos vestros sic cruci assuescere potestis? cujus jugum leve erit, si à teneris portare didicerint, juxta illud Jeremiæ vaticinium: o *bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua:* quod visione cœlesti evidenter declaratum, quam Humbertus vir Clarissimus, ac PP. Prædicatorum Magister Generalis enarrare solebat; p virum quendam Religiosum vita functum apparuisse aliquando de nocte fratri, socioque suo, magno splendore collucentem; cumque eum ex cella eduxisset, ostendisse magnum numerum hominum candida veste, mirabilique luce micantium, qui pulcherrimas cruces humeris deferebant; erat autem omnium iter in Cœlum. Postea modico intervallo, alius sequebatur ordo, isque multo pulchrior, multoque lucidior, quorum unusquisque ornatissimam crucem non jam humeris, sed manibus gestaret. Deinde tertius ordo omnium longe splendidissimus & speciosissimus, quorum cruces forma & pulchritudine, reliquorum cruces superabant: neque eas ipsi portabant, sed suus qui singulos præibat Angelus, atque ipsi alacres & ludibundi sequebantur. Quod spectaculum cum ille miraretur, exposuit ei socius: primos illos esse, qui provecta jam ætate religiosam vitam amplexi fuissent; secundos, qui in virili, postremos autem, quos adeò expeditos, hilaresque vidisset, eos esse qui in adolescentia. Illos si sapitis imitari potestis, si à teneris jugo Christi assuescere volueritis.

Hoc in omni arte, & scientia videre est, quarum elementa ab ipsa pueritia haurienda, & arripienda sunt; quam similitudinem adducit S. Thomas, disputans utrum pueri ad Religionem admittendi? quod inde probat, & confirmat, q quod *communi consuetudine pueri applicantur illis officiis, vel artibus, in quibus sunt vitam acturi.* Idipsum scitè Philosophus Romanus observavit: qui dum præmisit illud Maronis:

n Virg. 2. Georg. o Thren. 3. p Platus de bono status Relig. l. 3, c, 33.

q S. Thom, 22. q. 189. art. 5.

r *Optima*

r *Optima quæque dies miseris mortalibus ævi*
Prima fugit:

Sic ait: *quare optima? quia juvenes possumus discere, possumus facilem animum, & adhuc tractabilem ad meliora convertere: quia hoc tempus idoneum est laboribus, idoneum agitandis per studia ingeniis, & exercendis per opera corporibus. Quod superest, segnius, & languidius est, & propius à fine*, sic linguæ, sic opificia, sic artes omnes facilè acquiruntur, quid ni & virtutes à pueritia edifeantur? Argumentum hoc solidiori ac sanctiori stylo prosequitur Ambrosius: ſ *Quemadmodum*, inquit, *parvulorum ingenia primis litterarum elementis, assuescunt discendi usum assumere: ita nos hujusmodi elementis* (pietatis & Sanctitatis, de quibus agit) *usum discamus vivendi, & quibus ætas puerilis assuevit, ad maturitatem virtutis excrescat.*

Unde tanto omnium virtutum decore Balduinus Imperator excelluit, t nisi quod à teneris à parentibus, & pædagogo suo pietatem edoctus est? quos etiam cum jam eques creatus esset, suique juris factus, diligere, colere ac venerari perseveravit. Unum de multis hoc exemplū esto. Redierat aliquando appetente nocte, ex longa, difficilique venatione oppidò fessus, & jejuno stomacho Balduinus: cum oblatum sibi lupum piscem avidè admovit ori, pædagogus qui non longè aberat, mox tussiit: & quod voce non audebat, hoc signo, atque oculi nictu, esurialis feriæ, cujus optimus Princeps non recordabatur, admonuit. Ille simul signum, cui non secus ac pastoris sibilo ovicula assuêrat, intellexit: Esculentum hoc frustum continuo ex ore egerere, caussatus illud cibi genus ad salutem minus sibi conducere: & inde pudore suffusus, quasi piaculum consciviſſet, incœnatus sese cubitum recepit. Legat hæc ætas nostra; & dissimiles in ima quamvis nobilitate mores nostros obstupescat, non alia ex caussa, quam quod ejusmodi piis elementis non imbuatur.

Econtra vero, si à pueritia vitiis, & nequitiis assueti, v *citius frangas quam corrigas, quæ in pravum obduraverunt*, ut bene Quintilianus. Hinc multis, qui postquam diu sæculo, & carni servierunt, ac tandem ad Religiosum claustrum, quasi salutis portum sero appellunt, gravis & acerba cum carne, & spiritu lucta; quod diserte junioribus inculcat Hieronymus: x *difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia, quis in pristinum candorem revocet? Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primum imbuta est.*

Scio non unam Religiosam animam, inter crates, & cellæ angustias conclusam, ob verbum obscœnum à lascivo proco auribus ingestum, aliam ob gestum, aut petulantem manum, per plures annos molestis phantasmatis, carnis stimulis, & dæmonum lusionibus divexatas, multis lacrymis, prolixis precibus, acerbis

r Seneca. epist. 108. ſ Ambros. in prolog. ad Psal. 118. t P. Petri Doutermans Constantinopolis Belgica, lib. 1. c. 1. fol. 5.

v Quintilian. l. 1. instit. cap. 3. x Hieronym. ep. 7. ad Lætam de instit. filiæ.

corporis

corporis cruciatibus expugnare conatas, à quibus aliæ innocuæ, & candidæ animulæ prorsus immunes, & expertes sunt.

Qui sæculum experti ubi etiam è salo in tutum se receperunt, graviores sæpe in sicco fluctus animorum, corporis motus, ac tempestates experiuntur, quam dum medio oceano fluctuarent: recursant enim animo omnes illæ sirenes, & cantrices, & saltatrices, quæ antea placuerunt. Quod egregiè D. Hilarius adnotavit, ad ea verba Psalmi 118. v. 9. *in quo corriget adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos*, ubi in hanc rem pulchrè & perappositè exspatiatur: y *placiturum Deo virum Propheta non expectat, post longam ac diuturnam criminum consuetudinem; sed rudes à peccatis annos, & ætatem adhuc criminum nesciam, vult non modo studiis aliquando innocentiæ, sed etiam ipsa adolescentiæ consuetudine imbui*. Causam subjungit: *quia difficile est ab usitatis desinere, difficile est à familiaribus abstrahi. Magnum in se consuetudo habet vinculum; & idcirco optimus ille fuerit cultor, quem non modo delictorum remissio, sed ipsa illa præstiterit vitiorum ignorantia innocentem*: quod sacri Vatis probat testimonio: *novit Jeremias Propheta ætatis hujus beatitudinem, dicens bonum est juveni viro, cum fert jugum grave in juventute sua. Vult eum Christi servum, quem ne ipsa quidem præteritorum criminum recordatio polluat*, & fœdis phantasiis inficiat, ac infestet; non tales Cœlestis Sponsus desiderat, sed eas sibi sisti, & adduci postulat, de quibus per regium Psaltem vaticinatur: z *adducentur Regi Virgines post eam*: quæ Doctor Melleus, suavissime ad rem nostram exponit: a *Virgines*, inquit, *dico illas, quæ ante Christo fœderatæ, quam fœdatæ mundi amplexibus, ipsi firmiter perseverant: cui se tanto felicius, quanto maturius* (nihil nævi, aut fæcis terrenæ habentes) *devoverunt*.

Facessant ergo vesanæ voces, & insana consilia eorum, quos vel gentilis homo sic insectatur: b *audies plerosque dicentes: anno quinquagesimo in otium secedam: sexagesimus annus ab officiis me demittet. Et quem tandem longioris vitæ prædem accipis? Quis ista sicuti disponis, ire patietur? non pudet te reliquias vitæ tibi reservare, & id solum tempus bonæ menti destinare, quod in nullam rem conferri posset?* Ac tandem aureo epiphonemate concludit: *Quam serum est, vivere incipere, cum desinendum est? Quæ tam stulta mortalitatis oblivio, in quinquagesimum, & sexagesimum annum differre sana consilia? Et inde velle vitam inchoare, quo pauci pervenerunt?* Opus aliquod elegans dentatum, exile ex ebore toreuma scalpro fingendum, aut stola pretiosa acu pingenda, non bene ad nocturnum cereum perficitur: sic viles centones, sic rudis tela, sic lupuli saccus consui potest; non sindon subtilior, non res templi pretiosior, non acupictura elegantior. Ita *serum est* ad cereum vitæ nostræ nunc satiscentem, opus illud pretiosum animæ, vivis & sanctis coloribus depingendæ, cali-

y Hilarius in Psal. 118. v. 9.

z Psal. 44. v. 15. a Bern. serm. 14. in cant. b Seneca, de brevitate vitæ. cap. 4.

caligantibus oculis velle elucubrare.

§. II.

Consummatus in Brevi, explevit tempora multa : placita enim erat DEO anima illius. Sapient. 14. v. 13.

VErum illud effatum, Romani Philosophi ore pronunciatum, atque ipsa experientiâ comprobatum: c *nulla res consummata est, dum incipit. Nec in hac tantum re omnium maxima, atque involutissima, in qua etiam cum multum actum erit, omnis tamen ætas, quod agat, inveniet, sed in omni alio negotio, longè semper à perfecto fuere principia*: hoc in plantis, in animalibus, in ædificiis, in omnibus artificiis cernere est: *nulla res consummata est, dum incipit: longè semper à perfecto fuere principia.*

Sic natura operatur; at longè aliter gratia. Eximii Sanctitate viri inde incepere, quò in devexa ætate plures non pervenere; hæc Doctoris Angelici sententia est, qui de præclaris Sanctis differens, illud scriptum reliquit: d *unus ab altioris Sanctitatis gradu incipit, quam sit summum alterius, ad quod per totam vitam suam alter perveniet*; quam Doctrinam excellens illa divi Ennodii Parænesis de S. Paulo comprobare videtur, ubi ait: e *An quisquam dubitaverit etiam nunc an perfectus fuerit, qui de perfectione cœpit: si legitimè coronandus sit agone decurso, cum currere cœperit à Corona.*

Hanc singularem laudem S. Hieronymus Demetriadi tribuit, ubi inter illustria virtutum encomia, illam in cœlum extollit, quod f *puellares annos fidei ardore superarit, & inde cœperit, ubi aliis desiisse, perfectæ, consummatæque virtutis est.*

Quæ profectò ut summa laudum est, non alienam à *B. Aloysio* ducerem, g *qui ab altioris Sanctitatis gradu incepit, quam sit summum alterius, ad quod per totam vitam suam alter perveniet*: qui ab eo charitatis actu incepit, ad quem pauci vestrum per totam vitam pervenerunt: qui sæculi pompam, vanos honoris titulos, & corruptibilem Marchionis coronam pedibus conculcavit, ut immarcessibilem acciperet; & adhuc *quisquam dubitaverit etiam nunc, an perfectus fuerit, qui de perfectione cœpit: & legitimè coronandus sit, agone decurso, cum currere cœperit à Corona?* Qui non modò ad pauperes, mendicosque ulcerosos in nosocomiis se abjecit, sed nec præsens pestiferæ luis periculum, ipsum deterruit, unde & victima charitatis, febrim lethalem domum intulit, quæ animum adeò non dejecit, ut votum conceperit, vitam si superstes foret, pestilentiæ malo infectis impendere, ac devovere. Hinc in actis canonizationis agi-

c Seneca lib. 6. nat. quæst. c. 5.
d S. Thom. opusc. 17. cap. 7. e S. Ennodius epist. 26. de laud. S. Paul.

f Hieron. epist. 8. ad Demetriad. de servanda Virg. S. Thom. cit.

que pro ingenii sui fœcunditate, & linguæ facundiâ, poterit id ex vitæ actis copiosè enarrare.

Unum mihi de te dixisse sufficiat, quod de Aurelio suo Divus Cyprianus: a *Aurelius* (dicam ego, *Aloysius*) *frater noster, illustris Adolescens à Domino jam probatus, & ideo charus est: in annis adhuc novellus; sed in virtutis, ac fidei laude provectus: minor in ætatis sua indole, sed major in honore.* Quibus positis exclamare mihi libet, beatissime *frater noster, illustris Adolescens*, tibique gratulari, quod in paucos cadit, sapientis elogium: b *Consummatus in brevi, explevit tempora multa.* Invenire est nonnullos felici sidere natos, qui è tenui fortunâ, brevissimo tempore ad summas divitias pervenerunt, aut fortuitò, invento thesauro, aut opimâ in bello prædâ potiti, aut propriâ industria, quasque alii magno labore & sudore multorum annorum adipisci non potuere, hi intra paucos menses, aut annos, facultates sibi compararunt, atque adeò *in brevi explerunt tempora multa.*

Venator unus per invia & avia, per saltus & tesqua totos dies vagatur, atque irrito conatu, oppido lassus domum divertit; alter vix pedem in campos effert, & lepores, & damas, ac opimas prædas agit: quem si cum Patriarcha Isaac percuncteris, c *quomodo tam citò invenire potuisti*? perappositè respondebit: *voluntas Dei fuit*, diligentia mea fuit, & gratia Dei mecum.

Sunt qui è Belgio in Hispaniam vela facturi, ad plures menses adverso vento luctantur, aut malacia divexantur, ubi alii secundo flumine & flamine, brevissimo spatio Oceanum trajecerunt, & *in brevi explerunt tempora multa.* Haud aliter, inquit Seneca, si quis in mortem ante primos annos delatus est, *non magis conqueri debet, quam qui citò navigavit.*

Novi non paucos nautas, & epibatas, qui ex uno navali spolio, eas sibi in omnem vitam divitias obtinuerunt, quas opera manuum per centum annos non acquisivissent. Felices illi ac fortunati jure habentur, & nuncupantur; at longe feliciores illi, qui paucis vitæ suæ annis, ingentes sibi gratiarum ac meritorum thesauros, quo fur non appropiat, nec tinea demolitur, sibi acervarunt, & *in brevi explerunt tempora multa* ac plura, quam octoginta annorum senes.

Ad hanc praxim tam utilem, tam sanam, tam Sanctam Abbas Igniacensis suos exemplo S. Joannis, & illius vos ac *B. Aloysii*, exhortari audeo: d *O fratres quorum propositum est, utinam & desiderium, ad perfectionem festinare! Quam citò Christianam assequeretur perfectionem, qui huic Magistro animum accommodaret docilem: cujus etiam prima elementa justitia modum supergressa sunt perfectionis humana: cujus rudimenta primava ætatis, gravitatem sapientia vicere senilis.* e Non est quod quis *diu* vixisse optet, sed *bene*: satis annorum vel ephebus numerat, qui virtuti, qui Sanctitati, & æternitati, ad quam natus est, vixit. An non satis locutus est, qui verbu-

a Cyprian. epist. ad presbyteros.
b Sap. 4. c Gen. 27.

d Guarricus Serm. 1. de S. Ioan. Bapt.
e Seneca de brevit. vitæ.

lo,

lo, vel nutu persuasit? An non satis navigavit, qui secundis velis & remis, pernici volatu portum feliciter tenuit? satis diu vixit, qui in hoc sæculo; & vitæ splendore, & virtutum undique diffusis radiis, Deo, Angelis & hominibus luxit.

Hic te compello piissima Gonzagæ parens Quid tu, cum videres senilem in juvene prudentiam, victorem omnium voluptatum animum, carentem vitio, diu tibi putabas illum sospitem posse contingere? f *Quidquid ad summum venit, ad exitum prope est. Eripit se, aufertque ex oculis perfecta virtus, nec ultimum tempus expectant, quæ in primo maturuerunt: Ignis quo clarior fulsit, citius extinguitur.* Quæ utinam, ereptis parvulis, aut immatura morte liberis sublatis, parentes secum ruminarent, non in futiles & inutiles lacrymas solverentur, non lamentis, & fœmineo ululatu ædes complerent, non in Deum, si non blasphemas, impatientiæ, desolationis, & propè desperationis voces jactarent: ad quorum immoderatum dolorem leniendum, & mortem suorum æquanimiter, quin & hilariter ferendam, quædam ab ipsis Ethnicis, & Christianis documenta, argumenta, & exempla petemus.

f Seneca de consolat. ad Marciam, cap. 23.

§. III.

Parentibus in morte liberorum, qui immatura morte sublati, solatio sit illud Sapientis: placens Deo factus est dilectus & vivens inter peccatores translatus est. RAPTUS EST, NE MALITIA MUTARET INTELLECTUM EJUS, AUT FICTIO DECIPERET ANIMAM ILLIUS *Sap. 4.*

g NEmo quisquam mortalium immaturam *Beatissimi Aloysii* mortem lugendam duxerit, quod in primo ætatis flore è vivis ereptus sit; sed omnes ei, qui *in brevi explevit tempora multa*, plurimum gratulandum, quod ad superos translatus sit, mecum jure longe meritissimo suffragabuntur: *Placita enim erat Deo anima illius.* Plures sibi cœlestis olitor indies flosculos legit, vitæ innocentiâ, & animi, corporisque integritate *Aloysio* similes, è quibus ne aliqua fortè imprudens mater suum ex oculis sublatum lacrymis prosequatur, consolationi serviet fœminæ Christianæ, quod Annæus Marciæ gentili præscripsit, dicens: h *Facilius ad superos iter est, animis citò ab humana conversatione dimissis: minus enim fæcis, ponderisque traxerunt. Antequam obducerentur, & altius terrena conciperent liberati leviores ad originē suā revolant, & facilius quidquid est illud, absoluti transfluunt. Nec un-*

g Solatia matrum in morte parvulorum. Sap 4. h Sen. consol. ad Marciam c. 23.

quam

c Ipsis Kalendis Januarii, cùm ad frequentem concionem verba faceret Pater Ignatius Martinez, Societatis nostræ vir undequaque perfectus, dolere se profitebatur, quod ab utero matris, Deo dicari, & ab anno ætatis septimo Societatem ingredi non licuisset. Optare se vehementer, ut in gratiarum actionem suæ vocationis, liceret sibi deinceps reliquum vitæ flexis genibus, brachiis expansis, cum Beatorum choris laudes Deo concinere. Plora tu septem annos, imò septemdecim juventutis tuæ, & plures deperditos.

Quanto fortunatior, ac beatior *Aloysius*, d de quo Bellarminus Cardinalis, qui animum *Aloysii* perspectum habebat, sancte affirmavit, primam mentis innocentiam, quam in baptismo acceperat, velut candidam vestem, ab omni labe puram, intactámque servâsse; quodque propè inauditum, primo quo ad usum rationis venit momento, ea gratia præventum, ut se per actum divini amoris perfectè ad Deum converterit; quam verò exinde ad omnem pietatem, & sanctimoniam juventutem suam instituerit, videamus. Quod olim non minus verè quam magnificè de Joanne Baptista Igniacensis Abbas pronuntiavit: e *Joannis rudimenta primæ ætatis, gravitatem sapientiæ vicere senilis: qui enim antequam natus, Sanctus fuit, quid mirum, si in processu conversationis, plusquam Sanctus fuit?* Idipsum quadam ratione de Religiosissimo Adolescente nostro usurpare posse videor; qui antequam natus, per gratiam baptismi sanctificatus fuit, & in ipsis rudimentis primæ ætatis, sanctitatem multorum vicit senilem. f Hic etiamnum Adolescentulus, ac propè puer, prolixis precibus cū Deo sermocinabatur, atque ipsa concubia nocte, dum omnes decubuissent, ille frigidissima hyeme, nudus super pavimentum tenera membra adsternebat, expansisque brachiis, tam largo lacrymarum imbre perfundebatur, ut solum cui ingeniculatus fuerat, perplutum diceres. Non rarò per plures horas in terram pronum domestici observarunt. Ea autem in orando animi attentione, & mentis intensione fuit, ut quasi in statuam obriguisset, nullum unquam, ut moris apud nos est singulorum conclavia lustrētur, an orationi vacent, ad se inspiciendi gratia venisse senserit; illudque candide superiori sciscitanti aperuerit, non tanto distractionis spatio, quo salutatio Angelica percurritur, aliò vel leviter evagatum fuisse; ut exclamare jure liceat cum Petro Damiano: g *mira rerum conversio! hominem vix mundum ingressum, mundi fugere gloriam, & sæculi cupiditates non solum oblivisci, sed nescire: perpetuum cum divinitate stabilire consortium*: à quo avelli gravissimum sibi tormenti genus ducebat, affirmabatque, longè sibi difficilius fore, mente alio evagari, & ad hæc inferiora distrahere, quam de Deo jugiter cogitare, & divinis ruminandis inhærere. Hujus

c Exempl. virorum illust. d Ceparius in vita l. 1. cap. 1. Nierenb. Hispan. e Guarricus Serm. de S. Ioan. Bapt.

f Nierenb in vita c. 7. Ceparius. l. 1. c. 6. Rho variæ virtut. hist. l. 3. c. 8. nostra. §. 6. g B. Pet. Damian. festo S. Ioan. Bapt.

autem

autem causam, de qua agimus, illam adducebat, *h* quod à puero precatiunculis, & oratiunculis assuetus, *usu quodam id sibi nunc naturale fore* dictitaret. Ut per omnem vitam fuerit illi oratio continua, ita *à teneris assuescere multum est.*

Sic *usu quodam* à teneris, perpetuam inediam sibi quasi *naturalem* fecit: nam puer adhuc, bis aut ter in hebdomadâ, jejunio tenerum corpusculum macerabat, atque eo sensim parsimoniæ devenit, ut ovum unicum in refectionem gravare dictitaret, compertumque sit, in diem unciatim vivere. *i* Hac assuetudine postea pane & frigida vitam toleravit, quin omnis gustus, ac saporis expertem, miraculosè, ac planè divinitus vitam sustentasse, gravissimi auctores tradidere.

His ad ardua, & heroica prorsus prælusit: Parvulus etiamnum & tenellus, ter quot hebdomadis in se flagellis sæviebat; at ubi adolevit quotidie; quod si flagellum ad manum non esset, loris quibus canes alligantur, aut catenâ ferreâ se diverberabat, adeò dire, ut matri non semel indusia sanguine imbuta, sint ostensa. Tandem intra noctis ac diei spatium tertiò, ut cruor largè difflueret, innocuum corpusculum excruciabat. Jam ille in dura cubare, fragmen tabulæ linteis substernere, & pro cilicio calcaria nudo corpori admovere consveverat. Inexpertis hæc loquor, qui toti in cute curanda intenti, ad nudam rei enarrationem cohorrescunt, non alia de causa, quam quod à pueritiâ in ejusmodi carnis cruciatibus exercitati non sint. Hinc illis terrifica videntur, quæ *Aloysio*, aliisque fervidis religiosæ vitæ tironibus ludicra censentur.

k *Egregie*, inquit Seneca, *Virgilius noster*, dum sic canit.

Terribiles visu formæ, lethumque, labosque;

Non re dixit terribiles esse, sed visu: *id est videri, non esse. Quid, inquam in istis est*, si rite expendas, *formidabile*, quæ & tenelluli adolescentuli, & molliculæ virgunculæ avide arripuerunt? habetis, Adolescentes, quem imitemini *Aloysium*; sed ut & Adolescentulæ, & suam habeant quam sequantur virgunculam, Demetriadem ipsis D. Hieronymus in exemplum proponit, cujus sanctitatis præconia sic propè auspicatur: l *ajunt sanctæ, & nobiles filiæ, quæ eam viderunt, & norunt, noctibus & secreto, consciis tantum Virginibus Dei, numquam eam linteaminum, numquam plumarum usam mollitie: sed ciliciolum in nuda humo habuisse pro strato, jugibus faciem rigasse lacrymis* Credo equidem ita fieri debuisse, ut hæc à teneris, & Beatus ille Adolescens divino Spiritu incitatus, magna & ardua aggrederetur, ut nos suo exemplo à juventute ad magna & ardua incitaret.

Plura recitat sacræ scripturæ exempla in hanc sententiam B. Petrus Damianus epist. ad Henricum Imperatoris Filium, inquiens; m *ecce Joas Rex Juda* TENER ADHUC, *de sartis tectis templi celeriter instaurandis, cum Sacerdotibus disputat David vixdum adolescentiæ*

h Nierenb, §.8.& 3. Ribadin. i Nier. §.2. Rho. l. 7. c. 6. Ceparius lib. 1. c. 6.

k Seneca Ep. 104. l Hieron. Ep. 8 ad Demetriad. m Damian. l. 7. epist. 3. ad Henricum Henrici Imp. Filium.

ſcentiæ limen ingrediens, adverſus Goliath non cum gladio, ſed cum lapillis quaſi pueriliter dimicat. ADOLESCENTULUS *adhuc Joſias omnia vaſa Baal, de templo Domini cum ſacerdotibus projicit, & in convalle Cedron, flamma vorante ſuccendit.* Quibus auditis, conſidera quæ tuæ ſint partes, & quando gigantem proſternere, quando dirutum animæ templum denuo excitare: & eliminatis vanitatum idolis, veri numinis cultum inducere, quando demum charitatis flammâ, idola cupiditatum, libidinis, avaritiæ deſtruere neglexiſti; nunc ſaltem poſt acta in caſtris Dei, plurium annorum ſtipendia, impigrè perficias, & quæ præſtantiſſime licet, ipſo amœno flore melioris ætatis, hoc eſt in ipſo tirocinio Sanctitatis, dudum fuerant abſolvenda, jam aggredi quid moraris? A prima ætate, & n *à teneris aſſueſcere multum eſt.*

Hoc in præfixo ſymbolo cernere eſt, ubi avicula ad crucem anhelare, in eâque requieſcere, à puero edocetur;

Quid ni liberos veſtros ſic cruci aſſueſcere poteſtis? cujus jugum leve erit, ſi à teneris portare didicerint, juxta illud Jeremiæ vaticinium: o *bonum eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua:* quod viſione cœleſti evidenter declaratum, quam Humbertus vir Clariſſimus, ac PP. Prædicatorum Magiſter Generalis enarrare ſolebat; p virum quendam Religioſum vita functum apparuiſſe aliquando de nocte fratri, ſocioque ſuo, magno ſplendore collucentem; cumque eum ex cella eduxiſſet, oſtendiſſe magnum numerum hominum candida veſte, mirabilique luce micantium, qui pulcherrimas cruces humeris deferebant; erat autem omnium iter in Cœlum. Poſtea modico intervallo, alius ſequebatur ordo, iſque multo pulchrior, multoque lucidior, quorum unuſquiſque ornatiſſimam crucem non jam humeris, ſed manibus geſtaret. Deinde tertius ordo omnium longe ſplendidiſſimus & ſpecioſiſſimus, quorum cruces forma & pulchritudine, reliquorum cruces ſuperabant: neque eas ipſi portabant, ſed ſuus qui ſingulos præibat Angelus, atque ipſi alacres & ludibundi ſequebantur. Quod ſpectaculum cum ille miraretur, expoſuit ei ſocius: primos illos eſſe, qui provecta jam ætate religioſam vitam amplexi fuiſſent; ſecundos, qui in virili, poſtremos autem, quos adeò expeditos, hilareſque vidiſſet, eos eſſe qui in adoleſcentia. Illos ſi ſapitis imitari poteſtis, ſi à teneris jugo Chriſti aſſueſcere volueritis.

Hoc in omni arte, & ſcientia videre eſt, quarum elementa ab ipſa pueritia haurienda, & arripienda ſunt; quam ſimilitudinem adducit S. Thomas, diſputans utrum pueri ad Religionem admittendi? quod inde probat, & confirmat, q quod *communi conſuetudine pueri applicantur illis officiis, vel artibus, in quibus ſunt vitam acturi.* Idipſum ſcitè Philoſophus Romanus obſervavit: qui dum præmiſit illud Maronis:

n Virg.2.Georg. o Thren.3. p Platus de bono ſtatus Relig.l.3,c, 33.

q S. Thom, 22. q. 189. art. 5.

r Optima

r *Optima quæque dies miseris mortalibus ævi Prima fugit:*

Sic ait: *quare optima? quia juvenes possumus discere, possumus facilem animum, & adhuc tractabilem ad meliora convertere: quia hoc tempus idoneum est laboribus, idoneum agitandis per studia ingeniis, & exercendis per opera corporibus. Quod superest, segnius, & languidius est, & propius à fine*, sic linguæ, sic opificia, sic artes omnes facilè acquiruntur, quid ni & virtutes à pueritia edisćantur? Argumentum hoc solidiori ac sanctiori stylo prosequitur Ambrosius: ſ *Quemadmodum*, inquit, *parvulorum ingenia primis litterarum elementis, assuescunt discendi usum assumere: ita nos hujusmodi elementis* (pietatis & Sanctitatis, de quibus agit) *usum discamus vivendi, & quibus ætas puerilis assuevit, ad maturitatem virtutis excrescat.*

Unde tanto omnium virtutum decore Balduinus Imperator excelluit, t nisi quod à teneris à parentibus, & pædagogo suo pietatem edoctus est? quos etiam cum jam eques creatus esset, suique juris factus, diligere, colere ac venerari perseveravit. Unum de multis hoc exemplũ esto. Redierat aliquando appetente nocte, ex longa, difficilique venatione oppidò fessus, & jejuno stomacho Balduinus: cum oblatum sibi lupum piscem avidè admovit ori, pædagogus qui non longè aberat, mox tussiit: & quod voce non audebat, hoc signo, atque oculi nictu, esurialis feriæ, cujus optimus Princeps non recordabatur, admonuit. Ille simul signum, cui non secus ac pastoris sibilo ovicula assuêrat, intellexit: Esculentum hoc frustum continuo ex ore egerere, causatus illud cibi genus ad salutem minus sibi conducere: & inde pudore suffusus, quasi piaculum consciviſſet, incœnatus sese cubitum recepit. Legat hæc ætas nostra; & dissimiles in ima quamvis nobilitate mores nostros obstupescat, non alia ex causa, quam quod ejusmodi piis elementis non imbuatur.

Econtra vero, si à pueritia vitiis, & nequitiis assueti, v *citius frangas quam corrigas, quæ in pravum obduraverunt*, ut bene Quintilianus. Hinc multis, qui postquam diu sæculo, & carni servierunt, ac tandem ad Religiosum claustrum, quasi salutis portum sero appellunt, gravis & acerba cum carne, & spiritu lucta; quod diserte junioribus inculcat Hieronymus: x *difficulter eraditur, quod rudes animi perbiberunt. Lanarum conchylia, quis in pristinum candorem revocet? Recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo primum imbuta est.*

Scio non unam Religiosam animam, inter crates, & cellæ angustias conclusam, ob verbum obscœnum à lascivo proco auribus ingestum, aliam ob gestum, aut petulantem manum, per plures annos molestis phantasmatis, carnis stimulis, & dæmonum lusionibus divexatas, multis lacrymis, prolixis precibus, acerbis

r Seneca. epist. 108. ſ Ambros. in prolog ad Psal. 118. t P. Petri Doutermans Constantinopolis Belgica, lib. 1. c. 1. fol. 5.

v Quintilian. l. 1. instit. cap. 3. x Hieronym. ep. 7. ad Lætam de instit. filiæ.

corporis

corporis cruciatibus expugnare conatas, à quibus aliæ innocuæ, & candidæ animulæ prorsus immunes, & expertes sunt.

Qui sæculum experti ubi etiam è salo in tutum se receperunt, graviores sæpe in sicco fluctus animorum, corporis motus, ac tempestates experiuntur, quam dum medio oceano fluctuarent: recursant enim animo omnes illæ sirenes, & cantrices, & saltatrices, quæ antea placuerunt. Quod egregiè D. Hilarius adnotavit, ad ea verba Psalmi 118. v. 9. *in quo corriget adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos*, ubi in hanc rem pulchrè & perapposite exspatiatur: y *placiturum Deo virum Propheta non expectat, post longam ac diuturnam criminum consuetudinem; sed rudes à peccatis annos, & ætatem adhuc criminum nesciam, vult non modo studiis aliquando innocentiæ, sed etiam ipsa adolescentiæ consuetudine imbui.* Causam subjungit: *quia difficile est ab usitatis desinere, difficile est à familiaribus abstrahi. Magnum in se consuetudo habet vinculum; & idcirco optimus ille fuerit cultor, quem non modo delictorum remissio, sed ipsa illa præstiterit vitiorum ignorantia innocentem:* quod sacri Vatis probat testimonio: *novit Jeremias Propheta ætatis hujus beatitudinem, dicens bonum est juveni viro, cum fert jugum grave in juventute sua. Vult eum Christi servum, quem ne ipsa quidem præteritorum criminum recordatio polluat,* & fœdis phantasiis inficiat, ac infestet; non tales Cœlestis Sponsus desiderat, sed eas sibi sisti, & adduci postulat, de quibus per regium Psaltem vaticinatur: z *adducentur Regi Virgines post eam:* quæ Doctor Melleus, suavissime ad rem nostram exponit: a *Virgines*, inquit, *dico illas, quæ ante Christo fœderatæ, quam fœdatæ mundi amplexibus, ipsi firmiter perseverant. cui se tanto felicius, quanto maturius* (nihil nævi, aut fæcis terrenæ habentes) *devoverunt.*

Facessant ergo vesanæ voces, & insana consilia eorum, quos vel gentilis homo sic insectatur: b *audies plerosque dicentes: anno quinquagesimo in otium secedam: sexagesimus annus ab officiis me demittet. Et quem tandem longioris vitæ prædem accipis? Quis ista sicuti disponis, ire patietur? non pudet te reliquias vitæ tibi reservare, & id solum tempus bona menti destinare, quod in nullam rem conferri posset?* Ac tandem aureo epiphonemate concludit: *Quam serum est, vivere incipere, cum desinendum est? Quæ tam stulta mortalitatis oblivio, in quinquagesimum, & sexagesimum annum differre sana consilia? Et inde velle vitam inchoare, quo pauci pervenerunt?* Opus aliquod elegans dentatum, exile ex ebore toreuma scalpro fingendum, aut stola pretiosa acu pingenda, non bene ad nocturnum cereum perficitur: sic viles centones, sic rudis tela, sic lupuli saccus consui potest; non sindon subtilior, non res templi pretiosior, non acupictura elegantior. Ita *serum est* ad cereum vitæ nostræ nunc fatiscentem, opus illud pretiosum animæ, vivis & sanctis coloribus depingendæ,

y Hilarius in Psal. 118. v. 9.

z Psal. 44. v. 15. a Bern. serm. 14. in cant. b Seneca, de brevitate vitæ. cap. 4.

cali-

caligantibus oculis velle elucubrare.

§. II.

Consummatus in Brevi, explevit tempora multa: placita enim erat DEO anima illius. Sapient. 14. v. 13.

VErum illud effatum, Romani Philosophi ore pronunciatum, atque ipsa experientia comprobatum: c *nulla res consummata est, dum incipit. Nec in hac tantum re omnium maxima, atque involutissima, in qua etiam cum multum actum erit, omnis tamen ætas, quod agat, inveniet, sed in omni alio negotio, longè semper à perfecto fuere principia*: hoc in plantis, in animalibus, in ædificiis, in omnibus artificiis cernere est: *nulla res consummata est, dum incipit: longè semper à perfecto fuere principia.*

Sic natura operatur; at longè aliter gratia. Eximii Sanctitate viri inde incepere, quò in devexa ætate plures non pervenere; hæc Doctoris Angelici sententia est, qui de præclaris Sanctis disserens, illud scriptum reliquit: d *unus ab altioris Sanctitatis gradu incipit, quam sit summum alterius, ad quod per totam vitam suam alter perveniet*; quam Doctrinam excellens illa divi Ennodii Parænesis de S. Paulo comprobare videtur, ubi ait: e *An quisquam dubitaverit etiam nunc an perfectus fuerit, qui de perfectione cœpit: si legitimè coronandus sit agone decurso, cum currere cœperit à Corona.*

Hanc singularem laudem S. Hieronymus Demetriadi tribuit, ubi inter illustria virtutum encomia, illam in cœlum extollit, quod f *puellares annos fidei ardore superarit, & inde cœperit, ubi aliis desiisse, perfectæ, consummatæque virtutis est.*

Quæ profectò ut summa laudum est, non alienam à *B. Aloysio* ducerem, g *qui ab altioris Sanctitatis gradu incepit, quam sit summum alterius, ad quod per totam vitam suam alter perveniet*: qui ab eo charitatis actu incepit, ad quem pauci vestrum per totam vitam pervenerunt: qui sæculi pompam, vanos honoris titulos, & corruptibilem Marchionis coronam pedibus conculcavit, ut immarcessibilem acciperet; & adhuc *quisquam dubitaverit etiam nunc, an perfectus fuerit, qui de perfectione cœpit: & legitimè coronandus sit, agone decurso, cum currere cœperit à Corona?* Qui non modò ad pauperes, mendicosque ulcerosos in nosocomiis se abjecit, sed nec præsens pestiferæ luis periculum, ipsum deterruit, unde & victima charitatis, febrim lethalem domum intulit, quæ animum adeò non dejecit, ut votum conceperit, vitam si superstes foret, pestilentiæ malo infectis impendere, ac devovere. Hinc in actis canonizationis agi-

c Seneca lib 6. nat. quæst. c. 5.
d S. Thom. opusc. 17. cap. 7. e S. Ennodius epist. 26. de laud. S. Paul.

f Hieron. epist. 8. ad Demetriad. de servanda Virg. S. Thom. cit.

agitatum, an non Martyrii corona dignus censensus, qui pro proximo animam ponere non dubitavit. Atque inter Martyres à se conspectum B. Magdalena de Pazzis declaravit, ut alias diximus.

Sed filum prosequamur. Juveniles annos *fidei ardore superavit*, *& inde cœpit, ubi aliis desiisse, perfectæ, consummatæque virtutis est.* Crederes in divi Maximi laudibus *Aloysium* nostrum ab Eusebio Gallicano commendatum, tam apta in illum verba cadunt: h *locuturi*, inquit, *de perfectione Sancti Confessoris, multum veremur, ne merita ejus, tenuitas sermonis abscondat: qui cum* A PRIMA ÆTATE, *novis virtutibus usque ad finem, quasi semper inceperit*, INTER IPSA PRIMORDIA CONSUMMATUS APPARUIT. Quo tenderent Gonzagæ fastigia, cujus sic eminebant fundamenta? ibi cœpit perfectionis, ubi veneranda canitie senes non pervenere. i De illo quippe eruditione & Sanctitate Eminentissimus Bellarminus affirmare non dubitavit: *à septennio, non cuivis, sed perfectæ sanctitati adhæsisse*, ut de illo prædicari jure possit illud Tobiæ: in pueritia sua, *nihil puerile gessit* k. Infantiam suam prætendit vates Jeremias; sed à Domino audit: l *noli dicere, puer sum, quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis.* Puer non erat, quia egregia virtus in ætate licet puerili, & annorum crepundiis, virilem ætatem præferebat. Divus Ambrosius in Psal. 118, m *Jeremiæ dicitur, noli dicere, quia juvenis sum, & utique erat ætate juvenis; sed prohibet eum juvenem se dicere, qui esset maturioris prudentiæ*, virtutis, & Sanctitatis.

h Eusebius Gallican. Serm. de S. Maximo i Pintus Ramirez Stromata. pag. 471. Caparius in vita. k Tobiæ. c. 1. v. 4. l Ierem. cap. 1. v. 7. m S. Ambros. in Psal. 118.

Erexerunt Roma Camillo statuam bullatam, quia puer adhuc prætextatus, sub bulla quodammodo, & crepundiis adhuc, in acie servasset civem, subjungitque Valerius Maximus: n *iniquum enim putavit Senatus, eum honori nondum tempestivum videri, qui jam virtuti maturus fuisset*; & certe numquam statuam diceres viriliorem ista bullata. *Aloysius noster*, qui in bulla mundum risit, adhuc prætextatus inter Ephebos Reginæ non solum suæ, sed & alienæ salutis consilia dirigebat, ut plures in Palatio à se servatos posset numerare: cui fama statuam omni metallo vivaciorem consecravit, vel hoc solo titulo, quod parens hujus juvenis affirmarit, *Aloysium Filium*, sibi contritionem in extremis à Deo impetrasse, atque ita animam salvam in Cœlum evolasse. o

An non sub ipsa pueritia, & lubrica adolescentia, spiritualis ætatis virilitatem consecutus est Gonzaga, qui ea corporis & animi puritate, inter mundi illecebras, & Aulæ delicias enituit, ut juveniles annos, virginitatis ardore superarit? Quis illam non miretur ac veneretur pudicitiam, qua non aliter in palatio, quam in claustri angulo, aut eremi tugurio degeret? Florentem adolescentiam venustissimo decore ornavit, & gloriosam reddidit: iis legibus adolescentiam miscuit, tamque severam sensi-

n Valer. Max. l. 3. cap. 1. o Pintus Ramirez, cit. Nieremb. in vita.

bus

bus custodiam adhibuit, ut vestali pudore insignis haberetur: p *quis enim* (ut Ambrosii de Valentiniano verba usurpem) *tam Dominus servi, quam ille corporis sui? Quis tam aliorum arbiter, quam ille suæ censor ætatis?* sanè in ipsomet ferventis sanguinis æstu: q *ubi charybdis luxuriæ salutem vorat, ubi ore virgineo ad pudicitiæ perpetranda naufragia, scylla, seu renidens libido blanditur*, tam floridus, tam illibatus *Aloysii* pudor, ut frequenter in eo superfluam magis verecundiam prædicares, quam necessariam quæreres; sed nunquam superflua pudicitiæ cautela.

r Divinum prorsus quis dixerit *Aloysium* indies in conspectu Imperatricis, lectissima forma fœminæ, ejusque intimo in contubernio versari, nec unquam in vultum ejus oculos conjecisse. Joannes solitudine oculos sepsit; hic facit solitudinem in Palatio s, Bellarminus de fenestra domus suæ, numquam subjectum Dominicanorum hortum visus despicere. Franciscus Cajetanus è cubiculo suo numquam portum Messanæ: Abbatissa quædam pratum cellæ adjacens, nunquam intuita; t longè majus est non inspexisse vultum Imperatricis, & omnes sensuales affectus, ac animi motus subjugasse.

De suo Principe illud aliquando mirificè ac magnificè jactavit Cassiodorus: v *mirabili temperamento concordiæ antequam possit populos regere, suis jam cœpit moribus imperare. Hoc est profectò difficillimum regnandi genus, exercere* JUVENEM *in suis sensibus principatum. Rarum omnino bonum est, Dominum triumphare de moribus, &* HOC CONSEQUI IN FLORIDA ÆTATE, *ad quod vix credit cana modestia pervenire.* Quam multa, quam heroica tantillo tempore patravit *Aloysius*? ut de illo aptè dici queat quod anthologia lib. 1. de juvene cursore: *aut in carceribus, aut in meta visus semper est iste Juvenis, nunquam medio in stadio*; sic cursus *Aloysii* ad virtutes fuit, cœptus fere simul, & consummatus. Magnorum fluminum ortus navigabiles esse, testatur vetus parœmia. Sic Lucanus:

x *Nulli parvum licuit te Nile videre.*

O ALOYSI! *nulli parvum licuit te, parve, videre*, nulla in re parvus extitisti, qui à prima pueritia, tenera in Virginem Matrem pietate: ardenti in Christum charitate: Angelica puritate, corporis austeritate, cæterisque virtutibus planè magnus fuisti, & omni perfectione ad unguem expolitus. Quo in genere y *magni artificis est, totum posuisse in exiguo*; quod non in mortuis dumtaxat simulacris, sed & in ipsis vivis pumilionum corpusculis cernere est; quid ni in animis? sic etenim idem Seneca: z *Quemadmodum in minore corporis habitu, potest homo esse perfectus; sic & minore temporis modo, potest esse vita perfecta.* Longum esset hoc in Beatissimo nostro juvene demonstrare, quis-

p S. Amb. orat. de obitu Valentinian. q Hier. Epist. ad Heliodor. r Amb. in obitu Satyr. s Fullonius in Machabæos tom. 2. in indice festo B. Aloysii. t V. Dom. 4. quad. part. 1. Lucis Evang. v Cassiodor. l. 11. variar.

x Lucan. lib. 5. Pharsalic. y Seneca. z Idem epist. 93.

que pro ingenii sui fœcunditate, & linguæ facundiâ, poterit id ex vitæ actis copiosè enarrare.

Unum mihi de te dixisse sufficiat, quod de Aurelio suo Divus Cyprianus: a *Aurelius* (dicam ego, *Aloysius*) *frater noster, illustris Adolescens à Domino jam probatus,& ideo charus est*: *in annis adhuc novellus; sed in virtutis, ac fidei laude provectus: minor in ætatis suæ indole, sed major in honore.* Quibus positis exclamare mihi libet, beatissime *frater noster, illustris Adolescens*, tibique gratulari, quod in paucos cadit, sapientis elogium: b *Consummatus in brevi, explevit tempora multa.* Invenire est nonnullos felici sidere natos, qui è tenui fortunâ, brevissimo tempore ad summas divitias pervenerunt, aut fortuitò, invento thesauro, aut opimâ in bello prædâ potiti, aut propriâ industria, quasque alii magno labore & sudore multorum annorum adipisci non potuere, hi intra paucos menses, aut annos, facultates sibi compararunt, atque adeò *in brevi explerunt tempora multa.*

Venator unus per invia & avia, per saltus & tesqua totos dies vagatur, atque irrito conatu, oppido lassus domum divertit; alter vix pedem in campos effert, & lepores, & damas, ac opimas prædas agit: quem si cum Patriarcha Isaac percuncteris, c *quomodo tam citò invenire potuisti?* perappositè respondebit: *voluntas Dei fuit*, diligentia mea fuit, & gratia Dei mecum.

Sunt qui è Belgio in Hispaniam vela facturi, ad plures menses adverso vento luctantur, aut malacia divexantur, ubi alii secundo flumine & flamine, brevissimo spatio Oceanum trajecerunt, & *in brevi explerunt tempora multa*. Haud aliter, inquit Seneca, si quis in mortem ante primos annos delatus est, *non magis conqueri debet, quam qui citò navigavit.*

Novi non paucos nautas, & epibatas, qui ex uno navali spolio, eas sibi in omnem vitam divitias obtinuerunt, quas opera manuum per centum annos non acquisivissent. Felices illi ac fortunati jure habentur, & nuncupantur; at longe feliciores illi, qui paucis vitæ suæ annis, ingentes sibi gratiarum ac meritorum thesauros, quo fur non appropiat, nec tinea demolitur, sibi acervarunt, & *in brevi explerunt tempora multa* ac plura, quam octoginta annorum senes.

Ad hanc praxim tam utilem, tam sanam, tam Sanctam Abbas Igniacensis suos exemplo S. Joannis, & illius vos ac *B. Aloysii*, exhortari audeo: d *O fratres quorum propositum est, utinam & desiderium, ad perfectionem festinare! Quam citò Christianam assequeretur perfectionem, qui huic Magistro animum accommodaret docilem: cujus etiam prima elementa justitiæ modum supergressa sunt perfectionis humanæ: cujus rudimenta primævæ ætatis, gravitatem sapientiæ vicere senilis.* e Non est quod quis *diu* vixisse optet, sed *bene*: satis annorum vel ephebus numerat, qui virtuti, qui Sanctitati, & æternitati, ad quam natus est, vixit. An non satis locutus est, qui verbu-

a Cyprian. epist. ad presbyteros.
b Sap. 4. c Gen. 27.

d Guarricus Serm. 1. de S. Ioan. Bapt.
e Seneca de brevit. vitæ.

lo,

lo, vel nutu persuasit? An non satis navigavit, qui secundis velis & remis, pernici volatu portum feliciter tenuit? satis diu vixit, qui in hoc sæculo, & vitæ splendore, & virtutum undique diffusis radiis, Deo, Angelis & hominibus luxit.

Hic te compello piissima Gonzagæ parens Quid tu, cum videres senilem in juvene prudentiam, victorem omnium voluptatum animum, carentem vitio, diu tibi putabas illum sospitem posse contingere? f *Quidquid ad summum venit, ad exitum prope est. Eripit se, aufertque ex oculis perfecta virtus, nec ultimum tempus expectant, quæ in primo maturuerunt: Ignis quo clarior fulsit, citius extinguitur.* Quæ utinam, ereptis parvulis, aut immatura morte liberis sublatis, parentes secum ruminarent, non in futiles & inutiles lacrymas solverentur, non lamentis, & fœmineo ululatu ædes complerent, non in Deum, si non blasphemas, impatientiæ, desolationis, & propè desperationis voces jactarent: ad quorum immoderatum dolorem leniendum, & mortem suorum æquanimiter, quin & hilariter ferendam, quædam ab ipsis Ethnicis, & Christianis documenta, argumenta, & exempla petemus.

f Seneca de consolat. ad Marciam. cap. 23.

§. III.

Parentibus in morte liberorum, qui immatura morte sublati, solatio sit illud Sapientis: placens Deo factus est dilectus & vivens inter peccatores translatus est. RAPTUS EST, NE MALITIA MUTARET INTELLECTUM EJUS, AUT FICTIO DECIPERET ANIMAM ILLIUS *Sap.* 4.

g NEmo quisquam mortalium immaturam *Beatissimi Aloysii* mortem lugendam duxerit, quod in primo ætatis flore è vivis ereptus sit; sed omnes ei, qui *in brevi explevit tempora multa*, plurimum gratulandum, quod ad superos translatus sit, mecum jure longe meritissimo suffragabuntur: *Placita enim erat Deo anima illius.* Plures sibi cœlestis olitor indies flosculos legit, vitæ innocentiâ, & animi, corporisque integritate *Aloysio* similes, è quibus ne aliqua fortè imprudens mater suum ex oculis sublatum lacrymis prosequatur, consolationi serviet fœminæ Christianæ, quod Annæus Marciæ gentili præscripsit, dicens: h *Facilius ad superos iter est, animis citò ab humana conversatione dimissis: minus enim fæcis, ponderisque traxerunt. Antequam obducerentur, & altius terrena conciperent liberati leviores ad originē suā revolant, & facilius quidquid est illud, absoluti transfluunt. Nec un-*

g Solatia matrum in morte parvulorum. Sap 4. h Sen. consol. ad Marciam c. 23.

quam magnis ingeniis cara in corpore mora est; exire, atque erumpere gestiunt. Ægrè has angustias ferunt, vagi per omne sublime, & ex alto assueti humana despicere Tum subdit: k *Incipe virtutibus illum non annis æstimare: satis diu vixit.*

Verum hæc, quæ solatio ac lenimento maximè esse deberent, insanis matribus majoris doloris incitamento, & exulceratis animis stimulo sunt, dum & naturæ dotes, & animi virtutes, quasque è filio amisso voluptates percepere, non sine acerbissimo mœrore recordantur; & in luctus sui argumentum adferunt, illum tam formosulum, tam ingeniosum, tam pium, tam obsequentem, omnes suas delicias ereptas. „Rursus his opponit Seneca: l „dolor tuus, ô Marcia (ô quæcumque mater) si modò illi ulla ratio est, utrum sua spectat „incommoda, an ejus qui decessit? utrúmne amisso filio movet, quod nullas ex illo voluptates cepisti: an quod majores, si diutius vixisset, percipere „potuisti? si nullas te percepisse „dixeris (si filius strabo, loripes, „stupidus, discolus) tolerabilius „efficies detrimentum tuum: „minus enim homines desiderant ea, ex quibus nihil gaudii, „lætitiæque perceperunt. Si confessa fueris percepisse magnas „voluptates, oportet te non de eo „quod detractum est queri; sed „de eo gratias agere, quod collegisti.

„ Perversa porrò hæc, & Deo „injuria plurium querela est, lamentari magis bona amissa, „quibus ad tempus frui concessum est, quam si numquam ea possederis: quoniam si ponatur „electio, utrum satius sit non diu „felicem esse, an numquam: „melius est, discessura à nobis „bona, quam nulla continere. An „fortè majus beneficium duceres, & levius ferres, si filium „degenerem, perversum, per- „duellem nacta fuisses, qui in æternum corporis & animæ ja- „cturam fecisset? m utrúmne „malles degenerem aliquem, & „numerum tantum noménq; fi- „lii explentem habuisse, an tantæ „indolis, quantæ tuus fuit. Juvenis cito prudens, cito pius, cito „omnis officii curiosus & om- „nia tam propera. Nulli ferè, & „magna bona, & diuturna con- „tingunt. Filium tibi dii im- „mortales diu daturi, statim ta- „lem dederunt, qualis diu effici „potest. Quid habes, quod quereris? tum exempla inducit eo- „rum, qui similem jacturam prudenter ac fortiter tulerunt.

Et ne unius hujus gentilis Philosophi nitar testimonio, Christianâ facundiâ omni Tullio magis disertum, Doctorem maximum Hieronymum induco, qui de funere Nepotiani in juventute mortui agens, sic luctum parentum in obitu filiorum solatur. n *Ubi illa Anaxagoræ ac Telamonis semper laudata sententia: sciebam me genuisse mortalem? legimus Crantorem, cujus volumen, ad consovendum dolorem suum secutus est Cicero: Platonis, Diogenis, Clitomachi, Carneadis, Posidonii ad sedandos luctus opuscula percurrimus, qui diversis ætatibus diversorum luctum vel libris, vel epistolis minuere sunt conati: ut etiamsi nostrum*

k Idem c.24. l Idem c.12.

m Ibid. n Hieron. Epist. 3. ad Heliodor. de Epitaph. Nepotiani.

areret ingenium, de illorum posset fontibus irrigari. Tum illi in medium adducuntur, qui in hoc genere excelluerunt: *Proponunt innumerabiles viros, & maxime Periclem, & Xenophontem Socraticum; quorum alter amissis duobus filiis, coronatus in concione disseruit: alter, cùm sacrificans filium in bello audisset occisum, deposuisse coronam dicitur, & eandem capiti reposuisse, postquam fortiter in acie dimicantē reperit concidisse.* Tum è Sapientibus Græciæ, ad Romanos Heroas delabitur: *Quid memorem*, inquit, *Romanos Duces, quorum virtutibus, quasi quibusdam stellis, Latinæ micant Historiæ? Pulvillus* (consul) *capitolium dedicans, mortuum ut nuntiabatur, subito filium se jussit absente sepeliri*, nec vultum à Religione removit, inquit Valerius o. *Paulus septem diebus inter duorum exequias filiorum triumphans urbem ingressus est. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Metellos, Marcellos &c. quorum orbitates in consolationis libro Tullius explicavit, ne videar potius aliena, quàm nostra quæsivisse.* Atque his enarratis, illud Epiphonematis loco, ad Christianorum ruborem subjungit: *Quamquam & hæc in sugillationem nostri breviter dicta sint; si non præstet fides, quod exhibuit infidelitas.* In confusionem & sugillationem vestri sunt illæ voces: *Sciebam me genuisse mortalem*; cùm parvuli vestri ad vitam immortalem transeant, *præstet fides, quod exhibuit infidelitas*; & dicite vos matres, quibus filii immaturo fato auferuntur, quod illa, p *supra modum mater mirabilis, & bonorum memoriâ digna: quæ pereuntes septem filios, sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat, propter spem quam in Deum habebat, & fœmineæ cogitationi masculinum animum inferens, dicebat: Creator vobis iterum spiritum cum misericordia reddet, & vitam*; quem illa in atroci septem filiorum funere, vos in unius placido obitu, animum fortem exhibete.

Ad ruborem & *sugillationem dicta sunt*, hominem gentilem sacrificio intentum, accepta filii morte, ne vultum mutasse, ubi *fortiter in acie dimicantem reperit concidisse.* Libet iterum exclamare: *Præstet fides, quod infidelitas exhibuit*; ut cum divino sacrificio, & piis cum Deo precibus intenta es, audito de morte filii nuntio, in exteris terris mortuo, aut in bello occiso, non mente & corpore evageris: q *Nec eat omnis inter luctus dies, aut noctes sine somno tristitia consumat: non ingerantur pectori manus, & in ipsam faciem impetus fiat.* Cessent inania lamenta: *Non licuit matri ultima filii oscula, gratúmque extremi sermonem oris haurire.*

Sed ut ad nostra veniamus: r Alphonsus Carthejæ Dux fortissimus, quem olim obsederant Mauri, & jam sæpius qua pollicitationibus, qua minis, qua etiam armis, & impetu facto, ad deditionem sollicitârant. Ille Hispanæ fidei, animíque tenax, omnes deditionis leges respuere, fugere, aversari. Interea filius, qui erat unicus, dum forte imprudens & incautus elabitur, hostiúmque agros pererrat, in eorum manus incidit. Hic exultare Mauri,

o Valer. Maxim. lib. 5. cap. 10. p Lib. 2. Machab. c. 7. v. 20. & 23.

q Seneca consolat. ad Marciam cap. 6. Cap. 3. r Lobbetius de fortit. Christiana cap. 2. §. 11.

jámque

jamque de Cartheja actum credere. captivum adolescentem bellico plausa ac clamore circum mœnia ducunt, patri ostentant, minanturque nisi urbem dedat, acturos se nati in viscera ferrum. Quid ad hæc ille?

Méne, inquit, deterrere putatis,
Venales animæ, & Dominos mutare paratæ?
Si me fecisset proles centena parentem,
Staret & hostili natorum turba sub ictu;
Nil me præterea recti de tramite flectant,
Exarmentve Ducem lacrymæ, mortésque meorum.
Hæc dicens, subitò vagina liberat ensem,
Elatóque minax: rabies si tanta cruoris,
Ferrum, ait, accipite: ferrum de mœnibus altis
Projecit pater, inde suos, & tecta revisit
Securus potuitque paratæ accumbere mensæ.

Hæc Alphonsi constantia primo Mauros attonitos habuit, ac dein ira, ac furore præcipites, in miseri adolescentis vulnera, & cædem egit. It cœlo Barbarorum clamor, & civium è mœnibus spectantium comploratio:

Evocat Alphonsum fragor, atque in mœnia currit,
Et nati aspiciens letho languentia membra,
Quamquam animo redit usque parens; tamen exuit illum,
Dux melior, civésque objurgans: hoc erat, inquit,
Quod veluti captâ comploravistis in urbe,
Vósque, puérque meus casu pendetis ab uno?
Illum ego nutribam patriæ, jam reddidi & urbi.
Dixit, & extemplo ad convivia nota recurrit.
O ingens anima, ô fato insuperabile pectus.

Hæc Alphonsus, devotum patriæ pectus, regique suo in paucis fidum. Dic tu: illum ego nutriebam cœlesti patriæ, & Regi immortali, atque in animæ illius refrigerium, festina divinæ accumbere mensæ. Verum enimverò dum hæc illustria virorum exempla ob oculos pono, ſ *scio quid dicas: oblitus es fœminam te consolari, virorum refers exempla. Quis autem dixerit naturam malignè cum muliebribus ingeniis egisse, & virtutes illarum in arctum retraxisse? par illis, mihi crede, vigor, par ad honesta facultas est.* Atque, ut quam sequi velint, an impotenter dolentem, an æquanimiter abitum filii ferentem, utriusque non obscurum specimen adfert. t Octavia & Livia, altera soror „ Augusti, altera uxor, amiserunt „ filios juvenes, utraque spe futu- „ ri Principis certa Octavia Mar- „ cellum, cui & avunculus, & so- „ ror incumbere cœperat., in „ quem onus imperii reclinaret. „ Adolescentem animo alacrem, „ ingenio potentem; sed & fru- „ galitatis, continentiæque in „ illis aut annis, aut opibus non „ mediocriter admirandum. Hoc „ spei suę fulcro immatura morte, „

ſ Seneca consol. ad Marciam, cap. 16. t Seneca cit. cap. 2. Duæ fœminæ Romanæ, quarum una impotenter, altera æquanimiter filii mortem tulit.

sublato,

„ sublato, nullum finem per omne vitæ suæ tempus, flendi, gemendique fecit : nec ullas admittere voces salutare aliquid afferentes. Talis per omnem vitam fuit, qualis in funere: nullam habere imaginem filii charissimi voluit, nullam sibi fieri de illo mentionem. Oderat omnes matres, & in Liviam maxime furebat: quia videbatur ad illius filium transisse sibi promissa felicitas. Vestem non deposuit; tenebris & solitudini familiarissima, defodit se, & abdidit. Quid autem ex hac animi pertinacia, & insano dolore fructus consecuta sit, subjungit: *Non sine contumelia omnium suorum, quibus salvis orba sibi videbatur*; non sine acerbissimo miserrimæ vitæ cruciatu, cui nec ipsa ab ullo medelam adferri volebat. Tum alteram inducit, quæ *pari affecta casu, majore damno, non tamen dedit longum malis suis dominium, sed citò animum in sedem suam revocavit.* v Livia amiserat „ filium Drusum, magnum futurum Principem, jam magnum Ducem (hic in bello victor & inter medios triumphos occubuerat) non licuerat matri ultima filii oscula, gratúmque extremi sermonem oris haurire : *Ut primum tamen intulit tumulo, simul & illum, & dolorem suum posuit.* Non desiit itaque Drusi sui celebrare nomen, ubique illum sibi privatim publiceque repræsentare, & libentissime de illo loqui. Nunc quærit, quam prudentiorem, quam feliciorem duxeris, quam tibi imitandam proposueris? *Elige itaque, utrum exemplum putas probabilius.* Si prius sequi vis, eximis te numero vivorum; aversaberis alienos liberos, & tuos, ipsumque desiderans, triste matribus omen occurres. Invisam habebis lucem: quod turpissimum, alienissimumque ab animo tuo (dicam ego, Christiano) ostendes te vivere nolle, mori non posse. Quod si ad hoc maximæ fœminæ (Liviæ) te exemplum applicueris moderatius ac mitius; non eris in ærumnis, nec te tormentis macerabis. *Quæ enim amentia est pœnas à se infelicitatis exigere, & mala sua augere? illum ipsum juvenẽ, dignissimum quiete, semper nominans, cogitánsque, meliore penes loco, si matri sua, qualis vivus solebat, hilaris, & cum gaudio occurrat.* Hactenus, Seneca, quo neminem ad solandum aptiorem, efficaciorémque inveni.

v Idem cit. cap. 3.

Quod si hæc gentilium exempla non moveant, rationes & argumenta convincant. Hieronymus, ut sibi, ac Heliodoro super obitu juvenis Nepotiani solatii aliquid afferat: x *Cur*, inquit, *non replico vicinas miserias, & nostri temporis calamitates? ut non tam plangendus sit, qui hac luce caruerit, quam gratulandum ei, qui de his tantis malis evaserit.* Quibus enarratis, sic pergit: *Felix Nepotianus, qui hæc non videt; felix, qui hæc non audit. Nos miseri, qui aut patimur, aut patiẽtes fratres nostros tanta perspicimus; & tamen vivere volumus, eosque qui his carent, flendos potius, quàm beatos putamus.*

Profectò si parentes animo revolverent, & in cumulum conferrent mala omnia, quę ipsi perpessi sunt, & liberorum suorum

x Hieron. Epist. 3. ad Heliodor. de Epitaph. Nepotiani.

capitibus imminebant, *non illos flendos, sed prorsus beatos putarent.* Mirum multis videri poſſet, quod habetur Joannis 11. Chriſtum in morte Lazari gaviſum fuiſſe: y *Lazarus,*inquit, *mortuus eſt, & gaudeo*; & mox ſubdit Evangeliſta; ut vidit eum mortuum, *lacrymatus eſt* JESUS, ut adſtantes dicerent: *quomodo amabat eum?* cauſam noſtis? eam pulcherrime exponit D. Petrus Chryſologus: z *Chriſtus recipiens Lazarum flevit, non amittens*, ut ſignificaret mortem gaudio, vitam hanc miſerrimam lacrymis proſequendam: in morte etenim ſalutis portus aperitur, in vita, ſalutis naufragium timetur. In eandem ſententiam concinit & conſentit Iſidorus Peluſiota: a *Quoniam ipſum à morte ad vitam excitaturus eſſet,collacrymavit,*quaſi diceret, eum qui ad portum jam appulerat, rurſus ad fluctus, & procellas revoco: eum qui jam bravium, & coronam prenſabat, iterum ad certamen, & arenam provoco. Diſertiſſimè in hanc rem Cyrillus ille, Pontifex Alexandrinus: b *Conſuetudo eſt hominibus,mortuos lugere,quos prius charos habebant, & amore conjunctos; ſecundum hanc conſuetudinem,Iudæi Dominum flere putabant, dicentes: ecce quomodo amabat eum? Cum tamen potius triſtem Lazari deflebat ſortem,ad hanc vitam mortalem plenã miſeriæ,& doloris revocandi.* Accedit Petrus Bleſenſis epiſt. 174. c *Chriſtus non pro morte Lazari; ſed pro ipſius revocatione ad miſerias temporales planxiſſe dicitur.* Idque veriſſime, nam ſi quis præſentem Patriæ ſtatum,omnemque fortunam, quaſi è ſpecula contemplatur (quæ fuſiſſime pro loci, ac temporis circumſtantiis exponi poſſunt) quis non illud Hipponenſis Præſulis percunctari poteſt: d *quæro utrum ſatius ſit, unam mortem perpeti moriendo, quam innumerabiles timere vivendo?* Quo omni metu, parvuli veſtri jam cœlo recepti, omnino liberi, rident inanes lacrymas, & vanas complorationes, Neptunum furentem, ſcyllas, & naufragia ex portu ſpectantes. Vita procelloſum mare, mors fida ſtatio. Quis inter adverſos vitæ fluctus jactatis non commiſereatur? Quis in ipſius mortis littore conſtitutis non congaudeat, plurimumque gratuletur, quod decumanos illos fluctus, vitæque ſyrtes ac ſcopulos tot naufragiis infames ſuperarint?

Certè D. Cyprianus inde ſibi, aliiſque animos fecit, lacrymaſque puſillis mentibus deterſit: e *non ſunt*, inquiebat, *lugendi fratres noſtri de ſæculo liberati; cum ſciamus non eos amitti, ſed præmitti ut proficiſcentes & navigantes deſiderari eos debere non plangi Nec accipiendas hic eſſe atras veſtes, quando illi ibi indumenta alba jam ſumpſerint.* Nôrat hoc Propheta regius, qui dum infans ægrotaret, f *deprecatus eſt Dominum pro parvulo, & jejunavit, & ingreſſus ſeorſum, jacuit ſuper terram.* At ubi intellexit, quod mortuus eſſet infantulus, *ſurrexit de terra, & lotus unctuſque eſt*, deterſoque omni dolore

y Ioan. 11. v. 15. z Chryſologus Serm. 64. a Iſidor. Peluſiot. lib. 2. Epiſtola 175. b Cyrill. Alexand. lib. 7. in Ioan. cap. 2. c Pet. Bleſenſis epiſtola 174.

d Aug. lib. 1. de civit. cap. 11 e Cyprian. Serm. 5. de mortalit. f 2. Reg. 12.

lore, mensam poni jussit, & comedit; jam illum è peregrinatione, quam vitam nostram esse diserte vaticinatur, in Patria receptum sciebat. Hæ cogitationes ad mortis dolorem vel temperandum, vel etiam penitus extinguendum efficacissimæ sunt. g *Profectio est*, clamat Tertullianus, *quam putas mortem: non est lugendus, qui antecedit, sed planè desiderandus*.

Sunt qui filium, negotiorum ac mercaturæ causa in Hispanias, in Indias usque navigare sinunt, cujus absentiam nonnihil sentiunt, sed eam solantur, si intelligant illic ditescere, bene illi esse, ac felici fortunâ perfrui. Melius de illis sentiendum, ac mitius ferendum, qui è turbido hujus mundi salo ad fortunatas illas Beatorum Insulas, ubi deliciis perfruuntur æternis, appulerunt, ut rectè sentit D. Hieronymus in illud Matthæi 2. *noluit consolari, quia non sunt*, ubi sic ait: h *sicut mater Rachel nollet consolari, eo quod non esset Joseph, & tamen erat, & non solum vivebat, verum etiam potens erat, & prosperè agebat Joseph. ita qualibet mater plorabat quidem pietatis affectu filium occisum, tanquam si non esset, & non solum erat, verum etiam melius erat, & verius vivebat.* Sic i Agnes virguncula vivebat in cœlis, quam parentes mortuam lugebant in terris quibus ad ejus sepulcrum assidue vigilantibus (& plorantibus) quadam nocte Beata Agnes, choro virginum comitata cum apparuisset, sic ad eos locuta dicitur: ne me parentes mortuam lugeatis: nam una cum his virginibus vivo apud illum in cœlis, quem in terris tota mente dilexi. Consimilem rationem ad consolationem adfert Chrysostomus, dicens: si filiam alicui sponso in matrimonium copulaveris, deinde ille eam abducens in longinquam discesserit regionem, atque ibi in omnium rerum affluentia vivat, nequaquam id moleste feres; sed dolorem, quem ex absentiæ diuturnitate cepisti, prosperitatis illius communi fama mitigas, nunc autem filiam tuam non à mortali homine, sed à cœlesti sponso adlectam mœres, ac lamentaris. Vanæ & insanæ sunt istusmodi lacrymæ.

Saniori ac sanctiori mente *Melania*, quæ teste Hieronymo, k *calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico sparsis crinibus, veste conscissa, lacerum pectus invadere? Lacrymæ gutta non fluxit: stetit immobilis, & ad pedes advoluta Christi, quasi ipsum teneret, arrisit: Expeditius, inquit, tibi servitura sum Domine, quia tanto me onere liberasti.*

Cujus exemplum, & fortem ac constantem in morte charorum animum imitata S. Michelina, l quæ viro extincto, cum unica scintilla domus, filiolus deliciam matris superesset, Deum ardenter precata est, ne amores suos divideret, ut & hanc charissimam pupillam oculi sui eri-

g Tertullian. l. de patientia. cap. 9. h Hierony in Matt. 2. v. 18. i Breviar. Rom. 28. Ian.

k Hieron. epist. 25. ad Paulam in obitu Blesillæ. l Chron. min. Nierenberg. de amore Iesu. c. 8.

peret. Piis ejus votis cum Deus annuisset, calente adhuc filioli corpusculo: *nunc* inquit, tibi soli *expeditius servire potero*, & omnes amores meos solus possidebis. Filiolum suum innumeris mortalis vitæ miseriis ereptum, & quod unicè angebat, tot imminentibus animæ periculis liberum gaudebat.

Ubi illud mihi argumentum, & fortissimus aries, quem opponam, occurrit, non ex eo dumtaxat gaudendum & applaudendum illis, qui in prima innocentia ad superos transierunt, quod vitæ huic, quæ militia est super terram, & repletur multis miseriis, sese expedierint; sed potissimum quod unicum Christianis parentibus in omnis filii obitu ad solatium inculcandum sapientis monitum *m Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* Hujus rei luculentum unum, alterumve exemplum adducam. Filium amisisti morigerum, modestum, pium, pudicum, probum, imò & pulchrum ac formosum; at quis promisit talem usque in adolescentiam, virilem ætatem, & ipsam senectutem permansurum? Compello te verbis Philosophi: *n Quis tibi recepit illud pulcherrimum filii tui corpus, & summa pudoris custodia inter luxuriosa urbis oculos conservatum, potuisse ita morbos evadere, ut ad senectutem formæ illæsum perferret decus?* Inde & ad animum ascendens: *o Cogita* inquit, *animi mille labes: neque enim recta ingenia, qualem in adolescentia spem sui fecerant, usque in senectutem pertulerunt; sed interversa plerumque sunt, aut sera, eoque fœdior luxuria invadit, & cogit dehonestare speciosa principia.*

Quod ne filio, aut filiæ quam ploras, eventurum fuisset, quis respondebit? unâ, alterave historiola rem breviter comprobabo. *p* Olim vir opulentus rogavit D. Joannem Eleemosynarium, pro filii, quem unicum habebat, incolumitate: imò liberalem dederat eleemosynam, quasi pactâ pecuniâ filiolo vitam empturus longiorem. Sed, ô malum! nec divi Joannis vota, nec parentis preces Cœlum audiit: sublatus enim intra mensem. Hinc dolor, gemitus, & lacrymæ orbo parenti: hinc etiam de Sancto Præsule in populo diffidentia, ac vilior existimatio, dum Deus Angelum è cœlo misit, qui assereret in ætate tenella eductum è vivis juvenem, ne in adultâ periret, quod certo certius prævidebat Numen. Ecce mors quæ videri potuit immatura, dira, crudelis: eadem matura, pia, ac mitis censeri debuit. Ita, ut prædixi, cœlestis colonus flosculos sibi legit, ne pruina, aut sævior tempestas decoquat, & depascatur. Hieronymus epist. 25 de obitu Blesillæ hoc argumento Paulam solatur *q si viventem crederes filiam, & ad meliora migrasse, numquam plangeres.* Et subdit *placita enim erat Deo anima illius, propter hoc properavit eam Dominus educere de medio iniquitatis, ne longa vita itinere, deviis aberraret anfractibus.* Idipsum divino ostento divæ Brigittæ aliquando declaratum est. *r* Hæc filiolum suum Carolum, corculum suum, hoc

m Sap. 4. n Seneca. consolat. ad Marciam. c. 21. o Idem c. 22.

p Surius in vita. q Hier. epist. 25 ad Paulam. de obitu Blesillæ. r In vita Binet. amour. divin. c. 26.

flebat

flebat uberius, quod subita morte, catarrho oppressus, quasi abreptus esset: nec lacrymis temperavit, donec cœlitus edocta filium æternis cruciatibus damnandum fuisse, nisi morte illa subitanea præventus, in portum salutis delatus fuisset. Quo audito, illa non modò conquievit, sed Deo grates reddidit, ac omnem amorem filioli, in prædilectum puerulum Jesum transtulit.

Æmulata in eo, utinam & vos, quod Suetonius refert de Augusto Cæsare, *f* immoderatius filiolum mortuum plangente, uxorem ejus jussisse parvum Cupidinem ex argento fabricari, oculis, ore, vultu, totiusque corporis formâ, filiolo defuncto simillimum, quem in mariti cubili, basi impositum collocavit. Cæsar summopere ejus aspectu delectabatur necingrediebatur unquam, quin duodena basia suo Cupidini figeret, ac veluti Phœbo suo, omnem doloris nubem detergenti, litaret. Quanto tu blandius, quanto sanctius, filiolo sublato, in cubili tuo divinum Cupidinem, Jesum parvulum substitues, in quem amores tuos transferas, & mille ac mille basia figas, mille & mille gratias reddas, quod filiolum tuum suum effecerit, & ne malitia mutaret intellectum, huic sæculo nequam, in tempore opportuno subtraxerit?

Elucescet aliquando illa dies, quando hanc suavem divinæ providentiæ dispositionem clarè intueri licebit, ex mille parvulis vix unum futurum fuisse, qui noxa lethali immensam Dei bonitatem non ostendisset, & in æternum periisset. Testes indu-

f Suetonius in Augusto.

co Hebræorum infantes, qui pro Christo occisi sunt, ad 44 millia, ut apud Cornelium videre est. Ex quibus si supervixissent, gravissimi auctores non vanè opinantur, plures è consilio malignantium Judices, carnifices, & Christicidas futuros fuisse; paucos admodum, aut neminem salutem consecuturum fuisse; ut disertissimè simul & verissimè de crudelissimo Herode tyranno dixerit Augustinus: *t* *Ecce profanus hostis numquam beatis parvulis tantum prodesse potuisset obsequio, quantum profuit odio.* Quod obsequium, & beneficium, nemo non damnatorum sibi ardentissime exoptaret, quorum omnium vox illa Jobi. cap. 10. *utinam de utero translatus ad tumulum.*

v Sed unus superest mulierculis puerperis, isque gravissimus scrupulus eximendus, quo novi quasdam in desperationem actas, quod parvulus sine baptismo decessisset, eamque jacturam irremediabilibus lacrymis plorabant, innocentulum qui vix aut numquam lucem aspexerat, æternis tenebris, & igni damnari, quodque ipsa gehennâ gravius ducunt, conspectu Dei in æternum arceri. Quibus ut quid solidi solatii in hoc tanto luctu adhibeam, ex ipsis gravissimis auctoribus, & Theologicis præceptis argumenta adducam. Ac primum quidē non existimandum est parvulorum sortem adeò miserandā esse, ut pœnâ ignis, cum dæmonibus in æternum crucientur;

t August. Serm. 10. de Sanctis. *v* Solatia Matrum in morte parvulorum, qui sine Baptismo moriuntur. Parvuli sine baptismo morientes an careant pœna sensus?

sed omni pœnâ sensus omnino liberos fore gravissimorum Doctorum, & Sanctorum Patrum auctoritas evincit; quos inter Gregorius Nazian. orat. in sanctum lavacrum de infantibus qui sine baptismo moriuntur, sic ait: x *nec Cœlesti gloria, nec suppliciis à justo Judice afficiuntur.* Et S. Augustinus lib. 5. contra Julianum cap. 8. alias 11. y *non dico parvulos sine Christi Baptismate morientes tanta pœna esse plectendos, ut eis non nasci potius expediret.* Atqui damnatis omnibus, qui sensibilibus pœnis torquendi sunt, æque ac Judæ proditori, convenit pronuntiatum illud Christi: z *melius erat ei si natus non fuisset homo ille.* Nec minus diserte paulò infra, levissimam eorum pœnam astruit, etsi se fateri nesciat quæ & qualis illa sit. a *Quis*, inquit, *dubitaverit parvulos non baptizatos, in damnatione omnium levissima futuros, quæ, quibus, & quanta erit, quamvis definire non possim; non tamen audeo dicere quod eis ut nulli essent, quam ut ibi essent, potius expediret.* Quæ certè, ut observat Ambrosius Catharinus b, eximius Ordinis Dominicani Theologus, non stant cum crudeli sententia si enim pœna eorum sit gehenna ignis, qua cruciantur cum dæmonibus, jam satis constat quænam sit, & qualis, quodque non levissima, sed gravissima, & atrocissima sit. Ex Scholasticis, Doctorum Aquila Thomas Aquinas post varias objectiones, more suo sic respondet: c *sed contra est quod dicit Bernardus* (Serm. 3. de Resurrect.) *quod sola voluntas ardet in inferno, sed originale peccatum, non est peccatum propriæ voluntatis; imò consequitur ex voluntate aliena, ergo peccato originali non debetur pœna sensus,* quod confirmat ipsius summi Pontificis oraculo: *Innocentius III. in decretali, quod pœna sensus debetur pro peccato actuali, sed originale peccatum non est actuale, ergo ei pœna sensus non debetur.* Tum in corpore sic concludit: *dicendum quod communiter dicitur: peccato originali non debetur pœna sensus, sed solum pœna damni, scilicet carentia visionis divinæ, idque propter tria. &c.*

Et ad *primum*, quod objicitur de pœna combustionis, *dicendum*, inquit, *quod nomen tormenti, supplicii, gehennæ & cruciatus, vel si quid simile in dictis Sanctorum inveniatur, est largè accipiendum pro pœna, ut sumatur species pro genere.* Unde alibi dicit: d *Carentia hujus visionis est propria pœna, & sola pœna originalis peccati post mortem.* Accedit Doctor Seraphicus in 2. dist. 33. art. 3. q. 1. *parvuli decedentes in peccato originali, & non cum actuali crimine, nullam habebunt pœnam sensus in corpore, aut sensu exteriori.* Ita Scotus, Alexander Alensis, Gabriel, Malderus &c.

Et adhuc ploratus, & ululatus matrum auditur, quasi non sint, quasi melius illis foret non esse, quam æternis gehennæ ignibus cruciari? quibus ad solatium, unius Catharini argumenta proponenda sunt, qui tractatu erudito & polito hunc statum parvulorum pertractavit, & eminentissimo

x Gregor. Naz. orat. de S. lavacro. y Aug. lib 5 contra Iulian c 8. alias. 11. z Matt. 26. v. 24. a Aug cit. b Catharinus opusc. De statu parvulorum sine baptismo morientium. c S. Thom. de malo, quæst. 5.

d S. Th. in 2. distinct. 33. quæst. 2 art. 1.

tissimo Domino Nicolao Rodulpho Cardinali dedicavit, ubi sic „ differit: *e* quod quidam in „ Ecclesiis Prædicantes, imperitis „ persuadere conantur, scilicet „ pueros absque Sacramento decedentes, igni æterno tradendos, qui paratus est diabolo, & „ Angelis ejus. Hæc inquit, eorum audacia me perpulit, ut „ proprio libello plane ostenderem hujusmodi *tam crudele dogma*, non solum non elici de „ scripturis Sanctis, ut jactitant; „ verum etiam ex illis reprobari „ quam maxime (ut diserte ostendit) atque ipsam non fuisse perpetuam Augustini sententiam, ut suprà demonstravimus; contra quam & aliæ „ ipsius præclarissimi Doctoris „ veriores doctrinæ, & omnis „ bonorum auctorum schola, denique ipsa Pontificum Romanorum traditio fortissime „ militat.

His itaque tam evidentibus, & convincentibus rationibus, & argumentationibus, ut piæ matres acquiescant parvulos suos pœna ignis æterni non torqueri, superest aculeum maxime sensibilem earum animis evellamus, de pœna damni, quam ducunt tormentum ipsa gehennâ longe acerbius, privari visione Dei. Rem hanc enucleatius pertracto, quia multis non tempus, nec libri suppetunt. *f* Ad hoc sciendum est, privationem proprie esse, ut Philosophus docet, cum aliquid eo habitu caret, cujus est susceptibile, & quem jam habuit, aut saltem innatum erat habere: sic homo qui caret visu, quem habuit, privatus dicitur visu: Et si nunquam habuisset, etiam privatus diceretur, quia innatus erat habere illum. Catuli autem non dicuntur privati visu statim cum oriuntur, quia eo tempore nondum sunt innati habere, neque edentulus infans cum nascitur, quia non est tunc innatus habere dentes (nec mater plorat quod dentibus privatus) sunt & quædam animalia, quæ in sua specie non sunt innata habere visum, ut talpæ, & quædam alia. Nunquid igitur & hæc dicemus, inquit Catharinus, privari visu, & cœca esse? vix profectò; sed quodammodo, scilicet propter genus ipsum animantium, quod innatum est universaliter habere visum. Ergo in re proposita, hos pueros quodammodo dicemus privari Regno, & quodammodo non, respectu nempe speciei, quia erant homines, & ad illud saltem elevari poterant. At respectu suiipsorum, quia non erant innati in seipsis habere Regnum, non proprie, neque omnino verè dicuntur privati Regno, *g* *& ideo non dolebunt eum viderint, se carere illo, ad quod non sunt unquam agnati cum cæteris.* Quare eleganter Innocentius III. cap. cum Marthæ de celebrat. Miss. *non privationem vocavit hujusmodi pœnam, sed carentiam vitæ æternæ.* Quod similitudine ad captum accommodata Doctor Angelicus pergit comprobare: *h* *sciendum* inquit, *quod ex hoc quod caret aliquis eo quod suam proportionem excedit, non affligitur, si sit re-*

e Catharin. cit. *f* Quæ in parvulis non baptizatis pœna damni, Catharin. cit.

g Idem. *h* S. Thom. in 2. sentent. dist. 33. quæst. 2. art. 2. in corp.

sta rationis. Sicut nullus sapiens homo affligitur de hoc quod non potest volare sicut avis, vel quia non est Rex, vel Imperator, cum sibi non sit debitum.

Certe Filius civis, aut rustici, si intersit inaugurationi Regis, aut Imperatoris, non dolebit, aut affliget se, quod ipse ad Regnum vocatus nō sit, nisi amens aut insanus sit, hoc etenim jus successionis legitimis Regum filiis tanquam heredibus, propriè competit, atque adeo illo privari, & Regno excludi, tormenti genus foret gravissimum. Consimili ratione pœna damni, & privatio visionis Dei iis supplicium ipsa gehenna atrocius est, qui per Baptismi gratiam filii Dei, & coheredes Regni Cœlestis, suâ malitiâ tam felici sorte exciderunt; At parvuli qui baptizati non sunt, vident sibi, ut filii bubulci, nullum jus aut hæreditatem in Regno Dei competere. *i Et ideo nihil omnino dolebunt de carentia visionis divinæ, imò magis gaudebunt de hoc, quod participabunt multum de divina bonitate, & perfectionibus naturalibus. Nec potest dici quod fuerunt proportionati ad vitam æternam consequendam, quia potuerunt ab aliis baptizari, sicut & multi pueri ejusdem conditionis baptizati vitam æternam consecuti sunt. Hoc enim est superexcellentis gratiæ, ut aliquis sine actu proprio præmietur. Unde defectus totus gratiæ, non magis tristitiam causat in pueris decedentibus non baptizatis, quam in sapientibus hoc, quod eis multæ gratiæ non fiunt, quæ in aliis similibus factæ sunt.* Hæc S. Thomas.

i S. Thom. cit.

k Denique matribus anxiis, scrupulosis, & afflictis de parvulis suis non baptizatis, summo solatio esse potest, illos non solum à pœna sensus, & damni immunes esse, sed insuper beatitudine quadam naturali in omnem æternitatem gaudere, & perfrui: quia non erat conveniens, ut quidquam fraudaretur suo fine, id est illo, qui ei juxta naturam suam competit, idcirco *illa eos manebit felicitas*, quam homini dignum est competere, ut homo est: illa enim Cœlestis vita, & beatitudo, naturæ humanæ conditionem longissime superat. Ergo istis pueris, qui humanam naturam sine crimine habebunt, illa quæ naturæ humanæ conveniens, & quodammodo ipsi jure debetur, felicitas dabitur: l *Noscent ergo (quatenus naturalis cognitio se extendere poterit) Dominum Deum, & substantias separatas longè super omnes Philosophos*: Non enim habebunt ullum impedimentum ex corpore, neque exterius: & in æternum viventes proficient quodammodo in immensum. Probabile etiam mihi videtur, inquit Catharinus; quod cum non sint futuri proprie exules à Regno Dei; sed relegatis magis similes, *non carebunt Angelicis revelationibus, & visitationibus, etiam eorum qui sunt in Cœlis* (V.G. parentum) qui sic eos recreabunt, & solabuntur, ut præter divinæ visionem Majestatis, nihil eis deesse sentiamus. (Si enim in hac visitatio Sanctorum quasdam pias animas tanta lætitia, & mentis dulcedine complerit, ut Cœ-

k An parvuli morientes sine Baptismo fruantur beatitudine naturali. l Catharin. cit.

lum

lum in terris habere viderentur, quidni quid simile parvulis illis accidat?

m Quis autem locus illis conveniat, mecum animo meditans, probabilissimum, inquit citatus auctor, judicavi, quod quidam dicunt, habitationem eorum fore super terram, quia locus est proprius hominum: ubi contemplabuntur opera Dei; & hoc aspexit forsitan qui dixit: *n* *Cœlum Cœli Domino; terram autem dedit filiis hominum.* Et fortè hoc etiam quod dixit Apostolus: *o* *instaurata per Jesum omnia, & quæ in Cœlis, & quæ in terra*, id est, quæ cœlestem habitationem habebunt, & quæ terrenam Est & alia ratio pro hoc non rejicienda, quam docti quidam induxerunt: quoniam cum terra hæc mansura sit in æternum, & purgatior, & pulchrior, sicut scriptum est: *p* *Et vidi Cœlum novum, & terram novam*, sicut autem cœlum non modò pro cœlo sumitur, sine habitatore, ita nec terra. Et verò valde incongruum videtur, locum talem, & tantum, fore perpetuo vacuum sine habitatore: & similiter terrenos homines carere habitatione sua propria, quæ est terra hæc: nam sub terra manere tales, minus conveniens eorum conditioni videtur. Quod si nunc animæ tenentur limbo, sicut olim SS. Patres detenti sunt, qui locus subterraneus esse meritò creditur, hoc illi originali peccato datur interim, usque ad diem magnæ Resurrectionis: quando enim totum Christi corpus resurrexerit, scilicet in Sanctis suis, tunc æquum erit & parvulos potiri perfectione sua, nimirum juxta eorum naturalem conditionem. Hæc Catharinus, atque hæc ad dolorem matrum leniendū, quæ parvulos ante baptismū amiserunt, dicta sint satis.

Sic tamen hæc dicta velim, ut nihil Ecclesiæ sensui repugnet, nec inde matres ansam sumant, ut parvulos suos negligant, & visione Dei, in qua vera & summa beatitudo est, sua incuria, luxuria, licentia, in æternum priventur, dum ut alibi diximus, saltando, lasciviendo, passionibus indulgendo, abortum faciunt, aut fœtum luci datum, propinquos, aut amicos, patrinos magnates expectando, sine baptismo, quo parvuli hæredes Regni fiunt, non sine gravissimo mortali peccato, mori sinunt. Illæ vero quarum per baptismum renatos Cœlum sibi rapuit, nulla consolatione: sed potius congratulatione dignæ sunt.

Mittat itaque mater lacrymas & planctus, Deum laudet, & glorificet, suoque parvulo gratuletur, qui in baptismatis fonte, originali macula expiatus, gratia donatus, heres factus est Regni Cœlorum, & inter Angelorum choros, beatissimo Dei aspectu fruitur; ne suis vanis & insanis lacrymis parvulo suo non modò non prosit, sed gravissime adversetur.

Quis hoc crederet? nisi gravissimus Cantipratanus id edoceret, qui refert *q* filium mortuum apparuisse matri, qui vas aquæ plenū portabat, dicens: hoc vas esse plenū lacrymis inordinatis maternis, quæ impedirent aditum

m Quis locus parvulorum post diem Iudicii. n Psal. 113. v. 16. o ad Ephes. 1. v. 10. p Apoc. cap. 21. v. 1.

q Cantipratanus lib. 2. apum c. 153.

ad Patriam Cœlestem. Qua visione mota mater, ad Eleemosynas, & sacrificia confugit. Hoc Chrysostomus docet hom. 61. in Ioan. r Honor mortui non fletus est, & ejulatus, sed hymni, & Psalmi (de profundis, miserere) & vita optima. Ille moriens in Cœlum evolabit, etsi nemo exequiis interveniat, etsi nulla comitantium pompa, & campanarum strepitu, memoria eorum pereat cum sonitu.

Ac tandem pro conclusione, iterum iterumque monebo, ut omnis mater memori hæc mente reponat, filium se genuisse, qui ea conditione natus est, ut numquam veniali, nedum mortali injuria in Deum peccaturus, & mille periculis æternæ damnationis ereptus sit. Quæ omni animæ, divinam bonitatem amanti, uberrima gaudendi, & exultandi materia est: f *quia placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est, raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius*; sed in æternum summo bono, & deliciis cœlestibus perfrueretur.

r Chrysost. hom. 61. in Ioan.

f Sap. 4. v. 10. & 11.

FE-

FESTUM
S. JOANNIS BAPTISTÆ, PRÆCURSORIS DOMINI.

Ecce iste venit SALIENS. Cant. 2. v. 8.

Dat in aëre SALTUS Ovid. 2. metam.

ARGUMENTUM.

INsolens & inauditum, è sacro suggestu argumentum tractaturus videor, si vos omnes, viros, mulie-

res, adoleſcentes, adoleſcentulas; imò & Religioſos ac Sanctimoniales, ad ſaltus, & choreas invitare & excitare conatus fuero. Id tamen quiſque mirari, & cavillari deſinet, ubi Christum & Joannem, velut capreas, hinnulóſque cervorum, in montibus ſalientes induxero: ubi ſaltus non leves, ſed graves: non inſulſos & petulcos; ſed ſanctos ac ſalubres exhibuero, quibus è taberna in templum, de proſtibulo in Religioſum clauſtrum, de cœno in cœlum, de inferno in Paradiſum ſalire liceat: eſt etenim ſanCtorVM ſaLtVs aD sVperos. Tum inſanos illos ſaltus, & laſcivas choreas, exemplo Herodiadis ſaltantis, aliorúmque tragico exitu, inſectabor; quibus urbe & orbe proſcriptis, ubi ſaltus ille ultimus, iſque difficillimus, quo animus è corpore ſalierit, peragendus erit, in nuptiis Agni choreas ducere valeatis.

§. I. *Ecce iſte venit* SALIENS *in montibus*. Cant. 2. verſ 8.

§. II. EXULTAVIT *infans in utero*. Luc. 1. v. 41.

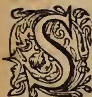
§. III. *Quæ & quanta in laſcivis choreis flagitia, in ſaltatrice patet Herodiade, de qua Ambroſius:* QUANTA IN UNO FACINORE CRIMINA?

§. IV. *Parænesis, ut ubi anima è corpore ſalierit, in nuptiis Agni cœleſtes choreas ducere queat.*

FESTUM

S. JOANNIS BAPTISTÆ, PRÆCURSORIS DOMINI.

Ecce iste venit SALIENS. Cant. 2. v. 8.

SI hac amœnissima anni tempestate, urbe tantisper relictâ, exire in agros, commorari in villis placeat, occurrent continuo sua oculis & animis oblectamenta, pratorum viriditas, agrorum fertilitas, proceritas arborum: suspicimus cum jucunditate elatos montes: despicimus voluptate non minori depressas valles: & cum omnia amœna facie rideant, specie suâ placeant, & delectent; tum jucundum maximè humanis oculis præbent spectaculum subsultantes in pratis agni, salientes in montibus capreæ, hinnulique cervorum. Quod si rerum omnium Conditori placeat divinos oculos in terram defigere, profectò nullum toto orbe jucundius spectaculum, quam dilectum suum filium, & amantissimum prodromum Joannem, ceu capreas, hinnulósque cervorum in montibus salientes contemplabitur. Nec minus ad hunc optatissimum conspectum, dilecti Sponsa anhelavit, & exultavit: quémque tot votis, & suspiriis vocarat, properantem per montana videns, exclamat: t *Ecce iste venit saliens in montibus*, TRANSILIENS *colles: similis est dilectus meus capreæ, hinnulóque cervorum.* Quare nemo quisquam mirabitur, si hodiernâ luce, Joannem saltantem in utero, salientem ex utero in mundum, ex mundo in cœlum transilientem induxero, ubi prius Salvatorem mundi, è cœlo in uterum, ex utero in mundum, & inde in cœlum, divino quodam saltu saliisse, Scripturarum oraculis, & sanctorum Patrum testimoniis comprobavero.

§. I.

Ecce iste venit SALIENS *in montibus*. Cant. 2. vers. 8.

v MIros, ac mysticos filii Dei saltus, super montes, & colles, attentius juvat contemplari, quoties in libro generationis audis decantari: x *Abraham genuit Isaac; Isaac autem genuit Iacob &c.*

v De divinis saltibus, & diabolicis tripudiis. x Matth. 1.

Sic.

Sic etenim Bernardus : y *Ecce venit hic* SALIENS *in montibus* , TRANSILIENS *colles*; *montes & colles Patriarchas* , *& prophetas accipe* , *& quemadmodum venerit* SALIENS , *in libro generationis lege* : *Abraham genuit Isaac* , *Isaac autem genuit Iacob &c. Ex his montibus prodiit*, per hos saliendo, & exultando, ad nos venit. Saliebat quidem in montibus populi Hebræi, id est, in Patriarchis, Regibus, & Prophetis, quibus promissio specialis Messiæ facta est, ex quorum genere nasciturus erat; saliebat de uno monte in alium, ex Abraham in Isaac, ex Isaac in Jacob, ex Jacob in Davidem, Salomonem, & reliquos progenitores; transiliebat autem colles, id est, Magnates, & Principes populi gentilis, idololatriæ deditis; unde non sine mysterio D. Matthæus cùm pervenit ad Joram, z transiliit tres Reges ab illo descendentes in vindictam idololatriæ sui parentis, qui genere ethnico, impiæ Jezabeli se miscuerant; idipsum observat Hieronymus : indigni fuerunt, inquit, qui in ordine progenitorum Christi ponerentur. Sed quoniam Deus gentes non respuit, si idololatria relicta, ad fidem convertantur, voluit in eo ordine Raab, & Ruth alienigenas, sed fideles collocari. Permisit etiam aliquos ex his montibus, super quos saliebat, gravissimis peccatis fœdari, ut sciremus quod peccatores non respueret, qui pro peccatoribus nascebatur; dum tamen ad illum converterentur, alioquin parum illis adventus Christi prodesset, uti parum profuit Joram, Achaz, aliisque Regibus iniquis, progenitores fuisse Messiæ : quia cùm ipsi perierint, non sibi, sed nobis genuerunt Salvatorem. Sic etiam parum proderit sceleratis parentibus liberos, nepotes, Religiosos, & Sanctos genuisse. Uti nec iniquis Prelatis, ac concionatoribus, in Christo plurimos genuisse.

Alibi idem Doctor, montes, & colles sublimes, illas cœlorum intelligentias, & divinos Spiritus interpretatur, quos transiliendo in terras descendit : a *Illi* (inquit cœlestes Spiritus) *sunt montes, atque colles* , *in quibus Ecclesia vidit cœlestem Sponsum mira alacritate* SALIENTEM , *cùm ad suos properares amplexus* : *nec modo* SALIENTEM, *sed &* TRANSILIENTEM *eos. Vis tibi hos* SALTUS *ex litteris Prophetarum* , *Apostolorúmque demonstrem? dicit de illo David* : b *quia posuit in sole tabernaculum suum, & ipse tanquam Sponsus procedens de thalamo suo* , *exultavit ut gigas ad currendam viam* , *à summo cœlo egressio ejus*. EN QUANTUM SALTUM *dedit* , *à summo cœlo ad terras. Sane non invenio alibi* , *ubi in sole posuerit tabernaculum suum* , *id est, in luce*, *& in manifesto suam dignatus sit exhibere præsentiam*, *ipse lucis inaccessibilis habitator*, *nisi utique in terris*, dum in carne visibilis apparuit; quæ ubi enarravit, sic prosequitur: SALIIT *ergo in montibus*, *id est, in illis supremis spiritibus*, *cùm ad eos usque descendit*, *sacramentum à sæculis absconditum* , *& magnum pietatis mysterium eis dignanter aperiens* ; *sed* TRANSILIENS *hos superiores*,

y Bernard. Serm 1. de Adventu Dom.
z Matth. 1. Cùm dixit Ioram genuit Oziam, prætermissi sunt Ochozias, Ioas, Amasias.

a Bern. Serm. 53. in Cant. b Psal. 18.

periores, *atque eminentiores montes*, *Cherubim scilicet*, *atque Seraphim*, *nec non Dominationes*, *Principatus*, *& Potestates*, *virtutésque* : *etiam usque ad inferiorem ordinem Angelorum descendere*, *tanquam ad colles dignatus est*; *sed numquid vel in illis remansit*? TRANSILIIT *& colles* : *non enim Angelos, sed semen Abrahæ apprehendit*, *quod utique Angelis inferius est*. Hos ubi montes,& colles transiliit, *en* QUANTUM SALTUM *dedit à summo cœlo ad terras*, in Virginis uterum. TRANSILIIT *Gabriel*,*& pervenit ad Virginem*. c *Quid*? *quem modo reliquisti in cœlo*, *nunc in utero reperis*? *quonam modo*? *volavit*, *& prævolavit super pennas ventorum*. *Victus es*, *ô Archangele*, TRANSILIIT *te*, *qui præmisit te Qui* SALIT, *de loco ad locum vadit*, *quod non cadit in Deū* (qui semper ubique est) *ergo in montibus*, *id est*, *in Angelis* SALIEBAT, *qui in se non poterat*. *Et* SALIEBAT *usque ad colles*, *id est*, *Patriarchas*, *& Prophetas*, *cæterosque spirituales viros de terra Sed* TRANSILIEBAT *& colles*, *cùm non solum magnis*, *& spiritualibus viris*, *sed & aliquibus de populo etiam*, *& nonnullis mulieribus æquè in Angelis loqui*, *& apparere dignatus est*. Paucis illud hic ad mores expendamus : *Qui salit*, *de loco ad locum vadit*; quibus verbis, non leves, sed graves; non insulsi & petulci, sed sancti, & salubres saltus mihi exhiberi videntur. Si tu unum saltum facias, d & SALIAS *de loco ad locum*, de taberna in templum, de prostibulo in Religiosum claustrum, de cœno in cœlum, de inferno in Paradisum, hoc enimverò est *exultare* : quod Hugo exponit, *extra saltare*, exemplo Joannis (ut mox dicemus) qui generoso saltu, ex paterna domo, è deliciis, & divitiis sæculi, in eremum, in desertum prosiliit.

Æmulemur S. Elisabetham Thuringiæ Principem, & Regis Hungariæ filiam, e quæ cùm semel choreis, quas bonâ parentum veniâ vitare non poterat, interfuisset, satis esse dicebat : uno se gyro, mundi amatoribus gessisse morem, quo deinceps Christi amore, uno saltu sese expedivit. Hanc choragam tot nobiles, & nobiles filiæ, de mundo in claustrum, ex aula in cellam, è cella in cœlum salientes, secutæ sunt; quas inter venerabilis Mater Anna de S Bartholomæo, f quæ cùm sub Bacchanalia choreis, licet invita, interesset, in ictu oculi exhibuit se *speciosus formâ præ filiis hominum*; quo viso, illa Euro ocyus, ex omnium oculis evolavit, & è mundi gyro, in Theresianum septum uno saltu se recepit. Optandum ut & tu

Terwijl den bas hier ronckt,
Met eene Cabriol uyt d'ydel Wereldt sproncht.

Ita innumeros juvenes, genere, ingenio, & opibus florentes, indies è cella vinaria, in cellam Religiosam, de loco in locum salire cernimus. Quantò hi saltus sanctiores, ac salubriores, quàm quos Bernardus exaggerat, deplorans eos, qui ad pravos mores resiliant, & è claustro ad sæculum : g *Præsumitur*, inquit, ILLE SALTUS *de excelso in abyssum* : *de pavimento in sterquilinium* : *de solio in cloacam* : *de cœlo in cœnum*: *de claustro in sæculum* : *de Paradiso in infernum*.

c Bern. Serm. 54. in Cant. d Saltus morales.

e Historia Seraphica, pag. 566. f In vita. g Bern. Serm. 63. in Cant.

ternum. Ut hisce tam infestis choreis, & infaustis saltibus occurreret, coram Patre cœlesti describitur Filius Dei ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, quod Philo exponit: h *Choreas ducens in orbe terrarum*; venit intra matris uterum, saliens super montes, & colles illius Regionis; sed perveniens in domum Zachariæ, cœpit spiritualiter salire in montibus sibi dilectis, ex uno in alterum mirabiles suis saltibus perficiens effectus: nam per Virginis salutationem, saliit in Joannem, ut illum sanctificaret, & jubilis salire faceret. Ex Joanne saliit in Elisabeth, ut Spiritu Sancto eam repleret, & Virginem, Dei Matrem agnosceret. Rursus resiliit in beatissimam Virginem, novo jubilo replens eam, ut exultaret in Deo salutari suo, qui magna in illa operatus fuerat. Tandem saliit in Zachariam, os mutum ejus aperiens, ut etiam Spiritu Sancto repletus, mira de utroque infante prædicaret. O felices quatuor montes, in quibus Christi ros, & gratiæ cœlestis pluvia descendit.

Cæterum, saliens in iis montibus, transiliit colles, quia Proceres Judæorum reliquit, quibus tanti mysterii notitiam tunc declarare noluit. Non incongrue Ambrosius, homines meritis ac virtutibus sublimes, longè à terrenis semotos, montibus in quibus Christus salit, conferre non dubitavit: i *Utinam*, inquit, *ego miser dicam, & dicat anima mea: ecce iste advenit non super terrena, non super valles; sed advenit* SALIENS *super montes*: *Deus enim montium est, non vallium. Ubi ergo* SALIT? *super montes* SALIT; SALIT *super Isaiam, & Ieremiam*: SALIT *super Petrum, Iacobum, & Ioannem*: *nam montes in circuitu ejus; si non potes mons esse, esto vel collis, ut super te Christus ascendat. Et si transiliit, ita transiliat, ut te transitus ejus umbra custodiat.*

Si vis ergo mons esse, in quo Christus saliat, exhibe te *montem myrrhæ, & thuris*: quia ut Doctor Asceticus exponit, k speciali quadam ratione, Christus toto suæ „ peregrinationis tempore saliit, in *montibus myrrhæ*, id est, acer- „ bissimæ mortificationis, & ab- „ negationis propriæ: & in *colli-* „ *bus thuris*, hoc est, sublimis ora- „ tionis, ut doceret nos, in hoc, „ duplici monte & colle, semper „ nobis esse saliendum, si ad ver- „ ticem sanctitatis ascendere ve- „ limus: universa enim Euange- „ lica perfectio non obtinetur, nisi in *colle thuris* per orationem, & fontes lacrymarum ad cœlum usque saliendo: & in *monte myrrhæ*, per fortem abnegationem, terrenis omnibus, ac carnalibus affectibus conculcatis, ad sublimia tendendo. Mysteria quædam in ipsis montibus designantur. in uno enim monte orabat, in alio docebat, in uno est transfiguratus, in altero crucifixus, ex alio ascendit in cœlos, quasi de uno in alium transiliens, ut per omnes nos transiliret.

In monte thuris per exuberantem animi lætitiam, & mentis ecstasim, nonnulli Sancti è terra in cœlum salierunt, nec se continere potuêre, quin & corporis pedes ad festivos saltus move-

rent.

h Philo in lib. quod Deus immut. de Ponte in Cant. pag. 1080. i Ambrosi. Serm. 6. in Psalm. 11.

k Ludov. de Ponte in Cant. l. 5. exhort. 4. pag. 1087.

rent. Sic *l* Nicol. Factorius, Ord. Seraphici venerandus senex, in summa vitæ austeritate, tantis cœlestis voluptatis deliciis diffluebat, ut nocte concubiâ ligneis soleis positis, ne strepitum exciret, ante aram saltare deprehensus sit, choraula charitate. Consimile quid Annales nostri referunt de *m* Carolo à Lotharingia, qui abdicato Verdunensi Episcopatu, & dimissis octoginta millium annuis redditibus, in Societatem adlectus, vestem exosculari, & in cubili saltitare visus est. Tales in monte Thuris magnæ animæ saltus faciunt. Ad quos invitat Richardus Victorinus in illud Psalmi: *Montes exultaverunt.* Ubi sic disserit: *n Spirituales, non corporales* SALTUS *in hac Propheta sententia quærámus, quales decebat Spiritum Sanctum docere.* CORPORALIS SALTUS *est totum corpus à terra suspendere*; SPIRITUALIS SALTUS *est Spiritum, & totum quod Spiritus est, à terrenis abalienare.* CORPORALIS SALTUS *est terræ tactum usquequaque deserere, & totius corporis membra per inane librare.* SPIRITUALIS SALTUS *est mente excedere, & infimis in imo relictis, in invisibilium contemplationem totum transire, & in cordis tripudio, quosdam quasi* SALTUS *in superna, & æterna miris modis, & multis inexpertis dare.*

Ast invenire est, qui *in colle Thuris*, orationi, meditationi intenti, exoticos, & insanos saltus faciunt, mentes prorsus inquietæ, quæ de calcaria in carbonariam, nunc animo in cœlos cum Paulo transiliunt, mox in culinam, quid oleris in prandio paretur: nunc in montem Calvariæ, inde in cellam vinariam saltus faciunt. Excelsus profectò mons, & toto vertice supra terras, supra nubes Claravallensis Abbas exstitit, qui cùm se præ sublimi humilitate inter montes Domini numerare non audeat, nos potiori jure, & verius ejus verba promamus: o *Heu omnes montes in circuitu meo visitat Dominus, ad me autem non appropinquat: nam collis non sum, ex his quos* TRANSILIT *Dominus Sponsus* (sed alios omnes fratres suos, ut montes suspicit) *nam alium quidem intueor singularis abstinentiæ, alium verò patientiæ admirandæ: alium autem summæ humilitatis, & mansuetudinis; alium multæ misericordiæ, & pietatis: illum in contemplatione frequenter excedere: hunc pulsare, & penetrare cœlos, orationum instantia, aliosque in aliis præeminere virtutibus. Hos inquam considero omnes ferventes, omnes devotos, omnes in Christo unanimes, omnes donis cœlestibus, & gratia affluentes, tanquam spirituales reverà* MONTES, *qui à Domino visitantur, & Sponsum* IN SE SALIENTEM *frequenter recipiunt. Ego autem qui horum in me invenio nihil, quid me aliud putem, quam unum de montibus Gelboe, quem præterit in ira, & indignatione sua, ille cæterorum omnium benignissimus visitator? filioli hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, conciliat gratiam,* SPONSI SALTIBUS PRÆPARAT.

Vos adolescentes vagi, vos filiæ vanæ, attendite montes in circuitu vestro, illum adolescentem

l P. Ioan. Rho, variæ virtut. hist. lib. 1. c. 19. pag. 128. m Idem pag. 133. n Richard. Victorin. part. 2. in Psalm. 113.

o Bern. in Cant. Serm. 54 Iste venit saliens.

tem

tem genere nobilem, spretis mundi honoribus, in Religioso claustro *singularis abstinentiæ*: puellam illam formâ præstantem, omnibus naturæ dotibus excultam, mille petitam procis, spretis mundi & carnis illecebris, corpus ciliciis macerantem, flagellis domantem, inter omnia adversa *patientiæ admirandæ*. Aliam virginem Deo devotam, *summæ humilitatis, & mansuetudinis, misericordiæ, & pietatis*. Tu autem, *si non potes mons esse, esto collis*, ut loquitur Bernardus p, hoc est, aliquo usque è terrenis ad cœlestia conscende, & illos montes adæquare contende; ut & super *te Sponsus saliat*; quandoque enim *ad hoc* SALIT, *ut transiliat, qui non vult ad omnes pertingere: neque enim in omnibus est beneplacitum Deo Observemus Sponsi discretos, & circumspectos* SALTUS, *quemadmodum videlicet tam apud Angelos, quam apud nos, &* IN HUMILES SALIAT, *& superbos* TRANSILIAT; cave ne per extollentiam oculorum & pompam, morum arrogantiam, vitæ superbiam, te Sponsus transiliat. Quid? quod per omnem vitam Christus saliendo de monte in montem, de una civitate in alteram, divinos quosdam saltus fecit: *Ecce iste venit* SALIENS, q *Sponsum loquitur, qui profectò tunc in montibus saliit, cùm missus à Patre ad Evangelizandum pauperibus*, dum transiit benefaciendo, & sanando omnes. Denique, ne hic longior sim, compendio omnia complexus Gregorius, sic ait: r *Ecce iste venit* SALIENS *in montibus; veniendo quippe ad redemptionem nostram, quosdam ut ita dicam* SALTUS *dedit. Vultis ipsos ejus* SALTUS *agnoscere? de cœlo venit in uterum; de utero venit in præsepe; de præsepi in crucem; de cruce venit in sepulchrum; de sepulchro rediit in cœlum.* Nunc Joannem propè passibus æquis salientem spectemus.

p Bernard. Serm 54. in Cant. q Ibid.
r Gregor. in Marc. c. 16. hom. 29. & in Ps. 118 Serm 6.

§. II.

EXULTAVIT *infans in utero* S. Luc. cap. 1. v. 41.

s DAvidem saltantem, Michol levitatis, imò scurrilitatis palam insimulavit: *Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit Regem David* SUBSILIENTEM, ATQUE SALTANTEM *coram Domino, & despexit eum in corde suo, & egressa in occursum David ait: quàm gloriosus fuit hodie Rex Israel, quasi si nudetur unus de scurris*, cum saltus hic mysteriis plenus, planè divinus, & Rege Israel dignissimus fuerit. Arcanum hoc exponit Ambrosius: v *David Rex pariter, & Propheta, ante arcam* SALTASSE *dicitur: elatus enim gaudio*, IN SALTATIONEM *prorupit: prævidebat enim in spiritu, per Mariam de germine suo Ecclesiam, Christi thalamo sociandam.* At potiori jure Præcursor Domini, ante arcam virgineam, quæ non manna, sed DEI Filium claudebat, saltavit: EXULTAVIT *infans in utero*. HOC mirum, quod grandævum Regem, parvulus suis saltibus nondum natus, æquavit; fallor,

s Saltus S Ioannis. t 2 Reg 6.
v Ambros Serm. 16 ante Octavam Epiphaniæ, ad Catechumenos.

supe-

superavit. Ante nobiliorem arcam, non in obsequium exultat, sed ad miraculum. O inauditam novitatem! ô stupendum prodigium! ô pulcherrimum, & mundi theatro hactenus inusitatum spectaculum! parvuli materno utero clausi, invicem se salutant, alter alteri colludunt, non sicut Ismael cum Isaaco, non sicut Jacob & Esau, qui in utero collidebantur, sed ut hic sanctitatem conferat, alter salutis auctorem agnoscat. Abrahamo quidem ingens beneficium collatum, cùm de illo dicitur: x *Abraham* EXULTAVIT *ut videret diem meum, vidit, & gavisus est*; sed hæc in figuris illi contingebant; exultabat rei futuræ spe; Joannes præsentis Salvatoris re: & quod voce nondum valuit, gestiendo, & exultando declaravit, ac prodigioso tripudio faciem ad JESUM in utero Virginis obvertit.

Alii apud Salmeronem graves Auctores tradunt, y Mariam in complexu Elisabeth conspexisse Joannem genuflexum, ante Christum; atque hi divini infantes se mutuò respexêre, & Christus velut in solio considens, alteri benedictionem impertivit, & sanctitatem contulit, & peccati noctem discussit. Ubi non absimile quid accidisse mihi videtur, quod populis Septentrionalibus, qui sub polo degunt, & sex integros menses in tenebris versantur, atque hac longa nocte transacta, ubi sol primum illucescit, suisque radiis totum eorum hemisphærium collustrat, omnes incredibili gaudio exultant, ac cantibus ludis, tripudiis illum optatissimum diem concelebrant. Haud aliter Joannes per sex menses horrendis noxæ originalis tenebris involutus, ubi sol justitiæ illuxit, & gratiæ suæ radios diffudit, Joannes incredibili gaudio gestiit, & exultavit superis pleno choragio plaudentibus; eodem tempore, tanto gratiæ, aliorúmque donorum cœlestium fastigio, intra materni uteri claustra coronatus, ut nullus hominum illo major, ipsius veritatis testimonio, cœlum intraverit: eâdem divinâ apotheosi Joannes tripudians in hominum maximum, in Superûm Primatem, in Gigantem sanctitatis extollitur. Magni titulum, quem alii post orbem domitum, ipse nascens accepit, & jure: quia non inquilinus, sed triumphator mundum intravit; ne terrenis adhærescere videretur, vitam à saltibus orditur, & unico saltu cœlum, atque astra transcendit, fortunatissimis initiis, cùm in ipsis carceribus beatus cursor, felicitatis metam inveniat.

In saltibus, & tripudiis primum necesse, quis à terra in altum se efferat; sic non corpore, sed mente, & spiritu exultare juvat. Alterum est, ut quis apte, & concinnè tripudiet, opus esse, ut omnes motus corporis, ad sonitum citharæ, & fidium, libret, ac attemperet. Quod si & vos choreas cœlestes, & grata in conspectu Domini tripudia exercere velitis, curandum est, ut omnia opera fidei sono conformentur, quod propriè est EXULTARE *in Domino*. Hos pios ac divinos saltus, Mediolanensis Antistes probat, & cōmendat: z *Da-*

x Joan.8 v.56. y Palavicino in vita Deiparæ, p.398. Salmeron Tō.3. Tract.10.

z Ambros. lib.6 in Lucam, cap.7.

vid

vid, inquit, *ante Arcam non pro lascivia, sed pro Religione* SALTAVIT. Quod hisce verbis mirificè extollit Gregorius: a *Quid de ejus factis ab aliis sentiatur, ignoro: ego David plus* SALTANTEM *stupeo, quàm pugnantem*. Et ego S. Patrem Ignatium, *plus* SALTANTEM *stupeo*, quàm dæmonia expugnantem. *b* Jussus vir sanctus privatim saltare more Cantabrico, suo saltu reduxit ab amentiâ ad sanam mentem Ortizium, Legatum Regis Hispaniæ, in monte Cassinate delirare incipientem in primâ hebdomada Exercitiorum, quæ ei dabat S. Pater noster. Hoc est sancte, & salubriter saltare.

Mediolanensis præsul, Paulum quoque diviné saltantem inducit, elucidans illa divina verba: c *cantavimus vobis*, ET NON SALTASTIS. Ubi ait: *d non ista deliciarum comes, atque luxuria* SALTATIO *prædicatur; sed quod unusquisque corpus attollat impigrum, nec humi pigra jacere membra, vel tardis sinat torpere vestigiis*. SALTABAT *spiritualiter* PAULUS, *cum se pro nobis extenderet, & posteriora obliviscens, priora appetens, contenderet ad bravium Christi. Tu quoque manus elevare, pedes quibus ad æternam vitam conscendas, velociores habere admoneris. Hæc* SALTATIO *fidei socia, gratia comes*. Ac tandem prosequitur, dicens: e *docuit nos scriptura* SALTARE SAPIENTER, *dicente Domino (juxta 70) ad Ezechielem*: f *plaude manu, & percute, seu obstrepe pede: neque enim histrionicos flexu corporis motus, Deus morum Censor exigeret, aut indecoros strepitus viris, plansusque fœmineos imperaret, ut tantum Prophetam deduceret ad ludibria scenicorum, & mollia fœminarum*. Tum quos saltus Deus requirat, exponit: *Est quidam proprius bonorum actuum, factorumque plansus, cujus sonus in orbem exeat, & bene gestorum resultet gloria*: EST HONESTA SALTATIO, *qua* TRIPUDIAT *animus, & bonis operibus corpus elevatur*. In hos saltus, quod Judæi non eruperint, à Christo Domino arguūtur: g *cantavimus*, inquit, *vobis, &* NON SALTATIS; hoc est, ut suavissimus Doctor interpretatur: h *Annuntiamus vobis Regni Cœlestis gaudium, & minimè corda vestra motu quodam alacritatis* EXULTANT; nec ad divinæ fidei sonum, membra, mentesque suas moverunt.

Scriptura Sacra, non incongruè, citharæ comparatur, cujus fidibus tot Sancti Patres, tot divini interpretes, tot Sacri oratores, vobis, ô hæretici, cantârunt, & *non saltastis*. Vobis, ô peccatores, adhuc indies cantant, & *non saltatis*. Qualiter autem saltare debeatis, non ex me, sed magno Ambrosio discite: † SALTATIONEM, inquit, *à nobis requirit Dominus; non utique sinnosi volubilitatem corporis, sed extollentis se fide i Sanctitatem. Sicut enim qui corporaliter* SALTAT, *nunc in aere suspenditur, nunc ad altiora jactatur, nunc* ALTERNIS SALTIBUS *loca diversa collustrat; ita & qui* SPIRITUALITER SALTAT, *interveniente fide, modò in aeris sublimitatem erigitur, modò ad siderum altiora tollitur, modò diversis cogitationum* SALTIBUS, *Paradisum, cœlumque collustrat*.

Sed ad *Joannem* revertamur, quem

a Greg. lib 27. moral. c. 26. b Lancicius opusc. 19. n 51. pag. 639. c Luc 7. v. 32. d Ambr l. 2. de pœnit. c. 6. e Amb. l. 6. in Luc. c. 7. f. Ezech. 6. v. 11.

g Luc. 7. v. 32. h Amb. Serm. 80. † Amb. sup. cit.

quem priusquam in Cœlum salientem videamus, juvat leviculam, & lascivam *saltatricem*, quæ *Ioanni* pedem movit, inducere. A pio saltu Joannes vitam inchoavit, qui accepturus erat ab impiis saltibus mortem, ut mors sanctissima, beatissimæ vitæ respondeat. Joannes *i* pellitus, populorum Pater, & Regum censor, Apostolum cum Propheta conjungens, novus Elias, Herodis aulam ingreditur, de impietate cum Achabo certantis, ut pôst tinctos salutari lustratione populos, Regis incestas maculas, novo ex oculis Jordane fluente, suis lacrymis si posset, elueret. Non clamavit tantum *Verbi* vox, sed tonuit, & imminens de cœlo, coronato capiti (in quo tot vitia regnabant) fulmen indicavit. Vidit, quod numquam contigerat, Herodiana Aula, Herodem Herodi pingi, exprimique totum coloribus suis. Sed Magnus Baptista in teterrimo Herode, vitiis inquinatissimo, quem nec toto Jordane emaculasset, Æthiopem lavit.

Visum est Regi capitale piaculum, illud dictum Dei nomine: *non licet*; quasi liceat semper Regibus, quidquid libet. Quam pauci jam Joannes Baptistæ, quam rara hæc vox Pastoris, Concionatoris, Confessarii personat: *non licet*, quibus ex officio incumbit. liberè edicere, & admonere: *non licet* tibi, conjugate, detinere in domo talem pedissequam, talem ancillam: non licet tibi, adolescens, tale consortium, tales ædes frequentare: *non licet tibi* filia, soli, cum solo, clauso cubili agere, foras evagari, nocturnas choreas ducere: *non licet tibi* Amplissime Domine, munera admittere, jus viduarum, & pupillorum pervertere: *non licet tibi*, nobilissime Domine, libros obscœnos, nudas tabulas habere. &c. Purpurata pellex Herodias, libidine suâ, omnium incentrix scelerum, totius Regni Erinnys, facem furialem admovit, faciléq; persuasit, ut liberam vocem, quę commune nefas insectabatur, carceri damnaret, vinculisque adstringeret. Scelera cumulantur sceleribus, & adultero matris proco, filia procax saltu lenocinatur, siquidem non suo nomine, sed matris agat imperio, in suorum saltuum pręmium, ut emphaticè Mediolanensis Antistes: *k præmium* SALTATRICIS, *mors est Prophetæ*. Mediam Regni partem exhibenti Herodi, Joannem impudentissimâ postulatione poposcit, toto Regno, imo toto orbe majorem. Non minus funestum Herodi erat, dividi Joannem, quam Regnum. Miror etiam inconsultam puellam, postulasse in disco Joannis caput, quem Aula Herodis non capiebat, nisi forte, ut Chrysologus, *numquã tam lautè gula cœnavit, margaritum mensæ apponens*, *l* supra insanam barbaræ Reginæ liberalitatem, pretiosissimum; prodigiosa prorsus prodigalitas fuit, tantum caput, ad saltatriculæ pedes abjicere; nisi etiam gemina ebrietas, vini, & veneris, convivæ Regi caput abstulisset. Iniquo jure actum est cum gravissimo homine, ubi cessit in præmium levitatis, saltanti puellæ, quæ cum careret capite, pedibus tantum sapiebat.

Secuta est non claudo pede, pe-

i Marci 6.

k Amb. lib. 3. de virginit. l V. Aug. Serm. 16. in novis Serm.

disse-

disse qua pœna. Saltitârat olim in Regia, in polito marmore puella, suoque saltu, caput Joannis extulerat in disco. m Saltavit deinde in rigente glacie, quæ ut saltatricem collo tenus hausit, glaciei testa caput à cervicibus revulsum, in rigido fluvii æquore subsiliit, fatalique saltu crudelem quondam, & impium saltum damnavit. Audi Nicephorum: n *Eundum ei quodam brumali tempore erat, & fluvius trajiciendus: qui cùm glacie constrictus, coagmentatusque esset, pedes eum transibat: glacie autem rupta, idque non sine Dei numine, demergitur illa statim capite tenus, & inferioribus corporis partibus lasciviens, mollinsque se movens,* SALTAT *non in terra, sed in undis: Caput verò scelestum, frigore & glacie concretum, deinde etiam convulneratum, & à reliquo corpore, non ferrò, sed glaciei crustis resectum, in glacie ipsa* SALTATIONEM LETHALEM EXHIBET, *spectaculoque ejus omnibus præbito, in memoriam qua fecerat.* Quin & alterum huic immani flagitio, & prostitutâ saltatricula condignum supplicium considerandum occurrit, quod dum caput recisum in glacie saltitavit, simul corpus & animam, terrifico saltu, ad inferorum abyssum præcipitatam.

Et adhuc matres, Herodiadis sectatrices, hoc perditissimo sæculo reperire est, quæ filias suas petulanter, & imprudenter, salire, & ad omnes modulos levium saltatricum instrui, nocturnas cum lascivis juvenibus, & viris, choreas frequentare volunt & injuriam ducunt, si ejusmodi saltationibus, & tripudiis, filiæ adhibitæ non fint? ubi, ut cum Ambrosio loquar: o *intuta verecundia, illecebra suspecta est, ubi comes deliciarum est* EXTREMA SALTATIO. Unde sic Christianas, & pias matres compellat: p *Quid dicitis vos sanctæ fœminæ? videtis quid docere, quid etiam dedocere filias debeatis.* SALTET, *sed adulteræ filia: quæ vero pudica est, quæ casta est, filias suas Religionem doceat,* NON SALTATIONEM. Adeo ut judicio gravissimi Doctoris, ac Sanctissimi Pontificis, sine turpi adulteræ nota, saltatio non fiat; hinc reperta est pia matrona, quæ affirmabat, quod prius filiæ crura confringeret, quam ad lasciva tripudia ire permitteret. Quare, cum tam immania, sacrilega, infanda, ab hac una Herodiadis saltatione exorta sint scelera, cum gemitu magnus Ambrosius exclamat:

§. III.

q *Quanta in uno facinore sunt crimina!*

PRolixius nos ea, quæ per ejusmodi choreas, & tripudia committuntur, deducemus. Ac primum quidem r neminem nisi stultum, nullam nisi amentem, aut fatuam salire, aut tripudiare, omnemque saltationem, amentiam inducere comprobabo, Hippocrates, quem Hipponensis Doctor s miris encomiis extollit, & *medici nobilissimi no-*

m Caput Herodiadis saltat in glacie. Niceph. l. 1. c. 20.

o Amb. l. 3. de virgin. p Amb. ibid. q Amb. cit. r Saltare stultorum est. s Aug tom. 6. l. 33 c. 6. contra Faustum l. 5. de civit. c. 2.

mine

mine celebrat, atque ipsius Tullii judicio confirmat: *Cicero dicit Hippocratem Nobilissimum medicum.* hic in aphorismis suis planè divinis, & orbi celeberrimis, de affectionibus & morbis capitis humani, unde velut à capitolio omnis salus, & vita promanat, scitè, & eruditè disserẽs, unam ex præcipuis, & maximè periculosis, vertiginem capitis adstruit *vertigines*, inquit, *in morbis longis periculosæ; & universim, vertigines mali aliqd id significant*: passim enim in apoplexiam, seu morbum caducum, in maniam, & amentiam inducunt. Consentiunt medicorum peritissimi: t *periculosior est vertigo, in qua caput, vel corpus circumagi videntur, quam in qua externa dumtaxat.*

Et si vertigo adeo invalescat, ut homo concidat, apoplexiæ, & Epilepsiæ prænuncia est, & ejusmodi ad maniam proni censentur. Adfert clarissimus, & expertissimus in arte sua, levi corporis motu in gyrum circumacti, quendam tanta vertigine correptum, ut multis annis in pedes consistere non valeret: *mercator*, inquit, *multis annis vertigine laborans, nec ambulare, nec è lecto amplius surgere, quin corrueret, poterat. Ab angustia enim vasorum cerebri, spiritus impediti, retentique in cerebro, ex levi corporis motu circumducti, incurabilem vertiginem pepererant.* Hunc morbum adeo gravem, has vertigines adeò lethales, nemo quisquam mortalium non reformidat, & aversatur, cum interim innumeri sint, qui capitis vertiginem sibi sponte accersunt, ultro incurrunt, dum se spontaneè in gyrum saltando agunt, iis se conventibus, & occasionibus inserunt, ubi choreæ agitandæ sunt, ut rectè Petrarcha: v *si delectant choreæ, propter aliud delectant: per se enim tota quidem insulsa res est, & plus tædii allatura, quam gaudii: nam quid omnino est* IN GYRUM VOLVI, *quam excire vertiginem?* Ecquis enim inficiabitur, quin choreis caput vertatur, & cerebrum circumgyretur? cum nemo quisquam tam forti cerebro, quin si se quinto, sexto in gyrum agat, in pedes stare nesciat, sed pronus in terram corruat; ejusmodi porro accidere solet, quod navibus in mari, quæ ubi in vortices incidunt, tamdiu circumgyrantur, dum succu lsatione varia repente in profundum descendant. Rotatum hunc, insaniam gignere, basilice Seleuciensis Antistes pertractat homilia de ebrietate: x *Moves pedes*, ET INSANUS SALTAS, *chorcas ducis imprudens, cum genua ad Dei, & Domini nostri Jesu Christi cultum flectere oporteat*; meritò saltantem, insanum nuncupat: Nam qui choreas ex turri spectaret, aut vicinior aures occluderet, ne musicum sonum audiret, nemo non eos insanos, & amentes diceret: y *finge te choream ducere vel cernere, neque tibicinem andire, atque ita stultas mulierculas, & viros mulierculis molliores in silentio circumferri, redire, ineptire; Quid quæso unquam absurdius, aut* DELIRANTIUS *vidisti?* quod & probatur judicio omnium, qui choreas numquam vide-

tDaniel Sennertus. Vratislaviensis Doctor, & Professor. Med. tom. 2. l. 1. pag. 2. c. 4 de vertigin.

v Petrarcha de dial. Remed. l. 1. c. 24. x Basil. hom. 14. de ebriet. y Petrarcha. de remediis utriusque fort. l. 1. Dial. 24.

runt,

runt, ut si in rusticos, aut Turcas saltantes incidant, qui in templis suis extensis brachiis,& capite in dorsum retorto, tamdiu se gyrare consueverunt, donec vertigine, & lassitudine oppressi, in terram concidant, spument, & sudent, non fatuos, ac phanaticos ejusmodi æstiment, & insaniæ arguant? Quid verò aliud de nobis Turcæ sentirent, si choreas nostras viderent? Unde perappositè Alphonsus ille Aragonum Rex, re, & nomine *sapiens*, dixisse fertur: z *hoc solum inter* STULTUM ET SALTATOREM *interesse*, *quod hic perpetuo stultus sit* : *ille autem tamdiu, quam* SALTAT.

Hinc ipsis etiam Ethnicis stultum, & turpe visum est saltare: porro *a* Domitianus Imp. Cælium Rufinum amovit Senatu, quod saltasse diceretur, ut refert Xiphilinus *b* Tiberius Imperator Rom. saltatores urbe expulit, vetuitque ne eam artem, aut potius insaniam exercerent. M. Tullius Antonio, & Gabinio, viro consulari, saltandi studium, ut probrum objecit, & oratione pro Murena ait: c *nemo fere* SALTAT *sobrius*, *nisi fortè insanit*; quæ ubi purpuratus Ecclesiæ Princeps, Robertus Bellarminus expendit, in has voces prorumpit: *d* Erubesce ô Christiane, erubesce, vinceris ab Ethnico, & ab Ethnico procul dubio in judicio condem-„ naberis. Ille solo naturali lu-„ mine, sine dono fidei docere „ potuit non esse saltationem, „ nisi ebriorum, aut *insanorum*; & tu filius Dei, cœlesti lumine „ illustratus, apud quem tales „ ineptiæ ne nominari debue-„ runt, in ipsa etiam, & sacratis-„ sima solennitate *insanis*.

Libet hæc non Ethnicorum; sed & saniori, & sanctiori divi Ambrosii probare testimonio; hic duplicem causam saltationis ponit, temulentiam, vel dementiam: e *nemo enim, ut dixit quidam sæcularium Doctor*, SALTAT SOBRIUS, *nisi qui* INSANIT. *Quod si juxta sapientiam sæcularem* SALTATIONIS *aut temulentia author est, aut* DEMENTIA; *quid divinarum scripturarum cautum putamus exemplis*, *cum Joannes prænuncius Christi*, SALTATRICIS *optione jugulatus*, *exemplo sit plus nocuisse* SALTATIONIS ILLECEBRAM, *quam sacrilegi furoris amentiam*. Ipsam denique saltationem, *omnium vitiorum postremum* pronuntiavit. *f* Una hæc insana saltatrix, Joannis caput petiit, sed complures hac tempestate sunt, quæ plurium Adolescentum, & virorum animas perdunt, nec dimidium, sed totum cœlorum Regnum saltationi postponunt. g *An quidquam est tam pronum ad libidines*, *quam inconditis motibus ea quæ vel natura abscondit*, *vel disciplina velavit*, *membrorum aperta nudare*, *ludere oculis*, *rotare cervicem*, *comam spargere*? *merito inde in injuriam divinitatis proceditur*: *quid enim ibi verecundiæ potest esse*, *ubi* SALTATUR, *strepitur*, *concrepatur*? Quare, inquit, *ab* HAC SALTATIONE VIRGINES DEI PROCUL

z Petrarcha, de remed. utriusque fort. l. 1. Dial. 24. a Xiphilin. b Dion. Nicæus in Tiberio. c Cic. pro Murena. d Bellarm. Conc. 6. Dom, 3. Advent.

e Amb. lib. 3. de Virgin. V. Raynaud. de vitiis, & virt. p. 680 & 679. f Saltatio immanium scelerum causa, Libidinis incentiva. g Amb. ibid.

ESSE

ESSE DESIDERO; Si virginitatem intactam, & illibatam servare velint, quî enim hic candidus flos, agitatione, concussione, tactu, complexu, osculis non marcescat, & inter tot incentiva libidinum non decidat? *Choreis*, inquit, *delector*. Respondeo cum „ litteratissimo Consule Roma„ no h, non tam ibi delectatio, „ quam speratæ delectationis au„ spicium, veneris præludium, „ misellas circumducere, urgere „ & stringere, ac specie urbani„ tatis atterere solet: Liberæ ibi „ manus, liberi oculi, liberæ „ volant voces, & quæ sæpe ludis „ additur, *hostis pudicitiæ, & ami*„ *ca scelerum nox ipsa*. Hæc sunt „ quæ timorem, ac pudorem pel„ lunt, hi sunt libidinum stimu„ li, hæc laxamenta licentiæ. „ i *Quanta in uno facinore crimi*„ *na*! Et hæc est illa delectatio, „ quam simpliciter, & velut innocuè chorearum appellatione profitemini, & ludi tegmine crimen obnubitis. O quot innocentes, & candidæ animæ, quot honestæ matronæ hic in gyrum actæ, à statu mentis, & integritatis dejiciuntur? O si mariti, quid uxores; si matres familias, quid filiæ in choreis agitent, per rimam speculari possent, quantum illis pudorem incuterent?

Narrat Ludovicus Garon, k fœminis quondam nocturnas choreas frequentantibus, maritos larvatos subingressos, quemque suam post tapetes abductam ad flagitium invitasse, nec abnuisse, quod argumentum satis illis erat, ut choreas execrarentur, & uxores suas ab iis severissimè arcerent. Unde subdit præfatus Auctor: *hic ludus multorum dedecorum causa fuit. Sæpe illic matrona diu servatum decus perdidit sæpe infelix virguncula ipso nuptiali die didicit, quod melius ignorasset*.

Finis hujus vertiginis & circulationis, cadere est: tolle speciem puellarum, tolle libidinem, sustuleris choream: non enim soli inter se viri, aut solæ fœminæ totas noctes tripudiando sese defatigabunt.

Vultis plura *in una saltatione crimina*? Exodi. 32. de Israelitis idololatris dicitur: l *sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere*, id est chorizare, saltare, cantare, ut patet ex sequentibus. Præcipui hujus factionis fuere ex tribu Dan, unde aliqui derivant *Dansen* à *Dan*: & verè illis convenit; quod prophetizatum est de tribu *Dan*: *Fiat Dan sicut* m *coluber in via*, cujus anfractus, & circuitus imitantur. Ad quod alludens B. Ephrem: *unde* inquit, *didicere* CHOREAS? *quis talia Christianos edocuit? non Petrus, non Joannes, non alius divino numine afflatus; verum ille, draco antiquus suis voluminibus docuit*. n

Vincentii Bellovacensis hæc verba sunt: *Diaboli cultus hic est, qui fuit hujusmodi* CHOREARUM INVENTOR; ac primum quidem omnium parentem Evam viventium matrem suis spiris, & gyris, in mortem induxit, & choragam omnium, qui choros ducendo perierunt, constituit. Hic sensus

h Petrarcha de remed utriusque fort. l.1.c.24. i Amb.cit. k Lud Garon, cent.3.§.100. Petrarcha.cit.

l Exodi.32. Liran. Corn. hic. m Serpens auctor chorearum Gen 49. n V. Novarinum electa sacra.p. 275.

Gregorii illius Thaumaturgi: o *Eva sola in Paradiso* CHORUM AGENS, *atque* TRIPUDIANS, *per auctorem omnis mali serpentem, mortem in mundum introduxit*. Hujus matris pessima filia Herodias tripudians mundum ingressa, ferali tripudio prælusit, quod Divus Augustinus innuisse videtur, dum dixit: p *mulier detestabilis odium concipiebat, quod aliquando pareret; quando autem parturiebat, peperit filiam SALTANTEM*; quasi tripudians nasceretur, & saltans cum Eva, per tortuosos circulos à Coryphæo serpente erudita esset. Nisus est serpens saltum dare usque in caput Joannis, quod cum per se non posset, per pedes puellæ petiit ejus sanguinem, ut eleganter Sanctus Fulgentius: q *producitur lasciva carnifex fœmina, quæ Prophetam non gladio, sed* SALTATIONE PROSTERNAT. *Molli puella gressu procedit in medium, homicidium petitura, & adultero placitura, alienum in pedibus portans sanguinem, & sceleris postulatura mercedem. Sic* SALTAT, *ut placeat, sic placet ut occidat*. Unde, quis mirabitur chorearum Magistrum, tartareum tenebrionem in nocturnis tripudiis choragum, omniumque scelerum incentorem à Sanctis Patribus, & Ecclesiæ Doctoribus astrui, & indigitari?

Guilielmi Lugdunensis, viri in paucis eruditissimi testimonium est: r *Chorea est circulus, cujus centrum est diabolus, & circumferentia Angeli ejus*, seu ministri Satanæ: nam ut in centro quies, ita orbem pervagando, in choreis eam sibi adinvenit. Rem attendite: Insinuarat se primum cacodæmon in Aulas Regum, ubi quidem principum licentia, & procerum luxu, jactantiâ, invidia capiebatur; verùm ut advertit & istic justitiam coli, religionem vigere, missæ sacrificium frequentari, stata jejunia observari, eo se proripiens, ad celebre Emporium sese contulit, ubi mercatorum fraudes, monopolia, usuræ, Senatorum fastus, avaritia, civium intemperantia, perversa studia mirè arridebant; At cum cerneret ab ejusmodi etiam amplas Eleemosynas in pauperes erogari, sacra tribunalia frequentari, non sine indignatione inde profugit, & prope desperabundus ad molitorem se recepit, nec contubernium displicuit, ipsius, ac servorum ejus furtis, & fraudibus delectatus; dum advertit molitorem etiam cum Rosario in manu, Marianos globulos pervolvere, & consuetas in dies preces persolvere, fulmine ocyor avolavit. Tandem è longinquo audit sonitum citharæ, vociferationes chorizantium: subintrat larvatus, & choreas spectat & exultat, ubi hos ad omnem nequitiam ludos contemplatur: viri etenim puellis commixti inter se tripudiabant, vestes ad omnem Venerem compositæ, corpora vino distenta, verba lasciviæ plena, pedes, manus, oculi, ora, unius libidinis incentiva: s *risus ab utrisque effusi, cantilenæ turpes, habitus meretricius, ad petulantiam irritantes movent pedes, & furiosè exiliunt, ac infeliciter* TRI-

o Greg. Thaumat. Serm. 1. in Annunciat. p Aug. Serm. 10 in novis. q S. Fulgent. Serm. in decollat S. Ioan. Bapt. r Dæmon choragus tripudiantium.

s Basil. Serm. 14 ad ebrios.

PUDI-

PUDIANT, *cum genua flectere oportuerat ad orationem.* Sed nil hic sanum, sanctum, nil quod pietatem, religionem, Dei timorem redoleret invenit: *nam ubi tympana sonant, tibia clamitat, lyra garrit, cymbalum concrepat*, quis ibi Dei timor, ubi nullus virtuti locus est? Quare aptatissimam hic sibi stygius lavernio commorationem fixit, seque individuum socium, imo choragum tripudiantibus addixit. Quo spectat illud aurei oratoris oraculum: t *ubi SALTUS LASCIVUS, ibi Diabolus certè adest. Quod si corpus turpe sit impudenter* SALIENDO, *quantò magis animam fœdare credendum est? in* HIS TRIPUDIIS DIABOLUS SALTAT: *his à dæmonum ministris homines decipiuntur.* Videntur mihi tartareorum adversariorum conatus esse simillimi invento Hannibalis, qui cum semel inimicam urbem expugnare non posset, consilium hujusmodi dicitur inivisse. v Expectavit ut cives lætabundi, ac tripudiabundi de more, ad quoddam Sacrificium peragendum progrederentur, & quia rem sacram ad numerum saltantes peragebant, effecit, ut milites numerosam illam pedum glomerationem perdiscerent, atque exercerent; quocirca facile cesserunt omnia ex animi sententia: quippe milites Hannibalis choreas ducentes, facile sese cum civibus immiscuerunt, & saltantes, mutuo manuum nexu, una cum civibus urbem ingressi, eandem redegerunt in suam potestatem, & servitutem. Sic cacodæmon arcem, & cœlestem animæ urbem, quam suis viribus, & technis aliis invadere nequit, choreas ducendo, & dexteras dexteris implicando, in miseram trahit servitutem, & in omnium miseriarum barathrum devolvit: x *audite hæc viri*, clamat Hieronymus, *qui magnifica convivia, ebrietate plena, consectamini: Audite, & diaboli Barathrum* (ipsas de quibus agit choreas) *perhorrescite.*

Natatores quandoque ex sublimi ponte, aut alia excelsa crepidine, temerario saltu se in aquas præcipitant, è quibus, audivi quosdam in subjectum stipitem incidentes, toto corpore fissos fuisse: alios in voraginem actos, aut limo infixos, misere periisse. Horror est parentibus ea spectare, atque severo edicto ejusmodi saltus suis interminari consueverunt; at si uno saltu sese in cloacam omnium vitiornm præcipites agant, & in profundum inferni proruant, nulla cura solicitat, cum celeberrimus Doctor Augustinus asserere non dubitarit: *Omnis motus, &* SALTUS PETULANTIÆ, *est* SALTUS IN PROFUNDUM *cloacæ* omnium flagitiorum, & inde in barathrum inferni.

Sapienter, & salubriter monet Sapiens: y CUM SALTATRICE *ne assiduus sis, ne fortè pereas in efficacia illius*; etenim si ex collisione duorum frigidorum lapidum, ignis absistat, quidni ex approximatione, & contactu ignis ac stupæ, flamma concupiscentiæ concipiatur.

z Mulier quædam ne se Romanis dedere cogeretur, filios duos injectis collo laqueis, ad pe-

t Chrysost. hom. 49. in Matt. v Pelegrini. paradoxa tom. 1. pag. 244.

x Hier. ad Helvidium. y Eccl. 9. v. 4.
z Lipsius monita politica l. 5. c. 93.

des suos alligavit, & se è trabe suspendens, tres uno saltu strangulavit. Hæc non animas, sed corpora suorum perdidit; at mater, quæ una manu filium, altera filiam: aut juvenis, qui utraque manu unam puellam ad choreas ducit, una saltatione, quandoque plures animas interficit. Quocirca viderint parentes, dum filios & filias, nocturnas choreas frequentare sinunt, quanto corporis, & animæ periculo exponant. Audiant D. Basilium intonantem,ut ambæ aures tinniant: a *Viri simul ac fœminæ, communes choreas statuentes, malóque dæmoni miseras animas tradentes, sese invicem libidinum telis confodiunt: nam si quæ fortè peccatum corpore vitavere; animo tamen admisere.*

Hinc factum credo, quod narrat gravis Auctor Cæsarius, *b* dæmónes, cùm nil in Christianos proficerent, in puellas speciosissimas se transformasse, choreásque duxisse, variis anfractibus juvenes pelliciendo; ex quibus una cæteris præstantior, quemdam è scholaribus delegit, ad quem quoties chorizando pervenisset, toties annulum aureum ei porrigebat, ut his tandem in catenam colligatis in præcipitium traheret.

Quod si hæc non moveant, vindex Dei manus, & gravissima, quæ in tripudiantes immisit supplicia, ab infandis his choreis deterreant. *c* Hebræi choreas ducentes circum vitulum, Moysem virum mitissimum quasi in rabiem egerunt, ut tabulas legis, Dei manu exaratas, ad crepidinem montis confregerit, desperans, ut ejusmodi licentiam vidit, de mandatorum Dei observatione; atque ilico strages, & plaga secuta est multorum millium. Exodi 32. *Ceciderunt in die illa quasi viginti tria millia hominum.*

Saltus passim præsagium sunt mali, & quando Delphini saltant, & ludunt in mari, ac sirenes suavissime modulantur,tempestas certò imminet, & ingens naufragium.Lib. Judic. cap. 21. cùm filiæ Silonitæ exissent cum fistulis, & citharis, choros ducentes, à Benjamitis ducentis, in vineis latentibus,ut olim Sabinæ raptæ, virginitatis, & libertatis naufragium incurrere. Mitto hic, quot filias reperire sit, è quibus non paucas novi, quæ totius anteactæ quam integerrimè, & castissimè vitæ merita, precum, jejuniorum, eleemosynarum, SS. communionum, actuúmque supernaturalium, una chorearum vertigine abreptæ, naufragio numquam satis deplorando, amisere.

Quid, quod nonnullæ, & corpore, & animo, uno saltu ad inferos præcipitatæ sint. Magni Thomæ Aquinatis, magnus discipulus, Thomas Cantipratanus hæc refert: *d* in Gallia, juxta Laudunum, sicut à presbytero villæ percepimus,quidam chorizantes saltibus super pontem, disrupto subitò ponte solidissimo, fluctibus hausti, perierunt. Vidi & ego, inquit, adhuc puer, in choreis procacissimam fœminam,

a Basil.hom 14.de ebrietate. b Cæsarius lib.5.cap. 4. Novarin.electa sacra, pag 75. c Vindicta divina, & pœnæ tripudiantibus inflictæ.

d Thom,Cantiprat.l.2.apum, cap.49.

nam, quæ me præsente, post choreas insolenter cum adultero. luctabatur, subitaneâ morte percussam, miserabiliter expirâsse.

Elementa omnia, & creaturas universas, videtur Deus exarmâsse in ultionem petulcè, & lascivè saltantium. Narrat Crantzius, e Lubecæ nuptias celebratas, in quibus dum ingens virorum, ac mulierum turba choreas duceret, improviso incendium exortum, quo centum, octoginta, vivi ustulati sint; utinam non æternum arsuri! verum hoc in genere nihil magis tragicum, quàm quod Isaias vaticinatus est: f *Pilosi saltabunt*, ut quondam de iis enarravimus, qui pilosis induti vestibus, capripedum in morem saltantes, face propius admota, vivi combusti sunt. g

Hos tam funestos, tam tragicos exitus, ob immania scelera, quæ in choreis peraguntur, ab irato numine immitti, Sanctorum Patrum, ut supra ostendimus, evincit auctoritas.

Fatendum tamen est, quædam h honesta, ac modecta tripudia quandoque exerceri posse. Seneca, optimus morum magister, choreas certè adeo non censurâ perstrinxit, ut commendarit, & viros omni exceptione majores saltitasse, deprædicarit: i *Scipio*, inquit, *triumphale illud, & militare corpus movit ad numeros, non molliter se infringens, ut nunc mos est; etiam in incessu ipso ultra muliebrem mollitiem fluentibus; sed ut antiqui illi viri solebant inter lusum, ac festa tempora, virilem in modum tripudiare, non facturi detrimentum, si etiam ab hostibus spectarentur.* Ejusmodi modestas, & honestas choreas, vir Societatis Apostolicus, Catholicis, & quidem neophytis permisit. k In Sinaloâ complures lustrali baptismatis lympha tincti, & in novos homines regenerati, cùm ab omni Ethnicorum consuetudine remoti degerent, Patrem Perez de Riba obnixè rogarunt, liceret ipsis paululum animum relaxare, cúmque aliis fœminis, ac puellis recens conversis, saltitare. Quod cum illi primum indecens videretur, institere, ut ipso spectante choreas ducerent, & non nisi approbante pergerent. Hac itaque ratione saltarunt, ut nulla nupta, vel innupta, unquam oculos sustolleret: viri seorsim cum viris, fœminæ inter se tripudiarent, tantâ honestatis observantiâ, ut ne alter alterius manum contingeret, sed vestem, aut strophium mutuum prensaret, qui mos ipsis etiam gentilibus in choreis usitatissimus. Si cui vestrum pruriunt pedes ad saltandum, tales vobis choreas non invidebo, ejusmodi tripudia non inhibebo, quæ omnis modestiæ norma, omnis honestatis disciplina. Verum enimverò, cum aliæ prorsus choreæ, petulantiæ, licentiæ, luxuriæ fomenta, ut vos ipsi testari potestis, agitentur, non frustra SS. Patres, & Ecclesiæ Doctores eas insectantur, & execrantur.

Illud autem jure longè meritissimo gravissimè detestantur,

e Crantzius lib. 2 hist. Wandalicæ, c. 14. Novarin. electa, p. 275. f Isai. 13. v. 21. g Biderm. l. 3 acroamatê ult. h Choreæ honestæ, ac modestæ. i Seneca lib. de tranquill. c. 15.

k Novarini electa sacra, pag. 679.

tam insana, tam obscœna tripudia, l Dominicis, ipsis Christi Redemptoris nostri solennitatibus, ac Virginis Matris, divorúmque festivitatibus passim celebrari; quod quam impium sacrilegium, atque homine Christiano indignum sit, pluribus prosequendum, ac persequendum putavi. E cathedra veritatis, infelices illos, atque ipsis paganis deteriores, summus Ecclesiæ Doctor pronuntiat: m *Isti*, inquit, *infelices, & miseri homines, qui* BALATIONES ET SALTATIONES *ante ipsas basilicas Sanctorum exercere nec metuunt, nec erubescunt. Et si Christiani ad Ecclesiam venerint, Pagani de Ecclesia revertuntur: quia ista consuetudo* BALANDI, *de Paganorum observatione remansit*. Religioni quis sibi ducit dominicis, festísque diebus, servile opus exercere, officinæ omnes occlusæ sunt, non dolare, non arare, non fodere præsumunt; atque interim quod longè deterius, ac detestabilius, agere non metuunt, nec erubescunt: n *Observa*, inquit Augustinus, *diem Sabbati non carnaliter, non Judaicis deliciis, qui otio abutuntur ad nequitiam: melius utique tota die foderent, quàm tota die* (& nocte) SALTARENT. Ecquis enim non suavius, & sanctius ducat, operi manuum fodiendo, texendo, pingendo, imò otiando incumbere, quam petulcis choreis, inter mutuos complexus, & lasciva oscula, idque festis vacare? Suffragantem mihi iterum habeo Augustinum, in titulum Psalm. 91. o *Ecce hodiernus Sabbati est hunc in præsenti tempore, otio quodam corporaliter languido, & luxurioso celebrant Judæi. Vacatio nostra à malis operibus, vacatio illorum à bonis operibus est*: MELIUS EST ENIM ARARE, QUÀM SALTARE; *illi à bono opere vacant, ab opere nugatorio non vacant*. Idem Doctor lib. de decem chordis, cap. 3. *Melius faceret Judæus in agro suo aliquid utile, quàm in theatro sederet, & melius fœminæ eorum die Sabbati lanam facerent, quam tota die in neomeniis suis* IMPUDICÈ SALTARENT. Quod potiori jure in Christianos contorsit, cùm nihil aliud sit, quàm dies festos divino Numini, ac Divorum cultui dicatos, non modo feriatos, & profanos reddere, sed ipsi satanæ consecrare.

l Choreæ in festis Christi, ac Sanctorum execrandæ. m August. Serm. 215. de temp. n August. in Psal. 32. conc. 1. o August. in Psalm 91.

Sic etenim Chrysostomus: p *Ubi cithara, & chorea, & plausus manuum, ibi virorum tenebræ & mulierum perditio: Angelorum tristitia, & diaboli festum*. En quò Christiani, quò Catholici, quo illi qui timorati, qui pii haberi volunt, devenere, dum diaboli festa celebrare non reformidant. Mirari desinant, si filiæ deflorentur, si filii lasciviant, si infausta matrimonia contrahantur, si raptus fiant, si filii prodigi, perditionis existant, si spurii gignantur, si discordia, & rixæ inter maritum, & uxorem: inter fratres, & sorores suboriantur: si paupertas tanquam vir armatus in domum irrumpat, dum attenderint quam severe Deus in chorizantes festis diebus animadverterit.

Pauca ad terrorem, & errorem illum, urbe, & orbe eliminan-

p Chrysost. Tom. 1. quod ludicris abstinendum.

dum

dum adduxisse sufficiet. q Anno salutis 1012. Imperatore Henrico II. cùm Rupertus Presbyter Ecclesiæ S Magni Martyris, in Saxonia, primam nocte Nativitatis Domini Missam inchoasset, quidam Othertus Laicus, cum aliis viris quindecim, & tribus fœminis choream ducens in cœmiterio, ac profanis perstrepens cantilenis, celebrantem non mediocriter disturbasset, mandavit hic per æditumm, ut debacchantes ab hujusmodi levitatibus nocte tam sacra desisterent. Cui præcipienti, cum non obtemperarent, Sacerdos stans ad aram non leviter commotus, dixit: *faciat Omnipotens Deus, ut totum Annum sic saltantes permaneant.* Mirabile dictu, imperantis vocem extemplo secutus est effectus, ut toto anno, dies & noctes, sine intermissione, non cibum, non potum, non somnum capiendo, neminem cum ullo sermonem miscendo, terrâ sensim ad genua, ad femora subsidente, sub dio, æstu, & gelu tosti saltitarint. Anno tandem devoluto, S. Heribertus Archiepiscopus Coloniensis ad cœmiterium venit, & saltantes quiescere jussit, introductósque in Ecclesiam Domino reconciliavit; sic tamen, ut fœminæ, & viri aliquot mox extincti sint; ii verò qui supervixêre, tremore membrorum, quid iis accidisset, exemplo posteros docuere. Optandum forte esset, quo salubriter resipiscerent, quibus pedes adeò ad tripudiandum pruriunt, ut per Annum totum ad defatigationem saltare cogerentur.

q Albert. Crantz. lib.4. Saxon. cap 3. Trithém in Chron. Monasterii Hirsaugren. Genebr. lib. 4. sub Anno Dom. 1017.

r Apud Campanos, & Neapolitanos phalangio percussos, seu tarantulâ morsos, nullo alio remedio sanari posse dicunt, quàm tibicinis, aut citharœdi sono. Est autem tarantula aranei species, sic dicta, quod in Tarentino agro copiosa, in terræ cavernis reperiatur, & per æstatem messores ex inopinato impetat, ut ocreati metere cogantur. Alexander ab Alexandro lib. 2. cap. 17. genialium dierum, s cùm per Apuliæ campos, inquit, ubi hoc malum peculiare existit, sub canicularibus iter facerem, undique oppida, & vici tympanis, fistulis, ac tibiis circumsonabant; cujus rei causam quærentibus, Tarantulæ morbo affectos per oppida cursare dictitabant: cumque ejus rei gratia ad pagum quendam diverteremus, invenimus adolescentem, ejusmodi morbo divexatum, qui velut repentino furore abreptus, & mente captus, ad tympani sonitum, manus, pedésque complodere, aures tympano adhibere, quasi solatium, ac medelam inde se recipere testaretur. Quæ res cum risu, & ludo digna videretur, sonitu parumper intermisso, attonito similem, statim linqui sensibus vidimus. Rursus resumpto tympano, ubi primum modulos audivit, pristinas vires resumpsit, & acrius ac alacrius in choreas exsurgere spectabamus. Credunt vim illam veneni, harmonia, & agitatione curari; defatigatos autem à saltu, linteis impositos, in aërem excutiunt, ut etiamnum saltare videantur Quis non commiseratione dignos tales saltitantes duxerit? quis nô parentum, filium, aut

r Beyerlinck theat. l. M. p. 812. s Alexan. ab Alexan lib. 2. c. 17.

filiam à tarantula morsos, noctes & dies nullam quietem capientes, dolore summo prosecutus fuerit? atque interim suis applaudunt, quia tortuoso serpente morsi, & ab ipsis stygiis furiis infessi, bacchantium, ac corybantium more furere, & impudicè salire non erubescunt. Non mihi, sed divo Andreæ Cretensi fides habenda est, ejusmodi à dæmone obsessos, & energumenos censeri: t *Quid eorum, quæ ad voluptatem pertinent, non habet* SALTATIO CORYBANTICA? *qua autem non est plenum turpitudine corpus, quod celeriter movetur, & membra quæ tanquam turbo rotantur? quæ sunt revera simulacra eorum, qui sunt correpti à dæmone.* Quibus verbis manifestò innuit, eos qui diaboli festum chorizando celebrant, à diabolo infestari, ac miserrime torqueri.

Tragico documento erit, quod subjungo. Festivitas D. Petro, & Paulo Ecclesiæ Principibus sacra agebatur, cùm in quodam vico prope Noviomense oppidum, venerandus Præsul Eligius v ad populum verba faceret, atque in ludos, ac choreas sub solennia frequentari solitas, potenter inveheretur; nec quidquam illo commonente, ac comminante à nefandis ludis, ac diabolicis tripudiis desisterent, omnes ilico ad quinquaginta à malo genio obsessi fuere; ut vel sic cognoscerent, quibus obsequerentur, & consuescerent, cum eorum operibus delectarentur; quo immani spectaculo alii perterriti, ad pedes S. Eligii sese cum lacrymis abjecêre, obnixè deprecati, ne eadem pœna illos involveret: fuere autem anno toto ab hoc tartareo hospite infessi, ac miserè divexati, donec eadem Festivitate redeunte, à sancto viro, monitione instructi, omnes liberati sunt: & didicere, *non corporis tripudio, sed mentis motu, & religione festos dies celebrari.* x

Non tam feliciter evenit in Saxonia opulentæ virgini, y quæ ipso nuptiarum die, cum totis ædibus perstreperet hymenæus, duo cacodæmones, nobilium equitum specie subingressi sunt; remotis mensis eorum alter invitatur, ut cum sponsâ choros ducat: non recusat, unum alterumque gyrum cum eâ desultat, & fulmine ocyor, è conspectu omnium illam aufert, & avolat. Verissimum illud Ezechielis vaticinium: z *pro eo quod plausisti manu, & percussisti pede, & gavisa es ex toto affectu, extendam manum meam super te, & interficiam te.*

Quare ut ab his insanis vanitatibus, & diabolicis gyris te, tuosque, potissimum Dominicis, Sanctorumque Festivitatibus subtrahas, & cultui divino, divorumque impendas, expende documenta, quæ vir eruditione, & Sanctimoniâ clarissimus, Franciscus de Sales ruminanda proponit. Attende, inquit, primò, quod dum homines vani hic ludo, & choreis vacant, innumeras animas horrendis inferorum tormentis excruciari, ob peccata in choreis commissa. Habes certè

t S. Andr. Cretens. orat. de Decollat. S. Ioan. Baptist. v In vita 1. Decemb.

x S. Epiph. in festo Palm. pag. 153.
y Chresolit. antolog. part. 1. p. 150. Delrio. Tom. 2. disq. mag. l. 3. part. 1. q. 7. sect. 1.
z Ezech. 25. v. 6.

de forore S. Petri Damiani, *a* quod ob levem delectationem, quam in cantilena quadam ex cubiculo in choreis audita, habuerat, decem & octo integras dies & noctes piacularibus flammis expianda fuerit; ut ipsa cuidam viro Sancto revelavit. Attende secundò, multas pias, & Religiosas animas eadem hora Deo assistentes, divinas laudes concinere, cœlestia contemplari, & toto Spiritu exultare, dum gyrovagi isti juvenes, & petulcæ puellæ exultant in rebus pessimis. Attende tertiò, sub id tempus, quo alii tripudiant, complures in extremo agone, mille animi angustiis in fatali lectulo conflictari, qui jam vana, & humana omnia pertæsi, tempus hisce levitatibus, & vanitatibus leviter & nequiter insumptum, amarissimis lacrymis deplorant; quod si vel unum è mortuis redivivum perorantem audiremus, me tacente, vel muta umbra omnes omnino è ludis, & choreis, è vestigio sese proripere cogeret. Ita evenisse narrat Hector Boëtius: *b* nam dum Alexander III. Scotorum Rex cum Jolanta nuptias contraheret, & nox ludis, ac choreis dicata esset, umbra mortualis se iis immiscuit, quæ choros ducentes quocumque se conferrent, insequebatur; quo viso perterriti, omnes se ad propria receperunt. Quod si mortuales animarum larvas, quæ choreis vestris immixtæ sunt, cernere liceret, nemo non tam horrifico spectro sese è medio proriperet. Quartò denique attendas velim tu Virgo, choreas Cœlitum, Virginumque cum Christo Sponso, qui *pascit inter lilia, septus choreis Virginum, Sponsus decorus gloria, sponsisque reddens præmia.*

§. IV.

Parænesis, ut ubi animus è mortali corpore salierit, in nuptiis agni cœlestes choreas ducere queat.

Saltus unus, isque ultimus, & difficillimus omnibus peragendus, *c* quo ex umbra mortis in regionem vivorum, è terra in Cœlum, ab exilio in Patriam, ex misero & angusto hujus corporis ergastulo, è cella, è vili tugurio, in Paradisum, & locum deliciarum beatæ æternitatis saltitare possumus. Christianè gentilis Seneca: *d* *Subsilire in Cœlum ex angulo licet.* Ita Joanni ex abstruso carceris angulo, *subsilire in cælum licuit.* Ita innumeri confessores, & Virgines, è cryptis, & speluncis terræ, ex angustis cellis in Cœlum saltarunt, choreas in cœlis cum Beatis illis mentibus ducturi: *e* *choros*, inquit S. Ephrem, *cum Angelis jungunt, qui in solitudinibus, montibus, speluncis, terræque foraminibus, jejunando, orando, vigilando, ac lacrymando se ipsi confecerunt.* Mortalibus omnibus, sint Reges, Principes, potentes Sæculi, qui Regna, Provincias, latifundia sub ditione habent, non nisi ex angulo, & loculo sepulcrali, quem occupant, saltus hic

a Pælisius.c. 14.præc.3. b Hect. Boet.in hist. Scotiæ. Bonaert. in Eccl.c. 9. v. 4.

c Anima è corpore in Cœlum saltet. d Seneca Epist. 31. e S. Ephrem. lib. de locis Beatis.

longinquus trans omnia humana, trans flumina, & maria, & ipsam St yga conficiendus est.

Miraculo propè simile est, quod fidus & oculatus Historicus refert: Comes Henricus à Bergis, instante à tergo hoste, equo transilivit uno saltu fossam viginti pedum; stupendum magis, quod addit: *f* Ipse, inquit, vidi inter Crutzenacum, & Alzæum lapides duos in agro defossos, distantes ab invicem viginti sex pedes, qui imaginem equi salientis referunt, iisque adscriptus dies, quo Fredericus II. Comes Palatinus tantum spatii 26. pedum, eques generoso saltu trajecit. Timor equiti alas addidit, & ipse equo calcaria, ut saluti suæ tam audaci saltu consuleret; *g* qualis minus feliciter cessit Nobili Ephebo, qui equo fossam 20. pedum transvolavit; sed equus, & eques, subita & una pæne morte conciderunt. Id vetus monumentum in castro Ambri prope Oenipontum testatur, equi exuviæ, atque Ephebi vestes hodie loquuntur, ait Hippolytus Guarinomius l. 1. c. 1. §. 20.

At longe generosior, & periculosior saltus, stygio hoste cum copiis suis tartareis à tergo, à latere, à fronte imminente, nobis equo, & valde fallaci peragendus est, de quo Psaltes Regius: h *Fallax equus ad salutem*: Vatablus ex Hebræo vertit: *mendacium est ipse equus*; in eundem sensum Augustinus: i *cum tu vides equum bene formatum, bonis viribus, magno cursu præditum, ista omnia velut promittunt tibi de illo salutem, sed fallunt.* Corderius hic moraliter: *k* Posses, inquit, cum Augustino accipere per equum, quamlibet Sæculi amplitudinem, & quemlibet honorem, in quem superbus ascendit, & quo altius ingreditur, eò se non tantum celsiorem, sed etiam tutiorem falso putat; quomodo enim illum dejiciat, nescit: tanto elisum gravius, quanto sublimius ferebatur. Quo manifesto innuit, eos qui opulentiæ, honoris, magnificentiæ equo, sibi salutem quærunt, misere falli, & turpiter præcipitari.

Liranus non minus apposite, quosdam corpore specioso, valido, vivido, quasi optimo equo insidentes, salutis suæ securos inducit: l *Equus*, inquit, *est corpus hominis, quantumcumque speciosum, & bene formatum; tamen fallax est ad salutem corporalem, & spiritualem.* Ubi deplorandum, & execrandum illud occurrit, complures huic tam fallaci equo confisos, minimè cogitare, tam præcipiti saltu salutem æternam periclitari. *Hic Rhodus, hic saltus*: hic Cœlum, subtus infernus: hic saltus in locum deliciarum, vel in barathrum miseriarum agendus est.

Disertissimus, & minimæ Societatis nostræ orator maximus, coram Serenissimo Archiduce Leopoldo, hunc ad propositum nostrum, saltum mirandum magis, quam imitandum exposuit. *m* Dum Romæ in Æde Principis Apostolorum, toto orbe celeberrima, cupula ingenti quadrato lapide claudenda esset, jámque miris, ac magnis machinis exstru-

f Hermannus Hugo. de militia equestri. pag. 165. g Herman. Hugo. ibid. h Psal. 32. v. 17. i Aug. hic.

k Corderius hic. l Liran. in Ps. cit. m Saltus mirandus, non imitandus.

ctis,

ctis, moles hæc, cui præfectus operis ad dirigendum insistebat, sensim attolleretur, atque ad locum prope destinatum in sublime lapis provectus esset, contigit derepente ruptis funibus, rotis, & trochleis, immane illud saxum homine insistente decidere; mansit ille, forte ferro infixo, quo in medio se librabat immotus, donec uno, alterove à pavimento pede, uno saltu in terram illæsus desiliit, saxo in mille frusta comminuto. Quis vestrum hunc saltum, ut feliciter successerit, imitari audeat? Imo verò, quis non saltus multo magis temerarios subire reformidat, dum hujus unius rarissimo è millibus eventu, sibi persuadet, in ultimo humanæ machinæ actu; ubi omnes nervi, membra omnia, arteriæ & venæ, & tendines omnes dissolventur, se saltu uno immane illud profundum incolumem evadere, & salutem consequi posse prædidit? saniora vobis suggero consilia, ne temere hoc postremo saltu, magnatum potentiæ, opum affluentiæ, aut firmæ corporis machinæ confisi, salutis æternæ, & Regni cujus non erit finis, jacturam faciatis, & choreis hujus sæculi lascivis, vos proripiatis, ut in cœlis cum Beatorum agminibus in perpetuas æternitates choros ducere possitis. Herodes dimidium Regni sui pro levi saltu puellæ donavit. n *Vide*, inquit Ambrosius, *quemadmodum sæculares ipsi de sæcularibus ipsis judicent potestatibus, ut* PRO SALTATIONE *etiam Regna donentur.* Deus pro saltu è mundo, non dimidium, sed totum Regnum cœlorum obtinendum proponit, & tantæ levitatis, ac fatuitatis juvenculas, & juvenculos reperire est, ut levi, & brevi sæculi saltu, spes, & res omnes amittant.

o Certabat inter Græciæ juvenes, qui Agaristam Clistenis filiam procabant, Tisandri filius, nomine Hippoclides, qui se nulli in saltandi venustate, & dexteritate secundum putabat; itaque ut Agarista conjuge potiretur, omnem artem impendit, omnes articulos movit, ac mirè gesticulatus est. Verum omninò displicuit sponsæ parenti, qui hæc paucis ad illum: p ô Hippoclides, inquit, *perdidisti sponsam* SALTANDO. Sic plurimi sponsam illam venustissimam, animam suam, aut cœlestem Jerusalem, leviter gesticulando, & nequiter saltando perdiderunt.

Quot sunt, qui hic in ludo saltatorio leviter agitant manus, & versant in orbem pedes, & postea ligatis manibus, & pedibus, mittuntur in tenebras exteriores? bene hic Vincentius Bellovacensis, hosce saltatores perstringens: *Ligata habent membra, quia dissoluta habuerunt.* Audis quem finem habet hæc ludicra saltatio, quam infelix finis sequatur, nunquam finem habiturus?

Quare vos omnes adhortor, quibus pruriunt ad citharæ sonitum aures, ad choreas pedes, illos hic ad breve perituræ vitæ tempus restringere velitis, ut citra ullam corporis defatigationem, aut mentis vertiginem, beatas ac perpetuas, de quibus nunc acturus sum, choreas pervenire valeatis.

n Ambrof. lib. 3. de Virg.

o Drexel. de recta intent. l. 2. cap. 4. §. 6. p Herodotus l. 6. ante finem.

Quæstionem hanc: q *An beati in cœlo choreas acturi*, ex professo examinat Guilielmus Parisiensis, ac variis adductis argumentis, respondet negativè. Ait tamen quæstionem hanc *aggravare ex parte, & difficiliorem facere sermones sapientum, qui præcesserunt in gente Christianorum, qui hoc evidenter scripsisse inveniuntur*; quorum classis affirmativam tenentium, & sanctorum Patrum, & Theologorum locupletissima est, Sacrarum litterarum, ac Ecclesiæ testimonio stabilita. Colligitur primo hæc sententia ex Malachia, agente de justis in futuro sæculo, juxta probatiores interpretes: r *Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ, & sanitas de pœnis ejus, & egrediemini, & SALIETIS sicut vituli de armento.* Quæ verba in rem nostram sic exponit P. Gaspar Sanchez: ſ *Clausi quodammodo, atque constricti vinculis tenebantur viri timentes Deum &c. Ex illa igitur fortuna, & statu egredientur, non aliter quàm vituli, qui noctu in stabulis clausi, ubi primum illuxerit, apertum nacti campum, discursant læti, & ludibundi vagantur, &* EXULTANT; quod amœnissimum spectaculum ex stabulis mane in campos egredientium, & saltitantium vitulorum, ovium, & agnorum indies videre est. In quem sensum D. Ambrosius: t *Cùm examen cœperit fieri omnium rerum in judicii die, & omnia falsa commenta, & dogmata in confusionem deduci, tunc in Christum credentes* TRIPUDIABUNT, & gaudio inenarrabili exultabunt. Colligitur secundo ex illo Ecclesiastæ: v *In* MOTU SALTATIONIS *homo suæ mentis gaudium, & animi demonstrat affectum*; ex quo infert Salonius, cum Beati maximo afficiantur gaudio, incitabuntur ad Dei laudes cantibus, & saltibus concelebrandas, ut in hominibus, experientiâ teste, magnâ lætitia exultantibus fieri consuevit. Quod si ad præsentiam Dei descendentis in Sina, x *montes* EXULTAVERUNT *ut arietes, & colles sicut agni ovium*, ut sacer vates decantat; quem de vero & reali motu, in signum quasi lætitiæ, & gratulabundæ admirationis, intelligi sine incommodo posse, atque adeo debere, observant Lorinus, Cornelius, Magallanes, aliique complures y; haud mirum videbitur, si cœlicolæ, quibus Deus præsentiam suam declarat corporaliter, præ gaudio, præcinentibus citharœdis Angelis, exultent: nam si Boëtio credimus, lib. de musica, cap. 1. *Cum aliquis cantilenas libentius auribus, atque animo capit, ad illas etiam non sponte convertitur, ut motum quoque aliquem similem, auditis cantilenis, in corpore effingat*, & ad modulos tripudiet; quomodo Beati, pedes continere poterunt, cœlestibus choraulis, voce, & fidibus plaudentibus? evincit illud tertio Ecclesiæ auctoritas, cujus suavissimis hymnis, mellifluus Doctor,

q An Beati in cœlo tripudiaturi? Guil. Parisiens. de universo, part. 2. c. 43. r Malachias cap. 4. v. 2. ſ Sanchez hic. t Ambros. in cap. 10. ad Roman.

v Ecclesiast. c. 3. v. 4. Salonius hic. x Psalm. 113. v. 4. y Lorin. in Psal. cit. Cornel. in cap. 19. sapientiæ v. 9. Cosmas Magallanes in Cantic. Mosis, sect. 11. annot. 6. n. 9.

sororem

ſororem ſuam exſtimulat : z *Si Chriſtum tota mente ſecuta fueris, & eum tota mente dilexeris, abſque ulla dubitatione cum eo in cœleſti patria gaudebis, & cum ſanctis Virginibus, quocumque ierit, ſequeris. Si eum omni devotione Chriſto adhæſeris, & ad eum die, ac nocte ſuſpiraveris in præſenti ſæculo, ſine dubio cum eo* EXULTABIS *in cœleſti Paradiſo, atque* INTER VIRGINUM CHOROS, *cantabis illi dulces hymnos, ſicut ſcriptum eſt :*

Qui paſcis inter lilia,
Septus CHOREIS *virginum,*
Sponſus decorus gloria,
Sponſiſque reddens præmia.

Huic doctrinæ ſuffragatur venerandus Sanctorum Patrum Senatus. S. Hieronymus in cap. 3. Eccleſiaſtes, inquit : a *Plangendum eſt in præſentiarum, ut poſtea* SALTARE *valeamus illa* SALTATIONE, *qua* SALTAVIT *David ante arcam teſtamenti, & Saulis filiæ diſplicens, magis placuit Deo* S. Baſilius homilia 20. de quadraginta martyribus : b *Incendatur frigore pes, ut cum Angelis continuo* SALTET. Divus Epiphanius, cœleſtis Jeruſalem, atque eam inhabitantium civium gaudia, eleganti calamo depingens, ait : c *Quomodo non glorioſum quod reſurgit, & in æternum permanet? & quod in ſpe benignitatis Dei, Regnum cœlorum adipiſcitur? ubi fulgebunt juſti velut ſol, ubi erunt æquales Angelis, ubi* CUM SPONSO TRIPUDIABUNT. Idem alibi hoc ipſum confirmans : d *Sancti ſunt in honore, quies ipſorum in gloria, fors in beatitudine,* TRIPUDIUM CUM ANGELIS. In eundem ſenſum, in eandem ſententiam S. Athanaſius : e *Sanctorum animæ, à Sancto Spiritu incitatæ, cum Angelis in regione vivorum Deum laudant, &* TRIPUDIANT. Hanc Beatorum prærogativam S Gregorius Nazianzi Antiſtes, felici animæ fratris ſui Cæſarii gratulatur : f *At tu divinum, & ſacrum caput, utinam cœlos penetres, atque in Abrahæ ſinu ; quicumque tandem ille eſt, conquieſcas, &* ANGELORUM CHOREAM, *ac beatorum virorum gloriam, & ſplendorem ſpectes, vel potius* UNA TRIPUDIES, ET EXULTES.

Idipſum, ut tandem finem imponam, cuique veſtrum ex animo voveo, ut cum Angelis, & virginibus, divinos choros, citra ullam morum levitatem, aut membrorum defatigationem in Aula cœleſti ducatis. Has choreas Deus præſignaſſe videtur in dedicatione Templi Salomonici, quando teſte Joſeph : g *neque hymnos canentibus, neque* CHOREAS DUCENTIBUS *laſſitudo eſt oborta, dum ad templum pervenirent.* Libet igitur cum purpurato Vate de ſuperna illa Jeruſalem exclamare : h *ſicut lætantium omnium habitatio eſt in te;* qualis præ nimio gaudio, celebrantium inter ſe convivia, & choros ducentium, & agitantium tripudia. Unde ubi vulgatus textus habet: *ſicut lætantium*, alii legunt,

z Bernard. de modo bene vivendi ad ſororem, Serm. 12. a Hieron. in cap. 3. Eccleſ. b Baſil. c Epiphan. hæreſi 64. d Idem hæreſi 78.

e Athanaſ. in quæſt 33. ad Antiochum. f S. Gregor. Nazianz. orat. 10. in funere Cæſarii fratris. g Ioſephus lib. 8. antiquit. cap. 2. n. 4. h Pſalm. 86. verſ. 7.

gunt, *ſicut choros ducentium*. Alii, ſicut ſaltantium, & tripudiantium.

D. Anſelmus in ſuo elucidario, cui aſſentiuntur complures Theologi *k* (qui veras in Cœlo choreas futuras aſſerunt) tradit Angelos ſpecioſiſſima in aere efformaturos corpora, quibus ſe Beatis omnibus ſpectandos exhibebunt, cum iiſdem ſuaviſſima colloquia miſcebunt, modulabuntur, cantabunt, tripudiabunt. Accedit mos Hebræorum, Numini non ingratus, agendi choreas, ad ipſi habendas gratias, ob inſignem aliquam victoriam: Enimvero cum jam Pharao cum florentiſſimo totius Ægypti exercitu, fluctibus maris rubri hauſtus periiſſet, & Iſraelitæ ſalvi, atque incolumes ſiccis pedibus ad littus perveniſſent: *Tunc*, ait ſcriptura, l *cecinit Moyſes, & Filii Iſrael, carmen hoc Domino, & dixerunt: Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt: Equum, & aſcenſorem dejecit in mare.* Deinde addit *ſumpſit ergo Maria Propheтiſſa, ſoror Aaron tympanum in manu ſua, egreſſæque ſunt omnes mulieres poſt eam cum tympanis, &* CHORIS, *quibus præcinebat dicens: Cantemus Domino, glorioſè enim &c.* m Tradit Philo Moyſen ſingulos hujus carminis verſus dictaſſe, & præcinuiſſe, quos deinde populus ſuccinuit, ut fit in choris, & tripudiis. Primo itaque canebat, & tripudiabat Moyſes cum choro virorum, tum Maria ſoror ejus cum choro mulierum. Quis nunc dubitet, quin Beati cum meminerint non Ægyptium, ſed ſtygium illum Pharaonem ſubmerſum eſſe, proſtratos jam eſſe hoſtes ſuos, relatam victoriam, debellatis inferorum copiis: cum viderint ſe tot præſentia evaſiſſe pericula, toties ſe ipſis æternæ mortis faucibus ereptos, toties præcipitio proximos: & cum ſecum ipſi verba illa repetent: n *niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus habitaſſet in inferno anima mea*; horum omnium cum meminerint, quis ambigat, quin ipſi præ exuberantis lætitiæ copia, jucundiſſima carmina, & laudis acroamata ſint modulando cantaturi: Ac deinde gaudio per totum corpus diffuſo, in ſignum lætitiæ, membra omnia ad numeros moturi, ac ſaliendo tripudiaturi? Ita devicto Goliatho, filiæ Sion occurrerunt David triumphanti, cum inſtrumentis muſicis choros ducentes. Ita proſtrato Holoferne o: *omnes populi gaudebant cum mulieribus, & Judith præivit omnem populum in chorea*, ut eſt in textu Græco. Quidni proſtrato dæmone, & carne, & mundo, triumphabunda anima in laudes Domini erumpat, & inſolenti gaudio delibuta tripudiet?

Appoſitiſſimum huic argumento noſtro illud quod refert Roaz: *p* Puella erat, cui præter claritatem ſanguinis, & florem ætatis, formæ dignitas ſuffragabatur. Huic unum propè erat in ſummo otio negotium, pedibus ſolum pulſare, corpus ad nume-

k Salas in 1.2. tract. 2. diſp. & ſect. 14. Ægidius. tom. 3. de beatitud. l. 4. q. 22. art. 4. n. 1. Iacobus Pintus, lib. 6. de Chriſto Crucifixo. tit. 4. loco 1. num. 321. c. 13. de ſtatu Beatorum. l Exod. 15. v. 20 m Roaz de mirabilib. alter. mundi. c. 13.

n Pſal. 93. v. 17. o Iudith. p Roaz pag. 124. Hiſtoria Filiæ, ſpretis mundi choreis, ad cœleſtes anhelantis.

movere, choreas agere, totos dies,& noctes saltare, tripudiare. Domestici veriti, ne ob nimiam hanc levitatem, graviter quandoque à Deo puniretur, rem totam cuidam è D. Dominici familiâ sacerdoti prodidere, ut eam is officii, & modestiæ admoneret. Qui cùm nil magis cuperet, quam ut illa huic chorearum vanitati nuntium remitteret, amicè ab illa quæsivit: *Quod si alterutrum tibi è duobus eligendum offerretur, vel die una carere hac tripudiandi voluptate, ut deinde pro arbitrio, integro anno eadem fruaris: vel anno integro carere, ut postea per omnem vitam ad libitum potiaris; nónne hæc tibi arrideret conditio?* oppidò, inquit illa, mihi, & nimium quantum perplaceret. Rectè inquit alter; sed ulterius: nónne perlubenter hac te fraudare velles saltandi in hac vita jucunditate, si ea in æternum cum Agno, & Angelis, ac Virginibus, quæ eum sequuntur, in campis illis Elysiis frui posses? Cui illa: nil in hoc mundo offerri mihi posset tam optabile, aut delectabile, cujus gratia hoc tripudiandi oblectamento me vellem privare, nisi ob id unum, ut possim æternum in Cœlis tripudiare. Itaque tu si argumentis evincere possis, Beatos in cœlo tripudiaturos, jam libens voto tuo subscribam, nec deinceps hoc saltandi exercitium usurpabo. Tum alter id solidissimis rationibus probare cœpit, exponens hymnum illum sacrum, solitum in officio de SS. Virginibus in Ecclesia decantari.

Qui pergis inter lilia,
Septus CHOREIS VIRGINUM
&c.

Quod ut idem ille confirmaret, adduxit ex divinis paginis loca, præsertim illum Davidis agentis de Christi ad cœlum ascendentis triumpho: q *Pervenerunt Principes conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympanistriarum.* Ecce inquit, quomodo juvenculæ tympanistriæ psallent, & salient, & tripudiabunt. Puella convicta ejus rationibus tam solidis, & auctoritate Scripturæ firmatis, spe æternum saltandi in cœlis, ilico nuntium remisit huic levitati, ac vanitati, totámque se cultui divino consecravit. Tandem quadriennio in hoc vitæ genere peracto, morbo extremo afflicta, animam cœpit agere. Præsto tunc ei morienti adfuit sacerdos ille, auctor tam pii consilii; ad quem vultu placido, & ridenti conversa: *Mi pater*, inquit, *cùm mihi auctor esses, ut hoc sanctioris vitæ institutum sectarer, promisisti* JUCUNDUM ME TRIPUDIUM TRIPUDIATURAM *cum cœlestibus illis tympanistriis, coram Christo & ejus Matre: jam tuo te absolvo promisso, vidi enim Christum Sponsum meum, & Matrem ejus,* CUM CHORO VIRGINUM SALIENTIUM, ET TRIPUDIANTIUM: *& jam certa sum* HAC TRIPUDIANDI *me oblectatione fruituram.* Quibus dictis anima è corpore, saltu unico ad beatas choreas transiliit. Hanc tu quisquis es, sequere, & imitare, si iisdem Beatorum choris interesse concupiscis.

q Psalm. 67. v. 26.

FE-

FESTUM PRINCIPUM APOSTOLORUM SS. PETRI ET PAULI.

Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ. Pſal. 96.

Duo Fulmina. Virg. lib. 6. Æneid.

ARGUMENTUM.

ODioſa omnis non ſolum inter mortales, verum etiam ſanctos inter, comparatio eſt: nec minus per-

niciosa, r *quis eorum videatur major*, contentio. Quare nos hos duos Ecclesiæ principes laudaturi, eorum encomia pariter celebrabimus, *quos* ut sanctus Leo ait ſ, *electio pares, & labor similes, & finis fecit esse æquales*; quod assequi me posse confido, dum eos ex sanctorum Patrum suffragiis, & Doctorum placitis, *geminos* Christiani orbis *oculos*, gregi suo intentos; aut *duo ubera*, lacte cœlestis doctrinæ, Neophytos *quasi modo genitos infantes* lactantia demonstraro; vel potius, quod hic probandum suscepi, *nubes*, non leves & inanes sine aqua, omni vento mobiles: sed quæ t *aquis gratiarum plenæ, terram compluunt exemplis & doctrinis*; juxta illud Eccl. 11. *si repletæ fuerint NUBES, imbrem super terram effundent*; atque eas tandem in tonitrua, & fulgura erumpentes exhibuero: de illis etenim psaltes Regius vaticinatus est: v *illuxerunt FULGURA ejus orbi terræ*; quam verò potenter tonuerint hæc fulgura mundi, mirari simul & imitari licebit.

§. I. PETRUS ET PAULUS *à quibusdam mundi OCULI, ab aliis* DUO UBERA *nuncupantur.*

§. II. QUI SUNT HI, QUI UT NUBES VOLANT? *Isaiæ* 60.

§. III. ILLUXERUNT FULGURA EJUS ORBI TERRÆ. *Psal.* 96.

r Luc. 22. ſ S. Leo, ferm. 1. de SS. Petro & Paulo. t Hugo Card. in c. 60. Isa. v Psal. 96.

FESTUM
PRINCIPUM APOSTOLORUM
SS. PETRI ET PAULI.

Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ. Psal. 96.

Varia & insana est contentio, inter ipsosprincipes Ecclesiæ, uter alterum meritis, sanctitate, dignitate antecellat: x *quis eorum videatur esse major in regno cælorum*, & majori cultu ac veneratione etiam in terris dignus sit, disceptare. Idque est quod sanctus Hieronymus in Epitaphio Marcellæ, ad Principiam virginem his verbis reprehendit, cum Marcellam Annæ Phanuelis filiæ contulisset: y *non facio ullam inter sanctas fœminas differentiam, quod nonnulli inter sanctos viros, & Ecclesiarum principes, stulte facere consueverunt*. Tales duo illi Clerici parisienses, quorum unus Joannem baptistam deperibat, alter Joannem Evangelistam, *ita quod* inquit Cantipratanus z, *zelo nimio, quo suum quisque præferret, dissidebant*. Additque, post aliquod tempus, sanctos illos suo quemque amatori apparuisse, illisque hæc denunciasse: *vobis primo dicimus, ne pro prærogativa meritorum nostrorum ulterius contendatis, cum nos in cælo de pari meritorum privilegio concordemus*. Guilielmus Durandus a magistros vocat, & ait disputationem illos ad id instituisse condicta die; utrumlibet autem sanctum, suo æmulatori conspicuum factum; dixisse: *bene concordes sumus in cælis, de nobis non disputetis in terris*. Eos verò concertatores sibi invicem, & universo populo rem gestam enarrasse, sicque diremptam esse concertationem. Matthæus Raderus consimilem narrat apparitionem Trinitatis Theologorum. Græcorum, ita nominat Philotheus Constantinopolitanus *Basilium, Greg. Nazianzenum, & Chrysostomum*. b Exorta siquidem controversia, Alexio Comneno imperante, de horum sanctorum præcellentia, ita tandem efferbuit, ut aliqui *Gregoriani*, alii *Basiliani*, denique nonnulli *Ioannitæ* dicerentur. Quod quam sanctis displicuerit, argumento est, quod beati illi cœlites Joanni Eucharitarum Antistiti apparentes, primum singuli singillatim, deinde simul omnes, una voce sic eum sunt affati: nos unum sumus apud Deum, nec inter nos pugnamus, aut nobis adversamur; „ sed opportunis temporibus, sin-

x Luc 22.v.24. y Hieron. in Epitap. Marcellæ ad Principiam virg. z Cant. 1. prat. l. 2. apum c. 29. n. 11.

a Durandus l. 7. ration c. 41. n. 8.

b Raderus ex Græcorum menæis. 30. Sept.

guli

„guli à divino impulsi spiritu sa-„lutaria mortalibus præcepta „tradidimus, & edidimus, quæ „de divinis litteris, sacrisque „mysteriis ante meditati era-„mus, nullusque inter nos pri-„mus, nullus secundus; sed „unum si nominaris, omnes es „complexus. Quapropter surge, & dissentientes pacem colere jube. Subdidere mandatum, ut festum diem singulorum, tanquam qui unum essent in Domino, una celebritate peragi deinceps curaret; quod & factum est, addicta ei festo de tribus hisce sanctis, die ultima Januarii, quod tres illi sancti mense Januario colantur sigillatim, visumque sit omnes simul denuo in fine colendos. Damnat & merito eam fatuitatem sanctos conferendi, præferendi, ac præeligendi ratione sanctitatis, ac gratiæ, qua apud Deum pollent, doctor Asceticus, Thomas à Kempis, qui sic cœlestem magistrum loquentem inducit: c *noli inquirere, nec disputare de meritis sanctorum, quis alio sit sanctior, aut quis major fuerit in regno cœlorum. Talia generant sæpe lites, & contentiones inutiles, nutriunt quoque superbiam, & vanam gloriam: unde oriuntur invidiæ, & dissensiones, dum iste illum sanctum, & alius alium conatur superbè præferre. Talia autem velle scire, & investigare, nullum fructum afferunt; sed magis sanctis displicent, quia non sum Deus dissensionis, sed pacis, quidam zelo dilectionis trahuntur ad hos vel illos ampliori affectu; sed humano potius, quam divino. Ego sum qui cunctos condidi sanctos, ego novi singulorum merita. Ego laudandus sum in omnibus sanctis. Omnes unum sunt per charitatis vinculum, &c. Cave ergo, fili, de istis curiosè tractare, quæ tuam scientiam excedunt; sed hoc magis satage, & intende, ut vel minimus in regno Dei queas inveniri.* Multi hodierna die stolidè, & stultè contendunt, quis sanctorum major sit in cœlo? an cui peculiariter afficiuntur patrono, aut patronæ, non aliis omnibus præferendus sit? at quotus quisque satagit in terris, ut quibus cohabitat, aliisque sui status, viris sanctis & perfectis præferendus sit in cœlis, *ut vel minimus in regno Dei queat inveniri?* idem argumentum prosequitur Hessels in Decalogo c. 88. & Philippus Abbas, qui post agitatam controversiam de comparatione Apostolorum, & Joannis Baptistæ, concludit in hæc verba: d *non est nostrum occulta sanctorum merita, cum de scripturis non habemus, inconsulta lance discutere; ne dum aliis quasi deferimus, aliis inveniamur detrahere. Horum judicium Christo summo, & vero judici debemus relinquere, ut ipse qui contulit, inter eorum sanctitatem discernat.* Quæ omnia hactenus dicta, eo spectant, ut contentio non sit, e an *S. Petrus* major *Paulo*, an ille præferendus *Petro*? quis à læva, quis à dextra pingendus esset? quam sanctorum prælectionem, veteres Christianos excludere voluisse, tradit Bellarminus per quasdam picturas, de quibus jam olim fuit concertatio. Plerumque ergo in picturis antiquis principum Apostolorum, san-

c Thomas à Kempis, de imitatione Christi l. 3. c. 58.

d Philippus Abbas lib. de continentia c. 74. e Bellarm. lib. 1. de Rom. pont. cap. 27.

Sanctus Paulus (quem semper ratum fuit in Ecclesia, esse potestate minorem *Petro*) tamen conspicitur ad dexteram; *Petrus* verò ad sinistram. Omnino probabile est id factum à Christianis illis priscis, ne ordinaria suprema potestas, qua *Petrus* major est *Paulo*, traheretur ab imperitis ad imminutionem meritorum *Pauli*, atque inde concluderent, *Beatum Petrum* præeligendum esse, tanquam sanctitate quoque, & meritis majorem; ut ergo docerent fideles sapere in hac parte ad sobrietatem, & neutrum Apostolum alteri præferre, consulto pingi curarunt *Paulum* ad dexteram, etsi in æque multis antiquis picturis contrarium cernere sit, ut Bellarminus notavit. Quæ cum ita sint, optimè statuit Ecclesia, uno die, ac pari cultu celebrandos, quod SS. Patrum, suis monumentis & argumentis, evincit auctoritas; tum quia amor Christi, ut divus Maximus loquitur *f*, & zelus divinæ gloriæ, eos sic indivisos voluit, & arctè confœderavit, *ut uno die, uno loco, unius tyranni tolerarent sententiam, & sanguinem profunderent*. Tū quia, inquit S Leo, Pontifex Maximus *g*, *de quorum meritis, atque virtutibus, quæ omnem loquendi superant facultatem, nihil diversum, nihil debemus sentire discretum: nam illos & electio pares, & labor similes, & finis fecit æquales.* Consimili laude magnus pater Augustinus, utrumque complectitur, dicens: *h* *concordem vitam ambo duxerunt, socium sanguinem ambo fuderunt, cœlestem coronā ambo sumpserunt, diem hodiernum ambo consecrarunt.* Hac igitur aurea luce, roseo eorum cruore purpurata, in qua per crucem alter, alter ense triumphat, eorum encomia pariter celebremus, quemadmodum à primariis orbis ingeniis, doctorum calamis, sacrorum oratorum linguis factitatum fuisse, comprobabo. *i* Olim in porta urbis Mantuanæ, visebatur Angelus, sublimior utique genius Poëticæ, qui dexterâ coronam prætendebat: Hinc Virgilius, inde Baptista Mantuanus, Poëtæ laureati expressi cernebantur, subjecto hoc lemmate: *cui dabo*? adeo pares à calamo, doctique ingenii monumento. Ne uni daret, non sine injuria & invidia alterius, neutri dedit. Ego ambos Ecclesiæ principes, pari laurea donabo, & sive orbis Christiani *lumina*, sive *ubera*, seu *nubes*, aut *fulgura* dixero, pari encomio utrumque me complecti, judicabitis.

f S. Maximus hom. 5. de SS. Petro & Paulo. g S. Leo serm. 5 de SS Petro & Paulo. h Aug. serm. 2. de SS. Petro & Paulo.

§. I.

PETRUS ET PAULUS *à quibusdam mundi* OCULI, *ab aliis* DUO UBERA *nuncupatur.*

QUibus comparabo vos gloriosissimos Ecclesiæ principes, quibus assimilabo vos invictissimos sacrorum heroum antesignanos, *k* *quos electio pares, & finis fecit esse æquales*? benè de vobis

i Lobbet. præfat. festo SS. Petri & Pauli. k S. Leo, serm. 1. de SS. Petro & Paulo.

bis censuere, qui vos Romani Capitolii, Ecclesiasticæ Hierarchiæ, ac universi corporis mystici, *geminos oculos* nuncuparunt; sed eos adeo fulgidos, tantosque sanctitatis radios undique evibrantes, quis audeat contueri, cum luce sua intuentium aciem perstringere videantur? ut potiori jure mihi de illis sentiendum, quod de Cæsare Augusto scribit Justinus, eum oculis fuisse præditum non fulgentibus modo, sed & fulgurantibus: fulgur ad terrorem, fulgor ad levamen animorum, utrumque ad quandam majestatem Augusto dignam; de quo sic Suetonius in vita: l *oculos habuit claros & nitidos, quibus etiam existimari volebat inesse quiddam divini fulgoris: gaudebatque si quis sibi continenti, quasi ad fulgorem Solis, vultum submitteret.* Ita gavisus dicitur, cum miles eum intuitus, ilico oculos demisisset. Rogatus ab Augusto, cur id fecisset? respondit, quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum. Quam id verè, & non potius adulatoriè, non disputo; hoc de Apostolis nostris affirmare audeo, fulgorem illum oculorum, nihil terroris mortalibus incussisse, sed amoris & favoris radios miseris sparsisse. Testis ille claudus ex utero, quem Petrus intuens, & ut in se intenderet jubens, ilico in pedes erexit: m *intuens autem in eum PETRUS cum Joanne, dixit: RESPICE in nos; at ille INTENDEBAT in eos sperans se aliquid accepturum ab eis, PETRUS autem dixit: argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: in nomine Jesu Christi Nazareni, surge, & ambula.*

l Sueton in vita m Act. 3. v. 4.

Et apprehensa manu ejus dextera allevavit eum, & protinus consolidatæ sunt bases ejus, & plantæ, & exiliens stetit, & ambulabat, & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum. Hæc vis oculorū Petri intuentis claudum, & claudi respicientis in vultum Petri. Quis non ad hunc tam amabilem & mirabilem fulgorem oculorum aciem intendat? quin & oculi tui me rapiunt sanctissime Paule, dum Chrysostomum audio fulguranti aspectu tuo satiari non potuisse: sic enim de se testatur, dum Paulum non semel visibilem habuit: n *sæpe delectatus oculos ad spectaculum oppositi è regione luminis, sese violenter intendit: & licet sentiat aciem suam imparem radiorum esse certamini, desiderio tamen illius pulcherrimi luminis intuendi, libenter inaccessibili radiantis orbis reluctatur splendori. Tale igitur quidpiam ego ipse perpetior, qui cum videam propria mentis oculos, ex radiis Apostolici splendoris hebetari; cupio tamen PAULI ANIMAM, miro fulgore virtutum radiantem, velut eminus intueri.* Hoc itaque, pace vestra, facturus sum, ut vos *mire fulgore virtutum radiantes, velut eminus* audeam intueri. Oculi quidem in augusto, & honorato illo humanitatis propylæo, & sensuum arce, facile primas, & dominatum obtinent, ut rectè Hugo Cardinalis: o *eorum, quæ in nobis sunt, membrorum honorabilior est OCULUS: idcirco in quodam regali loco collocatur, aliis sensibus præsidens.* In hac capitis arce, velut in specula, hostium accessus

n Chrys. hom. 8. de laudib. Pauli.
o Hugo Card. in c. 9. Ioan.

pro-

prospectant, insidias detegunt, & pericula imminentia prævertunt, ut præclarè Mediolanensis Antistes observavit p OCULI, inquit *tanquam in summo locati, de quadam scena superiore, universa prospectant: specula enim semper in alto est, ut advenientium catervarum hostilium explorari possit adventus.* Quæ omnia cum in Ecclesiæ principes aptè quadrare D. Leo Pontifex advertisset, illos in mystico Christi corpore, tanquam duos lucidissimos oculos censeri affirmavit, dicens: q *in horum excellentia Patrum merito est excellentius gloriandum, quos gratia Dei in tantum apicem inter omnia Ecclesiæ membra provexit, ut eos in corpore, cui caput est Christus,* QUASI GEMINUM CONSTITUERIT LUMEN OCULORUM. Quam hi duo oculi semper vigiles, è specula jugiter contemplati sint, eorum scripta, & acta satis loquuntur, ac testantur. Petrus è sua specula, leonem qui oves devoret, appropinquare; eique resistendum admonet: r *adversarius vester diabolus; tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret; cui resistite fortes in fide.* Haud aliter Doctor gentium semper in specula, f *in labore, & ærumna, in vigiliis multis*, mille, si haberet, oculis in gregem intentus: *præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum*; quam indefessam vigilantiam admirans Gregorius, ait: t *cujus rogo virtutis est, plus de utilitate proximorum, quam de sua afflictione cogitare? quis hoc dignè æstimet? quis dignè penset? laborat, luget, esurit, vigilat; & tamen vigilando de Ecclesiarum omnium salute cogitabat.* v *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.* Columbinos illis oculos in divino Epithalamio, sapiens adscribere videtur, dum ab illis sponsum commendat: x OCULI *ejus sicut columbæ, super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluenta plenissima*; ubi perappositè purpuratus Doctor: y OCULI TUI *columbarum, quæ dum per umbram vident accipitrem, id est, diabolum, & fugiunt, & alios fugere docent. Oculi*, ait idem Hugo Cardinalis z, *sunt prælati*, superiores, parentes, quos omnibus membris, si fieri posset, oculatos esse oporteret; quorum typum expressit Ezechiel in mysticis illis animalibus, quæ ante, & retro, omnibusque membris oculatissima erant: a *totum corpus plenum oculis.* Quid hic mysterii lateat, attendite: b *scriptura omnimodam circumspectionem docet* Parentes, vigiles oculos circumferant in cubili, qua honestate, gravitate, maturitate agatur cum filiabus; oculos intendant, quid interim foris agatur à filiis. Superiores, oculos circumferant, quid hic agat in cubiculo, ille in choro, alter in foro, quid cuipiam desit, quid alteri noceat, quis abundet, quis penuriam patiatur; quod Paulus monet: c *alius quidem esurit, alius autem ebrius est.* Ut juxta eundem Doctorem, sit totum *corpus plenum oculis, sicut*

p Amb. l. 6. Hexam. c. 6. q S. Leo. serm. 1. de SS. Petro & Paulo. r 1. Petri c. 5. v. 8. f 2. Cor. 11. v. 23. t S. Greg. l. 2. in Ezech.

v Act. 20. v. 29. x Cant. 5. v. 12. y Hugo in 1. Cor. 12. z Hugo in Thren. c. 4. a Ezech. c. 1. b Hug. hic. c 1. Cor. 11. v. 21

cauda pavonis, ut alias diximus *d* Sed dolendum, inquit, querelam illam Jeremiæ, in iis quandoq; locum habere: *e erraverunt cæci.* Ut in aureo annulo gemmæ, suo splendore mirabiles, & pretiosæ, ita in corpore divinitus oculi collucent. Parum dixi, cum gemmas nominavi, melius stellas geminas, aut soles nuncupassem, qui caput velut cœlum animatum ornant, & mirabilius irradiant; sed his oculis nihil tristius, atque miserabilius evenire potest, quam si cæci fiant, per nimiam conniventiam, & affectum inordinatum; adde nihil deformius, ut gravissimus Pater Ambrosius · *f ipsum cælum sine sole non habet decorem suum: tristes sine sole dies ducimus· noctes sine luna non placent: ipsi enim sunt quidam* MUNDI OCULI; *detrahe stellarum lumina, & quædam est in cælo ipso cæcitatis deformitas.* Ecclesia cœlum est; sed tolle ex hoc mystico cœlo, geminas illas rutilantes stellas, seu soles, & mundi oculos *Petrum & Paulum*, quædam erit in *cælo isto cæcitatis deformitas.* Respublica, Religio, familia vestra, cœlum est; sed tolle vigiles oculos, erit in cœlo isto *quædam cæcitatis deformitas.* Dum Pater & mater in familia, Prælati in diœcesi, qui in mystico corpore oculi esse debent, suo lumine frustrantur, *est quædam cæcitatis deformitas*; quod suo tempore questus, & jure nunc quereretur lumen illud & columen Dominicanæ familiæ: *g hodie* ILLI OCULI EXCÆCATI *sunt pulvere terrenorum, aut defluunt sanie delictorum* Oculi vividi, ac lucidi, vigorem membrorum, vitamque corporis manifesto declarant; caligantes verò, ac jam fracti, languorem mortemque denuntiant; ita rerum naturalium observator solertissimus Plinius: *h* OCULI *pars corporis pretiosissima, & qui lucis usu, vitam distinguant à morte*; ex his itaque de vita, & morte membrorum, in omni corpore mystico rectè judicabitis. Vivant vero & luceant necesse est, cum omnium membrorum duces sint. Hinc duo hi Principes Apostolorum, jure meritissimo oculi nominantur, magno fulgore lucentes, qui in Ecclesiæ corpore, sacro principatu ad omnium gubernationem niteant. Qui enim sua luce alios dirigunt, oculi sunt in divinis monumentis; sic libro numerorum, Moyses cognatum suum invitans, ut DEI populum ad terram promissionis deducere velit: i *eris*, inquit, *ductor noster*; Cajetanus, Oleaster, aliique ex Hebræo: *eris nobis* PRO OCULIS. Et profectò fidelibus hi gemini Apostoli, ad promissam beatorum patriam, *pro oculis* fuere; ita Procopius eos appellat, k *perspicaces & acutos Ecclesiæ* OCULOS, qui divinitus illuminati, alios illuminent, qui non lucem, ut de oculis Augusti quidam produnt, ambitionis ministram; sed utilem, & mundo salutarem spar-

d v Pantheon festo S.Ioan. e Hugo in Thren.c.4. f Amb.l.de Noe c.7. g Hugo Card.in Apoc.c.1.

h Plin.l.11.c.37. i Num.10.v.31. k Procop.in c.56.Isaiæ.

serunt

ferunt. Huc spectat illud Chrysologi, qui aureo sermone, sic oculum depingit: *l* OCULUS *est anima fenestra, speculum mentis, lumen corporis, membrorum dux*; sunt enim oculi, veluti quidam anteambulones, qui viam demonstrent, qui ducant, qui doceant quæ ineunda sit semita, quæve declinanda. Hæc si ad mores, si ad mentem, ad viam cœli, ad semitam virtutum sectandam, & vitiorum declinandam referamus, perappositè divinis *Petri & Pauli* geminis Ecclesiæ oculis (de quibus agimus) congruere reperiemus. Etenim si verissimè D. Gregorius, Nysseni Antistes pronuntiarit: *m* OCULI *nobis omnium operum magistri sunt, atque doctores*, quis non *Petrum*, oculum dixerit, qui non solum Judæos docuit, & semitam salutis ostendit; sed & Romanis, & Anglis, scriptisque epistolis ad omnes, quam maximè dissitos, per Pontum, Galatiam, Capadociam, Asiam, Bithyniam, quos ad Christum convertit: Hugo Cardinalis: *n oculi Ecclesiæ sunt doctores: eam enim debent illuminare*, membrorum omnium ductores sunt, atque doctores, juxta illud Jobi 29: OCULUS *fui cæco*, ac pro omnibus membris maximè solicitus. Quid ni Ecclesiæ oculus *Paulus*, doctor gentium à Deo electus, qui tot gentes natione Barbaras, tot populos errorum tenebris immersos, orbem denique universum, doctrinæ suæ radiis illuminando, ad lucem fidei, & salutis patriam, viam monstravit, duxit, & docuit, ut de illo illud gloriosum acroama celebret Ecclesia: *Deus qui universum mundum* BEATI PAULI APOSTOLI *prædicatione docuisti.* Sic inter viros Apostolicos Gregorius Nazianzenus, orat. 23. Athanasium vocat *sanctissimum* ORBIS OCULUM, quales si Ecclesia plures haberet, plures duces, & doctores numeraret, qui viam salutis monstrarent. Quid ni Ecclesiæ oculus Paulus, qui pro omnibus membris maxime solicitus? S. Augustinus in illud Apostoli: *o alia pro aliis solicita sunt* membra, subtilem ingenii sui aciem intendens, oculum pro omnibus maxime solicitum observavit: *p Ecce*, inquit, *spinam calcat pes, quid tam longè ab OCULIS, quam pes? longè est loco, proximus charitatis affectu.* Quid tam longe ab hisce oculis, quam pauperes, miseri, morbis variis, ac cruciatibus, velut pedes spinis, compuncti? *sed proximi facti sunt PAULINÆ CHARITATIS affectu.*

Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi;

Sic oculus ille, se lædi sensit, imo & uri, ubi vel minimum Ecclesiæ membrum, in Deum peccaret, Christo injuriam inferret, ab Ecclesia turpiter deficeret; quod ardentissimis hisce vocibus profitetur: *q quis infirmatur, & ego non infirmor, quis scandalizatur, & ego non uror*? hoc ad omnes, & quoscumque, toto Oceano dissitos: oculus erat longe locorum loco, *sed proximus charitatis affectu*, & compassionis effectu. Verissime, & aptissime hic

l Chrysol serm. 139. m Greg. Nyss. hom. 7. in cant. n Hugo Card. in Ps. 30

o 1. Cor. 12. p Aug. lib. 50. hom. 15. q 2. Cor. 11. v. 29.

mihi

mihi usurpare licet illud: r *pulchriores sunt* OCULI EORUM *vino*; habent quippe vinum & miseratio id commune, quod lacrymas in oculis provocent, ut experientia constat, & Physici docent. cujus hæc est ratio è naturâ petita, quod ab utroque vis caloris in sublime evecta, humorem discutiat, unde manant guttæ in lumina, & salubrem illam lacrymarum pluviam eliciant. Oculi sunt januæ quædam miserationis: per eos enim intrat, sesequе insinuat in cor, tristium rerum, & miserandarum species, inducitque ad miserendum. Hoc ipsum maximè in oculis Pauli, divini Patres animadverterunt, & prædicaverunt, qui ubique paternam suam compassionem clarâ in luce ponit, solitus flere cum flentibus: cumque videret Hebræorum gentem, quam florentissimam, & Deo amicam, ac cœlestibus bonis affluentem esse cupiebat, Dei gratiam, & invectum à Messia lumen, cœco & obstinato animo repudiantem, inconsolabili dolore plangebat, & teneritudine patientis animi, prope dicam emoriebatur. Stillant adhuc piis lacrymis divina illius monumenta, de cujus rei veritate testem invocat Deum: s *quoniam*, inquit, *tristitia mihi magna est*, *&* *continuus dolor cordi meo*; quod suspicit in eo Divus Bernardus, cum dicentem audiret, mundum sibi crucifixum, & se mundo: t *quia*, inquit, *crucifixum mundum videbat obligationibus vitiorum*, *& ipse crucifigebatur ei per compassionis affectum*. Cum innumera in mundo flagitia notaret, prope exanimabatur: nec minores cruciatus sustinebat, quam si patibulo confixus, lenta morte vitam effunderet; quod aperte miserationis ejus magnitudinem, & ardentissimi illius animi zelum declarat. Oculi Pauli, ut piscinæ jugiter lacrymis madentes, & deflentes erant delicta membrorum Christi; sic enim ait ad Philipp. 3. v. *multi ambulant*, *quos sæpe dicebam vobis*, *nunc autem ET FLENS DICO inimicos crucis Christi*, *quorum Deus venter est*, *quorum gloria in confusione*. At quos vestrum tangit miserorum, aut in pauperie, in morbis, aut in flagitiis versantium commiseratio? si aliter subvenire non possitis, aut velitis, nobile misericordiæ genus quod Chrysostomus suppeditat, usurpate, quod est x *ingemiscere*, *flere propter eos qui affliguntur*; in hac enim hominum societate, communique nexu Religionis, ubi mysticum omnes conficiunt corpus, si quod malum in aliud cadit, illud à se minime alienum putent; sed potius æquum, honestumque ducant alienis doloribus affligi. Ad quod invitat sapientis monitio: y *ne desis plorantibus in consolatione*, *& cum lugentibus ambula*, ut impleas & illud Apostoli z *flete cum flentibus*. Quod præceptum longe ante, Job jam inde ab infantia, uberibusque hauserat: a *Flebam*, inquit, *super eo qui afflictus erat*, *& compatiebatur anima mea pauperi*; cui si

r Genes. 49. vers. 12. s Ad Rom. 9. vers. 2. Bernardus sermon. 7. de quad.

v Philipp. 3. x Chrysost. in Psal. 129. y Eccl. 7. v. 37. z Rom. 12. v. 15. a Iob. 30. v. 25.

vos nec victum, nec amictum elargiri possitis, quas habetis, compassionis lacrymas date; si errantem, si peccantem nec salubriter monere, nec efficaciter movere valeatis, compassionis lacrymas fundite, ut de Paulo legimus: b *per triennium nocte & die non cessavi, cum* LACRYMIS *monens unumquemque vestrum*. Has Apostoli lacrymas Chrysostomus tam uberes fuisse asserit, ut oculi ejus fuerint fontes lacrymarum: c *Ex quonam fonte tanta emanarunt fluenta, ut ex illius oculis lacrymæ?* Et paulò post: *quemnam fontem vis comparare cum hisce lacrymis? Eumne qui est in Paradiso, qui irrigat universam terram? sed nihil dices æquale*. O oculi præclari! ô lumina flumina! quibus non terrestris Paradisus, sed animæ largiter aspersæ sunt. Denique expressos mihi hos duos Apostolos video in sacro Salomonis Cantico: d OCULI *sicut piscinæ in Hesebon*; oculi enim hi instar duplicis piscinæ, semper fluentes fuere lacrymis pœnitentiæ, quasi limpidissimis aquis, quibus eluerent sordes vitiorum, quibus & se, & totum corpus Ecclesiæ, quoad fieri posset, immaculatum redderent. Non est dubium quin oculi, ut species visibiles recipiant, aqueo humore pleni sint, quasi duo fontes in capite constituti; unde oculi apud Hebræos, idem cum fonte nomen sortiti: Sic Pineda in Job: e OCULORUM *nomen idem esse, quod fontis, constat ex Deuteronomio*. Quod oculi Divi Petri instar piscinæ continuis lacrymis maduerint, testatur Evangelista: f *Egressus foras*, FLEVIT AMARE. Hic ne Petrus flendi finem fecit? flevit, inquit S. Lucas, quasi jam lacrymæ illæ præteritæ exaruissent; at Marcus in rem nostram expressius: *& cœpit flere*; ubi disertè & dilucide divinus interpres: g Petrus cœpit lacrymas profundere, & numquam flere destitit, adeo ut magno teste Clemente, canales in oculis ejus exarati essent. Paulus h *spirans minarum, & cædis in discipulos Domini, persecutus est Ecclesiam Dei*; sed & oculi Pauli jugi lacrymarum fonte manarunt, illud identidem ingeminans, cum amarissimis lacrymis: k *non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei*. Et rursus, *prius*, inquit *l*, *blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus*. Et alibi corde contrito, & humiliato, vocat se *sanctorum*, hoc est Christianorum, *minimum* m, & quod amplius: *peccatorum primum*, hoc est maximum. Unde Chrysostomus: n *Ea sanctis consuetudo, quæ perperam fecerunt, expendunt quotidie, deplorant, omnibusque ob oculos ponunt. Talis est hic sanctus noster, peccata sua vel nemine impellente, perpetuo versat*, atque assiduis lacrymis deplorat.

Qui cum Petro peccavit, Christum negavit: cum Paulo monenti Deo, ac stimulanti recalcitravit, incipiat flere, & fleat amarè, nec de venia desperet, hortante,

b Act.20.v.31. c Chrysost. hom. 12. in Epist. ad Coloss. d Cant.7.v.4.
e Pineda in Iob.c.16.v.17.

f Matth. cap. 26.v.76. g Escobar Mendosa tom.6.in Euang.pag.304.
h Act 9.v.1. k 1.Cor.15. l 1. Timot. c 1. m Eph 3. n Chrysost.hom. ult.in poster. Epist.ad Corinth.

hortante, Apostolorum exemplo, Divo Bernardo: o *forte peccasti in sæculo? numquid amplius PAULO? Quod si & in ipsa Religione, numquid plus PETRO? Attamen illi non modo salutem, sed & sanctitatem consecuti sunt; etiam & salutem, & ministerium adepti sunt sanctitatis.* Atque hæc de mysticis Ecclesiæ oculis, veris ac vivis Apostolorum symbolis. Placuerit forte aliis, alia similitudo, qua p *duo Ecclesiæ ubera*, hi Apostoli nuncupentur. Etenim hi sunt, qui lacte doctrinæ cœlestis, novellos gregis Christi filios aluerunt, donec in ætatem perfectam eos perducerent. Audi Apostolum Petrum, primitivos fideles ad hæc ubera sugenda invitantem: q *quasi modo geniti infantes, rationabiles sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis ad salutem.* Ubera *PETRUS* præbuit, ubera porrexit & PAULUS; quin & ambo, ubera fuerunt. Sed quis lacte replevit? An terreni alimenti copiam, in lac conversam fuisse arbitramini? minimè. Spiritu è cœlo misso hęc ubera replentur; ita Abbas Igniacensis: r *Ecce repente spiritu misso de cœlo*, PETRUS *impletus est lacte primo, nec multo post de Saulo fit* PAULUS, *prædicator de persecutore*, MATER *de tortore*, NUTRIX *de carnifice. Ut plane intelligeres, totum ejus sanguinem mutatum* IN LACTIS DULCEDINEM, *sævitiam in pietatem. His igitur* UBERIBUS GEMINIS *pectori suo affixis gloriatur Ecclesia.* Petrus ubere de cœlo pleno, omnibus ex omni natione, quæ sub cœlo est, lac cœlestis doctrinæ instillavit, quando in die Pentecostes tria millia, & die subsequenti quinque millia convertit. Paulum, nutricis instar, suis ubera præbuisse, ipsius evincitur testimonio, 1. Cor. 3. f *tanquam parvulis in Christo* LAC *vobis potum dedi*, appositè ad captum eorum, cœlestis doctrinæ pabulum accommodando. Et 1. Thessalon. c. 2. t *facti sumus in medio vestri, tanquam* SI NUTRIX *foveat filios suos.* Hugo Cardinalis in illud ad Heb. 5. *facti estis quibus LACTE opus est*, sic ait: v *Apostolus enim fuit BONA NUTRIX, fœcundus lacte cœlestis doctrinæ.* Hinc minus mirandum dicit Ambrosius, si dum capite plexus est, instar nutricis, lac dederit pro sanguine: x *de PAULI cervice, cum eam persecutor gladio percussisset, dicitur fluxisse* LACTIS MAGIS UNDA, *quam sanguinis; quæ quidem res in PAULO stupenda non est: quid enim mirum si ABUNDAT LACTE, NUTRITOR ECCLESIÆ?* Idem confirmat Guarricus Abbas: y *quam plenus LACTE REDUNDARIT SPIRITUALI, pulchrè significatum est UNDA ILLIUS LACTIS VISIBILIS, quod de corpore ipsius fertur exisse loco sanguinis, cum decollaretur: quibus dedit MAMILLAM, dedit & animam*, id est vitam spiritualem, & æternam: hoc etenim lactis flumine plures etiam filios, atque

o Bern. serm 3 festo SS. Petri & Pauli. p Petrus & Paulus duo Ecclesiæ ubera. q 1. Petri 2. Vid. S. Thom. r Guarricus sermon. 2. de SS. Petro & Paulo.

f 1. Corinth. cap. 3. t 1. Thessal. 2. v Hugo in Epist. ad Hebr. 5. x Ambros. serm. 69. & August. serm. 2. de SS. Petro & Paulo. serm. 26. de sanctis. y Guarricus cit.

ipsos carnifices parturisse dicitur. Imitatores Petri & Pauli, prædicatores, præceptores, parentes esse possunt, dum spirituali lacte suos nutriunt, quod qui faciunt, sese potius matres, & nutrices exhibent, quam qui corporalia ubera parvulis tradunt sugenda; exponens enim Magnus Gregorius illud Matt. 12. *qui fecerit voluntatem Patris mei, ille meus frater, & soror, &* MATER *est*, sic ait: z *quærendum est, quomodo etiam &* MATER *esse possit? sciendum nobis est, quod qui Christi soror, & frater est credendo*, MATER *efficitur prædicando, si per ejus vocem amor Domini, in proximi mente generatur*; quod & parentibus convenire, patet ex eo quod subdit: *Ad quam rem nobis idoneè confirmandam, adest B. Felicitas, quæ credendo extitit ancilla Christi, & prædicando facta est*. MATER, ET NVTRIX, de cujusmodi verissime pronuntiaro:

a *Magna dati NUTRIX præmia LACTIS habet.*

Finio hic, ubi unum illud Apostoli inculcaro, ut verbi Dei ministri, & magistri, non ambulent in sublimibus & mirabilibus conceptibus, in subtilibus ac aridis Theologiæ speculationibus; sed *lac* suis *potum dent*, quo *illis opus est, non solido cibo*, id est, interprete eminentissimo Cardinale Hugone, b *doctrina subtiliori & altiori*, sed lacte: *lac enim est facilis doctrina, quæ ædificat parvulos, quorum mentes teneras, & angustas, panis suffocat, quod autem dicitur* Thren. 4. *parvuli petierunt panem, id est rustici idiotæ* (mulierculæ) *volunt doctrinam difficilem, & ideo sunt hæretici, quia* LACTE SIMPLICIS DOCTRINÆ *non sunt contenti. Hoc est contra scholares, qui dimissa historia, & moralitate scripturæ, quæ* UT LAC NUTRIT, *statim insistunt ad quæstiones difficiles*; cum præcepta Dei, & Ecclesiæ inculcanda, vitia & flagitia exaggeranda, novissima, & æternitatis supplicia ac præmia prædicanda, via denique secura salutis demonstranda. Quos Christo genuerunt, velut parvulos, instructionis, ac monitionis, & orationis lacte alant, promissis animent, si cadere contingat, erigant, & infirmos gressus firmare contendant, quæ omnia Chrysostomus in Paulo commendat, de quo illud aurei oris encomium: c *quasi universum mundum* GENUISSET, *sic currebat, sic festinabat, omnes in regnum Dei inducere, docendo, pollicendo, orando, supplicando, aliquando epistolis, aliquando sermone, & præsentia: nunc per discipulos, nunc per semetipsum conabatur erigere labantes, firmare stantes, humi jacentes sustollere*, ut parvulos in humeris portare. Plura non addo, qui hæc mystica Ecclesiæ ubera premere voluerit, quæ *Petrus & Paulus* scripsit, consulat, & uberrimum animarum sibi commissarum lac eliciet.

Hos duos Apostolorum primipilos, geminas columnas esse, ostendimus in cœlesti Pantheo d:

z S. Greg. hom. 3. in Evang. a Ovid. lib. 2. art. b Hugo in cap. 5. Epist. ad Heb.

c S. Chrysost. hom. 3. de laud. Pauli. d V. Pantheon. festo SS. Petri & Pauli & SS. Simonis & Judæ.

Qui

Qui duas tubas esse, demonstrare voluerit, ex festo SS. Simonis & Judæ petere poterit. Vnicum qui mihi hoc in argumento scopus est, sectabor, ut *nubes*, & ex iis *fulgura*, *Petrum & Paulum* extitisse, valeam comprobare,

§. II.

Qui sunt hi, qui ut NUBES *volant?* Isa. 60.

Cum divinus vates, velut anceps, & anxius hæreat, qui, qualesque viri sint, quos nubibus audeat compararer, temere hic fortasse agere videbor, si Ecclesiæ Principes, sanctos hos Apostolos conferre in animum induxero, & hanc nubium comparationem quis forte omnino futilem ac inutilem, tantæque dignitati ineptam arbitrabitur: nihil enim videtur nube levius, inanius, aut vanius, quæ omni vento jactatur, aut si ardore solis incaluerit, inani strepitu dissilit, in pluviam solvitur, & evanescit. Quare de iis, qui vana & inania sectantur, dicimus: e NVBES *& inania captat.* Isto in genere doctis fabularum commentis, nobilitata fuit Ixionis captio, & deceptio, qui pro Junone, inanem nubem complexus est. Quales hic multi, quos *fallax gratia, & vana pulchritudo*, & umbra, aut nubes humanæ felicitatis fallit, ut ad inanitatem adumbrandam, nihil videatur accommodatius; omnes pulchritudinem, qui fluxa & inania sectantur, pro Junone, nubem amplexantur. Quid, quod Magnus Gregorius, nubes vanitatis, & mobilitatis symbola indigitet? f *Per* NVBES *quippe mobilitas humanæ mentis exprimitur, sicut Salomon ait: qui ventum observat, non seminat. Et qui considerat* NVBES, *non metit. Ventum procul dubio immundum spiritum*: NVBES *vero subjectos ei homines appellat, quos toties huc illucque impellit, & revocat.* Sed si divina oracula, & quæ æterna Dei sapientia in flubibus mysteria celarit, expendamus, nihil subtilius, nihil sublimius, utpote quas supremæ intelligentiæ, ipsumque numen in suos usus aptavit, & adamavit, excogitari potest. Ex illis enim sibi currum triumphalem, & imperatoriam sellam conficit, iis velut honorato paludamento vestitur, in iisdem ut splendido ac specioso palatio inhabitat. Cum Moysi de adventu suo prædicit: g *veniam*, inquit, *ad te in caligine* NVBIS. Illo apparatu magnifico venientem mirabatur Isaias: h *Ecce Dominus ascendet super* NVBEM LEVEM; in Hebræo: *Equitabat super* NVBEM LEVEM; quæ proinde nubes, aut imperatorium solium, aut regia rheda, cœlestibus quibusdam ornamentis collucens videatur. Atque in ipso pretiosissimo orbis templo, dixit i *habitaret* IN NEBVLA; adeo ut si psaltes regius, admiratione at-

e Horat. de arte.

f S. Greg. lib. 27. mor. cap. 54

g Exodi 19. vers. 9.

h Isaiæ 19. vers. 1. i 3. Reg. 8.

tonitus exclamet: k *magnificentia ejus, & virtus ejus* IN NVBIBVS. Quam magnificentiam ab æterno patre, in lege veteri patefactam, tantum abest, ut filius in novo testamento imminuisse putandus sit, ut etiam cumularit: nam in sua gloriosissimâ transfiguratione, ubi eluxit magnifica gloria, ut Divus Petrus oculatus testis tradidit *l*, pro splendore eximiæ pompæ, grande veluti conopæum roseæ nubis adhibuit, non divinitate minus, quam argentea luce radiantis. Cum vero in cœlum, domitâ morte victor remearet, non elephantis ut alii, non leonibus, non albis quadrigis in empyreum est invectus; sed *m* NUBES *suscepit eum*, & quod subtiliter notat Chrysostomus, paternum currum delegare voluit, jam toties à divinitate usurpatum, ad indicandam augustissimam majestatem. Inde quoque ad orbis universi spectaculum, ad generalia illa comitia, extremo die, cum gloriâ & majestate, *n* IN NUBIBUS *cœli est venturus*. Non est igitur, quod quis nimis humilem, aut levem hanc virorum Apostolicorum imaginem arbitretur, si dicamus eos in divinis oraculis specie nubium fuisse expressos; de iis enim sacri commentatores, illud Psaltis purpurati intelligunt: o *Quis* IN NUBIBUS *æquabitur Domino, similis erit Deo in filiis Dei?* unde dum clamat Isaias: p *qui sunt hi, qui* VT NVBES *volant*, Hugo Cardinalis propriissimè in rem nostram exponit, dicens: q *comparantur sancti Apostoli, & prædicatores* NVBIBVS, *multis rationibus: volant enim ad alta per contemplationem.* Sic cum r *ascendisset* PETRVS *in superiora, ut oraret, cecidit super eum mentis excessus, & vidit cœlum apertum.* S. Thomas: s *raptus fuit* PETRVS, *quando vidit linteum immissum de cœlo, & dicitur quod factus fuit in Ecstasi.* Sic Paulus *raptus est in tertium cœlum*; qui *raptus*, ut tradit Doctor Angelicus, t *fit per virtutem divinam; & tum proprie dicitur elevatio*, qua animus imo & corpus, instar nubis levis, in sublime attollitur. Et *ideo raptus definitur sic: raptus est, ab eo quod est secundum naturam, in id quod est supra naturam, in vi superioris naturæ elevatio.* Tertium autem cœlum, passim Patres intelligunt empyreum, seu ut ipse loquitur, paradisum, v *ad videndum essentiam Dei ita clare, sicut vident eum angeli superioris & primæ hierarchiæ*; hoc autem tam familiare fuit Paulo, supra omnia terrena rapi, ut ipse liberè profiteatur: x *nostra autem conversatio in cœlis est.* Tales nubes extitere sancti, & sanctæ, per sublimem contemplationem in aëre penduli, & supra nubes rapti sunt, quos cum innumeros reperire sit, cuique suos recensendos relinquo. Hi sunt, y *qui* VT NVBES *volant: qui in terram quasi non tangunt, quia in ipsa nihil appetunt*; super omnes mundi vanitates, & insanias falsas, super

k Psal. 67. v. 35. l 2. Petr. 1. m Act. c. 1. v. 9. n Matth. 26. o Psal. 88. p Isa. 60.

q Hugo Card. hic. r Act. 10. v. 10. s S. Thom. in 2. Cor. 11. t S. Thom. 2. 2. quæst. 17. & in 2. Cor. 12. v S. Thom. cit. x Philip. 3. vers. 20. y S. Greg. hom. 18. in Ezech.

carnis delicias, & fluxas divitias, & vanos honoris titulos, & fasces, & mitras, & sceptra, evolant, quia hic nihil appetunt. Rursus percunctari libet: *qui sunt isti, qui* VT NVBES *volant?* & respondet z *qui per mundum discurrunt ad prædicandum, & compluendum* Quod, qua ratione fiat, mox subjungit: NVBES *replentur, sive concrescunt, & inturgescunt aquis, scilicet gratiarum*: *Proverb.* 3. *sapientiâ illius eruperunt abyssi, &* NVBES *rore concrescunt Post repletionem autem resolvuntur per ardorem solis, & depluunt in opera pietatis, & in pluviam bonæ exhortationis, & sic terram compluunt exemplis & doctrinis. Unde Eccl.* 11. *si repleta fuerint* NVBES, *imbrem effundunt super terram.* Repleri prius oportet, verbi Dei præconem, rore cœli, & *aquis gratiarum*, priusquam pluat, & se effundat; alias velut *a nubes sine aqua*, sine fructu circumfertur, & inaniter crepat; undè malè sibi nubis, doctorisque munus assumit, qui sibi sapiens videtur, & tanquam *nubes sine aqua*, inanis gloriæ vento abripitur; nam ut ait Thalassius cent. 4. n. 26. *mens opinione sua sibi sapiens*, NVBES *est sine aqua, à spiritu inanis gloriæ, & superbiâ agitata*: cujusmodi nubes, hoc sæculo complures videmus volantes, & audimus inaniter crepantes, sordes & lutum generantes, ut rectè Bernardus: b *va nubibus pluentibus imbres, qui lutum faciant, fructum non adferant.* Non in his quiescit Dominus, aut sedem figit, ut scitè Origenes, tract. 35. in Matt. observavit, expendens illud: *videbitis filium hominis venientem* IN NVBIBVS COELI, Apostolos nubibus conferendo, ait: *quæ sunt* NVBES, *super quas veniet, aut cum quibus veniet, aut ad quas pertinget veritas* DEI, *secundum quod scriptum est*: *Et veritas tua usque ad* NVBES, *Propheta Dei, &* APOSTOLI *Christi, quibus mandat pluere super vineam sine fructu.* Super has nubes veniet excelsus in aëre; non super illas nubes, quæ sine aqua, inanes, leves, & omni vento mobiles Non tales, de quibus Zacharias vaticinatur, dum viros Apostolicos, c *nubes sanctas* appellare non dubitat; cujus nominis duas omnino causas vir doctissimus, idemque sanctissimus, Cyrillus Alexand. profert: d *vel quod*, inquit, *sanctorum mens sublime feratur, & terrena cogitata, humiliaq; repudiet; cœlestia verò persequatur*: *vel quod* SPIRITVALIVM MORE NVBIVM, *pluviis altos irrigare soleant.* Quod fit, cum divinus spiritus, verbi Dei concionatores, ut mysticas nubes, charitate, donisque imbuerit, quibus sapientiæ fluenta diffundant. Tum ros quidem ab illis divinè sparsus, omnibus omnia fiet, in terra flores, in conchis uniones, in alvearibus mel, ambrosiamque germinabit. Verissimum fateberis illud psaltis: e *vocem dederunt* NVBES, vocem virtutis, qua populum ad omnem virtutem informent. Absque illo divino sole brutæ sunt nubes, atque inani bombo crepantes vesicæ, quæ puerili ludo potius, quam veritatis præconio inserviant; sed quorum

z Hugo cit. a S Iudæ. 12. b Bern. in Cant. serm. 58.

c Zachar. 2. ex septuag. d Cyrill. Alexand. hic. e Psal. 76. v. 18.

rum, ut ros, aut pluvia, eloquium fluit, ad omnem creaturam se accommodant. Nam ut Cyrillus Hierosolymitanus: f *labens aqua è* NUBIBUS, *alba fit in liliis, rubra in rosis, purpurea in hyacinthis, ac in diversis speciebus diversa, & in omnibus fit omnia*; quæ Paulus de se ipse testatur. *omnibus omnia factus sum*, ut pluviæ instar, omnium animis illaberetur, & Christo lucrifaceret. Cum Pharisæis, Hierosolymæ legisperitum agit: Athenis inter Philosophos, & Poëticæ amatores disputat, & Poëtice loqui non dedignatur: opifices inter, profitetur opificem, & arte Scenofactoriâ duratas manus ostendit: Græcis Græcanicus, Judæis Hebræus, Romanus Latinis est: Flet cum flentibus, gaudet cum gaudentibus, omnibus denique fit omnia. *Qui sunt* igitur, divine Propheta, *qui* VT NVBES VOLANT? Audiamus Gregorium, qui teste S. Hildephonso, g *vicit sanctitate Antonium, eloquentia Cyprianum, sapientia Augustinum*, hic in Ezech. cap. 18. h *Rectè, prædicatores sancti*, NVBES *appellati sunt: quia verbis pluunt, miraculis coruscant; qui volare quoque ut* NVBES *dicuntur*. Quæ omnia, quam instituto nostro accommodata sint, & Apostolis nostris convenientia, videamus. Nonne Petrus & Paulus *ut nubes volant*, & ad ultimas mundi oras, *spiritu vehementi* feruntur, *ut nubes vento ducitur*, & ubi erat impetus *spiritus, illuc gradiebantur* i. Testis est Antiochia, ubi primum vocati sunt Christiani: Testis Pontus, Galatia, Cappadocia: testis Asia, atque Bithynia, quas eversis idolorum delubris, & gentilium monstris, discussis errorum tenebris, veræ lucis radiis collustravit, & cœlestis doctrinæ pluvia *Petrus* irrigavit: testis orbis Domina Roma, quam suo sanguine purpuravit: testis universus orbis, quem dum voce tonuit, & miraculis coruscavit, ad Christum pertraxit; sic etenim de hoc Apostolorum Principe S. *Leo*, k *illustre fidei lumen*, disserit: l *jam populos, qui ex circumcisione crediderant, erudieras: jam Antiochenam Ecclesiam, ubi primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaveras. Jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam atque Bithyniam legibus Evangelicæ prædicationis impleveras. Nec ut dubius de proventu operis, aut de spatio tuæ ignarus ætatis, trophæum Christi, Romanis arcibus inferebas.* Angustus illi orbis erat. Paulus autem, cujus ardor immensæ charitatis, unius Judææ finibus contineri non potuit; ut nubes volans, adit Corinthum, in Peloponesum, in Macedoniam: irrigat Asiæ urbes, atque Europæ: lustrat Hispaniam, insulis quoque per Ægæum mare sparsis, Evangelii lucem impertitur: in Italiam cataplum cœlestium bonorum inducit, pluit undique aureum imbrem Religionis, & sanctitatis. O mirificam nubem! quam sol magnus ad mortalium bonum sustulit, & è mundani hujus maris

f Cyrillus Hierosol. Catech. 16.
g S. Hildephonf. de viris illust. cap. 1.
h S. Greg. hom. 18 in Ezech. i Hugo in Acta, & in Isai. c. 60. Ezech. 1.

k Sophron. orat. in Christi Nat.
l S. Leo. ferm. 1. festo SS. Petri & Pauli.

ris salsugine attractam, in dulcem pluviam fecit redundare: m *non enim* NUBES *retinent amaritudinem marinam, sed mutant in se saporem maris*; ipse de se loquatur ad Rom. 15 n *Ab Hierusalem per circuitum usque ad Illyricum*, & omnes interjacentes provincias peragravit, aut potius volavit, prædicans verbum Dei; quæ Chrysostomus sic paucis complexus est: o *in tantum progressus est, ut vix triginta annorum spatio, Romanos, Persas, & Parthos, & Medos, & Saracenos, & omne prorsus humanum genus, sub jugum mitteret veritatis.* De Palladio, cursore quodam Romani Imperii celeberrimo, ac celerrimo, dicere solebant ad Theodosium, ejus Principes ac dynastæ, cum festivo quodam plausu: p Palladium fecisse augustissimum illud Romanorum Imperium breve, & angustum, quia tanta illud celeritate circuibat, ac perlustrabat, ut breve & angustum videretur. Quid vero *Paulus?* Non modo Romanum Imperium, sed universum orbem, exiguum reddebat, & angustum, tanta illum pernicitate decurrebat, aut potius pervolabat; quod D. Chrysost. disertè expressit, dicens: q *Apostolum totam sub cœlis Regionem, quanta est*, VOLITANDO *circumivisse.* Et iterum: *tanquam pennatus totum docendo* PERVOLAVIT *orbem.* Unde S. Thomas, hoc de illo prædicare non dubitavit: r *nullus Apostolus per tot loca prædicavit, & annuntiavit Christum*, UT PAULUS. Addit Hieronymus, s *ut antè eum terra deficeret, quam studium prædicandi.* Porro si Romanus Philosophus magis magnificè, quam verè pronuntiavit: t *non sum uni angulo natus*; quanto verius hi spiritu Dei pleni, hæ nubes volantes (qualis Xaverius, aliique viri Apostolici, quibus hæc omnia accommodari possunt) *non uni angulo*; sed Provinciis, sed Regionibus, sed Regnis, sed orbi universo se natos, jure queunt prædicare? *Ut* v *in omnem terram exeat sonus eorum, & in fines orbis terræ, verba eorum*; idque roris instar, aut pluviæ uberrimæ. Apposite Doctor Africanus, in illud Isaiæ: x NUBIBUS *mandabo, ne pluant super eam imbrem*, de SS. Apostolis, & sacris mystis intelligit, qui doctrina, concionibusque suis, imperitæ multitudinis animos irrigare, & fœcundare solent: y *Intelligimus, fratres*, NUBES ISTAS, *sicut cœlos, prædicatores esse veritatis, Prophetas, Apostolos, annunciatores verbi Dei: nam ista omnia prædictorum*, NUBES ESSE DICTAS, *ex illa Prophetia intelligimus, ubi Deus iratus vineæ suæ dixit: mandabo* NUBIBUS MEIS, *ne pluant super eam imbrem.* Ex quibus constat, nubes Apostolos, & Ecclesiæ operarios nominatos, quod pluviam salutaris eloquentiæ, doctrinæq; cœlestis placidè in animos omnium dimittant, unde uberrimi & divinissimi fructus oriantur. Pluviam enim symbolum eruditionis, atq; facundiæ, tum sacri, tum profani

m Hugo in Isa. 60. n Rom. 15. v. 17. o Chrysost. hom. 1. de laudibus Pauli. p Nicephor. lib. 14 c. 21. q Chrysost. hom 1. de laudibus S. Pauli. r S. Th. in Epist. ad Rom, 15.

s Hier. l. 2. in 15. Amosi. t Sen. Ep. 28. v Psal. 18. x Isaiæ 5. v. 6. y V. Aug. in Isa.

auctores voluerunt: *z concrescat*, inquit Propheta, *ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina.* In hanc sententiam S. Cyrillus: *a* NVBES INTELLIGIBILES, *esse dicimus supernas potestates, à quibus spirituales consolationes, pluviæ instar demittuntur, & in corda distillant credentium; vel etiam ipsos sanctos Mystagogos, & eos qui sunt in terra; quorum primi, & primitiæ fuerunt discipuli, & sacrosanctum sermonem dissiparunt, & quasi siticulosam quampiam & fructuosam terram, quotquot ubique sunt exhilarantes, & quasi intelligibiliter irrigantes, spiritualis feracitatis causæ in illis exstiterunt.* Attendite, & expendite, auditores, felicitatem vestram, super quos tot Apostolorum sectatores, ut nubes volantes, doctrinæ sacræ eloquium velut pluviam salutarem, & imbrem aureum ubertim depluunt: b *Prædicatores enim* NVBES SVNT, *qui totam terram animarum fidelium irrigant imbre, & pluviâ doctrinæ Evangelicæ, ut fructificent fructus bonorum operum*; illis aures, illis cordis sinum pandite, ut hunc cœlestem rorem, & gratiæ pluviam excipere valeatis: *c* ISTÆ NVBES *resolvuntur in aquam, cum terram cordis nostri, doctrinæ suæ fluentis inebriant: ut eam ad proferenda pii operis germina, fertilem reddant.* Qua salubri irrigatione, recogitate animis vestris, quot barbaræ, desertæ, ac heterodoxæ nationes, etiam nobis vicinæ, destitutæ sint, quæ velut montes Gelboe, super quos nec ros, nec pluvia cadit, aut vinea, cui maledixit Dominus: *d* NVBIBVS *mandabo ne pluant super eam imbrem*, meritò lacrymarum imbre rigandæ, hoc de Judæa, desertisque fidei mystis Regionibus, & Insulis, queritur Augustinus in Psal. 45. *e irrigaverunt terram* NVBES ILLÆ (Apostoli, & Prædicatores) *de* HIS NVBIBVS *minatur cuidam vineæ sterili*: MANDABO NUBIBUS MEIS, *ne pluant super eam imbrem; quando dictum est, ad vos missi eramus; sed quia respuistis verbum Dei, ibimus ad gentes. Impletum est*, MANDABO NUBIBUS MEIS *ne pluant super eam imbrem. Denique ipsa gens Judæa, modo sic remansit, tanquam vellus siccum in areâ.* Quo simul innuit & illi urbi, ac populo timendum, qui hunc aureum verbi Dei imbrem, vilissimè pendunt, nec ad eum hauriendum pedem movent; sed potius ad fabulas comœdi, & histrionis convertuntur, ne maledictione illa Dominus vineam etiam catholicam suo sanguine aspersam percutiat, *mandabo* NVBIBVS MEIS *ne pluant super eam imbrem*; sed quid est mysterii, quod Apostolos, & horum maximè Principes, nubes potius, quam seminatores, indigitem, & compellem? Suavem ad mores, libet ex Olivâ fructum decerpere, ut quid ministros Evangelicos, Isaias nubes appellet? *f qui sunt hi, qui* VT

z Deuteron c.32.v.2. a S. Cyrillus lib.4. in Isai. in illud, spargant nubes justitiã, vel ut in vulg. nubes pluant justum. b S. Thom. de villa nova. conc. in Dom. 4. Advent. c B. Pet. Damian. serm. 42. de nubibus.

d Isa. 5 v.6. e Aug. in Psal. 45. f Ioan. Paulus Oliva. tom. 2. Conc. 9. num. 121 pag. 147. Apostoli nubes, quæ gratis pluunt; non seminatores, qui lucrum intendunt.

NVBES

NVBES VOLANT? Eos potius seminatores dixissem, quando cum agro comparatur Ecclesia, cum semine verbum Dei, & cum frumento ac fruge, actiones Christianorum, dubito an non conveniat Agricolæ, & seminatoris appellatio: quoniam qui agrum colit, tres adhibet cautiones, quibus ostendit se utilitati suæ valde studere. Primum, Agricola dum serit, spargit tritici quam minimum potest, idque manu compressa potius, quam aperta; tum nequaquam serit, si ager cultus non sit, si exhorrescat saxis, aut vepribus; denique semen jacit; sed ut mox colligat, plura sperans, quam donet. Econtrario nubes, largè effundunt aquarum copiam, tam in steriles Gelboe montes, quibus maledixerat David, atque in Carmelum habitatum ab Helia, & ab arte excultum: neque in spem sibi messis eliquantur in pluviam; imo imbribus irrigant tam spinas quæ pungunt, quam rosas quæ recreant. Hæc, inquit observatio est Petri Cellensis: g *nam qui seminat, primum in spe percipiendi fructus, seminat: deinde non fundit, sed spargit. Postremo non nisi cultæ terræ semen suum credit. Horum nihil imitatur pluvia*; *sed seipsam, ut ita dicam, perdit in terræ visceribus, & sine delectu rigat fœcunda, & infœcunda: fertilem agrum, & sterilem: granum electum, & germen reprobum.* Hocce symbolo depingitur verus Christi minister, & vir Apostolico spiritu plenus, qui non attendit an suscepta occupatio sit infœcunda, an sterilis: an munus vulgare sit, an sublime: an quos instruit, nobiles & divites; an suis laboribus proposita sit merces, an oblivio: an ex hoc gradu, transitus sit ad sublimiorem dignitatem; sed his omnibus motivis humanis rejectis, impositum sibi munus, solam DEI gloriam, & honorem præ oculis habens, exequitur: Et nubium instar, nihil cupit, se totum ministeriis Evangelicis tradens. Hoc est quod sanctus Abbas inculcabat: *malim te pluere, quam seminare.* Hodierna die raros invenire est, qui nubium instar se effundant, & pluant super justos & injustos, super divites & pauperes; super paucos & multos, nullâ laborum mercede propositâ; seminatores verò plures, qui ne unum quidem granum spargerent, nisi ex illo quamprimum se lecturos sperarent amplos manipulos. Scio ab iis, qui utilitati ac lucro temporali intenti sunt, mox opponi: si spes præmii, operariis in vineâ, nulla sit, brevi illam deserendam, nec futurum, qui excoleret, & ligonem poneret: vix ad colendum agrum hominem invenies, qui si stipendio frustretur, non simul laborem subterfugiat, & Apostolatum ejuret. At, quid si vobis comprobaro, nullum aptiorem fore ad culturam agri Ecclesiastici, aut magis idoneum ad divinum cultum promovendum, quam eum qui mercedem neque flagitat, neque spectat? Quis magis in Ecclesiâ desudavit, quam hi, de quibus agimus, Apostoli? Quid illis vires, & animos ad operandum addidit? Quid ad prædicandum stimulos subdidit? Quid famem, sitim, ærumnas, carceres,

g Pet Cellensis lib. 1. cap 23.

carceres, probra, flagella, pericula quævis adire impulit? Quid acerbissimos cruciatus tolerare, vitam, & sanguinem fundere fecit? nisi solus animarum zelus, & unicus fidei, ac gloriæ propagandæ scopus, nulla nec honoris, aut laudis, vel promotionis, aut lucri temporalis per umbram, mercede spectata, quam si consequi voluissent, omnem laboris, & sudoris, & sanguinis sui, (quo agrum Domini largè irrigarunt) fructum: & apud ipsos gentiles avaritiæ, & ambitionis merito insimulati, omnem sanctitatis existimationem perdidissent, quamvis vocis tonitruo tot mortuos ad vivos, quot extremæ tubæ sonitus, revocassent: nam ut orator aureus solerter observavit, institores, aut deceptores potius, quam primæ veritatis præcones habiti fuissent: h *Quid igitur, inquies, fuit, quod illos magnos effecit? Certè verus, ac non simulatus gloriæ, atque pecuniæ contemptus. Nam nisi hoc habuissent, etiamsi à morte innumeros homines suscitassent, nomen deceptorum non effugissent.* Unde non sterilescet vinea Domini, nec silvescet ager Ecclesiæ, si ministri Christi, & viri Apostolici, nubium instar, se gratis effundant; imo qui ad hunc excolendum, studio & zelo divinæ gloriæ accesserit, multo plura & præstantiora efficiet, quam innumeri operarii cupiditate stipendii illecti, aut propriæ laudis, vel promotionis inescati. Illi, illi prorsus zizania, & infelix lolium exstirpant, atque infœcundos palmites intrepidè resecant, quibus Deus solus, omnis laboris, & sudoris scopus, atque unica ministerii abjecti licet & ardui, merces est. Viles ac venales animæ sunt, quæ pascunt oves, ut pascantur ab ovibus: qui agrum excolunt, ut de fructibus ejus edant: qui laborant ut manducent: ad hoc militant, ut stipendium mereant. An artium ulla est, quæ sui utilitati magis intenta sit quàm militaris? gloriæ tam cupida & rapinæ avida? miles non pugnat, nec in propugnaculorum pinnas evadet, nisi spe lucri, aut honoris animos erigat; hac potitus, turpiter se à periculis recipiet, & partis fruetur, ac dominabitur. Arma Lucullus in oriente contra Mithridatem movebat, quem ut prima fronte perterrefaceret, ad Regni limites munitissimam arcem obsedit. Dum exercitus vario assultu obsessos agitat, miles quidam gregarius ludens cum sociis, nummos aliquot amisit, quos multis annis parsimoniâ sua collegerat, ut post stipendia facta, jam senior haberet unde viveret. Postridie Lucullus, ut arcem tandem expugnaret, omnium copiarum impressionem instituit. Erat arx accessu perdifficili, neque ullus erat, qui auderet in murum conscendere. Tunc consul militem inflammaturus, pollicetur auri talentum, & gradum militiæ sublimiorem, ei qui primus in hostili propugnaculo Romanum signum defigeret. Miles cui pridie ludus omnem pecuniam ademerat, pertæsus vitæ in tanta inopia peragendæ, audito edicto, rem agendam suscepit, & signo ad humeros alligato, fortitudine admirabili, gladio in oppositum murum enitens, emersit in propugnaculum, ho-

h Chrysost. hom. 47. in Matt.

ftem perculsum submovit, signum constituit, commilitonibus viam aperuit; unde tandem capta arx, & expugnata est. Statim Imperator promisso præmio donavit militem, & eventu prospero impulsus, aliam arcem oppugnat, arte & præsidio munitissimam. Cum autem oppugnatio lentius, & segnius progrederetur, evocat victorem illum militem, jam centurionem, atque invitat ut simili impressione, qua primam arcem invaserat, gloriam ante partam cumulet, atque instauret:

k *I bone, quo virtus tua te vocat; i pede fausto,*
Grandia laturus meritorum præmia. Quid stas?

Miles jam opulentior, excusare se modeste, modo invaletudinem simulans, modo affirmans in tuto esse fortunam; temerarium illam sæpe tentare, & provocare; deinde, locum se fortioribus permittere, postea dicere, nolle se invidiam concitare, aliisque æmulis palmam præripere. Tandem cum Lucullus instaret, apertè dixit: Imperator, cui auro plenum est marsupium, non facile, ut cum vita omnia perdat, sese exposuerit. Forsitan putas me vitam in discrimen tantum adduxisse, dum muro hostili Aquilam infixi, ut Romanum Imperium, novam hanc urbem, inter devictas numeraret? Ille mihi animus non fuit: potiri præmio, aut mori cum gloria volui, quia inglorius cum inopia conflictabar; modo cum res meæ in tuto sint, & senectuti provisum est, stabo quidem fortis in statione, sed non ibo eum in locum, à quo tam multi abscedunt:

Post hæc ille catus quantumvis rusticus ibit;
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.

Ecce quomodo studium utilitatis, fortes animos enervet, & dejiciat, & generosos à magnanimis ausis abducat. Ex quo falsissimum patet axioma, Ecclesiam viris Apostolicis, ac strenuis operariis destituendam, si spes lucri temporalis, aut promotionis præcidatur. Nosse vultis fidos Ecclesiæ operarios, ac Christi ministros? Hi sunt, qui ut nubes volant, ut nubes, laboris, sudoris, ac sermonis sui pluviam fundunt, rumpi & discindi optant, ut fulmina in obduratos ejaculentur, non alio fine, quam ut saxea corda moveant, & rupes in fontes aquarum, in lacrymarum imbres ad Dei gloriam eliquescere faciant; sic de Illustri Antistite Arverno Sidonius. l *tota illi actionum suarum intentio celeritas mora, erat Christus; sic Petrus, sic Paulus,* sic viri Apostolici desudarunt. Verum hæc miranda potius, quam imitanda, mercenarii occlamant: raros, aut nullos in hoc mundo reperiri, qui ad eum perfectionis apicem pertingant. Ignis quidem sub concavo lunæ lucet, & ardet sine ullo pabulo, aut materiæ alimento; at in mundo inferiore, neque ignis vivit, nec agit, nisi quo pascatur, & nutriatur, fomentum habeat; ita nec humanus animus, nisi spe mercedis ac præmii foveatur. Ejusmodi homines, mercatores, ac institores, quam

k Horat. Ep. ad Iul. Flor.

l Sidonius l. 7. Ep. 12.

toto cœlo aberrent, illustres veteris ac novæ legis heroes evincunt. Quid Magnus ille Patriarcha Abraham spectavit, aut expectavit, dum ferrum in unici Filii jugulum strinxit, quo spem omnem posteritatis demeteret? Quid Joseph speravit, cum integritatis amans, dominam in se concitavit, quam servam, si peccasset, reddere poterat? Quid Mosem impulit, cum aula egressus, mancipiis se adjunxit? Quid Daniel, & tres socii ambitionis habuere, dum ne DEI legem violarent, in se Regis furorem concitarunt? Quid innumeri Martyres, dum intrepidi in rogos, & rotas ruerunt? Quid denique tot Virgines, & juvenes, qui spretis mundi divitiis, & carnis deliciis, intra Religionis claustra sese vivos tumulantes, humanæ mercedis spectasse existimatis? non aliam, quam Angelicus ille sanctimonià, & scientiâ Doctor, cui post tot exarata volumina, seu divinæ veritatis oracula, Christus è cruce illi offerens quidquid in rebus creatis eximium foret: *bene scripsisti de me Thoma: quam ergo mercedem habebis*? Ad quæ inflammato corde respondit: *nullam præter te Domine*; quibus quatuor verbis, quatuor mundi partes, & quidquid iis continetur abjecit: quod & reipsa ostendit, dum in Vaticano ad summi Pontificis pedes, mitram sibi oblatam dimisit. Hic sanè se dignum Christi ministrum, & verum Ecclesiæ operarium exhibuit, dum famæ celebritatem, & nominis immortalitatem, & dignitatis titulos, & librorum venerationem, & quidquid mundus amat, & amplectitur, generosè aspernatus est. Tantum ergo abest, ut merces intenta, aptos, & eximios Christi operarios reddat, ut eos tanquam mercenarios à grege suo arcendos, summus Pastor, gravissimè execretur: m *Mercenarius videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & dispergit oves.* Ubi Magnus Gregorius, n *Organum sancti Spiritus*, sic differit: o *sunt nonnulli, qui dum plus terrenam substantiam, quam oves diligunt, merito nomen Pastoris perdunt: non enim Pastor, sed mercenarius vocatur, qui non pro amore intimo oves Dominicas; sed ad temporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est, qui Pastoris locum tenet; sed lucrum animarum non quærit: terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet.* Tales sunt etiam sub hoc, quo spiramus cœlo, similes Pastoribus Israëlis, quibus Propheta intentat mœstum illud, ac formidolosum: p *væ Pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos: nonne greges à pastoribus pascuntur? lac comedebatis, & lanis operiebamini, gregem autem meum non pascebatis*; quod tamen ex æquo, bonoque oportuit: quis enim bene sensatus, non oderit illud, ac deploret, ut seipse farciat, ac saginet Pastor, dum inediâ tabescunt, ac male pereunt oves, vellusque Pastori cedunt? Imò & carnem, & animam fœdè prodigunt, ut ei fit quam lautissimè; ducit Episcop. Prælatus, Pastor Sponsam, quam accipit pascendam Ecclesiam: quis autem tolerandum existimet, ut Pastor instar Sponsi cincinnatus, ac calamistratus, splendidè

m Ioan. cap. 10. n Honorius lib. de lumin. Eccl. o Greg. hom. 14. in Caten. D. Thomæ Ioan. 10. p Ezech. 34. v. 3.

didè togatus, lautè argenteis & aureis vasis epulatus procedat, & Sponsa CHRISTI squallida, inops, famelica, misera contabescat. Inaudita sunt hæc: Utinam, sed & jam olim hæc amarissimè questus Doctor Mellifluus: q *non omnes*, inquit, *sunt amici Sponsi, quos hodie Sponsæ hinc inde assistere cernis.* •Rationem porro hanc subjicit: *quia pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt, quærant ex omnibus caris ejus. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum, quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedant nitidi, & ornati, circumamicti varietatibus, tanquam Sponsa procedens de thalamo suo: nonne si quempiam talium repentè eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quam sponsæ custodem? unde vero hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriem, congeriem vasorum argenteorum & aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida, exangui. Propter hoc, non hoc tempore ornare sponsam; sed spoliare: non est custodire, sed perdere: non est instituere, sed prostituere: non est pascere gregem, sed mactare, & devorare*, dicente de illis Domino: r *qui devorant plebem meam ut cibum panis. Quem dabis mihi de numero Prælatorum, qui non plus invigilat subditorum vacuandis marsupiis, quam vitiis extirpandis? ubi qui orando flectat iram? qui prædicet annum placabilem Domino. O utinam tam vigiles reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram.* Quæ ne & ad hæc tempora nostra referantur; animo ac cogitatione recolite, quo vultu, quo pede, alias benignissimus Christus in templum venerit; fecit ille sibi flagellum de funiculis, ejecit vendentes & ementes de templo, mensas numulariorum subvertit, æsque malè partum dissipavit. Ubi quærit Hieronymus, cur in hos adeo severus Salvator, qui in alios peccatores mitissimus? Et ait, illos fuisse sacerdotes, ac Doctores legis, quorum cathedras evertit: quia per illa mercimonia, specie quidem pietatis ac Religionis, plus insudabant lucris, quam sacrificiis: nec tam immortali Deo victimas parabant, quam importunam avaro marsupio sarcinam, & pondus æris malè accumulatum. An non flagello eliminandi, qui lucro inhiant, pingues præbendas ambiunt, ovile ex quo nihil lactis, aut lanæ sperandum, contemnunt, aut deserunt, & pro lauto beneficio, relictis alteri ovibus suis, pastoralem curam omnem deponunt; non sic verus Pastor, ovibus ille suis, non sibi studet: animis inhiat, non fortunis: similis Abrahamo, qui à prælio redux, & victor, non opima spolia, non prædas expetiit, sed animas: *da mihi animas, cætera tolle tibi*; sint licet multæ hostium exuviæ, sint opulenta castrorum spolia, sit quamtumvis ingens auri pondus, sit ab extremo orbe petita gemmarum vis, & copia: sint greges, & armenta primorum sæculorum, sint urbium ac regnorum, imo etiam universi si voles, thesauri, mea nihil interest, ista nec ambio: animas volo,

q Bern. serm. 77. in cant. r Psal. 13. s Gen. 14. v. 21.

& quæ-

& quæro, illas mihi concede, cætera per me licet, tolle tibi. Quod olim ille gentium Pater, hoc ardentiori zelo, gentium Doctor *Paulus*, ut testatur his verbis, & opere comprobavit: t *Ego autem* (non tantum libenter, sed) *libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris.* S. Thomas hic, Paulum non paratum duntaxat se impendere prædicando, labores exantlando, pericula attentando, sed quod boni Pastoris est, & sanguinem, & vitam, amore Christi litare, asserit: v *non solum*, inquit, *impendam me vobis; sed paratus sum mori pro salute animarum vestrarum.* Hanc Apostolicam virtutem, Deo gratis serviendi, non turpis lucri gratiâ, se totum in lucrum animarum effundendi, commendat Hugo Cardinalis, similitudinem è nubibus derivando: x *nota:* inquit, *quod NUBES ministrat id, quod est: quia ipsa in imbrem resolvitur; sic Prædicator non tantum sua, sed seipsum debet impendere.* Tum subjungit: *talis NUBES erat ille, qui dicebat: libentissimè impendam, & superimpendar ego ipse pro animabus vestris;* nec ullam ex his omnibus, *Paulus* gratiam à Corinthiis, favorem, aut mercedem spectavit, dum sic præfatur: y *non ero gravis vobis, non enim quæro quæ vestra sunt; sed vos.* Quisquis cum Apostolo sese impendit, & superimpendit pro animabus, liberè præfari potest: *non quæro quæ vestra sunt, sed vos;* quo sibi etiam apud Atheos, & Politicos, imo & apud Christianos, januam salutis aperiet, quam sibi & aliis passim occluduut, qui sua, non animas quærunt: z *Prædicatores in prædicando, aliqui intendunt quæstum, & bona temporalia, & ideo totam prædicationem ad hoc ordinant & disponunt; aliqui vero, intendunt salutem animarum. Quia ergo Apostolus intendebat in prædicatione sua salutem Corinthiorum, & videbat quod non expediebat quod reciperet ab eis sumptus, tum quia pseudoavari erant, ideo noluit accipere sumptus. Et ideo rationem assignat, dicens: non gravabo vos, sumptus accipiendo: quia non quæro quæ vestra sunt, sed vos, & vestram salutem procurare intendo.* Uti ad Philippenses 4. loquitur. *non quæro datum, sed fructum;* quod autem gratis se impendere velit, ex eo patet, quod subdit: *licet plus vos diligens, minus diligar;* quæ sic exponit S. Thomas: *licet sitis ingrati, plus vos diligo quam pseudo illi; quia ego quæro salutem vestram tantum, illi vero bona vestra solum.* Quod *Paulus*, hoc Apostolorum Princeps *Petrus* in se expressit, & suis inculcavit, dicens: a *pascite qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coactè, sed spontaneè, neque turpis lucri gratia; sed voluntariè:* ubi oves pasci, non mulgeri, aut tonderi præcipit: non enim vos Domini, sed Pastores: carnes, lanæ, butyrum, & lac, Christi sint, qui unus gregis est Dominus; vestra sunt, cura, solicitudo, vigiliæ: vestrum est cum lupis luctari, algere, sudare, animam ponere; quæ Christus ab ipso Petro fieri desideravit, ut Divus Augustinus disertè observavit: b *Simon Joannis diligis me?*

t 2. Cor. 12. v. 15. v S. Thom. hic.
x Hugo in Isa. 60. qui sunt hi, qui ut nubes volant. y 2. Cor. 12.
z S. Thom. cit. a 1. Petri 5.
b Aug. in Ioan. tract. 123.

pasce

pasce oves meas.Nam quid est aliud, si diligis me, pasce oves meas, quam si diceretur si me diligis, non te pascere cogita; sed oves meas, sicut meas pasce, non sicut tuas: gloriam meam in eis quare, non tuam: dominium meum, non tuum. lucra mea, non tua. Sed quis est hic, & laudabimus eum. Circumage mentis oculos, per omnes hominum conditiones, & status, non aliquos, sed multos, imo omnes invenies, si viros zelo Dei plenos, & vere Apostolicos exceperis, proprio lucro, commodo, honori intentos: hoc effatum Pauli est: c *omnes quæ sua sunt, quærunt, non quæ Jesu Christi*; quod ut in sæcularibus damnandum, in Ecclesiasticis prorsus abominandum, & execrandum est, qui dignitatem sacram vertunt in mercaturam, & sanctuarium in profanum Emporium; de his, pedo formidandus Africanus Antistes: d *qui hoc animo pascunt oves Christi, ut suas velint esse, non Christi, se convincuntur amare, non Christum, vel gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate, non obediendi, & subveniendi, & Deo placendi charitate. Contra hos ergo vigilat toties inculcata illa vox Christi, quos Apostolus gemit sua quærere, non quæ Jesu Christi.* Nunc ut ulterius progrediamur, nubes quas volantes, & largè terram irrigantes vidimus, tonantes & fulgurantes audiamus.

c Philipp.2.v.21.
d Aug.Ibidem.

§. III.

Illuxerunt FULGURA *ejus orbi terræ.* Psal. 69.v.4.

Pericli, oratori disertissimo gloriæ fuit, quod de illo Quintilianus: e *non loqui, non orare; sed TONARE ET FULGURARE videbatur*; si hoc tam excellens, de profana mundi sapientia, & vana gentilis eloquentia encomium, quanto verius de divinæ facundiæ Principe, de cœlesti oratorum omnium Antesignano, Doctor Seraphicus: f *pluunt verbis, CORUSCANT miraculis, TONANT judiciis, volant contemplatione mentis.* Quanto luculentius *Hieronymus*, g *catholicorum magister, cujus scripta per universum mundum, quasi divinæ lampades rutilant*, fatetur Epistola ad Pammachium, h quotiescumque Paulum legeret, *videri sibi non verba audire, sed* TONITRUA; Apostolos vero ubique gentium tonitrua, & fulgura, velut effracta nube sparsisse, sanctus Augustinus declarat: i *unde* FULGURA, inquit, *ex nubibus? misit Dominus Apostolos suos, velut nubes: videbantur homines, & contemnebantur; quomodo videntur nubes, & contemnuntur, antequam de eis exiliat quod mireris: Erant illi primum homines carnem portantes, infirmi; sed erat in illis quod* FULGURARET, *quod* CORUSCARET; ut in illos aptè cadat illud, quod de magno Basilio elatè dixit, & scripsit Divus Gregorius Nazianzenus:

e Quintil.l.6.c.16. f Bonavent. festo SS Simonis & Iudæ. g Cassian. lib. 7. de incarn.cap.26. h Hieron. Epist. ad Pammach. i August.in Psal.96.

TONITRUUM *erat ejus oratio, quia vita* FULGUR erat; sic in ipso ortu Ecclesiæ, TONITRUUM *erat* PETRI *oratio, quia vita* FULGUR *erat*, quo factum, ut unicâ sacræ dictionis concione, à Judaismo ad fidem Christi, circiter tria hominum millia traduxerit: afflati enim veluti cœlesti hoc fulmine, ad intima cordium penetrante, exclamarunt. k *quid faciemus, viri fratres?* Quibus Petrus: *pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Et ecce illico *baptizati sunt, & appositæ sunt in die illo animæ circiter tria millia.* De his olim vaticinatus Psaltes Regius l *Illuxerunt* FULGURA *ejus orbi terræ.* Nubes obscura, moles aquea, nil terroris, aut vigoris habere videtur, nisi dum disrupta, tonitrua & fulmina ejaculatur, ita Augustinus de Apostolis loquitur: m *nubes viluerunt forma humana; sed* FULGOR MIRANDUS *in verbis, vel factis eorum apparuit, & inde mota est terra.* Olim Vespasiano laudi fuit, quod de eo Plinius: n *quanto tu ore, Patris laudes* TONAS? Parum hoc, non voces humanas, sed divinas, tonitrua, & fulgura ex ore Pauli emicare, magnificè docuit Hieronymus: PAULUS *vas electionis, tuba Evangelii, rugitus Leonis nostri, flumen eloquentiæ Christianæ; quem quotiescumque lego, videor mihi non verba, sed* AUDIRE TONITRUA. Ita quondam illo apud Præsidem Felicem *disputante de justitia, & castitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix* o, quasi ingenti tonitru percussus, cætera audire reformidavit; ut de eo verum sit illud Prophetæ Regii: p *ab increpatione fugient, à* VOCE TONITRUI TUI *formidabunt.* Sed amabo vos, unde hæc nubibus tonandi, & fulgurandi vis? Unde hæc tonitrua, & fulgura, non semel, sed sæpius, & per omnem Apostolorum vitam undique, & in omnes, novis semper ignibus evibrata? Non aliam causam assignat Divus Gregorius, quam quod ad Deum tonitrui, & qui mittit fulgura sua, redirent, novasque flammas conciperent: exponens enim illud Job 38. *nunquid mittes* FULGURA, *& ibunt, & revertentia dicent, adsumus?* sic ait: q FULGURA *etenim, sancti viri mittuntur, & eunt, cum à secreto contemplationis, in publicum operationis exeunt. Mittuntur & vadunt, cum de absconditio speculationis intima, in activæ vitæ latitudinem diffunduntur; sed revertentes, dicunt Deo: Adsumus; quia per opera exteriora quæ peragunt, semper ad sinum contemplationis recurrunt, ut illic ardoris sui flammam reficiant, & quasi ex tactu supernæ charitatis ignescant. Unde bene per Salomonem dicitur:* r *ad locum de quo exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant. Ipsi quippe illic flumina, qui hic* FULMINA *sunt vocati: quia enim corda audientium rigant, dicuntur flumina; quia vero accendunt,* FULGURA *vocantur*: cito etenim inter exteriora opera prædicantium corda frigescunt, nisi per contemplationem ad Deum revertantur, & *tactu supernæ charitatis*

k Actor. 2. vers. 38. l Psalm. 96. m August. hic. n Plinius in præfat. o Actor. 24.

p Psalm. 103. q Gregor. lib. 30. moral. c. 2. r Eccl. 1.

ritatis ignescant. Hinc est quod Apostoli tonant verbis, coruscant miraculis, fulgurant virtutibus, & sanctitatis radiis: ut enim ex nube gravida, & ignitis exhalationibus plenâ, emittuntur fulgura, & fulmina, sic ex Apostolis zelo Dei, & igne divino plenis, non solum corporum, sed & animorum miracula, quorum morbis medebantur, & vitam gratiæ largiebantur, coruscabant: s *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ; vidit & commota est terra,* imo & inferi. Ad quas operationes amabiles, & commotiones mirabiles, attonitus David rursum exclamat: *FULGURA coruscationes,* hoc est, ait S. Hilarius, t *Apostolicas prædicationes, & splendorem doctrinæ Dei.* Sed quid est, quod verbi Dei prædicatores, dum tonant è sacris cathedris, nullos cum Apostolis animorum motus, & peccatorum conversiones, divinasque metamorphoses patrare soleant? quia *vita fulgur non est;* quia virtutibus temperantiæ, castimoniæ, mortificationis, humilitatis, contemptus sui, orationis, & conjunctionis cum Deo non coruscant: quia moribus honestatis, pietatis, modestiæ, vitâ ipsa Ecclesiasticâ, seu religiosa, *fulgur non sunt:* quia non Christum, sed seipsos prædicant: quod loco citato D Gregorius divertè pertractat: v *numquid mittes FULGURA, & ibunt, & revertentia dicent, adsumus?* ubi ostendit quidquid fructus per prædicationes colligitur, non in laudē propriam, sed in auctorem Deum refundendum: x *vadunt FULGURA, cum prædicatores miraculis coruscant, & auditorum corda transfigunt: revertentia vero dicunt, Adsumus, cum non sibi, sed Dei viribus tribuunt, quidquid se fortiter egisse cognoscunt. Revertentes itaque prædicatores sanctos dicere, adsumus, est illi laudem tribuere gratiæ, à quo se accepisse sentiunt victoriam pugnæ, ne sibi tribuant, quod operantur. Et ire quidem FULGURA operando possunt: sed reverti superbiendo non possunt.* Quod exemplo Principis Apostolorum confirmat, dicens: *videamus itaque* FULGUR *vadens: claudo cuidam ait Petrus:* y *Argentum, & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Jesu Christi Nazareni surge & ambula. Et apprehensâ manu ejus dexterâ allevavit eum, & protinus consolidatæ sunt bases ejus, & plantæ.* Tum subdit, non virtuti propriæ hoc Petrum tribuisse, sed divinæ: *videamus nunc* FULGUR REDIENS, cum omnis populus Petrum laudaret, silentio indicto *respondit ad populum: viri Israelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute, aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob, Deus Patrum nostrorum glorificavit filium suum Jesum, &c. Et in fide nominis ejus, hunc quem vos vidistis, & nôstis, confirmavit nomen ejus.* Quibus enarratis sic concludit: *ivit ergo FULGUR, cum Petrus miraculum fecit; rediit cum non sibi tribuit, sed auctori quod fecit. VADUNT FULGURA cum prædicatores sancti mira opera ostendunt; sed revertendo dicunt, adsumus, cum in eo quod faciunt, ad potentiam Auctoris recurrunt.* Ab his longe absunt, qui vanâ, & insanâ garrulitate, ut secta-

s Psal. 76. t Psal. 143 Hilarius hic. v Iob. 36. x S. Greg. lib. 33. mor. c. 2.

y Act. 3. v. 5.

sectariorum ministelli declamitant,& multum à cœlesti tonitru Apostolorum, & ministrorum Christi discrepant; quod S. Augustinus in illud Psalmi 45. z *dedit vocem suam, & mota est terra,* his verbis edisserit: *Arreptitii idolorum, tanquam ranæ de paludibus personabant, tanto tumultuosius, quanto sordidius è delictorum cœno. Et quid strepitus ranarum, ad* TONITRUA NUBIUM; *inde enim dedit vocem suam altissimus, & mota est terra.* TONUIT DE NUBIBUS SUIS *Quæ sunt nubes ejus? Apostoli ejus, prædicatores ejus, de quibus* INTONABAT *præceptis*, CORUSCABAT *miraculis.* NUBES *propter pluviam, & ubertatem.* Blateronum istorum vita fulgur non est,nisi forte, ut in communi parœmia: a *fulgur è pelvi,*dum non nisi præcteatam jactant eloquentiam, & calamistrato verborum splendore; non fulmina, sed evanidas flammas ejaculantur,quibus nil nisi fumum vanitatis aucupantur. Consimiles hac nostra tempestate complures reperire est, inani vocis sono, & elato vanæ loquacitatis clamore tonantes; sed paucos ignitis verborum jaculis fulgurantes; quos recte Hector Pintus machinis bellicis, ac bombardis sulphureo pulvere, sed nulla glande, aut telo,quo hostem feriant, arces evertant,instructis,comparavit b; sic inquit, nec muros superbiæ auditorum,nec turres vanitatis eorum evertunt; nec animi hostes vulnerant, qui ex inani cerebro,& pectore omni virtute vacuo,vacuum populi plausum captantes,deblaterant, c *magistri prurientes auribus*, qui toti sunt in comenda, & struenda oratione, quam puerilibus pigmentis, veluti pavoniis plumis ad insignem varietatem, expingunt,& profanâ exoticarum rerum varietate, ac fabularum amœnitate condecorant. Id contigisse temporibus suis,olim questus Hieronymus; quod dimissis Apostolorum institutis, tanquam mimi,aut histriones, vanissimam pompam instruerent divini verbi doctores, dum ad auditoria convenitur, d *ut oratio Rhetoricæ artis fucata mendacio, quasi quædam meretricula procederet in publicum, non tam eruditura populum,quam favorem populi quæsitura*: & in modum Psalterii, & tibiæ dulce sonantis, sensus demulceat audientium. Ut verè illud Ezechielis nostris temporibus aptari possit, dicente Domino ad eum: e *es eis quasi carmen musicum, quod suavi, dulcique sono canitur;& audiunt verba tua, & non faciunt.* Non sic de quo agimus, Doctor gentium, f *flumen eloquentiæ Christianæ*, & fulmen Ecclesiæ PAULUS: g *sermo meus,* inquit, *& prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis; sed in ostensione spiritus, & virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos, sapientiam vero non hujus sæculi, qui destruuntur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio.* Scire vultis, quo fructu verba sua,ut fulmina vibrarit, & conciones suas, ut coruscationes

z Aug. in psal. 45. a Manutius in adag. b Hector Pintus in Isa. c.35.

c Timot 4. v. 5. d Hierony. præf. l. 3. in epist. ad Galat. e Ezech. 33. v. 32. f Hieron. cit. g 1. Corin. 2. v. 4.

ful-

fulgurarit? eo profectò, ut ferrea gentilium corda penetrarit, homines vitiis, & flagitiis, pervicaciâ,& pertinacia obduratos, sicut ceram ante faciem ignis colliquarit,& titiones ignis infernalis in Seraphinos divini amoris, in viros Apostolicos,in Religiosorum omnium archetypos commutarit, ipso teste: *vos* inquit, h *imitatores nostri facti estis,& Domini,excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia, & in Achaia, à vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia,& in Achaia, sed in omni loco fides vestra,quæ est ad Deum, profecta est.* Hæc autem tam divina gentilium ad Christi cultum, & Religionem metamorphosis, hæc primæ Ecclesiæ sanctitas, cui cœlites extra meriti terminum positi, jure poterant invidere, non aliunde quam ex sermone, & virtute Pauli, qua

i *Potentius ictu fulmineo*,

obstantia quæque pervadebat, vim, & efficaciam habuit: sic enim ait, k *scientes fratres dilecti à Deo, electi à Deo, electionem vestram: quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed in virtute & Spiritu sancto,& in plenitudine multa,sicut scitis*: quantum ab hac Pauli fulminatrice eloquentia, distat phalerata, & fucata sacrorum Oratorum vaniloquentia? quam vel ipse gentilis, Romanæ eloquentiæ Princeps insectatur, & execratur: l *quid est*, inquit,*tam furiosum,quam verborum, vel optimorum atque ornatissimorum, sonitus inanis*? Quid est tam ignominiosum, & indecorum Christiano Oratori, quam in re seria ludere: in mysteriis fidei,in momentis æternitatis, in totius supremo orbis excidio, à veritate auditum avertere, & ad fabulas,& nugas converti? non tulit verus, & severus morum censor, Philosophus Romanus Seneca m in *Poëtarum ingeniosissimo* carmen aliquod levius, quod calamo effluxit in communi mundi diluvio,dum cecinit:

n *Nat lupus inter oves,fulvos vehit unda leones.*

Hæc legens,librum abjecit,& indignans in tanta mortalium strage, illum voluisse ludicrum exhibere spectaculum, his verbis perstringit: o *non est res satis sobria, lascivire devorato orbe terrarum. Natari in diluvio potest*? notam sibi,& ingenio & judicio inussisse asserit, dum *tantum impetum ingenii, ad pueriles ineptias reduxit*: at quanto graviori censura digni, qui non in commentis, sed Sacramentis: non in comœdiis; sed in cruenta Christi patientis tragœdia ludere, & lenociniis verborum lascivire non erubescunt? Quintilianus, Oratorum facile Princeps; intolerandæ levitatis jure arguit Patremfamilias, qui apud judices, ultionem de filii sui prædilecti peremptore expostulans,phaleratis ad pompam tropis, & calamistratis orationis figuris, fucatis verborum elegantiis uteretur, cum pro rei dignitate, & sceleris gravitate, quasi ursa raptis catulis tonare

h 1.Thess.1.v.6. i Horat. k 1.Thess.1.v 4. l Cicero l.1. de Orat.

m Seneca l.3.nat.quæst. n Ovid.l.1. Metam. o Seneca cit.

nare, & fulminare, furere, lamentari, lacrymari, affectus omnes in se, ac auditores ciere, artificii omnis oblitus, sicarii sanguinem, & animam ardentissime exposcere deberet: p *age* inquit, *si de morte filii sui, aut injuria, quæ morte sit gravior, dicendum Patri fuerit, aut in narrando gratiam quæret aut argumenta deducet in digitos, & propositionum, ac partitionum captabit leporem? non ab exordio usque ad ultimam vocem, continuus quidam gemitus, & idem tristitiæ vultus servabitur, si quidem volet dolorem suum, etiam in audientes transfundere?* At si in morte Filii (inquit gravissimus Orator q) debet pater quemlibet orationis ornatum mittere, & ab arte petitum; si præterire oportet propositiones, & figuras; cum indecorum sit in argumento tam lugubri ullum adhibere ordinem, quam perturbatum, & alia uti arte quam fulmineâ, & incensâ cupiditate vindictæ. Quomodo poterimus nos ad concionem, Deum peccatis nostris crucifixum proponere florenti oratione, juvenilibus descriptionibus, narrationibus fabulosis, & antithetorum illecebris? ubi in deicidas tonandum, & fulminandum est. Romanus Philosophus de vi, & virtute fulminis agens, r *mira* inquit, FVLMINIS, *si intueri velis, opera sunt, nec quidquam dubii relinquitur, quin* DIVINA *insit illis, & subtilis potentia*, quæ in eo cumprimis elucet, quod in dura & obsistentia vim suam exerit, frangit ea, comminuit, & emollit; rariora, & teneriora, intacta pertransit. Sic integro manente corpore, interiora ossa consumit: arboris, cortice intacto, robur omne, & duritiem enervat: vagina illæsa ferrum, & crumena ne leviter afflata, argentum liquefacit. De his Seneca in quæstionibus naturalibus: s *valentiora, quia resistunt, vehementius dissipat: cedentia nonnumquam sine injuria transit. Cum lapide ferroque*, & *durissimis quibusque confligit: quia viam, necesse est, per illa impetu quærat. Itaque facit viam qua effugiat. Teneris & rarioribus parcit.* Quod exemplis confirmat, & nos alias pluribus demonstravimus t, *loculis integris, pecunia quæ in his fuerat, conflata reperitur: quia ignis tenuissimus per occulta foramina transcurrit. Quidquid autem in ligno solidum invenit, ut contumax vincit. In arbore quod solidissimum & durissimum est, terebrat, & frangit. Ferrum & æs fundit.* Sic v DVO FVLMINA BELLI, contra obduratas Barbarorum, & Gentilium phalanges, vim suam exeruerunt, eorumque ferreos animos ita fregerunt, & emollierunt, ut cum exterius in corpore similes aliis remanerent, in carne videlicet ambulantes; non tamen secundum carnem militantes, omnem cordis duritiem interius amitterent, & divino igne liquefacti, rebus omnibus humanis valere jussis, mundo mortui,

p Quintil. institut. lib. 11. cap. 1.
q P. N. Ioan. Paulus oliva, quem vide. part. 2. conc. 3. per totum.
r Seneca nat. q. lib. 2. cap. 31.
s Seneca lib 2. q. c. 52.
t v. Luc. Evan. part. 1. Dom. 15.
v Virgil. l. 6. Æneid.

velut

velut cœlesti quodam fulmine perculsi viderentur. Sic detonandum, sic fulminandum è sacris pulpitis, & Eliæ instar etiam è cœlo fulmina devocanda in obstinata capita, in duras cervices, & in saxo, ferroque duriora corda; at in tribunali conscientiæ, in foro misericordiæ, vicarii Christi, & Apostolorum, *cedentibus*, *& teneris parcant*: in supplices, & ante pedes suos palpitantes, pœnitudine emollitos Vaticana fulmina non vibrent, sed illæsos, & innoxios, potius lambant, quam adurant. Meminerint opere complere, quod divina bonitas per Psaltem denuntiavit: *fulgura in pluviam fecit*. Quid igni cum aqua? Hieronymus in c. 3. Marci: x *ut extinguat misericordia, quod judicium inurit*; ut, quod non raro videre est, iratum cœlum dum fulmina mittit, illa velut pluvia ingruente restingui, ac pacari? ita fulmen y *quod cum durissimis quibusque confligit*, vim suam amittat, cum in lacrymas contritionis, & compunctionis, pœnitentium corda solvuntur. Findunt fulgura rupes, & *feriunt altos fulmina montes*; sed humiliora, & prostrata transiliunt: tales decet esse confessarii monitiones, talia verba, talia fulmina, quæ cordi humiliato, & in terram prostrato parcunt: *quasi* FULGURA *sunt hæc*, inquit Gilbertus Abbas, *summa feriunt*, *& submissa resugiunt*. Æmulentur animarum Pastores, benignissimum, ac indulgentissimum patrem, qui filium prodigum post dissipatam cum meretricibus omnem substantiam suam, supplicem cum lacrymis, paterne complexus est, osculatur, pretiosa induit stola, lauto epulo excipit, domus tota læto concentu, & festiva resonat symphonia; non diras, non iras in illum evomit, non verborum tonitrua, non opprobriorum fulmina ejaculatur; sed ut aureo sermone Ravennatum Antistes: z *sic pater judicat*, *sic emendat*, *sic peccanti filio dat oscula*, *non flagella*, non immittit fulgura, si tales vos, in hoc clementiæ tribunali exhibeatis, quis reformidabit accedere, quis hoc forum ut crudelitatis catastam, & supplicum ac pœnitentium lanienam arbitrabitur? a *rogo quis hic desperationi locus? hic simulatio timoris? nisi forte timetur occursus, terret osculum, turbat amplexus*. Norint peccatores, sacrum tribunal, non esse antrum ubi Brontes & Steropes sua cudant fulmina, & ipsos supplices ad incudem revocent, durè contundant, & eviscerent; sed ad complexum patris, ad sinum matris se convolare, quæ misericordiæ ac clementiæ ubera illis porrigat, & lac pietatis, timoris, & amoris Dei suaviter instillet. Hujus defectu, quot, & quanti peccatores in flagitiis suis obdurati persistunt? quot, & quam enormia sacrilegia non committuntur, dum acerbius excepti, diris perstricti, quæ dicere pararant, reticent, & cum perpetuo horrore, & animi amaritudine, posthac accedere desperant! quam perniciosam acerbitatem severissimè, Doctor mellifluus perstringens, exclamat:

x Psal. 134. y Seneca cit.

z Chrysolog. serm. 2. a ibid.

mat: b *cur morsus à serpente parvulus fugit conscientiam sacerdotis, ad quem eum oportet, tanquam ad sinum matris recurrere?* tacetis? at Bernardus non tacet, qui causam adfert, quod quidam sto as mutent in flagra, linguam non melle, sed felle plenam habeant: non ubera lacte manantia, sed ollas, ignem, & fulgura ejaculantes? quomodo vultis ad severum hunc crudelitatis pharisaicæ apparatum peccantes non perhorrescere? c *mansuescite, ponite feritatem: suspendite verbera, producite ubera; pectora lacte pinguescant, non typho turgeant.* Pluribus hæc, ut solet solerter, P. N. d Fulgura non semper signa adversa, & nociva, sed & blanda, ac salubria. Matt. 28 v. 3. Angeli super sepulchrum *erat aspectus sicut* FVLGVR, *& vestimentum ejus sicut nix*; si talis vultus, aspectus vester, *sicut* FVLGVR, omnes velut ad Angelum cœlo delapsum accurrent. Quin & Servio Tullio felicissimum præsagium fuit, dum puero etiamnum, repentinis è cœlo facibus ardere frontem Tarquinii uxor conspexit, splendido admonitu condocefacta, Servium licet serva natum, ad Regium cum ætate fastigium crescere, eumque propterea filii loco, modoque educavit. Consimile quid contigisse memorat Virgilius Julo suo:

d *Ecce levis summo de vertice visus Iuli*
Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.

Adeo etiam non ferire, sed blandiri; non lædere; sed lambere fulmina solent; e quod Mithridati infantulo, in cunis vagienti accidit, cujus fascias collapsum fulmen exussit, neque ipsum læsit, vestigio levi in fronte relicto, quasi nota ad summa natum. Si ita fulmina vestra lambere norint, omnes quos afflarint, ad magna natos, & regni cœlestis candidatos fore, facile augurabor. Nunc aliam huic affinem, fulminis proprietatem, ad mores prosequamur f Fulmina illæsos prætergressa innocuos, solos feriant nocentes, & Dei fulminibus assimilentur, de quibus Hussæus vates sic loquitur: g *mittet contra eum* FVLMINA, *& ad locum alium non ferentur.* Tam perita manu vindex Deus fulgura sua mittit, sic ad scopum ignea sua tela collimat, ut feriant illa peccatorem, nemine alio percusso; hunc locum exponit divus Gregorius: h *ergo* FVLMINA *locum alium nequaquam tangunt: quia videlicet igne suo, non grana, sed paleas incendunt.* Emittit ex alto in aream Ecclesiæ Deus sua fulmina, ut paleam comburant, intactis tritici manipulis; tamque subtiliter insinuant se, ut consumendo inania tegumenta, ne unum quidem granum fumo inficiant; sed illibatum panificio relinquant. Sic qui in arce tam sacra quam profanâ, judices consident, ut sua in reos, & sceleratos vibrent ful-

b Bern. serm. 23. in cant. c Bern. cit. d Ioan. Paulus Oliva. part. 1. conc. 18. per totum. d Virgil. lib. 2. Æneid.

e Muretus l. 1. var. hist. c. 2. f Ioan. Paul. Oliva. part. 1. p. 288. g Iob. 41. h Greg. lib. 34. mor. c. 8.

mina,

mina, sciant non simul integros, ac innoxios involvendos. Ut capiatur unus, qui in suspicionem vocatus est, evertetur tota familia, excutietur universus pagus, & territorium amplum, ob hominem occisum, sæpe sceleratum, exagitabitur, & dura servitute ac tyrannide punietur? si estis Dei fulmina, ignem disquisitionis vestræ effundite in solum lolium; at puram similaginem, turbam innocentem nolite afflare: *mitte contra reum fulmina, & ad locum alium non ferantur.* Noxium caput petant, neç in illius liberos, affines omnes, totamque suppellectilem, flamma desæviat: non totum Ordinem unius delictum infamiæ nota adurat. Solet fulmen intactis, & prætergressis vicinis, duriora conterere: *i manente vagina gladius liquescit*, quod à se Romæ conspectum, M. Antonius Muretus commemorat. *k* Mihi hoc contigit, inquit, ut fulmen in palatium Hippolyti, Cardinalis Ferrariensis decidens, ad mea usque cubicula pervenerit: ibi gladii, qui ad lectum unius è famulis meis pendebat, mucronem ipsum ita liquefecit, ut in globulum converterit, vagina prorsus illæsa. Cujus rei rationem Conimbricenses ex Theophrasto, & Damasceno allegant: quia in iis quæ resistunt, dum eorum contumaciam fulmen vincat, aliquam in iis moram facit, atque adeo vim suam exerit; cum rara, ac tenuia, subtili igni per poros, viam præbeant, nec resistant; nec ita cœcum est fulmen, ut obvia omnia sternat, sed *l divina illi inest virtus*, quod etiam gentilis notavit, qua etiam vicinis parcit; sic refert Cardanus *m* Scopetianum, dum in cunabulis esset, à fulmine, occiso fratre, qui una cum illo natus erat, evasisse incolumem, atque ad extremam senectam pervenisse; sic & salva matre, fœtum in utero afflavit, teste Plinio *n*: nam Marcia, Princeps Romana, & fulmine icta gravida, partu exanimato, ipsa citra ullum aliud incommodum vixit. Non poterunt ministri justitiæ, sacri, ac profani judices, dura capita, & obdurata pectora conterere, illæsis innoxiis? non poterunt noxium flagitii fœtum, homine salvo excutere, & perimere? *duo fulmina cœli*, Petrus & Paulus, norunt petras conterere, & parcere innocentibus. Sic Elimam magum, qui proconsulem Sergium seducebat à Christo, velut progeniem diaboli, & abortivum Satanæ, non solum verborum jaculis; sed & cæcitatis fulmine percussit *o* *Saulus, qui & PAULUS, repletus spiritu sancto, intuens in eum, dixit: plene omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas? & nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns solem.* Dicitur Paulus plenus spiritu sancto, non cum è sepulchro mortuum resuscitat, sed cum vivum excæcat; non quando raptus in tertium Cœlum, concentus audit Angelorum; sed dum in diras & iras exsurgit, & ca-

i Seneca nat. quæst. l. 2. c. 31. k Muretus in notis ad lib. 2. Senec. cap. 31.

l Seneca nat. quæst. l. 2. c. 31. m Cardan. de rerum subtilit. lib. 8. cap. 43. n Plin. lib. 2. c. 51. o Act. 13. 9.

lumniarum tonitrua in eum explodit; non quando carnificum flagris verberatur, sed quando ipse lingua sua flagellat filium diaboli; non quando cœlesti luce cirumfunditur, sed quando plenum omni dolo, luce orbat, & oculis. Acutius fulmen vibravit Petrus, quo sub ipsam exorientis Ecclesiæ auroram, Ananiam, & Saphiram exanimavit: p *non es mentitus hominibus, sed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & exspiravit*: nec multo post, subintrantem Saphiram, eadem flamma afflavit, & prostravit. Nec hic steterunt hæc fulmina: Paulus libidinosum Corinthium, Ecclesiæ vinculis colligatum, tradidit Satanæ. Petrus Simonem magum, spectante universâ Româ, diabolicis præstigiis in cœlum evolantem, præcipiti fulgure, quasi Luciferum dejecit. Utriusque factum extollit S. Augustinus. lib. contra Fulgentium donatistam: q PAVLVS *Elimam magum ultus est cæcitate, & blasphemum hominem tradidit Satanæ*: *Et* PETRUS *Ananiam, & Saphiram, ejus uxorem, mendaces occidit, & Simonem magum tamdiu persecutus est, donec morte perimeret.* Sic justitiæ fulmen, tam in sacro, quam civili foro, noxia petat, & plectat capita: in perjuros, falsarios, concubinarios, hæreticos, sacrilegos, vim suam extrat; sic ut non unà afflet innocentes, justos, pios, innoxios; quod immanis esset tyrannidis, quam *summus ille mellifluï oris Gregorius*, ut eum Bernardus appellat r, graphicè exaggerat, in illud Jobi. FVLGVRANS *in amaritudine sua*, ubi ait: s *qui itaque in potestate positus, aliis nocet* (nempe innocentibus) *non incongrue* FULGURANS *dicitur*: *quia unde ipse contra bonos quasi ex luce gloria extollitur, inde bonorum vita cruciatur*; quæ fulmina vindex Deus, in auctoris caput, directè retorquebit: *ibunt* inquit sapiens, *directe emissiones* FULGURUM, *& tanquam à bene curvato arcu nubium, exterminabuntur, & ad certum locum insilient*, quo à vindice Dei manu destinantur. Accedit, quosdam in eo naturam fulminis imitari, quod sicut illud prius videatur, & feriat, quam audiatur, & quis effugiat, sic ipsi incautos, ut effugio locus non sit, perdant, & perimant; quod quam tyrannicum sit, erudita similitudine exponitur: t *quemadmodum in vulnere, prius apparet sanguis, quam plaga: & quemadmodum prius emicat* FVLGVR, *quam tonitru audiatur: Ita apud tyrannos, hoc est, principes fere omnes* (& superiores, & patres, tam irâ præcipites) *prius erumpit condemnatio, quam probatio, & perit delatus prius, quam arguatur*; de quibus merito dicitur: *procul à Jove*, PROCVL à FVLMINE; dum subditus falso delatus, inauditus damnatur, famulus furti iusimulatus domo deturbatur &c. At Dei fulmina non sic præcipitantur: nulla crimina Dominus, nisi quæ oculatus testis habet probata, eaque tardè punit, & sæpe irrita, magis ad terrorem, & emendationem, mittit, quod vel gentiles censuere.

p Act. 5. v. 5. q Aug. l. contra fulgent. r Bernard. de formula bene vivendi.

s S. Greg. lib. 15. mor. c. 15. Sap. 5. v. 21. t Erasm. Chil. 1. cant. 3.

v *Si quoties peccant homines,* SUA FVLMINA *mittat Iupiter, exiguo tempore inermis erit.*

Deus qui gratis benefacit; non nisi invitus, & lacessitus, ac oppressorum justis querelis, ad puniendum procedit. Quærit hic ingeniosè Annæus Seneca: x *quare id* FVLMEN, *quod solus Iupiter mittit, placabile est? perniciosum id, de quo deliberavit, & quod aliis quoque diis Auctoribus misit? quia Iovem, id est, Regem, prodesse solum oportet; nocere non nisi cùm pluribus visum est Placabile* sit Rectoris animarum, prælati, parentis *fulmen*, quos *prodesse solum oportet*; levis sit eorum correptio, & blanda correctio, quæ subditorum animos placabiles, & pacatos reddat; non furoris, sed amoris sint fulmina; qualia Paulus misit his ardentissimis verbis: y *Optarim ego ipse Anathema esse à Christo pro fratribus meis.* O si possem, inquit Paulus, per totam æternitatem à Christo sejungi, à vultu Dei separari! quam felix agerem Cœli exul, & quam beatus viverem inter inferorum flammas! ô placabile, ô mirabile, ô amabile fulmen! quot petras contereret, & ferrea corda emolliret, & funderet! imo z *quot verba, tot fulmina*! quid ais Paule? tu à Christo ardes separari pro fratribus, qui paulo ante clamaras: a *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque instantia, neque futura, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro*; unum Paulus reticuit, nempe zelum, & ardorem animarum, quas Christus suo sanguine redemerat; ut has lucraretur, se ipsum anathema, & victimam æternis devovet incendiis. Paulus, si necesse ad hominum salutem, libens è cœlo, in ipsam gehennam descendisset; hoc aurei oris oraculum est: b *Paulus ob Christi amorem, vel in gehennam decidere libens admisit, & à Regno excidere non recusat.* Sic tonandum, sic fulminandum est, quod fiet, si hoc placabile, & amabile fulmen Pauli, pastores animarum, ardore suo afflarit, & inflammarit. Quibus, quod addam non habeo, nisi ut illud Pauli monitum alta mente reponatis: c *imitatores mei estote, sicut & ego Christi*, quod fiet, si vos (brevi anacephaleosi, repetendo quæ diximus) vigiles, & circumspectos *oculos*: si *ubera*, si *nubes*, si *tonitrua & fulmina* exhibueritis; ut in æternum hic in terras quasi emissa fulmina, tonando verbis, & coruscando miraculis, in conversione animarum, ad auctorem Deum reversi, dicere possitis: *adsumus*, & in æternum audire mereamini. d *benedicite FVLGURA & nubes Domino.*

v Ovid. 2. trist. x Sen. l. 2. nat. quæst. c. 43. y Rom. 9. v. 3. z Bern. serm. de S. Amb. a Ad Rom. 8. v. 35.

b Chrysost. hom. 5. in Epist. ad Rom.
c 1. Cor. 4. vers. 16.
d Dan. 3. vers. 73.

INDEX

FESTORUM ET PARAGRAPHORUM,

Quæ in hac prima Parte Cœli Empyrei *continentur.*

quod ludi tessera, tres alios Reges trahit, &c.

TRES TRAHIT *è multis*. Ovid. lib. 3. de arte.

§. 1. *Jesus* Infans, instar *electri, post se omnem hominem trahit.* Job 21.

§. 2. Christus parvulus, instar *Magnetis*, ad se gentes, & peccatores trahit.

§. 3. Christus signis, verbo, & exemplo traxit ad se ipsum.

§. 4. Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. *Joan.* 12. *vers.* 32.

Festum Conversionis S. Pauli Apostoli. *pag.* 114.

Domine, quid me vis facere? Actor. 9.

Emblema IV.

Pannus, cui forfex sartoris imposita.

Formásque aptè vertetur in omnes. Ovid. 4. metam.

§. 1. *Domine, quid me vis facere?* Actor. 9.

§. 2. Non solùm supremo Numini: sed & homo homini obedire tenetur; juxta illud Pauli: *Obedite præpositis vestris, & subjacete eis.* ad Hebr. ult.

§. 3. Mulieres viris subditæ sint, sicut Domino. *Ad Ephes.* 5.

§. 4. Obedientiam velocem ad vocem, actutum ad nutum commendat Paulus his verbis: *Domine, quid me vis facere?* Actor. 9.

§. 5. Obedientia cœca ex illo Pauli inculcatur: *Apertis oculis nihil videbat.* Actor. 9.

Festum Purificatæ Virginis Mariæ. *pag.* 169.

LUMEN *ad revelationem gentium.* Lucæ 2.

Emblema V.

Fax in medio Ecclesiæ supra candelabrum accensa, unde & majores, ac minores cerei, sibi lumen accendunt.

Accendit, & ardet. Ovid. lib. 3. metam.

§. 1. Vita mortalis, cerei instar consumitur, & extinguitur, juxta illud Psaltis: *Sicut cera, quæ fluit, auferentur.* Psalm. 57.

§. 2. Christum, *lumen ad revelationem gentium*, scitè per cereum significari.

§. 3. Origo cultus, Deo, Deiparæ, ac cælitibus cereos offerendi, contra Vigilantium, aliósque Hæreticos, lucis osores.

Festum trium BB. Martyrum Japonensium.

PAULI MICHI, JOANNIS GOTO, JACOBI GHISAI, Soc. JESU. *pag.* 204.

Hæc fecerunt TRES ROBUSTISSIMI. *Lib.* 2. *Reg. cap.* 23.

Sanctorum venire mereamur.

Tres Dies Antecineralium,

vulgò

BACCHANALIUM.

Solemni Sacramentorum usu, & festo pietatis cultu celebrandi. *pag.* 368.

Cum Indulgentiis plenariis.

DIES PRIMUS BACCHANALIUM.

COECUS *quidam sedebat secus viam, mendicans.* Luc. 18. v. 35.

Emblema X.

Cœcus Lyricen, qui à juvene ducitur.

Cui lumen ademptum. Virg. 3. Æn.

§ 1. *Cœcus* quidam sedebat secus viam mendicans. *Luc.* 18. *vers.* 35.

§ 2. Ambulabunt ut *Cæci*, quia Domino peccaverunt. *Sophoniæ cap.* 1. *v.* 17.

§ 3. Orationibus, aliisque pietatis officiis, ac corporis afflictionibus Deus placandus, & propitiandus, *ut videant.*

Dies secundus Antecineralium

Seu

BACCHANALIUM.

pag. 399.

Intelligite INSIPIENTES *in populo, &* STULTI *aliquando sapite.* Psalm. 93. v. 8.

Emblema XI.

Stultus, inani uteri sono, super arcum, se oblectans.

INSANIRE *libet.* Virg. Ecl. 3.

§ 1. *Quasi per risum Stultus operatur malum.* Proverb. 10. ut ebriosus avarus; &c.

§ 2. Tertia stultorum classis est, quos superbia, & ambitio damnavit, qui *dicentes se sapientes, stulti facti sunt.* Ad Roman. 1. v. 21.

§ 3. Superest Actus ultimus, qui hisce diebus solemnissimus, & totus ex larvatis, personatis, & morionibus consistit.

§ 4. *Quinam stulti propter Christum?* 1. Corinth. 4. v. 10.

Dies tertius Antecineralium

Seu

BACCHANALIUM.

pag. 437.

Delectare in Domino. Psal. 36. v. 4.

Emblema XII.

Avis Paradisi, quæ vescitur aura.

Vescitur aurâ Ætherea. Virgil. 1. Æneid.

§ 1. *Risum reputavi errorem, & gaudio dixi, Quid frustra deciperis?* Eccles. c. 2. v. 2.

§ 2 *Justi epulentur & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitia.* Psalm. 67.

§ 3. Deliciæ mensæ Eucharisticæ, in qua hisce diebus justi splendidè epulantur.

§ 4. *Gaudete in Domino semper.* Ad Philipp. 4. v. 4.

cum illa Sacerdotum confertur, *in quorum manibus Dei Filius, velut in utero Matris incarnatur.*

GLORIOSA IESV DOMINI NOSTRI RESVRRECTIO. *pag.* 627.

Quis est qui ascendit, nisi qui descendit. Joan 3.

Emblema XVI.

Cygnus è profundis emergens.

Revocare gradum, superásque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est. Virgil. lib. 6. Æneid.

§. 1. Omnes qui in monumentis sunt peccatorum, ad spiritualem Resurrectionem evocantur.

§. 2. Adhortatio ut qui spiritualiter mortui sunt, resurgant cum Christo.

§. 3. Signa, & effectus Resurrectionis spiritualis.

Festum Secundum Paschæ. *pag.* 653.

Coëgerunt illum dicentes: Mane nobiscum. Luc. 24. vers. 29.

Emblema XVII.

Avis quæ suaviter compellitur in caveam intrare.

—— *Amantem injuria talis*
Cogit amare magis. Catull. eleg. 73.

§. 1. Hospitalitatem nolite oblivisci. *Hebr.* 13.

§. 2. Pœnæ inhospitalitatis, & merces hospitalitatis ex Divo Thoma.

§. 3. Quæstio. Utrum majoris virtutis, ac meriti sit cum Discipulis in Emaus, ex charitate dicere: *Mane Nobiscum Domine*; an cum Petro ex humilitate; *Exi à me Domine.*

§. 4. An animæ magis expediat, Christum ad consolationem invitare præsentem, dicendo: *Mane Nobiscum Domine*; an ad desolationem, cum Sponsa clamare: *Fuge dilecte mi, recede Domine.*

Festum Tertium Paschæ. *pag.* 702.

Oportuit Christum pati, & resurgere à mortuis. Luc. 24.

Emblema XVIII.

Ludus trochi, quo primum transeundum per portam spineam, quàm lauream.

Ecquis ad hæc, illinc crederet esse viam? Ovid. lib. 2. fast.

§. 1. Problema: Utrum adversa, præ prospera fortuna, quærenda, & expetenda sit?

§. 2. *Per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum cælorum.* Actorum. 14. vers. 21.

§. 3. Non tantum recta, sed brevissima per multas tribulationes, etiam sine purgatorio, ad cœlum via.

rem,quàm *Castaneam* reperio.

§ 3. *Virginibus Laurus* erigenda.

§ 4. *Viduis*, quæ elato mariti funere,in luctu sunt, & vitam ducunt in amaritudine animæ suæ, aptè *Cupressus* ligatur,quæ Arbor funesta, & luctuosa est.

§ 5. *Arbores Autumnales infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ.* Epist. S. Judæ versu 12.

Festum inventionis S. Crucis.*pag.*864.

Omnes persecutionem patientur. 2. Timoth. 3.

Emblema XXII.

Homo,qui in sole nititur fugere expansis brachiis, umbram crucis.

Fugacem persequitur virum. Horat. lib. 3. carm. ode 2.

§ 2. Tota Christiani hominis vita,*Crux est*, atque martyrium. *August. Serm.* 32. *de Sanctis.*

§ 2. *Tres Cruces* in uno loco erant : in una latro liberandus, in alia latro damnandus, in media Christus alterum liberaturus, alterum damnaturus. Quid similius istis *Crucibus*? quid dissimilius istis pendentibus? *Augustin. Epist.* 48. *ad Vincentium.*

Crux mali latronis, quæ fertur repugnanter.

§ 3. Crux boni latronis,quæ toleratur patienter.

§ 4. Consummatur in charitate, qui amplectitur *Crucem Christi* ardenter. *Bernard. Serm. de S. Andrea.*

Festum Sancti Ivonis.

JURISPERITORUM PATRONI. *pag.*915.

ADVOCATUM *habemus apud Patrem, justum.* 1. Joan. 2.

Emblema XXIII.

S. Ivo, ut sol justitiæ, omnes horas solarii æqualiter signans.

Omnibus idem. Virgil. lib. 10. Æneid.

§ 1. Jurisprudentia commendatur primum ex illo Joannis : *Advocatum* habemus apud Patrem, *JESUM Christum* justum. 1. *Johan.* 2.

§ 2. Sancti, qui munere *Advocati* rectè functi, cœlitibus adscripti sunt.

§ 3. Iniquorum Causidicorum vitia, fraudes, nequitiæ, injustitiæ deteguntur.

——— *Attractus ab alto*
Spiritus. Virgil. 3. Georg.

§. 1. Effundam de *Spiritu meo* super omnem carnem. *Actor.* 2.

§. 2. Per *liberalitatem* (in pauperes, & egenos) homo maximè assimilatur Deo, qui dat omnibus affluenter. S. Thom. 2. 2. qu. 117. art. 6.

§. 3. Sicut Deus vaticinatur per Joëlem: *Super servos, & ancillas, effundam de Spiritu meo*: sic & Paterfamilias se munificentia, & liberalitate effundere debet in domesticos, in servos, & ancillas: superior in subditos.

Festum Augustissimum ter adorandæ, & individuæ Trinitatis, *pag.* 1094.

In ipso sunt omnia. Ad Rom. 11. vers. 36.

Emblema XXVIII.

Vitrum Trigonum, in quo omnia terrena, eminentiori modo relucent.
Quæ majora putas miracula? Martial. lib. 1. Epig. 6.

§. 1. Abraham *tres* vidit, & *unum* adoravit. *Gen.* 18.

§. 2. Mysterium SS. *Trinitatis*, quod in nomine *Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti*, hodie proponitur, verà & viva fide credendum.

§. 3. Cui è Tribus Personis Divinis plus obstricti sumus? cui cor nostrum potius consecrandum?

Octava Sanctissimi Corporis Domini Jesu Christi. *p.* 1127.

Notas facite in populis adinventiones ejus. 1. Paralip. 16. v. 8.

Emblema XXIX.

Vitriarius, qui spiritu oris sui, orbem pulcherrimum effingit.
Tanti artificis valet halitus oris. Juvenal. Sat. 10.

§. 1. Anima Christi sanctifica me.

§. 2. Corpus Christi salva me.

§. 3. Sanguis Christi inebria me.

§. 4. Aqua lateris Christi lava me.

§. 5. Passio Christi conforta me.
O bone Jesu exaudi me.
Intra VVLnera tVa absConDe Me.

§. 6. Ne permittas me separari à te.

§. 7. Ab hoste maligno defende me.

§. 8. In hora mortis meæ voca me: Et jube me venire ad te; ut cum sanctis tuis laudem te in sæcula sæculorum. *Amen.*

Sapientis: placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut fictio deciperet animam illius. *Sap.* 4.

Festum S. Joannis Baptistæ Præcursoris Domini. *pag.* 1357.

Ecce iste venit SALIENS. Cant. 2. vers. 8.

Emblema XXXIII.

Caprea de colle in collem transiliens.

Dat in aëre SALTUS. Ovid. 2. metam.

§ 1. Ecce iste venit *Saliens* in montibus. *Cant.* 2. *v.* 8.

§ 2. *Exultavit* infans in utero *Luc.* 1. *v.* 41.

§ 3. Quæ & quanta in lascivis choreis flagitia, in saltatrice patet Herodiade, de qua Ambrosius: *Quanta in uno facinore crimina!*

§ 4. Parænesis, ut ubi animus è corpore salierit, in nuptiis Agni cœlestes choreas ducere queat.

Festum Principum Apostolorum

SS. PETRI & PAULI. *pag.* 1386.

Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ Psalm. 96.

Emblema XXXIV.

Duo fulmina.

Duo Fulmina. Virgil. lib. 6. Æneid.

§ 1. *Petrus & Paulus* à quibusdam mundi *oculi*, ab aliis *duo ubera nuncupantur.*

§ 2. *Qui sunt hi, qui ut nubes volant?* Isaiæ 60.

§ 3. *Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ.* Psalm. 96.

INDEX

INDEX
IN DOMINICAS TOTIUS ANNI,
Qui conceptum, argumentum, & fundamentum Concionatoribus suppeditat, cui possint superstruere.

Dominica I. Adventus.

Erunt signa. Luc. 21.

DEus qui facit signa, & mirabilia magna solus, multa quidem olim Patribus nostris monstravit; sed omnia exsuperant, quæ nobis in sacramento mirabili Eucharistiæ exhibet, ubi adinventiones ejus mirabiles exponuntur *Festo Sanctissimi Corporis Domini in exordio.*

Videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & majestate. Ibid.

Ipsum Numen æterna Dei sapientia in usus suos aptavit & amavit nubes: ex illis enim sibi currum triumphalem, & imperatoriã sellam conficit: iis velut honorato paludamento vestitur: in iisdem ut splendido ac honorato palatio inhabitat, Sic Moysi prædicit: *Veniam ad te in caligine nubis.* Exodi 19. Illo apparatu magnifico venientem mirabatur Isaias cap. 19. *Ecce Dominus ascendet super nubem levem.* Atque in ipso pretiosissimo orbis templo *dixit habitaret in nebula.* 3. Reg 8. Dum cœlum ascensurus, *nubes suscepit eum.* Actor. 1. Inde ad generalia illa orbis Comitia extremo die, cum gloria & majestate *in nubibus cœli* venturus est, horribilis, & amabilis. *Festo SS. Petri & Pauli.* §. 2.

Talis etiam sub nube Eucharistica quibusdam apparet, qui eum ut potestate magna terribilem ac venerabilem, accedere non audentes, reformidant, contra ac alii. *Festo* 2. *Paschæ.* §. 3.

Moraliter autem Sancti, nubes exstitere, ut fusè sancti Patres exponunt illud Isaiæ 6c. qui sunt hi, *qui ut nubes volant? Festo SS. Petri & Pauli.* §. 2.

Respicite & levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Ibid.

Non immerito jubemur *levare capita,* cùm Deus hominem rectum, & erectum fecerit; spectent verò animalia cætera terram: ut qui hactenus more pecorum volutati in terris, respiciant, & levent capita sua in cœlum. *Festo Purificationis B. M. V.* §. 2.

2. Dum maximè adversa ingruunt, apparet redemptio nostra *Festo* 3. *Paschæ* §. 2. & 3.

Domi-

Dominica II. Adventus.

Joannes in vinculis. Matth. 11.

Cum Joanne gloriatur & exultat Paulus vinctus in Domino, & tot viri Religiosi ac Sanctimoniales, vinculis votorum adstricti, quæ nullò modo officiunt Christianæ libertati. 3. *die Bacchanal.* § 4. *Et in Conversione S. Pauli, in exordio.*

2. Longè arctius, & acerbius adstristi *vinculo conjugati*, quorum vincula in immensum illa Religiosorum sua molestia excedunt *Kalendis Januarii* §. 3.

3. Sunt & alii diabolicis peccatorum vinculis compediti, quæ si velint, solvere possunt. Quid non egerunt captivi, & vinculis ferreis constricti, quò iis se eximerent? ut etiam fuerint, qui pedem sibi truncârint. Unico verbo *Absolvo*, vos solvi potestis, ab eo, qui claves, & potestatem habet solvendi. *Festo Cathedræ S. Petri*, § 2 *sub finem.*

Cæci vident. Ibidem.

Hoc miraculo nunc maximè opus est, quo innumeri cæci, avaritiâ, temulentiâ, luxuriâ excæcati, apertis oculis, nihil vident: qui fusè describuntur *Die primo Bacchanal. per totum.*

Sancta autem cæcitas commendatur *Festo Conversionis S. Pauli*, § 7. *per totum.*

Mortui resurgunt. Ibid.

Cùm Christus ad hoc natus sit, mortuus sit, & resurrexerit, ut homines peccato mortui resurgant, omnes hoc sacro Adventus tempore hortabor, ut qui mortui sunt, spiritualiter resurgant. *Dominica Resurrectionis per totum.*

Quid existis in desertum videre? Ibid.

Spectaculum sanè dignum, Deo, Angelis, & hominibus. Joannes à puero, relictâ domo, & parentibus in desertum secedit. Quô docetur juventus à teneris mundum deserendum, juxta prudens illud sacri Vatis consilium *Bonum est viro, cùm portaverit jugum ab adolescentia sua.* Quod qui volet, videat *Festo B. Aloysii*, § 1.

Arundinem vento agitatam. Ibid.

Arundines sunt heterodoxi, & in fide instabiles; non sic Joannes, non tot inclyti heroes, qui steterunt velut robora, ipsis tortoribus fortiores; quæ constantia etiam in ipsis pueris Christianis eluxit. *Festo* 3. *Martyrum Soc.* JESU, §. 3.

Arundines & festucæ, quæ ab electro mundi in omnem vanitatis partem trahuntur. Vide *Festo Epiphaniæ*, § 1.

Quid existis videre, hominem mollibus vestitum? Ibid.

Heterodoxi, ac homines mundani, qui mollibus vestiuntur, execrantur eos, qui in melotis & pellibus caprinis, id est, in ciliciis, jejuniis, pœnitentiis vitam transigunt, inimici Crucis Christi. *Festo Invent. S. Crucis*, § 5.

Dominica III. Adventus.

Tu quis es? Joan. 1.

Percunctor & ego te: *Tu quis es?* edisseret Propheta: *Homo natus de muliere repletur multis miseriis,*

Dominica IV. Adventus.

Viæ

Viæ autem rectæ fiunt, dum homo, qui à Deo rectus creatus est in omnibus operibus suis, non tortuosè, sed rectè procedat. *Festo Purificationis B. V.* § 2.

Omnis vallis implebitur: & omnis mons, & collis humiliabitur. Ibid.

Hoc divites, & avari facere possunt, in vacuos pauperum ventres, quasi valles, cumulos & montes divitiarum suarum projiciendo. 1. & 2. *die Bacchanalium, de cæcitate, & stultitia avari.*

Videbit omnis caro salutare Dei. Ibid.

Hunc diem optavit Abraham ut videret, quo mysterium illud perficeretur. Longè plus nobis concessum, ut non videre, sed intra viscera, & cordis sinum recipere, & intimè unire valeamus. *Festo Purificatæ Virginis in exordio. Et festo Corporis Domini,* § 2.

Dominica infra octavam Nativitatis Domini.

Erat Ioseph & Maria Mater Iesu mirantes super his. Luc. 2.

Divina mysteria non tam rimari, quàm mirari convenit nec exiguus in actibus admirationis gratiæ & meriti fructus existit. *Festo SS. Trinitatis, in exordio.*

Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel. Ibid.

Utinam & in resurrectionem nostrorum, ut è sepulchris concupiscentiæ, temulentiæ, avaritiæ resurgere spiritualiter valeamus. Quod fusè deducitur *Dominica Resurrectionis Domini per totum.*

Anna vidua erat, quæ non discedebat de templo, jejuniis, & obsecrationibus serviens nocte ac die. Ibid.

Status vidualis insigni encomio à SS. Patribus laudatur: & quænam non solum inter Christianas, sed & inter Romanas ac gentiles illustres exstitere, secundas nuptias, præ ipsa morte exosæ.

Exaggerantur simul gravissima incommoda, damna, discordiæ, quæ inter diversi thori liberos oriuntur. Sed quæ veræ viduæ sunt, uni Christo Sponsô adhærentes, omni virorum commercio renuntiant, jejuniis & orationi cum Anna vidua vacantes. *Kalendis Ianuarii,* § 3. *Et primo die Maji,* § 4.

Perfecerunt omnia secundum Legem. Ibidem.

Sicut omnis malitia intravit in orbem terrarum, quod homo transgressus sit Legem Domini, nec alios æternis puniat suppliciis, quàm legis suæ transgressores; ita omnis sanctitas consistit, ut Legem Domini observemus. *Festo Conversionis S. Pauli,* § 1.

Puer autem crescebat. Ibid.

Aliqui semper manent pueri malitia, & moribus, etsi creverint in viros, & provectæ ætatis senes. Hanc autem pueritiam exuendam, & in maturitatem virilem crescendum, traditur *primo die Anni,* § 1.

§ 2. Puer sensim crescit in adolescentem, ac tandem in virum perfectum, sicut glans in arborem: & sicut per gradus ad scalæ apicem pertingitur; sic sensim crescendum in gratia, & ad perfectionis apicem ascendendum; nam ut inquit Bernardus: nemo

nemo repente fit summus; sicut è contra, nemo repente pessimus, sed per actus frequentatos. *Primo die Anni*, §. 3.

Dominica infra octav. Epiphaniæ.

Regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum. Luc. 2.

Quam sæpe, & quam facile *Iesus* perditur. Quomodo & ubi quærendus, & qua ratione inveniendus. *Festo S. Antonii de Padua*, §. 2.

Invenerunt eum in Templo sedentem in medio Doctorum. Ibid.

Plus quam Salomon hic: à primo enim conceptionis instanti, fuit animæ Christi infusa supernaturalis scientia, præter eam quam habebat æternam: neque hanc per partes ut homines studio & labore, sed simul; unde merito *stupebant omnes qui eum audiebant super prudentia, & responsis ejus.* Vide *festo SS. Corporis Dom.* §. 1. *sub medium.*

Videntes admirati sunt. Ibid.

Quid admiratio, & unde oriatur? quam futilia homines admirentur, & divina quæ maximè stupenda, non admirantur; unde tamen fructus uberrimus. *Festo SS. Trinitatis in exordio.*

Ecce pater tuus, & ego, dolentes quærebamus te. Ibid.

Quàm durum, & amarum sit perdere *Jesum*, & ejus præsentia carere, patet ubi Sponsus à Sponsa, filius à matre, maritus ab uxore, Jonathas à Davide separandus. Quod si vel modica *Iesu* absentia Josepho ac *Mariæ* tanti doloris causa exstiterit; quid erit in æternum à summo bono separari. *Festo SS. Corporis Dom.* §. 6. *per totum.*

2. Quem ingenti dolore quæsierunt, summo gaudio invenerunt; quod in vita Josephi potissimum animadvertendum est, semper læta tristibus, & tristia lætis permixta fuisse; atque ita tota mortalium vita admirabili varietate à Deo contexitur. *Festo S. Iosephi*, § 4. *per totum.*

Et erat subditus illis. Ibid.

Tota vita privata Christi, his paucis verbis continetur: *Erat subditus illis*; fuit enim obediens à primo conceptionis instanti, usque ad mortem Crucis. Cujus exemplo, qualem pueri parentibus, uxores maritis, servi Dominis, subditi Prælatis obedientiam debeant, patet *Festo Conversionis S. Pauli per totum.*

Dominica II. post Epiphaniam.

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Joan. 2.

Simul cruces & tribulationes ortæ, ac factæ sunt, tam multiplices & graves, ut omnes alias etiam Religiosorum atque anachoretarum exsuperent: quia perpetuæ sunt, quæ graphicè depinguntur *Kalendis Ianuarii* §. 3. *& primo die Maji*, §. 2. *& festo Inventionis S. Crucis*, §. 1.

Patienter verò si conjuges cruces suas ferant, martyres fieri posse, vide *festo* 3. *Martyrum Japonens* §. 3.

2. Alterum

2. Alterum est, mulieres dum nuptui traduntur, libertatem amittere, & sub viri potestate esse, testante Apostolo: *Mulieres viris subditæ sint, tanquam Domino.* Ephes. 5. Quanta autem hæc servitus sit, & quam in omnibus debeant viris obedientiam, ex Patribus, & morali doctrina, tum rara historia, & sanctorum conjugum exemplis demonstratur *Festo Conversionis S. Pauli,* §. 3.

Erat Mater Iesu ibi; vocatus est autem Iesus, & Discipuli ejus ad nuptias. Ibid.

Felices ac beatæ virginum cum Agno nuptiæ, quibus præest paranymphus Spiritus Sanctus. Tales illæ Josephi & *Mariæ*; tales ubi virgines filiæ Christo Sponso nubunt, quibus ille & *Maria* interest. *Festo S. Iosephi,* §. 2.

Deficiente vino, dicit Mater Iesu ad eum: vinum non habent. Ibid.

In humanis rebus non semper suppetit consolationis vinum; sed subinde illud deficit, & velut aqua tribulationis & doloris miscetur. *Festo sancti Iosephi.* § 4.

Vinum hujus mundi est incentivum libidinis, ebrietatis &c. Nobilius nobis propinat in Eucharistico epulo, & reservat in cœlesti patria. *Festo 2. Pentecostes. Et festo SS. Corporis Dom.* § 3.

Nondum venit hora mea. Ibid.

Ubi, ut nonnulli exponunt, non arguit matrem, sed indicat, nondum tempus esse, ut divinissimum sanguinis sui vinum nobis propinet, quod ardenter desiderabat. *Ibid.*

Cùm inebriati fuerint. Ibid.

Ebrietas hominem ratione privat, & amentem facit; imo ebrius stulto longe deterior, quod vel gentilis Seneca observavit, variisque argumentis, & SS. Patrum testimoniis comprobatur, *Die 2. Bacchanal.*

Ebriosis evenit quod viti, quæ Baccho sacra, ut igni reserventur. *Primo die Maji,* §. 5.

Ebrietas fœminis maximè indecora. *ibidem* § 4. *post medium:*

2. Exponitur ebrietas sobria & sancta per omnes qualitates vini, quod loquaces, audaces reddat, secretum prodat, oblivionem inducat, & lætificet. *Festo 2. Pent. per totum. Et festo SS. Corporis Domini* § 3.

Dominica III. post Epiphaniam.

Cùm descendisset Iesus de monte. Matth. 8.

Solitus *Iesus* montes amáre, in montibus orare, montes inhabitare. Ut & in vobis habitet, vos montes præbete, quibus Sancti comparantur; sin minus, agite ut colles esse positis. *Festo S. Ioannis Baptist.* §. 1.

2. Cùm descendere cum Christo facillimum sit; ascendere verò difficillimum, omnes homines ascendere volunt *Festo Ascensionis Domini in exordio.*

Secutæ sunt eum turbæ. Ibid.

Quia vox ejus dulcis, & facies decora, qua velut electrum, aut magnes, corda mortalium ad se trahebat. *Festo Epiphaniæ per totum. Et festo sancti Iosephi,* §. 1.

in eis sunt; verbo unico *fiat*, quod *Maria* protulit, *Deus* homo factus est; quidni verbo unico sanet servulum? *Festo Annuntiationis B. V. M.* § 1.

Verbo unico tu peccator, cujus morbus avaritia est, luxuria est, &c. sanari potes, per unum *absolvo. Festo Cathedræ sancti Petri*, § 2.

Nam & ego homo sum. Ibid.

O si hoc homines considerarent, ex eadem massa se à Deo conditos, iisdem infirmitatis ac mortalitatis legibus subjectos, eodem pretio redemptos. Quid est homo? dicet Job: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis.* Quid est homo? dicet Psaltes: *Homo vanitati similis factus est.* &c. Miseriæ autem, eæque gravissimæ describuntur *Festo 3. Martyrum Iaponens.* § 3.

Habeo sub me milites, & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & servo meo: fac hoc, & facit. Ibid.

Militaris obedientia, prompta & cœca, omnem aliam exsuperat; unde habent quod & Religiosi, & conjugatæ discant, quæ sub viri potestate sunt. Quod dilucide ostenditur, & rarâ historiâ pro conjugatis, declaratur *Festo Conversionis sancti Pauli per totum.* Vbi & de obedientia, quam debent servi & ancillæ Dominis, & quando. Item de obedientia uxoris erga maritum, *Kalendis Ianuarii*, § 3.

Audiens autem Iesus, miratus est. Ibid.

Quid admiratio, unde oriatur, & an cadat in Deum? quomodo nos futilia & puerilia admiremur, & divina maxime stupenda non admiremur; unde tamen fructus uberrimus. *Festo SS Trinitatis in exordio.*

Non inveni tantam fidem in Israel. Ibid.

Actus fidei, inter virtutes Theologales primus, commendatur, & à Christo extollitur. Hic ut in aliis fidei articulis, maximè requiritur in mysterio SS. Trinitatis. *Festo SS. Trinitatis* § 2. *& festo SS Corporis Dom.* § 2. *de pedibus Christi.*

Dominica IV. post Epiphaniam.

Ecce motus magnus factus est in mari. Matth. 8.

Motus magnus, & tempestas in animo peccatoris ex mala conscientia; atque ea repente ex summa malacia, & inter delicias suboritur, ut Balthasaro in convivio accidit. *Die 3. Bacchanalium*, § 1.

Quid timidi estis modicæ fidei? Ibid.

Justi quibus secura conscientia, nil habent quod timeant; sed peccator, cui super impia cervice pendet divinæ justitiæ romphæa: cujus etiam, ut loquitur Seneca, ipsæ voluptates trepidæ, & variis terroribus inquietæ. *Die 3. Bacchanalium.* § 1.

2. Mo-

Dominica V. post Epiphaniam.

Cum autem dormirent homines. Matth. 13.

quæ non omnia simul, sed sensim extirpanda, ut quidam è priscis anachoretis docuit. *Kalendis Januarii sub finem.*

Vis imus, & colligimus ea? ibid.

Rogant discipuli ut evellere possint zizania, id est tollere scelera, & scandala, quæ per homines pravos, & truculentos inferuntur, opprimendo semen bonum, quod in agro Ecclesiæ per viros Apostolicos, & fideles feliciter germinat. Sed respondit Christus: *Sinite utraque crescere.* Ut quid hoc? ut justi per eos probentur, uxor per maritum temulentum, servus per herum truculentum, subditus per superiorem sibi adversantem, etiam pravum; quibus nihilominus obtemperandum, modo non imperent contra Deum. *Festo Conversionis sancti Pauli*, §.2.

Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Ibid.

Quod zizaniis, idem fit sarmentis vitis, quæ ad nihilum valent nisi ad comburendum. *Primo die Maji*, § *ult.*

Dominica VI. post Epiphaniam.

Simile est Regnum Cœlorum grano Sinapis. Matth. 13.

Peccata quæ quidem levia ducuntur, ut morsus pomi vetitus, vindex Deus in Adamo, ut in uxore Loth gravissimè ultus est. Hæc curiosè in campo respexit; quid illis timendum, qui in templo non solum hac illac respiciunt, sed garriunt, rident, & animo fornicantur? *Festo Conversionis sancti Pauli*, §.1.

Minimum quidem est omnibus seminibus; cum autem creverit, majus est omnibus oleribus, & fit arbor. ibid.

Sicut granum sinapis sensim crescit in arborem, & puer in virum perfectum, ita sensim nobis crescendum in virtute, & studio perfectionis, donec ad apicem non volando, sed gradatim ascendendo perveniamus. *Primo die Anni*, §.3.

Ita ut volucres cœli veniant, & habitent in ramis ejus. ibid.

Volucres cœli non solum Angeli, sed & homines moraliter intelliguntur, imprimis viri Apostolici, & Religiosi, qui in excelsis habitant. Quin & omnis conditionis homines volucribus comparantur, quarum proprietates illis aptantur *Kalendis Januarii per totum.*

Dominica in Septuagesima.

Simile est Regnum cœlorum Patrifamilias. Matth. 20.

Ingens cura incumbit Patrifamilias, ut filiis suis jam ex oculis parentis in Universitatibus invigilet; filiabus ne liberius agant, & longius evagentur. *Kalendis Jan.* §. 2. & 4. *Festo S. Dorotheæ*, §. 1. *Et festo S. Norberti* §.3.

Est & altera cura Patrisfamilias de servis & ancillis. *Kalend. Januarii* § 4.

Dominica in Sexagesima.

Hh

Hi radices non habent. Ibid.

Hi similes arbori Majali, quæ ante ædes plantata, virere, & vivere videtur, sed quia radicem non habet, verè mortua est. Talis omnis peccator, qui in charitate radicatus non est, quod fusè demonstratur *Primo die Maji*, §. *ultimo.*

In tempore tentationis recedunt. Ibid.

Parati esse debemus non tantum ad prospera, sed & adversa, quæ præ prosperis longè nobis salutaria & velut certa prædestinationis tessera. *Festo S Iosephi*, §. 4 *Et festo* 3. *Paschæ per totum.*

Fructum afferunt in patientia. Ibid.

Qui patienter pauperiem, ignominiam, morbos, aliáque adversa tolerat, meritò Martyribus comparatur; qui aut non tam truculentum, lentum & diuturnum patiuntur tormentum. Imò fortior est, qui patiendo se, quam qui fortissima vincit mœnia: estque spectaculum Deo dignum vir fortiter patiens etiam in lecto, quàm qui in acie dimicat. *Festo* 3. *Martyrum Japonensium*, §. 3. *Et festo Invent. S. Crucis*, §. 3.

Dominica in Quinquagesima.

Ecce ascendimus Jerosolymam, &c. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Luc. 18.

Hoc tempore Bacchanalium, apte repræsentatur nobis Christus ascendens Jerosolymam, ut rursus illudatur, flagelletur, & occidatur per flagitia hominum, qui quasi rursus crucifigunt filium hominis. Cujus commiseratione ductæ sanctæ animæ, ferventes preces, calidas lacrymas, & graves pœnitentias Deo obtulerunt. *Primo die Bacchanal.* §. 3. *per totum.*

Et tertia die resurget. Ibid.

Utinam nos vel tertio mense, tertio anno, imo trigesimo aliquando spiritualiter resurgamus: multi enim cum Lazaro non quatriduo dumtaxat, sed quadriennio, & tota vita in sordibus sepulti fœtent.. *Festo Paschæ per totum.*

Cæcus quidam sedebat secus viam. Ibid.

Hic cœcus genus humanum significat: nam cœci superbi, ebriosi, avari, luxuriosi, omnis denique peccator; cujus damnabilis cæcitas, è scripturis, SS. Patribus, & tragicis historiis exaggeratur *Primo die Antecineralium per totum.*

Quid tibi vis faciam? Ibid.

In quæ verba S. Bernardus: *heu! plures habemus Evangelici illius cœci, quam novi Apostoli* (Pauli) *imitatores. Quid vis, ait Dominus ad cæcum illum, ut faciam tibi? Absit hoc Domine: tu magis dic: quid me facere velis*; errat enim gravissimè, qui voluntatem Dei, aut superioris ad suam detorquere conatur; sed potius dicat cum Paulo: *Domine, quid me vis facere. Festo Conversionis S. Pauli* §. 5.

At ille dixit: Domine ut videam. Ibid.

Utinam hoc omnes cœci cor-

bus panis intra viſcera noſtra arctiſſimè complecti. *Feſto SS. Corporis Domini in exordio & § 2. de amplexu oſculo, & corde Chriſti.*

Ille autem dixit eis: niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam. Ibid.

Hæc incredulitas etiamnum invenitur in heterodoxis, potiſſimum circa ſanctiſſimum Euchariſtiæ myſterium: qui ex ipſa forma conſecrationis nervoſo anagrammate confutantur *feſto SS. Corporis Dom. § . 2. ſub finem.*

2. Multi in ſumptione ſacræ Euchariſtiæ, Chriſtum potius cum turbis trudunt, quam tangunt, quia vera fide non accedunt. *feſto corporis Dom.* §. 2. *de pedibus Chriſti.*

Dixit ei Jeſus: quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt, & crediderunt. Ibid.

Fides vera & viva à Chriſto prædicatur, & extollitur, ejuſque actus maxime meritorii probantur *feſto SS. Trinitatis.* §. 2. *& feſto SS. Corporis Dom.* §. 2. *de pedibus Chriſti.*

Dominica II. poſt Paſcha.

Ego ſum Paſtor bonus. Joan. 10.

Bonus Paſtor debet habere diſcernendi ſcientiam, & judicandi potentiam: nam etſi approbatus validè abſolvat, ſi debita ſcientia deſtitutus ſit, facile oves in errorem inducet ac perdet. Unde S. Thereſia præferendum dictitabat Confeſſarium minus probum, viro ſimplici, etiam Sancto. *feſto Cathedræ S. Petri* § 2.

2. Cura & diligentia opus eſt, ne ejus incuriâ ovis pereat, ad quod exemplo ſancti Maurilii excitatur. *Ibid.*

Bonus Paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis. Ibid.

Hic Paſtor Paſtorum Redemptor noſter eſt, cujus exemplo, & alii viri Apoſtolici per mille difficultates, ærumnas, pericula, poſuerunt animas pro ovibus ſuis. *feſto S. Antonii de Padua.* §. 1. & 2.

Et illas oportet me adducere. Ibid.

Zelus eluceat, quem Chriſtus bonus Paſtor commendat, ut quærant oves perditas. Res alias perditas, ovem, bovem, equum, monile, quanto ſtudio quærimus, & animam perditam quis quærit? *feſto S. Antonii de Padua* §. 2.

Dominica III. poſt Paſcha.

Modicum, & jam non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me. Joan. 16.

Cœleſtis Sponſus nunc faciem ſuam abſcondit, nunc oſtendit: nunc immittit proſpera, nunc adverſa, mirabili varietate, vitam mortalium cujuſcumque conditionis contexens, quos nec conſolationes, nec deſolationes vult habere perpetuas. *feſto S. Joſephi.* §. 4. *per totum.*

Plorabitis & flebitis vos. Ibid.

Dulces lacrymæ Juſtorum, & pœnitentium, quæ vinum Angelorum plenæ conſolationibus & deliciis cœleſtibus, quibus animæ ſanctæ inebriantur. *Tertio die Bacchanalium.* §. 3. *& feſto SS. Corporis Dom.* . §. 3. & 4.

Ego

Ego rogabo Patrem pro vobis. Ibid.

Quis causæ suæ diffidat, dum Christum habet Advocatum, qui per tot ora quot vulnera perorat pro nobis apud Patrem? juxta illud: *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum.* 1. Joannis 2. Vide *Festo S. Ivonis,* § 1.

Relinquo mundum, & vado ad Patrem Ibid.

Felices qui à teneris mundum reliquerunt, priusquam mundum nossent, ejusque nequitiis & spurcitiis infecti essent. *Festo B. Aloysii, In exordio & §* 1.

Adolescentes & adolescentulæ, quæ generoso ausu per obstantes parentes & propinquos, & oblatas nuptias, & divitias, ac mundum reliquerunt, aut generoso saltu ex eo fugerunt. *Festo S. Josephi § 2. & primo die Maji* § 3. *& festo S. Ioan. Bapt.* § 4.

2. Quantum gaudium sit reliquisse mundum, potissimum in morte testantur Religiosi & sanctimoniales, quibus claustrum paradisus. *Tertio die Bacchan.* § 4.

Dominica infra Octavam Ascensionis.

Ab initio mecum estis. Joan. 15.

Christus nobiscum esse voluit tam mirabili & amabili modo in Sanctissimo Sacramento usque ad consummationem sæculi. *Festo SS. Corporis Domini in exordio. &* § 6.

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Ibid.

Solicitos nos Redemptor noster reddit, & discessurus ex hoc mundo extremum monitum tradit, ne ulli scandalo simus, potissimum parvulis, & innocentibus, per verba obscœna, actus liberiores inter conjuges, aliasque illecebras, à SS. Patribus graviter exaggeratas. *Festo S. Josephi.* § 3.

2. Scandalo sunt, quæ corporis pulchritudine alios pellicere satagunt; quod ut tollerent heroes animæ, fallacem gratiam, & vanam pulchritudinem, ne offendiculo aliis essent, deturparunt. *Festo S. Josephi* § 2.

Dominica Pentecostes.

Vide festo ejusdem, & 2. sequentibus.

Dominica Sanctissimæ Trinitatis.

Vide festo proprio.

Dominica I. post Pentecosten.

Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Luc. 6.

Quia, si quam vos proximo misericordiam exhibueritis, longè majorem Christus præstabit vobis, & quæ illi facta sunt, sibi facta profitetur. *Festo* S. *Francisci de Paula,* § 3. & 4.

2. Misericordia Patris æterni, fuse demonstratur *Festo* 3. *Pentecostes* § 2. *& festo SS. Trinitatis* § 3.

Dimittite, & dimittemini Ibid.

Injurias remittere non imbellis & ignavi; sed generosi ac magnanimi est, quod vel ipsi gentiles Catholicos docuere, & scripturæ, ac sancti Patres evincunt. *Festo S. Marci,* § 1. *post medium, &* § 2. *post medium.*

Dominica infra octavam SS. Corporis Domini.

Dominica III. post Pentecosten.

contenti, obmurmurant, quod in tali statu & conditione, non in alio statuti sint. *festo S. Matth.* §. 1.

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdiderit unam ex illis; nonne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam? Ibid.

Nonne hoc bonus Pastor, Redemptor noster fecit, qui novem choros tot millium Angelorum reliquit, ut ovem perditam reperiret. Cujus exemplo tot viri Apostolici, relictis omnibus, unam ovem perditam quæsierunt. *festo S. Antonii de Padua* § 2.

Dominica IV. post Pentecosten.

Cum turbæ irruerent in Jesum, ut audirent verbum Dei. Luc. 5.

Quid ni irruerent? verbum ejus dulce super mel & favum: quin & instar electri, ac magnetis omnium post se corda trahebat, ut fusè exponitur *festo Epiphaniæ per totum, & festo S. Iosephi* §. 1. *& festo SS. Corporis Dom.* §. 2.

Per totam noctem laborantes, nihil cepimus. Ibid.

Tales sunt, qui magno & inutili labore tempus transfigunt: quibus optima vitæ pars, imo tota perit in otiosis fabulis, ludis, jocis, aut temulentiæ, & lasciviæ impenditur: nihil reportantes virtutis, bonorum operum, aut meritorum. *Primo die Anni.* §. 1.

In verbo autem tuo laxabo rete. Ibid.

Prompta, & cæca Obedientia commendatur, in qua summa perfectio est, & eluxit olim in Abrahamo, aliisque sanctis, & hodie in discipulis; unde eam Deus divinis quibusdam favoribus ac prodigiis cœlestibus comprobavit. *festo Conversionis S. Pauli*, §. 4. *& 5.*

Exi à me Domine, quia homo peccator sum. Ibid.

Actus hic summæ humilitatis, qui laudabiliter usurpatur dum Christus sub speciebus Eucharisticis naviculam animæ nostræ subingreditur; sed an præ nimia humilitate & reverentia rarius communicandum, solide disceptatur *festo 2. Paschæ* §. 3. *& 4.*

Ait ad Simonem Jesus: noli timere. Ibid.

Nihil nobis timendum, dum Christum per sacram Communionem intra naviculam animæ receperimus: ne quidem in extrema cum morte & diabolo lucta, dum tempestas magna exsurgit. *festo SS. Corporis Dom.* §. 5. 6. 7. 8.

Relictis omnibus secuti sunt eum. Ibid.

Hanc velocem & promptam obedientiam tot milleni Adolescentes & adolescentulæ æmulati sunt, qui continuò relictis omnibus secuti sunt Christum. *festo Conversionis S. Pauli* §. 4.

2. Religiosi qui relictis omnibus secuti sunt Christum, quanto gaudio, quasi centuplo, hic etiam perfruantur in terris, ac potissimum in morte, quæ mundanis terribilium omnium terribilissima, illis autem amabilis, ut cantando moriantur, & moriendo cantent. *Tertio die Bacchanal.* §. 4.

Dominica V. post Pentecosten.

Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum, & Pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum. Matth. 5.

Justitia Pharisaeorum, palliata nequitia est, quemadmodum & heroici actus Romanorum, aliorumque Gentilium, qui nil nisi vanam nominis famam apud mortales, & inanem gloriam aucupabantur; quos longè exsuperavit vera Christianorum pugilum, imo & foeminarum, ac puellorum justitia ac fortitudo. *Festo 3. Martyrum Iaponensium.* § 2.

Non occides. Ibid.

Hoc praeceptum, quotquot adestis, vos hactenus servasse fatebimur; sed quid si contrarium probem, & plures hic homicidas demonstrem? Nonne omnis peccator occidit animam suam, ut è scripturis, & Patribus constat? Nonne gravior homicida, qui scandalo innocentes animas occidit, quam qui corpora? Haec fuse tractantur. *Primo die Maji* § 5. & *Festo Resurrectionis Dom.* § 1.

Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Ibid.

Verissimum nunc illud comprobatur: homo homini lupus, & frater fratri. Quod quam immane ac barbarum, fusè exponitur *Festo S. Marci pro totum.*

Si offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te: relinque ibi munus tuum ante Altare, & vade, prius reconciliare fratri tuo. Ibid.

Injurias remittendas, sed nec vindictam de hostibus sumendam, non solum Romanum, sed maximè Christianum est *Festo S. Marci* § 1 *post medium.* & § 2. *post medium.*

Dominica VI. post Pentecosten.

Misereor super turbam. Marci 8.

Misericordia superexaltat judicium, & prae omnibus aliis pietatis operibus, à Christo Judice commendatur ac depraedicatur. *Festo S. Francisci de Paula* § *ultimo.*

2. Deus misericordiam suam in nos prodigialiter prodigus instar fontis effudit totus consumptus in usus nostros. *Festo 3. Pentecost. per totum. Et festo SS. Corporis Dom.*

Exemplo Christi, & nos misereamur super turbam pauperum, ut audire mereamur: sitivi, & dedistis mihi bibere &c. *Festo S. Francisci de Paula,* § *ultimo.*

Accipiens septem panes, gratias agens, fregit. Ibid.

Discamus & nos tam munifico largitori gratias agere, non solum pro pane quem frangimus, veste qua tegimur, luce qua fruimur; sed & pro innumeris aliis, quae corpori, & animae contulit, beneficiis. *Festo Epiphaniae* § 2.

2. Potissimum gratiae agendae pro beneficio Eucharistiae, quae gratiarum actionem significat. *Festo SS. Corporis Dom.* § 8.

Manducaverunt, & saturati sunt.

Epulae, quas Christus hominibus proponit, solae sapiunt, & satiant; mundanae fugitivae sunt, & amaritudine plenae. Prae his sua-

suavissimæ sunt Eucharisticæ, *ubi dulcedo in suo fonte gustatur*, quam sanctæ, ac ferventes animæ, super mel, & favum, degustarunt; quod autem tibi hoc cæleste Epulum non sapiat; est quod palatum affectum habeas, & infirmus sis. *Tertio die Bacchanalium*. §. 3.

Dominica VII post Pentecosten.

Attendite à falsis Prophetis, qui veniant ad vos in vestimentis ovium; intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Matth. 7.

Tales sunt hypocritæ, & sancti larvati, similes sepulchris dealbatis; qui adhortandi ut deposità fictâ sanctitate, verè resurgant: hos inter, censet Cardinalis Cusanus unam, quæ Confessario sancta videri voluit, cujus fraudem solerter detexit. In hac classe sunt, qui ignoto Confessario graviora exponunt, & leviora Ordinario, ne sanctitatis famam amittant, quales sæpe vero dolore, & proposito emendationis destituuntur. *Festo Resurrectionis Domini* § 1 *sub finem*.

Omnis arbor bona, fructus bonos facit. Ibid.

Cum omnis homo à Philosophis, & Patribus, arbori rectè comparetur, exponitur quomodo puellæ arborem cerasi: conjugati arborem castaneæ: Virgines Laurum: viduæ Cupressum in se exprimere, & fructus referre valeant. *Primo die Maij*, § 1, 2, 3.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Ibid.

Sunt arbores multæ autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, quæ non serviunt nisi ad comburendum, quibus peccatores similes perhibentur. *Primo die Maij* §. 5. *per totum*.

Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. Ibid.

Omnis perfectio, & sanctitas in eo sita, non ut prolixis orationibus, & jejuniis vaces, sed ut facias in omnibus voluntatem Dei. Quemadmodum econtra, omnis malitia in eo consistit, quod quis voluntati Dei adversetur. *Festo Conversionis S. Pauli*, § 1.

Dominica VIII. post Pentecosten.

Homo quidam erat dives. Luc. 16.

Dives qui præ avaritiâ, divitiis non utitur, miser, miserabilis, mendicus, & cæcus est. *Primo die Bacchanalium*. § 2.

2. Nec solum talis homo cæcus, sed & insanus ac planè stultus est, ut manifestis argumentis evincitur *Die 2. Bacchanal.* § 1.

3. Nil bene facit, nisi dum moritur, & divitiæ è saccis, & arcis excutiuntur. *Primo die Maii*. § 5 *sub medium*.

Hic diffamatus est apud eum. Ibidem.

Cum nomen bonum melius sit, quam divitiæ multæ, & fama pluris quam ipsa etiam vita æstimetur, exaggeratur quam grande malum sit, alterum diffamare, & quanti meriti sit apud Deum,

illatam famæ, ac nomini ignominiam, patienter tolerare. *Festo Invent. sanctæ Crucis* § 3. *ante finem.*

Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ. Ibid.

Hanc accuratissimam rationem tam pretiosi temporis deperditi justus judex à quoque nostrum exiget, quare dum tempus villicandi, id est, utiliter agendi, habemus, operemur bonum, ne quod omnes damnati gravissimè lamentantur, nos sero deploremus, nullam nos rationem temporis habuisse. *Primo die Anni per totum.*

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Ibid.

Quod fit divitias in pauperes erogando, quos in judicio amicos non solum experiemur, sed & ipsum judicem Christum, qui quæ suis, sibi facta profitetur. Illustre hoc in genere exemplum præbuit senator Genuensis. *Festo S. Francisci de Paula.* § *ultimo.* & *festo* 3 *Pentecostes* § 2.

Dominica IX. post Pentecosten.

Cum appropinquaret Jesus Jerusalem, videns civitatem, flevit super illam. Luc. 9.

Christus non tantum super civitatem Hierusalem, sed & uberrimè super civitatem animæ, spiritualem illam Hierusalem ab ipsa infantia flevit: cujus lacrymæ satis potentes sunt, ut electri instar aut magnetis ferrea corda ad se trahant. *Festo Epiph.* § 1.

2. Exemplo Christi, sanctæ animæ amarissimis lacrymis fleverunt super peccata populi, quæ Laurentius Justinianus graphicè describit. *Primo die Bacch.* § 3.

3. Parum fuit benignissimo Redemptori nostro fudisse pro nobis lacrymas; sanguinem dedit, & totus in usus nostros expensus est. *Festo* 3. *Paschæ per totum.*

Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique. Ibidem.

Hæc de extrema lucta cum morte, & dæmone moraliter intelliguntur, quando summo solatio erit Christum sub speciebus Eucharisticis habere præsentem, & contra tartareos inimicos propugnatorem. *Festo SS. Corporis Dom* § 7.

Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Ibid.

Pretium temporis, quod celerrimè prætervolat, ubi elapsum fuerit, multi plus carendo, quam fruendo cognoverunt, & fleverunt. *Kal. Jan. in exordio*

Hoc omnes damnati sero deplorabunt, quod tempus visitationis, misericordiæ, gratiæ, indulgentiæ tam segniter perdiderint; quod si daretur recuperari, omnium anachoretarum pœnitentiis, & Martyrum cruciatibus libenter vel unam horulam resipiscendi redimerent. Sed tempus non erit amplius. *Primo die Anni*, § 2.

Quomodo tempus deperditum, à nobis recuperari possit. *ibidem.*

Domus mea, domus orationis est; vos autem fecistis eam speluncam latronum. Ibidem.

Anima, quæ templum Dei est, redditur spelunca latronum per peccatum: nam omnis peccator, animæ

animæ suæ, & illius cui scandalo est, pessimus latro est. *festo Inventionis sanctæ Crucis.* §. 2.

Horrendæ tragœdiæ latronum enarrantur, quas omnes exsuperat feritate suâ, qui animam suam per peccatum reddit speluncam latronum, seu Dæmonum: & hospitem Deum, quem in Eucharistia excepit, quasi trucidat. *festo 2. Paschæ in Exordio.* & §. 2. *sub finem.*

Dominica X. post Pentecosten.

Pharisæus stans hæc apud se orabat: Deus, Gratias ago tibi, quia non sum, sicut ceteri hominum. Lucæ 18.

Hæc vox hominis insani, & prorsus stulti est, qui præ insana superbia existimat neminem sibi similem. Unde recte dixit Chrysostomus: nemo superbus est, qui simul stultus non sit, quod variis scripturis, & exemplis comprobatur *Die 2. Bacchanalium* §. 1. *de stultitia superbiæ.*

Jejuno bis in Sabbato. Ibid.

Hoc priori connexum, quia stulti laudant seipsos, cum interim omnibus ludibrio sint. *Ibidem, eodem die.*

Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Ibid.

Qui hic se exaltant, & superbia, ac ambitione tumescunt, omnibus passim contemptui sunt & humiliantur; illi verò qui se humiliant & quasi stulti propter Deum fiunt, apud homines in terris, & apud Deum in cœlis exaltantur. *festo Sancti Norberti.* §. 2. & *festo S Francisci de Paula,* ubi Minimi, maximi deprædicantur. §. 2. *per totum.*

Dominica XI. post Pentecosten.

Exiens Jesus de finibus tyri, venit per sidonem ad mare Galilææ, inter medios fines decapoleos. Marci. 7.

Juris perito Judici inter medios fines Justitiæ sic standum est, ut nec affinium, nec amicorum affectu, nec munerum pondere, in alterutram partem inclinet. Quæ corruptela, ut orbi eliminetur, tragici exitus adducuntur *festo S. Ivonis,* §. 3.

Misit digitos suos in auriculas ejus, & tetigit linguam ejus. Ibidem.

Si ea vis digitis, ac manui Christi, ut vel solo attactu conferat sanitatem; quid non sperandum, ubi manus Domini gloriosæ, quæ tot mirabilia patrarunt, nobis intimè sub speciebus panis sacro attactu conjunguntur? *festo SS. Corporis Dom.* §. 2.

Solutum est vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè. Ibidem.

Vinum spiritus sancti linguas Apostolorum, & multorum sanctorum solvit in laudes Dei; quin & linguas solvit, ut salubriter secretum in aures confessarii deponamus. *festo 2. Pentecostes,* §. 1.

Dominica XII. post Pentecosten.

Beati oculi qui vident, quæ vos videtis. Luc. 10.

Merito beati oculi dicuntur, qui Christum in carne videre meruerunt: tam enim delectabilis fuit ad videndum, tam speciosus, ut omnis humana pulchritudo, quæ fallax, & vana est, meræ sordes sint. Fuit Jo-

DOMI-

Dominica XIII. post Pentecosten.

Occurrerunt ei decem viri leprosi. Luc. 17.

Lepra morbus fœdissimus; at multo fœdiori Luxuriosus laborat, qui corpore & animo horrendum putet, quem fœtorem sancta Catharina Senensis, & S. Philippus Nerius divinitus percipientes, super omnem cloacam execrabantur. *Festo Virginis Annunciatæ.* §. 3. *& primo die Maji.* §. 3. *post medium.*

Qui steterunt à longe. Ibidem.

Nemo sibi fidat, & temerè occasioni se exponat: ubi stupa igni appropinquat, facile ignem concipiet. Hinc longe standum, & recedendum. Etiam senes, quasi sub cinere, ignem conceperunt, ubi appropinquaverunt. *Festo S. Dorotheæ* §. 1. *post medium, & primo die Maji* §. 4. *ante medium.*

Ite, ostendite vos sacerdotibus. Ibid.

Quam hoc facile remedium, ut & tu à lepra peccati munderis? adeo ut si quis omnia flagitia omnium mortalium ac dæmonum unus perpetrasset, per sinceram confessionem se sacerdoti ostendendo, verbo unico, omni labe animi expietur. *Festo Cathedræ S. Petri.* §. 2.

2. Dignitas sacerdotum, & reverentia illis debita. *Festo Annunciat.* B. V. §. 5. *& festo* SS. *Corporis Dom.* §. 2. 3. & 4.

Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum: & cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens. Ibidem.

Quin & nos Deo gratias agamus, non solum pro morbis corporis, quibus toties sanati, à quibus servati, sed & potius pro morbis animæ curatis. *Festo Epiphaniæ*, §. 2. *festo* 3. *Pentecostes*, §. 2. & 3. Singulariter vero pro beneficio Eucharistico, pane illo cœlesti, qui etiam morbos corporis curat, ut variis historiis comprobatur. *Festo* SS. *Corporis Dom.* §. 2. & §. 8.

Dominica XIV. post Pentecosten.

Nemo potest duobus Dominis servire. Matt. 6.

Nemo potest servire Deo, & mundo: carni & Spiritui: hic implere ventrem, & ibi mentem: sapere terrena, & cœlestia, ollas carnium, & panem angelorum. *Tertio die Bacchan.* §. 3.

Ne soliciti sitis quid manducetis, neque Corpori vestro, quid induamini. Ibid.

Vanam & anxiam solicitudinem temporalium mittendam, docet Christus exemplo volucrum, *quæ non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater vester cœlestis pascit ea*; quod variis sanctorum Patrum testimoniis, & exemplis probatur. *Kalendis Ianuarii.* §. 1.

2. Cum Deus instar fontis perennis non tantum quoad necessitates, sed etiam delicias, sua in nos beneficia tam liberaliter effundat, non est quod soliciti simus. *Festo 2. Pentecostes.* §. 2.

Re-

Si quem avarum videris, merito hydropicum dixeris, quod vel ipsi gentiles notarunt, ut ille cecinit:

Creverunt & opes, & opum furiosa cupido:
Et cum possideant plurima, plura petunt.
Sic quibus intumuit suffusa venter ab undâ,
Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.

Sitis hydropici est insatiabilis, nec minor illa avari, qui numquam dicit, sufficit. *Primo die Bacchanalium*, § 2. *& 2. die Bacchan.* §. 1. *& Primo die Maji.* § 5. *in medio.*

Cum vocatus fueris (ad nuptias) *vade, recumbe in novissimo loco, ut cum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius.* Ibidem.

Cum omnes ascendere desiderent, ostenditur quomodo sine scalis, & alis quis facile, & altissimè ascendere valeat. *Festo Ascensionis Domini per totum.*

2. Te minimum reputa, & *recumbe in novissimo loco*, ac audies: amice, ascende superius, quia omnes minimos Deus exaltavit, & maximos fecit. *Festo S. Francisci de Paula* §. 1. *& 2.*

Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Ibid.

Qui se insanâ superbiâ exaltat, hominibus & Deo, ludibrio ac contemptui est, & ut verus stultus humiliatur; qui verò Christianè se humiliat, & stultus mundo videri vult, apud Deum & homines exaltatur. *Die 2. Bacchanal.* §. 2. *& ultimo.*

Qui se ut minimos humiliant, exaltantur. *Festo S. Francisci de Paula.* §. 1. *& 2.*

Dominica XVII. post Pentecosten.

Interrogavit eum unus ex eis legis Doctor, tentans eum. Matth. 22.

Laudes & encomia eorum, qui juris, & legis periti, ac Doctores sunt, fuse exponuntur; sed & eorum vitia ac fraudes deteguntur, qui perversè munere suo funguntur, quorum & tragici exitus exponuntur *Festo S. Ivonis per totum.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Ibid.

Dilige Deum, qui amore tui factus est homo, ut te hominem Deum faceret, & noli diligere carnem. *Festo Annuntiationis B. V.* § 2.

2 Dilige eum qui te traxit in funiculis charitatis, tot beneficiorum vinculis obstrinxit: traxit te stipulam, ut electrum: traxit te ferreum, ut magnes. *Festo Epiphaniæ per totum.*

3. Dilige eum ex toto corde, qui instar fontis perennis in te effusus est, & toto se, te redemit. *Festo 3. Pentecostes per totum. Et festo Corporis Christi*, §. 2. *de corde Christi.* Quin & actu veræ contritionis. *Festo Cathedræ S. Petri*, §. 3.

Diliges proximum tuum sicut teipsum. Ibidem

Hoc potissimum Pastoribus animarum incumbit. *Festo Cathedræ S. Petri*, §. 2. *& festo S. Antonii de Padua*, §. 2.

Diligendus proximus, sicut me-

Dominica XX. post Pentecosten.

Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Joa 4.

Hæc infirmitas non fuit ad mortem, sed ad salutem animæ. Sic multi Sancti morbis usi sunt ad salutem, patienter, & libenter eos tolerando: quin & illud gratissimum Deo & Angelis spectaculum, non tantum in campo cum hoste decertare, & sanguinem fundere; sed & in lecto, fortiter pati. *Festo* 3. *Martyrum Japonensium*, §. 3. *festo S. Marci sub finem. Et festo Inventionis S. Crucis*, §. 1. *in fine*, & § 2.

Incipiebat enim mori. Ibid.

Magnus mortalium error, & abusus, existimantium hominem tunc tantum incipere mori, dum lethali morbo correptus, caligantibus oculis, & extremis labris, spiritu hærente, in fatali lectulo cum cereo in manu jacet: homo enim eo ipso momento, quo vitam auspicatur, mori incipit: sicut cereus, quam primum ardere, consumi incipit; quod aliâ variâ similitudine, & morali doctrina illustratur, cum variis proprietatibus cerei, & vitæ mortalis. *Festo Purificationis B. V. M.* §. 1.

Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Ibid.

Ipsis Judæis & gentilibus hæretici pertinaciores, qui etsi signa & miracula manifesta videant, non credunt; sed illis illudunt, aut artibus necromanticis adscribunt. *Festo S. Francisci de Paula*, §. 1. *in fine*.

Credidit ipse, & Domus ejus tota. Ibidem.

Incredibile quanta vis exempli sit: dum Paterfamilias, Præses, Prælatus in virtute præit, facile domestici, & subditi sequentur, multò promptius ac potentius quàm monitionibus, aut minis adacti. *Festo Epiphaniæ*, §. 3.

De fide vera & viva, ejusque actibus meritoriis, vide *festo SS. Trinitatis* §. 2. *Et festo SS. Corporis Dom.* §. 2. *de pedibus Christi*.

Dominica XXI. post Pentecosten.

Assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Matt. 18.

Reddenda ratio accurata pretiosi temporis deperditi, quod multi tam turpiter & segniter consumunt. *Primo die anni*, §. 2.

Procidens autem servus ille orabat eum, dicens: patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ibid.

Qui patientiam habet in morbis, & adversis, quę à Deo immittuntur, satisfacere potest pro omnibus debitis in purgatorio persolvendis *Festo Invent. S. crucis* § 3.

Dominica XXII. post Pentecosten.

Non enim respicis personam hominum. Matth. 22.

Judex omnis, Jurisperitus, & Advocatus non debet respicere personam hominum, an nobilis, an ignobilis, pauper sit an dives; sed causam justam defendere, & justè judicare; imò causas pauperum, & viduarum ac pupillorum, præ aliis complecti. In quo Sancti,

Dominica XXIII. poſt Pentecoſten.

Dominica XXIV. poſt Pentecoſten.

tabit; hæreticos verò inimicos crucis, & illusores ad inferorum æternos cruciatus demerget. *Festo Inventionis sanctæ Crucis* §. 4.

Videbunt filium hominis venientem in nubibus.Ibid.

Filius Dei in usus suos aptavit, & amavit nubes: ex illis enim sibi currum triumphalem, & Imperatoriam sellam conficit: iis velut honorato paludamento vestitur, in iisque ut splendido palatio inhabitat. In illa ad generalia orbis Comitia judex venturus est.

Moraliter autem sancti, & Apostolici viri, nubes exstitêre. *Festo SS. Petri & Pauli*, §.2.

Cœlum & terra transibunt. Ibid.

Celerrimè humana omnia transeunt, & nos cum illis, quod si mortales attenderent, & altè in animum dimitterent, illis non tanquam semper mansuris tam tenaciter adhærerent. *Kalendis Januarii in exordio, &* §.1.

I N D E X
IN
QUADRAGESIMAM.

Feria IV. Cinerum.

Hac

Hac sententia monentur, & docentur avari illi Euchiones,qui. hic sordidè genium suum defraudant, ut divitias thesaurizent, quas tinea demolitur, & heredes velut fures diripiunt. *Primo die Bacchanal.* §. 1. *Et 2. die Bacchanal.* §. 1. *Et primo die Maji*, §. 5.

Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo: ubi neque ærugo, neque tinea demolitur; & ubi fures non effodiunt, nec furantur. Ibid.

Nusquam melius divitias, & thesauros vestros recondere potestis, quam in gazophylacio Dei: nusquam tutius concredere, quàm manibus Christi; quod fit, dum opes vestras in pauperes & egenos effunditis, de quibus ipse testatur: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*, & dedistis. *Festo S. Francisci de Paula*, §. 3.

Feria V.

Puer meus jacet in domo paralyticus. Matth. 8.

Homo militaris pro servo ægro solicitus, exemplo & documento est Dominis, quo affectu & curâ famuli potissimum ægri habendi sint, & quam inde sibi illos fideles experturi. *Kalendis Januarii*, §. 4.

2. Sicut Spiritus Sanctus se effundit in servos & ancillas, ita & Paterfamilias, maximè in ægros. *Festo 2. Pentecostes*, §. 3.

Centurio ait: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum. Ibid.

Quanto ardentiori, & humiliori animo hæc verba à nobis usurpanda, dum cœlestis ille hospes in Sacramento venerabili interiorem domum nostram ingredi dignatur; quo factum, ut multi sanctimoniâ vitæ eximii, præ humilitate & reverentia, eum intra se sæpius recipere non ausi sint; quod qua ratione probandum, vide *festo 2. Paschæ*, §. 3 *per totum*.

Tantum dic verbo. Ibid.

Verbo unico *Fiat*, fecit Deus cœlum & terram, & omnia quæ in eis sunt; verbo unico *fiat*, quod *Maria* protulit, *Deus* homo factus est; quidni verbo unico, Dei *Verbum* sanet servulum? *Festo Annuntiationis B. V. M.* § 1.

Verbo unico tu peccator, cujus morbus avaritia est, luxuria est, &c. sanari potes, nempe per unum *absolvo*. *Festo Cathedræ sancti Petri*, § 2.

Nam & ego homo sum. Ibid.

O si hoc homines considerarent, ex eadem massa se à Deo conditos, iisdem infirmitatis ac mortalitatis legibus subjectos, eodem pretio redemptos. Quid est homo? dicet Job: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis.* Quid est homo? *quasi flos egreditur, & conteritur.* Quid est homo? dicit Psaltes: *Homo vanitati similis factus est.* Hominis miseriæ exque gravissimæ describuntur *Festo 3. Martyrum Japonens.* § 3. *Et festo S. Dorotheæ.*

Habeo sub me milites, & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & servo meo: fac hoc, & facit. Ibid.

Militaris obedientia, prompta & cœ-

& cœca, omnem aliam exsuperat; unde habent & Religiosi, ac conjugatæ, quod discant. Ut dilucide ostenditur, & rarâ historiâ pro conjugatis, declaratur, quomodo sub viri potestate sint. *Festo Conversionis sancti Pauli per totum.* Ubi & de obedientia, quam debent servi, & ancillæ Dominis, & de obedientia uxoris erga maritum. *Kalendis Ianuarii,* § 3.

Audiens autem Iesus, miratus est. Ibid.

Quid admiratio, unde oriatur, & an cadat in Deum? quomodo nos futilia & puerilia admiremur, divina verò, & maximè stupenda non admiremur, unde tamen fructus uberrimus. *Festo SS. Trinitatis in exordio.*

Non inveni tantam fidem in Israel. Ibid.

Actus fidei, inter virtutes Theologales primus, commendatur, & à Christo extollitur. Hic ut in aliis fidei articulis, maximè requiritur in mysterio SS. Trinitatis. *Festo SS. Trinitatis* § 2. *& festo SS Corporis Dom.* § 2. *de pedibus Christi.*

Feria VI.

Diligite inimicos vestros. Matth. 3.

Quod vel gentiles, auxilio gratiæ & luce fidei destituti, nec Christi, aut Sanctorum exemplis incitati, fecere: qui & ignominiæ, & injuriæ sibi illatæ immemores fuere. *Festo 2. Pentecostes,* § 4. *in fine.*

Benedicite his, qui oderunt vos. Ibid.

Hoc non imbellis, sed magnanimi est, inimicitias ignoscere, & benefacere iis, qui oderunt. Quod non Romanum dumtaxat, sed maximè Christianum, ut fusè probatissimis argumentis convincitur *Festo S Marci,* § 1. *post medium, &* §. 2. *post medium. Festo S. Norberti* § 3.

Qui Solem suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super justos & injustos. Ibid.

Sol omnibus idem, tam pauperum tabernas, quàm Regum turres illustrat; & pluvia omnium æqualiter agros irrigat. Quo verum nobis symbolum proponitur, Judices instar Solis justitiæ non debere respicere personam hominum, sed omnes æque complecti. *Festo sancti Ivonis,* §. 1. & 2.

Sabbato.

Cùm sero esset. Marci 6.

Peccator non desperet, qui etiam ad provectam ætatem in omnibus flagitiis vitam duxit; numquam sero est, ut serio resipiscat; quin & praxis demonstratur, qua tempus vitæ præteritæ redimere possit. *Prima die Anni,* §. 1. *in fine, &* §. 2. *per totum.*

Erat navis in medio mari Ibid.

Vita hominis, instar navis celerrimè prætervolat, sic & omnia terrena. *Kalendis Ianuarii in exordio.*

In hoc procelloso mundi oceano, homo fluctuatur: beatus qui à Spiritu Sancto impellitur. *Festo Pentecostes in exordio.*

Puta-

Dominica I. in Quadragesima.

& summi meriti, præcipuè à beatis spiritibus omni veneratione, & submissione exhibetur; at inter mortales, multi sunt falsi adoratores, qui Bacchum, Venerem & Plutum adorant. *Festo SS. Trinitatis in exordio, &* §. 1.

Feria II.

Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus erunt. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi: Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: Sitivi, & dedistis mihi bibere. Matth. 25.

Quanta benedictio, quam ampla merces eorum, qui hic opera misericordiæ exercuerunt, ut participes futuri sint regni cœlorum, cujus non erit finis? *Festo S. Francisci de Paula*, §. 3.

Hospes eram, & collegistis me. Ibidem.

Hæc veritas fusè pertractatur, & omnes conditiones hospitalitatis, ejusque merces apud Deum & homines, variis Scripturis, Patrum testimoniis, ac historiis tam sacris quàm profanis eorum, qui sub peregrini specie Christum suscipere meruerunt, exponitur *Festo 2. Pascha*, §. 1. *&* 2. *Festo sancti Francisci de Paula*, §. 3.

Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Ibid.

In amplissimo totius orbis theatro Christus Judex hanc veritatem testaturus est: quam si verâ fide crederemus, nos in paupere, & in Religiosis *Minimis* Ordinis S. Francisci de Paula, Christum pascere, omnes divitias in eos effunderemus. *Festo S. Francisci de Paula*, § .3 *per totum.*

Tunc dicet his, qui à sinistris erunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum. Ibid.

Tormentum ipsâ gehennâ gravius, discedere à Christo, & à conspectu ejus avelli: si enim Sponsus à Sponsa, maritus ab uxore, filius à parente, amicus ab amico tam difficulter avellitur, quid erit à summo bono, idque in æternum, separari? *Festo SS. Corporis Domini*, §. 6. *per totum.*

Feria III.

Intravit Jesus in templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes & ementes in templo. &c. Matth. 21.

Zelus domus Dei, quam sanctam esse voluit, hic Christum invasit: si enim sancta Sanctorum ubi arca, quæ umbra fuit, tanta in veneratione habita; quæ non reverentia templis nostris debebitur? *Festo SS. Corporis Domini*, §. 1.

Domus mea, domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Ibid.

Anima, quæ templum Dei est, redditur spelunca latronum per peccatum: nam omnis peccator animæ suæ, & illius, cui scandalo est, pessimus latro est. *Festo Inventionis S. Crucis*, §. 2.

Horrendæ tragœdiæ latronum narrantur, quas omnes exsuperat feritate sua, qui animam suam per peccatum reddit spe-

Dominica I. in Quadragesima.

& summi meriti, præcipuè à beatis spiritibus omni veneratione, & submissione exhibetur; at inter mortales, multi sunt falsi adoratores, qui Bacchum, Venerem & Plutum adorant. *Festo SS. Trinitatis in exordio, &* §. 1.

Feria II.

Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus erunt: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi: Esurivi enim, & dedistis mihi manducare: Sitivi, & dedistis mihi bibere. Matth. 25.

Quanta benedictio, quam ampla merces eorum, qui hic opera misericordiæ exercuerunt, ut participes futuri sint regni cœlorum, cujus non erit finis? *Festo S. Francisci de Paula*, §. 3.

Hospes eram, & collegistis me. Ibidem.

Hæc veritas fusè pertractatur, & omnes conditiones hospitalitatis, ejusque merces apud Deum & homines, variis Scripturis, Patrum testimoniis, ac historiis tam sacris quàm profanis eorum, qui sub peregrini specie Christum suscipere meruerunt, exponitur *Festo 2 Paschæ*, §. 1. *& 2. Festo sancti Francisci de Paula*, §. 3.

Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Ibid.

In amplissimo totius orbis theatro Christus Judex hanc veritatem testaturus est: quam si verâ fide crederemus, nos in paupere, & in Religiosis *Minimis* Ordinis S. Francisci de Paula, Christum pascere, omnes divitias in eos effunderemus. *Festo S Francisci de Paula*, § . 3 *per totum*.

Tunc dicet his, qui à sinistris erunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum. Ibid.

Tormentum ipsâ gehennâ gravius, discedere à Christo, & à conspectu ejus avelli: si enim Sponsus à Sponsa, maritus ab uxore, filius à parente, amicus ab amico tam difficulter avellitur, quid erit à summo bono, idque in æternum, separari? *Festo SS. Corporis Domini*, §. 6. *per totum*.

Feria III.

Intravit Jesus in templum Dei, & ejiciebat omnes vendentes & ementes in templo. &c. Matth. 21.

Zelus domus Dei, quam sanctam esse voluit, hic Christum invasit: si enim sancta Sanctorum ubi arca, quæ umbra fuit, tanta in veneratione habita; quæ non reverentia templis nostris debebitur? *Festo SS. Corporis Domini*, §. 1.

Domus mea, domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Ibid.

Anima, quæ templum Dei est, redditur spelunca latronum per peccatum: nam omnis peccator animæ suæ, & illius, cui scandalo est, pessimus latro est. *Festo Inventionis S. Crucis*, §. 2.

Horrendæ tragœdiæ latronum narrantur, quas omnes exsuperat feritate sua, qui animam suam per peccatum reddit spelun-

imitantur sanctæ animæ, se indignas reputantes ut in mensa Domini vocantur pane Angelorum. *Festò secundo Paschæ*, §.3.

Tunc respondens Jesus, ait illi: ô mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Ibid.

Fides, quam Christus sæpius deprædicat, & extollit, omnia impetrat; unde actus fidei sunt valde meritorii & impetratorii. *Festo SS. Trinitatis*, §.2. *Et festo SS. Corporis Domini*, §. 2. *de pedibus Christi.*

Feria VI. Quatuor temporum.

Est autem Jerosolymis probatica piscina, quinque porticus habens. Joan.5.

Typus hæc fuit sacratissimæ piscinæ sanguinis & aquæ, quæ fluxit è latere Christi, aliisque ejus vulneribus, quæ sanat, & emundat omnia delicta nostra. *Festo SS. Corporis Dom.*§.3.& 4.

Hunc cùm vidisset Jesus jacentem. Ibid.

Hoc solum quod Christus eum vidisset, oculos suos in eum conjecisset, satis erat: tanta vis, tanta gratia in oculis Domini. *Vide festo* SS.*Corporis Domini*, §.2. *Et festo* SS. *Petri & Pauli*, §.1.

Dicit ei: vis sanus fieri? Ibid.

Quàm multi sani, & sancti forent, si vellent, cum omnis malitia & sanctitas à voluntate nostra dependeat. Quin & petitio hæc non absimilis illi, quam cæco proposuit: *Quid tibi vis faciam?* ubi Bernardus potius respondendum cum Apostolo: *Domine, quid me vis facere?* errat enim gravissimè, qui voluntatem Dei, aut superioris ad suam deflectat. *Festo Conversionis sancti Pauli*, §.5.

Sabbato quatuor temporum.

Assumpsit JESUS *Petrum & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & duxit illos in montem excelsum seorsim.* Matth.17.

Christus montes amare, montes inhabitare solitus est; peculiariter verò amat & inhabitat mysticos montes, viros sanctis moniâ vitæ excelsos & sublimes Tu si in montem excrescere non possis, te saltem collem exhibe. *Festo sancti Joannis Baptistæ*, §.1.

Resplenduit facies ejus sicut sol. ibidem.

Hic fulgor divinus è vultu & oculis Christi emicabat, unde fiebat ut omnes instar electri, aut magnetis ad se attraheret. *Festo Epiphaniæ*, §.1.& 2.

2. Christus hic quasi sipario humanitatis remoto, radium aliquem divinitatis, & gloriæ, suis manifestavit, quid erit beatificum illud corpus, quod omnes Sanctos multo plus lucidiores sole, in immensum excedit, contemplari? *Festo sancti Josephi*, §.1.

Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix, ibid.

Pulchrè de præstantia, & proprietatibus omnium colorum disceptatur, inter quos albus eminere probatur, qui & Deo ac Sanctis gratissimus ostenditur, unde & in vestibus albis apparuisse describuntur, & depinguntur, quæ & moraliter exponuntur *Festo S. Norberti*, §. 1.

Dominica II. in Quadragesima.

Feria II.

tem exequamur, dicentes cum Paulo: *Domine quid me vis facere?* quod majoris meriti, quàm omnes pœnitentiæ, & austeritates corporis voluntariè assumptæ, in quibus sæpè multæ illusiones, & vanitates. *Festo Conversionis sancti Pauli.*

Feria III.

Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi; omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate, & facite, secundum opera verò eorum nolite facere. Matth. 25.

Uxor marito, famulus Domino, subditus superiori etiam discolo, & pravo obtemperare debet, modo nil imperet contra Deum: hoc enim præcipit Apostolus, ac documentis comprobatur, & variis historiis confirmatur *Festo Conversionis sancti Pauli,* § 2. & 3.

2. Nec ideo Religiosis, aut Sanctimonialibus, alio commigrandum, aut in desertum secedendum, ut duriori disciplinæ, aut superiori austeriori se subducant, quæ meræ sunt illusiones diaboli, & manifesta propriæ imbecillitatis, & imperfectionis argumenta. *Festo sancti Matthiæ,* §. 1.

Omnia verò opera faciunt, ut videantur ab hominibus. Ibid.

Hic scopus non tantum Judæorum, sed & Romanorum, ac gentilium fuit, ut viderentur, & laudarentur ab hominibus: utinam hæc vanitas plerosque Christianorum non afflaret! *Festo 3. Martyrum Japonensium,* §. 2.

Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis. Ibid.

Ambitio ad honores, ad excelsa, ad primos recubitus, & cathedras, homini innata est; qua autem ratione quis sanctè ambitiosus esse, & ad sublimia ascendere queat, pluribus demonstratur *Festo Ascensionis Domini per totum.*

Qui se exaltaverit, humiliabitur: & qui se humiliaverit, exaltabitur, ibidem.

Qui se exaltant, & superbiâ, ac ambitione tumescunt, omnibus passim ludibrio, & contemptui sunt, atque ut stulti reputantur, & humiliantur; illi verò qui se ut minimos humiliant, & quasi stulti propter Christum facti sunt, apud homines in terris, & apud Deum in cœlis exaltantur. *Festo sancti Norberti* § 2. *Et festo sancti Francisci de Paula,* ubi Minimi maximi deprædicantur, §. 2. *per totum.*

Feria IV.

Ecce ascendimus Jerosolymam. Matth. 20.

Cùm homo suopte ingenio, & genio ad excelsa & sublimia nitatur, & ascendere desideret, ostenditur quomodo sine scalis & alis facillimè & sublimissimè, ad cœlum ipsum ascendere possit. *Festo Ascensionis Domini per totum.*

Tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum. Ibidem.

Quod à Judæis olim, hoc in

dies peragitur à flagitiosis hominibus, qui ut Paulus loquitur, rursus suis sceleribus crucifigunt Filium hominis; cujus commiseratione tactæ sanctiores animæ, multis lacrymis, imò & sanguine, peccata mortalium avertere conatæ sunt. *Primo die Bacchanal.* §. 3.

Tertia die resurget. ibid.

Quam pauci peccato mortui, tertia die cum Christo resurgunt! sunt qui cum Lazaro jam quatriduo fœtent, imò & quarto mense, & anno; quibus documenta & motiva proponuntur, ut spiritualiter resurgere possint. *festo Resurrectionis Domini per totum.*

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? ibid.

Quinam exemplo Christi, calicem Passionis ardenter sitiverint, & epotarint, ac Christo calicem propinanti, generose responderint. *festo Inventionis S. Crucis*, §. 4.

Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. ibidem.

Docet hic Magister humilitatis, quomodo in oculis suis parvus, major effici queat; quod variis Sacræ Scripturæ testimoniis, & Sanctorum exemplis probatur *festo sancti Francisci de Paula*, §. 1. & 2.

Feria V.

Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso: & epulabatur quotidie splendide, & erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat. Lucæ 16.

Quam multi hodierna die huic diviti similes, qui non solum ipsi, sed & parietes eorum splendidè vestiuntur, opipare epulantur & helluantur; Christus verò in suis membris sub dio nudus alget, & fame moritur. *festo sancti Francisci de Paula*, §. 3.

In hac classe censendus stultus ille, qui dicebat: anima mea, habes multa bona in vita tua: comede, bibe, epulare. *Die 2. Bacchanal.* §. 2.

Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. ibid.

Adversa, quæ mendicus hic in vita toleravit, recta sunt ad cœlum via: estque signum prædestinationis certissimum, à Deo hic variis miseriis, & morbis vexari. *festo 3. Paschæ per totum.*

Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno. ibid.

Signum reprobationis manifestum, hic in mundo divitiis, & deliciis affluere, ut in divite epulone (de quo nil aliud flagitii adfertur) aliisque comprobatur *festo 3. Paschæ*, §. 1. & 4.

Et dixit illi Abraham: fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. ibid.

Hæc rerum humanarum & divinarum vicissitudo, magno omnibus afflictis debet esse solatio, aliquando vices mutandas; unde non

non habent quod invideant, si via impiorum prosperetur, cùm exitus eorum funestus prorsus ac tragicus sit. *festo sancti Iosephi.* §. 4. *Et festo 3. Paschæ per totum.*

Feria VI.

Homo erat paterfamilias, qui vineam habuit, & sepem circumdedit ei. Matth. 21.

Ingens cura, & custodia incumbit Patrifamilias, ut filiis suis, jam ex oculis parentis in universitate invigilet: filiabus ne liberius agant,& longius evagentur: ancillis quoque & famulis. *Kalendis Ianuarii,* §. 2. & 4.

Sabbato.

Adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipavit substantiam, vivendo luxuriose. Lucæ 15.

Tempus adolescentiæ inutiliter transactum primo describitur: tum vitia adolescentum, ubi peregrè ad universitatem, aut exteras terras profecti, fusè enarrantur. Tertio quod omnem substantiam suam perditè vivendo dilapident, parentes verissimum experiuntur. *Kalendis Januarii in exordio, & §. 2. sub medium.*

Adhæsit uni civium regionis illius; & misit illum in villam suam ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant. ibid.

Adolescentes, & quicumque alii luxuriæ dediti, vitam porcinam ducunt, & siliquis porcorum vescuntur, ut sancti Patres manifeste comprobant. *Primo die Maji,* §. 4. *Et festo Annuntiationis B. V. M.* §. 3.

Surgam, & ibo ad Patrem meum. Ibidem.

Surge & tu, ô peccator è cœno vitiorum, & vade ad Patrem misericordiarum, cujus bonitatis infinitus est thesaurus. *Festo 3. Pentecostes in exordio, &* §. 1.

Et dicam ei: Pater, peccavi in Cœlum, & coram te. ibidem.

Nullum peccatum, quamtumvis enorme, irremissibile est: imo licet quis omnia flagitia omnium mortalium ac dæmonum commisisset, per unum *peccavi* ex contrito corde remittuntur: contritio enim clavis cœli est, *Festo Cathedræ S. Petri* §. 1. & 3.

Vidit illum Pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum. Ibidem.

Ea est divinæ bonitatis & misericordiæ largitas & affluentia, ut vota mortalium exsuperet, ac plura conferat, quam rogetur: sic & prodigo filio annulum in manum dedit, stolam novam humeris aptavit, geniale epulum instituit, quæ numquam filius prodigus speraret. *Festo 3. Pentecostes.* §. 1.

Mortuus erat; & revixit. Ibidem.

Adolescens, & quivis alius peccato lethali correptus, pejus animâ, quam corpore mortuus est; quod fuse ostenditur variis scripturis, & historiis, peccatum nempe inferre mortem animæ, *Primo die Maji per totum.*

Vt autem omnis peccator mortuus ſpiritaliter reviviſcat,& reſurgat, efficacia motiva proponuntur *Feſto Reſurrectionis Domini.*

Perierat, & inventus eſt. Ibidem.

Loquitur hic de filio, quaſi de ove perdita, quæ invenitur dum ad Paſtorem ſuum recurrit; qua vero ratione quis animam ſuam perditam invenire queat, vide *Feſto. S. Antonii de Padua.*

Dominica III. In Quadrageſima.

Erat Jeſus ejiciens dæmonium. Luc. 11.

Euchariſtia præſens energumenis, & adverſus Dæmonium luxuriæ remedium. Rara de energumena per Euchariſtiam liberata hiſtoria. *Feſto SS. Corporis Dom* §.7 *poſt medium.*

Omne regnum in ſe ipſum diviſum, deſolabitur. Ibid.

Vbi non eſt unitas & concordia; ſed ſchiſma & diſcordia, neceſſe eſt, ut regnum, civitas, Religio, familia omnis, in qua regnat, deſoletur & penitus deſtruatur. *Feſto Penteroſtes* §. 2. *ſub finem &* §. 3.

Extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti. Ibidem.

Quin & nos quoque in has voces erumpamus,& cum fiducia ad Matrem Miſericordiæ accedamus, quæ filium Dei lactavit ubere de cœlo pleno: Nec fruſtra gemina ſunt Virgini matri ubera, cum uno juſtos, altero non dedignetur lactare peccatores, ut SS. Patrum teſtimoniis, & variis hiſtoriis comprobatur *Feſto Annuntiationis B. V* §.4.

Feria II.

Multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael. Lucæ 4.

Status vidualis inſigni encomio à SS. Patribus laudatur: & quænam non ſolum inter Chriſtianas, ſed etiam inter Romanas, & gentiles, viduæ illuſtres exſtitêre, ſecundas nuptias præ ipſa morte exoſæ. Quin & veræ viduæ ſæculo ſpreto, ſolitudini, orationi, & operibus miſericordiæ vacant; ad ſimilem Propheta divertit,& apud tales Chriſtus quoque commoratur.

Exaggerantur ſimul graviſſima incommoda, damna, diſcordiæ, & lites, quæ inter diverſi thori liberos oriuntur. *Kalendis Ianuarii* §. 3. *& Primo die Maji,* §.4.

Quando clauſum eſt cœlum annis tribus, & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra. Ibid.

In hac tanta ſterilitate, & extrema fame,oravit Elias, & pluit ſuper terram: *Oratio* enim, ut rectè Auguſtinus, *clavis eſt cœli,* qua multi ſancti non ſolum pluviam, ſed & alias gratiarum influentias impetrarunt, ut in exemplis

emplis adjunctis videre est *Festo Cathedræ S. Petri.* § 4.

Feria III.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum. Matt. 18.

Hoc potissimum locum habet in Pastoribus animarum, & Confessariis, quibus incumbit pœnitentem salubriter monere, & corripere, pellicem dimittendam, occasionem deserendam, restitutionem faciendam; etsi sint qui talem Confessarium postea fugiant, vel ad alium divertant. *Festo Cathedræ S. Petri.* §.2.

Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Matt. 18.

Hæc potestas ligandi atque solvendi, Christi Vicario, & qui ab eo potestatem & jurisdictionem acceperunt, tradita est. Hæc autem talis, & tanta est, ut non sit major in terra. *Festo Cathedræ S. Petri* §.1. & 2.

Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Ibid.

Quanto magis Deus qui charitas est, in medio eorum erit, ubi plures in familia, in monasterio inter se consenserint, & in vinculo charitatis, quasi membra unius corporis congregati fuerint. *Festo Pentecostes.* §.1. & 2.

Accedens Petrus ad eum dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? dicit illi Jesus: non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. Ibidem.

Hoc ingens solatium est peccatori sæpius relapso, ut quotiescumque seriò pœnituerit, etsi centies & millies, peccata ei dimittantur, & cum Deo in gratiam redeat. *Festo Cathedræ S. Petri* §.2.

Feria IV.

Honora Patrem & Matrem. Matth. 15.

Filii maximè parentibus debitum honorem & reverentiam derogant, dum illis obtemperantes non sunt. Etiam in summè arduis, modo nil contra Deum jubeant, obediendum. *Festo Conversionis S. Pauli* §. 3. *sub finem.*

Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum. Ibid.

Cæcitas mentis, longè pejor quam corporis: hac ebriosi, avari, luxuriosi laborant, & miserabiliter cæci sunt, ac duces cæcorum, ut fuse è scripturis, ac SS. Patribus probatur *Primo die Bacchanalium per totum.*

Feria V.

Socrus Simonis tenebatur magnis febribus. Lucæ 4.

Infirmitas corporis plurimum conducit ad salutem animæ: sic multi sancti morbis ad salutem usi sunt, patienter, & libenter eos tolerando. Quin & illud gratissimum Deo & Angelis spectaculum, non tantum in campo cum hoste dimicare, & sanguinem fundere, sed & in lecto fortiter pati. *Festo 3 Mart. Iapon.* §.3.

& festo S. Marci. & festo Inventionis S. Crucis, § 1. *in fine.*

Cum autem sol occidisset, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum: at ille singulis manus imponens curabat eos. Ibidem.

Felices illi qui quacumque infirmitate divexati, accedebant, aut ducebantur ad Christum, & manu ejus imposita, sani fiebant. At quanto nos feliciores, qui quoties libuerit, eum sub speciebus Eucharisticis non solum accedere, sed & intimo contactu illum nobis unire possumus, quo potentius, quam impositione manuum, omnes morbi corporis & animæ curari poterunt.

Quare quæ maritos habent ebriosos, zelotypos, iracundos; filios aut filias morbis animæ affectos, deducant eos huc ad Jesum, & curabuntur. *Festo SS. Corp. Dom.* § 2.

Turbæ requirebant eum, & venerunt usque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis. Ibid.

Detineri Christus desiderat, ut duobus illis discipulis in Emaus ostendit, quibus finxit se longius ire; at ipsi detinebant, & cogebant eum manere. *Festo 2. Paschæ.*

Hoc præ omnibus Jesus rogandus, ne discedat à nobis, cum ipsa gehenna acerbius tormentum sit ab illo separari. *Festo SS. Corporis Dom.* § 6.

Feria VI.

Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum. Joan. 4.

Omnes deliciæ hujus mundi, aquæ sunt amaræ, quæ non satiant. *Die 3. Bacchanal.*

Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternū. Ibid.

Christus, qui fons perennis est, divinam nobis aquam è sacro latere suo largissimè fecit scaturire: quæ non sitim dumtaxat restinguere, sed & nos omni sorde mundare poterit. *Festo SS. Corporis Dom.* § 4.

Da mihi bibere. Ibid.

Sitit Jesus lacrymas peccatorum, sitit salutem nostram, & dum calicem passionis exhausit, adhuc clamat: *Sitio.* Mirabilis potator est, clamat S. Bernardus, ut & nos ejus exemplo sitiamus amore ejus pati. *Festo 3. Martyrum Japonensium, in exordio, & festo Invent. S. Crucis*, § 4.

Sabbato.

Perrexit Jesus in montem oliveti. Joan. 8.

Christus montes amare, & inhabitare consuevit: potissimum montes mysticos, id est mentes sanctitate excelsas ac sublimes. Tu si mons esse non possis, te saltem collem exhibe. *Festo S. Joan. Bapt.* § 1.

Mulier, ubi sunt qui te accusabant? nemo te contemnavit? Quæ dixit: nemo, Domine. Dixit autem Jesus: *nec ego te condemnabo: vade, & jam amplius noli peccare.* Ibidem.

Hæc mulier in adulterio deprehensa, à Judæis accusata, & flagitii convicta, Christum optimum Advocatum nacta est, qui omnium adversariorum ora obturavit; insigni documento, nulli peccatori desperandum, ubi Christum Advocatum habet, qui perorat apud Patrem per tot ora, quot

quot vulnera. *Festo sancti Ivonis*, §. 1. *& ultimo.*

Dominica IV. in Quadragesima.

Cum sublevasset ergo oculos Jesus, & vidisset quia multitudo magna venit ad eum. Joan. 6.

Oculi Domini pleni gratiarum, quocumque se movent, mirabilem vim, & virtutem operantur. Nusquam autem, & numquam efficacius, quam dum illi sub sacramento venerabili, intimè nobis præsentes, arcana cordis, & interioris hominis lustrant. *Festo SS. Corporis Domini*, §. 2. *Et festo SS. Petri & Pauli*, §. 1.

Accepit ergo Jesus panes: & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus. Ibid.

Discamus & nos tam munifico largitori gratias agere, non solum pro pane quo vescimur, veste qua tegimur, luce qua fruimur; sed & pro innumeris aliis, quæ corpori & animæ contulit, beneficiis. *Festo Epiphaniæ* §. 2. *Et festo* 3. *Pentecostes.* §. 2.

Potissimum gratiæ agendæ pro summo Eucharistiæ beneficio, quæ gratiarum actionem significat. *Festo SS. Corporis Domini*, §. 8.

Feria II.

Cum fecisset flagellum de funiculis, omnes ejecit è templo, oves quoque & boves, & nummulariorum effudit æs, & mensas subvertit. Joan. 2.

Quanto severiori flagello nunc digni sunt, qui in templis coram Ven. sacramento, in fabulas, risus, licentiam omnem, & irreverentiam effusi sint? etenim si olim tanta veneratio *Sancti Sanctorum* habita est, quid non templis, & aris, ubi non arca, aut umbra, sed ipsum sacratissimum Christi corpus requiescit, honoris ac reverentiæ exhibendum est? *Festo SS. Corporis Domini*, §. 1.

Zelus domus tuæ comedit me. ibidem.

Ardeat & in vobis zelus domus Dei, contra eos, qui cultum & ornatum templorum carpunt, ac cum Juda dicunt: ut quid perditio hæc; vos in ornandis templis, & aris omne studium adhibete. *festo SS. Corp. Dom.* §. 1. & §. 8.

Feria III.

Mirabantur Judæi, dicentes: quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Joan. 7.

Christus non ut pueri per elementa prima, & velut de schola in scholam gradum fecit; sed primo instanti conceptionis plenitudo sapientiæ & scientiæ, divinæ ejus animæ infusa est, præterquam quod visione beatifica frueretur. *Festo SS. Corporis Domini*, §. 1.

Feria IV.

Præteriens Jesus, vidit hominem cæcum à nativitate. Joan. 9.

Cæcitas, maxima hominis miseria est, & illa longè gravior mentis, quam corporis, qua omnis pecator, avarus, luxuriosus, ebriosus laborat. Imo totus pro-

Feria V.

& inutiliter transactum describitur *Kalendis Januarii in exordio, & §. 2.*

Quare hodie inclamandum, cuique eorum, qui cum filio prodigo mortui sunt: Adolescens, tibi dico, surge. *Dominica Resurrectionis, §. 2. & 3.*

Feria VI.

Domine, ecce quem amas, infirmatur. Joan. 12.

Morbi, miseriæ, adversa omnia Deus amicis suis immittit, quia via sunt ad cœlum, & conducunt ad salutem. Unde rectè subditur *Infirmitas hæc non est ad mortem*; multi enim morbis usi sunt ad salutem, patienter, & libenter eos tolerando; quin & illud gratissimum Deo & Angelis spectaculum, non tantum in campo cum hoste decertare, & sanguinem fundere; sed & in lecto fortiter pati. *Festo 3. Martyrum Japonensium §. 3. Festo 3. Paschæ §. 2. & 3. Festo Inventionis S. Crucis, §. 1. in fine.*

Et lacrymatus est Jesus Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum. Ibidem.

Non semel lacrymatus est Jesus pro se, sed ab incunabulis in præsepio, lacrymas omni vino, gemmis, & electro (ad corda nostra trahenda) præstantiores fundere cœpit. Cujus quædam lacrymæ adhuc asservatæ, summâ meritò in veneratione sunt: quia unica, orbis pretium erat. Unde potiori jure quilibet nostrum exclamare potest: quomodo amavit nos! *Festo Epiphaniæ, §. 1. Et festo 3. Pentecostes.*

Domine, jam fœtet: quatriduanus est enim. Ibid.

Multi peccatis mortui, & prava consuetudine sepulti, jam fœtent non quatriduo dumtaxat, sed & quadriennio, & sexennio, ac decennio. Omne enim peccatum, mors est animæ. *Festo Paschæ, §. 1. Et primo die Maji, §. ultimo.*

Voce magna clamavit: Lazare, veni foras. ibid.

Hoc Deus toties per divini verbi præcones peccatoribus intonat, ut è sepulchro vitiorum cum Lazaro resurgant: quæ resurrectio spiritualis animæ, longe præ illa corporis præstantior est. *Festo Paschæ, per totum.*

Sabbato.

Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris; sed habet lumen vitæ. Joan. 8.

Christus lumen ad revelationem gentium, errorum, ac peccatorum tenebras discussit: cujus Humanitas, ceræ: Divinitas flammæ comparatur. Moraliter, ipse homo instar cerei demonstratur, qui extingui incipit, dum vivere: & lucere debet, ne extinctus puteat. *Festo Purificationis B. V. M. §. 1. & 2.*

Dominica in Passione.

Si veritatem dico vobis, quare non creditis? Joan. 8.

Veritas multis odium parit, hinc libere eam eloqui non audent; fuere tamen, qui pro anima

Feria II.

Feria. III.

ratum est. Hoc celerrime prætervolat. Ergo utamur eo, dum habemus, nec futiliter, & inutiliter illud deperdamus. Praxes tamen suggeruntur, quibus quis tempus deperditum recuperare possit. *Primo die Anni*, §. 2. *& Kalendis Ianuarii, in exordio.*

Feria IV.

Oves meæ vocem meam audiunt. Joan. 10.

Nosse vultis an ex ovibus Christi sitis? attendite an vocem ejus audiatis, potissimum dum sub speciebus Eucharisticis os ejus intime vobis conjunctum, & loquitur ad cor vestrum. Anima sponsæ liquefacta est, ut dilectus locutus est, & quomodo tu non totus liquefies? *Festo SS. Corporis Domini* §. 2.

Et non rapiet eas quisquam de manu mea.

Si & tu animam tuam, & spiritum tuum commendes in manus Christi, nullus hostis eum inde eripiet quia manus illæ omnipotentes, quæ implent omne animal benedictione, in quibus & sortes nostræ æternæ beatitatis. *Festo* SS. *Corporis Domini*, §. 2.

Feria V.

Rogabat Jesum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo, & ingressus domum Pharisæi, discubuit. Lucæ. 7.

Quanta hæc dignatio salvatoris? Hoc si tibi beneficium obtingeret, nonne te mortalium felicissimum duceres? Longè quid excellentius concessum est, dum ipse conviva & convivium suo sacrosancto corpore pascit, & sanguine potat, non semel, sed toties. Hoc si uni dumtaxat contulisset, quam de tali homine sanctitatis opinionem haberemus? *Festo SS. Corporis Domini in Exordio &* §. 1. 2. 3. 4.

Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix ibid.

Plures & in hac civitate mulieres, & animæ peccatrices; sed non habent quod desperent, etsi omnium mortalium crimina perpetrassent, & totâ vita in cœno peccatorum hæsissent. *Festo cathedræ S. Petri.* §. 2.

Stans retro secus pedes ejus, lacrimis cœpit rigare pedes ejus. Ibid.

Vis & tu, peccatrix anima, veniam peccatorum tuorum, abjice te ad pedes benignissimi Jesu, eosque pœnitentiæ lacrimis lava; quod numquam efficacius feceris, quam dum illi sacri pedes, sub Ven. Sacramento tibi intimè conjuncti. *Festo* SS. *Corporis Domini* §. 2. *de pedibus Christi.*

Osculum mihi non dedisti; hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Ibidem.

Quin & Redemptor noster dum interiorem animæ tuæ domum subit, meritò & illud de te queri potest: *Osculum mihi non dedisti* Quare cum Magdalena, sanctis ejus pedibus mille oscula, in S. Eucharistia fige, ut inde merearis ad osculum oris accedere. *Festo SS. Corporis Domini.* §. 2.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Ibidem.

Unus actus veræ dilectionis & sinceræ contritionis, delet omnia

pecca-

peccata; unde & clavis cœli appellatur, qua magni peccatores, salvi facti sunt. *Festo Cathedræ S. Petri.* §. 3.

Feria VI.

Prophetavit quod Jesus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, sed ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. Joan. cap. 11.

Christus non tantum pro perfidâ Judæorum gente qui illum crucifixerunt, sed pro omnibus quamtumvis sceleratis passus, & mortuus est, deditque per exquisita tormenta ultimam guttam sanguinis sui. Sic Deus dilexit mundum. *Festo 3. Pentecostes in Exordio.*

Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum. Ibidem.

Hoc de facto peccatores non cogitant dumtaxat, sed suis sceleribus rursus crucifigunt, & interficiunt filium hominis, quantum in ipsis est; ad quam injuriam auferendam, multæ sanctæ animæ, ferventes lacrymas & sanguinem pro peccatoribus fuderunt. *Die primo Bacchanalium. ultimo.*

Sabbato.

Volumus Jesum videre. Joan 12.

Utinam hoc sanctum desiderium in cordibus eorum accenderetur, qui pulchritudinis vanæ & fluxæ amantes sunt! est etenim Dominus Jesus speciosus formâ præ filiis hominum, cujus pulchritudinem sol & luna mirantur: cujus intuitu, omnes aliæ quamtumvis venustæ formæ, meræ sordes sunt. *Festo Epiphaniæ* §. 1. *festo S. Iosephi* §. 1.

Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum Ibidem.

Ex quo Verbum Caro factum est, instar electri traxit & attraxit fœnum carnis nostræ: traxit paleas positus in præsepio, traxit Pastores, & homines paleis leviores; tum ut Magnates tres Reges traheret, magnetica usus virtute, qua etiam maxime obduratos peccatores, & ferrea corda traxit; quod potentissime fecit exaltatus à terrâ, dum Cruce pendulus, omnia traxit ad seipsum. *Festo Epiphaniæ per totum.*

Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis sitis. Ibidem.

Christus lux est mundi, qui tenebras errorum & peccatorum discutit: unde lux gratiæ in anima resplendet, quæ si extinguatur, homo in horrendis tenebris ambulat *Festo Purificationis B. V. In exordio, &* §. 1.

Dominica in Palmis.

Dicite filiæ Sion: ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Matt. 21.

Christus Leo de tribu Judâ, mansuetudine Agnus, quem nos imitari debemus. *Festo S. Marci.* §. 2.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via. Ibidem.

Et vos vestimenta vestra Christo substernitis, dum illis nudos tegitis, quod enim uni ex minimis fecistis, illi fecistis. *Festo S. Francisci de Paula.* §. 3.

Feria II.

Domus impleta est ex odore unguenti. Joan. 1.

Beata domus, familia, Religio, quæ repletur odore virtutum, & fragrantia Virginitatis, quæ omnes alios suffitus & pastillos nimium quantum exsuperat. Unde & suavissimus ac divinus quidam odor è virgineis corporibus dudum mortuis etiam exspiravit. *Primo die Maji*, §. 3. *sub finem.*

Dixit ergo unus ex discipulis ejus, Judas Iscariotes, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum est egenis? Ibidem.

Sunt & hoc tempore sectatores Judæ, qui cultum templorum, argenteam supellectilem, vasa pretiosa quibus sanguis & corpus Christi asservatur, cavillantur, & clamant, quare non vendantur, & pretium detur egenis, dum ipsi interim sputa sua, & sordes argenteis pelvibus & auratis poculis excipiunt. Quid de pretio, & splendore templi Salomonici tales dixissent? *Festo SS. Corporis Domini.* §. 1. & §. 8. *sub finem.*

Feria III.

Passio Domini nostri Jesu Christi.

Memoriale perenne Passionis Christi, nobis quotidie in SS. Eucharistiæ Sacramento exhibetur, quam in memoriam sui instituit; unde & omnes vestes sacerdotales, vincula, coronam spineam, vestem purpuream, ac crucem repræsentant, ex hac autem jugi recordatione ingens meritorum & gratiarum fructus redundat. *Festo SS. Corporis Dom.* §. 5. *per totum.*

Feria V. in Cœna Domini.

Sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Joa. 13.

Ita Christus dilexit nos, ut totus instar cerei consumptus sit in usus nostros, & sanguinem suum pretiosum ad ultimam guttam fuderit pro nobis. *Festo* 3. *Pentecostes in exordio. & festo Purificatio-B. V.* §. 1.

Cœpit lavare pedes discipulorum. Ibid.

Magnum divinæ charitatis, & humilitatis argumentum, filium Altissimi se projicere ad pedes Apostolorum, eosque lavare. Sed excellentius nos lavit aquâ & sanguine, qui fluxit ex latere ejus, quo super nivem dealbamur. *Festo SS. Corporis Domini*, §. 4.

Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Ibidem.

Multum in animis hominum operantur monitiones, & comminationes; sed præ his longè major vis & efficacia est in exemplo. Quare sicut Christus nobis

nobis præivit, ita & Paterfamilias domesticis, & superior subditis bono exemplo præeat. *Festo Epiphaniæ* §.3.

Feria VI. In Parasceve.

Passio Domini nostri Jesu Christi.

De qua, vide feria 3. & alias ex professo de ea agemus.

Sabbato Sancto.

Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalena, & altera Maria videre sepulchrum. Matth. 28.

Mulierem fortem ne quis longè quærat, Evangelista nobis Magdalenam proponit, quæ nullo Judæorum metu perculsa, ad monumentum intrepida perrexit, nec ab eo divelli potuit. *Festo 2. Pentecostes.* §.3.

Respondens autem Angelus, dixit mulieribus: nolite timere vos. Ibid.

Sanctæ animæ, & viri justi, quibus secura conscientia, nil habent quod timeant; sed peccator, cui super impia cervice semper pendet divinæ Justitiæ romphæa, cujus etiam, ut loquitur Seneca, ipsæ voluptates trepidæ sunt. *Die 4. Bacchanal.* §.1.

Multo minus timendum etiam in extrema lucta à tartareis hostibus, si Christum sub speciebus Eucharisticis tecum, & intra te habeas. *Festo SS. Corporis Domini.* §.6. & 7.

Scio enim quod Jesum, qui crucifixus est, quæritis. Ibidem.

Multi quærunt Iesum in molli lecto, inter rosas & lilia, & malè quærunt; qui non nisi in duro lectulo crucis, inter spinas inveniendus est. *Festo S. Antonii de Padua.* §.2.

Non est hic: surrexit enim sicut dixit. Ibidem.

Utinam cum Christo resurgente, potator, scortator, peccator omnis è sepulchro vitiorum spiritualiter resurgat! ut popinæ, prostibulo, fornici inscribi possit: *Surrexit, non est hic. Festo Resurrectionis Domini per totum.*

INDEX

INDEX LOCORUM
SACRÆ SCRIPTURÆ.

GENESIS.

49.6. In

EXODI.

LEVITICI.

23.26.De-

II. REGUM.

III. REGUM.

[illegible]

IV. REGUM

[illegible]

PARALIPOMENON.

PARALIPOMENON II.

ESDRÆ III.

ESDRÆ IV.

EXODI.

LEVITICI.

NUMERI.

DEUTERONOMII.

II. REGUM.

III. REGUM.

IV. REGUM.

PARALIPOMENON.

PARALIPOMENON II.

ESDRÆ III.

ESDRÆ IV.

TO-

PSALMORU[M]

PROVERBIORUM.

ECCLESIASTÆ

CANTICI CANTICORUM.

Nig

SAPIENTIÆ.

28.13.Ab-

JEREMIÆ.

THRENORUM.

EZECHIELIS.

I. MACHABÆORUM.

II. MACHABÆORUM.

Novum Testamentum.

MATTHÆI.

IOANNIS.

EPISTOLÆ BE
PAULI APOSTOLI A
ROMANOS.

EPISTOLA II. A[D] CORINTHIOS.

INDEX

INDEX
RERUM NOTABILIUM ET MEMORABILIUM.

Quæ in hoc primo Tomo Cœli Empyrei continentur.

Ascen-

C.

Cogna-

D.

Per

Item.

Pecca-

San-

T.

Ejus

V.

FINIS.

